Nzuwulai n Sa'avu na̲ Tsishingini na̲ a̲dîva̲ a na a ɗangulai a Nzuwulai mu Ufaru

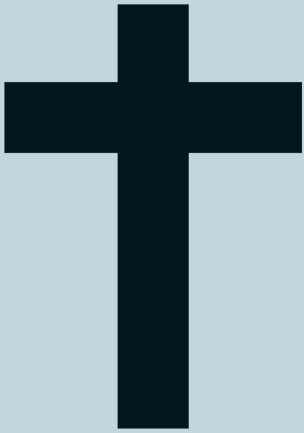

New Testament in Tsishingini (NI:tsw:Tsishingini)

Nzuwulai n Sa'avu nạ̄ Tsishingini nạ̄ ạ̄ɗivạ̄ a na a ɗangulai a Nzuwulai mu Ufaru

New Testament in Tsishingini (NI:tsw:Tsishingini)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tsishingini

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

- You must give Attribution to the work.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tsishingini

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-08-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
bb185c63-dc44-572c-ae93-66252c4dfa1e

Contents

Matta 1
Marku 54
Luka 85
Yahaya 135
Ajiya 174
Roma 223
1 Korinti 247
2 Korinti 269
Galatiya 283
Afisu 291
Filibi 300
Kolosi 306
1 Tasalonika 312
2 Tasalonika 317
1 Timoti 320
2 Timoti 327
Titu 332
Filimon 336
Mmaci ma Ibrahim 338
Yakubu 356
1 Biturú 362
2 Biturú 369
1 Yahaya 374
2 Yahaya 380
3 Yahaya 382
Yahuza 384
Wenu 387

Alabari a Saˈani a Matta

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

Matta, vuma na ɗanai aatagada a nda, vuma tạ ɗa ạtsumạ a ajiya e Yesu. Matta za va Israˈila ɗa, waru u ɗana tạ aatagadaˈa adama u roco ạzạ ạ yi, aza a Israˈila, a na Yesu ɗa Zamawawa na ạ ri e indanasa mạtạwạ mạ yi.

Matta reve tạ a na Yesu Mogono ma amayun ma ɗa, u to tsugono tsu uvaɗĩ suru. Waru u roco tạ amayun a ɗa Yesu shiton tạ ili i na amạsulạ a Nzuwulai mu Ufaru n dammai adama a Zamawawa na ạ tạwạ na woo oˈwo Mogono ma Gbain. Matta rito tạ a na tsugono tsạ yi, tsugono tsu uvaɗĩ u nda u ɗa shi. Tsugono tsu uvaɗĩ u to koto, amma tsugono tsạ Yesu tsu tạ lo babu ukotu. Mogono na a ciga a ˈyuwan u dạnạ za vu ucira. Yesu roco tạ ucira wạ yi ana u lyuwai aci o ukwisạ, reve waru u ˈyon diga a aason. Ili i nda suru oɓolo na akapi e ili suru ạ tạ pe ạtsumạ a aatagada a nda.

Matta kamba tạ ạzạ e Itoni anaˈan adama a na u cuɗuwai cine Yesu shitoyin ifoɓi yạ Ạsulạ tsạrạ u tạwạto ama zuzu nạ ạyi. Ana Adạmu nusayin Ạsulạ, ama o oˈwo tạ wukasu nạ ạyi. Kucci na ama a yuwusain a Nzuwulai mu Ufaru waa gura tawa addama a nda shi. Matta roco tsu tạ cine Yesu o oˈwoi kucci na cayi ama ure u na ạạ tạwạ zuzu nạ Ạsulạ, waru Yesu ɗa mogono ma na maa yuwusan tsugono tsi ili suru ạtsumạ o uvaɗi u nda.

Ili i na i ri pe ạtsumạ a aatagada a nda

1. Nkaya nạ limatan vạ Yesu (1:1–2:23)
2. Ikaka ya Yahaya za vu Urumbusu (3:1-12)
3. Urumbusu wạ Yesu nạ mạlyungwạ mạ yi (3:13–4:11)
4. Yesu ạtsumạ ạ Gạlili (4:12–18:35)
5. Yesu Iyawa tạ Gạlili ạ tyo Urishelima (19:1–20:34)
6. Ajuma o ukosu wạ Yesu: ạtsumạlimạ ạ yi nu ukwạ wạ yi (21:1–27:66)
7. Yesu ˈyon tạ ạtsumạ o ukwạ (28:1-20)

Nkaya mạ Yesu
(Luk. 3:23-38)

1 Yesu Kristi† Zamawawa† utạ tạ o uˈwa u Mogono Dạwuda diga o ugundo
wa Ibrahim.† Apa nda ugeru u tsukaya tsa na wu utại.
2 Ibrahim ɗa matsain Ishiyaku.
Ishiyaku† ɗa matsain Yakubu.
Yakubu† ɗa matsain Yahuza na akapi ạ muwun mạ ạnạwu mạ yi olobo.
3 Yahuza† ɗa matsain mpishe Farisa nạ Zera (Tamar ɗa makuci me le).
Farisa ɗa matsain Hesuruna.
Hesuruna ɗa matsain Aram.
4 Aram ɗa matsain Aminadabu.
Aminadabu ɗa matsain Nashon.
Nashon ɗa matsain Salumuna.
5 Salumuna ɗa matsain Buwaza.
(Rahapu† ɗa makuci ma Buwaza.)
Buwaza ɗa matsain Obe.
(Rutu* ɗa makuci mạ Obe.)
Obe ɗa matsain Yese.
6 Yese† ɗa matsain Dạwuda Mogono.
Dạwuda† ɗa matsain Sulemanu.

---

* **1:5** Rutu Takpaci ɗa.

(Bashaba ɗa makuci mạ Sulemanu, ạyi ɗa ka na Dạwuda† usai e ekere a Uriya.)
7 Sulemanu† ɗa matsain Rihobuwa.
Rihobuwa ɗa matsain Abija.
Abija ɗa matsain Asa.
8 Asa ɗa matsain Jehoshafa.
Jehoshafa ɗa matsain Jehora.
Jehora ɗa matsain Azariya.
9 Azariya ɗa matsain Jotam.
Jotam ɗa matsain Ahazu.
Ahazu ɗa matsain Hezekiya.
10 Hezekiya ɗa matsain Manasa.
Manasa ɗa matsain Amon.
Amon ɗa matsain Josaya.
11 Josaya ɗa matsain Jekoniya nạ muwun mạ ạnạwu mạ yi olobo.
(A mantsa ma ɗaɗa ạ puraị ama ạ tyo e iɗa ya Babila† tsugbashi.)
12 Ana ạ puraị nle ạ tyo Babila, ạvu Jekoniya matsan Shayatiya.
Shayatiya ɗa matsain Zerubabe.
13 Zerubabe ɗa matsain Abihudu.
Abihudu ɗa matsain Eliyaki.
Ạvu Eliyaki matsan Azoro.
14 Azoro ɗa matsain Saduku.
Saduku ɗa matsain Akimu.
Akimu ɗa matsain Aliyadu.
15 Aliyadu ɗa matsain Eliza.
Ạvu Eliza matsan Mata.
Reve Mata matsan Yakubu.
16 Yakubu ɗa matsain Isuhu.
Isuhu ɗa vali vạ Meri,
Meri† ɗa mma vạ Yesu za na e ɗeyi Kristi Zamawawa.
17 Ala o ugeru wa zuva e reme tạ tsukaya kupa nạ ạzạ ạ nạshi diga ya Ibrahim ạ tyo yạ Dạwuda, nạ tsukaya kupa nạ ạzạ ạ nạshi diga a mantsa mạ Dạwuda ạ tyo mantsa ma na ạ puraị nle ạ tyo Babila, waru nạ tsukaya kupa nạ ạzạ ạ nạshi diga a mantsa ma na ạ puraị nle ạ tyo Babila ạ tyo mantsa ma Zamawawa.

Limatan vạ Yesu Kristi

18 Apa nda ununa a matsain Kristi Zamawawa. Mma vạ yi eegeɓe a vuma ro ɗa na ạ tsu ɗe Isuhu. Babu u reve vali, ạvu u tsuraị ạạtsumạ o ure wạ Ruhu va Akiza.† 19 Isuhu gba vuma vạ ạɓulạ ɗa za na shi a yuwusan ili i na i ri mejege; agba u ciga u ca Meri wono a alanga e eteshe shi, ɗaɗa u foɓoi wu kasa nạ ạyi usokowu.
20 Ạyi ạtsumạ a majiyan mo ndolo, ạvu malingata mạ Ạsulazuva mạ tạwạ yạ'ạ yi ạtsumạ a alavu, reve u damma, “Isuhu, mawun ma tsukaya mạ Dạwuda, she vu uwwa wovon na vaa zuwa Meri wan, adama a na Ruhu va Akiza ɗa zuwa niyi u yuwain ạạtsumạ a mawu'un. 21 U ta matsan ulobo, ạvu vu ca yi aala Yesu,‡† adama a na u ta wawa ama ạ yi o unusu u le.”
22 Ne ɗa nzuwulai mạ Ạsulazuva n shiwain, ununa Ishaya vumavạsulạ† dammai ɗe nu ujimu, 23 a na,

† **1:6** Dạwuda yuwan tạ tsipere nạ Bashaba ạyi o oluso Uriya, reve u yuwan ifoɓi i na vali vạ yi Uriya ạạ kuwạ. Aalabari a nda ạ tạ pe ạtsumạ 2 Sam. 11:1-27. ‡ **1:21** Aala “Yesu” tạ nu urevu “Ạsulazuva za vi iwawi.”

“Usheli u na koto u revei vali shi u ta yuwan ạạtsumạ, u ta matsan ulobo,
reve a ca yi aala Imanuwe.” Urevu wạ yi ạyi ɗa, “Ạsulạ oɓolo nạ ạtsu.” ◊

24 Ana Isuhu jiwain, reve u yuwan ili i na malingata mạ Ạsulazuva ma
damma niyi u yuwan. Ạvu u tara Meri ạ tyo o u'wa wo o'wo ka vạ yi, 25 agba
e revelei shi hali u matsan ulobo'o. Reve Isuhu ca yi aala Yesu.

2

Ạzạ o urevu ạ tạwại e ene Yesu

1 A matsan tạ Yesu ạ lyuci va Batalami e iɗa ya Yahuda, a mantsa ma na
Hiridu* dạnại mogono. A mantsa mo ndolo, reve ama o ro aza a na ạ ri nu
urevu wi italyo'o o utạ asana reve ạ tạwạ Urishelima.† 2 Ạvu e ece, “Te ɗa
mawun ma na a matsai'in, za na ri mogono ma aza a Isra'ila?† Tse ene tạ
talyo'o asana za na rocoi limatan vạ yi ɗaɗa tsu tạwại adama tsu yuwaan yi
ạgạndạ.”

3 Ana Hiridu Mogono ma uwwai ne, reve ugbozu wạ yi u 'yon, ne ɗa waru
akapi a ama ạtsumạ ạ Urishelima. 4 Reve u ɓoloto nan ganu a gbagbain nạ
munlu n Wilạ† suru, ạvu we ece le, “Te ɗa aa matsan Kristi Zamawawa?”

5 Reve ạ usu, “Ạ lyuci va Batalami ạtsumạ a Yahuda. Mika vumavạsulạ
ɗana tạ adama a nda a Adanshi ạ Ạsula:†
6 ‘Ạvu gba Batalami, vi iɗa ya Yahuda,
ili i ro i ɗa shi ạtsumạ e ilyuci ya Yahuda.
Mogono mạ to utạ yạ'ạ wu.
Za na oo o'wo ana za va aguɓa va aza a Isra'ila, ama ạ vạ.’ ” ◊

7 Ạvu Hiridu ɗe omocin a na ạ tạwại diga asana'a usokowu, reve a damma
yi mantsa ma na talyo'o'o vu utại. 8 Reve u damma le, “Walai i 'yạwạ
Batalami i bungạ mawu'un ulobonu. Nạ ye ene yi, ạvu i tạwạ i damma mu
adama ạmu fo n 'yạwạ n yuwaan yi ạgạndạ!”

9 Ana ạzạ o urevu'u a uwwai ili i na mogono ma dammai, reve ạ kạrạ. Ạvu
talyo'o na e enei a asana'a u wala elime e le, she na u rawai ubạtạ'ạ, ạvu
wi isawan ubạtạ u na mawu'un u ri. 10 Ana e enei talyo'o'o, reve a yuwan
mạzạngạ lon! 11 Ana ama'a a uwai o u'wa'a, ạvu e ene mawu'un nạ Meri†
mma vạ yi, ạvu ạ kingyo ạ kạɗạto a yuwaan mawu'un ạgạndạ. Reve o utạạ
nu une'e u le u zinariya, ne erepu e re ạ mạguru na ri ni ikebe na ạ tsu ɗe
furenkisen† nạ mur.† 12 Ạvu Ạsulạ o rono atsuvu ạzạ o urevu'u ạtsumạ a
alavu, she ạ kạmbạ yạ Hiridu wan, ɗaɗa ạ kạmbại e iɗa i le nu ure u ro.

Iladī ạ tyo Masar

13 Ana ạ kạrại, reve malingata mạ Ạsulạ† mạ tạwạ yạ Isuhu ạtsumạ a alavu,
ạvu u damma, “'Yon! Jikạ vu tara mawu'un nạ mma vạ yi ạ tyo Masar! Vi
isawan ɗe she urana u na n damma nuwu vu kạmbạ, adama a na Hiridu ri
a zama mawu'un tsạrạ wu una yi.” 14 Reve u 'yon, u tara mawu'un nạ mma
vạ yi, ạvu u reme ure na ayin ạ tyo Masar. 15 Reve ạ dạnu ɗe she na Hiridu
kuwại. A yuwan tạ ne adama o shiton ili i na Ạsulazuva a dammai o unạ wa
Hosiya vumavạsulạ: “N ɗe tạ mawun mạ vạ mo utạ Masar.” ◊

Hiridu zuwa tạ o una muwun mo olobo

16 A mantsa'a ana Hiridu enei ạzạ o urevu'u ạ kạndạruwạ yi tu ucinạ, reve
u yuwan upan lon. Ɗaɗa u zuwai o una muwun mo olobo suru n na n ri na

---

◊ **1:23** Isha. 7:14. * **2:1** Ạyi Mogono Hiridu ạyi ɗa Hiridu Mogono ma gbain. Mawun mạ yi Hiridu Antiba ɗa dạnại Mogono a mantsa ma na Yesu kuwại. ◊ **2:6** Mik. 5:2. ◊ **2:15** Hos. 1:1.

a'wan e re ạ cipạ ạtsumạ a Batalami ni ilyuci i ro i na i ri lo ukạndạruwu. U reve tạ mantsa ma na a matsain mawu'un adama e ili i na ạzạ o urevu'u a dammai. 17 Reve ili i na Ạsulạ a dammai o unạ wa Irimiya† vumavạsulạ wo o'wo amayun:
18 “Reve a uwwa uɗyo ạtsumạ a Rama,
vuma ro a yisaali a adama ạ ạtsumolạngu.
Rahila† ɗa ri a yisaali adama ạ muwun mạ yi,
reve u 'yuwan adanshi a na aa casu yi,
adama a na muwun mạ yi n kuwại suru.” ◊

Ukạmbu u le Nazara

19 Ana Hiridu kuwại, reve malingata mạ Ạsulạ mạ tạwạ yạ Isuhu e iɗa ya Masar ạtsumạ a alavu. 20 Ạvu u damma yi, “'Yon, vu tara mawu'un nạ mma vạ yi vu kạmbạ e iɗa ya Isra'ila,† adama a na aza ạ ri e izami i na oo una mawu'un ạ kuwạ tạ.”
21 Reve Isuhu 'yon, ạvu u tara mawu'un nạ mma vạ yi, reve ạ kạmbạ e iɗa ya Isra'ila. 22 Amma ana u tạwạ u revei mogono ma sa'avu Akilayu† mawun mạ Hiridu ma ɗa, reve wu uwwa wovon. Ɗaɗa ạtsumạ a alavu o ro, Ạsulạ a damma niyi u tyo e iɗa yạ Gạlili. 23 Reve ạ kạrạ ạ 'yạwạ ạ dạnu ạ lyuci na ạ tsu ɗe Nazara. Adama o ndolo a ɗa ili i na Ạsulạ a dammai o unạ wa amạsulạ wo o'woi amayun, a na: “E te ɗe yi za va Nazara.”

3

Yahaya za vu Urumbusu foɓoi ure
(Mak. 1:1-8; Luk. 3:1-18; Yah. 1:19-28)

1 Ana a yuwain a'wan o ro, reve Yahaya† za vu Urumbusu teme alajiya ạtsumạ o una upasu wa Yahuda, 2 adansa, “Vadalai i lyawa unusu† u ɗu i kạmbạ ubạtạ wạ Ạsulạ, adama a na tsugono tsa zuva† tsa yuwan tạ zuzu.”
3 Ishaya† vumavạsulạ yuwan tạ ɗe adanshi a Yahaya ana u dammai:
“Nanza te ɗewu ạtsumạ o una,
‘Foɓoyi Zagbain ure,
i yuwan ure u na wạạ kuru mejege!’ ” ◊
4 Yahaya shi tạ wotowu ni itana i na a ɗavai ne eleme a arakumi. Reve wu nlạ gbakala vu ukwan. Apapari ni ishiki i ɗa i dạnại ilyalya yạ yi. 5 Ama nạ ạbundạ diga Urishelima nạ Yahuda nạ bạtạ na ri lo zuzu nu Uɗolu wạ Urdu ạ tạwạ tạ adama a uwwa Yahaya. 6 Ana a dammai nusu le a alanga e eteshe, ạvu u rumbu† le o uɗolu'u.
7 Afarishi† na aza a Sadukiya nạ ạbundạ ạ tạwạ tạ ubạtạ u na Yahaya shi ạ rumbusu ama tsạrạ u rumbu le. Ana Yahaya ene nle, reve u damma, “Suru nɗu apili a ɗa! Ẓane ɗa damma nɗu i suma ạtsumạlimạ a na Ạsulạ ạ ri lo ạ tạwạạ? 8 I yuwan ili i na yoo roco i lyawa tạ nusu ɗu. 9 She i jiyan yoo sowo ạtsumạlimạ shi, adama a na yaa dansa Ibrahim akaya ạ ɗu a ɗa. N ta dansaa ɗu Ạsulạ a ta gura tara atali a nda, reve u vazatowo Ibrahim muwun n tsukaya! 10 Ko gogo tsunda, aaɓau ạ tạ lo ufoɓu adama wu koɗo ɗanga a aralu e le. Uɗanga u na u matsain muwun n sa'ani shi, suru o to koɗo yi reve a vari yi akina.
11 “N tạ rumbusu ɗu nạ mini adama u roco i vadala† tạ, amma za na ri lo ạ tạwạ ạcapạ ạ vạ u tạ rumbu ɗu nạ Ruhu va Akiza na akina. U la'a mu tạ tsugbain lon, agba n rawa n guzạạ yi atan shi. 12 U tu ufoɓu na aaɗanga a faba na aakpatalutsu o uyeluwu adama u zangaɗa ishina. U ta kakasa ishina

◊ **2:18** Irm. 31:15. † **2:22** Hiridu Akilayu mogono ma wuya ma ɗa mạ dạnại ɗaɗa o utạạ niyi o tsugono. Reve Hiridu Antiba maci vạ yi vo o'wo mogono. ◊ **3:3** Isha. 40:3.

no owopo. Reve u tsun ishina i sa'ani o mopon mạ yi, owopo gba shi ạvu u kulạto le na akina a na ạ ri n kimạ shi."

Yahaya rumbuyi Yesu

13 A mantsa mo ndolo ma ɗa Yesu utại Gạlili, reve u 'yạwạ o Uɗolu wạ Urdu adama Yahaya rumbu yi. 14 Agba ạvu Yahaya shi ciga u 'yuwan a yuwan yi, ạvu u damma, "Ạvu ɗa za na ạạ rumbu mu. Cine tsa ɗa vạạ tạwạ yạ'ạ vạ?"

15 Reve Yesu usu, "Ne ɗa u lobonoi wo o'wo gogo, adama tsu yuwan ili i na Ạsulạ a cigai tsu yuwan." Ɗaɗa Yahaya usuyi u rumbu yi.

16 Ɗaɗa u rumbuyi† Yesu. Yesu o utushi ạ mini'i, ɗaɗa zuva kpạtu'wại, ạvu we ene Ruhu vạ Ạsulạ e telee yi ana muɗa. 17 Ɗaɗa uɗyo diga zuva wa damma, "Ạyi nda Mawun mạ vạ ma ɗa, za na n cigai, waru n ta yuwusan mạzạngạ nạ ạyi lon."

4

Yesu nạ Mekerenkesu
(Mak. 1:12-13; Luk. 4:1-13)

1 Reve Ruhu va Akiza† tara Yesu ạ tyo ạtsumạ o una, adama Mekerenkesu† mạ lyungwạ yi. 2 Agba Yesu lyuwa ili shi, hali rana na ayin amunga. Adama o ndolo, wu uwwa tạ ambulu lon. 3 Reve Mekerenkesu mạ tạwạ ạvu u damma yi, "Nạ ạvu Mawun mạ Ạsulạ ma ɗa, kạmbạto atali a nda o o'wo opopofu."

4 Ạvu u usu, "A ɗana tạ a Adanshi ạ Ạsulạ,†
'Na alya e ilyalya i ɗa goon vuma ạạ dạnạ wuma shi,
amma she ni ili i na Ạsulạ a dammai biti.' " ◊

5 Reve Mekerenkesu ma tara yi ạ tyo Urishelima lyuci va akiza, reve u zuwa yi ɗe e ncilecile mạ Ạạ'isamapaɗa.† 6 Ạvu u damma yi, "Nạ ạvu Mawun mạ Ạsulạ ma ɗa, teteruwe e iɗa, adama a na a ɗana tạ ạtsumạ a Adanshi ạ Ạsulạ:
'Ạsulạ a ta zuwa nlingata mạ yi n tigạ wu,
e te keɗe wu ne ekere e le,
adama vu tạɗạtsạ a aatali vu uwwa usạn wan.' " ◊

7 Reve Yesu usu, "Amma Adanshi ạ Ạsulạ fo a damma tạ, 'She vu lyungwạ Zagbain Ạsulạ ạ wu wan.' " ◊

8 Reve Mekerenkesu ma tara Yesu ạ tyo zuva masasan mo uga'an, ạvu u roco yi tsugono tsu uvaɗi suru nạ tsugbain tse ele. 9 Reve u damma, "Nạ vạạ kạɗạto vu yuwaan mu ạgạndạ, n ta ca wu ili i nda suru."

10 Ạvu Yesu usu, "Buwaa mu ure Male!† Adanshi ạ Ạsulạ a damma tạ,
'Vu yuwaan Zagbain Ạsulạ ạ wu ạgạndạ, ạyi ạ nde'en ɗa vaa yuwaan tsugbashi!' " ◊

11 Ɗaɗa Mekerenkesu ma lyawai Yesu, ạvu nlingata mạ Ạsulạ n tạwạ n kamba yi.

Yesu temei ulinga wạ yi
(Mak. 1:14-15; Luk. 4:14-15)

12 Ana Yesu uwwai a zuwa tạ Yahaya o u'wa wa ali, ạvu u kạmbạ e iɗa yạ Gạlili. 13 U fara tạ 'yạwạ ạ lyuci va Nazara, ạvu u 'yon u kạrạ ạ tyo Kafarnahum nạ nden, ạ mɓạngạ m Mala mạ Gạlili, upasu wi iɗa ya Zebelun nạ Nafutali. 14 Ne ɗa nzuwulai mạ Ạsulạ n shiwain ununa Ishaya vumavạsulạ dammai:
15 "Ạtsumạ e iɗa ya Zebelun nạ Nafutali,
o ure ạ tyo a mala, upasalai wu Uɗolu wạ Urdu,
ạtsumạ ạ Gạlili ubạtạ u na Atakpaci† nạ ạbundạ ạ ri nden.

◊ **4:4** U.Wl. 8:3. ◊ **4:6** Ica 91:11-12. ◊ **4:7** U.Wl. 6:16. ◊ **4:10** U.Wl. 6:13.

16 Ama a nda a na ạ ri nden ạtsumạ e irumbu
e te ene ekan a gbain.
Ạ tạ nden ubạtạ u na u ri ukpạtowu nạ lulu vu ukwạ,
amma ekan e te ikana le.” ◊
17 Diga lo ɗa Yesu temei alajiya adansa, “Vadalai ạ nusu ɗu i kạmbạ ubạtạ
wạ Ạsulạ, adama a na tsugono tsa zuva tsa yuwan tạ zuzu.”

Yesu ɗangulai ama ạ nạshi ạzạ e mereme ma mugula
(Mak. 1:16-20; Luk. 5:1-11)

18 Urana u ro, Yesu a mmalu ạ nge'en m Mala mạ Gạlili, ạvu we ene ama
e re muwun mạ ạnạwu. Za tạ aala ạ yi a ɗa Simo za na waru e revei na aala
Bituru, za ve ire gba ạyi ɗa Andarawu. Ạzạ e mereme ma mugula n ɗa, ạ shi
tạ a varishi igolo i le a mala. 19 Ạvu u damma le, “Tạwại i kuru mu! N to roco
ɗu ununa yạạ tạwạạ na ama o unạ u mugula.” 20 Lo ɗa ạ 'yoshin a lyawai
igolo i le, reve ạ kuru yi.
21 Ana u lyuwai elime, reve u cina ama e re muwun mạ ạnạwu waru,
Yakubu nạ Yahaya, olobo ạ Zạbạdi. Ạ shi tạ a wantsun u le oɓolo nạ dada
le, o foɓuso igolo i le. Ạvu u damma le ạ kuru yi. 22 Ɗaɗa a lyawushi wantsun
u le na aabara e le, reve ạ kuru yi.

Yesu yuwan tạ uritosu

23 Yesu 'yạwạ tạ ubạtạ suru ạtsumạ ạ Gạlili. U ritosu tạ ạtsumạ ạ ạ'isạ.
Waru u yuwusan tạ alajiya a Alabari a Sa'ani† o tsugono tsa zuva. Ạvu waru
u kạmbạtosu ạzạ o ubanakun nạ ạzạ ạ mɓạlạ gbaga. 24 Ạvu alabari ạ yi o utạ
a alanga ạtsumạ e iɗa yạ Gạlili, adama o ndolo a ɗa ạzạ o ubanakun, hali na
aza a na ạ ri e iɗa ya Suriya, ạ tạwusại adama ạ kạmbạto le gbaga a banakun
icu'un icu'un nạ mɓạlạ n lipu. Ozo o ro e le ạ shi tạ no otoni ạ limạ nạ ạbundạ,
ozo o ro gba shi ạ shi tạ ạtsumạlimạ nạ tsuda'un, ozo o ro waru gba ạkutsumạ
a ɗa ạ shi. Ạvu gba Yesu kạmbạto le gbaga suru. 25 Ạvu oɓolo a ama'a nạ
ạbundạ ạ kuru yi ubạtạ u na u 'yạwại suru: ama diga Gạlili, nạ Dikafoli,* nạ
Ụrishelima, nạ Yahuda suru, nạ diga asana o Uɗolu wạ Ụrdu.

5

Yesu yuwain uritosu a masasan

1 Ana Yesu enei oɓolo'o, reve u kumba a aagaɗi a masasan ạvu u dạnu. Ạvu
aza a na oo tono yi a rawa zuzu, 2 ɗaɗa u uwai o ritosu le.

Aba'un a amayun
(Luk. 6:20-23)

3 “Aza a aba'un a ɗa aza a na e revei aa gura yuwan ili i ro na aciyele shi, ɗaɗa
e isawain ubạtạ wạ Ạsulạ goon.
Tsugono tsa zuva za le ɗa!
4 Aza a aba'un a ɗa aza a na ạ ri ạ ạtsumolạngu,
adama a na Ạsulạ ạ tạ tạnạto okolo e le.
5 Aza a aba'un a ɗa aza a na a tarai aciyele ili i ro shi,
adama a na uvaɗi u to o'wo za le.
6 Aza a aba'un a ɗa aza a na ạ ri na akuli na ambulu adama e ili i na Ạsulạ a
cigai o unạ wi ili ya alya ni ili yo oso,
adama a na Ạsulạ ạ tạ cuwạton le.
7 Aza a aba'un a ɗa aza a na oo rocosu ozo o ro isa'ani,
adama a na Ạsulạ o to roco le isa'ani fo.
8 Aza a aba'un a ɗa aza a na okolo e le ạ ri cece,

◊ **4:16** Isha. 9:1-2. * **4:25** Dikafoli urevu wạ yi, ạyi ɗa Mulyuci Kupa.

adama a na ạ tạ dạnu oɓolo nạ Ạsulạ.
9 Aza a aba'un a ɗa aza a na aa yuwusan ulinga adama ạ nden n sa'ani,
adama a na Ạsulạ ạ tạ ɗe le muwun mạ yi.
10 Aza a aba'un a ɗa aza a na o sowoi ạtsumạlimạ ạ mạlyungwạ,
adama a na aa yuwusan ili i na Ạsulạ a cigai,
adama a na tsugono tsa zuva za le ɗa.
11 “Ạsulạ a ta zuwaa ɗu aba'un a mantsa ma na ama e isula nɗu. Ạsulạ a ta zuwaa ɗu aba'un nna ama ạ lyungwạ ɗu. Ạsulạ a ta zuwaa ɗu aba'un nna ama a yuwaan ɗu cu'un ve epen suru adama ạ vạ. 12 Ama ạ tạ lyungwạ ɗu cine ạ lyungwại amạsulạ a na a yuwain wuma ɗe nu ujimu. I yuwan mạzạngạ, reve waru asuvu ạ ɗu o yo'ono, adama a na i tạ ni iliyinkapa yạ ạbundạ a pura ɗu ɗe zuva.”

Akpaɗi ne ekan
(Mak. 9:50; Luk. 14:34-35)

13 Ạvu Yesu lyuwa elime na adanshi, “Ạɗu ɗa akpaɗi o uvaɗi. Agba ulobonu u ne u ɗa akpaɗi ạ ri nna a buwa peme shi? I ta gura zuwa le u yo'oniso? O to oco le reve a dasa le na ana, cine vu revei ili ye pere.
14 “Ạɗu ɗa aza a na aa casu uvaɗi ekan. Yaa gura pa'aton lyuci na ri usuwu a masasan shi. 15 Waru a tsu kaɓato fitila reve ạ kpạto yi na aasa'atsu shi. E eelele a ɗa ạ tsu zuwa yi adama ekan e ikana, tsạrạ ama a na ạ ri pe o u'wa'a suru e ene ure. 16 Ne ɗa fo, yo o'wo ekan e ekere a ama o ro. I yuwan ili i sa'ani i na ee ene adama a ciɓala Dada ɗu na ri zuva.”

Uritosu wạ Yesu adama ạ Wilạ

17 Reve Yesu lyuwa elime u damma, “She i jiyan n tạwạ tạ adama n lungusạ Wilạ† wa Musa ko ili i na amạsulạ o ritoi wan. N tạwạ adama n lungusạ le shi, amma adama n shiton uritosu u le. 18 Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, ko ili i tạ yaạ pusạn ạtsumạ ạ Wilạ'ạ shi, she ni iɗa nạ zuva o koto. Ko ɗani ạạ puwạn shi waru ko madaɓi me iɗani mạạ puwạn shi, she ni ili biti i shiwan.
19 Ni i 'yuwan ko Wilạ u ke'en u na u la'ai ukạlạmu wi ili i na aa yuwan, ạvu waru i roco ozo o ro a yuwan ne, ạɗu ɗa yoo o'wo nkosoto ạtsumạ o tsugono tsa zuva. Amma ni i kuru ạvu waru i roco ozo o ro ili i na u dammai, i tạ tsurạ ubạtạ u sa'ani ạtsumạ o tsugono'o.
20 “Munlu n Wilạ na Afarishi a ta yuwusan ạtyo a na aa yuwan adama ạ kuru Wilạ wạ Ạsulạ mejege. I ciga i 'yuwan i la'a le ạtsumạ e itoni yạ Ạsulạ. Ni i yuwan ne shi, n ta dansaa ɗu amayun, yaa uwa o tsugono tsa zuva shi.”

Uritosu wạ Yesu adama o upan
(Luk. 12:58-59)

21 Reve Yesu lyuwa elime na adanshi u damma, “Yu uwwa tạ a na Wilạ wa Musa u dammai, ‘She vu una vuma nu ucigu wạ wu wan.’ Waru, ‘Za na unai suru a ciga a 'yuwan e ge'eto yi.’ ◊ 22 Gogo gba n ta dansaa ɗu: nạ vu yuwan upan nạ za vạ wu, ạ tạ ge'eto wu. Nạ vu ɗe za vạ wu, ‘Ạạtạmu,’ a ta tara wu ạ tyo ubạtạ wa Azagbain a Mbara.† Nạ vu ɗe za vạ wu, ‘Ạvu ạạtạmu za na ri nạ ạɓulạ shi,’ vu tạ zuzu na vaa uwa a akina a na ạ ri n kimạ shi.
23 “Adama o ndolo, nạ vu ri mishin ubạtạ u masa'a† ạ Ạạ'isamapaɗa a casu une'e ubạtạ wạ Ạsulạ, reve vu cuwushin vuma ro damma tạ vu nusaan yi tạ,
24 vu lyawa ɗe ili i na vu tạwạyi ubạtạ u masa'a'a. Ạvu vu 'yạwạ i sạlạlại nạ vuma'a, reve kạmbạ vu ca une'e wạ wu.
25 “Nạ vuma ri na adanshi nạ ạvu, ạvu u ciga u tara wu ạ tyo ubạtạ o uge'etosu, i lapula adanshi ạtsumạ a mantsa, kafu i rawa o ukobu wu uge'etosu. Nạ vu yuwan ne shi, nạ vu rawa ɗe, a ta tara wu ạ tyo ubạtạ wu

◊ **5:21** Mtạ. 20:13; U.Wl. 5:17.

za vu uge'etosu. Reve u zuwa wu e ekere ạ mumaɗanga, aza a na a zuwa wu
o u'wa wa ali. 26 N ta dansaa wu amayun, voo utạ pe shi, she nạ vu tsupa ili i
na oo tono wu."

Uritosu adama e tsipere

27 Reve Yesu lyuwa elime, "Yu uwwa tạ a na Wilạ† wa Musa u dammai, 'She
vu yuwan tsipere wan.' ◊ 28 Ạmu gba n ta dansaa ɗu, nạ vu kạlyuwạ ka, reve
asuvu ạ wu ạ 'yạwạ yạ'ạ yi, vu yuwan tạ ɗe tsipere nạ ạyi o okolo ạ wu. 29 Nạ
lyusu vu usa'ani vạ wu waa zuwusa wu vu yuwan unusu, vu foɗo yi vu vari
yi. U ta la'aa wu vu lamba upasu u tạ u lipu vạ wu, a na lipu vạ wu suru aa
uwa a akina. 30 Nu ukere usa'ani wạ wu waa zuwusa wu vu nusan, vu koɗo
yi vu vari! U ta la'aa wu vu lamba upasu u tạ u lipu vạ wu a na lipu vạ wu
suru aa uwa a akina."

Uritosu adama a wukasu u lolo
(Mat. 19:9; Mak. 10:11-12; Luk. 16:18)

31 Reve u lyuwa elime u damma, "Yu uwwa tạ a na Wilạ wa Musa u
dammai, 'Vuma ta gura kakasa nạ ka vạ yi nu u ca yi aatagada a wukasu u
lolo.' 32 Ạmu gba n ta dansaa ɗu, she vuma kakasa nạ ka vạ yi wan, she nu u
yuwan tsipere nạ vali ro. Nạ wu kasa nạ ạyi u ta zuwa yi wo o'wo aashakala,
ununa za na tara niyi suru ri nu unusu u tsipere adama a na u zuwa niyi."

Uritosu adama a akucunu

33 Reve waru Yesu lyuwa elime na adanshi u damma, "Yu uwwa tạ a na
Wilạ wa Musa u dammai, 'She vu kuɗa akucunu ạ wu wan. Ciga 'yuwan vu
shiton akucunu a na vu yuwayin Ạsulazuva.' ◊ 34 Ạmu gba n ta dansaa ɗu, i
kucina ko ni ili i ro wan, a mantsa ma na yaa yuwusan akucunu! Zuva ubạtạ
u na Ạsulạ ạ ri nạ nden ɗa, adama o ndolo she i yuwan akucunu nạ zuva
wan. 35 Iɗa udasata wạ Ạsulạ u ɗa, adama o ndolo she i kucina ni iɗa wan.
Urishelima lyuci Mogono ma Gbain ma ɗa, adama o ndolo she i kucina nạ ạyi
wan. 36 She i kucina na aci ạ ɗu wan. Yaa gura zuwa ạnji ạ tạ ạ ɗu wo o'wo
u'uri ko ulimạ shi. 37 A mantsa ma na vaa yuwusan akucunu, vu damma 'Ee'
ko 'O'o.' Nạ vu damma ili i na i la'ai 'Ee' ko 'O'o,' wu utạ tạ ubạtạ wu za wuya."

A yuwan gafura
(Luk. 6:29-30)

38 Ạvu Yesu lyuwa elime na adanshi, reve u damma, "Yu uwwa tạ a na Wilạ
wa Musa u dammai, 'Nnạ za amaton nanza ạ lyusu ko a aanga, nu u ciga u
'yuwan u tsupa vuma'a lyusu ko aanga o ro nạ za vạ yi.' ◊ 39 Gogo gba n
ta dansaa ɗu: nạ za ro nusaan wu, she vu tsupa wan. Nnạ za ro ɓasa wu
o ugbaguzu wu ukere usa'ani vu lyawa yi u koso ɓasa wu o ugbaguzu wu
ukere wu ugulạ. 40 Nạ wo o'wo za ro damma vu nusaan yi tạ, reve u damma
za vu uge'etosu u zuwa wu vu ca yi utugu wạ wu, vu ca yi aapalutsu ạ wu fo.
41 Nạ soja zuwa wu vu tanu itana yạ yi mili tạ, tanu le ạ tyo imili i re. 42 Nạ
vuma ro pati wu ili i ro, vu ca yi. Nạ vuma ro ece wu okopu, vu ca yi."

Icigi yi n'yuwatan
(Luk. 6:27-28, 32-36)

43 Ạvu Yesu lyuwa elime reve u damma, "Yu uwwa tạ a dammai, 'Vu ciga
moron mạ nden mạ wu, reve vu 'yuwan n'yuwatan mạ wu.' 44 Ạmu gba n
ta dansaa ɗu, i ciga n'yuwatan n ɗu, reve i yuwaan aza a na oo ɓongishi ɗu
avasa. 45 Ni i yuwan ne, i to o'wo muwun ma amayun ma Dada ɗu na ri zuva.
U tsu zuwa tạ urana wu utạ ubạtạ wa ama ạ ạɓulạ nu ubạtạ wa ama a vama.

◊ **5:27** Mtạ. 20:14. ◊ **5:33** N.Gn. 19:12; Mkc. 30:2; U.Wl. 23:21. ◊ **5:38** Mtạ. 21:24.

Waru u tsu yuwan tạ iro'i ubạtạ wa aza a na aa yuwusan ili i na i ri mejege nu ubạtạ wa aza a na aa yuwusan ili i babu ulobonu. 46 Cine Ạsulạ aa zuwaa ɗu aba'un, ni i ciga aza a na a ciga nɗu goon? Ko munlu mu utafa fo a ta yuwusan ne! 47 Waru nni i lobonoto aciyạɗu e ekere ạ n'utsạ n ɗu goon, i la'a akapi a ama shi. Ko aza a na e revei Ạsulạ shi, o tsu lobonoto tạ aciyele e ekere ạ n'utsạ n le. 48 Adama o ndolo, yo o'wo ạzạ ạ ạɓulạ, ununa Dada ɗu za na ri zuva ri nạ ạɓulạ."

6

Uritosu adama o ucasu

1 Ạvu Yesu lyuwa elime o ritosu aza a na oo tono yi ạvu u damma, "I yuwan ugbozu! A mantsa ma na yaa yuwusan ili i sa'ani, she i yuwan adama ama e ene a cuwa ɗu wan. Ni i yuwan ne, yạạ tsurạ iliyinkapa ubạtạ wa Dada ɗu za na ri zuva shi.

2 "A mantsa ma na yaa casu alambi, she i ca le ununa ạzạ e ikpa'a a tsu yuwan wan. Ạ tsi ivulạ tạ avana ạtsumạ ạ ạ'isạ ne e re adama ama e ene le a cuwa le. Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, ạzạ e ikpa'a o ndolo ạ ushi tạ ɗe iliyinkapa i le. 3 Adama o ndolo a mantsa ma na yaa yuwusaan alambi une'e, i yuwan yi usokowu ununa ukere ugulạ wạ wu wee reve ili i na ukere usa'ani wạ wu waa yuwusan shi. 4 I ca une'e u ɗu usokowu, ne ɗa Dada ɗu na revei ili i na i ri usokowu suru, waa ca ɗu iliyinkapa."

Uritosu adama a avasa
(Luk. 11:2-4)

5 Reve Yesu lyuwa elime na adanshi u damma, "A mantsa ma na i ri a avasa, she yo o'wo ana ạzạ e ikpa'a wan! A tsu la'a tạ ciga e isawan ạ ạ'isạ nạ ạ nge'en mu re a yuwusan avasa adama ama e ene le. Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, ạ ushi tạ ɗe iliyinkapa i le suru suru. 6 A mantsa ma na yaa yuwan avasa, i uwa a aasula reve i ɓạru unạntsu. Reve i yuwan avasa ạ tyo ya Dada ɗu na ri ubạtạ o usokowu'u. Ne ɗa Dada ɗu za na tse ene ili i na yaa yuwusan usokowu, waa ca ɗu iliyinkapa i ɗu. 7 Waru a mantsa ma na i ri avasa, she yoo o'wo ana aza a na e revei Ạsulạ shi wan. Adama a na ạ tsu kạmbuwusạ tạ ili i na i ri na aci shi. A ta zuwusa Ạsulạ a ta uwwa le adama ạ ạbundạ a adanshi e le. 8 She yo o'wo ana ele wan. Adama a na Dada ɗu reve tạ ɗe ili i na i cigai kafu i pati yi.

9 "Adama o ndolo, nạ yaa yuwan avasa, i vasa tsunda:
'Dada tsu na ri zuva,†
kamba tsu tsu ca aala ạ wu tsugbain.
10 Tsugono tsạ wu tsạ tạwạ,
adama vuma biti o uvaɗi u yuwan tsutoni nạ ạvu,
Ununa aa yuwusan tsutoni nạ ạvu zuva.
11 O urana wa ana'an vu ca tsu ilyalya i malya.
12 Vu yuwaan tsu gafura vu nusu u tsu,
adama a na ạtsu tsaa yuwusaan aza a na aa yuwusan tsu unusu gafura.
13 She vu lyawa tsu tsu uwa ạ mạlyungwạ wan,
agba vu wawa tsu e ekere a za wuya.'*

14 "Amayun nni i yuwaan ozo o ro gafura vu nusu le, Dada ɗu na ri zuva u ta yuwaan ɗu fo gafura vu nusu ɗu. 15 Amma ni i yuwaan ozo o ro gafura shi, Dada ɗu na ri zuva waa yuwaan ɗu gafura vu unusu u ɗu shi."

Uritosu adama a akuli

* **6:13** Akuci a atagada ạ dạshi tạ, "Tsugono nạ tsugbain nu ucira za vạ wu ɗa babu ukotu suru suru, ami."

16 Reve Yesu lyuwa elime na adanshi u damma, “A mantsa ma na yaa
yuwusan akuli, she i lukutạ urewesu u ɗu ununa ạzạ e ikpa'a a yuwusan
wan. A tsu vadala tạ o o'wo ili i ro ko'o adama ama e reve a na ạ ri a akuli.
Amayun n ta dansaa ɗu, ạzạ e ikpa'a o ndolo ạ tsurạ tạ ɗe iliyinkapa i le suru
suru. 17 Amma a mantsa ma na i ri a akuli, i sa'a urewesu u ɗu ạvu yi sara ạnji
ạ ɗu. 18 Ne ɗa za ee reve a na i ri a akuli shi, she de Dada ɗu, za na ri ubạtạ o
usokowu suru. Waru a na u revei ili yu usokowu suru, u ta ca ɗu iliyinkapa.”

Utsuru zuva
(Luk. 12:33-34)

19 Yesu lyuwa tạ elime adansa, “She i ɓolotowo aciyạɗu uzuwa pa o uvaɗi
wan! Ikupu nạ matsafi mạ tạ lungusạ le, waru evu a ta gura ɓoso a uwa pe e
ivạ le. 20 Amma, i yuwan izuwa i ɗu zuva, ubạtạ u na ikupu nạ matsafi mạạ
lungusạ le shi, waru evu aa gura ɓoso a uwa pe e ivạ le shi. 21 Okolo ạ ɗu ạ tạ
dạnạ ubạtạ u na uzuwa u ɗu u ri kuci.

Ekan ạ lipu

22 “Esu ele ɗa o o'woi ana fitila lipu. Ne esu ạ wu ạ ri ulobonu, lipu vạ wu
suru u to o'wo ne ekan mạɓulạ. 23 Amma ne esu ạ wu ạ ri ulobonu shi, lipu
vạ wu mạɓulạ u tạ dạnạ ạtsumạ e irumbu. Ne ekan a na ạ ri pe yạ'ạ wu wo
o'wo irumbu, to, amayun vu tạ ạtsumạ e irumbu i gbain.

Ạsulạ nu utsuru u vuma
(Luk. 16:13)

24 “Ko za lo aa gura yuwaan azagbain e re tsugbashi shi. Vu ta 'yuwan za
tạ, reve vu ciga za tạ. Ko vu kuru za tạ, reve vu 'yuwan ạ kuru za tạ. Vaa gura
yuwaan Ạsulạ nu utsuru ạgạndạ shi.”

She vu dama wan
(Luk. 12:22-31)

25 Reve Yesu lyuwa elime na adanshi, “N ta dansaa ɗu, she i dama adama e
ilyalya ni ili yo oso i na i cigai adama yo o'wo wuma wan. She i dama adama
e itana yu u'otosu i lipu i ɗu wan. Wuma u la'a tạ ilyalya, waru lipu la'a tạ
itana i lipu. 26 Kạlyuwại nnunu! Ạ tsu cu'wạn shi, agba aa gasa shi. A tsu
zuwa ilyalya o mpon shi. Agba suru nạ ne Dada ɗu na ri zuva u tạ kạlyuwusạ
le. Agba i reve tạ na i la'ai nnunu pepere. 27 Yaa gura dạshi ko mini† mạ tạ a
wuma u ɗu shi ni i dama adama ạ yi.

28 “Adama ạ nye vu damai adama e itana yu u'otosu? Kạlyuwại ununa
yipạlu yu una i tsu kungwa. A tsu yuwan ulinga adama a yuwan itana i le
shi. 29 Amma n ta dansaa ɗu, ko Sulemanu† nu utsuru wạ yi suru, wo oto
itana i sa'ani reve u lobono vadamma za tạ le shi. 30 Ạsulạ o to foɓuso anlya
o ogozo, aza a na ạ ri wuma ana'an, nfa'an gba shi ạ kulạto. U lobono tạ i
gura reve Ạsulạ a ta ca ɗu itana yu u'otosu. She i dạnạ nu ucawu wo okolo
wa'a wan! 31 She i dama wan hali i damma, ‘Nye tsaa lyuwa?’ ko ‘Nye tsoo
sowo?’ ko ‘Nye tsoo oto?’ 32 Ama a na e revei Ạsulạ ɗa shi goon a tsu dama
adama e ili i ndolo. Dada ɗu na ri zuva reve tạ na i cigai ili i ndolo suru. 33 Ili
i na yaa la'a ciga ạyi ɗa tsugono tsạ Ạsulạ, reve waru i yuwan ili i na Ạsulạ a
cigai. Reve a ca ɗu akapi e ili i na i cigai suru. 34 Adama o ndolo, she i dama
adama a nfa'an wan, adama a na nfa'an ta dama adama a aciyạyi. Adama o
ndolo she i dạshi addama a aci a addama na urana suru wạạ tạwạạ wan.”

† **6:27** Pa nda mini u ta yuwusan adanshi a mantsa wa'a ạyi ɗa Agana ạ tsu ɗe “minti” vạ ạgogo.

7

She i ge'eto wan
(Luk. 6:37-38, 41-42)

1 Ạvu Yesu lyuwa elime o ritosu aza a na oo tono yi, reve u damma, “She
i ge'eto za ro wan, adama Ạsulạ e ge'eto ɗu wan. 2 Nạ makundatsu ma na i
ge'etoi ozo o ro, nạ ạyi ɗa aa yuwaan ulinga e ge'eto ɗu.
3 “Nye i zuwai vạạ kạnlạsạ macaka ma na mạ ri pe ạ lyusu vu za vạ wu,
reve vi icina nạ ạạgbạlạ a na ạ ri pe ạ lyusu vạ wu? 4 Cine vaa gura damma
za vạ wu, ‘Lyawa mu utạạ macaka ma na mạ ri ạ lyusu vạ wu?’ Vu kạlyuwạ
aciyạwu! Ạvu gba vu buwa tạ nạ ạạgbạlạ o ndolo ạ lyusu vạ wu. 5 Ạvu za
vi ikpa'a! Ūtạạ ne'en ạạgbạlạ a na ạ ri ạ lyusu vạ wu, reve ve ene ulobonu
ununa voo utạạ macaka ma na mạ ri ạ lyusu vạ yi.
6 “She i ca musạn ili i na i ri za vạ Ạsulạ wan. A ta vadala aa amaton wu.
She i variya ngurusumu iyedī yi ikebe† wan. A ta dadasa le.”

Pati, zami, gugula
(Luk. 11:9-13)

7 Reve waru Yesu dammisa, “I lyuwa elime ni ipati, a ta ca ɗu ili i na ya
patishi. I zamishi, i tạ tsurạ. Yi gulusa a yuwusan ‘Ạzo'wa,’ Ạsulạ a ta zuwa
ạ kpạtu'wạạ ɗu unạntsu. 8 Adama a na za vi ipati suru a tsu ca yi tạ. Waru za
vi izami suru, u tạ tsurạ. Waru nna ama a lyuwa elime nạ wugulusa, Ạsulạ ạ
tạ kpạtu'wạạ le.
9 “Ạtsumạ ạ ɗu zane ɗa aa ca mawun mạ yi aatali, nnạ mawu'un u pati
yi ilyalya? 10 Vu ta ca yi aagbaji, nnạ u pati wu magula? 11 Ạɗu na i ri ạzạ o
unusu, i reve tạ cine yaa ca muwun n ɗu ili i sa'ani. Dada ɗu gba na ri zuva, za
na ri nạ ạɓulạ, u tu ufoɓu u na waa ca aza a na a pati niyi ili i sa'ani! 12 Ununa
i cigai ama a yuwaan ɗu, i yuwaan le fo ne. Ạyi nda ạyi ɗa urevu u Wilạ wa
Musa nu uritosu wa Amạsulạ.”

Unạntsu wu uɓoru
(Luk. 13:24)

13 Reve Yesu damma, “I uwa o tsugono tsạ Ạsulạ nu unạntsu wu uɓoru.
Adama a na ure nu unạntsu u na wạạ 'yạwạ o u'wa wa akina ạ tạ washin
waru ạ ri usạn wu mmalu shi, waru ama nạ ạbundạ oo tono ure'e. 14 Amma
unạntsu u na u ri ạ tyo ubạtạ u wuma u na woo koto shi, u tu uɓoru waru
ure'e u tu usạn wu mmalu, waru ama wa'a ɗa oo tono ure'e.”

Uɗanga nạ muwun mạ yi
(Luk. 6:43-44)

15 Ạvu Yesu lyuwa elime na adanshi, “I dạnu nu ugbozu adama a amạsulạ
e epen. Ạ tạ tạwạ ɗu vadamma ikyon i ɗa, agba ạtsumạ e le ạ tạ ni iwuya
vadamma nkerenkesu. 16 I te reve le e ili i na aa yuwusan, ununa vee reve
uɗanga nnạ ve ene umatsun wạ yi. Ạ tsu taɓa ubiri o uɗanga wa awanda
shi, ko ạɗyumbu a atacị† shi. 17 Uɗanga u sa'ani u tsu matsan tạ muwun n
sa'ani mạ ạɓulạ, agba uɗanga u babu ạɓulạ u tsu matsan muwun n sa'ani shi.
18 Uɗanga u sa'ani u tsu matsan muwun m babu ulobonu shi, waru uɗanga
u babu ạɓulạ u tsu matsan muwun n sa'ani shi. 19 Ama o tsu koɗo tạ uɗanga
suru u na u tsu matsan muwun mạ ạɓulạ shi, reve ạ kulạto yi. 20 Ne ɗa fo, i te
reve ama e ili i na aa yuwusan.”

“N reve ɗu shi”
(Luk. 13:25-27)

21 Reve Yesu damma, “Za na ee ɗesu mu Zagbain Zagbain suru ɗa aa uwa o
u'wa u tsugono tsa zuva shi. Ama a na aa uwa o tsugono tsa zuva goon, ele ɗa

aza a na aa yuwusan ili i na Dada vạ va zuva cigai. 22 O urana wu uge'etosu ama nạ ạbundạ e te ɗe mu Zagbain le. A ta damma, ‘Tsu yuwan tạ alajiya ạtsumạ a aala ạ wu, waru ạtsumạ a aala ạ wu tsu utạạ tạ otoni ạ limạ, waru tsu yuwan tạ linga va asalama ạ ạbundạ.’ 23 Reve gba n damma le, ‘N reve ɗu shi. I ne'e mu ure, ạɗu aza a aciyogbamu!’ ”

Asuwi e re
(Luk. 6:47-49)

24 Ạvu Yesu damma, “Adama o ndolo, za na aa uwwusa ili i na maa dansa, reve u yuwan tsutoni ne ele, u tạ vadamma suwi vạ ạɓulạ na suwai u'wa wạ yi a aatali. 25 Ko nạ mini ma gbain mạ tạwạ, ko nạ ɗolu tạwạ, waru nu upepu u keɓe yi usaa'a, wạạ riyạ shi, adama a na a suwa yi tạ a aatali.

26 “Amma za na uwwai adanshi, agba u yuwan tsutoni ne ele shi, u tạ vadamma ulo u vuma u na u suwai u'wa wạ yi ạ wuyun. 27 Nnạ mini ma gbain mạ tạwạ, ko ɗolu tạwạ, waru nu upepu u keɓe yi she u rạmo, reve wu ɓoso suru suru.”

Ucira wạ Yesu
(Mak. 1:22; Luk. 4:32)

28 Ana Yesu kotoi a yuwusan adanshi a nda, reve oɓolo a ama'a a uwa asalama nu cu'un vu uritosu wạ yi. 29 Adama a na u dạnạ vadamma munlu n Wilạ shi, agba u yuwan tạ uritosu tsu za vu ucira.

8

Yesu kạmbạto tạ mạkutu gbaga
(Mak. 1:40-45; Luk. 5:12-16)

1 Ana Yesu cipại zuva masasa'an, reve ạbạjini o oɓolo a ama o toni yi. 2 Reve mạkutu ma cina yi. Ạvu u kạɗạto ạ mạkạkạn mạ yi reve u damma, “Zagbain, nạ vu usu vu kạmbạto mu gbaga, vu ta gura kạmbạto mu.”

3 Reve Yesu canana ukere wạ yi, ạvu u ju'wạn yi ạvu u damma, “N usu tạ. Kạmbạ gbaga!” Babu usạn ɗaɗa ukutu'u u lyawa niyi, ạvu wo o'wo gbaga! 4 Reve u damma yi, “She vu damma za ro ili i na i farai wan. Amma vu 'yạwạ vu roco aciyạwu ubạtạ wa ganu,† reve vu ca kucci† cine Musa dammai aza a na ạ kạmbại gbaga a ca. Ạyi nda u to roco ama a na vu kạmbại gbaga.”

Yesu kạmbạto tạ aagbashi a yali ro gbaga
(Luk. 7:1-10)

5 Reve Yesu kạrạ ạ tyo Kafarnahum. Ana u uwai ạtsumạ ạ lyuci gbain, yali† yạ Roma i ro i cina yi tạ, reve u pati yi u kamba yi. 6 Reve u damma, “Zagbain, n tạ na aagbashi a na ạ ri ubanakun lon. U tạ ɗe o u'wa nven, u tsu gura jingạɗạ lipu vạ yi shi. U ta uwwusa lipu lon.”

7 Reve u damma, “N tạ 'yạwạ n kạmbạto yi gbaga.”

8 Reve yali'i u usu, “Zagbain, n rawa vu tạwạ o u'wa u vạ shi. Yuwan adanshi goon, aagbashi ạ vạ ạ tạ kạmbạ gbaga. 9 N tạ nạ nan yali a gbagbain a na a tsu damma mu n yuwan ulinga, ạmu fo n tsu damma tạ ạsoja ạ vạ ili i na aa yuwan. N tsu damma tạ soja, ‘Wala,’ reve u wala. Reve waru n damma soja ro, ‘Tạwạ,’ reve u tạwạ. Waru n tsu damma tạ aagbashi ạ vạ, ‘Yuwan nda,’ reve u yuwan. N reve tạ a na adanshi ạ wu ạ ri nu ucira.”

10 Ana wu uwwai adanshi o ndolo, u yuwan tạ asalama. Reve u damma aza a na oo tono yi, “Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, ucawu wo okolo a vuma nda u la'a tạ ucawu wo okolo a na me enei ạtsumạ e iɗa ya Isra'ila suru. 11 Ama nạ ạbundạ ạ to utạ asana nạ ạlivu, ạ tạ dạnu, reve a lyuwa oɓolo nạ Ibrahim, nạ Ishiyaku, nạ Yakubu ạtsumạ o tsugono tsa zuva. 12 Amma a ta vari aza a na

ạ shi a ntsayi a uwa o tsugono'o ạtsumạ e irumbu picim. Ạ tạ shon na a lumi anga adama ạ ạtsumạlimạ."
13 Reve Yesu damma yali'i, "Wala ạ tyo o u'wa. Aagbashi ạ wu ạ tạ kạmbạ gbaga cine vu cayi okolo." A mantsa mo ndolo ma ɗaɗa gan aagbashi ạ yi ạ kạmbại gbaga.

Yesu yuwaan tạ ama ạ ạbundạ opocino (Mak. 1:29-34; Luk. 4:38-41)

14 Ana ạyi ndolo kotoi, ạvu Yesu 'yạwạ o u'wa wạ Bituru, reve u cina ạnạwạle Bituru nven ni ivunạ. 15 Reve u ju'wạn ukere wạ yi, reve ivunạ'ạ i lyawa yi, reve u 'yon ɗaɗa u cayi Yesu ilyalya.
16 Nu ulivu u ndolo ama ạ tạwạạ yi tạ na ama ạ ạbundạ a na ạ ri no otoni ạ limạ.† Reve u ɓara otoni ạ limạ'ạ ɗaɗa a lyawai ama'a, reve u kạmbạto ạzạ o ubanaku'un suru gbaga. 17 U yuwan tạ ili i nda tsạrạ u shiton ili i na Ishaya vumavạsulạ dammai:
"U tara tạ banakun tsu,
reve waru u tawa mɓạlạ n tsu." ◊

Ama a ciga tạ o toni Yesu (Luk. 9:57-62)

18 Ana Yesu enei ạbạjini o oɓolo a ama zuzu nạ ạyi, reve u damma ạ 'yạwạ upasalai u mala u ndeɗe. 19 Reve manlu mạ Wilạ mo ro mạ tạwạ ubạtạ wạ yi ạvu u damma, "Manlu, n tạ kuru wu ubạtạ u na vạạ 'yạwạ suru."
20 Reve u damma yi, "Nranji n tạ na angu ạ nden, nnunu n tạ ni ikinda, ạmu agba, Mawun ma Vuma† n ri nu ubạtạ u na maa gbasato shi."
21 Ạvu vuma ro za na dạnại toni vạ Yesu, damma yi, "Zagbain, lyawa mu ne'en n 'yạwạ n ciɗo aabara ạ vạ."
22 Reve u damma yi, "Toni mu, ạvu vu lyawa ạkwạkwạ ạ ciɗo ạkwạkwạ e le."

Yesu isawaton tạ upepu u mala (Mak. 4:35-41; Luk. 8:22-25)

23 Ạvu Yesu uwa ạtsumạ a wantsun, tsạrạ u 'yạwạ upasu u mala u ndeɗe oɓolo no ojoro ạ yi. 24 Reve ạbạjini o upepu u mala u 'yon, ạvu u jingạɗạsạ wantsu'un, hali mini mạ kạrạ a uwusa yi, agba Yesu dạnạ tạ pe a nlavu.
25 Reve ojoro ạ yi ạ 'yạwạ ubạtạ wạ yi, ạvu ạ 'yạsạn yi nạ yisaali, "Zagbain, wawa tsu! Tsu ciga tạ maliɓaa!"
26 Ạvu u usu le, "Adama ạ nye yu uwwai wovon? I ri nu ucawu wo okolo ạbundạ shi." Reve u 'yon ạvu u ɓara upepu'u ni ikeɗu i mini'i, ạvu upepu'u u von kwin.
27 Ojoro'o a yuwan tạ asalama lon reve a damma, "Cu'un vuma ne ɗa tsunda? Hali upepu ni ikeɗu i mini a yuwan tsutoni nạ ạyi!"

Yesu yuwaan tạ ama e re a na ạ ri no otoni ạ limạ opocino (Mak. 5:1-20; Luk. 8:26-39)

28 Ana Yesu rawai upasalai wu nge'en u mala zuzu nạ lyuci va Gadara, reve ama e re a na ạ ri no otoni ạ limạ a ga'an nạ ạyi. Ubạtạ wa ason a ɗa ama a nda ạ tsu dạnạ, waru ạ dạnạ nu uyo'o shi, babu za na tsu gura toni lo. 29 Ạvu e teme a saalasaa yi, "Cine vaa damatosun tsu, Mawun mạ Ạsulạ? Vu tạwạạ tsu tạ nạ ạtsumạlimạ kafu mantsa ma na Ạsulạ a zuwai!"
30 Ẓuzu nu ubạtạ'ạ, oɓolo ạ ngurusumu ạ dạnạ tạ lo a alyuna. 31 Ạvu otoni ạ limạ'ạ a pati yi, "Nạ vu utạạ tsu ạtsumạ a ama a nda, vu yuwan ankuri vu cạco tsu ạtsumạ o oɓolo ạ ngurusumu ạ ndeɗe."

◊ **8:17** Isha. 53:4.

32 Reve Yesu damma le, “Walai!” Ạvu otoni ạ limạ'ạ a lyawa ama'a, ạvu a uwa ạtsumạ ạ ngurusumu'u. Reve ngurusumu'u suru a suma ạ tyo zạlạ va agadī ạ tyo ạtsumạ a mala, ạvu ạ kuwạ pe. 33 Reve ama a na ạ dạnại a agu6a ạ ngurusumu'u, a suma ạ tyo ạ lyuci, reve a damma ili i na i farai suru, hali ni ili i na i farai na ama e re'e. 34 Reve ama suru ạtsumạ ạ lyuci'i o utạ tsạrạ e ene Yesu. Ana e ene niyi, ạvu a pati yi u kạrạ u lyawaa le id̀a i le.

9

Yesu kạmbạto tạ osowi ạ lipu gbaga
(Mak. 2:1-12; Luk. 5:17-26)

1 Ạvu Yesu uwa a wantsun ạ kạmbạ ạ tyo upasalai u mala ạ tyo ạ lyuci na u shi nạ nden.* 2 Ana u rawai d̀e, reve ama o ro ạ tạwạạ yi nạ vuma na ri no osowi ạ lipu a aavalu. Ana Yesu enei ucawu wo okolo wa ama a nda, reve u damma yi, “Ulobo, she vu uwwa wovon wan. A yuwaan wu tạ gafura wu unusu wạ wu.”

3 Ạvu munlu n Wilạ n ro n dammulai vạni le, “Vuma nda u ta yuwusan adanshi a tarasa aciyạyi Ạsulạ a d̀a!”

4 Ana u revei cu'un majiyan ma na aa yuwusan, d̀ad̀a we ece nle, “Nye i zuwai yaa yuwusan majiyan me iwuya i nda? 5 Zane d̀a la'ai babu usạn a na a damma, ‘A yuwaan wu tạ gafura wu unusu wạ wu,’ ko 'Yon vu wala?’ 6 Agba ạmu n to roco d̀u a na ạmu, Mawun ma Vuma, n tạ nu ucira ạtsumạ o uvad̄i u nda n yuwan gafura vu unusu.” Ɗad̀a u dammai ạạkutsumạ'ạ, “'Yon, vu tara aavalu ạ wu, ạvu vu kạrạ ạ kạmbạ o u'wa.” 7 Reve u 'yon u kạrạ ạ tyo o u'wa. 8 Ana ama e enei ili i ndolo, a yuwan tạ asalama, reve a yuwaan Ạsulạ ica a na u cayi vuma cu'un vu ucira u nda.

Yesu d̀e tạ Matta
(Mak. 2:13-17; Luk. 5:27-32)

9 Reve Yesu lyawa ubạtạ u ndolo, u lyuwa elime nạ mmalu, d̀ad̀a we enei vuma ro na ạ tsu d̀e Matta, za na shi nden ubạtạ u na u tsu ushishi utafa. Ɗad̀a u damma niyi, “Toni mu.” Ạvu u 'yon u toni yi.

10 Ạ tyo d̀e, ạvu Yesu no ojoro ạ yi ạ dạnu alya e ilyalya o u'wa wa Matta. Ạzạ o u'ushishi wu utafa nạ ạbundạ nạ ạzạ o unusu o ro ạ dạnạ tạ lo. 11 Ana Afarishi enei ili i ndolo, ạvu e ece ojoro ạ yi, “Cine manlu mạ d̀u maa lyuwusa ilyalya ni icu'un ya ama o ndolo?”

12 Yesu uwwa le tạ ạvu u usu le, “Aza a na ạ ri gbaga a ciga za vạ ạgumạ shi, amma ạzạ o ubanakun a ciga tạ. 13 'Yạwại i rito ili i nda i na Adanshi ạ Ạsulạ aa dansa, ‘Ana yaa yuwaan mu kucci, u la'aa d̀u tạ ye ene iliyali yo ozo o ro.’ ◊ N tạwạ adama m banu ama ạ ạ6ulạ tsạrạ o o'wo ạzạ e itoni ạ vạ shi. Amma n tạwạ tạ m banu ạzạ o unusu.”

A yuwan tạ Yesu yeci adama a akuli
(Mak. 2:18-22; Luk. 5:33-39)

14 Urana u ro, ojoro a Yahaya za vu Urumbusu ạ tạwạ tạ ubạtạ wạ Yesu, reve a yuwan yi yeci, “Nye i zuwai ạtsu na Afarishi tsaa yuwusan akuli, agba ojoro ạ wu aa yuwusan shi?”

15 Ạvu Yesu usu, “Ama a vali vu kasa'avu a tsu yuwan ạtsumolạngu shi, nu u ri o6olo ne ele. Amma mantsa mạ tạ tạwạ a na aa tara vali'i e memere me le, a mantsa ma d̀ad̀a aa yuwan akuli.

* **9:1** A mantsa ma nda u shi tạ nden ạ lyuci na ạ tsu d̀e Kafarnahum (Mat. 4:13). ◊ **9:13** Hos. 6:6.

16 “Babu za na a paɗa umuna u sa'avu u lapulaa ubąmu wa akuci o utugu wą yi. Nu u yuwan ne, umuna u sa'avu u tą vurąnu ąvu u kara akuci o utugu'u, agba apaɗī o umuna u sa'avu'u waa ntsaa a akuci o utugu'u shi. Ne ɗa ubąmu'u wąą dąshi washin. 17 Waru, ąą tsun ribina sa'avu a akuci e itsąn yu kwan shi, adama a na ribina'a nu u kutsa, u to ɓoso itsą'ąn, reve woo oco waru itsą'ąn ą ląngą. Amma ama ą tsu tsun tą ribina sa'avu kuci e itsąn i sa'avu. Ąvu suru nle ą dąną gbaga.”

Ąąkwąkwą o usheli ną ka vu ubanakun (Mak. 5:21-43; Luk. 8:40-56)

18 Yesu ątsumą a adanshi, ąvu zagbain vą ąą'isą ro tąwą yą'ą yi. Reve u kingyo ą mąkąkąn mą yi ąvu u damma, “Usheli u vą u kuwą tą gogo. Agba ną vu tąwą vu kuruwą yi ukere, u tą kąmbisą wuma.” 19 Reve Yesu na aza a na oo tono yi ą 'yon ąvu o toni zagbai'in.

20 Ąvu ka na dąnąi o ocosu mpasa hali a'wan kupa ne ejere tąwą ącąpą e Yesu, ąvu u ju'wąn yi nge'en mu utugu. 21 U dąną tą a majiyan, “Ną n ju'wąn utugu wą yi goon, n tą kąmbą gbaga.”

22 Reve Yesu vadala ɗaɗa we ene niyi, ąvu u damma, “Usheli, she vu uwwa wovon wan! Ucawu wo okolo ą wu u kąmbąto wu tą gbaga.” Ąvu ka'a wo o'ushi gbaga.

23 Reve Yesu lyuwa elime ną mmalu oɓolo ną zagbai'in ą tyo o u'wa wą yi, ąvu we ene ązą e ishipa yą ąciɗą na ama ą ąbundą e mesun. 24 Ąvu u damma, “Utąi suru nɗu! Usheli'i u kuwą shi. Nlavu n ɗa waa yuwusan.” Ąvu ama'a a yuwaan yi izo'oshi yu ulamu. 25 Amma ana o lo nle o utą a alanga, ąvu u kąrą ą tyo ubątą u na usheli'i u ri nven. Reve u reme yi ukere, ɗaɗa usheli'i u 'yoyin. 26 Alabari'i a baza tą ubątą suru ątsumą e iɗa'a.

Yesu yuwaan tą nrumbą n re opocino

27 Ana Yesu lyawai ubątą'ą, ąyi ątsumą a mmalu, ąvu nrumbą n re n toni yi. Ąvu a saala, “Mawun mą Dąwuda, kąlyuwą iliyali i tsu!”

28 Ana Yesu uwai o u'wa u ro, ąvu nrumbą n re'e n tąwą ubątą wą yi. Reve we ece le, “I usu tą n ta gura zuwa ɗu ye ene ure?”

Ąvu ą usu, “Ee, Zagbain.”

29 Ąvu u ju'wąn esu e le reve u damma, “Adama o ucawu wo okolo ą ɗu, ne ɗa woo o'wo.” 30 Reve ama'a a gura ene. Agba u rono le tą atsuvu lon, adansa, “She i damma vuma ro adama a nda wan.” 31 Agba ana o utąi ąvu ą kąrą a bazasa alabari'i ubątą suru ątsumą e iɗa'a.

Yesu ca tą vuma na tsu gura yuwan adanshi shi lafiya

32 Ele ą mąkąrąą, ąvu ama ą tąwąą ną vuma ro ubątą wą Yesu. Otoni ą limą† a na ą dąnąi pe ątsumą a vuma'a a putsaa yi tą a na waa yuwan adanshi. 33 Ana Yesu loyi otoni ą limą'ą, ąyi za na shi tsu gura yuwan adanshi shi, ąvu u fara adanshi. Ąvu oɓolo a ama'a a uwa asalama reve a damma, “Koto tse ene cu'un vi ili i nda ątsumą a Isra'ila shi.”

34 Reve Afarishi a damma, “Mogono mo otoni ą limą ma ɗa ma ca niyi ucira u na u loyi otoni ą limą'ą.”

Yesu ene tą iliyali ya ama (Mak. 1:39; Luk. 4:44)

35 Yesu tonishi tą a burusa ilyuci ną mulyuci suru. U ritosu tą ą ą'isą, u yuwan tą alajiya a Alabari a Sa'ani adama o tsugono tsą Ąsulą, ąvu u ca ama a na ą ri ubanakun ną mɓąlą icu'un icu'un lafiya. 36 Ana we enei oɓolo a ama'a, reve we ene le iliyali lon, adama a na ą dąną tą udamu waru babu ikambi, gashi ikyon i na i ri babu za va aguɓa. 37 Ąvu u damma ojoro ą yi,

“Ugasa u tạ ạbundạ, agba ạzạ o ugasa'a wa'a ɗa ạ ri. 38 Adama o ndolo i pati
za vu uɗumạ'ạ u lyungu ạzạ o ulinga adama tsạrạ a yuwaan yi ulinga.”

10

Yesu lyunguyi Kupanejere
(Mak. 3:13-19; Luk. 6:12-16)

1 Ạvu Yesu ɗe ojoro† ạ yi ubạtạ u tạ, ạvu u ca le ucira o lo otoni ạ limạ, ạvu
ạ kạmbạto ạzạ o ubanakun nạ mɓạlạ suru gbaga.
2 Aajiya† o ufaru ạtsumạ a kupa ne ejere'e ạyi ɗa Simo, za na a la'a tạ reve
yi na aala Bituru. Mawun mạ ạnạwu mạ yi Andarawu aajiya ɗa fo, ne ɗa fo
Yakubu nạ Yahaya, olobo e re ạ Zạbạdi. 3 Filibu fo, oɓolo nạ Batalamawu, ne
ɗa fo Toma, ozo o ro waru ele ɗa Matta za vu u'ushishi wu utafa,† nạ Yakubu
ulobo wa Alfa, nạ Tadawu ele fo ajiya ɗa ạ dạnại. 4 Akapi gba ele ɗa Simo, za
na ạ tsu ɗe Bakanani,* nạ Yahuza Iskariyoti, za na winai Yesu.

Ulinga wa Kupanejere'e
(Mak. 6:7-13; Luk. 9:1-6)

5 Ana Yesu lyunguyi Kupanejere'e,† apa ili i na u damma nle, “She i uwa
ubạtạ wa Atakpaci† wan, waru she i uwa ạtsumạ e ilyuci ya aza a Samariya
wan. 6 Ubạtạ wa aza a Isra'ila ɗa goon yạạ 'yạwạ, adama a na ạ tạ gashi ikyon
i na i puwạyin. 7 Ni i 'yạwạ, i damma a na tsugono tsa zuva tsạạ lạpạ tạwạ shi.
8 Ạzạ o ubanakun i kạmbạto le gbaga, i 'yạsạn aza a na ạ kuwại, nkutu waru
i kạmbạto le cece, yu utạạ otoni ạ limạ. Une'e u ɗa i ushiyi, waru i ca pere.
9 She i ɓạnạ ikebe,† ko zinariya, ko azurufa, ko ikebe vu rumushili wan. 10 She
i tara tsạn ko utugu u ro ko aatan ko aaɗanga wan. Ama a na yaa kambusa,
ele fo a kamba ɗu e ili i na i cigai.
11 “Ni i uwa ạ lyuci ko ạ mạlyuci, i zami vuma vạ ạɓulạ i dạnu oɓolo nạ ạyi
hali i lyawa ubạtạ'ạ. 12 Ni i uwa o u'wa'a, i cạsạ le ạvu i damma, ‘Ạzo'wa, i
dạnạ na asuvu nden.’ 13 Na ama a na ạ ri nden pe ạ usu ɗu, i lyawa asuvu
nden ạ ɗu ạ dạnạ ne ele. Agba nạ ạ usu ɗu shi, asuvu nden ạ ɗu o o'wo yạ'ạ
ɗu. 14 Waru nu u'wa ko lyuci a 'yuwan ạ ushi ɗu ko o poloo ɗu atsuvu, i lyawa
ubạtạ'ạ, ạvu yi kạkạlạ mạbutạ ma ana mạ ɗu.† 15 Amayun a ɗa maa dansaa
ɗu, o urana wu uge'etosu, Ạsulạ a ta la'a roco isa'ani ạ tyo a ama o Sodom†
nạ Gomora na ama ạ lyuci'i!”

Yesu damma le tạ addama o tạ lo ạ tạwạ
(Mak. 13:9-13; Luk. 21:12-17)

16 Reve Yesu lyuwa elime na adanshi, “N tạ lyungusu ɗu ana ikyon ạtsumạ
ạ nkerenkesu. I dạnạ nu ugbozu tse iyo, agba i dạnạ babu iwuya tsa muɗa.
17 I yuwan ugbozu, adama a na aza a na e reme ɗu ạ tạ lo, ạvu ạ 'yạwạto ɗu
ubạtạ wạ ạzạ o uge'etosu, reve a zuwa a fufaba ɗu ạtsumạ ạ ạ'isạ. 18 Ạ tạ
'yạwạto ɗu ạ mạkạkạn me igwamna nạ ngono, adama a na yoo tono mu. Ū
to o'wo ɗu ure u na yaa damma le adama ạ vạ, waru i yuwan alajiya ạtsumạ
o uvaɗi. 19 Mantsa ma na nanza reme nɗu, she i dama adama e ili i na yaa
damma ko cine yaa damma wan. A mantsa mo ndolo, Ạsulạ a ta ca ɗu ili i na
yaa damma. 20 Adanshi a na oo utạ o unạ u ɗu za ɗu ɗa shi, ubạtạ wạ Ruhu
va Dada ɗu ɗa woo utạ ạ tyo yạ'ạ ɗu.

---

* **10:4** Ạyi aala “Bakanani” to rocosu tsu vuma'a u tu nu uzuwu wa aci adama u kamba ama ạ yi.
† **10:14** A mantsa mo ndolo, nạ vuma zạkạtsạ mạbutạ mạ ạtugu ko wu kạlạ mạbutạ ma ana mạ yi, ure u ro u ɗa u na woo roco wu kasa tạ aciyạyi na ama ạ lyuci ndolo.

21 “Ama a ta wina muwun mạ ạnạwu n le, tsạrạ o una le. Ne ɗa fo nshạwu
maa yuwaan muwun n le. Waru muwun n 'yạsạạn nshạwu n le aci, adama
a zuwa o una le. 22 Ama suru a ta 'yuwan ɗu adama ạ vạ. Amma aza a na a
kaɓai asuvu ạtsumạ o ucawu wo okolo e le ạ tyo o ukosu, Ạsulạ a ta wawa
le. Na ama o ɓongi ɗu ạ lyuci ro, i lyawa yi i tyo ạ lyuci ro. 23 Amayun a ɗa
maa dansaa ɗu, ạmu Mawun ma Vuma, n tạ tạwạ kafu i kạndạruwạ ilyuci
ya Isra'ila suru.
24 “Mawun ma makaranta ma la'a manlu mạ yi shi. Waru aagbashi a la'a
zavu'wa vạ yi shi. 25 U lobono tạ mawun ma makaranta mo o'wo gashi manlu
mạ yi, aagbashi waru gashi zavu'wa vạ yi. Ana wo o'woi ạmu zagbain vu
u'wa, e ɗe mu tạ Ba'alzabu,† mogono mo otoni ạ limạ, ele ạzạ o u'wa a na a
buwai e te ɗe le na ala a na a la'ai ndolo uwuyanu!”

She yu uwwa wovon wan
(Luk. 12:2-7)

26 Ạvu waru Yesu dammisa, “She yu uwwa wovon wa ama o ndolo wan,
adama a na ili i na i ri usokowu suru gogo, ạ tạ utạạ yi a alanga e eteshe.
27 Ạtsumạ e irumbu a ɗa maa yuwusan ɗu adanshi, ạɗu gba i damma yi
ạtsumạ e ekan. Ili i na a dammai nạ yemenu usokowu, i damma yi alanga
e eteshe nu uɗyo zuva.
28 “She yu uwwa wovon wa aza a na a cigai o una ɗu wan. A ta gura una
lipu ɗu goon, agba aa gura una wuma u ɗu shi. Amma yu uwwa wovon wạ
Ạsulạ, za na aa gura una lipu nạ wuma a akina. 29 Ashe a tsu wina nnunu
mutali n re kobo‡ tạ shi? Agba ko za tạ le ạạ kuwạ babu urevu wa Dada ɗu
shi. 30 Ạsulạ e reve tạ ạbundạ ạ ạnji a na ạ ri a aci ạ ɗu. 31 Adama o ndolo she
yu uwwa wovon wan. I la'a tạ mutali tsugbain nạ ạbundạ.

I damma ama adama ạ Kristi
(Luk. 12:8-9)

32 “Ni i roco ozo o ro ạɗu ạzạ ạ vạ a ɗa, n ta damma Dada vạ na ri zuva ạɗu
otoni ạ vạ a ɗa. 33 Amma ni i wasan mu, n ta damma Dada vạ za na ri zuva
ạɗu ạzạ ạ vạ a ɗa shi.”

Babu asuvu nden amma addama
(Luk. 12:51-53; Luk. 14:26-27)

34 Ạvu Yesu lyuwa elime adansa, “She i yuwan majiyan n tạwạạ tạ na asuvu
nden ạtsumạ o uvaɗi wan. N tạwạạ na asuvu nden shi, agba matsun me
pe'eni. 35 N tạwạ tạ
‘m ɓolo dada nạ mawun mạ yi nlạngi,
usheli waru nạ mma vạ yi,
jene nạ ạnạwạle.
36 N'yuwatan mạ wu o u'wa wạ wu u ɗa oo utạ!’ ◊
37 “Aza a na a la'a cigai mbara n le, ko mukuci n le nạ ạmu, a rawa o toni
mu shi. Aza a na a la'a cigai olobo ne esheli e le nạ ạmu a rawa o toni mu shi.
38 Ni i 'yuwan a tara akpata ạ ạtsumạlimạ reve i toni mu, yi ntsaa yoo o'wo
ojoro ạ vạ shi. 39 Za na aa yuwusan adama a wuma wạ yi, u ta lamba yi. Za
na waru 'yuwain aciyạyi adama ạ vạ u tạ tsurạ wuma'a.”

Ạsulạ a tsu ca tạ iliyinkapa
(Mak. 9:41)

40 Reve Yesu dammisa, “Za na ushi nɗu, u ushi mu tạ. Waru za na usu
numu, u usu tạ za na lyungu numu. 41 Za na ushiyi vumavạsulạ adama a

---

‡ **10:29** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nạ Tsuheleni ạyi ɗa “asariyon.” Kạlyuwạ Ucuɗuwu wi “Ikebe.” ◊ **10:36** Mik. 7:6.

na waa yuwusan adanshi ạ Ạsulạ, Ạsulạ a ta ca yi cu'un vi iliyinkapa i na waa ca vumavạsulạ'ạ. Waru vuma na ushiyi vuma vạ ạɓulạ adama ạ ạɓulạ† a na u ri nạ ạyi, u tạ tsurạ cu'un vi iliyinkapa yi za vạ ạɓulạ. 42 Vuma na cayi vuma tạ na la'ai ukạlạmu ạtsumạ a aza a na oo tono mu mini mo oso, adama a na vuma'a za na oo tono mu ɗa, amayun vuma ndolo tạ tsurạ iliyinkapa."

11

Yesu nạ Yahaya za vu Urumbusu
(Luk. 7:18-35)

1 Ana Yesu kotoi a dansaa ojoro kupa ne ejere ạ yi ili i ndolo suru, ạvu u lyawa ubạtạ'ạ, u kạrạ ạ tyo e ilyuci yạ Gạlili adama u yuwan uritosu na alajiya.

2 Yahaya za vu Urumbusu dạnạ tạ pe ạtsumạ o u'wa wa ali, ạvu wu uwwa ili i na Kristi Zamawawa aa yuwusan. Ạvu u lyungu ojoro o ro ạ yi ubạtạ wạ Yesu. 3 Reve e ece yi, "Ạvu ɗaɗa za na tsoo purosu'u, ko tsu puro vuma ro?"

4 Ạvu u usu le, "'Yạwại i damma Yahaya ili i na ye enei ni ili i na yu uwwai. 5 Nrumbạ me ene tạ, ạkutsumạ waru a ta mmalu, nkutu n kạmbạ tạ gbaga. Agulani a ta uwwusa adanshi, ạkwạkwạ waru ạ kạmbạ tạ wuma, alambi fo a ta uwwusa Alabari a Sa'ani. 6 Ạsulạ a ta zuwaa aza a na a 'yuwan numu shi aba'un, adama e ili i na maa yuwusan."

7 Ana ojoro a Yahaya ạ kạrại, ạvu Yesu kạrạ a adanshi ạ yi ubạtạ wo oɓolo a ama. U damma, "Cu'un vuma ne ɗa i 'yạwại ye ene ạtsumạ o ogozo? U rotso tạ apumpu a na upepu wạạ jingạɗạsạ? 8 Cu'un vuma ne ɗa yu utại ye ene? Vuma na otoyi itana i sa'ani i ɗa? Icu'un ya ama o ndolo o ukobu u mogono u ɗa ạ tsu dạnạ. 9 Ili i ne yu utại ye ene? Ạyi vumavạsulạ ɗa? Amayun ne ɗaɗa, n ta dansaa ɗu u la'a tạ vumavạsulạ. 10 Ạsulạ a yuwan tạ adanshi ạ yi ạtsumạ a Adanshi ạ Ạsulạ:

'N tạ lyungu malingata mạ vạ elime ạ wu,
tsạrạ u foɓoo wu ure.'◊

11 "N ta dansaa ɗu, Yahaya za vu Urumbusu la'a tạ ama a na a yuwain ɗe wuma. Amma za na la'ai ukạlạmu ạtsumạ o tsugono tsa zuva u la'a yi tạ. 12 Diga a mantsa ma na Yahaya tạwại hali ạ tyo ana'an, tsugono tsa zuva tsu ta lyuwusa elime nu ucira, waru ama a ta yuwusan ukadu lon tsạrạ a uwa ɗe.* 13 Amạsulạ suru nạ Wilạ a yuwan tạ ɗe adanshi o tsugono tsạ Ạsulạ hali ạ tyo a mantsa ma Yahaya. 14 Ni i usu adanshi e le, Yahaya ạyi ɗaɗa Iliya, vumavạsulạ† na yaa pura'a. 15 Za na ri na atsuvu, wu uwwa!

16 "Nye maa damma adama a ama o gogo? Nye i ɗa o rotsoi? O rotso tạ muwun n na n ri nden e eden, aza a na ạ tsu ɗelei:

17 'Tsi ivulạạ ɗu tạ aabulu,
agba i je'en shi!
Tsu cana tạ ishipa yu ukwạ,
agba i shon shi!'

18 "Ana Yahaya tạwại, u yuwan tạ akuli, waru u sowo ribina shi, reve a damma, 'U tạ no otoni ạ limạ!' 19 Agba Mawun ma Vuma mạ kạndạruwạ tạ a lyuwusa nu u sowi, reve waru i damma, 'Vuma nda liwi ɗa nạ sowi! Waru ạyi i'utsạ yạ ạzạ o u'ushishi wu utafa nạ ạzạ o unusu a ɗa.' Nạ ne suru ạ tsu reve tạ ugbozu u tạ mejege a linga vạ yi."

◊ **11:10** Mal. 3:1. * **11:12** Ure u ro u na aa gura tsurạ urevu wi idanshi i nda nạ Tsuheleni ạyi ɗa, "Diga a mantsa ma na Yahaya tạwại hali ạ tyo ana'an, ama a vama a ta yuwusan uvon nạ tsugono tsạ Ạsulạ adama ạ tsurạ yi nu ucira."

Yesu ɓara tạ ạzạ a na a cayi okolo shi
(Luk. 10:13-15)

20 Ạtsumạ e ilyuci i na Yesu yuwain linga va asalama vạ ạbundạ ạ yi, ama a
'yuwan tạ ạ kạmbạ ubạtạ wạ Ạsulạ. Wu uwwa uyo'o u le shi, reve u damma,
21 "Woo yo'ono ɗu shi, aza a Korasinu! Woo yo'ono aza a Besaida fo shi! Ni
ili ya asalama i na n yuwaan ɗu ạ shi a yuwan le ạtsumạ a Taya nạ Sida, a na
ama e ilyuci'i ạ shi tạ dạnu na akashi usukutu,† 22 tsạrạ o roco a lyawa tạ nusu
le! 22 N ta dansaa ɗu, o urana wu uge'etosu Ạsulạ a ta la'a roco ama a Taya
nạ Sida isa'ani a na woo roco ɗu. 23 Agba ạɗu, aza a Kafarnahum! I ciga tạ ạ
'yạsạn ɗu ạ tyo zuva? O'o! A ta vari ɗu ạtsumạ a akina! Nạ ạ shi a yuwan ili
ya asalama i na n yuwain ạtsumạ ạ ɗu ạtsumạ o Sodom,† hali n gogo u shi tạ
ạ dạnạ lo! 24 Agba n ta dansaa ɗu, o urana wu uge'etosu, i ta la'a o'wo iliyali
na ama o Sodom."

Yesu ca tạ ama wivuwun
(Luk. 10:21-22)

25 A mantsa mo ndolo Yesu damma tạ, "Dada, Ạsulazuva a zuva† ni iɗa! N
godyoo wu tạ, adama a na vu rocoi aza a na koto e revei ili shi, ili i na vu
sokoyi ạzạ o uguru nạ ạzạ o urevu. 26 Ee, Dada, ne ɗa wu ntsaa nuwu vu
yuwan!
27 "Dada vạ ca mu tạ ili suru. Ko za reve Mawu'un shi, she Dada goon. Waru
ko za lo revei Dada'a shi, she Mawu'un goon, waru na aza a na Mawu'un u
ɗangwai u damma.
28 "Tạwại yạ'ạ vạ, suru nɗu aza a na ạ kunại ni itana yu ume, n ta ca ɗu
wivuwun. 29 I tara ạạgbạlạ e inan yi iluma ạ vạ, i rito e ekere ạ vạ, adama a
na ạmu vuma kpaku ɗa, za na tarai aciyạyi ili i ro shi, i tạ tsurạ wivuwun o
okolo ạ ɗu. 30 Ạyi ạạgbạlạ'ạ u tạ vạạn, itana i vạ waru ạ ri ume shi."

12

Yesu Zagbain va Ashibi
(Mak. 2:23-28; Luk. 6:1-5)

1 Urana wa Ashibi,† Yesu oɓolo no ojoro ạ yi a ɓatsasa tạ ạtsumạ ạ ạɗumạ e
ishina. Ojoro'o ạ dạnạ tạ a uwwusa ambulu, reve e teme a picirasa ishina na
a tami. 2 Ana Afarishi† e enei ne, ạvu a damma yi, "She ojoro ạ wu a yuwusan
cu'un vi ili i nda wan! Wilạ u putsaa tạ ạ dạnạ a kuɗusa ishina o urana wa
Ashibi."
3 Reve u usu le, "I reve ili i na Dạwuda nạ n'utsạ mạ yi n yuwain, a mantsa
ma na a uwwai ambulu shi? 4 Ana u uwai o u'wa wạ Ạsulạ, reve a tama
opopofu ạ Wilạ, ko na wo o'woi Wilạ u putsaa le tạ na aa tama.† Nan ganu†
ɗa goon a lyawai a tama opopofu'u. 5 Koto i ɗenunạ ạtsumạ ạ Wilạ wa Musa
a na nan ganu a ɗa a lyawai a linga ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa urana wa Ashibi
shi? Agba ko za damma a nusan tạ a kuɗa tạ wilạ wa Ashibi shi. 6 Amayun a
ɗa maa dansaa ɗu, za ro tạ pa za na la'ai Ạạ'isamapaɗa'a! 7 Agba i shi e ge'eto
aza a na ạ ri nu unusu shi, ni i shi i reve ucuɗuwu wa Adanshi ạ Ạsulạ a nda,
'A na yaa yuwaan mu kucci, u la'aa ɗu tạ ye ene iliyali yo ozo o ro.' ◊ 8 Adama
a na ạmu, Mawun ma Vuma, Zagbain va Ashibi ɗa."

Yesu kạmbạto tạ ukere u vuma ro gbaga
(Mak. 3:1-6; Luk. 6:6-11)

9 Ạvu Yesu 'yon, reve u uwa ạtsumạ ạ ạạ'isạ† a na ạ ri lo zuzu. 10 Ana u
uwai, ạvu u cina pe vuma no osowi o ukere. Afarishi a zuwusa tạ esu tsạrạ e

† **11:21** Ama a Isra'ila ạ tsu dạnu tạ o okomo adama o roco ạtsumolạngu. ◊ **12:7** Hos. 6:6.

reme Yesu nu unusu, ạvu e ece yi, “U lobono tạ a yuwan ulinga wo opocino o urana wa Ashibi?”
11 Reve u usu le, “Nạ vu ri nạ kyon, ạvu u riyạ ạtsumạ o ooko'o o urana wa Ashibi, vee reme vu utạạ yi shi? Vu to utạạ yi. 12 Ama a la'a tạ ikyon, adama o ndolo wu ntsaa tạ a yuwan ulinga u sa'ani o urana wa Ashibi.”
13 Reve u damma vuma'a, “Canana ukere wạ wu.” Ạvu u canana, reve ukere'e u kạmbạ gbaga gashi za ve ire. 14 Ạvu Afarishi'i ạ kạrạ, reve a dammulai cine aa yuwan tsạrạ o una yi.

Yesu aagbashi a na Ạsulạ a ɗangwai

15 Yesu reve tạ ifoɓi i na Afarishi aa yuwusan, ɗaɗa u lyawai ubạtạ'ạ. Ama nạ ạbundạ o toni yi tạ, reve u kạmbạto ama a na ạ dạnại nạ banakun suru gbaga. 16 Agba u rono le tạ atsuvu she a damma vuma ko zane ɗa u ri wan.
17 U yuwan tạ ne tsạrạ u shiton ili i na Ạsulạ a dammai o unạ wa Ishaya vumavạsulạ:
18 “Apa aagbashi ạ vạ, za na n ɗangwai.
N ciga yi tạ, waru u tsu yuwan tạ ili i na yoo yo'onotosu mu okolo.
N ta zuwaa yi Ruhu vạ,
waru u ta damma ama suru adama ạ ạɓulạ ạ vạ.
19 Waa yuwan mawasan shi, waru waa yuwan adanshi ni yisaali shi,
ko u yuwan adanshi nu ucira e re shi.
20 Waa kuɗa aapumpu a na ạ ri ukạnzu shi,
waru wạạ kimusạ fitila na cigai mạkimạạ shi.
Ne ɗa waa lyuwa elime she ni isa'ani i lyuwa aci e iwuya.
21 Waru ama biti a ta zuwa okolo a ala ạ yi.” ◊

Yesu nạ Ba'alzabu
(Mak. 3:20-30; Luk. 11:14-23)

22 Ạvu ama o ro ạ tạwạạ Yesu nạ vuma na dạnại irumbạ, waru u tsu gura yuwan adanshi shi, adama a na u tạ no otoni ạ limạ. U kạmbạto tạ vuma'a gbaga, hali u gura yuwan adanshi reve waru u gura ene. 23 Ama suru o o'wo tạ a asalama ạvu a damma, “Vuma'a Mawun mạ Dạwuda ma ɗa? Ạyi ɗaɗa Zamawawa'a?”
24 Ana Afarishi a uwwai ne, reve a damma, “U lo tạ otoni ạ limạ nu ucira u na Ba'alzabu,† mogono mo otoni ạ limạ ma ca niyi.”
25 Yesu reve tạ majiyan me le, ɗaɗa u damma nle, “Iɗa i na i ne'eshenlei aciyạyi, reve o o'wo ạ lạngi vạni le u tạ riyạ. Waru lyuci ko ama o u'wa a na e ne'eshenlei aciyele, reve o o'wo ạ lạngi vạni le ạ tạ riyạ. 26 Waru nạ Male† ma ɗa moo utạsạạ Male, a ta dansa tsugono tsạ yi tse ne'eshen tạ ure, waru wạạ lạpạ riyạ shi! 27 I damma tạ a na n lo tạ otoni ạ limạ adama a na Ba'alzabu ca numu ucira n yuwan ne. To, zane cayi ojoro ạ ɗu ucira o lo le? Ili i na ojoro ạ ɗu aa yuwusan u roco tạ amayun a ɗa ɗu shi! 28 Amma gba nạ moo losu otoni ạ limạ nu ucira u Ruhu vạ Ạsulạ, to, tsugono tsạ Ạsulạ tsạ tạ pa ạtsumạ ạ ɗu.
29 “Nạ vuma ciga u uwa ạtsumạ o u'wa wu za vu ucira u yuwan wivu, u ciga u 'yuwan wu nlạ ne'en za vu ucira'a. Ne ɗa waa yuwan ạvu u tsurạ u yuwan wivu ạtsumạ o u'wa'a.
30 “Za na aa kambusa mu shi, u ta tsurala nạ ạmu. Za na waru aa yuwusan ulinga oɓolo nạ ạmu shi, amayun u tạ tsushu'un nạ ạmu. 31 N ta dansaa ɗu, Ạsulạ a ta yuwaan ama a na a yuwayin ama unusu gafura, hali na aza a na aa yuwusaan Ạsulạ adanshi a vama.† Amma amayun Ạsulạ aa yuwaan aza a na a yuwayin Ruhu va Akiza adanshi a vama gafura shi. 32 Za na yuwain adanshi a vama adama a Mawun ma Vuma† a ta yuwaan yi gafura, amma

◊ **12:21** Isha. 42:1-4.

za na yuwayin Ruhu va Akiza adanshi a vama, aa yuwaan yi gafura shi, ko gogo, ko a mantsa ma na maa tawa."

Uɗanga na muwun ma yi
(Luk. 6:43-45)

33 Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, "I ta gura damma ko cu'un vu uɗanga u ne u ɗa, na cu'un muwun n na u matsain. Uɗanga u sa'ani, muwun n sa'ani n ɗa u tsu matsan kuci, uɗanga u babu ulobonu gba shi, she muwun m babu ulobonu. 34 Aɗu apili! I ri ama a sa'ani shi, adama o ndolo cine yaa gura yuwan adanshi e ili i sa'ani? Vuma suru u tsu damma ta ili i na i ri pe atsuma o ookolo a yi. 35 Vuma va aɓula u tsu utaa ta ni ili i sa'ani i na u zuwai o ookolo, za vu ulambu wa aɓula waru e ili yu ulambu wa aɓula a na u zuwai o ookolo pe ɗa a tsu uta. 36 N damma ɗu, o urana wu uge'etosu i ta damma idanshi i vanvama i na i dammai suru. 37 Adama a na ni i damma ili i sa'ani, Asula a ta damma i ri nu unusu shi. Amma ni i damma idanshi i vanvama, u ta damma i ta nu unusu."

Ama a pati ta Yesu yuwaan le ili ya asalama
(Mak. 8:11-12; Luk. 11:29-32)

38 Reve, munlu n Wila na Afarishi a tawa ubata wa Yesu, reve a damma, "Manlu, tsu ciga ta vu yuwan ulinga wa asalama† tse ene, tsara u ca tsu iroci i na ubata wa Asula ɗa vu utai."

39 Reve u usu le, "I ciga ta iroci adama a na aɗu ama e iwuya na aza o ulambu wa aɓula a ɗa, agba yaa ca okolo shi! Amma iroci i na yaa tsura ayi ɗa iroci ya Yunana† vumava sula. 40 Yunana dana ta atsuma a aatsuma a magula ma gbain hali ayin a ta'atsu. Ne ɗa fo amu Mawun ma Vuma maa dana a aason hali ayin a ta'atsu. 41 O urana wu uge'etosu, ama a Niniva† e te isawan oɓolo na aɗu avu e ge'eto ɗu. Ana Yunana yuwain alajiya, a vadala† ta a kamba ubata wa Asula. Gogo vuma na la'ai Yunana ta pa. 42 Waru Egbere va Sheba fo u te isawan u ge'eto ɗu. U yuwan ta mmalu ma alanga, tsara wu uwwa ugbozu wa Sulemanu.† Gogo gba za na la'ai Sulemanu ta pa."

Ukambu wo otoni a lima
(Luk. 11:24-26)

43 Yesu lyuwa ta elime na adanshi, "A damma vuma ro dana ta no otoni a lima† a ta goon. Reve otoni a lima'a wu uta atsuma a vuma'a, u tsu gara ta atsuma e iɗa bata o u'yewu e izami yu ubata u na wee ivuwan, agba waa tsura shi. 44 Otoni a lima'a u ta damma, 'N ta kamba o u'wa u na n lyawai.' Nu u kamba, avu u cina u'wa'a babu ili. A raɗa yi ta, reve o o'woto yi cece. 45 Avu wu uta reve u tawato otoni a lima e cindere o ro aza a na a la'a niyi ucira, avu a uwa pe a danu. Vuma'a u ta dana atsuma a addama a na a la'ai cine u danai nu ufaru. Ili i na yaa cina ama e iwuya o gogo ɗa nda."

Mma na muwun ma anawu ma Yesu
(Mak. 3:31-35; Luk. 8:19-21)

46 Yesu a yuwusaan ama adanshi, avu mma va yi na muwun ma anawu ma yi n rawa. Reve e isawan a alanga avu a damma a yuwaan yi adanshi. 47 Reve vuma ro yuwaan yi adanshi, "Mma va wu na muwun ma anawu ma wu a ta ɗe a alanga a pura wu, a ciga ta a yuwan adanshi na avu."

48 Avu u usu, "Zane ɗa mma va? Nan zane ɗa waru muwun ma anawu n va?" 49 Avu u sapi a tyo ubata wa aza a na oo tono yi reve u damma, "Apa nan mma va na muwun ma anawu n va. 50 Aza a na a yuwain tsutoni na Dada va za na ri zuva, ele ɗa mma va na muwun ma anawu n va mo olobo ne esheli."

13

Iroci yi cimbi
(Mak. 4:1-9; Luk. 8:4-8)

1 Ạtsumạ o urana u ndolo, ạvu Yesu lyawa u'wa'a, ạvu u kạrạ ạ tyo ạ nge'en
m mala, ubạtạ u na u dạnuyi adama u yuwan uritosu. 2 Oɓolo a ama a na o
ɓolotoi ạ dạnạ tạ ạbundạ lon, hali u zuwa yi u uwa a wantsun, ạvu u dạnu pe,
ama ɗe a aagaɗi. 3 Ạvu u roco le ili nạ ạbundạ ạtsumạ e iroci. Reve u damma,
“A yuwan tạ cimbi ro za na 'yạwại mazaza me icu'un ạtsumạ o uɗumạ wạ
yi. 4 Ạyi ạtsumạ a mazaza, ạvu ozo o ro o oco yi o ure, reve nnunu n tạwạ n
kạkạɗạ le. 5 Reve ozo o ro o oco bạtạ a atali, ubạtạ u na u ri nạ mạbulạ wa'a.
Ạvu o utạ babu usạn, adama a na mạbulạ'ạ mạ ri wa'a. 6 Ana urana u yuwain,
reve u kpanlato le, adama a na aralu e le ạ ri ạru'un shi, ạvu e 'yewushi. 7 Ozo
o ro gba o oco a awanda, ạvu awanda ạ 'yon, reve a gbagbala le. 8 Ozo o ro
gba o oco ạ mạbulạ ma sa'ani, ạvu a kungwa a matsan ulobonu. Cu'un na
cimbi'i u cu'wạin suru, ozo o ro a matsan tạ mata'atsu mata'atsu, ozo o ro
kupotạli-utạli, ozo o ro ukpaku ukpaku. 9 Za na ri na atsuvu, wu uwwa!”

Ili i na i zuwai Yesu tsu yuwan uritosu ni iroci
(Mak. 4:10-12; Luk. 8:9-10)

10 Reve ojoro ạ yi e ece yi, “Nye i zuwai vaa yuwusaan ama adanshi ni
iroci?”

11 Ạvu u usu le, “Ạɗu ɗa a ɗangwai tsạrạ i reve ili yu usokowu i tsugono tsa
zuva, agba ozo o ro e reve ili yu usokowu i nda shi. 12 Za na ri ni ili, ạyi ɗa ạạ
dạshi yi lon, waru za na ri ni ili shi, wa'a na u ri nạ ạyi, ạ tạ ushi yi i ɗa. 13 Ili
i na i zuwai n tsu yuwusaan le adanshi ni iroci ạyi ɗa:
‘Ạ tạ kạlyuwạ, agba ee ene shi,
a ta zuwa atsuvu, agba aa uwwa ko ạ tsurạ urevu shi.’

14 “Adanshi ạ Ạsulạ a shiwan tạ, cine Ishaya vumavạsulạ dammai:
‘Ama a ta uwwa adanshi ạ vạ,
agba ee reve ili i na maa dansa shi.
E te eneshe ili i na maa yuwusan,
agba urevu wạ yi u tạ puwạn le.
15 Adama a na ama a nda a gbama tạ okolo,
waru atsuvu e le a ula tạ,
waru ạ kpạto tạ esu,
adama o ndolo ee ene shi,
waru atsuvu e le aa uwwa shi,
okolo e le ạạ tsurạ urevu shi,
waru ạạ kạmbạ ubạtạ u vạ, tsạrạ n kạmbạto le gbaga shi.’ ◊

16 “Amma Ạsulạ a zuwaa ɗu tạ aba'un, adama a na esu ạ ɗu e te ene waru
atsuvu ạ ɗu a ta uwwa! 17 Amạsulạ nạ ạbundạ na ama a sa'ani ạ dạnạ tạ a
maluwa tsạrạ e ene ili i na yee inda, tsạrạ waru a uwwa ili i na yaa uwwusa.
Amma n damma ɗu e ene shi, waru a uwwa shi.

Yesu cuɗuwa tạ iroci yi icu'u'un
(Mak. 4:13-20; Luk. 8:11-15)

18 “Zuwai atsuvu, adama i tsurạ ucuɗuwu wi iroci yi cimbi'i. 19 Icu'un i
na yo ocoi ạ nge'en mu ure, ele ɗa ama a na a uwwai adanshi o tsugono tsạ
Ạsulạ, agba ạ tsurạ urevu wạ yi shi. Ạvu za wuya tạwạ, reve u usa adanshi'i
ạtsumạ o okolo e le. 20 Icu'un i na yo ocoi bạtạ a atali, ele ɗa aza a na ạ ushiyi
adanshi'i nạ mạzạngạ babu usạn. 21 Agba ạ ri na aralu ạ ạru'un shi, adama
o ndolo a jima shi. Ana nden mu uvaɗi n suɗuwai, ko adanshi'i a zuwa nle

◊ **13:15** Isha. 6:9-10.

a addama, ạvu ạ riyạ. 22 Aza a na o ocoi a awanda, ele ɗa ama a na a uwwai
adanshi'i, reve a uwa ạtsumạ ạtsumạlimạ o uvaɗi u nda, reve waru icigi i na
oo o'wo nu utsuru wu lumạ le. Reve a gbagbala adanshi'i a putsaa le a bala.
23 Aza a na o ocoi ạ mạbulạ ma sa'ani, ele ɗa ama a na a uwwai adanshi'i,
ạvu ạ tsurạ urevu wa adanshi'i. Cu'un vuma ndolo tsu matsan tạ ulobonu,
mantsa mo ro gba shi, mata'atsu mata'atsu, mantsa mo ro gba kupotạli-utạli,
mantsa mo ro ukpaku ukpaku."

Iroci ye ewenwele

24 Ạvu Yesu yuwaan le iroci i ro: "Tsugono tsa zuva tsu tạ ne tsunda: Cimbi
ro zaza tạ icu'un i sa'ani ạtsumạ o uɗumạ wạ yi. 25 Na ayin, mantsa ma na
ama a lantsai suru, ạvu ma'yuwatan mạ yi mạ 'yạwạ u cu'wạạn yi ewenwele
ạtsumạ e iwele reve u kạrạ. 26 Ana iwele'e i farai a kungusa tsạrạ a matsan,
reve fo ewenwele'e a kungwa oɓolo ne ele. 27 Reve agbashi a vuma'a ạ tạwạ
ubạtạ wạ yi ạvu a damma yi, 'Vu cu'wạn tạ icu'un i sa'ani o uɗumạ wạ wu.
Te ɗa ewenwele o utại?'
28 "Reve u usu, 'Ma'yuwatan ma ɗa mạ cu'wạin ewenwele'e.'
"Reve e ece yi, 'Vu ciga tsu tạ tsu mulạ ewenwele'e?'
29 "Ạvu u usu, 'O'o, adama a na nạ yi mulạ ewenwele'e gogo, i tạ mulạ iwele
fo. 30 Lyawai iwele'e a kungwa oɓolo, hali ạ tyo a mantsa me ikani. Reve n
damma aza a zamalinga: 'Ɓolotoi ewenwele'e ubạtạ u tạ ne'en, ạvu yi nlạ le
tsạrạ i kulạto le. Ạvu i ɓoloto iwele'e i tạwạto le o mopon mạ vạ.' "

Iroci yi icu'un i na i la'ai ukạlạmu
(Mak. 4:30-32; Luk. 13:18-19)

31 Ạvu Yesu dammisa le iroci i ro, u damma, "Apa cine tsugono tsa zuva tsạ
ri: Vuma ro tara tạ oroci a su'wan'uri,* reve u cu'wạn yi ạtsumạ o uɗumạ wạ
yi. 32 Ạyi ɗa cu'un na la'ai ukạlạmu ạtsumạ e icu'un, agba nu u kungwa, u tsu
la'a tạ olopu biti mgbain. U tso o'wo tạ ạbạjini o uɗanga, hali nnunu n tạwạ
n yuwan ɗe nkinda e eten ạ yi."

Iroci i wolilo
(Luk. 13:20-21)

33 Ạvu Yesu yuwusaan le iroci i ro, "Apa a nda cine tsugono tsa zuva tsạ
ri: Ka tsu tara tạ wolilo† ạvu u jạmbạrạ yi a yira ạtsumạ e meretsu, she nu u
jạmbạrạ yi suru suru, ạvu u tsutsa."

Yesu yuwisan tạ iroci
(Mak. 4:33-34)

34 Yesu yuwusan tạ adanshi ni iroci adama u damma oɓolo a ama ili i nda
suru. U tsu damma le ili i ro babu na u yuwain adanshi ni iroci shi. 35 U
yuwan tạ ne tsạrạ u shiton ili i na vumavạsulạ dammai,
"N ta yuwaan ɗu adanshi ni iroci.
N ta damma ili i na i ri usokowu diga a mantsa ma na Ạsulạ a yuwain uvaɗi."
◊

Yesu cuɗuwa tạ iroci ye ewenwele

36 Ana Yesu lyawai oɓolo a ama'a, ạvu u uwa ạtsumạ o u'wa, reve ojoro ạ yi
ạ tạwạ ubạtạ wạ yi ạvu a damma, "Damma tsu urevu wi iroci ye ewenwele
ạtsumạ o uɗumạ'ạ."
37 Reve u usu le, "Za na zazai icu'un i sa'ani'i ạyi ɗa Mawun ma Vuma.
38 Uɗumạ waru gba ạyi ɗa uvaɗi. Ele icu'un i sa'ani ele ɗa ama a na ạ ri ozo
o tsugono'o. Ele gba icu'un ye ewenwele ele ɗa aza a na o utại ubạtạ wu za

* **13:31** Ạyi ɗa cu'un na ạ tsu ɗe musta. ◊ **13:35** Ica 78:2.

wuya. 39 Ma'yuwatan ma na ma zaza nle ạyi ɗa Mekerenkesu. Mantsa me
ikani ạyi ukosu wu uvaɗi. Aza a zamalinga a na oo ɓoloto le, ele ɗa nlingata
mạ Ạsulạ.
40 “O tsu ɓoloto tạ ewenwele ạvu ạ kulạto. Ne ɗa woo o'wo a mantsa mo
ukosu. 41 Ạmu Mawun ma Vuma, n tạ lyungu nlingata n vạ, a ta tawa ili i na i
tsu zuwa unusu suru ạtsumạ o tsugono tsạ va, waru na aza a na aa yuwusan
iwuya suru. 42 A ta vari le ạtsumạ ạ ạạkạri a na ạ ri tapu na akina a na ạ ri
usuɗuwu lon, ubạtạ u na ama ạ dạnạ ạ shosun na a lumi anga e le nạ mɓạlạ.
43 Ele gba ama ạ ạɓulạ ạ te ikana gashi urana o tsugono tsa Dada le. Za na ri
na atsuvu, wu uwwa!”

Iroci yu uzuwa yu usokowu

44 Ạvu Yesu lyuwa elime na adanshi, “Apa cine tsugono tsa zuva tsạ ri:
Vuma ro tsurạ tạ uzuwa u na vuma ro sokoi ạtsumạ o uɗumạ. Ạvu wu palisa
yi. U yuwan tạ mạzạngạ ạvu u 'yạwạ u wina ili i na u ri nạ ạyi suru, ạvu u
kạmbạ u tsula uɗumạ'ạ.

Iroci yi iyeɗi yi ikebe

45 “Waru, apa cine tsugono tsa zuva tsạ ri: Za va atsulu na awina ro te izami
yi iyeɗi yi ikebe.† 46 Nu u tsurạ za na la'ai ulobonu, reve u 'yạwạ u wina ili i
na u ri nạ ạyi suru tsạrạ u tsula yi.

Iroci yi igolo

47 “Waru, apa cine tsugono tsa zuva tsạ ri: Ạzạ e mereme ma mugula n ro
a vari tạ igolo i le ạtsumạ a mala, ạvu e reme mugula icu'un icu'un. 48 Ana
igolo'o i shiwain, ạvu o rono yi o utạ a alanga, reve ạ dạnu tsạrạ a kakasa
mugula'a. Mugula n sa'ani ạvu a zuwa le ạtsumạ a aasa'atsu, aza a na ạ ri
ulobonu shi gba, o oco le. 49 Ne ɗa woo o'wo mantsa mo ukosu. Nlingata n tạ
tạwạ a kakasa ạzạ e iwuya ạtsumạ a ama ạ ạɓulạ. 50 Nlingata'a n ta vari ạzạ
e iwuya ạtsumạ ạ ạạkạri a na ạ ri tapu na akina a na ạ ri usuɗuwu lon, ubạtạ
u na ama ạạ dạnạ ạ shosun na a lumi anga nạ mɓạlạ.”

Akuci nu uzuwa u sa'avu

51 Ạvu Yesu ece le, “I gura tạ reve ili i nda suru?”
Reve ạ usu, “Ee, tsu tsurạ tạ urevu wạ yi.”
52 Reve u damma le, “Manlu mạ wilạ ma na suru mạ tsurại urevu u tsugono
tsa zuva u rotso tạ vuma na oo utạsu akuci nu uzuwa u sa'avu a alanga
ạtsumạ o mopon.”

Ama a Nazara a 'yuwain Yesu
(Mak. 6:1-6; Luk. 4:16-30)

53 Ana Yesu kotoi adansa iroci i nda, ạvu u lyawa ubạtạ'ạ. 54 Reve u kạmbạ
Nazara, lyuci na u kungwai. Ana u yuwain uritosu ɗe ạtsumạ ạ ạạ'isạ,† ama
suru a yuwan tạ asalama ạvu a damma, “Te ɗa u tsurại ugbozu nu ucira u na
waa yuwusan ili ya asalama i nda? 55 Ạyi mawun ma za vu ushe'en ma ɗa.
Meri† ɗa mma vạ yi, waru muwun mạ ạnạwu mạ yi ele ɗa, Yakubu, nạ Isuhu,
nạ Simo nạ Yahuza. 56 Muwun mạ ạnạwu me esheli mạ yi suru ạ tạ pa oɓolo
nạ ạtsu. Cine tsa ɗa waa gura yuwan ulinga u nda suru?” 57 Adama o ndolo
ugbozu u le u dạnu nạ ạyi shi, ạvu a 'yuwan yi.
Reve gba u damma le, “Vumavạsulạ ri nạ tsugbain ạ lyuci no o u'wa wạ yi
shi, she ạ lyuci ro.”
58 Adama o ndolo, u gura yuwan ili ya asalama yạ ạbundạ ạ lyuci vạ yi shi,
adama a na ạ ri nu ucawu wo okolo shi.

14

Ukwạ wa Yahaya za vu Urumbusu
(Mak. 6:14-29; Luk. 9:7-9)

1 A mantsa mo ndolo, Hiridu Antiba, mogono mạ Gạlili, ma uwwa tạ adama
e Yesu. 2 Ạvu u damma agbashi ạ yi, “Yesu Yahaya za vu Urumbusu ɗa, za na
ạ 'yạsạin ạtsumạ ạ ạkwạkwạ. Ạyi ɗa i zuwai waa yuwusan cu'un vi ili ya
asalama a nda.”
3-4 Kafu mantsa ma nda, Hiridu usa tạ Hiridiya ạyi ubuwu ka mawun mạ
ạnạwu mạ yi Filibu. Yahaya† dansaa yi tạ, “U ri ulobonu vu zuwa Hiridiya
shi!” Reve u zuwa e reme Yahaya ạ nlạ yi, ạvu a zuwa yi ạtsumạ o u'wa wa
ali. 5 U shi tạ u ciga wu una yi, agba wu uwwusa tạ wovon wa ama, adama a
na ạ usu tạ Yahaya vumavạsulạ ɗa.
6 Ana a cuwusan nu urana u na a matsain Hiridu, ạvu usheli wa Hiridiya
u je'een Hiridu oɓolo no omocin ạ yi, ạvu u zuwa okolo ạ yi o yo'ono. 7 Reve
u kucina na waa ca yi ili i na u cigai biti. 8 Ạvu mma vu usheli'i u damma
yi u damma, “N ciga tạ aaci a Yahaya za vu Urumbusu a mapara ma nda!”
9 Ạvu mogono'o u yuwan shinreve vi ili i na u dammai. Agba u ciga u 'yạsạn
nzuwulai n na u yuwain ạ mạkạkạn mo omocin ạ yi shi. Ạvu u damma ạsoja
ạ yi, 10 ạ 'yạwạ o u'wa wa ali o koɗo aaci a Yahaya za vu Urumbusu. 11 Ạvu ạ
tạwạạ na aaci'i a mapara ạvu a ca usheli'i, ạvu usheli'i u 'yạwạạ mma vạ yi.
12 Reve ojoro a Yahaya ạ tạwạ a tara lipu vạ yi ạ ciɗo. Ạvu ạ 'yạwạ ạ kạmbuwạ
Yesu ili i na i farai.

Yesu lyuwato tạ ama ukpakukupa uton
(Mak. 6:30-44; Luk. 9:10-17; Yah. 6:1-14)

13 Ana Yesu uwwai alabari o ndolo, reve u uwa a wantsun, ạvu u kạrạ ạ tyo
o una tsạrạ u dạnạ ạyi ạ nde'en. Agba ana oɓolo a ama'a a uwwai ne, reve o
toni yi nạ mmalu o tono nge'en m mala. 14 Ana u rawai, ạvu u cina ạbạjini o
oɓolo a ama a pura yi. Reve we ene le iliyali, ạvu u kạmbạto aza a na ạ dạnại
ubanakun suru gbaga.
15 Urana a zama mạriyạạ, ạvu ojoro ạ yi ạ tạwạ ubạtạ wạ yi ạvu a damma,
“Urana u koto tạ, ubạtạ u nda gba ogozo a ɗa. Damma ama'a e bete'we, tsạrạ
ạ 'yạwạ ạ mulyuci a tsulaa aciyele ilyalya a lyuwa.”
16 Reve u usu le, “Ili yi lo i na yaa zuwa le ạ kạrạ shi. I 'yạwạ i ca le ilyalya
a lyuwa.”
17 Ạvu a damma yi, “Opopofu o ton a ɗa tsu ri ne ele nạ mugula n re goon.”
18 Reve u damma le, “Tạwạạ numu no opopofu'u nạ mugula'a.” 19 Ạvu u
damma ama'a ạ dạnu a anlya. Ạvu u tara opopofu o to'on nạ mugula n re'e,
ạvu u kạlyuwạ zuva, reve u godyoo Ạsulạ adama e ilyalya. Reve u ne'eshen
opopofu'u, ạvu u ca ojoro ạ yi, reve ele a ca ama. 20 Ama suru a lyuwa tạ hali
ạ cuwạn. Reve ojoro'o o shiton asaka kupa ne ejere na akapi e ilyalya i na
i buwai. 21 Ali a na a lyuwai ilyalya i ndolo a ta rawa ali ukpakukupa uton
(5,000), e kece ạmạci nạ muwun shi.

Yesu wala tạ ạ mini
(Mak. 6:45-52; Yah. 6:15-21)

22 Ạvu Yesu dammushi ojoro ạ yi a uwa a wantsun tsạrạ ạ kạrạ elime ạ yi
upasalai u mala. U dạnạ tạ lo tsạrạ u lyawa ama ạ kạmbạ a 'wa le. 23 Ana u
lyawa nle ạ kạrại a 'wa, reve u kạrạ ạ 'yạwạ a agaɗi na aciyạyi tsạrạ u yuwan
avasa. Ayin a ɗa ạ dạnại, ạvu gba u dạnạ ɗe ạyi ạ nde'en.
24 A matsan mo ndolo, wantsun wo ojoro ạ yi u dạnạ tạ e memere ma
mala'a, waru upepu wu ucira u 'yon tạ. Ạ dạnạ tạ o mpolo ni ikeɗu i mala
i gbain. 25 Nạ wasasa, ạvu u tạwạ ubạtạ u le a mmalu zuva mini. 26 Ana e ene

niyi a mmalu zuva mini tsundolo, a uwwa tạ wovon. Ạvu a saala nạ wovon, “Yimoɗi i ɗa!”
27 Reve u yuwushin nle adanshi, u damma, “U rawa tạ ne, n tạ pa! She yu uwwa wovon wan.”
28 Ạvu Biturụ damma, “Zagbain, nạ ạvu ɗa mayun, damma mu n tạwạ yạ'ạ wu zuva mini ma nda.”
29 Reve u damma yi, “Tạwạ.”
Ạvu Biturụ lyawa wantsun, ạvu u kạrạ a mmalu zuva mini ạ tyo ubạtạ wạ Yesu. 30 Amma ana Biturụ enei upepu ni ikeɗu i mala, ạvu wu uwwa wovon ɗaɗa u temei maliɓaa. Ɗaɗa u saalai, “Zagbain, wawa mu!”
31 Ạvu Yesu cananashi ukere wạ yi ạvu u reme yi. Ạvu u damma yi, “Vu tạ nu ucawu wo okolo ke'en. Nye i zuwai okolo ạ wu a kuɗai?”
32 Ana a uwai ạtsumạ a wantsu'un, reve upepu'u u von kwin. 33 Ɗaɗa aza a na ạ dạnại pe a wantsu'un a yuwayin Yesu ạgạndạ adansa, “Amayun ạvu ɗa Mawun mạ Ạsulạ.”

Yesu ca tạ ama a Janisara lafiya
(Mak. 6:53-56)

34 A pasalai tạ mala'a ạvu ạ tyo e iɗa ya Janisara. 35 Ana ama a na ạ ri pe e revei Yesu ɗa, ạvu a damma ama suru a na Yesu tạwạ tạ. Ạvu ạ tạwạạ yi na aza a na ạ ri nu ubanakun icu'un icu'un. 36 Reve a pati yi tsạrạ u lyawa aza a na ạ ri nu ubanakun ạ ju'wạn nge'en mu utugu mạ yi. Reve aza a na ạ ju'wạin suru ạ kạmbạ gbaga.

15

I yuwan tsutoni nạ Wilạ wạ Ạsulạ
(Mak. 7:1-13)

1 Reve Afarishi o ro nạ munlu n Wilạ mu utạ ɗe Urishelima, ạvu ạ tạwạ ubạtạ wạ Yesu reve e ece yi, 2 “Nye i zuwai ojoro ạ wu oo tono ili i na nkaya n tsu n roco ntsu tsu yuwan shi? Ko ekere e le a tsu sa'a kafu a lyuwa ilyalya o ure u na wu ntsayi shi.”
3 Reve u usu le, “Nye i zuwai yoo tonishi ili i na Ạsulạ a dammai shi, reve i uwa o tono uritosu wa aciyạɗu? 4 Ạsulạ a damma tạ, ‘Vu yuwaan dada vạ wu nạ mma vạ wu tsutoni,’ waru, ‘Za na isulai dada vạ yi ko mma vạ yi, ạ to una yi.’ ◊ 5 Ạɗu gba i to ritosu a na nạ vuma ri ni ili i na waa kambaa dada vạ yi ko mma vạ yi, reve u damma ‘Ạyi nda za vạ Ạsulạ ɗa,’ 6 to, ạ ri na a ca dada le ili'i shi. I 'yuwan tạ ili i na Ạsulạ a dammai adama a agadu ạ ɗu. 7 Ạɗu ạzạ e ikpa'a! Ishaya vumavạsulạ yuwan tạ mejege ana u ɗanai Ạsulạ a damma tạ:
8 ‘Ama a nda a ta casu mu tsugbain ạ nạ le goon,
okolo e le gba alanga a ɗa ạ ri nạ ạmu.
9 Ạgạndạ a na aa yuwusaan mu ili yạ ạɓulạ i ɗa shi.
Ili i na oo ritosu ili i ro i ɗa shi, agba uritosu wa ama u ɗa.’ ” ◊

Ili i na i tsu lungusạ vuma
(Mak. 7:14-23)

10 Reve Yesu ɗewishe oɓolo a ama'a, ạvu u damma le, “I polo atsuvu yu uwwa, ạvu i reve ili i maa dansa. 11 Ili i na i tsu uwa ạtsumạ a vuma, ạyi ɗa u tsu lungusạ yi shi. Amma ili i na i tsu utạ o unạ wạ yi, ạyi ɗa u tsu lungusạ yi.”
12 Ɗaɗa ojoro ạ yi ạ tạwại ubạtạ wạ yi, ạvu a damma, “Vu reve tạ a na vi isulai Afarishi na adanshi a na vu yuwain?”

◊ **15:4** Mtạ. 20:12; Mtạ. 21:17. ◊ **15:9** Isha. 29:13.

13 Ạvu u usu, “Ili i na Dada vạ va zuva cu'wạin shi, suru ạ tạ mulạ yi diga
a aralu ạ yi suru. 14 I tonoo Afarishi o ndolo wan! Ele ạ tạ ana nrumbạ n na
moo ronuso nrumbạ n ro, waru suru nle ạ tạ riyạ ạ ạạkạri.”
15 Ạvu Bituru usu, “Nye ɗa vaa dansa ana vu yuwain adanshi adama e ili i
na i tsu lungusạ vuma?”
16 Reve Yesu usu, “Hali n gogo koto vu reve ili i maa dansa shi? 17 Amayun
a ɗa, suru ilyalya i na i tsu uwa o unạ, u tsu kạrạ tạ ạ tyo ạ ạạtsumạ, reve wu
utạ. 18 Amma adanshi a vama a na ạ tsu utạ o unạ u tsu utạ tạ diga o okolo.
Waru ele ɗaɗa ili i na i tsu lungusạ vuma. 19 Ạtsumạ o okolo a ɗa majiyan me
iwuya nạ mona mạ tsu utạ, pe ɗa waru tsipere ne epen ạ tsu utạ, nạ wivu na
adanshi a vama a aci a ama o ro. 20 Ele nda ele ɗa ạ tsu lungusạ za. Alya babu
sa'a ekere, u tsu lungusạ vuma shi.”

Yesu kambai Takpaci vu ka (Mak. 7:24-30)

21 Ạvu Yesu lyawa ubạtạ'ạ u kạmbạ ạ mɓạngạ ma Taya nạ Sida. 22 Ana u
rawai, ạvu ka ro Takpaci* za na ri nạ nden pe, u tạwạ yạ'ạ yi, ạvu u saala,
“Zagbain, Mawun mạ Dạwuda, kạlyuwạ iliyali i vạ! Usheli u vạ u to sowuso
ạtsumạlimạ no otoni ạ limạ.”
23 Agba Yesu damma yi ili i ro shi. Ɗaɗa ojoro ạ yi ạ tạwại yạ'ạ yi, reve a
pati yi, “Damma ka ndolo u kạrạ. U to tono tsu nạ yisaali.”
24 Reve u usu u damma, “Ạ lyungu mu tạ ubạtạ wa aza a Isra'ila goon! Ạ tạ
gashi oɓolo e ikyon a na ạ puwạin.”
25 Reve ka'a u rawa ubạtạ wạ Yesu, ạvu u kạɗạto u damma, “Zagbain, vu
kamba mu!”
26 Ạvu u usu, “U lobono a tara ilyalya i muwun, reve a ca musạn shi.”
27 Ạvu ka'a u damma, “Ne ɗa, Zagbain, agba ko musạn n tsu lyuwa tạ
mubishi n na mạạ riyisạ diga a mapara ma za na zuwa niyi.”
28 Ɗaɗa Yesu usu niyi, “Ạvu ka na cayi okolo lon ɗa! N ta yuwaan wu ili i na
vu patiyi.” A mantsa'a gan, reve usheli wạ yi wo o'wo gbaga.

Yesu kạmbạto tạ ama ạ ạbundạ gbaga (Mak. 7:31-37)

29 Reve Yesu lyawa ɗe, reve u kạmbạ ạ nge'en m Mala mạ Gạlili. Reve u
kumba a aagadī u dạnu. 30 Ɗaɗa oɓolo a ama ạ ạbundạ ạ tạwại, ạvu ạ tạwạạ
nạ ạkutsumạ nạ nrumbạ, ạ tạwạ tạ waru na aza a na ạ ri no osowi ạ lipu,
oɓolo na aza a na a tsu gura yuwan adanshi shi, na ama a na ạ ri nạ banakun
icu'un icu'un. Ạvu a zuwa le ạ mạkạkạn mạ yi, reve u kạmbạto le gbaga suru.
31 Ama suru a yuwan tạ asalama ni ili i na e enei a uwai waru. Ama a na ạ
shi a tsu yuwan adanshi shi, reve a uwa adanshi gogo. Osowi ạ lipu o o'wo tạ
gbaga, ạkutsumạ waru a wala, nrumbạ waru me ene ure. Ama suru a uwa
tạ a ciɓalasa Ạsulạ a aza a Isra'ila.

Yesu lyuwato tạ ama ukpakukupa unạshi (Mak. 8:1-10)

32 Ạvu Yesu ɗe ojoro ạ yi, reve u damma le, “Me ene tạ iliyali ya ama a nda.
O to oɓolo nạ ạmu hali rana ta'atsu, agba ạ ri ni ili i na aa lyuwa shi. Agba n
ciga n zuwa ạ kạrạ na ambulu shi. Ạ tạ tạkạlyuwạ o ure ạ tyo o u'wa.”
33 Ạvu ojoro ạ yi ạ usu, “Ubạtạ u nda u rotso tạ ogozo. Te ɗa tsạạ tsurạ
ilyalya i na yaa rawa lyuwato cu'un vo oɓolo a nda?”
34 Ạvu we ece le, “Opopofu a yan a ɗa i ri ne ele?”
Ạvu ạ usu, “Ạzạ e cindere, nạ mugula meketeci.”

* **15:22** Ka'a za va Ka'ana ɗa, ạyi waru za va Isra'ila ɗa shi.

35 Ạvu Yesu damma ama'a ạ dạnu e iɗa. 36 Reve u tara opopofu e cindere'e
nạ mugula'a ạvu u godyoo Ạsulạ. Reve u ne'eshen ilyalya'a u ca ojoro ạ yi,
reve a ca ama'a. 37 Ama'a suru a lyuwa tạ hali ạ cuwạn. Reve ojoro ạ yi o
shiton asaka a gbagbain e cindere na akapi a na a buwai. 38 Ali goon aza a
na a lyuwai ilyalya'a, babu nạ ạmạci nạ muwun, a ta rawa ama ukpakukupa
unạshi (4,000). 39 Ana Yesu dammai ama'a ạ kạrạ, ɗaɗa u uwai a wantsun
reve u pasalai mala'a. Reve a rawa e iɗa zuzu nạ Magada.

16

Azagbain a cigai e ene ili ya asalama
(Mak. 8:11-13; Luk. 12:54-56)

1 Ạvu Afarishi na aza a Sadukiya ạ tạwạ ubạtạ wạ Yesu ạ lyungwạ yi adama
e reme yi nu unusu, ɗaɗa a damma niyi u yuwaan le ili ya asalama, adama u
roco Ạsulạ ạ usu tạ ili i na waa yuwusan.

2 Reve gba Yesu usu, “Nu urana u ri ạ mạriyạạ, i tsu damma tạ ‘Alanzu o
to lobono adama a na zuva ri saan.’ 3 Nu usana adama a na zuva ri saan nạ
wunlạ, reve i damma, ‘O to ro'o.’ I tse ene tạ iroci i nda zuva, reve i reve ili
i na oo rocosu. Agba ne ɗa fo, i te inda ili i na maa yuwusan gogo, waru i
reve ili i na oo rocosu shi. 4 Ama e iwuya nạ ạzạ o ulambu wạ ạɓulạ a zami
tạ a yuwaan le iroci ya asalama, agba moo roco le shi, she iroci ya Yunana†
vumavạsulạ.” Reve Yesu lyawa le lo ạvu u kạrạ.

I yuwan ugbozu nạ munlu me epen
(Mak. 8:14-21)

5 Ana ojoro e Yesu a pasai mala'a ạ tyo ạ mɓạngạ n ndeɗe, reve e icina a
na aa tara opopofu. 6 Reve Yesu damma le, “I yuwan ugbozu! I dạnạ ufoɓu
adama o wolilo wa Afarishi na aza a Sadukiya.”

7 Ạvu ojoro'o a yuwan adanshi vạni le, ạvu a damma, “U ta dansa ne adama
a na tsu tạwạyi nạ ko oopopofu shi.”

8 Ana Yesu revei ili i na aa dansa, ɗaɗa we ece nle, “Nye i zuwai i ri a
ndammulai adama a na i ri no opopofu shi? Ucawu wo okolo ạ ɗu wa'a ɗa.
9 Hali n gogo koto i reve shi? I cuwan no opopofu o ton a na a lyuwatoi ali
ukpakukupa uto'on (5,000) shi? Waru i cuwan i shiton tạ asaka ạ ạbundạ
na akapi a na a pasai shi? 10 Waru opopofu e cindere a na a lyuwatoi ali
ukpakukupa unạshi (4,000) gba? Asaka a gbagbain a yan ɗa i shitoyin?
11 Adama ạ nye i gura revei a na maa yuwusaan ɗu adanshi adama o
opopofu shi? N ta dansaa ɗu i yuwan ugbozu nạ wolilo wa Afarishi na aza
a Sadukiya.” 12 Ɗaɗa e revei waa yuwusaan le adanshi ạ yuwan ugbozu nạ
wolilo† ko opopofu shi, amma adama o uritosu we epen wa Afarishi na aza
a Sadukiya.

Bituru dammai Yesu Zamawawa ɗaɗa
(Mak. 8:27-30; Luk. 9:18-21)

13 Yesu no ojoro ạ yi ạtsumạ a mmalu, ana a rawai zuzu nạ mɓạngạ ma
Kasariya Filibi, ạvu we ece le, “Zane ɗa ama a tarasa Mawun ma Vuma?”

14 Ạvu ạ usu, “Ozo o ro a damma, ạvu Yahaya za vu Urumbusu ɗa, ozo o ro
gba a damma ạvu Iliya ɗa, ozo o ro waru a damma ạvu Irimiya† ɗa, ko gba
shi vuma tạ ạtsumạ a amạsulạ a ɗa.”

15 Reve we ece le, “Ạɗu gba, zane ɗa yaa tarasa mu?”

16 Reve Simo za na ạ tsu ɗe Bituru usu, “Ạvu ɗa Zamawawa,† Mawun mạ
Ạsulạ za na tsu ca wuma.”

17 Reve Yesu usu, “Ạvu za va aba'un ɗa, Bituru mawun ma Yahaya,*† adama a na ko vuma roco wu ili i nda shi. Dada vạ na ri zuva ɗa roco nuwu ko zane ɗa n ri. 18 Adama o ndolo n tạ ɗe wu Bituru, za na urevu wạ yi u ɗa ‘Aatali.’ Waru a aatali a nda a ɗa maa suwa ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni† ạ vạ, agba ucira wu ukwạ waa la'a ucira wạ yi shi. 19 N ta ca wu mkpạtu'utsu n tsugono tsa zuva. Ili i na biti vu kpạtu'wại pa o uvaɗi shi, Ạsulạ fo wạạ usu u kpạtu'wạ le shi. Waru ili i na vu kpạtu'wại pa o uvaɗi u nda, ele fo Ạsulạ ạ tạ kpạtu'wạ le.” 20 Reve Yesu rono ojoro ạ yi atsuvu she a damma nanza a na ạyi ɗaɗa Zamawawa'a wan.

Yesu yuwan tạ adanshi o ukwạ wạ yi
(Mak. 8:31-9:1; Luk. 9:22-27)

21 Diga a mantsa'a ạ 'yạwạ, reve Yesu teme a dansaa ojoro ạ yi ili i na yaa cina yi. Ạvu u damma, “Nạ n ciga nạ n 'yuwan n 'yạwạ Urishelima ubạtạ u na azagbain e iɗa, nan ganu a gbagbain nạ munlu n Wilạ n ri. A ta ca mu ạtsumạlimạ lon. Ạ to una mu, agba na a yuwan rana ta'atsu, Ạsulạ ạ tạ 'yạsạn mu.”

22 Reve Bituru ɗe yi ạ tyo ạ nge'en, ạvu u damma yi u lyawa a dansa ne. U damma, “Ạsulạ aa lyawa ili i ndolo i fara nạ ạvu shi, Zagbain!”

23 Reve Yesu† vadala ubạtạ wạ yi reve u damma yi, “Male, vu buwa mu ure! Vu tạ gesheshe ili i na Ạsulạ a zuwaa numu n yuwan, adama a na majiyan mạ wu za vuma ɗa, agba u ri ununa Ạsulạ aa yuwusan shi.”

24 Reve u damma ojoro ạ yi, “Za na suru cigai u kuru mu, she nu u 'yuwan aciyạyi suru suru. Nu u ciga u 'yuwan u tara akpata ạ ạtsumạlimạ ạ yi reve u kuru mu. 25 Adama a na za na cigai u wawa wuma wạ yi, u ta lamba yi, amma za na lambai wuma wạ yi adama ạ vạ, u tạ tsurạ yi. 26 Nye i ɗa vuma aa muna nu u tsurạ uvaɗi u nda suru, reve u lamba wuma wạ yi? Vuma aa gura tsupa† adama u tsurisạ wuma wạ yi shi, ko ke'en. 27 Adama a na ạmu, Mawun ma Vuma, n tạ tạwạ nạ tsugbain tsa Dada vạ oɓolo nạ nlingata mạ yi, ạvu n ge'eto ama suru ununa a yuwain ili biti. 28 Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, ozo o ro ạtsumạ ạ ɗu a na i ri pa nda mishin gogo, yạạ kuwạ shi, she nạ ye ene mu, Mawun ma Vuma, ạ tạwạ ạtsumạ o tsugono tsạ vạ.”

17

Lipu vạ Yesu vadalai
(Mak. 9:2-13; Luk. 9:28-36)

1 Ana a yuwain ayin ạ tạli, reve Yesu ɗangwa Bituru nạ Yakubu nạ mawun mạ ạnạwu mạ yi Yahaya. Reve ạ 'yạwạ a kumba masasan mo uga'an ubạtạ u na ạ dạnại goon le. 2 Ele ạ kạnlạ, ɗaɗa oroci e Yesu a vadalai suru suru. Urewesu wạ yi e ikanasa ana urana, ạtugu ạ yi waru ạ kạmbạ u'uri puwu ana ekan. 3 Reve Musa† nạ Iliya o utushi, reve a uwa adanshi nạ Yesu.

4 Reve Bituru damma yi, “Zagbain, u lobono tạ a na tsu ri pa! Lyawa tsu yuwan ogodo a ta'atsu pa, za tạ za vạ wu, za tạ za va Musa, za tạ za va Iliya.”

5 Ạyi ubuwu a adanshi, reve eleshe e ekan ạ tạwạ u pupala le. Ạvu uɗyo wu utạ pe e eleshe'e u damma, “Ạyi nda Mawun mạ vạ ɗa, za na n cigai, n ta uwwusa uyo'o wạ yi lon. Yu uwwa yi!”

6 Ana ojoro'o a uwwai uɗyo'o, reve a uwwa wovon lon hali ạ riyạ mạkpạɓạ. 7 Ɗaɗa Yesu rawai reve u ju'wạn le. Ạvu u damma, “'Yoyin, she yu uwwa wovon wan!” 8 Ɗaɗa ạ 'yạsạin aci ạ kạlyuwại, agba e ene za ro shi, she Yesu.

9 Ele ạ mạcipạạ a masasa'an, reve u damma le, “She i damma nanza ili i na ye enei wan, she nạ ạ 'yạsạn mu, ạmu Mawun ma Vuma ạtsumạ ạ ạkwạkwạ.”

* **16:17** Aala a Yahaya ayi ɗa Yunana nạ Tsuyahuda.

10 Reve ojoro'o e ece yi, “O unạ wu nye munlu n Wilạ n dammai a na Iliya
ɗa a fara tạwạ kafu Zamawawa tạwạ?”
11 Reve u damma le, “Amayun a ɗa Iliya tạ tạwạ u foɓo ili biti. 12 Agba
amayun, Iliya tạwạ tạ ɗe. Agba ama e reve a na ạyi ɗa shi, reve a yuwaan
yi ununa a cigai. Aa jima shi, ne ɗa fo aa zuwa Mawun ma Vuma mo sowo
ạtsumạlimạ.” 13 Daɗa ojoro'o e revei u ta yuwusaan le adanshi a Yahaya za
vu Urumbusu.

Yesu kạmbạtoi ulobo wo otoni ạ limạ gbaga
(Mak. 9:14-29; Luk. 9:37-43a)

14 Ana Yesu no ojoro ạ yi ạ cipại zuva masasa'an, oɓolo a ama ạ ạbundạ ạ
shi tạ lo a pura le. Ạvu vuma ro tạwạ u kingyo ạ mạkạkạn mạ yi. 15 Reve u
damma, “Zagbain, ve ene iliyali i mawun mạ vạ! U tạ nạ tsuda'un tsu ucira,
hali u tsu riyạ tạ a akina ko ạ mini kuci. 16 N tạwạ tạ nạ ạyi ubạtạ wo ojoro ạ
wu, agba ko vuma tạ gura kạmbạto yi gbaga shi.”
17 Reve Yesu usu, “Ạɗu ama o okolo o ugbamu, ạzạ o ulambu wu ucawu wo
okolo. Hali mantsa ma ne ma ɗa mạạ dạnạ nạ ạɗu? Waru hali mantsa mạ ne
ma ɗa maa gura dạnu nạ ạɗu na ankuri? Tạwại nu ulobo'o pa nda!” 18 Reve
u ɓara otoni ạ limạ a na ạ ri pe o ulobo'o, ạvu otoni ạ limạ'ạ o utạ. Diga a
mantsa mo ndolo, reve u kạmbạ gbaga suru suru.
19 Ana alanga a jimai, ạyi ạ nde'en, reve ojoro ạ yi ạ tạwạ ubạtạ wạ yi ạvu
e ece yi, “Adama ạ nye tsu kuɗại o utạạ otoni ạ limạ'ạ?”
20 Reve u usu le, “Adama a na i ri nu ucawu wo okolo wa'a ɗa. Amayun
a ɗa maa dansaa ɗu, ni i ri nu ucawu wo okolo ke'en cine i revei cu'un vu
su'wan'uri, i ta damma masasan ma nda, ‘Lyawa ubạtạ u nda ạ tyo ndeɗe,’
ạvu gba u lyawa. I ta gura yuwan ili suru.”*

Yesu yuwisain adanshi o ukwạ wạ yi
(Mak. 9:30-32; Luk. 9:43b-45)

22 Urana u ro cina ạ kạmbạ Gạlili, ạvu Yesu damma le, “Za ro ta wina
Mawun ma Vuma. 23 Ạ to una yi, agba na a yuwan ayin a ta'atsu ạ tạ 'yạsạn
yi.” Reve ạtsumạ ạ lạngạ ojoro'o lon.

Yesu yuwain adanshi a atsupu o utafa

24 Ana Yesu no ojoro ạ yi a rawai Kafarnahum, reve ạzạ o ushishi wu
utafa wạ Ạạ'isamapaɗa e ece Bituru, “Manlu mạ ɗu ma tsu tsupa utafa† wạ
Ạạ'isamapaɗa shi?”
25 Ạvu Bituru usu, “U tsu tsupa tạ.”
Reve Bituru uwa o u'wa'a, ạvu kafu u yuwan adanshi, ɗaɗa Yesu ece niyi,
“Ngono n tsu zuwaa tạ ama e le utafa, ko omocin?”
26 Reve u usu, “Omocin a ɗa a tsu zuwaa utafa.”
Ạvu Yesu usu, “To, wo o'wo tạ ama e le aa tsupa shi. 27 Amma woo lobono
tsu 'yạsạn okolo a ama shi. Adama o ndolo, 'yạwại mavusa a mala. Magula
ma na i fara remei, i kpạtu'wạ unạ wạ yi, i tạ tsurạ ikebe† i azurufa‡ i na i
rawai atsupu o utafa wạ Ạạ'isamapaɗa za vạ nạ za ɗu. I tara i tsupa le utafa
u tsu.”

---

* **17:20** Akuci a aatagada a nda ạ dạshi tạ uguzu wu 21: “Amma avasa na akuli a ɗa goon aa gura cu'un vi ili i nda, ili yi lo i na i la'ai ne shi.” † **17:24** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nạ Tsuheleni ạyi ɗa “utafa wạ Ạạ'isamapaɗa drakma re.” Kạlyuwạ Ucuɗuwu wi “Ikebe.” ‡ **17:27** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nạ Tsuheleni ạyi ɗa “ikebe yi irumu i drakma i nạshi.” Kạlyuwạ Ucuɗuwu wi “Ikebe.”

18

Za na la'ai tsugbain o tsugono tsa zuva
(Mak. 9:33-37; Luk. 9:46-48)

1 A mantsa'a, reve ojoro e Yesu ạ tạwạ ubạtạ wạ yi, reve e ece yi, “Zane ɗa
oo o'wo zagbain suru suru ạtsumạ o tsugono tsa zuva?”
2 Ɗaɗa Yesu ɗeyi mawun mo ro, reve wi isawaton yi ạ mạkạkạn me le. 3 Ạvu
u damma, “Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, ni i ciga i 'yuwan yoo o'wo ununa
muwun n keke'en n ri. Nạ ne ɗa shi, yaa uwa o tsugono tsa zuva shi. 4 Adama
o ndolo za na tarai aciyạyi ili i ro shi, ana mawun me ke'en ma nda, ạyi ɗa za
na la'ai tsugbain o tsugono tsa zuva.
5 “Waru za na ushiyi mawun me ke'en ma nda a aala ạ vạ, ạmu ɗa u ushiyi.”

Mạlyungwạ ma na mạ tsu tạwạ nu unusu
(Mak. 9:42-48; Luk. 17:1-2)

6 Ạvu Yesu lyuwa elime u damma, “Woo yo'ono aza a na aa zuwa ko vuma
tạ ạtsumạ a aza a na oo tono mu yuwan unusu shi. U ta la'aa le ạ nlạạ le aatali
a yira ạ yinlu a vari le ạtsumạ a mala upasu u na u la'ai ạru'un!
7 “Woo yo'ono ama shi, adama e ili i na yaa zuwusa ama mạriyạ o unusu.
Ạ ri ni ili i na aa yuwan shi, ili i ndolo i ta fara, agba woo yo'ono aza a na ạ
tạwại ne ele shi! 8 Nu ukere wạ wu ko anana ạ wu aa zuwusa wu mayan mo
unusu, vu koɗo yi vu vari yi. U ta la'aa wu vu lamba upasu u lipu u ro wạ wu,
reve vo o'wo nạ wuma u na vạạ kuwạ shi a na vạạ dạnạ ne ekere e re na ana
e re ạvu a vari wu a akina a na ạ ri n kimạ shi. 9 Nạ lyusu vạ wu aa zuwusa
wu mayan mo unusu, vu foɗo yi vu vari yi. U la'aa wu tạ vu dạnạ nạ lyusu tạ
goon ạvu vu dạnạ wuma, a na vạạ dạnạ ne esu e re reve a vari wu a akina a
na ạ ri kimạ shi.”

Iroci yi kyon na puwạyin
(Luk. 15:3-7)

10 Ạvu waru Yesu damma, “I yuwan ugbozu. She i tara ạzạ e keke'en a nda
ili ye pere wan. N ta dansaa ɗu, ạ tạ nạ nlingata zuva n na n ri oɓolo nạ Dada
vạ zuva.*
12 “Nạ za va aguɓa ri ni ikyon ukpaku, reve za tạ utạ reve u puwạn, nye i
ɗa waa yuwan? U ta lyawa kupakucci nạ kucci na buwai a alyuna ạ nge'en
m masasan, reve u 'yạwạ izami yi kyon tạ na puwạyi'in. 13 Nu u tsurạ yi,
amayun a ɗa maa dansaa ɗu, u ta la'a yuwan mạzạngạ a aci ạ za tạ o ndolo, a
na waa yuwan a aci a kupakucci nạ kucci na buwai. 14 Ne ɗa u ri ya Dada ɗu
za na ri zuva. U ciga ko za tạ ạtsumạ ạ ạzạ e keke'en a nda u puwạn shi, suru
suru.”

Nạ za ro nusaan wu
(Luk. 17:3)

15 Reve Yesu lyuwa elime u damma, “Nnạ za vạ wu yuwaan wu unusu,
'yạwạ yạ'ạ yi, ạvu vu roco yi unusu wạ yi. Agba vu yuwan yi usokowu, ạvu
nạ ạyi goon. Nạ vuma'a wu uwwa wu, vu lyuwa tạ aci a za vạ wu waru vu
kạmbạto tạ za vạ wu. 16 Nu u 'yuwan gba a uwwa wu, vu tara vuma tạ, ko
ama e re i 'yạwạ oɓolo. Vu yuwan ne adama a na Adanshi ạ Ạsulạ a damma
tạ adanshi o unạ wa ama e re ko ama a ta'atsu a aci a za ro u la'a tạ ume.
◊ 17 Nu u 'yuwan a uwwa le fo, vu damma ạzạ e Itoni. Nu u 'yuwan waru a
uwwa ạzạ e Itoni, to, vu yuwan nạ ạyi ununa vaa yuwan nạ za na revei Ạsulạ
shi, ko ana manlu mo u'ushishi mo utafa.”

---

* **18:10** Akuci a aatagada a nda ạ tạ nạ ạyi nda, “Amma ạmu, Mawun ma Vuma, n tạwạ tạ adama n wawa aza a na ạ puwạyin.” ◊ **18:16** U.Wl. 19:15.

Maṇlạ ṇạ mạbạḍạ

18 Ạvu waru Yesu damma, “Amayun a ḍa maa dansaa ḍu, Ili i na suru yi nlại
pa o uvaḍi u nda, Ạsulạ za na ri zuva tạ ạ nlạ yi fo. Agba ili i na suru i bạḍại,
u tạ bạḍạ yi fo.
19 “Waru, n ta dansaa ḍu, na ama e re ạtsumạ ạ ḍu a yuwan ạsạlạ e ili i
na a cigai, reve a vasa adama ạ yi, Dada vạ za na ri zuva ta yuwaan ḍu ạyi.
20 Adama a na ubạtạ u na ama e re ko ama a ta'atsu o ɓolotoi a aala ạ vạ, n tạ
lo oɓolo ne ele.”

Iroci ya aagbashi a na a 'yuwain a yuwan gafura

21 Reve Bituru tạwạ yạ Yesu we ece, “Zagbain, nạ za vạ aa nususaan mu,
hali uyan u ḍa maa yuwaan yi gafura? Toto ucindere?”
22 Ạvu u usu, “O'o, toto ucindere shi, amma kupocindere toto ucindere.
23 “Nda cine tsugono tsa zuva tsạ ri: A yuwan tạ mogono mo ro za na cigai
u ushi ikebe i na woo tono agbashi ạ yi. 24 Ạyi ạtsumạ o u'ushishi, reve ạ
tạwạ nạ vuma ro za na woo tono ikebe i gbain i azurufa ukpakukupa kupa
(10,000).† 25 Aagbashi'i gba u shi ni ikebe i na waa gura tsupa yi shi. Ɗaḍa
mogono'o u zuwai a wina vuma'a ni ili i na u ri nạ ạyi suru, hali nạ ka vạ yi
nạ muwun mạ yi. Reve a tara ikebe'e a tsupa mogono'o utan u na woo tono
aagbashi'i.
26 “Amma ạvu aagbashi'i u kingyo, reve u pati u damma, ‘Vu yuwan ankuri
nạ ạmu, n ta tsupa ili i na n kopoi suru.’ 27 Reve mogono'o we ene yi iliyali
lon, reve u lyawa yi, ạvu u damma yi she u tsupa ikebe'e waru wan.
28 “Aagbashi'i ạ motạạ, ạvu u ga'an na aagbashi o ro za na woo tono ikebe i
ke'en i azurufa‡ ukpaku. Ɗaḍa u gaga niyi oogorovili. Reve u uwa ạ cukuḍusạ
yi nu u dansai, ‘Vu tsupa mu utan u vạ!’
29 “Reve aagbashi'i u kingyo, reve u pati yi u damma, ‘Yuwan ankuri nạ
ạmu, n ta tsupa wu ili i na voo tono mu suru.’
30 “Agba ạvu aagbashi o ufaru'u u 'yuwan e ene iliyali yạ yi. Reve u zuwa
ạ ɓạru yi o u'wa wa ali, hali she nu u tsupa ili i na oo tono yi. 31 Ana akapi a
agbashi e enei ili i na u yuwain, reve a uwwa upan lon. Ɗaḍa ạ 'yạwại ubạtạ
u mogono'o, reve a damma yi ili i na i yuwain suru.
32 “Ɗaḍa mogono'o u ḍeyi aagbashi'i reve u damma, ‘Ạvu aagbashi a vama!
Ana vu pati numu, n lyawaa wu tạ uta'an, reve n damma she vu tsupa ili wan.
33 Vu shi tạ fo ee ene iliyali ya aagbashi o ndolo ununa me ene nuwu iliyali.’
34 Reve mogono ma uwwa upan lon, ạvu u zuwa a zuwa yi o u'wa wa ali, u
sowo ạtsumạlimạ hali u tsupa ili i na oo tono yi suru.
35 “Ne ḍa Dada vạ za na ri zuva aa yuwan nạ ạḍu nni i 'yuwan a yuwaan
ạzạ ạ ḍu gafura o okolo ạ ḍu.”

19

Uritosu adama a wukasu u lolo
(Mak. 10:1-12)

1 Ana Yesu kotoi adanshi o ndolo, reve u lyawa Gạlili ạvu u kạrạ ạ tyo e iḍa
ya Yahuda upasalai wu Uḍolu wạ Urdu. 2 Reve oɓolo a ama o toni yi, ạvu u
kạmbạto ạzạ o ubanakun gbaga.

† **18:24** Ikebe yi rumu i azurufa i gbain ạyi ḍa ạ tsu ḍe “talen” nạ Tsuheleni, unạtạ u ḍa talen tạ ri ni ikebe i na aa tsupa za zamalinga ạtsumạ a a'wan gendu. Talen ukpakukupa kupa (10,000) la'a tạ ikebe ya atsupu yi za zamalinga vu rana ukpakukupa udoɓonuwu kupoton (50,000,000). ‡ **18:28** Ikebe yi rumu i azurufa i ḍa ạtsu ḍe “dinari,” atsupu o urana u tạ wu za zamalinga.

3 Ạvu Afarishi o ro a ciga a lyungwạ yi nạ yeci, reve a damma, “Wilạ u tsu
u lyawa tạ vuma kakasa nạ ka vạ yi ko adama e ili i ro i na we enei suru?”
4 Reve Yesu usu, “Koto i ɗenunạ ạtsumạ a Adanshi ạ Ạsulạ shi? A ɗana tạ
ana Ạsulạ a yuwain uvaɗi, ‘U yuwan le tạ vali nạ ka. 5 Ạyi ɗa i zuwai vali aa
lyawa dada vạ yi nạ mma vạ yi reve e remulei nạ ka vạ yi, ạvu ele ra o o'wo
ili i tạ.’ ◊ 6 Ana wo o'woi a buwa ili i re shi, agba ili i tạ, adama o ndolo ili i na
Ạsulạ o ɓoloi she nanza kakasa wan.”
7 Ạvu Afarishi e ece yi, “To, adama ạ nye i ɗa Musa lyawai vuma ca ka vạ yi
aatagada a wukasu u lolo reve u gbạrạ yi?”
8 Ạvu Yesu usu, “Musa lyawa ɗu tạ i kakasa nạ ạmạci ạ ɗu, adama a na i
'yuwain ạ kuru ili i na Ạsulạ a dammai, amma ɗe o ufaru ne ɗa u shi shi.
9 Waru lyawa n damma ɗu nda, za na suru lyawai ka vạ yi reve u yuwisan
lolo ro, tsipere tsa ɗa waa yuwusan, shede nạ ka'a u ri e tsipere na ali o ro.”
10 Reve ojoro ạ yi a damma yi, “Nạ ne ɗa ili'i i ri e ekere a vali nạ ka vạ yi, u
la'a tạ ulobonu she vuma yuwan lolo wan.”
11 Ạvu Yesu usu, “Vuma suru ɗa aa gura usu uritosu u nda shi, amma she
aza a na Ạsulạ a cayi. 12 Ili i na i zuwai ozo o ro aa yuwan lolo shi ạyi ɗa, ozo
o ro a matsan le tạ ali agba ạ ri gbaga shi. Ozo o ro waru ama a ɗa ạ kạmbạto
nle ne. Ozo o ro waru a 'yuwan tạ lolo adama o tsugono tsa zuva. Za na aa
gura tara uritosu u nda u tara.”

Yesu ushiyi muwun
(Mak. 10:13-16; Luk. 18:15-17)

13 Reve ama o ro ạ tạwạạ Yesu nạ muwun n le, adama u ju'wạn le u yuwaan
le avasa. Ạvu ojoro ạ yi a putsaa aza a na ạ tạwusạạ nạ muwu'un, a lyawa a
damatosun yi.
14 Reve gba Yesu damma le, “Lyawai muwun n keke'en n tạwạ yạ'ạ vạ, she
i putsaa le wan. Icu'un ya ama a na ạ ri tsạ muwun n nda, tsugono tsa zuva
za le ɗa.” 15 Ana Yesu ju'wạin muwu'un, reve u zuwaa le aba'un ɗaɗa u kạrại.

Za vu utsuru
(Mak. 10:17-31; Luk. 18:18-30)

16 Ana a yuwain ne, reve vuma ro tạwạ yạ Yesu reve we ece yi, “Manlu, ili
yạ ạɓulạ i ne i ɗa maa yuwan tsạrạ n tsurạ wuma u na woo koto shi?”
17 Reve Yesu damma yi, “Adama ạ nye vee eceshe mu ili yạ ạɓulạ? Ạsulạ ɗa
goon za vạ ạɓulạ. Nạ vu ciga vu tsurạ wuma u babu ukotu, ciga 'yuwan vu
kuru Wilạ wạ yi.”
18 Ạvu vuma'a we ece, “Wilạ u ne u ɗa?”
Reve Yesu usu, “She vu una za nu ucigu wạ wu wan. She vu yuwan tsipere
wan. She vu yuwan wivu wan. She vu yuwan epen a aci o ozo ro wan.
19 Vu ca aabara nạ makuci mạ wu tsugbain. Vu ciga ozo o ro ununa vu cigai
aciyạwu.” ◊
20 Reve vuma'a* u usu, “Ele nda suru n yuwan le tạ ɗe. Nye i buwai na maa
yuwan waru?”
21 Ạvu Yesu usu, “Nạ vu ciga vu shiwan vuma, 'yạwạ vu wina ili i na vu ri
nạ ạyi suru, reve vu ne'eshen alambi ikebe'e, vu tạ tsurạ uzuwa zuva. Reve
vu tạwạ vu kuru mu.”
22 Ana vuma'a wu uwwai ne reve ạtsumạ ạ lạngạ yi, adama a na u tạ nu
utsuru lon. Reve u kạrạ ili yạ yi.
23 Ɗaɗa Yesu dammai ojoro ạ yi, “Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, ili yu usạn
i ɗa za vu utsuru uwa o tsugono tsa zuva. 24 Amayun n ta dansaa ɗu, u ta la'a

◊ **19:5** Ufr. 1:27; Ufr. 2:24; Ufr. 5:2. ◊ **19:19** Mtạ. 20. * **19:20** Vuma'a u rawa tạ na waa yuwan lolo, agba koto u yuwan lolo shi.

babu usạn aarakumi ạ pusulại nạ vunu vu bele, a na za vu utsuru aa uwa o tsugono tsạ Ạsulạ.”

25 Ana ojoro ạ yi a uwwai ne, reve a uwa asalama lon, reve e ece, “To, zane gba aa la'a?”

26 Ạvu Yesu kạlyuwạ le u damma, “E ekere a vaɗilimạ ili'i i ri n yuwan shi, amma ubạtạ wạ Ạsulạ ili biti u ta gura yuwan.”

27 Ɗaɗa Biturụ damma niyi, “Ạtsu ɗa nda tsu lyawai ili suru, reve tsu kuru wu. Nye ɗa gba tsạạ tsurạ adama o ndolo?”

28 Reve Yesu damma le, “Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, a mantsa ma na ạmu Mawun ma Vuma, mạạ dạnu o ootogu o tsugbain a mantsa ma na mạạ tạwạ, ạɗu aza a na oo tono mu i tạ dạnu o otogu kupa ne ejere, waru i tạ ge'eto gundo kupa ne ejere va Isra'ila. 29 Aza a na a lyawai ili suru suru adama ạ vạ, a lyawai 'wa le ko ạɗumạ e le, ạ tạ tsurạ atsupu. Ne ɗa waru na a lyawa ạzạ e le ali ne esheli, ko a lyawa nan dada nạ nan mma le, ko gba a lyawa muwun, ạ tạ tsurạ atsupu hali ạ tyo toto ukpaku, waru ạ tạ tsurạ wuma u na woo koto shi. 30 Agba nạ ạbundạ aza a na ạ ri elime gogo ạ tạ kạmbạ ạcạpạ, waru aza a na ạ ri ạcạpạ gogo ạ tạ tyo elime.”

20

Iroci ya aza a zamalinga

1 Ana Yesu uwai o rocosu ama ununa tsugono tsa zuva tsạạ dạnạ, ạvu u damma, “A yuwan tạ vuma ro za na dạnại nu uɗumạ wa inabi. Urana u ro, reve wu utạ nạ wasasa adama u zami aza a zamalinga adama a lingaa yi uɗumạ wạ yi. 2 Ạvu u damma u ta tsupa le ununa a tsu tsupa ikebe i azurufa yu ulivu irumu i tạ tạ. Reve u tara le ạ tyo o uɗumạ'ạ a linga yi.

3 “Ana alanzu a gaɗuwai, ạyi o utulại e eden reve u cina ozo o ro lo ạ mishin me pere. 4 Reve u banu le fo ạ tyo o uɗumạ wạ yi, ạvu u damma le u ta tsupa le ili i na i lobonoi nu urana u riyạ. 5 Ạvu ạ kạrạ e reme ulinga o uɗumạ'ạ.

“Nu urana a aci nạ rumu ta'atsu vu urana reve u yuwisan ne. 6 Waru ana u buwai rumu tạ na aa lyawa ulinga, reve wu utisạ ạ lyuci, ạvu waru u cina ama o ro mishin lo. Reve we ece le, ‘Adama ạ nye yaa yuwusan ulinga ana'an shi?’

7 “Reve ạ usu, ‘Adama a na ko za tara tsu shi!’

“Ạvu u damma le, ‘To, 'yạwại i linga o uɗumạ u vạ.’

8 “Ana urana u kotoi, reve za vu uɗumạ'ạ u ɗe za ve elime u damma yi, ‘Ɗe aza a zamalinga'a vu tsupa le. Vu teme na aza a na n tarai nu ukosu, reve vu koso na aza a na n fara tarai.’

9 “Reve aza a na o koso tarai a yuwan ulinga wu rumu tạ goon ạ tạwạ ạ ushi atsupu e le, za suru ushi tạ rumu tạ azurufa. 10 Ana aza a na e temei ulinga ili yu usana ạ tạwại tsạrạ ạ ushi atsupu e le, a ta dansa ạ tạ ushi ili i na i la'ai ạzạ ạ ạzạ e le. Ạvu wo o'wo ele fo irumu i tạ tạ i azurufa i ɗa a tsupa nle. 11 Ana ạ ushiyi ikebe i le, reve ạ 'yạwạ na adanshawuya ubạtạ wu za vu uɗumạ'ạ. 12 Reve a damma, ‘Aza a na a tarai nạ ạcạpạ rumu tạ ɗa goon a lingai. Ạvu vu tsupa le unạtạ nạ ạtsu. Ạtsu gba tsu linga tạ ạtsumạ o usuɗuwu wu urana hali ạ tyo ulivu!’

13 “Reve za vu uɗumạ'ạ u usu za tạ ạtsumạ e le, ‘I'utsạ i vạ, m paala wu shi. N tsupa wu tạ ili i na tsu yuwain adanshi. 14 Tara ikebe yạ wu vu kạrạ! N tara tạ n tsupa za na a tarai o ukosu unạtạ nạ ạvu. 15 N ta gura yuwan ununa n cigai ni ikebe i vạ. Vu tạ ạ tsushu'un o unạ u na n yuwayin ama ạ ndeɗe isa'ani?’ ”

16 Ɗaɗa Yesu tsu damma, “Ne ɗa u ri. Za ve elime gogo u tạ kạmbạ ạcapạ,
waru za vạ ạcapạ tạ kạmbạ elime.”

Yesu yuwisan tạ adanshi o ukwạ wạ yi wa ta'atsu
(Mak. 10:32-34; Luk. 18:31-34)

17 Yesu ạtsumạ a mmalu ạ tyo Urishelima, reve u ɗe ojoro ạ yi kupa ne
ejere ạ nge'en ạvu u damma le, 18 “Nạ tsu rawa Urishelima a ta wina Mawun
ma Vuma e ekere a nan ganu a gbagbain nạ munlu n Wilạ. A ta yuwaan
yi uge'etosu u na oo una yi. 19 Reve a zuwa yi e ekere a Atakpaci aza a na
aa yuwaan yi ulamu, a fufaba yi, reve a vara yi a akpata. Agba o urana wa
ta'atsu Ạsulạ ạ tạ 'yạsạn yi ạtsumạ ạ ạkwạkwạ.”

Ipati yi ka ro o unạ u muwun mạ yi
(Mak. 10:35-45)

20 Ạvu ka vạ Zạbạdi rawa no olobo ạ yi e re, Yakubu nạ Yahaya. Reve u
kingyo u uwa ipati yạ Yesu yuwaan yi ili i ro.

21 Ạvu Yesu ece, “Nye i ɗa vu cigai?”

Ạvu u damma, “A mantsa ma na vu dạnuyi o tsugono tsạ wu, vu ta lyawa
muwun n vạ n nda ạ dạnu ubạtạ u tsugbain zuzu nạ ạvu, za tạ o ukere usa'ani
za tạ waru o ukere ugulạ wạ wu?”

22 Ạvu Yesu damma, “I reve ili i na yaa patishi shi. I ta gura sowo mokoto
mạ ạtsumạlimạ ma na maa zama n sowo?”

Reve olobo'o ạ usu, “Ee, tsu ta gura.”

23 Reve Yesu usu, “Amayun a ɗa i to sowo ạtsumạlimạ'ạ! Agba maa gura
ɗangwa za na ạạ dạnu o usa'ani ko o ugulạ u vạ shi. Ele bạtạ ndolo ubạtạ wa
aza a na Dada vạ foɓoyi ɗa.”

24 Ana akapi o ojoro kupa a uwwai ne, reve a uwa upan nạ muwun mạ
ạnạwu n re'e. 25 Ạvu Yesu ɗe aza a na oo tono yi suru reve u damma, “I reve
tạ ạzạ o tsugono tsa Atakpaci a ciga tạ o roco tsugbain tse le e ekere a ama.
Waru aza a tsugbain tse le a tsu ciga tạ o roco a na ạ ri nu ucira. 26 Agba e ekere
ạ ɗu, she wo o'wo ne wan. Za na biti cigai wo o'wo zagbain ạtsumạ ạ ɗu, she
nu u kạmbạ aagbashi a akapi a na a buwai. 27 Waru za na cigai wo o'wo za ve
elime, she nu u yuwan ulinga u tsugbashi ạ tyo a akapi suru. 28 Adama a na
ko ạmu, Mawun ma Vuma n tạwạ tsạrạ a yuwaan mu tsugbashi shi, amma
n yuwaan ama, waru n ca aciyạvạ adama a wawa ama nạ ạbundạ ạtsumạ ạ
nusu le.”

Yesu kạmbạto tạ nrumbạ n re gbaga
(Mak. 10:46-52; Luk. 18:35-43)

29 Yesu no ojoro ạ yi a lyawa tạ Jeriko, reve oɓolo a ama ạ ạbundạ ạ kuru yi.
30 Nrumbạ n re n dạnạ tạ lo nden ạ nge'en mu ure. Ana a uwwai Yesu ɗa ri lo
ạ kạrạ, ɗaɗa a uwai yisaali adansa, “Zagbain, Mawun mạ Dạwuda! Kạlyuwạ
iliyali i tsu!”

31 Reve oɓolo a ama'a a ɓara le ạ ɓạru nạ le, ạvu gba ạ dạshi 'yạsạn uɗyo
lon, “Zagbain, Mawun mạ Dạwuda! Kạlyuwạ iliyali i tsu!”

32 Ana Yesu uwwa nle, reve wi isawan we ece, “Nye i cigai n yuwaan ɗu?”

33 Ɗaɗa ạ usuyi, “Zagbain, tsu ciga tạ tse ene!”

34 Ạvu Yesu ene iliyali i le, reve u ju'wạn esu e le. Ɗaɗa esu e le ạ kpạtu'ushi,
reve e ene ure, ɗaɗa ạ kuru niyi.

21

Yesu uwai Urishelima
(Mak. 11:1-11; Luk. 19:28-40; Yah. 12:12-19)

1 Yesu no ojoro ạ yi a marawaa zuzu nạ Urishelima, reve a rawa ạ lyuci
va Batafaji zuzu nạ Masasan mạ Zetun.† Ạvu u lyungu ojoro e re elime ạ yi.
2 Ạvu u damma le, "'Yạwại ạ mạlyuci ma na mạ ri elime. Nni i rawa, i te eneshi
molloli nạ mma vạ yi ugutsuwu. I bạɗạ le, reve i tạwạa mu ne ele. 3 Nạ za ro
ece ɗu, adama ạ nye yạạ bạɗạsạ le, i damma, 'Zagbain ciga le tạ!' U ta lyawaa
ɗu nloli'i babu addama o ro."
4 Ili i nda i fara tạ adama o shiton ili i na Zakariya vumavạsulạ dammai:
5 "Dammai ạzạ ạ Urishelima:
'Mogono mạ ɗu moo tạ lo ạ tạwạ!
U tara aciyạyi ili i ro shi, reve u kumba mololi.
U tạ lo ạ tạwạ ukumbu o molloli.' " ◊
6 Reve ojoro'o ạ kạrạ a yuwan ili i na Yesu damma nle a yuwan. 7 Ạvu ạ
tạwạạ nạ mololi nạ molloli'i, reve ojoro'o fo o polo ɗe o nloli'i itana i le. Reve
Yesu kumba. 8 Ama nạ ạbundạ o poluso tạ amuna e le o ure. Ozo o ro gba shi
a kuɗusa ạvu'un no o poluso nle o ure. 9 Ạvu ozo o ro a uwa elime e Yesu, ozo
o ro gba shi ạ dạnạ oo tono yi ạcạpạ. Reve a saalasa,
"Husana!† Ica ạ tyo a Mawun mạ Dạwuda!"
"Ạsulạ a zuwaa za na ạạ tạwạ ạtsumạ a ala ạ Ạsulazuva aba'un!"
"Ica ạ tyo e ekere ạ Ạsulạ!"
10 Ana Yesu uwai ạtsumạ ạ Urishelima,† lyuci'i mạɓulạ u shiwan tạ nạ
ạgidi'yạ. Hali ama e ece, "Vuma ne ɗa gba nda'a?"
11 Reve oɓolo ama'a ạ usu, "Vuma nda ạyi ɗaɗa Yesu, vumavạsulạ diga ạ
lyuci va Nazara vạ Gạlili."

Yesu gbạrại aza a wina ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa
(Mak. 11:15-19; Luk. 19:45-48; Yah. 2:13-22)

12 Ạvu Yesu uwa ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa,† reve u lo aza a na ạ dạnại a
atsulu na a wini ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa'a. Reve waru wu keɓe apada a na
ạ dạnại a kita'usa ɗe ikebe icu'un icu'un, reve fo u kekeɓe ili yu ubạtạ u na ạ
dạnại a winisa nrukuku. 13 Reve u damma le, "Adanshi ạ Ạsulạ a damma tạ,
'E te ɗe u'wa u vạ ubạtạ u mayan ma avasa.' Amma, ạɗu ɗa nda i kạmbạto
niyi upa'atan we evu."
14 Ạvu nrumbạ nạ ạkutsumạ ạ tạwusạ ubạtạ wạ Yesu ạtsumạ ạ
Ạạ'isamapaɗa, reve u kạmbạtosu le gbaga. 15 Ana nan ganu a gbagbain nạ
munlu n Wilạ me ene niyi a yuwusan ili ya asalama, reve waru e ene muwun
a cuwusa yi ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa'a, waru a ta dansa, "Husana!† Ica ạ tyo
a Mawun mạ Dạwuda." Reve ili i ndolo suru i zuwa nan ganu a gbagbai'in
nạ munlu n Wilạ'ạ a uwwa upan lon.
16 Ạvu e ece Yesu, "Vu ta uwwusa ili i na muwun n nda maa dansa?"
Reve u usu le, "Ee, koto i ɗenunạ ạtsumạ a Adanshi ạ Ạsulạ shi?
'Ạvu Ạsulạ vu rito tạ muwun nạ nreɓu a canaa wu ishipa yi ica.' " ◊
17 Reve Yesu lyawa le, ạvu u kạrạ o utạ ạtsumạ ạ lyuci'i ạ tyo Batanya, ɗe
ɗa wa asai.

Yesu yuwayin uɗanga wu ubiri unạ
(Mak. 11:12-14, 20-24)

18 Nạ wasasa, Yesu ạ mạkạmbạạ ạtsumạ ạ lyuci'i, reve ambulu ạ guzạ yi.
19 Ạvu we ene ubiri ạ nge'en mu ure, reve u kạrạ ạ 'yạwạ e ikyun yạ yi, agba
u tsurạ ɗe umatsun wạ yi shi, she ạvu'un. Adama o ndolo reve u damma
uɗanga'a, "Vạạ dạshi matsan shi!" Babu usạn reve uɗanga'a u 'yewushi.
20 Ana ojoro ạ yi e enei ili i na i farai, a yuwan tạ asalama lon. Reve e ece,
"Cine ubiri u nda u 'yewushi gogogo?"

◊ **21:5** Zak. 9:9. ◊ **21:16** Ica 8:2.

21 Ạvu u usu le, “Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, nni i ri nu ucawu wo okolo
agba okolo ạ ɗu a kuɗa shi, i ta gura yuwan ili i na n yuwain nu uɗanga u nda,
hali u la'a. I ta gura damma masasan ma nda, ‘Kạrạ, vu riyạ a mala!’ Nni i ri
nu ucawu wo okolo, ili i ndolo i ta fara. 22 Ili i na i patiyi suru ạtsumạ a avasa,
nni i ri nu ucawu wo okolo, i tạ tsurạ.”

Azagbain a wasain ucira wạ Yesu (Mak. 11:27-33; Luk. 20:1-8)

23 Ana Yesu kạmbại ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa'a, reve u reme uritosu. Ạvu
nan ganu a gbagbain na azagbain ạ tạwạ ubạtạ wạ yi, reve e ece yi, “Nu ucira
u ne vaa yuwusan cu'un vu ulinga u nda? Zane ɗa ca nuwu cu'un vu ucira u
nda?”

24 Reve u usu le, “Ạmu fo n tạ nạ yeci i tạ i na maa yuwan ɗu. Nni i usu mu,
ạmu waru n ta damma ɗu ubạtạ u na n tsurại ucira u na maa yuwusan linga
nda. 25 Zane cayi Yahaya ucira u yuwan urumbusu? Ạsulạ a na ạ ri zuva ɗa,
ko vaɗilimạ?”

Reve ạ kạrạ a ndammulai vạni le. “Nnạ tsu damma, ‘Diga zuva ɗa,’ u te ece
tsu, nye i zuwai tsu ushi niyi shi. 26 Agba waru n tsu damma, ‘Diga ubạtạ u
vuma u ɗa,’ tsu ta uwwusa wovon wi ili i na ama aa yuwan nạ ạtsu, adama a
na ama suru ạ usu tạ a na Yahaya vumavạsulạ ɗa.”

27 Adama o ndolo reve ạ usu yi, “Tsu reve shi.”

Reve u usu le, “Maa damma ɗu fo za na ca numu ucira u na maa yuwan ili
i na maa yuwusan shi.”

Iroci i muwun n re

28 Reve Yesu damma waru nan ganu a gbagbain na azagbain, “N ta damma
ɗu iroci i vuma ro na dạnại nạ muwun n re. Ạvu i damma mu ili i na i jiyain.
Urana u ro, reve dada'a u 'yạwạ ubạtạ a zakpara ạvu u damma, ‘'Yạwạ vu
yuwan ulinga o uɗumạ wa inabi ana'an!’

29 “Ạvu mawu'un u usu, ‘Maạ 'yạwạ shi!’ Amma ạ tyo ɗe, reve u vadala
majiyan mạ yi, reve u 'yạwạ.

30 “Reve waru dada'a u 'yạwạ ubạtạ wu zawa'a ạvu u damma, ‘'Yạwạ vu
yuwan ulinga o uɗumạ u vạ ana'an!’ Reve zawa'a'a u usu, ‘Ee, dada, n tạ
'yạwạ n yuwan ulinga'a!’ Agba u 'yạwạ shi.

31 “Zane ɗa ạtsumạ ạ muwun n nda u yuwayin dada'a tsutoni?”

Reve ạ usu, “Mawun mo ufaru.”

Ạvu u damma le, “N ta dansaa ɗu amayun, ạzạ o u'ushishi wu utafa na
ashakala a ta uwa o tsugono tsạ Ạsulạ kafu ạɗu. 32 Yahaya za vu Urumbusu
tạwạ tạ u roco ɗu ure u mejege u na yạạ dạnu. Agba i usu yi shi, reve gba ạzạ
o u'ushishi wu utafa na ashakala ạ usu yi. Ko na ye enei ili i nda, i 'yuwan tạ
a vadala i lyawa akuci e re ɗu, reve i 'yuwan ạ usu yi.”

Iroci ya aza a zamalinga a wuya (Mak. 12:1-12; Luk. 20:9-19)

33 Reve Yesu damma waru nan ganu a gbagbain na azagbain, “Poloi atsuvu
ạ ɗu yu uwwa iroci i nda: A yuwan tạ vuma ro na dạnại nu uɗumạ wa inabi.
Ạvu u suwa isula ạkạndạruwạ yi. Reve u kạpạ ạạkạri, tsạrạ u tsurạ ubạtạ
u na wạạ dạnạ o sovuso masayan ma inabi,† ạvu u suwa atsura adama a za
vi ipiri. Reve u ca aza a zamalinga uɗumạ'ạ tsạrạ a linga yi, ạvu ạyi u kạrạ
mmalu. 34 Ana mantsa mo uta'an wu umatsun wa inabi'i ma rawai, ạvu u
lyungu agbashi ạ yi ạ 'yạwạ ạ ushi akunda e ili i na o ɓolotoi.

35 “Amma ạvu aza a zamalinga'a e reme agbashi'i. Reve a lalapa za tạ le,
ạvu o una za ro, reve a vuvara za va ta'atsu hali u kuwạ. 36 Ạvu za vu uɗumạ'ạ
u lyunguwisạ agbashi ạ ạbundạ ạ yi ạ 'yạwạ ạ tạwạạ yi ni inabi'i. Reve waru

aza a zamalinga'a a yuwaan agbashi'i cine a yuwain na agbashi a na u fara lyunguyi. 37 Ạ tyo o ukosu, reve za vu uɗumạ'ạ u lyungu mawun mạ yi ạ tyo ubạtạ wa aza a zamalinga'a, a majiyan mạ yi a ta yuwan tsutoni nạ ạyi.
38 “Amma ana aza a zamalinga'a e enei mawu'un ạ tạwạ, ạvu a dammulai vạni le, ‘Mawun ma nda ạyi ɗa woo o'wo na agadu o uɗumạ u nda. Nnạ tsu una yi, tsu to o'wo nu uɗumạ'ạ!’ 39 Ạvu e reme yi, reve a tara yi o utạạ yi ạtsumạ o uɗumạ'ạ nu ucira, reve o una yi.”
40 Reve u yuwan yeci, “Nnạ za vu uɗumạ'ạ u tạwạ, nye i zuwai waa yuwan na aza a zamalinga'a?”
41 Ạvu ạ usu, “Babu ili i ro, u to una ama e iwuya o ndolo, reve u ca aza a zamalinga o ro uɗumạ'ạ, aza a na aa ca yi akunda e ili i na o ɓolotoi a mantsa ma sa'ani.”
42 Ạvu u damma le, “Koto i ɗenunạ ạtsumạ a Adanshi ạ Ạsulạ shi?
‘Aatali a na asuwi a 'yuwain,
ạyi ɗa wo o'woi ikyun yu ucira ạtsumạ o usaa.
Ẓagbain ɗa yuwain ili i nda,
Waru u lobono tạ e esu ạ tsu!’ ◊
43 “Adama o ndolo n ta dansaa ɗu, a ta usa tsugono tsạ Ạsulạ e ekere ạ ɗu, reve a ca ama a na aa yuwusan ili i na Ạsulạ a cigai o tsugono tsạ yi. 44 Vuma na riyại zuva va aatali o ndolo suru u ta kukuɗa, waru za na aatali o ndolo ạ riyạyi, u tạ yukumạ yi.”*
45 Ana nan ganu a gbagbain na Afarishi a uwwai iroci i nda, a gura tạ reve a na a aci e le a ɗa Yesu aa yuwusan adanshi. 46 Ạvu ạ shi a ciga e reme yi, amma reve ạ kạrạ a uwwusa wovon wa ama, adama a na ama a ca tạ okolo a na Yesu vumavạsulạ ɗa.

22

Iroci yạ ạbuki a gbain o lolo (Luk. 14:15-24)

1 Yesu yuwisan tạ iroci tsạrạ u rito ama. Ɗaɗa u dammai, 2 “Apa cine tsugono tsa zuva tsạ ri: A yuwan tạ mogono mo ro za na foɓoi ạbạjini ạ ạbuki o lolo adama a mawun mạ yi. 3 Mogono'o u banu tạ ama o ro ạ tạwạ ạbuki'i. Ana urana wạ ạbuki'i u rawai, ạvu u lyungu agbashi ạ yi tsạrạ e ɗe ama'a, reve a 'yuwan ạ tạwạ.
4 “Reve u lyunguwisạ agbashi o ro, adansa, ‘Dammai aza a na m banuyi a na o koto tạ ifoɓi yạ ạbuki. M paɗa tạ inan i vạ i na i la'ai ulobonu, ạvu n foɓo inama. O foɓo tạ ɗe ili suru. Tạwại ubạtạ wạ ạbuki o lolo.’
5 “Amma aza a na a banuyi'i a zuwa atsuvu e le shi. Ozo o ro e le ạ kạrạ tạ ạ tyo ạ ạɗumạ e le, ozo o ro gba ạ 'yạwạ tạ alya e eden. 6 Ozo o ro gba shi e reme tạ agbashi'i, ạvu ạ gạgạlạ le, hali o una le. 7 Ana mogono'o wu uwwai ne, u yuwan tạ upan lon. Ɗaɗa u lyunguyi ạsoja ạ yi o una aza a na o unai agbashi'i, ạvu ạ kulạto lyuci gbain le.
8 “Ɗaɗa u dammai agbashi ạ yi, ‘O koto tạ ifoɓi yạ ạbuki o lolo. M banu tạ ama a nda, agba a ntsaa ạ tạwạ shi. 9 Adama o ndolo, 'yạwại e re lyuci gbai'in tsạrạ i banu vuma na i tsurại biti u tạwạ ubạtạ wạ ạbuki ạ vạ.’ 10 Ạvu ạ 'yạwạ e re, ạvu o ɓoloto ama a na a gura tsurại suru, ama ạ ạɓulạ na ama o ulambu wạ ạɓulạ suru. Ne ɗa ubạtạ wạ ạbuki'i u shiwain na ama.
11 “Ana mogono'o u uwai we ene omoci'in, reve we ene pe vuma ni itana i na wu ntsayi u tạwạạ ubạtạ u lolo shi. 12 Ɗaɗa we ece niyi, ‘Ạvu, nye i zuwai

◊ **21:42** Ica 118:22-23. * **21:44** Akuci a atagada va aatagada a nda ạ ri nu uguzu wa 44 shi.

vo otoi itana i na i ri ulobonu shi, reve vu tạwạ ubạtạ wạ ạbuki?' Ạyi gba moci'in u tsurạ ili i na waa damma shi.
13 "Ạvu mogono'o u damma agbashi o ro, 'Nlại ana ne ekere a vuma'a. Reve i vari yi ạtsumạ e irumbu, ubạtạ u na ama ạạ shon na a lumi anga adama ạ ạtsumạlimạ.'
14 "Amayun, a banu tạ ama nạ ạbundạ, agba ama ke'en ɗa a ɗangwai."

Yeci adama a atsupu o utafa
(Mak. 12:13-17; Luk. 20:20-26)

15 Reve Afarishi† o foɓo cine aa yuwan e reme Yesu nu unusu ạtsumạ a adanshi. 16 Ạvu ạ lyunguwạ yi ama o ro ạtsumạ o ojoro e le oɓolo no ozo o ro a na oo tono Hiridu. Reve a damma, "Manlu tsu reve tạ vu ta dansa amayun kuci, waru vu to rocosu ama ure wạ Ạsulạ mejege. Vu tara tạ ama suru unạtạ, ko cine tsa ɗa ạ ri. 17 Damma tsu majiyan mạ wu, u lobono tạ tsu tsupa utafa ạ tyo ya Kaisa† mogono, ko she tsu tsupa wan?"
18 Yesu gba u reve tạ majiyan me iwuya me le, ɗaɗa u dammai, "Ạɗu ạzạ e ikpa'a! Nye i zuwai yạạ lyungusạ mu? 19 Roco numu ikebe* yi rumu i na yaa tsupusaa utafa'a." Ạvu ama'a o roco yi ikebe'e. 20 Reve we ece le, "Ululu na aala a zane a ɗa ạ ri ɗe uɗanu?"
21 Ạvu ạ usu, "Mogono ma gbain Kaisa."
Reve u damma le, "Cayi Kaisa ili i na i ri za vạ yi, Ạsulạ waru i ca yi ili i na i ri za vạ yi."
22 Ana a uwwai ne, a yuwan tạ asalama, ɗaɗa a lyawa niyi ạvu ạ kạrạ.

Yeci adama o u'yosun wạ ạkwạkwạ
(Mak. 12:18-27; Luk. 20:27-40)

23 Aza a Sadukiya† ạ usu a na ama ạạ 'yon ạtsumạ ạ ạkwạkwạ shi. O urana u ndolo gan, ạvu ạ tạwạ ubạtạ wạ Yesu. Reve a damma, 24 "Manlu, Musa damma tạ, 'Nạ vuma kuwạ babu mawun, ạvu za vạ yi sotso mạrunạ'ạ tsạrạ u tsurạạ yi mawun.' ◊ 25 Ɗe nu ufaru, a yuwan tạ ama e cindere muwun mạ ạnạwu n na n dạnại pa. Za vu ufaru zuwa tạ ka, ạvu u kuwạ babu mawun. Reve za ve ire sotso yi. 26 Ạvu ạyi fo u kuwạ babu mawun, reve za ro sotso yi waru, ne ɗa a yuwain hali wo olo le suru. 27 Ạ tyo o ukosu, ạvu ka'a fo u kuwạ. 28 Nạ Ạsulạ ạ tạwạ ạ 'yạsạn ama o ukwisạ, ka va zane ɗa woo o'wo? Adama a na wo olo tạ ali e cindere'e suru."
29 Ɗaɗa u usu nle, "I ri nu urevu shi, adama a na i reve ili i na Adanshi ạ Ạsulạ a dammai shi, waru i reve adama o ucira wạ Ạsulạ shi. 30 Nạ ạ 'yạsạn ama ạtsumạ ạ ạkwạkwạ, aa yuwan lolo shi, waru aa ca lolo shi. O to o'wo gashi nlingata mạ Ạsulạ ɗe zuva. 31 Koto i ɗenunạ ili i na Ạsulạ a dammai adama o u'yosun ạtsumạ ạ ạkwạkwạ shi? 32 Ạsulạ a damma, 'Ạmu ɗa Ạsulạ a Ibrahim, nạ Ạsulạ a Ishiyaku, oɓolo nạ Ạsulạ a Yakubu.' ◊ Ạsulạ waru Ạsulạ a aza a wuma a ɗa, agba Ạsulạ ạ ạkwạkwạ a ɗa shi." 33 Ana oɓolo a ama'a a uwwai tsundolo, a yuwan tạ asalama nu uritosu wạ yi.

Wilạ u na u la'ai mgbain
(Mak. 12:28-34; Luk. 10:25-28)

34 Ana Afarishi a uwwai a na aza a Sadukiya a gura usu ili shi, ɗaɗa o ɓolotoi ubạtạ u tạ. 35 Ạtsumạ e le, manlu mạ Wilạ mo ro mo foɓo tạ cine wee reme Yesu ɗaɗa u yuwan niyi yeci: 36 "Manlu, ạtsumạ ạ Wilạ wa Musa, zane ɗa la'ai mgbain?"

---

* **22:19** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nạ Tsuheleni ạyi ɗa "dinari." Kạlyuwạ Ucuɗuwu wi "Ikebe." ◊ **22:24** U.Wl. 25:5-6. ◊ **22:32** Mtạ. 3:6.

37 Reve Yesu usu yi, " 'Vu ciga Zagbain Ạsulạ ạ wu no okolo ạ wu suru, na
asuvu ạ wu suru, waru nạ majiyan mạ wu suru.' ◊ 38 Ạyi nda ạyi ɗa Wilạ u
gbain wu ufaru za na la'ai ulobonu. 39 Wilạ we ire fo u tu ulobonu, 'Vu ciga
moron mạ nden mạ wu cine vu cigai aciyạwu.' ◊ 40 Wilạ wa Musa oɓolo na
Atagada a Amạsulạ suru zạlạ wilạ re nda ɗa ạ ri."

Yeci adama a Zamawawa
(Mak. 12:35-37; Luk. 20:41-44)

41 Afarishi'i lo ubuwu uɓolotowu, ɗaɗa Yesu yuwan nle yeci, 42 "Nye yaa
yuwusan majiyan adama ạ Kristi Zamawawa? O ugundo wạ zane ɗa wu
utại?"

Reve ạ usu, "Kristi Zamawawa Mawun mạ Dạwuda ma ɗa."

43 Ɗaɗa u damma nle, "To, adama ạ nye Dạwuda ɗe niyi 'Zagbain?' Ruhu
va Akiza ɗa zuwai Dạwuda dammai,

44 'Ạsulazuva a damma tạ Zagbain vạ.
Dạnu o ukere usa'ani u vạ,
she nạ n zuwa n'yuwatan mạ wu a apata a ana ạ wu.' ◊

45 "Ana Dạwuda ɗe niyi Zagbain, cine woo o'wiso mawun mạ yi a mantsa
mạ tạ?" 46 Ko za gura usu yi shi. Diga lo ko za kawan dạshi yuwan yi yeci
waru shi.

23

Yesu ɓarai azagbain
(Mak. 12:38-39; Luk. 11:43, 46; Luk. 20:45-46)

1 Reve Yesu yuwaan oɓolo'o no ojoro ạ yi adanshi, 2 "Munlu n Wilạ† na
Afarishi ạ tạ nu ucira a damma ɗu ili i na Wilạ wa Musa waa dansa. 3 I yuwan
tsutoni ni ili i na o rito nɗu suru, amma she i yuwan ununa aa yuwusan wan.
Adama a na a tsu damma tạ ili i ro, reve a yuwan ili i ro ko'o. 4 Ạ tsu nlạạ tạ
ama itana yu ume i na aa gura tanu shi, agba ele a ciga a zuwa ukere a kamba
tanu le shi.

5 "A ta yuwusan ili i sa'ani tsạrạ ama e ene le, za suru tạ nlạsạ ilawo ya
Adanshi ạ Ạsulạ, amma ilawo ya Afarishi i la'a tạ mgbain. Waru alagba e
elentsu ạ ạtugu e le ạ tạ mgbain. 6 A la'a ta ciga ndạnạtạ n sa'ani ubạtạ ạ
ạbuki, waru nạ ndạnạtạ me elime ubạtạ e iɓolo. 7 Nạ ạ ri ạtsumạ e eden, a
tsu la'a tạ ciga ama ạ cạsạ le na aala a tsugbain, 'Manlu.'

8 "She i lyawa vuma ro ɗe ɗu 'Manlu' wan, adama a na Manlu mạ tạ ma ɗa
i ri nạ ạyi goon, suru nɗu waru muwun mạ ạnạwu n ɗa i ri. 9 Ạtsumạ o uvaɗi
she i ɗe vuma na aala a tsugbain 'Dada' wan, adama a na i tạ nạ Dada tạ goon,
za na ri zuva. 10 Waru she i lyawa vuma ro ɗe ɗu 'Zagbain' wan, adama a na
Zagbain tạ ɗa i ri nạ ạyi goon, ạyi ɗa Zamawawa. 11 Za na la'ai mgbain, wo
o'wo aagbashi ạ ɗu suru. 12 Za na kạmbạtoi aciyạyi zagbain ạ tạ kạɗạto yi, za
na gba kạɗạtoi aciyạyi ạ tạ 'yạsạn yi.

13 "Woo yo'ono ɗu shi, ạɗu munlu n Wilạ na Afarishi. Ạɗu ạzạ e ikpa'a! I
tạ kpạtosu unạntsu u tsugono tsa zuva, agba ạɗu na aciyạɗu yaa uwa pe shi.
Waru i ta putsusaa aza a na a cigai a uwa. [14 Woo yo'ono ɗu shi ạɗu munlu
n Wilạ na Afarishi. Ạɗu ạzạ e ikpa'a! I ta paalasa nrunạ a ususa 'wa le, waru
i ta yuwusan avasa o uga'an tsạrạ ama e ene ɗu. I ta la'a sowo ạtsumạlimạ
lon.]*

◊ **22:37** U.Wl. 6:5. ◊ **22:39** N.Gn. 19:18. ◊ **22:44** Ica 110:1. * **23:14** Akuci a atagada va aatagada a nda ạ ri nu uguzu u 14 shi.

15 “Woo yo'ono ɗu shi, ąɗu munlu n Wilą na Afarishi. Ąɗu ąząą e ikpa'a! I tsu pasa tą mala, hali i tyo e iɗa ya alanga, tsąrą i tsurą za vi itoni tą. Ni i yuwan ne, ąvu i zuwa yi u la'a ɗu ntsaa na waa uwa ątsumą a akina.

16 “Woo yo'ono ɗu shi, ąɗu azagbain a na ri nrumbą! I tsu damma tą, ‘Ną vuma kucina ną Ąą'isamapaɗa a mantsa ma na waa yuwusan nzuwulai, ąyi ndolo wo o'wo ili shi. Agba nu u kucina ną zinariya na ri pe ątsumą ą Ąą'isamapaɗa'a, u ciga u 'yuwan u shiton nzuwulai ndolo.’ 17 Ąɗu olo ą nrumbą! Zane ɗa la'ai: zinariya ko Ąą'isamapaɗa a na o o'wotoi zinariya'a na akiza? 18 Ąvu waru i damma, ‘Ną vuma kucina ną masa'a† a mantsa ma na waa yuwusan nzuwulai, wo o'wo ili i ro shi. Amma nu u kucina nu une'e u na u ri a masa'a, u ciga u 'yuwan u shiton nzuwulai'i.’ 19 Ąɗu nrumbą ma ama! Zane ɗa la'ai: ąyi une'e ko ąyi masa'a ma na ma zuwai une'e wo o'woi na akiza? 20 Ną ne ɗa, ną vuma kucina ną masa'a, u ta kucinasa ną ąyi ni ili i na i ri zuva vą yi suru. 21 Waru nu u kucina ną Ąą'isamapaɗa, u ta kucinasa ną ąyi oɓolo ną Ąsulą, za na ri pe nden. 22 Waru ną vuma kucina ną zuva, u ta kucinasa no ootogu o tsugono tsą Ąsulą ną ąyi za na ri ɗe nden.

23 “Woo yo'ono ɗu shi, ąɗu munlu n Wilą na Afarishi. Ąɗu ąząą e ikpa'a! I tsu ca tą Ąsulą maɓaci mą tą ątsumą a kupa e ili i na i ri ne ele suru, hali ną ąvu'un e isu'wan e keke'en ni icu'un i keke'en suru. Agba i tsu yuwan tsutoni tsą ąɓulą nu uritosu u Wilą shi, za na ele ɗa o roco ozo o ro isa'ani na amayun ną ąɓulą. Ele ɗa wu ntsayi i yuwan suru, agba she i vari ko ili i ke'en i tą ątsumą e ili i na yaa yuwusan wan. 24 Ąɗu nrumbą n na moo ronuso ama! I tą gashi vuma na tsu shere mofiyon ątsumą ą mini mo oso, ąvu u soɗu aarakumi!†

25 “Woo yo'ono ɗu shi, ąɗu munlu n Wilą na Afarishi. Ąɗu ąząą e ikpa'a! I tsuząząwą tą alanga a munda ną ntaɗa, agba ątsumą e le ą tą tapu ni ili i na i usai nu ucira e ekere a ama, tsąrą yu uwwaa aciyąɗu uyo'o. 26 Afarishi, ąɗu nrumbą n ɗa! I fara kąmbąto ątsumą a munda cece, reve ucinąą fo wo o'wo cece!

27 “Woo yo'ono ɗu shi, ąɗu munlu n Wilą na Afarishi. Ąɗu ąząą e ikpa'a! I rotso tą ason a na a putalai mini mą u'uri. Alanga a ason o ndolo ą tą gashi ulobonu, agba ątsumą, ą tą tapu ne etele ą ąkwąkwą ni ili yi idaba icu'un icu'un. 28 Ne ɗa waru, a alanga i rotso tą gashi ama ą ąɓulą a ɗa i ri e ekere a ama, agba ątsumą ą ɗu ą tą tapu ni ikpa'a ną nusu.

29 “Woo yo'ono ɗu shi, ąɗu munlu n Wilą na Afarishi. Ąɗu ąząą e ikpa'a! I tsu foɓo tą ubątą wą ącidą ulobonu adama a amąsulą, ąvu waru i kakala ason a aza a na a yuwain wuma u sa'ani. 30 Ąvu i damma, ‘Ną tsu shi tsu yuwan wuma u tsu a mantsa ma nkaya n tsu, tsu shi a kamba le mona ma amąsulą shi.’ 31 Ne ɗa i poloi aciyąɗu a na i palu'wai aciyąɗu adansa ąɗu muwun n tsukaya ma aza a na o unai amąsulą a ɗa! 32 Lyuwai elime tsąrą i koso ili i na nkaya n ɗu n farai!

33 “Ąɗu apili ną muwun ma apili! Cine i jiyain i la'a a na ee ge'eto ɗu ątsumą a akina a na ą ri n kimą shi? 34 Adama o ndolo n tą lyunguwą ɗu na amąsulą ną ąząą o urevu ną munlu. Ozo o ro e le i to una le, ozo o ro gba shi i ta vara le a akpata. Ozo o ro waru gba i ta ruru'wą le ątsumą ą ą'isą ą ɗu, reve i lo le diga ą lyuci ą tyo ą lyuci. 35 Adama o ndolo, Ąsulą e te ece ɗu adama a aza a na o unai babu unusu, aza a na a yuwain ɗe wuma. O ufaru ąɗu aza a Yahuda, yu una tą Habila† vuma vą ąɓulą, ne ɗa i lyuwai elime ną mona hali ą tyo ya Zakariya mawun ma Berekiya. Ąyi ɗa yu unai e memere mo Upasu wa Akiza

† **23:24** Yesu ta dansa, “I dama tą adama ą nusu wawa'a amma i ta yuwusan ąbąjini ą nusu.”

nạ masa'a mo ukulạtosu ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa. 36 N ta dansaa ɗu amayun,
ili i nda suru i ta cina ɗu, ạɗu na i ri wuma gogo."

Yesu ciga tạ Urishelima
(Luk. 13:34-35)

37 Ɗaɗa Yesu lyuwai elime na adanshi, "Ạɗu ama ạ Urishelima! Ama ạ ɗu
o una tạ amạsulạ waru a vuvara tạ nlingata n na ạ lyunguyi ạ tyo ya'ạ ɗu.
N tsu ciga tạ m ɓoloto ɗu ubạtạ u tạ, cine moton mo tsu vạpạ muwun mạ
yi ne evelu. Agba i lyawa mu n yuwan ne shi. 38 Adama o ndolo Ạsulạ a ta
lyawa Ạạ'isamapaɗa ạ ɗu, reve wo o'wo lyạngạ. 39 N damma ɗu, yạạ dạshi
ene mu waru shi, she mantsa ma na yaa damma, 'Ạsulạ a zuwaa za na ạạ
tạwạ ạtsumạ a ala ạ Ạsulazuva aba'un.' "

24

O to ɓoso Ạạ'isamapaɗa
(Mak. 13:1-2; Luk. 21:5-6)

1 Ana Yesu utại ạ Ạạ'isamapaɗa, ạyi ạ mạkạrạạ, ạvu ojoro ạ yi ạ tạwạ ubạtạ
wạ yi, tsạrạ o roco yi saa vạ Ạạ'isamapaɗa'a. 2 Ɗaɗa gba u damma nle, "Ye ene
tạ saa nda suru? Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, ko aatali ạ tạ aa lyawa zuva
vu za vạ yi shi. Suru nle o to oco le e iɗa."

Morono ma atsuvu adama a addama
(Mak. 13:3-13; Luk. 21:7-19)

3 Yesu ɗe nden a Masasan mạ Zetun, reve ojoro ạ yi ạ tạwạ ubạtạ wạ yi ạ
dạnạ oɓolo nạ ạyi goon. Ạvu a damma, "Damma tsu mantsa ma na ili i ndolo
yaa fara? Waru nye yạạ dạnạ iroci i na yoo roco tsu mantsa ma na vạạ tạwạ
ma rawa tạ, waru mantsa ma na uvaɗi u nda woo koto?"
4 Ɗaɗa Yesu tsu usu le, "I lyawa nanza pusạn ɗu ugbozu wan. 5 Ama nạ
ạbundạ ạ tạ tạwạ na aala ạ vạ, a ta damma, 'Ạmu ɗa Zamawawa'a.' Waru ạ
tạ pusạn ugbozu wa ama nạ ạbundạ. 6 I ta uwwa adama o uvon na alabari
o uvon a na ạ ri lo ạ tạwạ, amma she yu uwwa wovon wan. Ili i nda suru
a ciga a 'yuwan a fara, kafu ukosu u tạwạ. 7 Iɗa i ta yuwan nlạngi ni iɗa,
tsugono waru tsu yuwan nlạngi nạ tsugono. A ta yuwan mantsa ma ambulu
nạ ạbundạ. A ta yuwan urạmosu wi iɗa bạtạ bạtạ. 8 Ili nda suru ạ tạ gashi
ufaru wu mɓạlạ n limatan.
9 "Ama e te reme ɗu, a zuwa ɗu ạtsumạlimạ, ạvu o una ɗu. Ama suru a ta
'yuwan ɗu adama a na i usu numu. 10 Adama o ndolo ama nạ ạbundạ a ta
lyawa itoni i vạ. A ta yuwan nlạngi vạni le, reve a 'yuwunlai. 11 Amạsulạ e
epen ạ tạ tạwạ, reve a zuwa ama nạ ạbundạ ạ usu epen. 12 Adama o ndolo,
iwuya i ta baza bạtạ suru, ạvu icigi ya ama nạ ạbundạ i tạnạ lon. 13 Amma aza
a na a kaɓai asuvu hali ạ tyo o ukosu, Ạsulạ a ta wawa le. 14 She na a yuwan
alajiya a Alabari a Sa'anif adama o tsugono tsạ Ạsulạ ubạtạ suru ạtsumạ o
uvaɗi, ɗaɗa ukosu wạạ tạwạ.

Ili yi idaba i na i tsu tạwạạ nu ulungusu
(Mak. 13:14-23; Luk. 21:20-24)

15 "Mantsa mạ tạ tạwạ a na ye ene ili i na Daniya vumavạsulạ yuwain
adanshi adama ạ yi 'Ili yi idaba i na i tsu lungusạ Ạạ'isamapaɗa,' ◊ mishin
Upasu wa Akiza. (Ạɗu na yee ɗesununạ ili i nda, i reve ili i na waa dansa.)
16 A mantsa mo ndolo, ama a Yahuda a 'yuwan a ciga a suma ạ tyo a nsasan
tsạrạ a la'a. 17 Za na ri a alanga, she u kạmbisạ o u'wa adama u tara ili i ro
wan. 18 Za na ri ɗe o uɗumạ, u kạmbạ o u'wa tsạrạ u tara aapalutsu wan. 19 A

◊ **24:15** Dan. 9:27; Dan. 11:31; Dan. 12:11.

mantsa mo ndolo, u ta suɗuwa ąmąci a na ą ri ną ątsumą oɓolo ną ąmąci a na ą ri ną muwun n na ma apasa maani!
20 “I yuwan avasa tsąrą iladĩ i ɗu yoo o'wo ątsumą ą lyushi ko urana wa Ashibi wan! 21 Ąyi nda u to o'wo ątsumąlimą a na koto a yuwain shi, diga na a yuwain uvaɗĩ u nda. Waru cu'un vą ątsumąlimą o ndolo ąą dąshi fara shi. 22 Amma Ąsulą e jebe tą ɗe rana ndolo, ną koto u yuwan ne shi, babu vuma na aa la'a. Amma Ąsulą e te jebe le adama a aza a na u ɗangwai.
23 “A mantsa mo ndolo, ozo o ro a ta damma ɗu, ‘Kąlyuwąi, ndeɗe Zamawawa'a!’ Ko za ro damma, ‘Apa yi’, agba she i usu wan. 24 Azamawawa e epen na amąsulą e epen ą tą tąwą a yuwan ili ya asalama yą ąbundą. A ta yuwan ątyo a na aa yuwan tsąrą ama o toni le, hali na ama a na Ąsulą a ɗangwai, na aa gura. 25 Gogo n to ronuso ɗu atsuvu adama a nda, kafu ili i nda i fara.
26 “Adama o ndolo, ną za ro damma ɗu, ‘Kąlyuwąi, Zamawawa tą ɗe o ogozo,’ she i 'yąwą i kąlyuwą wan. Ko a damma ɗu, ‘Apa ubątą u na u ri upa'un,’ she i usu wan! 27 Ną Mawun ma Vuma mą tąwą, ama suru e te ene yi, cine i revei imaɗatsu i tsu maɗatsa zuva suru. 28 Ubątą u na ąkwąkwą ą ri, lo ɗa asala o tsu ɓoloto, adama o ndolo iroci i nda u to rocosu ukosu u rawa tą zuzu.

Utąwu u Mawun ma Vuma
(Mak. 13:24-27; Luk. 21:25-28)

29 “Babu usąn ną rana vą ątsumąlimą ndolo koto,
‘Urana u tą rumbąną
Woto waru wąą dąshi ikana shi.
Italyo'o i tą riyą,
Waru Ąsulą ą tą jingąɗą cira na ri zuva.’ ◊
30 “A mantsa mo ndolo, e te ene iroci i Mawun ma Vuma ɗe zuva.† Ama o uvaɗĩ suru ą tą shon adama o wovon. E te ene Mawun ma Vuma ą tąwą ɗe zuva nu ucira ną tsugbain. 31 Waru u tą lyungu nlingata mą yi ną mesun ma aavana a gbain, o to ɓoloto aza a na Ąsulą a ɗangwai diga o ufaru wu uvaɗĩ ą tyo o ukosu wu uvaɗi ubątą u tą.

Uritosu o uɗanga wu ubiri
(Mak. 13:28-31; Luk. 21:29-33)

32 “Gogo i rito urevu u nda e ekere o uɗanga wu ubiri: Nną ye ene eten ną ąvu'un e le ą limąną dąąn, waru na ayawa no ototopi, i reve mantsa mą lyushi ma rawa tą zuzu. 33 Ną ye ene ili i ndolo suru a farasa, i te reve mantsa ma rawa tą zuzu. 34 I cuwan ili i nda suru i ta fara kafu ama a na ą ri nda wuma suru ą kuwą. 35 Zuva ni iɗa ą tą kąrą, agba adanshi ą vą ąą kąrą shi ko ke'en.

Babu za na revei mantsa ma na Yesu ąą tąwisą
(Mak. 13:32-37; Luk. 17:26-30, 34-36)

36 “Ko za reve urana'a shi, ko mantsa'a, hali ną nlingata mą Ąsulą n na n ri ɗe zuva hali ną Mawun ma Vuma. She Dada ɗa goon revei. 37 Ną Mawun ma Vuma mąą tąwą, ili i tą dąną vadamma a mantsa ma na Nuhu† yuwain wuma. 38 Ątsumą a rana ndolo kafu u ulungusu u mini, ama a lyuwusa tą no o sowi, na a yuwin lolo cine a tsu yuwusan hali urana u na Nuhu uwai ątsumą a wantsun. 39 Agba a gura reve ili i na i ri a mmalu shi, hali mini mą tąwą ma lyuwa le suru. Ne ɗa woo o'wo ną Mawun ma Vuma mą tąwą. 40 Ali

◊ **24:29** Isha. 13:10.

e re ạ tạ dạnạ o uɗumạ. A ta tara vuma tạ reve a lyawa vuma tạ. 41 Ạmạci e re ạ tạ dạnạ a yira a aatali a yira. A ta tara ka tạ reve a lyawa ka tạ.
42 “Adama o ndolo, i dạnạ ufoɓu, i reve urana u na Zagbain ɗu ri lo ạ tạwạ shi. 43 Nạ za vu u'wa reve yashi i na vivu ạạ tạwạ, i reve waa lantsa shi, waru waa lyawa vivu ndolo uwa o u'wa wạ yi shi. 44 Ạɗu i 'yuwan i ciga i dạnạ ufoɓu a mantsa suru. Adama a na Mawun ma Vuma mạ tạ tạwạ a mantsa ma na i zuwai shi.

Aagbashi ạ ạɓulạ
(Luk. 12:41-48)

45 “Aagbashi ạ ne a ɗa ạ ri nạ ạɓulạ nu ugbozu? Ạyi ɗa za na zavu'wa vạ yi zuwa niyi u kạlyuwusạ akapi ạ ạzạ ạ yi a agbashi, nu u casu nle ilyalya a mantsa ma sa'ani. 46 Nạ zavu'wa vạ yi kạmbạ, ạvu u cina yi u yuwan ulinga u sa'ani, u ta ca yi iliyinkapa. 47 Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, zavu'wa ndolo ta ɗangwa aagbashi o ndolo wo o'wo za na ạ dạnạ ạ kạlyuwusạạ yi itana yạ yi suru. 48 Agba nna aagbashi'i u ri nạ ạɓulạ shi, u ta damma aciyạyi a na zavu'wa vạ yi ạạ kạmbạ go'o shi. 49 Reve u reme malapa ma agbashi'i suru. Ạvu u uwa alya nu u sowi hali wo o'wo usowu oɓolo nạ ạzạ ạ yi. 50 Zavu'wa'a u tạ kạmbạ a mantsa ma na u zuwai shi, ko a mantsa ma na u ri ufoɓu shi. 51 Zavu'wa u ta ɓuɓatsa yi lipu, ạvu u kạmbạto yi wo o'wo nạ ạzạ e ikpa'a, ubạtạ u na ama ạạ shon na lumi anga adama ạ ạtsumạlimạ.”

25

Iroci ye esheli kupa

1 Reve Yesu lyuwa elime na adanshi, “A mantsa mo ndolo, apa cine tsugono tsa zuva tsạạ dạnạ: A yuwan tạ esheli kupa a na a tarai ifitila i le, ạvu ạ kạrạ ạ 'yạwạ a ga'aton vali vu kasa'avu. 2 Ama o ton ạtsumạ e le olo a ɗa, akapi a ama o ton gba ạzạ o ugbozu a ɗa. 3 Olo o ndolo a na ạạ kạrạ a tara tạ ifitila i le, agba ạ guzạ mani'in mo ro shi. 4 Ạzạ o ugbozu gba, ạvu ạ ɓạnạ mani'in mo ro o mupondo n ro. 5 Ana gba vali vu kasa'avu rawai go'o shi, ạvu a fara mgbạɗạ hali a lantsa.
6 “Na ayin utạnu ạvu vuma ro saala, ‘Vali vu kasa'avu tạ lo ạ tạwạ! Tạwại i ga'aton yi!’
7 “Ạvu esheli'i suru ạ 'yon a lapula ifitila i le. 8 Ạvu olo'o a damma ạzạ o ugbozu, ‘Ne'e ntsu mani'in mạ ɗu wa'a, adama a na ạzạ ạ tsu a ciga tạ mạkimạạ.’
9 “Ɗaɗa ele gba ạ usu nle, ‘Tsu ri nạ mani'in ma na maa rawa tsu nạ ạɗu shi. 'Yạwại ubạtạ wa aza a na a winisa, tsạrạ i tsurạ i tsulaa aciyạɗu.’
10 “Ana olo e esheli o ndolo ạ 'yạwại atsulu a mani'in, ɗaɗa gba vali vu kasa'avu'u u rawai. Esheli a na gba ạ ri ufoɓu, reve a uwa o u'wa nạ vali vu kasa'avu'u ubạtạ wạ ạbuki. Ɗaɗa ạ kpạtoi unạntsu wu u'wa'a.
11 “Ạ tyo ɗe, ạvu esheli a na a buwai a rawa, ɗaɗa a uwai yisaali, ‘Zavu'wa! Kpạtu'wạạ tsu unạntsu.’
12 “Ạvu gba vali vu kasa'avu'u u usu, ‘Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, n reve ɗu shi.’ ”
13 Reve Yesu damma, “Adama o ndolo i dạnạ ufoɓu kuci, i reve urana ko mantsa ma na ili i nda yaa fara shi.”

Iroci ya agbashi a ta'atsu
(Luk. 19:11-27)

14 Ạvu waru Yesu yuwisan adanshi ni iroci i nda, “A mantsa mo ndolo, apa cine tsugono tsa zuva tsạạ dạnạ: Vuma ro shi tạ ciga u 'yạwạ mmalu ubạtạ

u ro. Kafu u kạrạ, reve u ɗe agbashi ạ yi, ạvu u damma le ạ kạlyuwạ itana yạ yi ulobonu kafu u tạwạ. 15 Vuma'a u reve tạ ulinga u na za suru aa yuwan. Reve u ca za vu ufaru ikebe i gbain i azurufa* i ton. Waru u ca tạ za ve ire ikebe i gbain i azurufa i re. Ạvu u ca za va ta'atsu ikebe i gbain i azurufa i tạ. Reve u kạrạ mmalu mạ yi. 16 Ana vuma'a u kạrại, ạvu aagbashi a na u cayi ozo o to'on u yuwan ulinga ne ele, u zamiyisa ozo o ton waru. 17 Reve waru aagbashi a na a cayi ejere ne ɗa fo u yuwain ulinga ni ikebe'e, ạvu u tsurisạ ejere waru. 18 Amma aagbashi a na a cayi za tạ, ạvu u kạpạ ạạkạri reve u soko ikebe yi zagbain vạ yi e iɗa.

19 “Ana a jimai, ạvu zagbai'in kạmbạ, ɗaɗa we ecei agbashi'i ili i na a yuwain ni ikebe'e. 20 Ạvu aagbashi a na a cayi ozo o to'on u tạwisạ yi no ozo o ton a na u tsurại ạtsumạ e ikebe'e. Reve u damma, ‘Zagbain, vu ca mu tạ ikebe i gbain i azurufa i ton, n tsurisạ tạ ozo o ton.’

21 “Ạvu u usu, ‘Vu yuwan tạ ulinga u sa'ani. Aagbashi ạ ạɓulạ a ɗa vu ri, waru vu tsu uwwa tạ adanshi. Ana vu yuwain ạɓulạ ni ili i ke'en i nda, n ta zuwa wu vu kạlyuwusạ ili i na i la'ai mgbain. Tạwạ vu uwwa uyo'o oɓolo nạ ạmu.’

22 “Ạvu za ve ire, za na a cayi ejere, tạwạ reve u damma, ‘Zagbain, vu ca mu tạ ikebe i gbain i azurufa i re, n tsurisạ tạ ejere.’

23 “Reve u usu, ‘Vu yuwan tạ ulinga u sa'ani. Aagbashi ạ ạɓulạ a ɗa vu ri waru vu tsu uwwa tạ adanshi. Ana vu yuwain ạɓulạ ni ili i ke'en i nda, n ta zuwa wu vu kạlyuwusạ ili i n na i la'ai mgbain. Tạwạ vu uwwa uyo'o oɓolo nạ ạmu.’

24 “‘Daɗa aagbashi a na a cayi za tạ, u tạwạ u dammai, ‘Zagbain, n reve tạ vu tu usạn. Vu rotso tạ cu'un vuma na tsu ciga u gasa ubạtạ u na u cu'wạin shi, vu ciga tạ ili ye pere. 25 Adama o ndolo mu uwwa tạ wovon, ɗaɗa gba n 'yạwại n sokoi ikebe yạ wu e iɗa. Apa wu ikebe yạ wu.’

26 “Reve u usu, ‘Ạvu aagbashi ạ ạɓulạ ɗa shi, waru orogo a ɗa vu ri! Vu damma vu reve tạ a na n tsu ciga n gasa ubạtạ u na n cu'wạin shi. 27 Vu shi ta zuwa ikebe i vạ o u'wa wi ikebe e ekere ạ ạzạ o uvadalasa, tsạrạ n tsurạ pe ili i ro wa'a ạtsumạ ạ yi.’

28 “‘Daɗa zagbai'in u dammai akapi a agbashi'i, ‘Ushiyi ikebe'e e ekere ạ yi, ạvu i ca aagbashi a na ạ ri ni ikebe i gbain i azurufa kupa. 29 Nạ nanza yuwan ạɓulạ ni ili i na u ri nạ ạyi, Ạsulạ ạ tạ dạshi ca yi ili yạ ạbundạ, waru u tạ tsurạ ili hali ạ kạrạlại wirạ. Za na gba ri nạ ạyi shi, Ạsulạ ạ tạ ushi ke'en na u ri nạ ạyi. 30 Gogo variyi aagbashi o ulambu wạ ạɓulạ o ndolo a alanga, ạtsumạ e irumbu i na ama ạạ shon na a lumi anga e le nạ ạtsumạlimạ.’ ”

Mogono me te ge'eto ama suru

31 Reve Yesu lyuwa elime nu uritosu, “Mawun ma Vuma mạ tạ tạwạ nạ tsugbain tsa gbain, nạ nlingata mạ yi suru. U to o'wo Mogono, ạvu u dạnu o ootogu o uge'etosu a gbain ạ yi. 32 Iɗa yu uvaɗi suru o to ɓoloto ạ mạkạkạn mạ yi, waru u ta kasa le ure, cine za va aguɓa tsu kakasa ikyon nạ mgbele. 33 U ta zuwa ikyon o ukere usa'ani, mgbele waru gba u zuwa le o ukere ugulạ wạ yi.

34 “Ạvu Mogono'o u damma aza a na ạ ri o ukere usa'ani wạ yi, ‘Tạwại, Dada vạ ca ɗu tạ aba'un ạ yi. Ushiyi tsugono tsa na Ạsulạ o foɓoo nɗu kafu u yuwan uvaɗi. 35 Ana n dạnại na ambulu, i ne'e mu tạ ilyalya n lyuwa. Ana n dạnại na akuli, i ne'e mu tạ mini n sowo. Ana n yuwain limocin i ushi mu tạ a

* **25:15** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nạ Tsuheleni ạyi ɗa “talen.” Kạlyuwạ Ucuɗuwu wi “Ikebe.”

'wa ɗu. 36 Ana n dạnại ataɓu, i ne'e mu tạ itana n oto. Ana n dạnại ubanakun, i co'wo mu tạ. Ana n dạnại o u'wa wa ali, i kạlyuwạ mu tạ.'
37 "Reve ama ạ ạɓulạ'ạ ạ usu, 'Zagbain, te ɗa tse ene nuwu na ambulu, ạvu tsu ne'e wu ilyalya? Waru te ɗe tse ene nuwu na akuli, ạvu tsu ne'e wu mini mo oso? 38 Te ɗa tse ene nuwu ạ nde'en, waru danga nạ 'wa tsu, reve tsu banu wu a 'wa tsu? Te ɗa tse ene nuwu ataɓu, reve tsu ca wu itana? 39 Te ɗa tse ene nuwu ubanakun ko o u'wa wa ali, ạvu tsu kạlyuwạ wu?'
40 "Mogono'o u tạ usu, 'Ni i yuwaan ama ạ vạ, ko cine ạ ri ana ili i ro shi, ạmu ɗa i yuwayin.'
41 "Reve waru u damma aza a na ạ ri o ukere ugulạ, 'Lyawa numu, ạɗu na Ạsulạ a yuwayin unạ. 'Yạwại i uwa a akina a na ạ ri n kimạ shi, za na o foɓoyi Mekerenkesu nạ nlingata mạ yi! 42 N dạnạ tạ na ambulu, agba i ca mu ilyalya n lyuwa shi. N dạnạ tạ na akuli, agba i ca mu mini n sowo shi. 43 N dạnạ tạ o limocin, agba i ushi mu shi, waru n dạnạ tạ ataɓu, agba i ne'e mu itana n oto shi. N dạnạ tạ ubanakun waru ạtsumạ o u'wa wa ali, agba i kạlyuwạ mu shi.'
44 "Ama o ndolo ạ tạ usu, 'Zagbain, urana u ne u ɗa tse ene nuwu na ambulu ko na akuli ạvu tsu kuɗạ a kamba wu? Ko vu dạnại o limocin ạvu tsu kuɗạ ạ ushi wu? Waru urana u ne u ɗa tse ene nuwu ataɓu reve tsu kuɗạ a ca wu itana? Ko gba urana u ne u ɗa vu dạnại ubanakun ko vu dạnại o u'wa wa ali reve tsu kuɗạ ạ kạlyuwạ wu?'
45 "Mogono'o u ta damma le, 'A mantsa ma na i 'yuwain a kamba ko vuma tạ ạtsumạ a ama ạ vạ, ko cine o rotsoi ili i ro shi, ạmu ɗa i 'yuwain a yuwaan.'
46 "Ama o ndolo a ta uwa ạtsumạ ạ ạtsumạlimạ a na ạ ri n koto shi, amma ama ạ ạɓulạ a ta yuwan wuma u babu ukotu."

26

O foɓo tạ o una Yesu
(Mak. 14:1-2; Luk. 22:1-2; Yah. 11:45-53)
1 Ana Yesu kotoi a yuwusan adanshi e ili i nda, ɗaɗa u dammai ojoro ạ yi,
2 "I reve tạ, rana re ɗa buwai a fara Ạbuki a Mapasa,† waru ạmu, Mawun ma Vuma, ạmu ɗa ee reme, ạvu a vara mu a akpata."†
3 Reve nan ganu a gbagbain na azagbain o ɓoloto o u'wa wa aabara a nan ganu na ạ tsu ɗe Kayafa. 4 Ạvu a yuwan ifoɓi tsạrạ e reme Yesu usokowu, reve o una yi. 5 Reve a damma, "Woo lobono tsu yuwan yi a mantsa mạ Ạbuki a Mapasa shi, adama a na ama ạ tạ 'yạsạn nlạngi."

Ka nạ mani'in mạ mạguru
(Mak. 14:3-9; Yah. 12:1-8)
6 Ele pe ạtsumạ e ifoɓi i na ee reme Yesu, ạyi gba u dạnạ tạ ɗe Batanya o u'wa wạ Simo mạkutu. 7 Ạyi a alya e ilyalya ɗaɗa ka ro tạwại ubạtạ wạ yi nạ meden ma aatali ma sa'ani. Ạtsumạ ạ yi mani'in mạ mạguru me ikebe lon mạ dạnạ tạ pe. Reve u tsuwạn Yesu a aaci.
8 Ana o ojoro ạ yi e enei ili i ndolo, ạvu a uwwa upan hali a damma, "Cine tsa ɗa wạạ lungususạ ikebe? 9 Nạ ạ shi a wina yi, ạ shi tạ tsurạ ikebe yạ ạbundạ, reve a ca alambi."
10 Agba Yesu reve tạ ili i na aa dansa, ɗaɗa u damma nle, "Cine tsa ɗa yaa damatosun ka nda? U yuwaan mu tạ isa'ani. 11 I tạ na alambi ạtsumạ ạ ɗu kuci, ạmu agba maa jima pa oɓolo nạ ạɗu shi. 12 U tsuwạn mu tạ mani'in ma nda, tsạrạ u foɓo lipu vạ adama ạ ạciɗạ. 13 Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, ubạtạ u na aa yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani a nda ạtsumạ o uvaɗi suru, a ta damma ili i na ka nda yuwain a cuwusan nạ ạyi."

Yahuza usu tạ u wina Yesu
(Mak. 14:10-11; Luk. 22:3-6)

14 Ạvu za tạ ạtsumạ a Kupanejere, za na ạ tsu ɗe Yahuza Iskariyoti, 'yạwạ
u yuwan adanshi nạ nan ganu a gbagbain. 15 Reve u damma, “Nye i ɗa yaa
tsupa mu nnạ n ca ɗu Yesu?” Ạvu a ca yi ikebe† i azurufa* mata'atsu. 16 Diga
a mantsa'a reve u reme izami ure u na waa winaa le Yesu.

A yuwain Ạbuki a Mapasa
(Mak. 14:12-21; Luk. 22:7-13, 21-23; Yah. 13:21-30)

17 O urana wu ufaru u na aa yuwusan Ạbuki o Opopofu,† ạvu ojoro ạ tạwạ
a yuwan Yesu yeci, “Te ɗa vu cigai tsu foɓo alya e ilyalya adama Ạbuki a
Mapasa?”

18 Ạvu u usu, “'Yạwại ạ lyuci ubạtạ u vuma ro, ạvu i damma yi, Manlu ma
damma: ‘Mantsa ma na a ɗangwaa numu ma ta yuwusan. N ta yuwan Ạbuki
a Mapasa no ojoro ạ vạ o u'wa wạ wu.’ ” 19 Ạvu a yuwan cine u damma nle,
reve o foɓo ilyalya yạ Ạbuki'i ɗe.

20 Ana urana u kotoi, reve Yesu nạ Kupanejere† ạ dạnu alya. 21 Ele pe
ạtsumạ a alya, ạvu u damma, “N ta dansaa ɗu amayun, za tạ ạtsumạ ạ ɗu
u ta wina mu.”

22 Ojoro'o a uwwa uyo'o shi, reve ạ kạrạ e eceshe yi ạzạ ạ tạ tạ, “Amayun,
Zagbain, ạmu ɗa maa wina wu shi. Ko ạmu ɗa?”

23 Reve Yesu usu, “Vuma na otoyi ukere wạ yi a matɑɗa mạ tạ nạ ạmu, ạyi
ɗa za na aa wina mu. 24 Ạmu Mawun ma Vuma, n ciga n 'yuwan n kuwạ, cine
a ɗanai adama ạ vạ ɗe nu ujimu. Amma woo yo'ono vuma na wina numu shi.
U shi ta la'aa yi nnạ ạ shi a matsan yi shi.”

25 Ạvu Yahuza za na aa wina yi, damma, “Manlu, amayun ạmu ɗa shi, ko
ạmu ɗa?”

Ạvu Yesu usu, “Ee, ạvu ɗa.”

Alya e Ilyalya yu Ukosu
(Mak. 14:22-26; Luk. 22:14-20)

26 Ele pe ạtsumạ a alya, reve Yesu tara oopopofu. Ạvu u godyoo Ạsulạ reve
wu busa yi. Ɗaɗa waa ca ojoro'o ạvu u damma, “Ushiyi oopopofu a nda'a i
tama yi, lipu vạ ɗa nda'a.”

27 Ạvu Yesu tara mokoto ạvu u godyoo Ạsulạ adama ạ yi, reve u ca ojoro'o
ạvu u damma, “Suru nɗu sowoi. 28 Adama a na mpasa n vạ n ɗa za na o
o'woi iroci ya akucunu† a na Ạsulạ a yuwain na ama ạ yi, adama a yuwaan le
gafura vu nusu le. 29 N damma ɗu nda, mạạ dạshi sowo masayan ma inabi†
shi, she nạ n sowo yi o ure u sa'avu o tsugono tsa Dada vạ.”

30 Ana a canai ishipa, reve o utạ ạ tyo a Masasan mạ Zetun.†

Bituru kucina tạ u te isawan nạ Yesu
(Mak. 14:27-31; Luk. 22:31-34; Yah. 13:36-38)

31 Reve Yesu damma ojoro ạ yi, “Na ayin a nda, suru nɗu i ta suma ạvu i
lyawa mu, cine vumavạsulạ dammai,
‘Ạsulạ ạ tạ gạlạ za va aguɓa,
waru ikyon yạ yi i te bete'we.’ ◊

32 “A mantsa ma na n 'yoyin ạtsumạ ạ ạkwạkwạ, n ta 'yạwạ ạtsumạ ạ Gạlili,
n ta fara rawaa ɗu ɗe.”

33 Reve Bituru damma, “Ko na akapi aa wasan wu, ạmu maa wasan wu
shi!”

---

* **26:15** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nạ Tsuheleni ạyi ɗa “aguriyon.” Kạlyuwạ Ucuɗuwu wi “Ikebe.” ◊ **26:31** Zak. 13:7.

34 Ạvu Yesu damma, “Amayun a ɗa maa dansaa wu, na ayin a nda, kafu
moton ma saala vu ta damma vu reve mu shi, toto uta'atsu.”
35 Amma reve gba Bituru damma, “Maa damma n kuɗạ tạ e reve wu shi! N
tạ kuwạ oɓolo nạ ạvu!” Ne ɗa fo akapi o ojoro'o a dammai.

Yesu yuwan tạ avasa e Getisemeni
(Mak. 14:32-42; Luk. 22:39-46)

36 Ạvu Yesu kạrạ ạ 'yạwạ ubạtạ u na ạ tsu ɗe Getisemeni oɓolo no ojoro ạ
yi, ạvu u damma le, “Isawain pa nda, ạmu n tạ 'yạwạ ndeɗe n yuwan avasa.”
37 Reve u tara Bituru no olobo e re ạ Zạbạdi, Yakubu nạ Yahaya. U dạnạ tạ nạ
ạtsumolạngu waru lon. 38 Ɗaɗa u damma nle, “N tạ nạ ạtsumolạngu gashi u
to una mu. I dạnu pa nda, i dạnạ e ipiri oɓolo nạ ạmu.”
39 Ạvu u 'yạwạ makasu, reve u kingyo ạvu u kạɗạto urewesu wạ yi ạ tyo e
iɗa. Ạvu u yuwan avasa, “Dada vạ, nu u n ri yuwan, she vu ca mu mokoto mạ
ạtsumạlimạ a nda wan. Amma vu yuwan ili i na n cigai wan, she ili i na vu
cigai.”
40 Ạvu u kạmbạ ubạtạ wo ojoro a ta'atsu'u, reve u cina le a nlavu. Ạvu u
damma Bituru, “Cine tsa ɗa mata'atsu mạ ɗu i ri a nlavu, agba i gura yuwan
ipiri nạ ạmu hali rumu tạ shi? 41 I dạnạ wuma tsạrạ i yuwan avasa i tsurạ
ucira u na yaa gura isawan mantsa mạ mạlyungwạ. Asuvu ạ ɗu a ciga tạ a
yuwan ili i na i ri mejege, amma lipu ri nu ucira shi.”
42 Reve waru u lyawa le tsạrạ u yuwan avasa, ạvu u damma, “Dada vạ! Na
aa tawa mokoto ma nda shi, reve wo o'wo she nạ n sowo yi, n ta yuwan ili i
na vu ciga numu n yuwan.”
43 Ana u kạmbisại ạvu u cinisa le a nlavu adama a na a gura kpạtu'wạ esu
e le shi. 44 Ɗaɗa u lyawa nle a nlavu, ạvu u 'yạwạ u yuwan avasa wa ta'atsu,
ạvu u vasa adansa ili i tạ.
45 Reve u kạmbisạ ubạtạ wo ojoro'o, ạvu u damma le, “Cine i buwai a nlavu
e ivuwusan? Gogo mantsa ma yuwan tạ. Ạmu ɗa, Mawun ma Vuma, ma na
aa ca e ekere o ucira wa ama a vama. 46 'Yoyin tsu kạrại. Kạlyuwại, apa vuma
na aa wina mu rawai.”

E reme tạ Yesu
(Mak. 14:43-50; Luk. 22:47-53; Yah. 18:3-12)

47 Yesu ạtsumạ a adanshi, ạvu Yahuza ạtsumạ a Kupanejere, u rawa ugeru
no oɓolo a ama. Nan ganu a gbagbain na azagbain ạ lyungu tạ ama'a no oloko
nạ mutsun m pe'eni adama ạ nlạngi. 48 Yahuza damma le tạ ɗe, “I te reve
vuma na yee reme, nạ n 'yạwạ n cạsạ yi ni ikatalu.” 49 Ạvu Yahuza kạrạ ạ
'yạwạ yạ Yesu mejege, reve u damma, “Ạku, Manlu!” ạvu u katala yi.
50 Ɗaɗa u usuyi, “I'utsạ, yuwan ili i na vu tạwại vu yuwan.” Ɗaɗa ama'a ạ
tạwại ạvu e reme yi ugbamu.
51 Ạvu za tạ ạtsumạ o ojoro e Yesu u tala matsun me pe'eni, reve u
koɗo utsuvu wa aagbashi wa aabara a nan ganu. 52 Ạvu Yesu damma yi,
“Kạmbuwạ matsun me pe'eni mạ wu. Za na yuwain nlạngi nạ matsun me
pe'eni, nạ matsun me pe'eni ma ɗa fo wạạ kuwạ. 53 I reve tạ amayun n ta gura
pati Dada vạ, ạvu u ca mu oɓolo oɓolo a nlingata mạ Ạsulạ kupa ne ejere† a na
a la'ai oɓolo suru adama ạ nlạngi. 54 Amma i ciga i 'yuwan wo o'wo tsunda,
tsạrạ o shiton ili i na Adanshi ạ Ạsulạ a dammai.”
55 Ɗaɗa Yesu dammai oɓolo'o, “I tạwạ tạ tsạrạ i reme mu no oloko nạ
mutsun m pe'eni gashi ạmu za vu ngạlạlại ɗa. Usana suru n dạnạ tạ o ritosu
ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa, agba i reme mu pe shi. 56 Amma ili i nda i fara tạ

† **26:53** Oɓolo suru, ạ tạ nạ ạsoja 6,000: Reve Yesu damma u ta gura ɗe nlingata mạ Ạsulạ 72,000 n
tạwạ n kamba yi nnu u ciga u yuwan ne.

suru, tsaraa ili i na amasula a ɗanai i shiwan.” Ɗaɗa ojoro'o suru a sumai avu a lyawa yi.

Azagbain a Mbara a yuwan ta Yesu yeci
(Mak. 14:53-65; Luk. 22:54-55, 63-71; Yah. 18:13-14, 19-24)

57 Aza a na e remei Yesu a tara yi ta a tyo o u'wa wa Kayafa, aabara a nan
ganu, ubata u na munlu n Wila na azagbain o ɓolotoi wira u ta. 58 Avu Bituru
tonishi le makasu, hali a rawa a aarara o u'wa wa aabara a nan ganu. Reve u
danu zuzu na adugari a Aa'isamapaɗa, tsara we ene ili i na yaa fara na Yesu.

59 Nan ganu a gbagbain na Azagbain a Mbara† suru a shi ta a ciga o una
Yesu. Reve a zamishi ama a na aa yuwan epen gayin a aci a yi o ukobu wu
uge'etosu. 60 Ama na abunda a tawa ta a yuwan epen gayin a aci a yi, amma
azagbain a tsura ili ya amayun i na yaa zuwa o una yi shi.

Reve ama e re a tawa a damma, 61 “Vuma nda damma ta, ‘N ta lungusa
Aa'isamapaɗa a nda, avu n suwisa yi atsuma a rana ta'atsu.’ ”

62 Avu aabara a nan ganu a 'yon mishin, reve we ece Yesu, “Vu ri ni ili i na
vaa damma adama e ili i na ama a nda a dammai shi?” 63 Agba u damma ili
i ro shi.

Avu aabara a nan ganu a dammisa yi, “Atsuma a aala a Asula a wuma n
zuwa wu ta vu kucina: Damma tsu na avu ɗa Zamawawa, Mawun ma Asula.”

64 Reve Yesu usu, “Ee, ne ɗaɗa cine vu dammai. Amayun a ɗa maa dansaa
ɗu suru: a 'yawa elime i te ene Mawun ma Vuma nden o ukere usa'ani u
Mogono ma Asulazuva, waru i te ene yi a tawa e eleshe a zuva!”

65 Ana aabara a nan ganu a uwwai ili i ndolo, avu wu kara itana ya yi
adama a atsumolangu, reve u damma, “Kai! Vuma nda yuwan ta adanshi
a vama e ekere a Asula! Tsu ciga za dashi yuwan adanshi o ro adama a yi
shi. Suru nɗu yu uwwa ta a na u yuwain adanshi a vama e ekere a Asula.
66 Nye i cigai a yuwan na ayi?”

Avu a usu, “U yuwan ta unusu u na u rawai o una yi.” 67 Avu a caraa Yesu
matsan o urewesu, reve a kukumu ekere avu a cikwa yi. Reve ozo o ro a ɓasa
yi. 68 Reve a damma, “Vu damma avu ɗaɗa Zamawawa'a! Adama o ndolo
damma tsu za na cikwa nuwu!”

Bituru wasan ta Yesu
(Mak. 14:66-72; Luk. 22:56-62; Yah. 18:15-18, 25-27)

69 A mantsa mo ndolo, Bituru lo ubuwu nden a aarara, avu aagbashi o
usheli a rawa ya'a yi, reve u damma, “Avu fo vu to oɓolo na Yesu za va Galili.”

70 Reve Bituru damma a makakan ma ama, “Ne ɗa u ri shi! N reve ili i na
vaa dansa shi!”

71 Ana u lyawai ubata u na u shi, reve u kamba o unantsu, avu usheli u ro
we ene yi. Reve u damma ama a na a danai lo, “Vuma nda fo u to oɓolo na
Yesu za va Nazara.”

72 Avu waru Bituru wasisan u damma, “N kucina ta n reve vuma nda shi!”

73 A jima shi, avu ama o ro a na a danai lo mishin a kara a 'yawa ubata wa
Bituru avu a damma, “Amayun, avu vu ta pe atsuma a aza a na o tonishiyi
Yesu. Tsu reve ta ne, o una u na vaa yuwusan adanshi tsa ama a Galili.”

74 Ɗaɗa Bituru dammai, “N kucina ta amayun a ɗa maa dansa! Asula a ca
mu atsumalima na amayun a ɗa mu shi! N reve vuma ndolo shi!”

Ɗaɗa moton ma saalashi. 75 Ɗaɗa Bituru cuwain ni ili i na Yesu damma
niyi: “Kafu moton ma saala, vu ta wasan a na vu reve numu uta'atsu!” Avu
wu uta u shon na atsumolangu a abunda.

27

A tara tạ Yesu ạ tyo ya Bilatu
(Mak. 15:1; Luk. 23:1-2; Yah. 18:28-32)

1 Nạ wasasa, ạvu nan ganu a gbagbain suru na azagbain a yuwan ifoɓi i le a
aci e Yesu tsạrạ o una yi. 2 Reve ạ nlạ yi ạvu a tara yi ạ tyo ya Bilatu† Gwamna.

Ukwạ wa Yahuza
(Ajy. 1:18-19)

3 Ana Yahuza, za na cayi Yesu e ekere a n'yuwatan mạ yi, we enei a paɗaa
tạ Yesu ugana wu ukwạ, reve u yuwan shinreve nu ulinga u na u yuwain.
Ɗaɗa u tarai ikebe i azurufa* mata'atsu'u u kạmbuwạạ nan ganu'u oɓolo na
azagbai'in. 4 Reve u damma, “Unusu† u na n yuwain ạyi ɗa: N ca ɗu tạ vuma
na ri nu unusu shi tsạrạ yu una yi.”
Ạvu ạ usu, “To, te imini i tsu nạ za ndolo? Addama ạ wu a ɗa ndolo'o, babu
imini i tsu.”
5 Ɗaɗa Yahuza ocoi ikebe'e pe ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa. Reve u 'yạwạ wu
nlạ aciyạyi zuva hali u kuwạ.
6 Ạvu nan ganu a gbagbain a tara ikebe'e reve a damma, “U ushi tạ ikebe
i nda adama a wuma u vuma. Wilạ u damma tạ tsaa zuwa le oɓolo ni ikebe
yạ Ạạ'isamapaɗa shi.” 7 Ạvu a tara ikebe'e reve a tsula uɗumạ wu za na a
ma'asa mpondo, tsạrạ ạ tsurạ ubạtạ u na ạạ ciɗo omocin nạ ạ kuwạ ạtsumạ
ạ Urishelima. 8 Ạyi ɗa i zuwai e ɗeyi ubạtạ'ạ, “Uɗumạ wu Mpasa” hali ạ tyo a
mantsa ma na a ɗanai aatagada a nda. 9 Adama o ndolo a ɗa ili i na Irimiya†
vumavạsulạ dammai i shiwain:
“A tara tạ ikebe i azurufa mata'atsu,
ikebe i na aza a Isra'ila ạ usuyi a na aa tsupa adama ạ yi.
10 A tsula tạ uɗumạ wu za na a ma'asa mpondo cine Ạsulazuva a damma
numu.” ◊

Bilatu yuwan tạ Yesu yeci
(Mak. 15:2-5; Luk. 23:3-5; Yah. 18:33-38)

11 A mantsa mo ndolo, Yesu shi tạ mishin ạ mạkạkạn ma Bilatu Gwamna,
ạvu Bilatu ece yi, “Ạvu mogono ma aza a Isra'ila ma ɗa?”
Reve Yesu usu, “Ee, cine vu dammai ne ɗa u ri.”
12 Amma ana nan ganu a gbagbain na azagbain a yuwain epen a aci ạ yi,
u yuwan adanshi shi. 13 Ɗaɗa Bilatu damma niyi, “Vu uwwa adanshi a na aa
yuwusaan a aci ạ wu shi?” 14 Agba Yesu damma ili i ro shi, ɗaɗa gwamna'a
wo o'woi a asalama lon.

Bilatu usu tạ Yesu kuwạ
(Mak. 15:6-15; Luk. 23:13-25; Yah. 18:39-19:16)

15 Aa'wan suru a mantsa mạ Ạbuki a Mapasa, gwamna tsu lyawa tạ za ro
na ri o u'wa wa ali, za na ama a ɗangwai. 16 A mantsa mo ndolo, vuma na ạ
tsu ɗe Baraba dạnạ tạ pe ạtsumạ o u'wa wa ali. Ama suru e reve tạ a na vuma
vạ ạɓulạ ɗa shi, ko ke'en. 17 Adama o ndolo ana ama o ɓolotoi ubạtạ u tạ, ɗaɗa
Bilatu ece nle, “Ạtsumạ aza a na ạ ri pe ạtsumạ o u'wa wa ali, zane ɗa i la'a
cigai n lyawa? I ciga tạ n lyawa Baraba ko Yesu za na ee ɗesu Zamawawa?”
18 Bilatu reve tạ a na azagbain ạ tạwại nạ Yesu ubạtạ wạ yi adama ạ tsushu'un
tsa ɗa.

---

* **27:3** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nạ Tsuheleni ạyi ɗa “aguriyon.” Kạlyuwạ Ucuɗuwu wi “Ikebe.” ◊ **27:10** Irm. 32:6-9.

19 Bilatu† ubuwu lo nden o ootogu o uge'etosu, ɗaɗa ka vạ yi lyunguwạ niyi ikaka i nda: “She vu yuwan ili i ro nạ vuma nda wan, adama a na ko iwuya i tạ u yuwan shi. Ana'an n yuwan tạ alavu a aci ạ yi, waru u tạ ɓạli mu lon.”
20 Agba nan ganu a gbagbain na azagbain a zuwa tạ okolo a ama o oɓolo'o a pati a lyawa Baraba, agba o una Yesu.
21 Ạvu Bilatu ecishe oɓolo'o, “Ạtsumạ a ama e re a nda, zane ɗa i cigai n lyawaa ɗu?”
Reve ạ usu, “Baraba.”
22 Reve Bilatu ece le, “To, cine i cigai n yuwan nạ Yesu, za na ee ɗesu Zamawawa?”
Ạvu suru nle ạ usu, “Vara niyi a akpata.”
23 Reve Bilatu ece le, “Nye i zuwai? Unusu u ne u ɗa u yuwain?”
Ạvu ạ dạshi saala lon, “Vara niyi akpata!” 24 Ana Bilatu enei babu ili i na waa gura yuwan waru, waru ama a ɗa nda e temei nlạngi. Ɗaɗa u kenei mini ạvu u sa'a ekere ạ yi ạ mạkạkạn me le reve u damma, “Babu imini i vạ nạ mona ma vuma nda, ạɗu ɗa yoo una yi.”
25 Reve suru nle ạ usu, “E reme tsu nu unusu ạtsu nạ muwun n tsu adama a na o una niyi.”
26 Ạvu Bilatu lyawaa le Baraba. Reve u damma ạsoja a fufaba Yesu na asuɗu, ạvu ạ 'yạwạ a vara yi a akpata.†

Ạsoja a yuwaan tạ Yesu ulamu
(Mak. 15:16-20; Yah. 19:2-3)

27 Ạvu ạsoja a gwamna a tara Yesu a uwa pe o ukobu, reve ạ kạndạruwạ yi suru. 28 Reve o foɗo yi itana, ạvu o oto yi aayala a saan lon. 29 Ạvu a tara awanda ạ kạndạruwạạ yi a aaci gashi ookokolo. Reve a zuwa aaɗanga o ukere usa'ani wạ yi, ạvu ạ kingyo ạ mạkạkạn mạ yi reve a yuwaan yi ulamu, “Tsu ca wu tạ tsugbain, mogono ma aza a Isra'ila.” 30 Ạvu a tsuwạạn yi mạtsạn. Ạvu ạ ushi aaɗanga o ukere wạ yi'i, ạvu a fufaba yi a aaci nạ ạyi. 31 Ana ạ kunại a yuwusaan yi ulamu ạ tyo o ukosu, ạvu o foɗo yi aayala'a, reve otowiso yi itana yạ yi. Ạvu o utạạ yi tsạrạ ạ 'yạwạ ubạtạ u na oo una yi.

A vara tạ Yesu a akpata
(Mak. 15:22-32; Luk. 23:27-43; Yah. 19:17-27)

32 Ele ạ motạạ, ạvu a ga'an nạ vuma va Kurani, vuma na ạ tsu ɗe Simo. Ạvu ạsoja'a a zuwa yi u tanu akpata'a nu ucira. 33 Reve suru nle ạ tạwạ ubạtạ u na ạ tsu ɗe Gologota† (urevu wạ yi u ɗa Ubạtạ wo Ookoluwo.) 34 Ạvu ạsoja'a a ca Yesu masayan ma na ạ jạmbạrại nạ ạgumạ o okono tsạrạ u sowo. U peɗe yi tạ reve u 'yuwan o sowo. 35 Ana a vara niyi a akpata'a,† reve ạsoja a yuwan anca'wa ɗaɗa e ne'eshein itana yạ yi. 36 Reve ạsoja'a e isawan lo e ipiri yạ yi. 37 A ɗana tạ ili i na i zuwai a vara niyi akpata'a, reve a vara yi zuva va aaci ạ yi a akpata. Apa ili i na a ɗanai:

Ạyi nda, Ạyi ɒa Yesu mogono ma aza a Isra'ila.

38 Waru ạsoja'a a vara tạ evu e re a akpata, za tạ o ukere usa'ani, za tạ gba o ukere ugulạ. 39 Aza a na ạ kạrạsạ lo, reve a lumgbatsasa aci e le ạvu e isula yi. 40 Reve a damma, “Vu damma tạ vu ta gura ɓuɓoso Ạạ'isamapaɗa, ạvu vu suwisa yi ạtsumạ a rana ta'atsu. Adama o ndolo wawa aciyạwu! Nạ ạvu Mawun mạ Ạsulạ ma ɗa vu ri na amayun, cipạ ɗe a akpata'a!”
41 Ne ɗa waru nan ganu a gbagbain nạ munlu n Wilạ n yuwaan niyi ulamu. 42 Reve a damma, “U wawa tạ ozo o ro, agba u gura wawa aciyạyi shi! U damma tạ a na ạyi ɗa mogono ma aza a Isra'ila. To, lyawa niyi tse ene u cipạ e iɗa diga ɗe a akpata'a. Nnu u yuwan ne tsu tạ usu yi. 43 U zuwaa tạ

Ạsulạ ucira, lyawa Ạsulạ a wawa yi, nu u ciga. Hali gba u damma tạ, ‘Ạmu ɗa Mawun mạ Ạsulạ.’ ” 44 Evu a na a varai a akpata oɓolo nạ ạyi e isula yi tạ fo.

Ukwạ wạ Yesu
(Mak. 15:33-41; Luk. 23:44-49; Yah. 19:28-30)

45 Ana urana u rawai aci, ạvu irumbu i ɓạru iɗa mạɓulạ ạ tyo rumu ta'atsu vu ulivu. 46 A mantsa mo ndolo, reve Yesu saala, “Eloi, Eloi,† lama sabaktani,” nga, “Ạsulạ ạ vạ, Ạsulạ ạ vạ, nye i zuwai vu vari numu?”

47 Ozo o ro a na ạ dạnại lo mishin ubạtạ'ạ, ana a uwwai ne, ạvu a damma, “Iliya ɗa wee ɗesu!”

48 Ạvu za ro suma u tsupu ashiɗī ạ mini ma alamu, reve wu nlạ yi a aaɗanga reve u cayi tsạrạ u sowo. 49 Reve ozo o ro a damma, “Isawain, tse enei ko Iliya tạ tạwạ u wawa yi!”

50 Ạvu Yesu saalisa, ɗaɗa u kuwại.

51 A mantsa mo ndolo, reve Ạsulạ a zuwa umuna‡ u na u dạnại Upasu wa Akiza ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa u karalai ure, diga zuva ạ tyo e iɗa. Ạvu iɗa i rạmo, ạvu atali a ɓatsa. 52 Reve ason ạ kpạtu'wạ, ạvu ạ 'yạsạn ama ạ ạɓulạ nạ ạbundạ a na ạ kuwại ɗe. 53 O utạ tạ ạtsumạ a ason, waru ana ạ 'yạsạin Yesu ạtsumạ ạ ạkwạkwạ, a uwa tạ ạtsumạ ạ lyuci va akiza, Urishelima, ubạtạ u na ama ạ ạbundạ e ene nle.

54 Ana yali nạ ạsoja a na ạ ri oɓolo nạ ạyi ạ pirishi Yesu e enei cine iɗa i rạmoi, oɓolo ni ili i na i farai suru, a uwwa tạ wovon lon. Ɗaɗa a dammai, “Mawun mạ Ạsulạ ma ɗa u ri mayun!”

55 Ạmạci nạ ạbundạ a na o utại Gạlili a na o toniyi Yesu tsạrạ a kamba yi, ạ dạnạ tạ lo mishin makasu ạ ạkạnlạ. 56 Meri† Magadaliya dạnạ tạ pe ạtsumạ e le, nạ Meri mma va Yakubu nạ Isuhu, nạ ka va Zạbạdi za na ạyi ɗa mma va Yakubu nạ Yahaya.

Ạciɗạ e Yesu
(Mak. 15:42-47; Luk. 23:50-56; Yah. 19:38-42)

57 A yuwan tạ vuma vi ikebe ro na ạ tsu ɗe Isuhu, vuma lyuci va Arimatiya. Toni vạ Yesu ɗa. Nu ulivu u ndolo ạvu u tạwạ Urishelima. 58 Ạvu u 'yạwạ ubạtạ wa Bilatu, tsạrạ u lyawa yi u tara lipu vạ Yesu. Ɗaɗa Bilatu dammai ạsoja ạ yi a ca yi. 59 Ɗaɗa u tarai lipu'u, reve u katala yi no okoro. 60 Ạvu u zuwa yi ạtsumạ a aason a sa'avu za na u kạpại ạtsumạ a aatali. Reve u keɓe aatali a gbain tsạrạ u ula unạ wa aaso'on. Ana u yuwain ne ɗaɗa u kạrại. 61 Ạvu Meri Magadaliya nạ Meri ro ạ dạnu lo zuzu na aaso'on.

Ạsoja e ipiri ya aason

62 O urana we ire, Ashibi, ạvu nan ganu a gbagbain na Afarishi o ɓoloto ubạtạ wa Bilatu. 63 Reve a damma, “Zagbain, tsu cuwan tạ ana za ve epen o ndolo dạnại wuma u damma tạ, ‘Na a yuwan rana ta'atsu n tạ 'yon ạtsumạ ạ ạkwạkwạ.’ 64 A zuwa ama ạ piri aason o ndolo ulobonu hali rana ta'atsu ndolo. Nạ ne ɗa a yuwain shi, ojoro ạ yi ạ tạ tạwạ e ivạ lipu vạ yi, reve a damma ama a na Ạsulạ ạ 'yạsạn yi tạ ạtsumạ ạ ạkwạkwạ. Epen o gogo a ta la'a za vu ufaru uwuyanu.”

65 Ɗaɗa Bilatu† dammai, “Tarai ạsoja o ro tsạrạ ạ 'yạwạ ạ piri aason o ndolo cine yaa gura yuwan ulobonu.” 66 Reve ạ kạrạ o foɓo aaso'on ulobonu lon,

† **27:46** Ạyi danshi “Eloi” mesun mạ yi mạ shon tạ unạtạ nạ mesun ma aala a Iliya. Adama o ndolo ana ama'a a uwwai Yesu adansa “Eloi, Eloi” a ta dansa u tạ ɗesu Iliya. ‡ **27:51** Umuna u nda u ɗa u ne'eshein Upasu wa Akiza nu Upasu u na u La'ai Akiza ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa. Aabara a nan ganu a ɗa goon a tsu uwa Upasu u na u La'ai Akiza u tạ ạtsumạ a aa'wan.

waru ạvu a zuwa eerepu o urotsu† wa gwamna, reve a lyawa lo ạsoja ạ dạnạ e ipiri.

28

U'yosun wạ Yesu ạtsumạ o ukwạ
(Mak. 16:1-10; Luk. 24:1-12; Yah. 20:1-10)

1 Nạ wasasa wa Aladi, reve Meri Magadaliya nạ Meri ro ạ 'yạwạ tsạrạ ạ kạlyuwạ aaso'on.
2 A mantsa mo ndolo, iɗa i rạmo tạ nu ucira. Reve malingata mạ Ạsulazuva mạ cipạ diga zuva, ạvu u 'yạwạ ubạtạ u na aaso'on ạ ri, ạvu u gandaluwa aatali a na a ulayi unạ wa aaso'on. Reve u dạnu zuva vạ yi. 3 U dạnạ tạ e ikanasa tsi imaɗatsu, itana yạ yi i dạnạ tạ u'uri puwu. 4 Ạsoja a na ạ dạnại e ipiri ya aaso'on, reve wovon u reme le lon adama a malingata mạ Ạsulạ, ạvu a uwa meje'en mạ lipu, ạvu ạ riyạ e iɗa gashi ạkwạkwạ.
5 Reve malingata'a ma damma ạmạci'i, “She yu uwwa wovon wan. N reve tạ i te izami yạ Yesu, za na a varai a akpata. 6 Wu pa shi. U 'yon tạ ạtsumạ ạ ạkwạkwạ cine u damma nɗu waa yuwan. Tạwại ye ene ubạtạ u na lipu vạ yi dạnại. 7 'Yạwại i damma ojoro ạ yi gogogo, ‘Yesu 'yon tạ ạtsumạ ạ ạkwạkwạ. U tạ ɗe elime ạ ɗu ạ 'yạwạ Gạlili, i te ene yi ɗe.’ Ayi ɗa n tạwại n damma ɗu.”
8 Ɗaɗa ạmạci'i a lyawushi aaso'on. Ạ dạnạ tạ a uwwusa wovon, waru ạ dạnạ tạ a yuwusan mạzạngạ lon fo. A suma tạ tsạrạ a damma ojoro'o ili i na i farai. 9 Babu usạn reve Yesu† cina le, ạvu u cạsạ le. Reve a rawa zuzu nạ ạyi e reme ana ạ yi, ạvu a yuwaan yi ạgạndạ. 10 Ạvu u damma, “She yu uwwa wovon wan! 'Yạwại i damma ojoro ạ vạ ạ 'yạwạ Gạlili. A ta cina mu ɗe.”

Ạsoja ạ usu tạ a yuwaan epen

11 Ana ạmạci'i ạ yuwain ukạru u le, reve ạsoja a na ạ dạnại e ipiri ya aaso'on ạ kạmbạ ạtsumạ ạ lyuci, ạvu a damma nan ganu a gbagbain ili i na i farai suru. 12 Reve nan ganu a gbagbai'in o ɓoloto ubạtạ u tạ na azagbain ạ lyuci ạvu a yuwan ạsạlạ. Reve a ca ạsoja'a ikebe yạ ạbundạ, 13 reve a damma le, “Dammai ama a na ojoro e Yesu ạ tạwạ tạ na ayin, ɗaɗa e ivại lipu vạ yi ạɗu pe ạtsumạ a nlavu. 14 Nna adanshi a nda a rawa a atsuvu a gwamna, tsu ta yuwaan yi adanshi tsạrạ tsu wawa ɗu ạtsumạ a addama.” 15 Ạvu ạsoja'a ạ ushi ikebe'e, reve a yuwan cine a damma nle a yuwan. Ne ɗa adanshi'i a bazai ạtsumạ a Yahuda hali ạ tyo ana'an.

Yesu yuwan tạ adanshi no ojoro ạ yi
(Mak. 16:14-18; Luk. 24:36-49; Yah. 20:19-23; Ajy. 1:6-8)

16 Ạvu ojoro kupa nạ za tạ'ạ ạ kạrạ ạ 'yạwạ a masasan mo ro ạtsumạ ạ Gạlili ubạtạ u na Yesu damma nle ạ 'yạwạ. 17 Ana a rawa e ene niyi, ạvu a yuwaan yi ạgạndạ, agba ozo o ro e le ạ usu shi. 18 Ɗaɗa Yesu tạwại ubạtạ u le reve u damma, “Ạsulạ a ca mu tạ ucira ạtsumạ a zuva ni iɗa suru. 19 'Yạwại i tsurạ otoni ạtsumạ o uvaɗi suru. I rumbu le ạtsumạ a ala† a Dada, na ala a Mawun na ala ạ Ruhu va Akiza.† 20 I rito le a yuwan ili i na n damma nɗu. N tạ dạnạ oɓolo nạ ạɗu kuci, hali ạ tyo o ukosu wu uvaɗi.”

Alabari a Sa'ani a Marku

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

Marku, vuma na ɗanai aatagada a nda, u reve tạ ajiya. U dạnạ tạ zuzu nạ Bituru. A mantsa ma na moo tono ukwạ wạ Yesu Zamawawa nu u'yosun wạ yi, Marku yuwan tạ mmalu ạ tyosu bạtạ bạtạ nạ Banaba, zagbain ro ạtsumạ ạ ạzạ e Itoni. Ele ra ɗa a lingai reve e teme ạ tsurusạ ạzạ e Itoni ubạtạ u na ạ dạnuyi biti.

Marku damma tsu tạ aalabari e Yesu nu ucira. Babu usạn nạ Yesu koto mayan mo ulinga wa asalama u tạ, reve u kạrạ ạ tyo ubạtạ u ro u yuwisan ulinga wa asalama u ro ɗe. U roco tạ cine Yesu dạnại aagbashi. A mantsa mo ndolo, ama'a a ciga tạ Zamawawa na ri mogono mo ucira pa o uvaɗi, agba Yesu dạnạ ne shi. Ama o ro a 'yuwan tạ Yesu, reve o foɓo cine oo una yi. Marku roco tạ a na ạyi nda ulinga wạ Yesu u ɗa, waru ne ɗa u yuwain ulinga u mawawa ma ama.

Aatagada a nda o to rocosu ạzạ e Itoni ana'an cine tsoo o'wo agbashi o ozo o ro. U roco tạ cine Yesu sowoi ạtsumạlimạ adama a na ne ɗa Ạsulạ a cigai u yuwaan ama ạgandạ. Ne ɗa Ạsulạ a yuwain mạzạngạ ni ili i na Yesu yuwain, agba gogo u tu ubạtạ u gbain o ukere usa'ani wạ Ạsulạ. Ko nạ tsu sowo ạtsumạlimạ gogo adama a na tsaa yuwusan ili i mejege a na tsoo tono Ạsulạ, Ạsulạ ạ tạ zạngạnạ nạ ạtsu fo.

Ili i na i ri pe ạtsumạ a aatagada a nda

1. Ikaka ya Yahaya za vu Urumbusu (1:1-8)
2. Urumbusu nạ mạlyungwạ mạ Yesu (1:9-13)
3. Yesu ạtsumạ ạ Gạlili (1:14–9:50)
4. Yesu lyawa tạ Gạlili ạ tyo Urishelima (10:1-52)
5. Ajuma o ukosu wạ Yesu: Mạlyungwạ mạ yi nu ukwạ wạ yi (11:1–15:47)
6. Yesu tạ wuma (16:1-8)
7. Yesu roco tạ aciyạyi ubạtạ wo otoni ạ yi (16:9-20)

Alajiya a Yahaya za vu Urumbusu
(Mat. 3:1-12; Luk. 3:1-18; Yah. 1:19-28)

1 Apa nda Alabari a Sa'ani e Yesu† Kristi Zamawawa,† Mawun mạ Ạsulạ.
2 U fara tạ ununa Ạsulạ a dammai ana Ishaya vumavạsulạ† ɗanai ili i na
Ạsulạ a damma niyi waa fara:
“N tạ lyungu malingata mạ vạ, elime ạ wu, za na aa lapulaa wu ure. ◊
3 Uɗyo wu nanza e ɗewu ạtsumạ o una,
‘Foɓoyi Zagbain ure, yuwain ure wạ yi mejege.’ ” ◊
4 Yahaya† za vu Urumbusu ɗa dạnại malingata ma na ma yuwusain alajiya
o una. Alajiya a na u yuwusain adama a na ama aa vadala† o unusu u le
ạ kạmbạ ubạtạ wạ Ạsulạ u ɗa. Ạ tạwạ tạ tsạrạ u rumbu le tsạrạ Ạsulạ a
yuwaan le gafura vu nusu le. 5 Ạvu ama e iɗa ya Yahuda suru, hali na ama
ạ Urishelima suru ạ tạwusạ ubạtạ wạ yi tsạrạ a uwwa yi. Aza a na a dansaa
niyi nusu le, u rumbusu le tạ o Uɗolu wạ Urdu.
6 Wo otosu tạ itana ye eleme a arakumi, waru wu nlạsạ tạ gbakala vu
ukwan. U lyuwusa tạ apapari ni ishiki. 7 U dạnạ tạ a dansaa ama, “Nanza
tạ lo ạ tạwạ ạcapạ ạ vạ za na la'a numu tsugbain, n rawa n kạnzạ m bạɗạ

◊ **1:2** Mal. 3:1. ◊ **1:3** Isha. 40:3.

vunu va aatan vạ yi shi. 8 Ạmu nạ mini ma ɗa mạạ rumbusu ɗu, amma ạyi u tạ rumbu ɗu nạ Ruhu va Akiza.”†

Urumbusu nu ulyungusạ wạ Yesu
(Mat. 3:13-4:11; Luk. 3:21-22; Luk. 4:1-13)

9 Ạvu wo o'wo a mantsa mo ndolo Yesu utạ tạ ɗe Nazara e iɗa yạ Gạlili. Ana u rawai o Uɗolu wạ Urdu, ạvu Yahaya rumbu yi. 10 Ạyi ạ motạạ ạ mini'i, ạvu we ene zuva† kpạtu'wạ, ạvu Ruhu cipạạ yi oroci a muɗa. 11 Ạvu a uwwa uɗyo u ro ɗe zuva, u damma, “Ạvu ɗa Mawun ma na n cigai, n ta yuwusan mạzạngạ nạ ạvu lon.”

12 Babu usạn, ạvu Ruhu tara yi ạ 'yạwạ o una. 13 Ạvu u dạnạ pe o una rana amunga, Male† ạ lyungusạ yi. U dạnu tạ ni inama yu una, agba waru nlingata mạ Ạsulạ n dạnạ tạ a kambusa yi.

Yesu ɗe tạ ama ạ nạshi ạzạ e mereme ma mugula
(Mat. 4:12-22; Luk. 4:14-15; Luk. 5:1-11)

14 Ana Hiridu Antiba ɓạruyi Yahaya, ạvu Yesu uwa pe e iɗa yạ Gạlili a casu Alabari a Sa'ani ạ Ạsulạ. 15 U dạnạ tạ a dansa, “Mantsa ma yuwan tạ, tsugono tsạ Ạsulạ† tsa yuwan tạ zuzu. Vadalai, i usu Alabari a Sa'ani.”

16 Ạyi a mmalu ạ nge'en m Mala mạ Gạlili, ạvu we ene Simo* nạ Andarawu mawun mạ ạnạwu mạ yi ạzạ e mereme ma mugula, a varishi igolo a mala'a. 17 Ạvu u damma le, “Toni numu, n tạ kạmbạto ɗu aza a na ạ tạwạạ na ama.” 18 Ạvu a lyawushi igolo i le, ạvu o toni yi.

19 Ana u lyuwai elime nạ mmalu wa'a, ạvu we ene muwun mạ Zạbạdi, Yakubu nạ vawun vạ yi Yahaya, ele pe a wantsun a lapulusa igolo i le. 20 Ạvu u ɗeshi nle, ạvu a lyawa Zạbạdi dada le a wantsu'un na aza a zamalinga. Ạvu o toni yi.

Yesu lo tạ otoni ạ limạ
(Luk. 4:31-37)

21 Ạvu Yesu no ojoro ạ yi a uwa pe ạ lyuci va Kafarnahum. O urana wa Ashibi ạvu u uwa ạ ạạ'isạ,† u reme uritosu. 22 Ạvu o o'wo asalama lon nạ cu'un vu uritosu wạ yi, adama a na u to ritosu le ununa vuma na ri nu ucira, agba tsu munlu n Wilạ shi.

23 Pe ạ ạạ'isạ'ạ za na ri no otoni ạ limạ shi tạ pe reve u remushi yisaali, 24 a dansa, “Yesu za va Nazara, te imini tsu nạ ạvu? Ạvu vu tạwạ tạ vu una tsu? Tsu reve tạ ko zane ɗa vu ri, ạvu ɗa za va akiza ạ Ạsulạ.”

25 Ạvu u damma le nu ucira, “Rungwại, ạvu yu utạ i lyawa yi!”

26 Ạvu otoni ạ limạ'ạ ạ jingạɗạ vuma'a lipu e meje'en, ạvu u saala, ɗaɗa a kasai nạ ạyi.

27 Ama suru a yuwan tạ asalama ạbundạ, hali e ecelei aciyele, “Nye ɗa tsunda? Uritosu u sa'avu u ɗa nda'a. U tạ nu ucira lon. Hali no otoni ạ limạ a ɗa u tsu ɓarasa le babu wovon, ạvu a yuwan ili i na u damma nle a yuwan.” 28 Babu usạn alabari ạ yi a rawai ko te ɗa ejege e iɗa yạ Gạlili.

Yesu yuwaan tạ ạzạ o ubanakun opocino
(Mat. 8:14-17; Luk. 4:38-41)

29 Motạạ mạ yi ạ ạạ'isạ oɓolo no ojoro ạ yi oɓolo nạ Yakubu nạ Yahaya, ạvu a uwa o u'wa wạ Simo nạ Andarawu. 30 Ạnạwạle Simo ạ dạnạ tạ ubanakun, ạvu a damma Yesu adama ạ yi. 31 Ạvu u 'yạwạ yạ'ạ yi, u reme yi ukere, ạvu u kamba 'yạsạn yi, ɗaɗa ubanaku'un u lyawushi niyi. Reve u yuwaan le ạgạndạ.

* **1:16** Yesu tạwạ tạ u ca yi aala Bituru.

32 Ana ulivu u yuwain, ạvu ạ tạwạạ yi na ama ạbundạ, aza a na ạ ri nu
ubanakun, na aza a na ạ ri no otoni ạ limạ. 33 Ạvu ama ạ lyuci'i o ɓoloto o
unạntsu wạ yi. 34 U kạmbạto tạ aza a na ạ dạnại nu ubanakun icu'un icu'un
gbaga, ạvu waru u lo otoni ạ limạ nạ ạbundạ. U lyawa le a yuwan adanshi
shi, adama a na e reve niyi.

Yesu 'yạwạ tạ alajiya
(Luk. 4:42-44)

35 Ubạtạ haɓa, ạvu u 'yon wu utạ u 'yạwạ ubạtạ u na vuma ri shi. U 'yạwạ
u yuwan ɗe avasa. 36 Ạvu Simo na aza a na ạ ri nạ ạyi a zami yi. 37 Ana e ene
niyi, ạvu a damma yi, “Ama suru ạ te izami yạ wu.” 38 Ạvu u damma le, “Tsu
walai ạ 'yạwạ ạ mulyuci n na n ri elime, tsu yuwain alajiya. Ili i na n tạwại
n yuwan ɗa ndolo.” 39 She na u kotoi ma'uwa mạ ạ'isạ e iɗa yạ Gạlili suru a
yuwusan alajiya, waru o utusạạ ama otoni ạ limạ.

Yesu yuwaan tạ mạkutu opocino
(Mat. 8:1-4; Luk. 5:12-16)

40 Ạvu mạkutu mạ tạwạ u kingyowạ yi, ạvu u pati yi, “Nạ vu usu, vu
kạmbạto mu gbaga.”
41 Ạvu Yesu ene yi iliyali, ạvu u 'yạsạn ukere wạ yi, ạvu u ju'wạn yi, u
damma, “N usu tạ, kạmbạ gbaga.” 42 Ạvu ukutu'u u lyawushi niyi, ạvu u tsurạ
lafiya vạ yi.
43-44 Ạvu u rono yi atsuvu u damma, “She vu damma vuma wan. Ạvu vu
wala vu 'yạwạ vu roco aciyạwu ubạtạ wa ganu. Ạvu vu ca ili i ro, ununa a
yuwusain a mantsa ma Musa, ◊ adama ạ dạnạ nu urevu wi ili i na i farai.”
Ạvu u damma yi u kạrạ.
45 Ana wu utại, u yuwan ne shi, ạvu u teme a bazasa alabari'i. Ạvu ama nạ
ạbundạ a uwwa, hali ubạtạ u na a zuwai Yesu kuɗại a uwa ạ lyuci'i. Ạvu wi
isawan ɗe alanga nạ lyuci ubạtạ u na ama ạ ri shi. Ạvu ama ko te ɗa ạ kạrạ ạ
tạwusạ yạ'ạ yi.

Yesu kạmbạto tạ osowi ạ lipu gbaga
(Mat. 9:1-8; Luk. 5:17-26)

2

1 Ana a yuwain rana meketeci, ạvu Yesu kạmbisạ Kafarnahum. Ạvu
alabari ạ yi a rawa a atsuvu a ama, na adanshi nga u tạwạ tạ o u'wa. 2 Ạvu
ama ạ ạbundạ o ɓoloto ubạtạ u tạ, ạvu ubạtạ'ạ u kạlạmạ le, ko lo o unạntsu
babu ure, ɗaɗa u dạnại o rocosu ama Adanshi ạ Ạsulạ.† 3 Ạvu ạ tạwạạ yi nạ
vuma na ri no osowi ạ lipu a na ama ạ nạshi e sheɗei. 4 Adama o oɓolo a
ama'a, a gura rawa ubạtạ u na Yesu ri shi, ạvu ạ kạtsu'wạ ukwạ'ạ. Ana ạ
tsurại ure, ạvu ạ telyuwetyo yi ạ tyo e iɗa a aavalu a na u dạnại. 5 Ana we
enei ununa a ca niyi okolo, ạvu u damma za vo osowi ạ lipu'u, “Mawun mạ
vạ, a yuwaan wu tạ gafura vu unusu wạ wu.”
6 Amma munlu n Wilạ† n ro n dạnạ tạ lo nden, ạvu a yuwan majiyan,
7 “Nye i zuwai vuma nda yuwain adanshi tsundolo? U tara tạ aciyạyi unạtạ
nạ Ạsulạ.† Zane ɗa aa gura yuwaan vuma gafura vu unusu, she Ạsulạ goon
shi?”
8 Agba u reve tạ okolo e le, ɗaɗa we ece nle, “Nye i zuwai yaa yuwusan
majiyan ne? 9 Zane ɗa la'ai babu usạn: a damma za vo osowi ạ lipu'u, ‘A
yuwaan wu tạ gafura wu unusu wạ wu,’ ko a damma, ‘Yon, vu tara aavalu
ạ wu, ạvu vu wala’? 10 Amma adama n roco ɗu Mawun ma Vuma† mạ tạ nu

◊ **1:43-44** N.Gn. 14:1-32.

ucira o uvaɗi nda u yuwaan ama gafura vu unusu u le,” ạvu u kạlyuwạ yi u
damma, 11 “N damma wu tạ, 'yon, tara aavalu ạ wu, vu wala ạ tyo o u'wa.”
12 Ạvu u 'yon u tara aavalu ạ yi babu usạn. Reve u kạrạ ạ mạkạkạn me le
suru. Ạvu ama'a suru ạ kạrạ ạ yuwusan asalama. Ạvu a ciɓala Ạsulạ ạ uri a
dansa koto ele e ene cu'un vi ili i nda shi.

Ɗewu vạ Levi
(Mat. 9:9-13; Luk. 5:27-32)

13 Ạvu Yesu utisạ ạ 'yạwạ ạ nge'en m mala, ạvu oɓolo a ama o toni yi, ɗaɗa u
dạnại o rocosu le. 14 Ạyi ạ kạrạ, ạvu we ene Levi, mawun ma Alfa nden ubạtạ
u na ạạ ushishi utafa, ạvu u damma yi, “Toni mu.” Ạvu u 'yon u toni yi.
15 Mantsa mo ro ạvu u dạnu a lyuwusa ilyalya o u'wa wạ Levi na aza a na
ạạ ushishi utafa nạ ạbundạ nạ ạzạ o unusu a na ạ dạnại lo nden oɓolo nạ
Yesu no ojoro ạ yi, adama a na icu'un ya ama o ndolo o toni yi tạ. 16 Ạvu ana
munlu n Wilạ na Afarishi e ene niyi a alya e ilyalya nạ ạzạ o unusu nạ ạzạ o
ushishi wu utafa, ạvu a damma ojoro ạ yi, “Cine waa lyuwusa woo sowuso
ni icu'un ya ama o ndolo?”
17 Ana wu uwwai ne, ạvu u damma le, “Aza a na ạ ri nu ubanakun shi, a
ciga za vạ ạgumạ shi, she ạzạ o ubanakun. N tạwạ n ɗe ạzạ ạ ạɓulạ shi, amma
aza a na ạ ri nu unusu.”

Yeci adama a akuli
(Mat. 9:14-17; Luk. 5:33-39)

18 Yashi i ndolo ojoro a Yahaya oɓolo na Afarishi ạ dạnạ tạ na akuli, ạvu ạ
tạwạ yạ Yesu a damma, “Nye i zuwai ojoro a Yahaya no ojoro a Afarishi aa
yuwusan akuli, amma ojoro ạ wu aa yuwusan shi?”
19 Ạvu u usu le, “Cine omocin a vali vu kasa'avu aa yuwan akuli ạyi oɓolo
ne ele? Aa yuwan shi, nu u ri lo oɓolo ne ele. 20 Amma mantsa mo tạ lo ạ tạwạ
ana aa tara yi pe ubạtạ u le. O urana u ndolo, a ta yuwan akuli.
21 “Babu za na ạ zulạ apaɗi o umuna u sa'avu a akuci o utugu. Nu u ɓolo le,
apaɗi o umuna u sa'avu'u u tạ vurạnu akuci o utugu'u, ạvu ukaru'u u dạshi
mgbain. 22 Babu za na tsu tsun ribina na kutsai a akuci ạ tsạn o ukwan adama
a na ribina'a u to ɓoso tsạn vu ukwa'an, nạ ạ tsun yi pe u tạ lungusạ ribina'a
oɓolo nạ tsạ'ạn. Amma ạ tsu tsun tạ ribina ạ tsạn sa'avu.”

Yeci adama o urana wa Ashibi
(Mat. 12:1-8; Luk. 6:1-5)

23 O urana wa Ashibiṭ u ro, Yesu dạnạ tạ a mmalu a ɓatsasa ạ ạɗumạ e
ishina, ạvu ojoro ạ yi e teme makuɗa mạ ạgạzạ me ishina ele pe a mmalu.
24 Ạvu Afarishiṭ a damma yi, “Kạlyuwạ, ana'an urana wa Ashibi u ɗa. Nye
i ɗa i zuwai ojoro ạ wu a kuɗusa ạgạzạ e ishina a yuwusan ili i na Wilạ u
putsayi?”
25 Ạvu u usu le, “I reve ili i na Dạwuda na aza a na ạ dạnại nạ ạyi a yuwain
mantsa ma na a uwwai ambulu shi? 26 A rana na Abiyata dạnại aabara a nan
ganu, Dạwuda uwa tạ o u'wa wạ Ạsulạ, ạvu u tama opopofu za na ganu ɗa
goon aa tama. Ạvu fo u ca n'utsạ mạ yi.” ◊
27 Ạvu u damma le, “A yuwan tạ Ashibi adama a vuma, amma a yuwan
vuma adama a Ashibi shi. 28 Adama o ndolo, ạmu Mawun ma Vuma, Zagbain
vu urana wa Ashibi a ɗa.”

Vuma vo osowi o ukere
(Mat. 12:9-14; Luk. 6:6-11)

◊ **2:26** 1 Sam. 21:1-6.

3

1 Urana u ro ạvu Yesu uwisa ạ ạạ'isạ, ạvu u cina pe vuma na ri nu ukere u tạ usowu. 2 Urana wa Ashibi u ɗa u dạnại, ạvu Afarishi ạ kạlyuwusạ yi ko e te ene ko u tạ kạmbạto za vu ubanakun gbaga, adama e reme yi nu unusu. 3 Ạvu u damma yi, “Utạ vu tạwạ a alanga eteshe.”

4 Ạvu we ece le, “Nye i ɗa Wilạ u dammai wu ntsayi a yuwan urana wa Ashibi, a yuwan isa'ani ko iwuya, a wawa wuma ko o una?” Agba a damma ili i ro shi.

5 Ạvu u kạlyuwạ le nu upan, ạvu waru we ene le iliyali adama a na ạ tạ na aciyogbamu. Ạvu u damma vuma'a, “Canana ukere wạ wu.” Ana u cananai, ạvu u kạmbạ gbaga. 6 Ạvu Afarishi o utạ na ama ạ Hiridu, ạvu a yuwan ạsạlạ cine aa yuwan oo una yi.

Oɓolo a ama ạ nge'en m mala

7-8 Ạvu Yesu no ojoro ạ yi ạ kạrạ ạ 'yạwạ ạ nge'en m Mala mạ Gạlili. Ana ama a uwwai ili i na u dạnại a yuwusan, ạvu oɓolo a ama ạ ạbundạ o toni yi. Ama'a o utạ tạ ɗe Yahuda, nạ Urishelima, nạ Idumiya. Ozo o ro waru o utạ tạ upasalai wu Uɗolu wạ Urdu, na aza a na ạ tạwại ubạtạ wạ yi ɗe e iɗa ya Taya nạ Sida.

9 U damma tạ ojoro ạ yi a lapulaa yi wantsun u wa'a, adama a na oɓolo a ama a yuwan tạ ạbundạ, tsạrạ a gbagbala yi wan. 10 Ạzạ o ubanakun nạ ạbundạ, ạ kạmbạto le tạ gbaga, hali wo o'wo aza a na ạ ri nu ubanakun e keɓushe adama ạ ju'wạn yi. 11 Ubạtạ u na otoni ạ limạ e ene niyi suru, ạvu ạ kingyo e reme yisaali, adansa, “Ạvu ɗa Mawun mạ Ạsulạ.” 12 Amma u ɓara le tạ she a damma ama ko zane ɗa u ri wan.

Yesu ɗangwa tạ Kupanejere
(Mat. 10:1-4; Luk. 6:12-16)

13 Ạvu Yesu kạrạ ạ 'yạwạ a masasan ubạtạ u na u ɗeyi ama a na ạ 'yạwạ oɓolo nạ ạyi, ạvu ạ 'yạwạ ubạtạ wạ yi. 14 Ạtsumạ e le ạvu u ɗangwa ama kupa ne ejere aza a na u cayi ala ajiya. Ạvu u damma le, “N ɗangwa ɗu tạ i dạnu nạ ạmu. N tạ lyungu ɗu i 'yạwạ i damma Alabari a Sa'ani ạ vạ. 15 Waru i tạ tsurạ ucira i lo otoni ạ limạ.”

16 Mpa nda Kupanejere† a na u zagwai: Simo za na u cayi aala Bituru, 17 Yakubu mawun mạ Zạbạdi fo u ɗe yi tạ, nạ Yahaya vawun vạ yi, aza a na u cayi ala Buwanaji, ana muwun n tsata; 18 u ɗe tạ fo Andarawu, ne ɗa fo Filibu, nạ Batalamawu waru, Matta fo tạ pe, Toma fo aajiya a ɗa ạ dạnại. Akapi e le ele ɗa Yakubu mawun ma Alfa, nạ Tadawu, oɓolo nạ Simo za na waru ạ tsu ɗe Bakanani,* 19 nạ Yahuza Iskariyoti, za na wina niyi.

Yesu nạ Ba'alzabu
(Mat. 12:22-32; Luk. 11:14-23; Luk. 12:10)

20 Ạvu urana u ro Yesu uwisa o u'wa, ạvu oɓolo a ama o ɓolo waru, hali a putsa yi no ojoro ạ yi na aa lyuwa ilyalya. 21 Ana ạzạ ạ yi a uwwai ne, ạvu o utạ ɗe adama e reme yi, a jiyan tạ u jaara tạ.

22 Munlu n Wilạ na aza a na ạ tạwại ɗe Urishelima ạ kạrạ tạ a dansa, “U tạ nạ Ba'alzabu† mogono mo otoni ạ limạ, waru nu ucira wạ yi u ɗa woo utạsạạ otoni ạ limạ'ạ.”

23 Ạvu u ɗe le, u yuwaan le adanshi ni iroci u damma le, “Cine Male† moo lo Male? 24 Ni iɗa i ne'eshen aciyạyi ure a yuwusan nlạngi na aciyele, iɗa i ndolo i tạ riyạ. 25 Nu u u'wa u ne'eshen ure, a yuwusan tsurala, u'wa u ndolo

---

* **3:18** Ạyi aala “Bakanani” to rocosu tsu vuma'a u tạ nu uzuwu wa aci adama u kamba ama ạ yi.

† **3:23** Male nạ Ba'alzabu na a yuwain adanshi ạ yi ạ ạạɗivạ a 3:22 vuma tạ ɗa a yuwusan adanshi.

wee isawan shi. 26 Adama o ndolo nạ tsugono tsa Male tse ne'eshen waa jima shi, amma u tạ riyạ.
27 “Babu za na aa gura uwa o u'wa wu za vu ucira u tara itana yạ yi, she nạ wu nlạ yi. Ạvu u gura uwa o u'wa wạ yi u tara yi itana. 28 Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, a ta gura yuwaan ama gafura vu nusu le na adanshi a vama e ekere ạ Ạsulạ.† 29 Amma za na yuwayin Ruhu va Akiza adanshi a vama, aa yuwaan yi gafura shi, adama a na unusu wạ yi u ri nu ukotu shi.” 30 U damma le tạ ne, adama a na a damma tạ, “U tạ no otoni ạ limạ.”

Mma nạ muwun mạ ạnạwu mạ Yesu
(Mat. 12:46-50; Luk. 8:19-21)

31 Ạvu mma vạ Yesu rawa nạ ạzạ ạ yi. Ạvu ạ lyungu za ro ɗe yi. Ạvu e isawan a alanga. 32 A cina tạ oɓolo a ama nden ukạndạruwu nạ ạyi, ạvu a damma yi, “Mma vạ wu, nạ ạzạ ạ wu, ạ tạ ɗe a alanga a pura wu.”
33 Ạvu u usu le, “Zane ɗa mma vạ nạ ạzạ ạ vạ?” 34 Ạvu u kạlyuwạ ama a na ạ ri nden ukạndạruwu nạ ạyi, ạvu u damma, “Kạlyuwại, ele nda ele ɗa mma vạ nạ ạzạ ạ vạ. 35 Aza a na a yuwusan ili i na Ạsulạ a cigai, ele ɗa muwun mạ ạnạwu n vạ olobo ne esheli nạ mma vạ.”

Iroci yi cimbi
(Mat. 13:1-9; Luk. 8:4-8)

4

1 Yashi i ro waru ạvu Yesu teme uritosu ạ nge'en m mala. Oɓolo a ama a na o ɓolotoi ạ dạnạ tạ ạbundạ lon, hali a zuwa yi u uwa a wantsun, ạvu u dạnu pe. Ama ɗe a aagadĩ ạ kạlyuwusạ mala'a. 2 Ạvu u roco le ili nạ ạbundạ aa yuwusan iroci.
Ạtsumạ o uritosu wạ yi, ạvu u damma le, 3 “Poloi atsuvu, yu uwwa, cimbi ro 'yạwạ tạ mazaza me icu'un. 4 Ạyi lo a mantsa ma na u temei mazaza me icu'un, ạvu icu'un i ro yo oco yi o ure, ạvu nnunu n tạwạ n kạkạɗạ icu'u'un. 5 Ạvu ozo o ro o oco bạtạ a atali, ubạtạ u na u ri nạ mạbulạ lon shi. Ạvu o utạ babu usạn, adama a na ạ tsurại wạcin ạlungu shi. 6 Ana urana u yuwain, ạvu a kpanla, adama a na ạ ri nạ mạbulạ lon shi, ạ tsurạ aralu shi, ạvu e 'yewe. 7 Ạvu ozo o ro waru o oco a awanda, ạvu awanda ạ 'yon, ạvu a gbagbala le, a matsan ulobonu shi. 8 Ozo o ro gba shi o oco ạ mạbulạ ma sa'ani, ạvu a matsan ulobonu, ozo o ro a matsan mata'atsu mata'atsu, ozo o ro kupotạli-utạli, ozo o ro ukpaku ukpaku.”
9 Ạvu u damma le, “Za na ri na atsuvu, wu uwwa.”

Ili i na i zuwai Yesu ritoi ni iroci
(Mat. 13:10-17; Luk. 8:9-10)

10 Mantsa ma na Yesu dạnại ạ nde'en, aza a na ạ dạnại lo oɓolo nạ Kupanejere, ạvu ee ece yi iroci i na u yuwaan nle. 11 Ạvu u damma le, “Ạɗu ɗa a lyawai i reve ili yu usokowu yạ Ạsulạ, amma aza a na ạ ri pe shi, ili suru she ni iroci i ɗa a tsu damma le. Adama a na
12 ‘A ta gura e ene ne esu, amma ee reve no okolo shi. A mawwa, a ta gura uwwa, amma aa gura reve shi. Adama a na ạạ kạmbạ a yuwaan le gafura wan.’ ” ◊

Ucuɗuwusa wi iroci
(Mat. 13:18-23; Luk. 8:11-15)

13 Ạvu u damma le, “Ạɗu i reve iroci i nda shi? To, cine yaa gura i reve iroci i ro? 14 Za vu cạ'ạn ndolo adanshi ạ Ạsulạ ɗa wạạ cu'usạn. 15 Icu'un i na yo

◊ **4:12** Isha. 6:9-10.

ocoi o ure, ele ɗa iroci ya aza a na ạ cu'wạin adanshi ạ Ạsulạ o okolo e le. Mantsa ma na a uwwai, babu usạn, Maleŧ mạ tạwạ ma usa adanshi a na ạ cu'wạin o okolo e le'e. 16 Ne ɗa waru aza a na o ocoi bạtạ a atali. Ele ɗa aza a na ạ tsu ushi adanshi babu usạn nạ mạzạngạ. 17 Amma ana ạ ri na aralu shi, a tsu jima shi. Na awuya ko ạtsumạlimạ ạ tạwạ adama a adanshi ạ Ạsulạ, babu usạn ạạ tạɗạtsạ. 18 Ozo o ro ạ tạ tsi icu'un i na yo ocoi bạtạ a awanda. A uwwa tạ adanshi, 19 amma addama o uvaɗi u nda, nu uyo'o wi ikebe, na maluwa me ili ma na aa uwwusa, a tsu gbagbala tạ adanshi'i. Reve wo o'wo le babu ulinga. 20 Amma aza a na o ocoi ạ mạbulạ ma sa'ani, ele ɗa aza a na a tsu uwwa adanshi, ạ usu yi, ạvu a yuwan ulinga nạ ạyi. Za ro tsu matsan tạ mata'atsu mata'atsu, za ro kupotạli-utạli, za ro gba ukpaku ukpaku."

Uzuwata u fitila (Luk. 8:16-18)

21 Ạvu Yesu ece le, "Ạ tsu tạwạạ tạ nạ fitila adama a na ạạ kpạto yi na aasa'atsu, ko a zuwa yi ạ mbungulu? E eelele a ɗa a tsu zuwa yi, adama u ca ekan shi? 22 Ili i na i ri usokowu suru ạ tạ kpạtu'wạ yi, waru babu ili i na yạạ dạnạ upa'un u na o utạạ yi a alanga shi. 23 Za na ri na atsuvu, wu uwwa."

24 Ạvu u damma le, "I yuwan ugbozu ni ili i na yaa uwwusa. Nạ makundatsu ma na i kunzuyi nạ ạyi ɗa ạạ kunzuwạ ɗu, waru ạ tạ dạshi ɗu. 25 Za na ri ni ili, ạyi ɗa ạạ dạshi, waru za na ri ni ili shi, wa'a na u ri nạ ạyi ạ tạ ushi yi i ɗa."

Iroci yi cu'un na yu utại

26 Ạvu Yesu damma le, "Apa nda cine tsugono tsạ Ạsulạ tsạ ri: tsa vuma na 'yạwại mazaza me icu'un. 27 Nu u lantsa na ayin ko u yuwan ulinga nu urana, mantsa suru icu'un oo utusạ a yuwusan mgbain, ko na wo o'woi u reve cine aa yuwusan mgbain shi. 28 Iɗa i tsu zuwa tạ ili i na ạ cu'wạin i 'yon mgbain, akunku a ɗa a tsu fara kungwa, ạvu ạ tạwạ a yuwan ạgạzạ a ca icu'un i sa'ani. 29 Mantsa ma na ishina i kutsai, ạvu u gasa le."

Iroci yi icu'un i na i la'ai ukạlạmu (Mat. 13:31-34; Luk. 13:18-19)

30 Ạvu Yesu reme a dansa, "Nạ nye tsaa gura kurato tsugono tsạ Ạsulạ? Ko ni iroci yi ili i ne a gura cuɗuwa yi? 31 Oroci e isu'wan i uri, ạyi ɗa cu'un na la'ai ukạlạmu na ạ tsu cu'wạn e iɗa. 32 Ko tsundolo, nạ ạ cu'wạn yi, nu u yuwan mgbain, u tsu la'a tạ olopu a na a buwai, u tsu yuwan tạ eten a gbagbain na nnunu n tsu tạwạ n tele ɗe."

33 Iroci yạ ạbundạ oroci o ndolo a ɗa u yuwaan le adanshi ạ Ạsulạ, ununa aa gura reve. 34 U damma le ili i ro shi, she oɓolo ni iroci, amma ạ mɓạngạ, ạvu u cuɗuwa ojoro ạ yi ili i na u dansaa nle suru.

Yesu isawaton tạ upepu (Mat. 8:23-27; Luk. 8:22-25)

35-36 O urana u ndolo nu ulivu, Yesu no ojoro ạ yi shi tạ a wantsun ạ nge'en m Mala mạ Gạlili. Reve u damma le, "Tạwại tsu 'yạwại ne upasu u ndeɗe." Ạvu antsun o ro o toni yi. Reve Yesu kạrạ ạ tyo o ukosu u wantsun reve u reme nlavu. U dạnạ tạ ni ili i na u zuwai aaci. 37-38 A jima lon shi, ạvu upepu u keɓe ɗe ạ tạwạ. Ạvu upepu'u u yuwusan mini ikeɗu ikeɗu, hali wantsu'un u ciga u shiwan nạ mini. Ạvu ojoro ạ yi a uwwa wovon lon, reve ạ 'yạwạ a jisan yi. Reve a damma, "Manlu, u ɓạlạ wu a na tsaa liɓa shi?"

39 Ạvu u 'yon, u ɓara upepu'u, u damma mala'a, "Von ne." Ạvu upepu'u u von ubạtạ wo o'wo kwin. 40 Ạvu u damma le, "Nye i zuwai yi da'wain tsunda, hali n gogo koto i ca mu okolo ạ ɗu shi?"

41 Ạvu wovon u tsurạ le lon, ạvu a dammulai, “Cu'un vuma ne ɗa tsunda'a,
hali nu upepu fo u tsu yuwan tạ ili i na u dammai?”

Yesu yuwaan tạ vuma vo otoni ạ limạ opocino
(Mat. 8:28-34; Luk. 8:26-39)

5

1 Ạvu Yesu no ojoro ạ yi a pasa ạ 'yạwạ upasu u mala u ndeɗe, ejege ạ lyuci
na ạ tsu ɗe Garasa. 2 Ạyi ạ motạạ pe ạtsumạ a wantsu'un, ạvu vuma za na ri
no otoni ạ limạ u ga'ashin nạ ạyi. 3 Ason a ɗa bạtạ ạ nden mạ yi. Babu za na
ri nu ucira u na waa gura nlạ yi, ko na akani. 4 Ạ tsu nlạ yi tạ ana ne ekere na
akani, amma u tsu kakasa le tạ. Babu za na ri nu ucira u na waa gura goloɓo
yi. 5 Usana nu ulivu u tsu dạnạ tạ a agadī ạtsumạ a ason a na a yuwain a atali.
Reve u dạnạ a yisaali, nạ wu padī aciyạyi.

6 Ana u cinkayai Yesu alanga, ạvu u suma ni iladī ạ tạwạ, ạvu u kingyo ạ
mạkạkạn mạ yi. 7-8 Ạvu Yesu damma otoni ạ limạ'ạ, “Lyawa vuma ndolo.”
Dadạ u ɓoshoi nạ yisaali a dansa, “Te ɗa imini yạ wu nạ ạmu, Yesu Mawun
mạ Ạsulạ? Kucina nạ Ạsulạ, vaa ca mu ạtsumạlimạ shi.”

9 Ạvu we ece yi, “Cine tsa ɗa aala ạ wu?”

Ạvu u usu, “Aala ạ vạ a ɗa Oɓolo adama a na tsu tạ ạbundạ.” 10 Ạvu u pati
Yesu lon adama u lyawa le e iɗa'a.

11 Ubạtạ u na ạ dạnại, ngurusumu n dạnạ tạ lo nạ ạbundạ, a zamishi ilyalya
zạlạ va agadī. 12 Ạvu otoni ạ limạ'ạ a pati yi, a damma, “Gbạrạ tsu ạ 'yạwạ
ạtsumạ ạ ngurusumu, adama tsu uwa pe ạtsumạ e le.” 13 Ạvu gba u usu le.
Ạvu otoni ạ limạ o utạ a uwa ạtsumạ ạ ngurusumu. Aza ạ dạnại lo suru, ạvu
a suma ạ 'yạwạ a mala. Ạvu ạ riyạ pe, ạvu ạ kuwạ pe. Ạbundạ e le a ta rawa
ukpakukupa ure (2,000).

14 Reve aza a na ạ dạnại a aguɓa ạ ngurusumu'u, ạvu a suma, ạvu ạ 'yạwạ
a ca alabari ạ lyuci nạ mulyuci. Ạvu ama ạ tạwạ e ene ili i na i farai. 15 Ana
ạ tạwại ubạtạ wạ Yesu, ạvu a cina lo vuma na dạnại no otoni ạ limạ nden
ubạtạ wạ yi, u'otowu ni itana nu ugbozu wạ yi. Reve a uwwa wovon. 16 Aza
a na e enei ne esu e le, ạvu a damma ili i na i cinai za vo otoni ạ limạ'ạ nạ
ngurusumu. 17 Ạvu e teme a patishi Yesu u lyawaa le iɗa i le.

18 Mantsa ma na Yesu dạnại a uwusa a wantsun, ạvu za na dạnại no otoni
ạ limạ'ạ u pati yi ankuri, u lyawa yi u 'yạwạ oɓolo nạ ạyi.

19 Amma u 'yuwan tạ, ạvu u damma yi, “'Yạwạ o u'wa u ɗu, vu 'yạwạ bạtạ
ạ n'utsạ mạ wu waru, vu ca le alabari e ili i na ạ Ạsulạ a yuwaan nuwu.”

20 Ạvu u kạrạ a casu alabari upasu wi iɗa wa Dikafoli*, ili i sa'ani i na Yesu
yuwaan niyi. Ama suru a yuwan tạ asalama ni ili i ndolo.

Jayiru 'yạwạ tạ ubạtạ wạ Yesu
(Mat. 9:18-26; Luk. 8:40-56)

21 Mantsa ma na Yesu kạmbại ạ 'yạwạ upasu u ndeɗe, ạvu ama o ɓoloto
ạbundạ ubạtạ wạ yi, ạyi lo zuzu nạ mala'a. 22 Ạtsumạ a azagbagbain ạ
ạạ'isạ'ạ, za na ạ tsu ɗe Jayiru, u tạwạ tạ we ene yi. Ạvu u kingyo ạ mạkạkạn
mạ yi, 23 a patishi yi lon, adansa, “Usheli u ke'en u vạ u ciga mạkuwạạ. N ciga
tạ vu tạwạ vu kuruwạ yi ukere, adama u kạmbạ gbaga.”

24 Reve u 'yạwạ oɓolo nạ ạyi, reve ama ạ ạbundạ o toni yi a gbagbalasa yi.

Ka na oo ocosu mpasa

25 Ạtsumạ o oɓolo'o, ka ro na yuwain a'wan kupa ne ejere o ocosu mpasa
shi tạ pe. 26 Wu uwwa tạ awuya lon e ekere ạ ạzạ ạ ạgumạ, waru wu una tạ

* **5:20** Dikafoli urevu wạ yi, ạyi ɗa Mulyuci Kupa.

ili i na u ri nạ ạyi suru, amma u jebe yi shi, she ili i na i 'yạwại elime. 27 Ana wu uwwai adama e Yesu, ạvu u tạwạ nu ucinạ wạ yi ạtsumạ o oɓolo'o, ạvu u ju'wạn utugu wạ yi. 28 U jiyan tạ o ookolo ạ yi, “Nạ n ju'wạn utugu wạ yi goon, n tạ kạmbạ gbaga.”

29 Babu usạn wocosu wu mpasa mạ yi n lyawai, ạvu u reve u tsurạ tạ lafiya lipu vạ yi. 30 Ạvu Yesu reveshi ucira wu utạ tạ ạ lipu vạ yi. Ɗaɗa u vadalai ạtsumạ o oɓolo'o, ạvu we ece, “Zane ɗa ju'wạn numu utugu?”

31 Reve ojoro ạ yi ạ usu yi, “Ve ene oɓolo a gbagbalasa wu, ạvu ve ece, ‘Zane ɗa ju'wạn nuwu utugu?’ ”

32 Ạvu u kạrạ a vadalasa adama we ene za na yuwain ulinga u ndolo. 33 Ạvu ka'a, ana u revei ili i na i yuwan niyi, ạvu u tạwạ u kingyo ạ mạkạkạn mạ yi nạ wovon nạ meje'en mạ lipu. Ạvu u damma yi amayun suru. 34 Ạvu u damma yi, “Usheli, ucawu wo okolo ạ wu u kạmbạto wu tạ gbaga. Wala nạ mạzạngạ, babu ubanakun.”

Yesu 'yạsạin usheli wa Jayiru

35 Ạyi pe ạtsumạ a adanshi, ạvu ozo o ro ạ tạwạ ɗe o u'wa wu zagbain vạ ạạ'isạ a damma, “Usheli wạ wu u kuwạ tạ. Cine vaa damaton yi waru?”

36 Agba Yesu polo atsuvu e ili i na aa dansa shi. Ạvu u damma zagbai'in, “She vu uwwa wovon wan, vu ca okolo goon.” 37 U lyawa nanza toni yi shi, she Bituru, nạ Yakubu, nạ Yahaya mawun mạ ạnạwu ma Yakubu. 38 Ana a rawai o u'wa'a, ạvu wu uwwa a yuwusan elemu, e mesun, a yisaali babu ukotu. 39 Ana u uwai, ạvu u damma le, “Nye i zuwai i ri a yisaali babu ukotu? Usheli'i u ri ukwạ shi, nlavu n ɗa waa yuwusan.”

40 Ạvu a yuwaan yi izo'oshi yu ulamu. Ana wu utạạ nle a alanga suru, ạvu u tara nshạwu mu usheli'i oɓolo no ojoro ạ yi, aza a na ạ dạnại oɓolo nạ ạyi, a uwa ubạtạ u na mawu'un u dạnại. 41 Ạvu u reme ukere wạ yi, u damma yi, “Talita kumi.” Ili i na waa dansa ɗa nda, “Mesheli, n ta dansaa wu, 'yon.”

42 Babu usạn ạvu usheli'i u 'yoshin, u fara mmalu. A'wan ạ yi kupa ne ejere a ɗa ạ dạnại. Ạvu a uwa asalama ạbundạ. 43 Ạvu u rono le atsuvu lon, she a damma nanza wan. Ạvu u damma le waru a ca usheli'i ilyalya.

A 'yuwan tạ Yesu ạ lyuci le
(Mat. 13:53-58; Luk. 4:16-30)

6

1 Yesu lyawa tạ ɗe, ạvu u kạmbạ Nazara lyuci le. Ạvu ojoro ạ yi o toni yi. 2 Ana urana wa Ashibi u rawai, ạvu u teme uritosu ạ ạạ'isạ.† Ama a na a uwwa niyi o uritosu, ạvu a yuwan asalama, adansa, “Te ɗa vuma nda tsurại ili i nda suru? Cu'un vu urevu ne ɗa a ca niyi tsunda? Kạlyuwạ cu'un vu ulinga wa asalama u na waa yuwusan. 3 Ạyi nda, ạyi ɗa za vu ushe'en ndolo shi, mawun ma Meri,† zakpara va Yakubu, oɓolo nạ Isuhu, nạ Yahuza nạ Simo shi? Ạzạ ạ yi e esheli pa ɗa ạ ri oɓolo nạ tsu shi?” Ɗaɗa a 'yuwan niyi.

4 Ạvu u damma le, “A tsu 'yuwan vumavạsulạ ubạtạ u ro shi, she ạ lyuci le oɓolo nạ ạzạ ạ yi, nu u'wa u le.” 5 U gura yuwan ulinga wa asalama ạ lyuci le shi. Ke'en ɗa u kuruwạyi ạzạ o ubanakun ukere, ạvu u kạmbạto le gbaga.

6 U yuwan tạ asalama lon, ana ạ kuɗại a ca okolo.

Yesu lyungu tạ Kupanejere
(Mat. 10:5-15; Luk. 9:1-6)

Ạvu u kạndạruwạ ạ 'yạwạ ạ mulyuci a yuwusan urocosu. 7 Ạvu u ɗe Kupanejere† u lyungu le ama e re re. U ca le tạ ucira e ekere o otoni ạ limạ. 8 Ạvu u damma le, “She i tara ili i ro a mmalu n ɗu wan, she aɗanga. She i

tara opopofu wan, ko tsạn, ko ikebe o osonu ạ ɗu wan. 9 I oto atan, amma she i tara ạtugu o ro wan." 10 Ạvu u dammisa le, "Ni i rawa ubạtạ u na ạ ushi nɗu, yi isawan pe o u'wa'a she mantsa ma na yaa lyawa lyuci ndolo. 11 Agba ni i rawa ạ lyuci na ạ usu nɗu shi, ko a uwwa ɗu shi, i lyawa yi, ạvu i kạkạlạ mạbutạ ma ana mạ ɗu. U to o'wo iroci i na yoo roco ama ạ lyuci'i a yuwan mejege shi."*

12 Ạvu ạ kạrạ a yuwusan alajiya, a dansaa ama a vadala† ubạtạ wạ Ạsulạ, a lyawa unusu u le. 13 O utạạ tạ otoni ạ limạ nạ ạbundạ, ạvu a putala ạzạ o ubanakun mani'in, ạvu ạ tsurạ lafiya.

Ukwạ wa Yahaya za vu Urumbusu (Mat. 14:1-12; Luk. 9:7-9)

14 Ana Mogono Hiridu† uwwai alabari e Yesu, adama a na aala e Yesu o'wo tạ urevu bạtạ suru. Ạvu ozo o ro a damma, "Ạ 'yạsạn tạ Yahaya za vu Urumbusu. Ɗaɗa u tsurại ucira u na waa yuwusan ulinga wa asalama."†

15 Ozo o ro gba a damma, "Iliya ɗa."

Ozo o ro a damma, "Ạyi vumavạsulạ ro ɗa, oroci a amạsulạ o ufaru."

16 Ana Hiridu uwwai ne, ạvu u damma, "Yahaya za vu Urumbusu ɗa, za na n zuwai o koɗoi aaci ạ yi, amma ạ 'yạsạn yi tạ." 17 U damma tạ ne adama a na ạyi na aciyạyi u lyungu tạ ɗe e reme yi. Ạvu waru u zuwa ạ nlạ yi, adama a ka na ạ tsu ɗe Hiridiya ka vawun vạ yi Filibu, za na u usai. 18 Adama a na Yahaya dạnạ tạ a dansaa yi, "U ri ulobonu vu zuwa ka vawun vạ wu shi."

19 Ạvu Hiridiya zuwa yi o ookolo ạ yi, hali u shi u ciga woo una yi. Agba u tsurạ ure u na wu una yi shi. 20 Adama a na mogono'o wu uwwusa tạ wovon wa Yahaya, adama a na u reve tạ vuma va akiza ɗa. Mantsa ma na wu uwwa niyi, ookolo ạ yi ạ tsu dạnạ nden shi, suru nạ ne u tsu ciga tạ wu uwwa yi.

21 Amma o ukosu, Hiridiya tsurạ tạ ure u ro. Ana urana u na a matsain mogono'o u kạndạruwại, u banu tạ ngono, nạ nan yali a gbagbain, na azagbain o upasu wạ Gạlili ạbuki. 22 Ana usheli wạ Hiridiya u uwa u je'ein, ạvu mogono'o na aza a na u banuyi a yuwan mạzạngạ. Ạvu u damma usheli'i, "Pati ili i na vu cigai suru, n ta ca wu." 23 U kucinaa yi tạ, u damma, "Ili i na vu pati numu suru, n ta ca wu. Ko uɓatsalai u tsugono tsạ vạ tsa ɗa vu cigai, n ta ca wu."

24 Ạvu wu utạ we ece mma vạ yi, "Nye maa pati?" Ạvu u usu yi, "Pati aaci a Yahaya za vu Urumbusu." 25 Babu usạn, ạvu u kạmbạ o ukobu u mogono, u pati yi u damma, "Gogogo, n ciga tạ vu ca mu aaci a Yahaya za vu Urumbusu a mapara."

26 Ạvu ạtsumạ o mogono ạ lạngạ lon, amma adama a akucunu a na u yuwain elime a ama, u ri n cine waa yuwan u putsa yi shi. 27 Lo ɗa u lyunguyi agbashi ạ yi, u damma o koɗoo yi aaci a Yahaya ạ tạwạạ. Ạ kạrạ tạ o koɗo aaci ạ yi o u'wa wa ali. 28 Reve u tạwạạ na aaci'i a mapara, u ca usheli'i. Mawun ma ka gba, u ca mma vạ yi.

29 Mantsa ma na ojoro a Yahaya a uwwai alabari o ndolo, ạvu ạ tạwạ a tara lipu vạ yi, ạ 'yạwạ ạ ciɗo yi.

Yesu lyuwato tạ ama ukpakukupa uton (Mat. 14:13-21; Luk. 9:10-17; Yah. 6:1-14)

30 Ana ojoro e Yesu ạ kạmbại ubạtạ wạ yi, reve a damma yi ili i na a yuwain suru, ni ili i na o ritoi. 31 Ama nạ ạbundạ ạ tạwusạ nạ ạ kạmbi, ạyi no ojoro ạ yi ạ tsurạ mantsa ma na aa lyuwa ilyalya shi. Ạvu u damma le, "Tạwại, tsu

* **6:11** A mantsa mo ndolo, nạ vuma zạkạtsạ mạbutạ mạ ạtugu ko wu kạlạ mạbutạ ma ana mạ yi, ure u ro u ɗa u na woo roco wu kasa tạ aciyạyi na ama ạ lyuci ndolo.

'yạwại ubạtạ u na ama ạ ri shi, yi ivuwan." 32 Ạvu ạ kạrạ a uwa a wantsun ạ 'yạwạ ubạtạ u na ama ạ ri shi, ele goon.
33 Ana oɓolo a ama a na ạ tạwại bạtạ bạtạ e ene nle ạ mạkạrạạ e reve le tạ, ạvu a suma ạ 'yạwạ upasu u ndeɗe kafu ele a rawa ɗe. 34 Ana u rawai ɗe, ạvu we ene oɓolo a ama lon. Ạvu we ene le iliyali, adama a na ạ dạnạ tạ she damma ikyon i na i ri nạ za va aguɓa shi. Ạvu u teme o rocosu ili nạ ạbundạ.
35 Ana urana u kotoi, ạvu ojoro ạ yi ạ tạwạ ubạtạ wạ yi. Ạvu a damma yi, "Ubạtạ u nda gba ama pa shi, waru urana u ɗa nda u kotoi. 36 Damma le ạ kạrạ ạ 'yạwạ ạ mulyuci n wawa'a n na n ri lo zuzu, a tsulaa aciyele ilyalya i na aa lyuwa."
37 Ạvu u usu le, "'Yạwại i ca le ilyalya i na aa lyuwa."
Ạvu ạ usu yi, "Tsu 'yạwạ tsu una ikebe i na i rawai ikebe† yu ulivu ukpakure (200) e ilyalya, ạvu tsu ca le a lyuwa?"
38 Ạvu we ece le, "Opopofu a yan a ɗa ɗu? 'Yạwại i kạlyuwạ."
Ana ạ 'yạwại ạ kạlyuwại, ạvu a damma, "Ozo o ton a ɗa, nạ mugula n re."
39 Ạvu u damma le suru ko zane ɗa dạnu a anlya o utạnu oɓolo oɓolo. 40 Ne ɗa ạ dạnại ozo o ro kupoton-uton, ozo o ro ukpaku ukpaku. 41 Ana u tarai opopofu o to'on nạ mugula n re'e, ạvu u 'yạsạn aaci zuva, ạvu u godyoo Ạsulạ. Ana u bubusai opopofu nạ mugula'a, reve u ca ojoro ạ yi, e ne'eshen ama. E ne'eshen le tạ opopofu nạ mugula n ndolo suru. 42 Suru nle a lyuwa tạ ạ cuwạn. 43 Ạvu ojoro ạ yi o ɓoloto asaka kupa ne ejere, asaka o opopofu nạ mugula n na m buwai. 44 Ama a na a lyuwai ilyalya i ndolo ali ukpakukupa uton (5,000) u ɗa.

Yesu a mmalu zuva mini
(Mat. 14:22-33; Yah. 6:15-21)

45 Ạvu u zuwushi ojoro ạ yi a uwa a wantsun a fara pasaa yi ạ 'yạwạ ạ lyuci va Besaida, kafu u lyawa oɓolo'o. 46 Ana u lyawa nle, ạvu u kumba a aagadĩ, adama u 'yạwạ u yuwan avasa.
47 Ana ulivu u yuwain, wantsun gba e memere ma mala, Yesu gba ạyi ɗe a aagadĩ ạyi ạ nde'en. 48 Reve we ene le e melen nạ wantsu'un a mala, adama a na upepu u ta damatosun le. Mantsa ma na nton n tsu saala nạ wasasa, ạvu u kạrạ ạ 'yạwạ ye'e le a mmalu a mala. U yuwan tạ she damma u tạ kạrạ le, 49 amma ana e ene niyi a mmalu ạ mini, ạvu a jiyan she damma yimoɗĩ i ɗa. Ạvu o oruwo, 50 adama a na wo o'woi suru nle e ene yi tạ, ạvu a da'wan.
Lo ɗa u yuwaan nle adanshi, "Guzại okolo ạ ɗu, ạmu ɗa. She yu uwwa wovon wan." 51 Ạvu u uwa a wantsun ne ele, ɗaɗa upepu u voyin. Ạvu e reme asalama lon, 52 adama a na hali n gogo koto ạ ri nu urevu wu ulyuwatosu wu ukpakukupa uto'on (5,000) shi. Adama a na okolo e le ạ dạnạ tạ ugbawu.

Yesu kạmbạto tạ vuma va Janisara gbaga
(Mat. 14:34-36)

53 Ana a pasai, a rawai e iɗa ya Janisara, ạvu ạ nlạ wantsu'un. 54 Nạ motạạ me le a wantsun, ạvu ama e reve yi. 55 Ạvu a suma bạtạ suru a tarasa ạzạ o ubanakun a avalu ạ tạwusạạ yi ko te ɗa a uwwai u ri. 56 Ubạtạ u na u uwai suru, ạ lyuci gbain nạ mulyuci'i na akapi ạ bạtạ, a tsu zuwaa yi tạ ạzạ o ubanakun o u'uwata we eden. Ạvu, a pati yi u lyawa le ạ ju'wạn nge'en mu utugu mạ yi. Aza a na ạ ju'wạn niyi suru ạ tsurạ tạ lafiya.

Uritosu wu nkaya
(Mat. 15:1-9)

† **6:37** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nạ Tsuheleni ạyi ɗa "dinari ukpakure (200)." Kạlyuwạ Ucuɗuwu wi "Ikebe."

7

1 Afarishi o ro oɓolo nạ munlu n Wilạ n ro o utạ tạ Urishelima reve o ɓoloto
ubạtạ wạ Yesu. 2 E ene tạ ojoro ạ yi a alya e ilyalya ne ekere babu sa'a o ure
u na wu ntsayi shi.
3 Afarishi na akapi a aza a Isra'ila a ta yuwusan cine nkaya n dammai wu
ntsaa tạ a yuwan. A tsu sa'a tạ ekere e le ulobonu. 4 A tsu 'yuwan tạ a lyuwa
ilyalya e eden she na a sa'a ekere. Ili nạ ạbundạ i tạ lo, tsạ wuzạ'u wu nden,
nạ munda oɓolo na asa'atsu.
5 Adama a na a tsu sa'a tạ ulobonu, ana e enei ojoro ạ yi a alya tsundolo,
reve e ece yi, “Nye i zuwai ojoro ạ wu ạ kurusu ili i na yi ntsayi shi? Tsu cina
le tạ a alya babu a sa'a ekere.”
6 Ạvu u damma le, “Ạzạ e ikpa'a! Wo o'wo tạ unạtạ na Ishaya yuwain
adanshi ạ Ạsulạ a aci ạ ɗu. Ununa a ɗanai,
‘Ama a nda a ta casu mu tsugbain ạ nạ le goon,
okolo e le gba alanga a ɗa ạ ri nạ ạmu.
7 Ạgạndạ a na aa yuwusaan mu ili yạ ạɓulạ i ɗa shi. Ili i na oo ritosu ili i ro i
ɗa shi, agba uritosu wa ama u ɗa.’ ◊
8 “Yi icina tạ nạ wilạ wạ Ạsulạ, ạvu i toni uritosu wa ama.”
9 Ạvu u damma le, “Yi icina tạ ni ili i na Ạsulạ a dammai, ạvu i toni uritosu
u ɗu. 10 Adama a na Musa† dammai, ‘Vu ca dada nạ mma vạ wu tsugbain.
Waru za na isulai dada ko mma vạ yi, a ciga a 'yuwan o una yi.’ ◊ 11 Amma
uritosu u ɗu u damma tạ ili i sa'ani i ɗa vuma damma dada ko mma vạ yi, ili
i na n shi a ca ɗu n ca tạ ɗe Ạsulạ. 12 I putsa yi tạ na waa kamba dada ko mma
vạ yi ni ili i ro. 13 Ne ɗa i tsu yuwan, ạvu i kạmbạto adanshi ạ Ạsulạ pere,
adama o uritosu u ɗu, ili i nạ ạbundạ icu'un i ndolo i ɗa i tsu yuwan.”

Ili i na i tsu lungusạ vuma (Mat. 15:10-20)

14 Ạvu u ɗewishe oɓolo'o, ạvu u dammisa le, “I zuwa atsuvu suru nɗu yu
uwwa ili i na maa damma. 15 Ili i na i tsu uwa ạtsumạ a vuma ạyi ɗa u tsu
lungusạ wuma wạ yi shi, she ili i na i tsu utạ o okolo, ạyi ɗa u tsu lungusạ yi.
16 [Za na ri na atsuvu, wu uwwa.]”
17 Ana wu kasai no oɓolo'o, ạvu u uwa o u'wa. Ạvu ojoro e ece yi ili i na
iroci'i waa dansa. 18 Ạvu u usu le, “Ạɗu fo i reve ili i na iroci'i waa dansa shi?
Ạɗu fo i reve shi, ko nye ɗa i uwai ạ ạạtsumạ a vuma, u tsu lungusạ yi shi?
19 Adama a na u uwa o okolo ạ yi shi, amma u uwa tạ ạ ạạtsumạ ạ yi, ne ɗa
waru woo utạ?” Ne ɗa Yesu yuwain u kạmbạtoi ilyalya suru ulobonu adama
a alya.
20 Ạvu waru u damma, “Ili i na yoo utusạ ubạtạ u vuma, ạyi ɗa u tsu lungusạ
yi. 21 Adama a na pe ɗa, pe o okolo a vuma ɗa icu'un i nda yo utusạ: majiyan
me iwuya, tsipere, nạ wivu, nạ mona ma ama, 22 nu uforondo, ni iwuya, nạ
wulumu, nu unusu icu'un icu'un, nạ tsurala, ne epen, na aci o ugbamu nạ
tsulo. 23 Iwuya i pe o okolo a vuma a ɗa ạ tsu utạ, ạvu a zuwa yi wo o'wo ili yi
idaba e ekere ạ Ạsulạ.”

Ucawu wo okolo a ka a Meheleni (Mat. 15:21-28)

24 Diga lo ạvu u kạmbạ ạ 'yạwạ ạ mɓạngạ ma Taya nạ Sida. Ạvu u uwa
o u'wa u ro, u ciga nanza reve shi, amma u ri n soko aciyạyi shi. 25 Ka na
mawun mạ yi, usheli u wa'a u dạnại no otoni ạ limạ, ana wu uwwai alabari
e Yesu, ạvu u tạwạ u kingyo ạ mạkạkạn mạ yi. 26 Ka'a gba Meheleni ma ɗa,

◊ **7:7** Isha. 29:13. ◊ **7:10** Mtạ. 20:12; Mtạ. 21:17; N.Gn. 20:9; U.Wl. 5:16.

ubạtạ u na wu utại gba Basurofiniki ɗa. Ạvu u pati Yesu utạạ otoni ạ limạ a na a uwai ạtsumạ a mawun mạ yi. 27 Ạvu u usu ka'a, “Lyawa tsu fara lyuwato muwun mu u'wa. U ri ulobonu a tara ilyalya i muwun ạvu a variya musạn shi.”
28 Amma u usu yi tạ, u damma, “Ne ɗa u ri Zagbain, agba ko musạn n tsu lyuwa tạ akapi e ilyalya i muwun.”
29 Ạvu u damma yi, “Adama a adanshi ạ wu, wala ạ kạmbạ o u'wa, otoni ạ limạ'ạ a lyawa tạ mawun mạ wu.”
30 Ạvu u kạmbạ o u'wa, ạvu u cina mawun mạ yi nven a aavalu. Cina otoni ạ limạ'ạ a lyawa yi.

Yesu kạmbạto tạ agulani gbaga

31 Ạvu u lyawa mɓạngạ ma Taya, u toni ạ 'yạwạ Sida ạ 'yạwạ a Mala mạ Gạlili, ni iɗa i na ạ tsu ɗe Dikafoli.* 32 Ama o ro ạ tạwạạ yi tạ nạ vuma na dạnại aagulani waru nu usạn u ɗa u tsu gura damma, ạvu a pati Yesu ankuri u kuruwạ vuma'a ukere. 33 Ạvu Yesu tara yi ạ 'yạwạ ubạtạ u na ama ạ dạnại shi, ạvu u zuwa akatsu ạ yi a atsuvu a vuma'a, u tsuwạn mạtsạn mạ yi, ạvu u ju'wạn eelentsu a vuma'a. 34 Ạvu Yesu kạlyuwạ zuva no okolo ạ tạ, ạvu u damma yi, “Ifata!” adansa, “Kpạtu'wạ!”
35 Ạvu u kpạtu'wạ atsuvu ạ yi. Ili i na i shi yi nlại eelentsu ạ yi, u bạɗạ. Ạvu u yuwan adanshi mejege. 36 U damma le tạ she a damma ama wan, amma she ili i na i lyuwai elime a casu alabari ạ yi. 37 Ạvu a yuwan asalama lon, a damma, “Kạlyuwạ cine u yuwain ili'i suru mejege. Hali u gura zuwa agulani a uwwa. Aza a na a tsu gura yuwan adanshi shi, a yuwan adanshi.”

Yesu lyuwato tạ ama ukpakukupa unạshi (Mat. 15:32-39)

8

1 A mantsa mo ndolo, oɓolo a ama o ro o ɓoloto tạ ạbundạ, agba ạ ri ni ilyalya i na aa lyuwa shi. Ạvu Yesu ɗe ojoro ạ yi, ạvu u damma le, 2 “N te eneshe oɓolo a ama nda'a iliyali, adama a na o to oɓolo nạ mu hali rana ta'atsu, agba ạ ri ni ilyalya i na aa lyuwa shi. 3 Waru nạ n damma le ạ tyo o u'wa na ambulu, aa gura rawa o u'wa shi, ozo o ro ɗa nda gba o utại alanga.”
4 Ạvu ojoro ạ yi ạ usu yi, a damma, “Ubạtạ u nda ogozo a ɗa, te ɗa gba tsaa gura tsurạ ilyalya i na tsaa gura lyuwato ama ạ ạbundạ a nda?”
5 Ạvu we ece le, “Opopofu a yan a ɗa ɗu?”
Ạvu a damma, “Ạzạ e cindere.”
6 Ạvu u zuwa ama'a ạ dạnu e iɗa. Ana u tarai opopofu e cindere o ndolo, ạvu u godyoo Ạsulạ, ạvu u bubusa, u casu ojoro ạ yi ạ 'yạwạạ oɓolo a ama'a. Ạvu ạ 'yạwusạạ le. 7 Ạ dạnạ tạ nạ mugula n keke'en wa'a. Ana u godyoyi Ạsulạ, ạvu u damma ạ 'yạwạạ le. 8-9 Ama ukpakukupa unạshi (4,000) u ɗa ạ shi o ɓolotoi, ạvu gba a lyuwa ilyalya hali ạ cuwạn. Reve ojoro o ɓoloto akapi a na a buwai reve o shiton asaka e cindere. Ạvu u damma le ạ tyo o u'wa. 10 A jima shi, ɗaɗa u uwai a wantsun no ojoro ạ yi ạ tyo Dalmanuta.

Afarishi a zami tạ ili ya asalama (Mat. 16:1-4)

11 Afarishi ạ tạwạ e teme mawasan nạ ạyi, a ta zama u roco le iroci ɗe zuva, adama ạ lyungwạ yi. 12 Ạvu wi ivuwan ogbolo ạ ruhu vạ yi, u damma, “Nye i zuwai ama o gogo ạ ri e izami yi iroci? Amayun a ɗa n damma nɗu, babu iroci i na oo roco ama o gogo.”

---

* **7:31** Dikafoli urevu wạ yi, ạyi ɗa Mulyuci Kupa.

13 Ạvu u lyawa le lo, ạvu u kạmbạ a wantsun u pasa ạ 'yạwạ ạ mɓạngạ n ndeɗe.

Wolilo wa Afarishi nạ ạzạ ạ Hiridu
(Mat. 16:5-12)

14 Reve e reme mmalu agba e icina tạ a na ạ tạwạạ no opopofu, ili i na i ri lo le pe a wantsu'un u la'a za tạ shi. 15 Ạvu u damma le, “I yuwan ugbozu nạ wolilo wa Afarishi nạ ạzạ ạ Hiridu.”

16 Ạvu a dammulai, “U damma tạ ne ana wo o'woi tsu ri no opopofu shi.”

17 Yesu gba u reve tạ ili i na a dammulai, ạvu we ece le, “Nye i zuwai i dammai i ri no opopofu shi? Koto ye ene ko i reve shi? 18 I tạ ne esu, amma yee ene shi. I tạ na atsuvu, amma yaa uwwa shi. 19 Waru i cuwan ana m bubusai opopofu o ton, ạvu n ne'eshen ama ukpakukupa uton shi? Akapi gba asaka a yan a ɗa i ɓolotoi?”

Ạvu ạ usu, “Kupa ne ejere.”

20 Ɗaɗa we ece nle, “Ana m bubusayi ama opopofu e cindere, akapi a asaka a yan a ɗa a buwai ana i ɓolotoi?”

Reve ạ usu yi “Ạzạ e cindere a ɗa.”

21 Ɗaɗa we ece nle, “Hali n gogo koto i reve ili i na maa dansaa ɗu shi?”

Yesu kpạtu'wạ tạ irumbạ esu

22 Ạvu a rawa ạ lyuci va Besaida. Reve ama ạ tạwạạ Yesu ni irumbạ, ạvu a pati yi u ju'wạn yi. 23 Ạvu u reme ukere wạ yi, wu utạạ yi ạ mɓạngạ n lyuci. Reve u tsuwạạn yi mạtsạn e esu, waru u kuruwạ yi ukere, ạvu we ece yi, “Vu gura tạ ene ili i ro?”

24 Ạvu irumbạ'ạ u 'yạsạn urewesu, ạvu u usu, “N te eneshe ama. Amma oroci a ɗanga a ɗa mee eneshe le a agara.”

25 Ạvu u zuwisaa yi ukere o urewesu. Ạvu irumbạ i kpạtu'wạ esu yi we ene ili suru mejege. 26 Ạvu Yesu damma yi u wala ạ tyo o u'wa, waru u damma yi tạ, “She vu uwa a mạlyuci mo ndolo wan.”

Biturụ yuwan tạ adanshi adama e Yesu
(Mat. 16:13-20; Luk. 9:18-21)

27 Yesu 'yon tạ no ojoro ạ yi, u uwa mulyuci n Kasariya Filibi. Ạvu we ece ojoro ạ yi, “Zane ɗa ama aa dansa n ri?”

28 Ạvu ạ usu yi, “Yahaya za vu Urumbusu, ozo o ro gba a damma, Iliya, ozo o ro gba a damma vu utạ tạ ạtsumạ a amạsulạ.”

29 Ạvu we ece le, “Amma ạɗu gba, zane ɗa yaa dansa n ri?”

Ạvu Biturụ usu yi, “Ạvu ɗa Kristi'i† Zamawawa.”†

30 Ạvu u rono le atsuvu she a damma nanza wan.

Yesu yuwisan tạ adanshi adama o ukwạ wạ yi
(Mat. 16:21-28; Luk. 9:22-27)

31 Ạvu u teme o ritosu le, a dansa, “Ạmu Mawun ma Vuma n to sowo ạtsumạlimạ lon. Waru azagbain, nạ nan ganu a gbagbain, nạ munlu n Wilạ a ta 'yuwan mu, hali o una mu. Agba na a yuwan rana ta'atsu, n tạ 'yon wuma.” 32 A alanga eteshe a ɗa u damma nle adanshi o ndolo. Ạvu Biturụ ɗe yi ạ tyo ạ nge'en, u teme a yuwusaan yi nlạngi. 33 Amma ana Yesu vadalai, we enei ojoro ạ yi, ạvu u ɓara Biturụ, u damma, “Vu yuwan alanga nạ ạmu, ạvu Male! Vaa yuwusan avasa adama a na ili yạ Ạsulạ yaa shiwan shi, she ili ya ama.”

34 Ạvu u ɗe oɓolo'o oɓolo no ojoro ạ yi, u damma le, “Za na cigai u toni mu, she nu u 'yuwan aciyạyi suru suru, nu u ciga u 'yuwan u tara akpata ạ yi, ạvu u toni mu. 35 Za na ri aɗa a wuma wạ yi, u ta lamba yi. Amma za na lambai wuma wạ yi adama ạ vạ, adama a Alabari a Sa'ani waru, u tạ tsurạ yi. 36 Nye

i ɗa vuma munai ko nu u tsuraa uvaɗi u nda suru, avu u lamba wuma waa yi?
37 Nye waru vuma aa gura tsupa, avu u wawa wuma waa yi? 38 Naa za uwwa
wono u vaa na alajiya a vaa o uvaɗi u iwuya wu ulambu waa aɓulaa u nda, Mawun
ma Vuma fo u ta uwwa wono waa yi, nu u 'yawaa a makakan ma Dada vaa yi naa
nlingata maa Asulaa."

9

1 Avu u lyuwa elime na adanshi, "Amayun ɗa maa dansaa ɗu, ozo o ro a taa
pa ubataa u nda na ee ene ukwaa shi, she ne e ene tsugono tsaa Asulaa tsaa taawaa
nu ucira."

Lipu vaa Yesu vadalai
(Mat. 17:1-13; Luk. 9:28-36)

2 Ana a yuwain rana taali, avu Yesu tara Bituru, naa Yakubu, naa Yahaya, u
'yawato le a masasan mo uga'an, ele goon. Avu oroci a yi a vadala elime e le.
3 Itana yaa yi i vadala yo o'wo u'uri puwu a madala, pa o uvaɗi u nda babu za
na aa gura zaza'waa le ne. 4 Avu e eneshi Iliya† naa Musa, a yuwusan adanshi
naa Yesu.
5 Avu Bituru cananaa yi unaa, "Manlu, u lobono taa ana tsu ri pa. Tsu ta
yuwan pa ogodo a ta'atsu, za taa za vaa wu, za taa za va Musa, za taa waru za
va Iliya." 6 U lamba taa ili i na waa damma, adama a na wu uwwai wovon lon.
7 Avu eleshe a taawaa a kpato le nu ululu, avu uɗyo wu utaa ɗe e eleshe'e,
"Mawun ma na n cigai lon ɗa nda, yu uwwa yi." 8 Avu a jikaa a kanlashi, amma
e ene waru za ro shi, Yesu ɗa goon e enei oɓolo ne ele.
9 Ana a cipai ɗe a masasa'an, avu u damma le, "She i damma nanza ili i na
ye enei wan, she naa Mawun ma Vuma mo 'yon atsumaa o ukwaa."
10 A yuwan taa ili i na u damma nle a yuwan, amma a yuwusan taa adanshi'i
goon le, "Nye i ɗa waa dansa adama o u'yosun o ukwaa u nda?"
11 Avu e ece yi, "Nye i zuwai munlu n Wilaa n dammai nga Iliya ta fara taawaa
elime a Kristi Zamawawa?"
12 Avu u usu le, "Iliya ɗa fara taawai, adama a na woo foɓo ili suru. Nye i
zuwai a ɗanai, adama a Mawun ma Vuma, 'U to sowo awuya icu'un icu'un,
waru aa 'yuwan yi?' 13 Amma n ta dansaa ɗu, Iliya taawaa taa ɗe, a yuwaan yi taa
cine a cigai, cine alabari a yi a ri uɗanu."

Yesu kambato taa mawun mo otoni a limaa gbaga
(Mat. 17:14-21; Luk. 9:37-43)

14 Ana a kambai ubataa u na ojoro a yi a ri, avu e ene abajini o oɓolo
ukandaruwu ne ele. Munlu n Wilaa waru n danaa taa a mawasan ne ele. 15 Naa
menee maa Yesu, avu oɓolo'o a yuwan asalama lon. Avu o ɓoso ni iladi a taawaa
ubataa waa yi, a casasaa yi.
16 Avu we ece le, "Mawasan maa ne yaa yuwusan?"
17 Avu za taa atsumaa o oɓolo'o u usu yi, "Manlu, mpa nda n taawaa nuwu naa
molobo maa vaa za na ri no otoni a limaa. Adama o ndolo u tsu gura yuwan
adanshi shi. 18 Mantsa ma na otoni a limaa'a a kumba niyi suru, she na a
vari yi e iɗa, unaa waa yi a yuwusan apiva, u gagalai anga a yi, avu wo o'wo
wudaruwu. Avu m pati ojoro a wu o lo otoni a limaa a yi, avu a kuɗa."
19 Avu u usu le, "Aɗu ama o gogo aza a na aa casu okolo shi. N jima taa
nden naa aɗu. Hali mantsa maa ne maa danu naa aɗu a yuwusan ankuri naa
aɗu? Taawaa numu naa ayi."
20 Avu a taawaa yi naa molobo'o. Ana otoni a limaa'a e enei Yesu, avu a varu
molobo'o e iɗa babu usan, lipu vaa yi e meje'en. Reve u riyaa u daaa e igandalu,

unạ wạ yi o utusạ apiva. 21 Ạvu Yesu ece dada vạ yi, “Urana u ne ili i ndolo i cina niyi?”

Ạvu u damma, “Ạyi a mawun. 22 U sowo tạ a varusu yi a akina nạ ạ mini, adama wu una yi. Amma nạ vaa gura yuwan ili i ro, ve ene tsu iliyali, vu kamba tsu.”

23 Ạvu u damma yi, “Nạ maa gura? Ili suru ili i na aa gura yuwan ɗa e ekere a za na cayi okolo.”

24 Ạvu wu utạạ uɗyo babu usạn, “N ca tạ okolo. Kamba mu n dạshi ca okolo.”

25 Ana Yesu enei oɓolo a ama ạ tạwusạ lo ubạtạ'ạ, ạvu u ɓara otoni ạ limạ, u damma, “Ạvu otoni ạ limạ a na a tsu putsaa na adanshi, n damma wu tạ, vu kasa nạ ạyi. She vu dạshi toni yi wan.”

26 Ana otoni ạ limạ ạ yi a saalai, ạvu a kpasu'wa yi e iɗa lon, lipu vạ yi e meje'en, ạvu a kasa nạ ạyi. Ạvu molobo'o wo o'wo tsạ ạạkwạkwạ, hali wo o'wo ama nạ ạbundạ a damma, “U kuwạ tạ.” 27 Ạvu Yesu reme ukere wạ yi u 'yạsạn yi, ạvu u 'yon mishin.

28 Ana u uwai o u'wa, ạvu ojoro ạ yi e ece yi usokowu, “Nye i zuwai tsu kuɗại, a na tsoo lo otoni ạ limạ o ndolo?”

29 Ạvu u usu le, “Na avasa a ɗa goon aa gura lo cu'un ndolo a alanga, babu ili i ro.”*

Yesu yuwisan tạ adanshi o ukwạ wạ yi
(Mat. 17:22-23; Luk. 9:43-45)

30 Ạvu ạ 'yon lo, a uwa e iɗa yạ Gạlili. U ciga nanza reve shi. 31 Adama a na u to ritosu ojoro ạ yi, u ta dansaa le, “A ta ca Mawun ma Vuma e ekere a ama waru ạ to una yi. Nạ o una yi, na a yuwan rana ta'atsu u tạ 'yon.”

32 Amma a gura reve adanshi'i shi, ạvu waru a uwwusa wovon na ee ece yi.

Tsugbashi tsạ ɑɓulạ
(Mat. 18:1-5; Luk. 9:46-48)

33 Ạvu a rawa Kafarnahum. Ana u uwai o u'wa, ạvu we ece le, “Mawasan mạ ne yaa yuwusan o ure?”

34 Ạvu ạ rungwạ kpaku kpaku, adama a na a yuwan tạ mawasan o ure za na o'wo zagbain ạtsumạ e le. 35 Ạvu u dạnu, u ɗe Kupanejere'e. Ạvu u damma le, “Za na cigai woo o'wo zagbain, u kạmbạ za vu ukosu, aagbashi a ama suru waru.”

36 Ạvu u sheɗe mawun mo ro u zuwa yi e memere, ạvu u katala yi. Ɗaɗa u damma nle, 37 “Za na ushiyi mawun me ke'en cu'un nda adama a ala† ạ vạ, ạmu ɗa u ushiyi. Za na waru usu numu, ạmu ɗa u ushiyi goon shi, amma za na lyungu numu ɗa u ushiyi.”

Za na 'yuwan ntsu shi, za tsu ɗa
(Luk. 9:49-50)

38 Ạvu Yahaya usu yi, “Manlu, tse ene tạ nanza o utusạạ otoni ạ limạ na ala ạ wu. Ạtsu gba tsu putsa yi tạ, adama a na u ri oo tono tsu shi.”

39 Amma u damma tạ, “She i putsa yi wan, adama a na za na gura yuwain ulinga wa asalama a ala ạ vạ, waa gura vadala u yuwan adanshi avama adama ạ vạ shi. 40 Za na ri a tsurala nạ tsu shi, za tsu ɗa. 41 Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, za na ca nɗu mini i sowo adama ạ vạ, u tạ tsurạ iliyinkapa.

Re mạriyạa ạtsumạ o unusu
(Mat. 18:6-9; Luk. 17:1-2)

* **9:29** Akuci a aatagada o ro ạ tạ nạ: “Amma avasa na akuli a ɗa goon aa gura cu'un vi ili i nda.”

42 “Nạ nanza aa zuwa ạtsumạ ạ muwun n nda ạ riyạ, u ta la'a ạ nlạạ yi utali
u yira ạ yinlu yạ yi, ạvu a vari yi a mala. 43 Nu ukere wạ wu waa zuwa wu,
vu nusan, vu kodo yi. U ta la'aa wu, vu tsurạ wuma babu ukere u tạ ana vạạ
tsurạ ekere e re, ạvu vu uwa a akina.† 44 [Ubạtạ u na azun ạ tsu kuwạ shi,
waru akina ạ tsu kimạ shi.] 45 Na anana ạ wu aa zuwa wu vu yuwan unusu,
vu kodo yi. U ta la'aa wu, vu tsurạ wuma nạ tsukutsumạ, ana aa vari wu
ạtsumạ a akina na ana e re. 46 [Ubạtạ u na azun ạ ri n kuwạ shi, waru akina ạ
ri n kimạ shi.] 47 Nạ lyusu vạ wu aa zuwa wu vu yuwan unusu, vu kongoro yi.
U ta la'aa wu, vu uwa o tsugono tsạ Ạsulạ nạ lyusu tạ, ana aa vari wu ạtsumạ
a akina ne esu e re. 48 Ubạtạ u na azun ạ ri n kuwạ shi, waru akina ạ ri n kimạ
shi.
49 “Na akina a da aa lyungwạ ama suru, cine a tsu lapula ili na akpadi.
50 “Akpadi ạ tu ulobonu, amma nạ ạ lạngạ, nạ nye da vaa lapula yi?
“I dạnạ na akpadi o okolo ạ du, i yuwan nden n sa'ani.”

Uritosu adama o lolo
(Mat. 19:1-12; Luk. 16:18)

10

1 Yesu lyawa tạ de, ạvu u kạmbạ e ida ya Yahuda, waru nu upasu wạ Urdu,
ama nạ ạbundạ o boloto tạ ubạtạ wạ yi, ạvu u kạrạ o rocosu le ununa u tsu
yuwusan.
2 Ạvu Afarishi ạ tạwạ ubạtạ wạ yi, reve e ece yi, “Unusu u da vuma lyawa
ka vạ yi?”
3 Ạvu we ece le, “Nye i da Musa damma ndu?”
4 Reve ạ usu yi, “Musa damma tsu tạ tsu ca ka aatagada a wukasu u lolo,
ạvu a lyawa yi.” ◊
5 Dada u usu nle, “Musa damma du tạ ne, adama a na i ri na aciyogbamu.
6 Amma a mantsa ma na a yuwain uvadi ne da u dạnại shi. Amma ana a fara
a yuwain, ‘vali nạ ka da a yuwan nle.’ ◊ 7 ‘Adama o ndolo a da vuma aa lyawa
dada vạ yi nạ mma vạ yi, tsạrạ u suraa ka vạ yi goon. 8 Ele ra o to o'wo ili i tạ.’
◊ Ana wo o'woi a buwa ili i re shi, 9 adama o ndolo ili i na Ạsulạ o boloi, she
vuma kakasa wan.”
10 Ạvu ana ạ kạmbại o u'wa dada ojoro ạ yi e ece niyi ili i na u ritoi. 11 Ạvu
u damma le, “Za na kakasai, reve u yuwisan lolo ro, tsipere tsa da waa
yuwusan nạ ạyi. 12 Waru nạ ka lyawa vali vạ yi, ạvu u yuwisan lolo ro, tsipere
tsa da waa yuwusan.”

Yesu zuwaa tạ muwun aba'un
(Mat. 19:13-15; Luk. 18:15-17)
13 Ạ tạwusạạ yi tạ nạ muwun, tsạrạ u ju'wạn le. Reve ojoro ạ yi a putsa le.
14 Amma ana Yesu enei ne, reve ạtsumạ ạ lạngạ yi. Ạvu u damma le, “Lyawai
muwun n keke'en n tạwạ ubạtạ u vạ, she i putsa le wan. Adama e icu'un i
ndolo i da o foboi tsugono tsạ Ạsulạ.
15 “Amayun a da maa dansaa du, za na usuyi tsugono tsạ Ạsulạ cine muwun
n ri shi, waa uwa ạtsumạ o tsugono tsạ Ạsulạ shi.” 16 Reve u shede le e ekere,
ạvu u zuwaa le aba'un.

Za vu utsuru
(Mat. 19:16-30; Luk. 18:18-30)

◊ **10:4** U.Wl. 24:1-4. ◊ **10:6** Ufr. 1:27; Ufr. 5:2. ◊ **10:8** Ufr. 2:24.

17 Ana u remei mmalu a tyo Urishelima, ɗaɗa nanza sumai elime e Yesu,
a̱vu u kingyo. A̱vu u damma, manlu ma̱ a̱ɓula̱, “Nye ɗa maa yuwan, tsa̱ra̱ n
tsura̱ wuma u babu ukotu?”
18 A̱vu Yesu usu yi, “Cine vee ɗesu mu manlu ma̱ a̱ɓula̱? Babu za va̱ a̱ɓula̱,
she A̱sula̱ goon. 19 A̱vu na aciya̱wu vu reve ta̱ ili i na A̱sula̱ a dammai a
yuwan: ‘She vu una vuma nu ucigu wa̱ wu wan, she vu yuwan wivu wan,
she vu yuwan tsipere wan. She vu usu ili i na vu revei shi wan, waru she vu
paala za ro wan. Vu ca dada na̱ mma va̱ wu tsugbain.’ ” ◊
20 A̱vu u usu yi, “Manlu, ele ndolo suru n yuwusan le ta̱, a̱mu o molobo.”
21 A̱vu Yesu ka̱lyuwa̱ yi ni icigi. A̱vu u damma yi, “Ili i ta̱ i ɗa vu lambai,
'ya̱wa̱ vu wina ili i na vu ri na̱ a̱yi suru, tsa̱ra̱ vu ca alambi, adama vu tsura̱
uzuwa zuva. Na̱ vu yuwan ne a̱vu vu ta̱wa̱ vu toni mu.”
22 Ana wu uwwai ne, a̱vu u lukuta̱ urewesu, adama a na u ri ni ili a̱bunda̱.
23 A̱vu u vadala u ka̱lyuwa̱ ojoro a̱ yi, a̱vu u damma le, “Ili yu usa̱n i ɗa za
vu utsuru u tsura̱ u uwa a̱tsuma̱ o tsugono tsa̱ A̱sula̱.”
24 A̱vu ojoro a̱ yi a uwa asalama, adama e ili i na u dammai. A̱vu u da̱shi
dammisa, “Muwun n va̱, u ta yuwan usa̱n za vu utsuru uwa o tsugono tsa̱
A̱sula̱.† 25 U ta la'aa aarakumi a̱ pusula̱i na̱ vunu vu bele, ana za vu utsuru aa
uwa o tsugono tsa̱ A̱sula̱.”
26 Ana a uwwai ne, a̱vu a̱ ka̱ra̱ a asalama, a̱vu a damma, “Na̱ wo o'wo za vu
utsuru a̱a̱ tsura̱ u uwa a̱tsuma̱ o tsugono tsa̱ A̱sula̱ shi, zane ɗa aa la'a?”
27 A̱vu u usu le, “E ekere a vaɗilima̱ ili yu usa̱n i ɗa, amma e ekere a̱ A̱sula̱
shi. Babu ili i na A̱sula̱ a̱a̱ kuɗa̱ yuwan.”
28 A̱vu Bituru usu yi, “A̱tsu ɗa nda tsu lyawai ili suru, a̱vu tsu kuru wu.”
29 A̱vu u usu u damma, “Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, za na lyawai u'wa
wa̱ yi, ko dada va̱ yi, ko mma va̱ yi, ko u lyawai zakpara va̱ yi, ko vawun va̱ yi,
ko gba u lyawai muwun ma̱ yi, ko ka va̱ yi, adama a̱ va̱ na Alabari a Sa'ani,
she nu u tsura̱ atsupu. 30 A mantsa mo gogo, u ta̱ tsura̱ 'wa, na̱ a̱za̱ a̱ yi, na̱
muwun ma̱ a̱na̱wu, na̱ a̱ɗuma̱, na̱ muwun, ukpaku ukpaku. Amma waru a̱
ta̱ lyungwa̱ yi. De zuva† waru u ta̱ tsura̱ wuma u babu ukotu. 31 A̱za̱ e elime
na̱ a̱bunda̱ a̱ ta̱ ka̱mba̱ a̱capa̱. A̱za̱ a̱ a̱capa̱ a̱ ta̱ ka̱mba̱ elime.”

Yesu yuwisain adanshi o ukwa̱ wa̱ yi
(Mat. 20:17-19; Luk. 18:31-34)

32 Ele a̱tsuma̱ a mmalu a gawan Urishelima, Yesu ɗe elime e le, a̱vu ojoro
yi ka̱ra̱ asalama. A̱vu ama a na oo tono yi, a̱ ka̱ra̱ o wovon. A̱vu waru u da̱shi
ɗe ojoro a̱ yi, a̱vu u fara a dansaa le ili i na yaa cina yi. 33 A̱vu u damma,
“A̱tsu ɗa nda a̱ tyo Urishelima, a ta ca Mawun ma Vuma e ekere a nan ganu
a gbagbain na̱ munlu n Wila̱. A ta paɗaa yi ugana u na oo una yi, waru a
ta zuwa yi e ekere a̱ a̱za̱ e iwuya. 34 A ta yuwaan yi ulamu reve a̱ tsuwa̱n yi
ma̱tsa̱n. Waru a ta fufaba yi, a̱vu o una yi. Agba na a yuwan rana ta'atsu, u
ta̱ 'yon.”

Ipati ya Yakubu na̱ Yahaya
(Mat. 20:20-28)

35 A̱vu muwun ma̱ Za̱ba̱di, Yakubu na̱ Yahaya, a rawa zuzu na̱ a̱yi a
damma, “Manlu tsu ciga wu ta̱, vu yuwaan tsu ili i na tsaa pati wu.”
36 Reve we ece le, “Nye i cigai n yuwaan ɗu?”
37 Reve a̱ usu, “Urana u na a̱ 'ya̱sa̱n nuwu zuva na̱ tsugono, tsu ta ciga wu
vu zuwa za ta̱ o ukere usa'ani, za ta̱ o ukere ugula̱.”

◊ **10:19** Mta̱. 20:12-16; U.Wl. 5:16-20.

38 Ạvu u usu le, “I reve ili i na yaa patishi shi. I ta gura sowo awuya a na
moo sowo, a ta gura tsupu ɗu ununa ạạ tsupu mu a awuya?”
39 Reve ạ usu a ta gura. Ạvu u usu le, “I ta gura sowo awuya a na moo sowo,
ununa ạạ tsupu mu ne ɗa ạạ tsupu ɗu. 40 Amma adama a na yạạ dạnu o ugulạ
ko o usa'ani, za vạ ɗa shi na maa ca. Ạsulạ a ɗa aa ca bạtạ na u foɓoyi aza a
na a ɗangwai.”
41 Ana ojoro ạ yi a uwwai ne, reve a uwa ạtsumolạngu nạ Yakubu nạ
Yahaya. 42 Ạvu u ɗe le, u damma le, “I reve tạ aza a na a zuwai o o'wo aza a
tsugbain a ama o uvaɗi, ạ tạ nạ tsugbain a aci e le. 43 Ne ɗa woo o'wo e ekere
ạ ɗu shi. Za na cigai wo o'wo zagbain, she nu u kạmbạto aciyạyi aagbashi ạ
ɗu biti. 44 Za na cigai u uwa elime ạ ɗu, she nu u kạmbạto aciyạyi aagbashi
ạ ɗu suru. 45 Ko Mawun ma Vuma, u tạwạ tsạrạ a yuwaan yi tsugbashi shi.
Amma tsạrạ u yuwan tsugbashi, waru u ca aciyạyi, adama a wawa ama.”

Yesu kpạtu'wạ tạ esu e irumbạ
(Mat. 20:29-34; Luk. 18:35-43)

46 Ạvu a rawa Jeriko. Ạyi o utạ Jeriko no ojoro ạ yi no oɓolo a ama ạbundạ,
ạvu irumbạ i ro i tạwạ zavipati aala ạ yi Bartimawu, mawun ma Timawu. U
tsu dạnusu tạ ạ nge'en mu ure. 47 Ana wu uwwai Yesu va Nazara tạ lo ạ tạwạ,
ạvu u 'yạsạn uɗyo wạ yi a dansa, “Yesu, Yesu, mawun mạ Dạwuda, kạlyuwạ
ununa n ri iliyali.”
48 Ạvu ama nạ ạbundạ a putsa yi, a dansaa yi u rungwạ unạ wạ yi. Amma
she ili i na i 'yạwại elime, ạvu u dạshi utạạ uɗyo a dansa, “Yesu, Yesu, mawun
mạ Dạwuda, kạlyuwạ ununa n ri iliyali.”
49 Ạvu wi isawan, reve u zuwa e ɗe yi. Ạvu e ɗe irumbạ'ạ, a damma yi,
“Yuwan mạzạngạ, u tạ ɗesu wu.”
50 Ạvu u vari aapalutsu ạ yi, ạvu u jikạ ạ 'yạwạ ubạtạ wạ Yesu.
51 Ạvu we ece yi, “Nye vu cigai n yuwaan wu?” Ạvu u usu yi, “Manlu, adama
n tsurạ me ene ure.”
52 Ạvu u usu yi, “Yuwan mmalu mạ wu, ucawu wo okolo ạ wu u wawa wu
tạ.” Babu usạn, ạvu esu ạ yi ạ kpạtu'wạ, ạvu u kuru Yesu ạ kạrạ.

Yesu uwai Urishelima
(Mat. 21:1-11; Luk. 19:28-40; Yah. 12:12-19)

11

1 Ele arawa Urishelima, zuzu nạ lyuci va Batafaji nạ Batanya, reve a rawa
a Masasan mạ Zetun. Reve Yesu lyungu ama e re ạtsumạ o ojoro ạ yi. 2 Reve
u damma le, “'Yạwại ạtsumạ ạ mạlyuci ma na mạ ri elime ạ ɗu, nạ ma'uwaa
mạ ɗu i te ene molloli wunlu za na koto a kumbai shi. I bạɗạ yi ạ tạwạ. 3 Nạ
za ro ece ɗu, nye i zuwai yaa yuwusan ne? I damma yi, ‘Zagbain ɗa ciga niyi,
amma wạạ lạpạ kạmbuwạ yi shi.’ ”
4 Ạvu ạ kạrạ, reve a cina molloli ạ nge'en mu ure. 5 Ele ạ mạbạɗạ mạ yi, reve
aza a na ạ dạnại lo mishin e ece le, “Nye ɗa i zuwai yạạ bạɗạsạ yi?” 6 Ạvu ạ
usu le ili i na Yesu damma nle. Reve ạ rungwạ le ạ kạrạ nạ ạyi.
7 Reve ạ tạwạạ Yesu nạ ạyi, ạvu o polo amuna e le o molloli'i. Ạvu u kumba
ɗe. 8 Ama nạ ạbundạ ɗa o poloi amuna e le ạtsumạ o ure, ozo o ro waru a
baza ạvu'un o ure, aza a na a kuɗai a atsusa. 9 Aza a na ạ dạnại elime na aza
a na ạ dạnại ạcạpạ, reve ạ dạnạ e ishipa,

“Husana!*†
“Aba'un ạ tyo a za na ạ tạwạ a ala† ạ Ạsulạ! ◊

* **11:9** Husana urevu wạ yi, ạyi ɗa “Ica ạ tyo Ạsulạ!” ◊ **11:9** Ica 118:25-26.

10 “Aba'un ạ tyo o tsugono tsa dada tsu Dạwuda tsa na tsạ ri lo ạ tạwạ!
“Husana ạ tyo e ekere ạ Ạsulạ!”
11 Reve u uwa Urishelima, ɗaɗa u uwai ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa. Ạvu u kạlyuwạ ubạtạ suru. Ana wo o'woi ulivu u ɗa, ạvu wu utạ u kạmbạ Batanya oɓolo no ojoro ạ yi.

Yesu yuwayin ubiri unạ
(Mat. 21:18-19)

12 Ana usana u tawai, ạvu o utạ Batanya. U dạnạ tạ a uwwusa ambulu.
13 Ana we enei ubiri nạ ạvu'un ạ ạbundạ, reve u 'yạwạ tsạrạ u tsurạ muwun u lyuwa. Ana u rawai, u kạlyuwại biti, u cina ɗe ili shi, adama a na a mantsa ma na ubiri u tsu matsan ɗa shi. 14 Ạvu u damma ubiri'i, “She nanza dạshi lyuwa muwun mạ wu wan, diga gogo.” Agba ojoro ạ yi ạ dạnạ tạ a uwwusa ili i na u dammai.

Yesu uwai ạ Ạạ'isamapaɗa
(Mat. 21:12-17; Luk. 19:45-48; Yah. 2:13-22)

15 Reve a rawa Urishelima.† Ana Yesu† uwai ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa,† ạvu u lo aza a na ạ dạnại atsulu na awina pe. Waru ạvu wu keɓe apada a aza a na ạ dạnại a kita'usa ikebe, ạvu u baza otogu ni ili i na ạ dạnại a yuwusan ulinga, na aza a na ạ dạnại a winasa nrukuku. 16 U putsa tạ aza a na ạ dạnại ni itana a ɓatsa pe ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa. 17 Ạvu u yuwaan le adanshi, “Ashe Adanshi ạ Ạsulạ,† a damma, ‘U'wa u vạ ubạtạ wa avasa adama a ama suru ɗa shi?’ ◊ Amma, ạɗu i kạmbạto yi tạ ubạtạ u na yạạ dạnạ a yuwusan wivu.”
18 Ana nan ganu a gbagbain nạ munlu n Wilạ me enei ili i na i farai, ạvu a zami ure u na oo una yi. Agba a uwwa tạ wovon, adama a na ama suru a uwa tạ asalama nạ cu'un vu uritosu wạ yi.
19 Nu ulivu, ạvu Yesu lyawa lyuci'i.

Iroci nu uɗanga wu ubiri
(Mat. 21:20-22)

20 Ele ạ mạkạmbạạ nu usana, reve e ene ubiri u na Yesu yuwayin unạ u 'yewe ạ tyo a aralu. 21 Ạvu Bituru gura cuwan nạ cu'un vi ili i na i farai, ạvu u damma, “Manlu, kạlyuwạ ubiri u na vu yuwayin unạ'ạ u 'yewe tạ.”
22-23 Ạvu u usu le, “I usu Ạsulạ, amayun a ɗa maa dansaa ɗu, za na dammai masasan ma nda u mulạ u riyạ ạtsumạ a mala no okolo ạ yi a da'wan shi, amma u ca tạ okolo e ili i na u dammai, u to o'wo ne. 24 Ạyi ɗa i zuwai maa dansaa ɗu ili i na i patiyi suru ạtsumạ a avasa, ni i ca okolo i tạ tsurạ. 25 Ni yi isawan a mantsa ma na yaa yuwan avasa, ni i ri o upan nạ ạzạ ạ ɗu, i yuwan gafura, tsạrạ Dada ɗu za na ri zuva ạyi fo u yuwaan ɗu gafura. 26 Amma ni i yuwaan za ɗu gafura shi, cine tsa ɗa Dada ɗu za na ri zuva waa yuwaan ɗu gafura vu unusu u ɗu?”

Yeci yu ubạtạ u na Yesu tsurại ucira
(Mat. 21:23-27; Luk. 20:1-8)

27 Reve ana Yesu no ojoro ạ yi ạ kạmbisại Urishelima a uwa tạ ạ Ạạ'isamapaɗa. Ạyi pe ạtsumạ a agara ạ Ạạ'isamapaɗa'a reve nan ganu a gbagbain nạ munlu n Wilạ na azagbain ạ tạwạ ubạtạ wạ yi. 28 Reve e ece yi, “Nu ucira u ne u ɗa vaa yuwusan ulinga u nda, waru zane ɗa ca nuwu ạyi?”
29 Reve Yesu usu le, “Ạmu fo n ta yuwan ɗu yeci, i usu mu. Ạmu waru n ta gura damma ɗu ubạtạ u na cu'un vu ucira na maa yuwusan ulinga wu utại.

◊ **11:17** Isha. 56:7; Irm. 7:11.

30 Urumbusu u na Yahaya† aa yuwusan, te ɗa wu utại, ubạtạ wạ Ạsulạ ko
ubạtạ wu vaɗilimạ?"
31 Ạvu e reme mawasan vạni le, a damma "Nạ tsu damma zuva ɗa wu utại,
u te ece tsu, 'To nye i zuwai tsu cayi okolo shi?' 32 Nạ waru tsu damma ubạtạ
wa ama ɗa wu utại, u tạ tạwạạ tsu na addama." A ta uwwusa wovon wa ama,
adama a na ama e reve tạ Yahaya vumavạsulạ† ɗa.
33 Ạvu ạ usu yi, "Tsu reve shi."
Ạvu fo u usu le, "Maa damma ɗu ubạtạ u na n tsurại ucira u na maa
yuwusan ili i na maa yuwusan shi."

Iroci ya aza a zamalinga
(Mat. 21:33-46; Luk. 20:9-19)

12

1 Ạvu Yesu uwa a yuwusaan le adanshi ni iroci. Reve u damma, "Vuma ro
ɗa cuwạin uɗumạ wạ inabi, ạvu u suwaa yi uɓaɓu ạkạndạruwạ. Reve waru
u kạpạ ạkạri, tsạrạ u tsurạ ubạtạ u na wạạ dạnạ o kpokuso masayan. Ạvu
u suwaa yi aburu, adama we eneshe ili i na i ri pe suru. Reve u ca aza a
zamalinga uɗumạ'ạ, adama a linga yi. Reve u kạrạ ạ 'yạwạ mmalu ạ lyuci
ro.
2 "Ana mantsa mo ugasa ma rawai, reve u lyungu vuma tạ ạtsumạ a
agbashi ạ yi u 'yạwạ u ushi akunda e ili i na o ɓolotoi. 3 Ạvu aza a zamalinga'a
e reme aagbashi'i, reve a lalapa yi reve a damma yi u kạmbạ ekere lyạngạ.
4 Reve za vu uɗumạ'ạ u lyunguwisạ aagbashi o ro, ạvu a lalapa yi lon. 5 Ana
u lyunguwisại aagbashi o ro, reve o una yi. Aza a na u koso lyunguwisại nạ
ạcạpạ, a lalapa akapi, akapi gba o una le.
6 "Ạvu wo o'wo vuma tạ ɗa shi buwai, ạyi ɗa mawun mạ tạ mạ yi za na u
cigai lon. Ạvu za vu uɗumạ'ạ u koso lyungu yi a majiyan ne e ene yi, a ta
uwwa wovon, ạvu a yuwaan yi ili i na i lobonoi.
7 "Ana e ene niyi, ạvu a dammulai, 'Ndeɗe magaji mạ tạ mạ yi ạ tạwạ, tsu
una niyi adama ubạtạ'ạ wo o'wo ubạtạ u tsu.' 8 Reve e reme mawu'un o una
yi, ạvu a vari yi ạtsumạ o ogozo."
9 Ạvu Yesu damma, "Cu'un majiyan ne ɗa yaa yuwusan za vu uɗumạ'ạ
waa yuwan? Ạyi za vu uɗumạ'ạ u tạ tạwạ wu una le suru, ạvu u ca aza a
zamalinga o ro a linga uɗumạ'ạ. 10 Koto i ɗenunạ ili i na Adanshi ạ Ạsulạ a
dammai shi?
'Aatali a na asuwi a 'yuwain,
ạyi ɗa wo o'woi ikyun yu ucira ạtsumạ o usaa.
11 Zagbain ɗa yuwain ili i nda,
waru u lobono tạ e esu ạ tsu.' " ◊
12 Reve Afarishi† a zami ure u na ee reme yi adama a na e reve tạ u ta
yuwusan adanshi a aciyele. Amma a ta uwwusa wovon wa ama, adama o
ndolo a ɗa a lyawa niyi. Reve a saɓa ure u le.

Yeci adama a atsupa o utafa
(Mat. 22:15-22; Luk. 20:20-26)

13 Ạvu ạ lyunguwạ yi ama o ro ạtsumạ a Afarishi na ama ạ Hiridu, tsạrạ e
reme yi nu unusu ạtsumạ a adanshi ạ yi. 14 Ana a rawai, reve e ece yi, "Manlu,
ạtsu tsu reve tạ ạvu za va amayun a ɗa, waru vu ri na aɗangulu shi. Vu tara tạ
ama suru unạtạ, vu to rocosu ure wạ Ạsulạ. Damma tsu u lobono tạ a tsupa
utafa ạ tyo ya Kaisa mogono mạ Roma† ko tsu tsupa wan?"

◊ **12:11** Ica 118:22-23.

15 Ana u revei ili i na a cigai, reve u damma, “Nye i zuwai yąą lyungusą mu?” Ąvu u damma le, “Tąwąą numu ni ikebe.”
16 Ana ą tąwąą niyi, ąvu we ece le, “Ululu wa zane u ɗa u ri ɗe?” Reve ą usu yi, “Ululu wa Kaisa u ɗa u ri ɗe.”
17 Ɗaɗa u damma nle, “I ca Kaisa† ili i na i ri ya Kaisa, Ąsulą waru a ca yi ili i na i ri za vą yi. Reve ama ą kąrą a yuwusan asalama ą yi.”

Yeci yu u'yosun ątsumą ą ąkwąkwą
(Mat. 22:23-33; Luk. 20:27-40)

18 Reve ama a na ą tsu ɗe aza a Sadukiya† aza a na a dammai ną vuma kuwą u buwa ą 'yon shi, ele fo ą tąwą ubątą wą yi. 19 Reve a damma yi, “Manlu, Musa ɗanaa tsu tą, ną vuma kuwą, ąvu u lyawa ka vą yi babu u matsan, ąvu zawa'a vą yi sotso ka'a, tsąrą u tsurąą yi mawun. 20 A yuwan tą ama e cindere ali. Za vu ufaru yuwan tą lolo, ąvu u kuwą babu u matsan. 21 Reve za ve ire sotso yi, ąyi fo u kuwą babu mawun ną ąyi. Za va ta'atsu waru ne ɗa, ne ɗa a yuwusain. 22 Ele ama e cindere'e ko za tsurą mawun ną ąyi shi. O ukosu, ąvu fo ka'a u tąwą u kuwą. 23 To o urana u na ąą 'yąsąn ąkwąkwą, ka va zane ɗa woo o'wo, adama a na wo oloi mecindere me le suru?”
24 Reve u usu le, “Adama o ndolo a ɗa i puwąin. Adama a na i reve Adanshi ą Ąsulą shi, waru i reve ucira wą Ąsulą shi. 25 O urana u na ąą 'yąsąn ąkwąkwą, babu adama o lolo. O to o'wo ununa nlingata mą Ąsulą n ri, aa yuwan ɗe lolo shi. 26 Koto i ɗenuną ili i na aatagada a Musa a dammai shi, ubątą u na u yuwain adanshi o molopu a madala, ana Ąsulą a dammai, ‘Ąmu ɗa Ąsulą a Ibrahim ną Ishiyaku ną Yakubu?’ ◊ 27 Ąyi Ąsulą a aza a wuma a ɗa, amma Ąsulą ą ąkwąkwą a ɗa shi. Amayun i puwąn tą suru suru.”

Wilą u gbain
(Mat. 22:34-40; Luk. 10:25-28)

28 Ąvu manlu mą Wilą† ma Musa mą tąwą ma uwwa le a mawasan vąni le. Ana we enei Yesu usu nle mejege, ąvu we ece, “Wilą u ne u ɗa u la'ai mgbain?”
29 Ąvu u usu yi, “Wilą u gbain ąyi ɗa, ‘I polo atsuvu ąɗu muwun ma Isra'ila, Ąsulą mogono mą tsu ąyi ɗa Ąsulą goon. 30 I ciga Ąsulą no okolo ą ɗu suru, na asuvu ą ɗu, nu ucira u ɗu.’ ◊ 31 Za ve ire ąyi ɗa, ‘I ciga ązą ą ɗu ununa i cigai aciyąɗu.’ ◊ Ili i ro yi lo i la'ai ndolo shi.”
32 Ąvu manlu'u u usu yi, “Manlu amayun a ɗa wu, Ąsulą ą tą a ɗa, za ro lo shi she ąyi. ◊ 33 A ciga yi no okolo ą tą, na asuvu ą tą, nu ucira u tsu, ąvu waru tsu ciga ązą ą tsu ununa tsu cigai aciyątsu. U la'a tą wocosu wu mpasa nu ukulątosu.” ◊
34 Ana Yesu enei ununa u usuyi mejege, reve u damma yi, “Vu ri alanga ną tsugono tsą Ąsulą shi.”
Ko za dąshi yuwan yi yeci waru shi.

Yeci adama a Mawun mą Dąwuda
(Mat. 22:41-46; Luk. 20:41-44)

35 Yesu ątsumą o uritosu ą Ąą'isamapaɗa, ąvu we ece le, “O uną wu nye munlu n dammai Kristi Zamawawa to utą o ugundo wą Dąwuda? 36 Agba Ruhu va Akiza zuwa tą ɗe Dąwuda damma:
‘Ąsulazuva a damma tą Zagbain vą: “Dąnu o ukere usa'ani u vą, she ną n
zuwa n'yuwatan mą wu a apata a ana ą wu.” ’ ◊
37 “Ną Dąwuda na aciyąyi u ɗe yi ‘Zagbain’, cine woo o'wo waru mawun ma tsukaya mą Dąwuda?”

◊ **12:26** Mtą. 3:6. ◊ **12:30** U.Wl. 6:4-5. ◊ **12:31** N.Gn. 19:18. ◊ **12:32** U.Wl. 4:35. ◊ **12:33** Hos. 6:6. ◊ **12:36** Ica 110:1.

Ama nạ ạbundạ a uwwa tạ uyo'o wu uritosu wạ yi.

Morono ma atsuvu adama ạ munlu n Wilạ
(Mat. 23:1-36; Luk. 20:45-47)

38 Ạtsumạ o uritosu wạ yi, ạvu u damma le, “I yuwan ugbozu nạ munlu
n Wilạ.† 39 Aza a na a cigai ạ dạnạ a casu le tsugbain e eden u'wotowu nạ
ạtugu a ga'an le, ạ dạnạ ạ dạnusu ạ ndạnạtạ ko'o ạ ạ'isạ, nạ ndạnạtạ n sa'ani
e eden. 40 Aza a na a tsu ususa ili yi nrunạ. Ạvu ạ dạnạ a yuwusan avasa o
ugaɗi. Ạsulạ a ta ca icu'un ya ama o ndolo ạtsumạlimạ lon.”

Mạrunạ na anini e re
(Luk. 21:1-4)

41 Ạvu Yesu dạnu zuzu nu uzuwata wi ikebe ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa. Reve
u kạlyuwusạ ama a zuwusa ikebe. Ạzạ o utsuru nạ ạbundạ a zuwusa ikebe
yạ ạbundạ. 42 Ạvu mạrunạ mo ro me iliyali mo utạ ɗe, ạvu u zuwa anini* e
re.

43 Reve u ɗe ojoro ạ yi, ạvu u damma le, “Mạrunạ me iliyali ma nda ma
zuwa tạ ili i na i la'ai ama suru. 44 Ạzạ o utsuru a nda suru e kene tạ ạtsumạ
o utsuru u le. Ạyi gba ni iliyali yạ yi suru, reve u purạ suru ko ili u lyawa shi
ạvu u zuwa.”

Adanshi adama o ulungusu wạ Ạạ'isamapaɗa
(Mat. 24:1-2; Luk. 21:5-6)

13

1 Yesu o utạ ạ Ạạ'isamapaɗa,† reve za tạ ạtsumạ o ojoro ạ yi u rawa ubạtạ
wạ yi, ạvu u damma, “Manlu, kạlyuwạ cu'un vu usaa u sa'ani na atali† a nda!”
2 Reve u usu yi, “Ye ene tạ cu'un vu usaa ndolo? Ko aatali ạ tạ aa lyawa zuva
vu za vạ yi shi. Suru nle o to oco le e iɗa.”

Ufaru wạ ạtsumạlimạ
(Mat. 24:3-14; Luk. 21:7-19)

3 Ạyi nden a masasan mạ Zetun za na dạnại ạ nkạlạlại nạ Ạạ'isamapaɗa,
reve Bituru nạ Yakubu nạ Yahaya nạ Andarawu a yuwan yi yeci. 4 A damma,
“Damma tsu mantsa ma na ili i ndolo yaa fara. Waru damma tsu ili i na yaa
fara o ukosu.”

5 Ạvu u damma le, “I yuwan ugbozu she i lyawa nanza yuwan ɗu tsulo wan.
6 Ama nạ ạbundạ ạ tạ tạwạ na aala ạ vạ a damma ele ɗa Kristi Zamawawa'a.
Reve a damma ɗu, ‘Ạmu ɗa,’ o to polo ama nạ ạbundạ. 7 She okolo ạ ɗu a
da'wan wan, nạ yu uwwa alabari o uvon zuzu ko alanga. She na a yuwan ili
i ndolo suru, amma ukosu u ɗa shi. 8 Iɗa i ta yuwan nlạngi ni iɗa. Tsugono tsu
ta yuwan nlạngi nạ tsugono. A ta yuwan urạmosu wi iɗa ạbundạ. Ambulu a
ta yuwan ạbundạ. Ili i nda suru u to rocosu ufaru wu ukosu wu uvaɗi.

9 “I yuwan ugbozu na aciyạɗu. E te reme ɗu ạ 'yạwạto ɗu o ukobu wu
uge'etosu adama ạ vạ. A ta fufaba ɗu ạ ạ'isạ. Ạ tạ 'yạwạto ɗu ạ mạkạkạn
mo ngono nạ ạzạ o uge'etosu, adama ạ vạ. I damma le adama a Alabari a
Sa'ani. 10 Amma kafu ukosu wu uvaɗi, a ta yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani ạ
vạ ạtsumạ o uvaɗi suru. 11 Na a tara ɗu ạ tyo ubạtạ o uge'etosu, she yi da'wan
o unạ wi ili i na yaạ usu le wan. Nạ mantsa ma rawa, o to roco ɗu ili i na yaa
damma. Ili i na yaa damma yoo utạ o unạ u ɗu shi, Ruhu va akiza† to roco ɗu
ili i na yaa damma.

---

* **12:42** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nạ Tsuheleni ạyi ɗa “lapta.” Kạlyuwạ Ucuɗuwu wi “Ikebe.”

12 “Vuma ta wina mawun mą ąnąwu mą yi adama o una yi. Nan dada waru
a ta yuwaan ne muwun n le. Muwun n ta 'yuwan mbara n le ną mukuci n le,
tsąrą o una le. 13 Ama suru a ta 'yuwan ɗu adama ą vą. Amma za na isawain
ugbamu, ą tyo o ukosu u ta la'a.

Mantsa mą ątsumąlimą lon
(Mat. 24:15-28; Luk. 21:20-24)

14 “Mantsa mą tą lo ą tąwą a na yee ene za na a yuwusan ili yi idaba ą
mąkąkąn mą Ąsulą ątsumą ą Ąą'isamapaɗa, ubątą u na wu ntsayi shi ununa
Daniyan dammai.” ◊ (Za vu ɗesununą u yuwan ugbozu.) “Reve aza a na ą ri
ątsumą a Yahuda a suma ą tyo a nsasan. 15 Za na ri zuva vu ukwą'ą, she u
cipą u uwa o u'wa wą yi, tsąrą u tara ili i ro ątsumą o u'wa wan. 16 Za na ri ɗe
o uɗumą, she u kąmbą o u'wa, tsąrą u tara aapalutsu ą yi wan. 17 U ta suɗuwa
ąmąci a na ą ri ną ątsumą oɓolo ną ąmąci a na ą ri ną muwun n na ma apasa
maani.

18 “She i yuwan avasa, tsąrą ili i ndolo i fara ną lyushi wan. 19 Ątsumą a
rana ndolo, o to o'wo rana vą ątsumąlimą lon, cu'un na koto a yuwain shi,
ana Ąsulą a yuwain uvaɗi u nda. Ą dąshi waru cu'un vą yi shi. 20 Amma
Ąsulą e jebe tą rana ndolo, ną ne ɗa shi, ko za aa la'a shi. Agba adama a aza
a na waru Ąsulą a ɗangwai, ɗaɗa e jebei rana ndolo.

21 “Ną za ro damma ɗu, ‘Ndeɗe Zamawawa,’ ko ‘Apa yi,’ she i usu wan.
22 Adama a na azamawawa e epen na amąsulą e epen, ą tą tąwą. A ta gura
yuwan ili ya asalama ną ąbundą, tsąrą o polo aza a na a ɗangwai n na aa
gura. 23 Amma i yuwan ugbozu n damma ɗu tą ɗe ili i na yaa fara suru.

Mątąwąą ma Mawun ma Vuma
(Mat. 24:29-31; Luk. 21:25-28)

24 “Amma ątsumą a rana ndolo, ną mantsa mą ątsumąlimą lon mo koto,
urana u to o'wo irumbu, woto waru wąą dąną ne ekan shi. 25 Italyo'o waru
i tą dąną ą riyąsą e iɗa. Ą tą jingąɗą cira na ri zuva. 26 Reve ee ene Mawun
ma Vuma ą tąwą e eleshe nu ucira ną tsugono tsą Ąsulą. 27 Reve u lyungu
nlingata mą Ąsulą, tsąrą o ɓoloto ojoro ą yi, aza a na u ɗangwai ubątą suru,
diga o ufaru wu uvaɗi ą tyo o ukosu.

Adanshi adama o ubiri
(Mat. 24:32-35; Luk. 21:29-33)

28 “I rito ili i ro o uɗanga wu ubiri. Ną yee ene ąvu'un ą yi a vadalasa, a
yuwusan ototopi, i reve lyushi yuwan tą zuzu. 29 Ne ɗa waru ną yee ene ili
i nda a farasa, i reve u yuwan tą zuzu ną mątąwąą, u tą lo o unąntsutsu.
30 Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, uvaɗi u nda woo koto shi, she ni ili i na a
dammai nda suru a shiwan. 31 Zuva ni iɗa o to koto, amma adanshi ą vą oo
koto shi.

Babu za na revei urana ko mantsa
(Mat. 24:36-44)

32 “Amma adama o urana u ndolo, ko mantsa babu za na revei, ko nlingata
mą Ąsulą, ko Mawu'un, she Dada vą yi goon. 33 I yuwan ugbozu waru i
yuwan avasa adama a na i revei mantsa'a shi.

34 “U to o'wo cine vuma tsu dąną mocin e iɗa i ro u lyawa tą ɗe u'wa wą yi,
reve u ca agbashi ą yi ucira, suru nle waru u ca le tą ulinga u na aa yuwan.
Reve u damma za vi ipiri u kąlyuwą ulobonu. 35 I dąną ufoɓu adama a na i
revei mantsa ma na zavu'wa'a wąą tąwą shi. Ko nu ulivu, ko nu urana, ko e

◊ **13:14** Dan. 9:27; Dan. 11:31; Dan. 12:11.

memere ma ayin, ko nu usana. 36 Nu u tạwạ she u cina ɗu a nlavu wan. 37 Ili i na maa dansaa ɗu, ạyi ɗa i dạnạ ufoɓu.”

Izami yu ure u na oo una Yesu
(Mat. 26:1-5; Luk. 22:1-2; Yah. 11:45-53)

14

1 Rana re ɗa shi buwai, ana aa yuwan Ạbuki a Mapasa oɓolo nạ Ạbuki o Opopofu.† Ạvu nan ganu oɓolo nạ munlu n Wilạ a zami ure u na ee reme Yesu nu unusu, tsạrạ o una yi. 2 Reve a damma, “Tsoo una niyi a mantsa mạ ạbuki shi, adama ama ạ 'yạsạn uvon wan.”

Ạ tsuwạyin Yesu mani'in
(Mat. 26:6-13; Yah. 12:1-8)

3 Yesu pe o u'wa wạ Simo Mạkutu a lyuwusa ilyalya ạ lyuci va Batanya, ạvu ka ro utạ ɗe nạ mani'in mạ mạguru me ikebe lon. Reve u ɓala ikpạtạtsu i mede'en, reve u tsuwạn Yesu a aaci. 4 Aza a na ạ dạnại lo, ạvu a uwwa upan. Reve a damma, “Cine tsa ɗa wạạ lungusạ mani'i'in? 5 Nạ ạ shi a wina yi, ạ shi tạ ushi ili i na i la'ai ikebe i na i rawai ikebe yu ulivu ukpakuta'atsu (300),* ạvu a ca ạzạ o ulambu ikebe'e.” Ạvu a uwa upan nạ ạyi, reve a ɓara yi.

6 Ạvu Yesu damma le, “Rungwạ niyi, cine tsa ɗa yaa damatosun yi? U yuwaan mu tạ ili i na i lobonoi. 7 I to oɓolo na alambi kuci, mantsa ma na i cigai suru, i ta gura yuwaan le ili i sa'ani. Ạmu gba mạạ dạnạ nạ ɗu kuci shi. 8 U yuwan tạ ili i na waa gura yuwan, u tsun tạ lipu vạ mani'in kafu mantsa mạ ạciɗạ. 9 Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, ubạtạ u na aa yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani ạtsumạ o uvaɗi u nda suru, ee icina ili i na ka nda u yuwaan numu shi.”

Ạsạlạ e ikebe i na aa wina Yesu
(Mat. 26:14-16; Luk. 22:3-6)

10 Ạvu Yahuza Iskariyoti, ạtsumạ a Kupanejere, u 'yạwạ ubạtạ u nan ganu a gbagbain, tsạrạ u winaa le Yesu. 11 Ana a uwwai ne, ạvu ạ zạngạnạ. Ạvu a yuwaan yi nzuwulai, a ta ca yi ikebe lon. Ạvu u zamishi ure u na waa wina yi.

Yesu lyuwa tạ ilyalya i Mapasa no ojoro ạ yi
(Mat. 26:17-25; Luk. 22:7-14; Luk. 22:21-23; Yah. 13:21-30)

12 O urana wu ufaru u na a yuwain Ạbuki o Opopofu,† urana u mapaɗa me ikyon i Mapasa,† ạvu ojoro ạ yi e ece yi, “Te ɗa vu cigai tsu foɓoo wu ilyalya yạ ạbuki'i?”

13 Ạvu u lyungu ojoro e re ạ yi, u damma le, “Uwai ạ lyuci, i ta ga'an nạ vuma utanuwu nạ ạạkạbu ạ mini, ạvu i toni yi. 14 U'wa u na u uwai suru, i damma za vu u'wa'a, ‘Manlu ma damma, te ɗa aasula a na ạmu no ojoro ạ vạ tsaa lyuwa ilyalya yạ ạbuki?’ 15 U to roco ɗu u'wa wa zuva, i foɓo ununa u lobonoi i yuwan, tsạrạ i foɓoo tsu.”

16 Reve ạ kạrạ, ɗaɗa e enei ili i na Yesu damma nle ununa u dammai. Ạvu o foɓo ilyalya i Mapasa'a.

17 Ana ulivu u yuwain, reve u tạwạ oɓolo no ojoro ạ yi. 18 Ele ạtsumạ a alya e ilyalya, ạvu u damma, “Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, ạtsumạ ạ ɗu vuma tạ ta wina mu, waru za na tsaa lyuwusa ubạtạ u tạ u ɗa.”

19 Ạvu a uwa ạtsumolạngu a dansa ạzạ tạ tạ, “Ạmu ɗa, ạmu ɗa?”

---

* **14:5** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nạ Tsuheleni ạyi ɗa “dinari ukpakuta'atsu (300).” Kạlyuwạ Ucuɗuwu wi “Ikebe.”

20 Ạvu u damma le, “Ạtsumạ ạ ɗu za tạ ɗu ta wina mu, za na tsaa lyuwusa a mapara mạ tạ. 21 Mawun ma Vuma† mạ tạ kuwạ cine u ri uɗanu. Woo yo'ono za na aa wina Mawun ma Vuma'a shi. Nạ ạ shi a matsan yi shi, u shi ta la'aa yi.”

Alya o ukosu
(Mat. 26:26-30; Luk. 22:14-20; 1 Kor. 11:23-25)

22 Ele pe a alya, ạvu u tara opopofu u yuwaan Ạsulạ mạzạngạ. Ạvu wu busa u ca le u damma, “Ushiyi, lipu vạ ɗa nda'a.” 23 Ana u tarai mokoto ma masayan ma inabi,†† ạvu u yuwaan Ạsulạ mạzạngạ. Ạvu u damma, “Ushiyi,” ạvu o sowo. 24 Ạvu u damma le, “Mpasa nda mpasa n vạ n ɗa na n zuwai Ạsulạ a yuwain akucunu,† adama oo oco mpasa adama a wawa ama nạ ạbundạ. 25 Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, mạạ dạshi sowo masayan waru shi, she za na moo sowo o tsugono tsạ Ạsulạ.”

26 Ana a yuwain ishipa yi ica, ạvu o utạ ạ tyo a Masasan mạ Zetun.

Bituru ta wasan Yesu
(Mat. 26:31-35; Luk. 22:31-34; Yah. 13:36-38)

27 Ạvu u damma le, “Suru nɗu i tạ bete'we adama a na ne ɗa Ạsulạ a dammai ạtsumạ a Adanshi ạ Ạsulạ ana:
‘N to una za va aguɓa, ạvu ikyon i bete'we.’ ◊

28 “Amma nạ ạ 'yạsạn mu, n ta fara 'yạwạạ ɗu Gạlili.”

29 Ạvu Bituru usu, “Maa lyawa wu shi, ko na aa lyawa wu.”

30 Ạvu u usu Bituru, “Kafu moton ma saala ure na ayin a nda, vu ta wasan mu uta'atsu.”

31 Ạvu Bituru usuwisạ nu ucira, “Ko ke'en maa wasan wu shi, ko nạ mạạ kuwạ oɓolo nạ ạvu.” Reve akapi'i fo a damma ne.

Ạtsumolạngu e Yesu
(Mat. 26:36-46; Luk. 22:39-46)

32 Ạvu a rawa ubạtạ u na ạ tsu ɗe Getisemeni. Ạvu u damma ojoro ạ yi, “Dạnuyi pa n ta yuwan avasa.” 33 Ạvu u tara Bituru nạ Yakubu nạ Yahaya. Ạvu ili'i i uwa a damatosun yi, ạvu u uwa ạtsumolạngu lon. 34 Ạvu u damma le, “Ạtsumolạngu ạ vạ a yuwan tạ ạbundạ lon, gashi wu una mu. Puro numu pa i dạnạ ufoɓu.”

35 Ana u 'yạwại malanga, ạvu u riyạ e iɗa, ạvu u yuwan avasa u damma, n nạ waa yuwan, a tawa yi mantsa mo ndolo. 36 Reve u damma, “Dada, yạ'ạ wu ili suru ili i mayuwaan ma ɗa. Tawa mu ạtsumạlimạ a nda. Amma she vu kuru ili i na n cigai wan, amma ili i na vu cigai.”

37 Ana u kạmbại, ạvu u cina le a nlavu. Ạvu u damma Bituru, “Bituru, nlavu n ɗa yaa yuwusan, yaa gura piri ko rumu tạ shi?” 38 Ạvu u damma le, “Dạnuyi ufoɓu tsạrạ i riyạ ạtsumạ ạ mạlyungwạ wan. Asuvu a ciga tạ amma lipu ri nu ucira shi.”

39 Ạvu u 'yạwisạ u yuwan avasa, a dansa ili i tạ. 40 Reve u tạwisạ ubạtạ u le. Ạvu u cinisa le a nlavu, a gura kpạtu'wạ esu e le shi. A gura reve ili i na aa damma yi shi.

41 Ana u tạwại utạwu wa ta'atsu, ạvu u damma le, “I buwa tạ a nlavu nạ wivuwusan? U rawa tạ ne, mantsa ma rawa tạ. A ca tạ Mawun ma Vuma e ekere ạ ạzạ o unusu. 42 'Yoyin tsu kạrại. Ye ene ndolo za na wina numu rawai.”

---

† **14:23** Inabi ạyi ɗa muwun mu uɗanga n ro a na a tsu yuwaan ili yo oso i ro ana masayan. ◊ **14:27** Zak. 13:7.

A wina tạ Yesu reve e reme yi
(Mat. 26:47-56; Luk. 22:47-53; Yah. 18:3-12)

43 Yesu ạtsumạ a adanshi, ạvu Yahuza Iskariyoti ạtsumạ a Kupanejere, u rawa, ugeru no oɓolo a ama no oloko nu mutsun mu pe'eni. Nan ganu a gbagbain, nạ munlu n Wilạ, na azagbagbain e le suru o ɓoloto tạ. 44 Za na wina niyi u ca le tạ ɗe iroci yi ili i na waa yuwan, u damma, “Vuma na n katalai ạyi ɗaɗa. I reme yi i kạrạ nạ ạyi.”

45 Ana Yahuza rawai, ạvu u 'yạwạ ubạtạ wạ yi. Ạvu u damma, “Manlu.” Ạvu u katala yi. 46 Reve e reme Yesu. 47 Ạtsumạ a aza a na ạ dạnại lo mishin, ạvu vuma tạ tala matsun me pe'eni u koɗo utsuvu wa aagbashi wa aabara a nan ganu. 48 Ạvu we ece le, “Yu utạ tạ ɗe ni iladi no oloko adama i reme mu ana za vu ngạlạlại? 49 N tsu dạnạ tạ nạ ạɗu ạ Ạạ'isamapaɗa kuci, agba i reme mu shi. A yuwan tạ ne, tsạrạ Adanshi ạ Ạsulạ aa shiwan.”

50 Lo ɗa ojoro ạ yi a suma a pa'ain, ạvu a lyawa yi lo. 51 Ạvu ulobo u ro u toni yi diga ạyi she aapalutsu. Ạvu a gbagbala yi. 52 Ɗaɗa u lyawa nle aapalutsu'u, ạvu u suma aataɓu.

Yesu ạ makạkạn ma Azagbain a Mbara
(Mat. 26:57-68; Luk. 22:54-71; Yah. 18:13-24)

53 Ạvu a tara Yesu ạ tyo ubạtạ wa aabara a nan ganu, ạvu nan ganu a gbagbain† na azagbagbain nạ munlu n Wilạ o ɓoloto. 54 Ạvu Biturụ tonishi yi alanga, hali u uwa o u'wa wa aabara a nan ganu'u. Ạvu u dạnu zuzu nạ ạdugạri ạ Ạạ'isamapaɗa a lyasuwusa akina.

55 Ạvu nan ganu a gbagbain a zamishi ure u na ạạ tsurạ Yesu nu unusu, tsạrạ ạ tsurạ ure u na oo una yi. Agba ạ tsurạ shi. 56 Nạ ạbundạ a yuwaan yi tạ epen, amma adanshi e le ạ tạwạ ạ tạ shi.

57 Nạ ạcạpạ a ɗa waru ozo o ro ạ 'yoyin, ạvu waru a yuwaan yi epen. 58 “Tsu uwwa yi tạ u dammai u to ɓoso Ạạ'isamapaɗa'a za na ama a suwai, ạvu u suwa yi ạtsumạ a rana ta'atsu, waru usaa u vuma u ɗa shi.” 59 Hali n gogo adanshi e le ạ tạwạ ạ tạ shi.

60 Ạvu aabara a nan ganu ạ 'yon e memere me le. Ạvu we ece yi, “Vu ri ni ili i na vạạ usu e ili i na ama a dammai adama ạ wu shi?”

61 Ạvu u rungwạ kuci kuci, u yuwan adanshi shi. Ạvu waru aabara a nan ganu e ecishe yi, “Ạvu ɗa Zamawawa'a, Mawun mạ Ạsulạ?”

62 Ạvu Yesu usu yi, “Ạmu ɗa.‡◊ I te ene Mawun ma Vuma nden o ukere usa'ani wạ Ạsulạ, waru u tạ tạwisạ e eleshe.”

63 Ạvu aabara a nan ganu a kakara itana yạ yi. Ạvu u damma “Adanshi ạ ne waru tsu cigai ubạtạ wạ yi? 64 Yu uwwa yi tạ a yuwusan adanshi a vama e ekere ạ Ạsulạ. Cine tsa ɗa ye enei?”

Ạvu a paɗa ugana a na oo una yi.

65 Ạvu ozo o ro a uwa ạ tsuwusạn yi mạtsạn, ạvu a pala yi esu ạ kạrạ ạ cikusạ yi a dansa, “Damma tsu ili i na i farai.” Ạvu waru ạdugạri a ɓuɓasa yi.

Biturụ wasain Yesu
(Mat. 26:69-75; Luk. 22:56-62; Yah. 18:15-27)

66 Biturụ lo zuzu na aabala o u'wa, ạvu aagbashi ạ tạ ạtsumạ a agbashi e esheli a aabara a nan ganu a rawa. 67 Ana we enei Biturụ a lyasuwusa akina, ạvu u kạlyuwạ yi mejege. Ạvu u damma, “Ạvu fo vu to oɓolo nạ Yesu vuma va Nazara.”

68 Ạvu u wasan u damma, “N reve yi shi, n reve ili i na vaa dansa shi.” Ạvu wu utạ o ukobu, ɗaɗa moton ma saalai.

---

‡ **14:62** Aza a Isra'ila e reve tạ danshi “ạmu ɗa” aala ạ Ạsulạ a ɗa. Pa nda Yesu to rocosu ili i tạ i ɗa u ri nạ Ạsulạ. ◊ **14:62** Mtạ. 3:14.

69 Ạvu aagbashi o usheli'i we ene yi, ạvu u dansaa aza a na ạ ri lo mishin, “Vuma nda'a fo ạtsumạ e le a ɗa u ri.” 70 Ạvu u wasisan.
A jima lon shi, ɗaɗa aza a na ạ ri mishin lo a dammai Bituru, “Ạvu fo toni vạ yi ɗa adama a na ạvu vuma vạ Gạlili ɗa.”
71 Ạvu u uwa akucunu, nu u dansai, “N reve vuma'a shi.”
72 Ū jima shi, ɗaɗa moton ma saalai ire. Ạvu Bituru cuwan ni ili i na Yesu damma niyi ana u damma niyi, kafu moton ma saala ure, u ta wasan yi uta'atsu. Ana u cuwain ne, ɗaɗa u ɓoshoi nạ mesun.

Yesu ạ mạkạkạn ma Bilatu
(Mat. 27:1-2, 11-14; Luk. 23:1-5; Yah. 18:28-38)

15

1 Nạ wasasa ạvu nan ganu a gbagbain nạ munlu n Wilạ o ɓoloto Azagbain a Mbara,† reve a yuwan ạsạlạ. Ạvu ạ nlạ Yesu, ạvu ạ kạrạ nạ ạyi ạ tyo ya Bilatu† Gwamna. Reve a ca Bilatu ạyi. 2 Ạvu Bilatu ece yi, “Ạvu ɗaɗa mogono ma aza a Isra'ila?”
Ạvu Yesu usu, “Ununa vu dammai ne ɗaɗa u ri.”
3 Ili yạ ạbundạ i ɗa nan ganu a gbagbain ạ 'yạwusạyi na adanshi a aci ạ yi. 4 Ạvu Bilatu ecishe yi, “Vu ri ni ili i na vạạ usu shi? Kạlyuwạ ili i na ạạ tạwusạạ adama ạ wu.”
5 Agba u yuwisan adanshi o ro shi, hali Bilatu uwa asalama.

Ugana u na oo una Yesu
(Mat. 27:15-26; Luk. 23:13-25; Yah. 18:39-19:16)
6 Ạtsumạ a rana vạ Ạbuki a Mapasa'a, Bilatu tsu bạɗạạ le tạ vuma tạ ạtsumạ a aza a na ạ nlại. 7 Ạtsumạ a aza a na ạ shi wunlu Baraba dạnạ tạ pe ana e reme nle ạtsumạ a aza a na o unai ama a mantsa mạ nlạngi. 8 Ạvu ama ạ ạbundạ o ɓoloto a patishi yi u lyawaa le aza a na wu nlại ununa u tsu yuwusan.
9 Ạvu Bilatu† ece, “N lyawaa ɗu mogono ma aza a Isra'ila?” 10 U reve tạ adama e i'imạ i ɗa nan ganu a gbagbain e remei Yesu.
11 Reve nan ganu a gbagbain a zuwa ama a saala ạ bạɗạạ le Baraba. 12 Ạvu we ece le, “To cine maa yuwan nạ Yesu za na i ɗeyi mogono ma aza a Isra'ila?”
13 Ạvu a saala, “A vara yi a akpata.”† 14 Ạvu Bilatu ece le, “Nye i ɗa i zuwai? Unusu u ne u ɗa u yuwain?”
Ele gba a saalisa yi, “A vara yi a akpata.”
15 Adama a na u cigai ama aa uwwa uyo'o, ạvu u damma ạ bạɗạạ le Baraba. Reve u zuwa ạsoja a faba Yesu na asuɗu o ugbamu, ạvu u zuwa le a vara yi a akpata.

Ạsoja a yuwayin Yesu ulamu
(Mat. 27:27-31; Yah. 19:2-3)
16 Ạvu ạsoja a uwato yi a aabala o ukobu wu uge'etosu, ạvu e ɗe akapi ạ ạsoja'a suru. 17 Ạvu o oto yi aayala saan dạạn-dạạn ana mogono, ạvu waru a yuwaan yi ookokolo a awanda,† ạvu o oto yi. 18 Ạvu ạ cạsạsạ yi, a dansa, “Ạ cạsạ wu mogono ma aza a Isra'ila.” 19 Ạvu ạ gạlạ yi a aaci no owo'o. Waru ạvu ạ tsuwạn yi mạtsạn. Ạvu ạ kingyo a ciɓalasa yi. 20 Ana a yuwaan niyi ulamu, ạvu o foɗo yi aayala'a, ạvu o oto yi itana yạ yi. Reve ạ 'yạwạto yi ubạtạ u na aa vara yi a akpata.

A varai Yesu a akpata
(Mat. 27:32-44; Luk. 23:26-43; Yah. 19:17-27)

21 Vuma na a̱ tsu ɗe Simo vuma va Kurani, dada va Iskandari na̱ Rufo, cina
wu uta̱ ɗe upasu'u, a̱ ka̱ra̱. Reve a zuwa yi u toni le adama u tanu akpata'a.†
22 A̱vu a̱ ta̱wa̱ na̱ a̱yi uba̱ta̱ u na a̱ tsu ɗe Gologota,† ana uba̱ta̱ wo okoluwo.
23 A̱vu o ɓolo mini ma alamu na̱ a̱guma̱ a na a̱ tsu ɗe mur,*† a̱vu a ca yi tsa̱ra̱
u sowo. A̱yi gba u 'yuwan.
24 A̱vu a vara yi a akpata,† reve e ne'eshen itana ya̱ yi va̱ni le. Reve a zuwa
aɗanga, tsa̱ra̱ e reve ili i na vuma suru aa tara.
25 Rumu kucci ɗa da̱na̱i nu usana a mantsa ma na a vara niyi a akpata.
26 A̱vu a yuwan ɗe iɗana yi icu'un vu unusu wa̱ yi zuva ana:

MOGONO MA AZA A ISRA'ILA.

27 Oɓolo na̱ a̱yi ɗa waru a varai evu e re a akpata. Za ta̱ o ukere usa'ani za ta̱
gba o ukere ugula̱. [28 Adanshi a̱ A̱sula̱† a shiwan ta̱, za na dammai: “A̱vu e
kece yi a̱tsuma̱ a̱ a̱za̱ o unusu.”]
29 Aza a na a̱ ka̱ra̱sa̱i lo, a̱vu a yuwaan yi ulamu a lumgbatsasa aci e le, a
dansa, “Ashe a̱vu vu ta gura ɓuɓoso A̱a'isamapaɗa, a̱vu waru vu suwisa yi
a̱tsuma̱ a rana ta'atsu. 30 Wawa aciya̱wu, vu cipa̱ e iɗa.”
31 Ne ɗa waru nan ganu a gbagbain a yuwaan niyi ulamu oɓolo na̱ munlu
n Wila̱, a dansa, “U wawa ta̱ ozo o ro, agba u gura wawa aciya̱yi shi. 32 Lyawa
Kristi'i Zamawawa, mogono ma aza a Isra'ila, u cipa̱ ɗe gogo a akpata'a, tsa̱ra̱
tsee ene adama tsu ca okolo.”
Aza a na fo a vara nle oɓolo, e isula yi ta̱ fo.

Uku̱a̱ wa̱ Yesu
(Mat. 27:45-56; Luk. 23:44-49; Yah. 19:28-30)

33 Ana urana u rawai a aci, a̱vu irumbu i ɓa̱ru iɗa'a ma̱ɓula̱ a̱ tyo rumu
ta'atsu vu ulivu. 34 Ana rumu ta'atsu'u u yuwain, a̱vu Yesu uta̱a̱ uɗyo, a̱vu u
saala, “Eloi, Eloi, lama sabaktani.” Nga, “A̱sula̱ a̱ va̱, A̱sula̱ a̱ va̱, cine vu vari
numu?”
35 Ozo o ro ana a̱ da̱na̱i lo mishin uba̱ta̱'a̱, ana a uwwai ne, a̱vu a damma,
u te ɗesu va Iliya. 36 A̱vu za ro suma u tsupu ashiɗi a̱ mini ma alamu ma na
ma̱ ri e medele, a̱vu u ca yi u sowo. A̱vu a damma, “Lyawai tse ene ko Iliya ta
gura wawa yi.”
37 A̱vu u saala lon, ɗaɗa u kuwa̱i.
38 Umuna u na u da̱na̱i pe a̱ A̱a'isamapaɗa Upasa wa Akiza, a̱vu u kara diga
zuva a̱ tyo e iɗa. 39 Soja gbain na da̱na̱i lo mishin, we ene ta̱ ununa u kuwa̱i.
A̱vu u damma, “Amayun Mawun ma̱ A̱sula̱ ma ɗa.”
40 A̱ma̱ci a̱ da̱na̱ ta̱ lo a̱ a̱ka̱nla̱ a̱ yi alanga, ele ɗa Meri† Magadaliya, na̱
Meri mma va Yakubu ke'en na̱ Isuhu, oɓolo na̱ Solomi. 41 Ele ɗa o toni niyi
a yuwusaan yi a̱ga̱nda̱ a̱tsuma̱ a̱ Ga̱lili, reve a̱ma̱ci o ro waru a̱ kuru yi a̱ tyo
Urishelima.

A̱ciɗa̱ e Yesu
(Mat. 27:57-61; Luk. 23:50-56; Yah. 19:38-42)

42 Ili i suru i fara ta̱ urana wa Ajuma, Urana wi Ifoɓi adama a Ashibi. 43 A̱vu
Isuhu vuma va Arimatiya za tsugbain a̱tsuma̱ a Azagbain a Mbara,† vuma va̱
a̱ɓula̱, za na ri e ipiri wu uwwa uta̱wu u tsugono tsa̱ A̱sula̱ ta̱wa̱, u yuwan ta̱
asuvu. A̱vu u uwa o ukobu wa Bilatu, reve u pati lipu va̱ Yesu.
44 Bilatu uwa ta̱ asalama ko Yesu kuwa̱ ta̱ ɗe. A̱vu u ɗe a̱soja a̱ yi, reve we
ece le ko Yesu kuwa̱ ta̱ ɗe nu ujimu. 45 Ana wu uwwai o una̱ wa̱ a̱soja a̱ yi,
a̱vu u zuwa a ca Isuhu lipu va̱ Yesu'u.

* **15:23** A̱guma̱ o ro a ɗa a na a̱ ri ma̱guru na a yuwasayin ulinga.

46 Ạvu Isuhu tsula okoro. Ana ạ cipạtoi lipu'u, reve u pupala yi no okoro'o. Ạvu u zuwa yi ạtsumạ a aason a na ạ kạpại ạtsumạ a aatali. Reve u keɓe aatali o ro, ạvu u to unạ wa aaso'on. 47 Ạvu Meri Magadaliya nạ Meri mma vạ Isuhu ạ kạlyuwạ ubạtạ u na a zuwa niyi.

U'yowun wạ Yesu ạtsumạ o ukwạ
(Mat. 28:1-8; Luk. 24:1-12; Yah. 20:1-10)

16

1 Ana urana wa Ashibi u kạrại, ạvu Meri Magadaliya nạ Meri mma va Yakubu nạ Solomi a tsula itana i mạguru, adama ạ tạwạ a sukuma lipu vạ Yesu. 2 Ạvu ạ tạwạ nạ wasasa o urana wa Aladi, cina usana u tawa ɗaɗa ạ tạwại a aaso'on. 3 Ạvu a dammulai, “Zane ɗa ee keɓe tsu aatali o ndolo o unạ wa aaso'on?” 4 Ana ạ 'yạsạin esu e le, ạvu a cina e keɓe ɗe aatali'i agba aatali a gbain a ɗa ạ dạnại. 5 Ana a uwai a aaso'on, reve e ene ulobo u ro nden o ukere usa'ani, ni itana i u'uri. Reve a uwa asalama.

6 Ạvu u damma le, “She i uwa asalama wan. N reve tạ i te izami yạ Yesu za va Nazara, za na a varai a akpata. Wu pa shi. U 'yon tạ. Kạlyuwại ubạtạ u na u dạnại. 7 'Yạwại i damma ojoro ạ yi nạ Bituru u tạ ɗe elime ạ ɗu ạ 'yạwạ Gạlili. I te ene yi ununa u damma ndu.”

8 Ana o utại, ạvu a suma ni iladī. Reve e reme asalama nạ meje'en mạ lipu. A damma za shi, adama a na wovon u reme nle.

Yesu 'yạwạ tạ ubạtạ wạ Meri Magadaliya
(Mat. 28:9-10; Yah. 20:11-18)

9 [Nu usana u na Yesu 'yoyin o urana wa Aladi, Meri† Magadaliya ɗa fara ene niyi, za na wu utạyi otoni ạ limạ e cindere ạtsumạ ạ yi. 10 U 'yạwạ tạ damma otoni ạ yi, aza a na ạ dạnại a saali nạ ạtsumolạngu. 11 Ana a uwwai u tạ wuma, hali we ene yi, reve a 'yuwan ạ usu.

Yesu roco tạ aciyạyi ubạtạ wo ojoro e re
(Luk. 24:13-35)

12 Ana addama o ndolo o kotoi, ạvu Yesu tạwạ ubạtạ wa ama e re ạtsumạ e le no oroci o ro, ele a mmalu o ure ạ tyo ạ mạlyuci. 13 Ạvu ạ 'yạwạ a damma akapi'i, agba ạ usu shi.

Yesu damma tạ ojoro ạ yi ili i na aa yuwan
(Mat. 28:16-20; Luk. 24:36-49; Yah. 20:19-23; Ajy. 1:6-8)

14 Nạ ạcạpạ a ɗa u tạwại ubạtạ wo ojoro kupa nạ za tạ'ạ, ele nden a alya e ilyalya. Ạvu u yuwaan le nlạngi adama o okolo o ugbamu u le nu ulambu u na a cayi okolo. Adama a na a 'yuwain ạ usu ili i na aza a na e ene niyi a damma nle cina u 'yon.

15 Ạvu u damma le, “'Yạwại ạtsumạ o uvaɗī suru i yuwaan ama alajiya a Alabari a Sa'ani. 16 Za na usuyi ạ rumbu niyi waru, a ta wawa yi. Amma za na usuyi shi, wạạ tsurạ wuma u babu ukotu shi. 17 Aza a na ạ usuyi a ta gura yuwan iroci yi ili ya asalama i nda: Ạtsumạ a ala† ạ vạ ạ to utạạ otoni ạ limạ, waru a ta yuwan adanshi ne elentsu o ro, 18 a ta tara yo, agba ko no o sowo yaza, waa yuwan ili ne ele shi ko ke'en, ạ tạ ju'wạn ạzạ o ubanakun ạvu ạ tsurạ lafiya.”

Ukạru wạ Yesu zuva
(Luk. 24:50-53; Ajy. 1:9-11)

19 Ana Yesu† yuwain adanshi ne ele, ạvu a tara yi ạ tyo zuva, tsạrạ u dạnu o ukere usa'ani wạ Ạsulạ. 20 Ele gba ạ kạrạ a yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani

ko te ɗa, A̱sula̱ a yuwusan ulinga ne ele. Ulinga wa asalama a na a yuwusain, u roco ta̱ Alabari a Sa'ani e le amayun a ɗa.]

Alabari a Sa'ani a Luka

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

Luka vuma na ɗanai aatagada a nda, za vu urevu wạ ạguma lon ɗa. Adama o ndolo, u ɗana tạ nu ugbozu lon reve waru u damma ili yạ ạbundạ adama e Yesu. Ạyi ɗa waru u ɗanai Ulinga wa Ajiya. Atagada e re a nda a ta a mmalu oɓolo adansa aalabari e Yesu no otoni ạ yi.

Ạtsumạ a aatagada a nda ritosu gbain re tạ pe: Ạbạjini o uritosu wu ufaru ạyi ɗa icigi yạ Ạsulạ za va koyan ɗa. Ạbạjini o uritosu we ire ạyi ɗa Yesu tạwạ tạ ạtsumạ o uvaɗi tsạrạ wo o'wo Zamawawa va ama suru. Iroci i tạ, ạyi ɗa aalabari a vuma vạ ạɓulạ va Samariya. Luka roco tạ a na avasa ili i mayan i ɗa ekere e Yesu. U ɗana tạ idanshi yạ Yesu ana u yuwain avasa. Waru u roco tạ cine Ruhu va Akiza dạnại o ulinga ạtsumạ a ama a mantsa ma na Yesu dạnại o uvaɗi. Adama a na u dạnại nu urevu wạ ạguma, a gura pusạn yi ana a mantsa mo ukwạ wạ Yesu na a mantsa ma na ạ 'yạsạn niyi shi. U damma tsu tạ a na Yesu tama tạ mugula ana u 'yoyin. Ạyi nda u roco tạ na amayun a ɗa Ạsulạ ạ 'yạsạin Yesu diga o ukwạ.

Aatagada a nda o roco tạ ạzạ e Itoni iroci i sa'ani i na oo toni. Iroci yạ Yesu cine u yuwain wuma ạtsumạ a ama a mantsa mo ndolo. U roco tsu tạ cine tsaa kamba alambi, waru nạ cine tsaa yuwan avasa. Waru u zuwa tạ ucawu wo okolo ạ tsu ạ dạshi gbama adama a na Luka vuma na o soɗuwoyi mạtsạn ma ɗa na we enei ili i na Yesu yuwain suru.

Ili i na i ri pe ạtsumạ a aatagada a nda

1. Ili i na i zuwai Luka ɗanai a aatagada a nda (1:1-4)
2. Limatan va Yahaya za vu Urumbusu nạ Yesu (1:5–2:52)
3. Ikaka ya Yahaya za vu Urumbusu (3:1-20)
4. Urumbusu wạ Yesu nạ mạlyungwạ mạ yi (3:21–4:13)
5. Ulinga wạ Yesu ạtsumạ ạ Gạlili (4:14–9:50)
6. Yesu kạrạ tạ diga Gạlili ạ tyo Urishelima (9:51–19:27)
7. Ajuma o ukosu e Yesu: mạlyungwạ mạ yi nu ukwạ wạ yi (19:28–23:56)
8. Yesu tạ wuma (24:1-12)
9. Yesu roco tạ aciyạyi. A tara yi tạ ạ tyo zuva (24:13-53)

Ucuɗuwu e ekere a Luka

1 Tiwofilu, vuma vạ ạɓulạ: Ana wo o'woi, ama nạ ạbundạ a zuwa tạ aciyele
reve a ɗana urevetyowu wi ili i na i farai ạtsumạ ạ tsu. 2 Ununa a ɗanai ili i
na ele na e enei ne esu diga o ufaru a ca ntsu ele, aza a na e enei ele ɗa ạzạ o
ulinga wa adanshi ạ Ạsulạ waru. 3 Ạmu me ene tạ u lobono tạ, ili yu ufaru i
ɗa n toniyi ili suru mejege, tsạrạ n ɗanaa wu ili i na i farai mejege, 4 tsạrạ vu
reve amayun a adanshi a na a damma nuwu unạ nu unạ.

Adama a limatan va Yahaya za vu Urumbusu

5 Mantsa ma na Hiridu† dạnại Mogono ma Yahuda, a yuwan tạ ganu ro, za
na ạ tsu ɗe Zakariya. Wu utạ tạ upasu u nan ganu† wa Abija. Ạlisạbạtu ɗa
aala a ka vạ yi. Ạyi fo o u'wa u nan ganu o ugundo wa Haruna† u ɗa wu utại.
6 Ele ra a yuwan tạ nden n sa'ani n na Ạsulạ a cigai. O toni tạ ili i na Zagbain
ca nle suru. 7 Agba ạ ri nạ muwun shi. Alisạbạtu idari i ɗa i shi. Ạyi nạ vali
vạ yi a kutsa tạ.

8 Urana u lo, Zakariya yuwusan tạ ulinga u tsuganu ạ Ạạ'isamapaɗa,† a
mantsa ma na ulinga u rawai upasu u le. 9 Ili i na agadu e le a yuwusain ạyi

ɗa, ele nan ganu a tsu ɗangwa tạ vuma nạ matawa ma agita, u uwa ạtsumạ o Upasu wa Akiza,† tsạrạ u kulạto ili i mạguru.† 10 Ana mantsa ma rawai tsạrạ ạ kulạto ili i mạguru'u, reve ama o ɓoloto suru a yuwusan avasa a alanga.

11 Reve malingata ma Zagbain mạ tạwạ ubạtạ wạ yi, wi isawan o ukere u usa'ani u masa'a, ubạtạ u na wạạ kulạtosu ili i mạguru'u. 12 Ana Zakariya ene niyi, reve wu uwwa wovon, lipu vạ yi kạrạ e meje'en. 13 Ạvu malingata'a u damma yi, “Zakariya, she vu uwwa wovon wan, a uwwa tạ avasa ạ wu. Ka vạ wu, Alisạbạtu ta yuwan ạạtsumạ, u ta matsaan wu ulobo. Vu ta ca yi aala Yahaya.† 14 U to o'wo wu ili i mạzạngạ, ne e ekere a aza a na aa uwwa adama a limatan vạ yi. 15 U to o'wo vumagbain e ekere a Zagbain. Woo sowo mini ma masayan ma inabi, ni ili yo oso i na woo o'wo usowu shi. O to shiton yi nạ Ruhu va Akiza† ạyi ạ ạạtsumạ a mma vạ yi. 16 Ama nạ ạbundạ aza a Isra'ila ạ tạ kạmbạ e ekere a Zagbain le adama ạ yi. 17 U ta wala elime a Zagbain nạ cu'un vu ucira nạ ruhu va Iliya, tsạrạ ạ kạmbạto okolo a nan dada ạ kạmbạ ubạtạ u muwun n le. U tạ kạmbạto ạzạ o ulambu wu ugbozu o toni ugbozu wa aza a akiza ạ Ạsulạ, tsạrạ u foɓoo Zagbain ama, tsạrạ u cina le ufoɓu.”

18 Reve Zakariya ece yi, “Cine cu'un nda aa fara? Ạmu ɗa nda n kutsai ɗe, ka vạ fo ɗa nda u kutsai ɗe.”

19 Reve u usu, “Ạmu ɗa Jibura'ilu, n tạ mishin ạ mạkạkạn mạ Ạsulạ kuci. Ạ lyungu mu tạ, tsạrạ n damma wu adanshi o uyo'o a nda. 20 Gogo vu tạ dạnạ kpaku, vaa gura yuwan adanshi shi, she urana u na ili i nda i shiwain. Adama a na vu usuyi adanshi ạ vạ shi. Adanshi a na ạạ tạwạ woo o'wo amayun a mantsa ma na wu ntsayi.”

21 Ama lo a pura Zakariya, ạvu ạ kạrạ a asalama ili i na i zuwai u jimai pe Upasu wa Akiza'a.† 22 Ana wu utại, u gura yuwan adanshi shi. Reve e reve u ta yuwan we ene ili i ro cu'un va alavu alavu ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa'a. Ạvu u yuwusaan le iroci ne ekere, agba u gura yuwan adanshi shi.

23 Ana mantsa mo ulinga mạ yi mo kotoi, reve u kạmbạ o u'wa. 24 Reve ka vạ yi Alisạbạtu tsurạ ạạtsumạ. Ạyi ubuwu nạ woto ton, ạvu u dạnusu o u'wa. 25 U dansa tạ, “Zagbai'in u yuwaan mu tạ nda, a rana nda u roco mu tạ isa'ani, u tawa mu tạ ili ya adanshi e ekere a ama.”

Adama a limatan vạ Yesu

26 Alisạbạtu nạ ạạtsumạ woto tạli, ạvu Ạsulạ ạ lyungu Jibura'ilu malingata mạ yi ạ lyuci na ạ tsu ɗe Nazara e iɗa yạ Gạlili. 27 U lyungu yi tạ ubạtạ o usheli u na koto u revei vali shi, eegeɓe ạ yi vuma ro ɗa o ugundo wạ Dạwuda Mogono, aala ạ yi Isuhu. Meri ɗa aala o usheli'i. 28 Ạvu malingata'a u 'yạwạ yạ'ạ yi, reve u damma, “Ạzo'wa, macigata, Zagbain to oɓolo nạ ạvu!”

29 Adanshi'i gba u ɓạlạ yi tạ lon, u yuwusan tạ majiyan cu'un vi icạsu i ne i ɗa tsunda. 30 Ạvu u damma yi, “She vu uwwa wovon wan, Meri. Vu tsurạ tạ icigi e ekere ạ Ạsulạ. 31 Vu ta yuwan ạạtsumạ, vu matsan ulobo, reve waru vu zuwaa yi aala Yesu. 32 U to o'wo zagbain. E te ɗe aala ạ yi Mawun mo Mogono mạ Ạsulạ. Ạsulạ Zagbain a ta ca yi ootogu o tsugono tsa dada vạ yi Dạwuda. 33 U ta yuwan tsugono o u'wa wa Yakubu babu ukotu. Tsugono tsạ yi tsạ ri nu ukosu shi.”

34 Ạvu u damma yi, “Cine woo o'wo ne, ana wo o'woi koto n reve vali shi?”

35 Reve u usu yi, “Ruhu va Akiza tạ tạwạ wu, ucira u Mogono mạ Ạsulạ waru u ta pupala wu, adama a na za va akiza a na vaa matsan ạ tạ ɗe yi Mawun mạ Ạsulạ. 36 Cuwan moron mạ wu Alisạbạtu. A damma tạ wạạ tsurạ ạạtsumạ shi, agba gogo u tạ nạ ạạtsumạ woto tạli, ko na wo o'woi u kutsai ɗe. 37 Ili i lo a na Ạsulạ ạạ kuɗạ yuwan shi.”

38 Ạvu Meri damma, “Ạmu ɗa nda aagbashi a Zagbain. Lyawa wo o'wo
ununa vu dammai.” Reve malingata'a u kạrạ.

Meri kạlyuwạ tạ Alisạbạtu

39 A rana ndolo, ạvu Meri 'yon u jikạ, reve u 'yạwạ ạ lyuci ro ạtsumạ e
ilyuci ya agadī e iɗa ya Yahuda. 40 Ạvu u uwa o u'wa wa Zakariya, tsạrạ u
cạsạ Alisạbạtu. 41 Ana wu uwwai icạsu'u, ạvu bạbạ jingạɗạ ạ ạạtsumạ ạ yi
nu ucira. Reve o shiton yi nạ Ruhu va Akiza.† 42 Ạvu u 'yạsạn uɗyo nu ucira,
u damma, “Ạvu za va aba'un a ɗa ạtsumạ ạ ạmạci. Mawun mạ ạạtsumạ ạ
wu waru za va aba'un a ɗa! 43 Cine ili i sa'ani i nda i cina numu, a na mma
vu Zagbain vạ tạwại u kạlyuwạ mu? 44 Ana mu uwwai icạsu yạ wu, ɗaɗa
bạbạ na ri ạ ạạtsumạ ạ vạ jingạɗại nu ucira a yuwusan mạzạngạ. 45 Ạvu za
va aba'un ɗa adama a na vu usuyi ili i na Zagbain dammai u ta shiwan.”

Ishipa yạ Meri

46 Reve Meri damma, “Ookolo ạ vạ a ciɓala tạ Zagbain. 47 Asuvu ạ vạ ạ
tạ nạ mạzạngạ adama ạ Ạsulạ Zamawawa vạ. 48 Ạyi u cuwan tạ nạ ạmu,
aagbashi ạ yi. Diga gogo ạ 'yạwạ, ama ạ tạ ɗe mu za va aba'un. 49 Adama
a na ạyi Zavucira ɗa, u yuwaan mu tạ ili yạ ạɓulạ. Aala ạ yi waru akiza a
ɗa. 50 Diga mantsa ạ tyo mantsa, u tse ene tạ iliyali ya aza a na a casu yi
tsugbain. 51 U yuwan tạ ạbạjini e ili ya asalama ne ekere ạ yi, u bete'we tạ
aza a aciyogbamu. 52 U cipạto tạ ngono m gbagbain o otogu e le, reve u 'yạsạn
aza a na ạ ri ili shi. 53 U cuwạton tạ aza a ambulu ni ili i sa'ani, ạzạ o utsuru
waru u lo le tạ ekere lyạngạ. 54 U kamba tạ aagbashi ạ yi Isra'ila, u cuwan tạ
nạ nzuwulai mạ yi we ene yi iliyali. 55 Ununa u yuwayin akaya ạ tsu Ibrahim
nzuwulai, nạ muwun n tsukaya mạ yi hali ukosu.”

56 Ạvu Meri dạnu nạ Alisạbạtu ạ tyo woto ta'atsu, reve u kạmbạ o u'wa.

Limatan va Yahaya za vu Urumbusu

57 Mantsa ma na Alisạbạtu aa matsan yuwan tạ, reve u matsan mawun
mo ulobo. 58 Ạvu nron mu nden nạ mmaci mạ yi, a uwwa ununa Zagbain
yuwaan niyi isa'ani, ạvu a kamba yi mạzạngạ.

59 Ana mawu'un u rawai urana wạ kunlạ, reve ạ tạwạ tsạrạ a paɗa yi
uryumbu, reve ạ shi a ciga a ca yi aala a dada vạ yi Zakariya o unạ wa dada
vạ yi. 60 Ạvu mma vạ yi damma, “O'o, Yahaya ɗa aa ca yi.”

61 Reve a damma yi, “Moron mạ wu mạ ri na aala Yahaya shi.”

62 Ạvu o roco dada vạ yi, ạ te izami ya aala a na aa ca yi. 63 Reve u pati le
ili yi iɗana, ạvu u ɗana ɗe, “Aala ạ yi a ɗa Yahaya.” Reve o o'wo a asalama
suru. 64 A jima shi, ɗaɗa unạ wạ yi u kpạtu'ushi, ạvu eelentsu ạ yi a gura
yuwan adanshi. Ạvu u yuwusaan Ạsulạ ica. 65 Ạvu wovon u tsurạ nron mu
nden mạ yi n na n dạnại lo suru. Reve ạ kạrạ a adanshi'i ubạtạ suru ạtsumạ
e ilyuci ya agadī ya Yahuda. 66 Aza a na a uwwai ili ya asalama o ndolo suru,
she a uwa majiyan ne e eci, “Nye i ɗa mawun ma nda moo o'wo?” A damma
tạ ne adama a na ukere wu Zagbain u to oɓolo nạ ạyi.

Ishipa ya Zakariya

67 Zakariya dada va Yahaya dạnạ tạ ushiwun nạ Ruhu va Akiza, ạvu u
yuwan adanshi o usokowu wạ Ạsulạ: 68 “Tsu yuwayin Zagbain ica, Ạsulạ a
Isra'ila! U tạwạ tạ u tsupa ạvu u wawa ama ạ yi. 69 U 'yạsạn tạ Za vi Iwawi† za
vu ucira o u'wa wa aagbashi ạ yi Dạwuda adama ạ tsu. 70 (Ununa u dammai
o unạ wa ama a akiza ạ Ạsulạ nu ujimu.) 71 U wawa tsu tạ e ekere a arala
nạ n'yuwatan n tsu suru. 72 We ene tạ nkaya n tsu iliyali, u cuwan tạ na

akucunu† a akiza ạ yi. 73 Ạyi ɗa akucunu a na u yuwayin dada tsu Ibrahim.
74 Ana u ta wawa tsu e ekere a n'yuwatan n tsu, tsạrạ u kamba tsu. Adama
tsu yuwaan yi ạgạndạ babu wovon, 75 na akiza ni ili yạ ạɓulạ ạ mạkạkạn mạ
yi. Tsu yuwain ne a mantsa ma wuma mạ tsu suru. 76 Ạvu waru, mawun mạ
vạ, ạ tạ ɗe wu vumavạsulạ Mogono me Ili Suru. Vu tạ wala elime a Zagbain,
tsạrạ vu foɓoo yi ure, 77 tsạrạ vu ca ama ạ yi urevu wi iwawi o ure u na a
yuwaan le gafura vu unusu u le. 78 Adama e isa'ani yạ ạbundạ yạ Ạsulạ ạ
tsu, ekan a wasasa ạạ tạwạ tsu ɗe zuva. 79 Tsạrạ wi ikana aza a na ạ ri nden
ạtsumạ e irumbu, na aza a na a yuwain zuzu nạ mạkuwạạ, tsạrạ u toni nạ
ạtsu ure wo okolo ạ nden.”
80 Reve mawu'un u kungwa, ạvu waru u yuwan mgbain ạtsumạ ạ ruhu.
Ạvu u dạnu ạtsumạ o una, hali urana u na wu utại a alanga e eteshe e ekere
a aza a Isra'ila.

Limatan vạ Yesu
(Mat. 1:18-25)

2

1 A rana ndolo, Kaisa Agusta mogono ma gbain ma zuwa tạ e kece ama a
na ạ ri zạlạ tsugono tsạ Roma† suru. 2 (Mekece mo ufaru ma ɗa ndolo, ana a
yuwain a mantsa ma na Kiriniyu dạnại o tsugono tsi iɗa ya Suriya ạtsumạ ạ
Roma.) 3 Ạvu ama suru ạ 'yạwạ ạ lyuci le, tsạrạ e kece le.
4 Isuhu utạ tạ ạ lyuci va Nazara e iɗa yạ Gạlili. Adama a na ạyi ugundo wạ
Dạwuda u ɗa, ạvu u kạrạ ạ tyo ạ lyuci va Batalami e iɗa ya Yahuda. Batalami
ɗa ubạtạ u na a matsain mogono Dạwuda. 5 U 'yạwạ tạ tsạrạ e kece yi nạ Meri
eegeɓe ạ yi, waru u dạnạ tạ nạ ạạtsumạ. 6 Yashi i na ạ dạnại ɗe, ạvu yashi i
limatan vạ yi rawa. 7 U matsan tạ mawun mo ufaru mạ yi ulobo, reve wu pala
yi nu umuna, ạvu u zuwa yi o ukungulu. Adama a na ạ tsurại ure a aasula o
omocin shi.

Aza a aguɓa nạ nlingata mạ Ạsulạ

8 Upasu wi iɗa i ndolo, aza a aguɓa ạ dạnạ tạ lo a atsusa e indanasa ikyon
i le na ayin. 9 Reve malingata ma Zagbain mạ tạwạ ubạtạ u le, reve ekan
a tsugbain tsạ Ạsulazuva e ikana ubạtạ u na ạ ri, hali a uwwa wovon lon.
10 Reve malingata'a u damma le, “Yu uwwa wovon wan. N tạwạạ ɗu tạ
na adanshi ạ mạzạngạ adama a ama suru. 11 Ana'an ạ lyuci vạ Dạwuda, a
matsaan ɗu tạ Zamawawa,† ạyi ɗa Kristi Zagbain. 12 Apa ili i na yạạ dạnạ ɗu
iroci: I ta cina bạbạ wupalu o umuna, uvotowun o ukungulu.”
13 A jima shi, reve oɓolo ạ ạzạ o uvon a zuva nạ malingata'a a yuwusaan
Ạsulạ ica, adansa, 14 “Tsugbain tsạ Ạsulạ ɗe zuva suru suru, o uvaɗi nden mo
okolo waru e ekere a aza a na waa uwwusa uyo'o u le!”
15 Ana nlingata'a n lyawa nle ạ kạmbại zuva, ạvu aza a aguɓa a dammulai
vạni le, “Tsu 'yạwại Batalami gogo, tse enei ili i na i yuwain, ili i na Zagbain
revetyo ntsu.”
16 Ạvu ạ jikạ ạ 'yạwạ, reve a cina Isuhu nạ Meri nạ bạbạ'ạ uvotowun o
ukungulu. 17 Ana e ene niyi, reve a baza adanshi a na a damma nle adama a
mawu'un. 18 Reve aza a na a uwwai suru ạ kạrạ a asalama e ili i na a uwwai
o unạ wa aza a aguɓa'a. 19 Meri zuwa tạ ili i na a damma niyi o ookolo suru,
ạvu u yuwusan mạlạlạ mạ ạbundạ adama e le. 20 Reve aza a aguɓa ạ kạmbạ.
Ạvu a canasa ishipa yi ica ạ tyo ạ Ạsulạ, adama e ili i na a uwwai ni ili i na e
enei. Ne ɗa wo o'woi ununa malingata mạ Ạsulạ ma dammai.

Ạ tạwạ tạ nạ Yesu ạ Ạạ'isamapaɗa

21 Ana a yuwain rana kunlạ, a na aa paɗa mawu'un uryumbu, ạvu a ca yi
aala Yesu.† Ạyi ɗa aala a na malingata mạ Ạsulạ ma dammai, kafu a yuwan
ạạtsumạ ạ yi.
22 Ạvu mantsa mạ kucci ma na oo o'wo cece ma rawa, cine Wilạ wa Musa
u dammai. Ạvu ạ tạwạ nạ ạyi Urishelima tsạrạ a ca yi e ekere ạ Ạsulazuva.
23 (Ununa u ri uɗanu ạ Wilạ wạ Ạsulazuva, "A ca mawun mo ulobo mo
ufaru suru, za na a ɗangwai e ekere ạ Ạsulazuva.") 24 A yuwan tạ waru
kucci,† ununa a dammai ạ Wilạ wạ Ạsulazuva ana, "Muɗa n re ko muwun
mu nrukuku n re." ◊
25 A mantsa mo ndolo, a yuwan tạ vuma na ạ tsu ɗe Saminu, vuma na
dạnuyi ạ lyuci vạ Urishelima. Vuma vạ ạɓulạ ɗa, a uwwusa wovon wạ Ạsulạ,
waru u purosu tạ we ene za na ạạ dạnạto okolo a aza a Isra'ila. Ruhu va
Akiza dạnạ tạ oɓolo nạ ạyi. 26 Ruhu'u u roco yi tạ wạạ kuwạ shi, she we
ene Kristi Zamawawa vạ Ạsulazuva. 27 Nu ucira wạ Ruhu u ɗa u uwai ạ
Ạạ'isamapaɗa. Ana nan dada vạ Yesu a uwai nạ ạyi, tsạrạ a yuwaan yi
ununa Wilạ u dammai, 28 ạvu Saminu sheɗe yi, ạvu u godyoo Ạsulạ, adansa,
29 "Mogono ma Gbain, gogo vu shiton tạ nzuwulai mạ wu, vu lyawa aagbashi
ạ wu ạ kạrạ no okolo nden. 30 Me ene tạ iwawi† yạ wu ne esu ạ vạ, 31 Za na
vu foɓoi adama a ama suru. 32 Ekan a na o tsu roco Atakpaci† ure wạ wu, nạ
tsugbain tsạ wu e ekere a aza a Isra'ila, ama ạ wu."
33 Mma vạ yi nạ dada vạ yi ạ kạrạ tạ a asalama e ili i na a dammai adama ạ
yi. 34 Reve Saminu zuwaa le aba'un, ạvu u damma mma vạ Yesu, "Ạyi mawun
ma nda a ɗangwa yi tạ adama ạ ạrisạ a ama a Isra'ila nạ ạbundạ. Waru a
ɗangwa yi tạ adama a mawawa ma ama a Isra'ila nạ ạbundạ. U to o'wo iroci
yi ili i na ama aa 'yuwan. 35 Adama o ndolo, e te reve majiyan ma ama ạ
ạbundạ. Waru matsun me pe'eni ma ta ɓatsa asuvu ạ wu."
36 A yuwan tạ ka ro vumavạsulạ,† aala ạ yi a ɗa Hanạtu, usheli wa Fanuyila
o ugundo wa Asha. U kutsa tạ lon. U yuwan tạ nden n lolo a'wan e cindere,
ạvu vali vạ yi kuwạ. 37 U dạnạ tạ na a'wan kupakunlạ nạ ạzạ ạ nạshi.* U
lyawa Ạạ'isamapaɗa'a shi, amma u yuwusan tạ ạgạndạ ayin nu urana. Waru
u yuwusan tạ akuli na avasa. 38 Babu usạn, reve u rawa zuzu u godyoo Ạsulạ.
Reve u yuwan adanshi adama a mawun ma na ama suru aa zuwusa atsuvu
adama e iwawi yạ Urishelima.
39 Ana Isuhu nạ Meri kotoi mayan me ili i na Wilạ wạ Ạsulazuva a dammai
suru, ạvu ạ kạmbạ o u'wa u le ạ lyuci va Nazara e iɗa yạ Gạlili. 40 Mawu'un
u yuwan tạ mgbain reve u yuwan ucira, u dạnạ tạ nu ugbozu lon, aba'un ạ
Ạsulạ ạ dạnạ tạ oɓolo nạ ạyi.

Yesu ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa

41 Nan dada vạ yi ạ tsu 'yạwạ tạ Urishelima aa'wan suru a mantsa mạ
Ạbuki a Mapasa. 42 Ana u rawai a'wan kupa ne ejere, ạ 'yạwạ tạ Ạbuki
ununa a tsu yuwusan. 43 Ana o kotoi Ạbuki'i, ele ạ mạkạmbạạ, ạvu mawu'un
wi isawan Urishelima, agba nan dada vạ yi e reve shi. 44 Ạvu ele a yuwan
mmalu mu urana u tạ, ele a dansa u tạ pe ạtsumạ o oɓolo a ama. Ạvu e ece
aza a na ạ dạnại oɓolo ne ele.
45 Ạ tsurạ e ene yi shi, ɗaɗa ạ kạmbại Urishelima e izami yạ yi. 46 O urana
wa ta'atsu, ɗaɗa ạ tsurạ e ene niyi ạ Ạạ'isamapaɗa nden nạ munlu na aza a
Isra'ila, a uwwusa le nu u yuwin nle yeci. 47 Aza a na a uwwa niyi suru, a
yuwan tạ asalama lon nạ cu'un vu urevu nu ususu wạ yi. 48 Ana nan dada vạ

◊ **2:24** N.Gn. 12:6-8; Mtạ. 13:2-12.

* **2:37** U ta gura o'wo a'wan kupakunlạ nạ ạzạ ạ nạshi a na ạ kạrại ana vali vạ yi kuwại.

yi ene niyi, ạvu a uwa asalama lon, ạvu mma vạ yi damma yi, “Mawun mạ vạ, cine vu yuwan ntsu tsunda? Vu lyawa tạ dada vạ wu nạ ạmu e izami yạ wu nạ ạtsumolạngu.”
49 Ạvu u usu le, “Cine yaa zami mu ɗe? I reve u lobono tạ n dạnạ aɗa a Dada vạ shi?” 50 Agba e reve ili i na u damma nle shi.
51 Ạvu u kạmbạ Nazara oɓolo ne ele a casu le tsugbain. Mma vạ yi gba u zuwa tạ ili i ndolo suru o ookolo. 52 Yesu ạ dạshishi nu urevu nu ugbozu, nạ mgbain, nu utsuru wi isa'ani† e ekere ạ Ạsulạ ne e ekere a ama.

Alajiya a Yahaya za vu Urumbusu
(Mat. 3:1-12; Mak. 1:1-8; Yah. 1:19-28)

3

1 A aa'wan e gendu a na Kaisa Tibariya dạnại mogono ma gbain mạ Roma, ngono n nạshi n nda n dạnạ tạ zạlạ vạ yi: Bontu Bilatu† o tsugono tsa Yahuda, Hiridu Antiba o tsugono tsạ Gạlili, Filibu zawa'a vạ yi o tsugono tsa Ituriya nạ Tarakunita, Lisaniya waru a yuwusan tsugono tsa Abiliya. 2 A yashi i na Hanana nạ Kayafa ạ dạnại nan abara ganu, ạvu adanshi ạ Ạsulạ ạ tạwạ ya Yahaya mawun ma Zakariya ạtsumạ o una. 3 U garasa tạ ubạtạ suru zuzu nu Uɗolu wạ Urdu, a yuwusaan ama alajiya a na ạạ rumbu† le, adama u roco a vadala† tạ ạ nusu le, tsạrạ a yuwaan le gafura. 4 Cine u ri uɗanu adama a Yahaya ạtsumạ a Aatagada a Ishaya, vumavạsulạ, ana,
“Uɗyo wu nanza e ɗewu ạtsumạ o una,
‘I foɓoo Zagbain ure, i yuwan ure wạ yi mejege.
5 O to shiton ukạri suru, agaɗi nạ nsasan suru a ta vala le.
A ta lapula re na ri ugondoru. O to shiton mukạri mu re.
6 Vaɗilimạ suru te ene iwawi yạ Ạsulạ.’ ” ◊
7 Adama o ndolo a ɗa Yahaya dammai oɓolo a ama a na ạ tạwusại yạ'ạ yi, tsạrạ u rumbu le, “Ạɗu apili! Zane damma nɗu i suma ạtsumạlimạ a na ạ ri lo ạ tạwạ? 8 I yuwan ili i na yoo roco i vadala tạ ạtsumạ o unusu† u ɗu. She i uwa a dansa o okolo ạ ɗu a na Ibrahim ạyi ɗa akaya ạ ɗu wan. Ạsulạ a ta gura yuwaan Ibrahim muwun na atali a nda. 9 Aaɓau ạ tu ufoɓu wu gasa ɗanga a aralu e le. Uɗanga u na u matsain ili yạ ạɓulạ shi suru, o to koɗo yi, ạvu a vari yi a akina.”
10 Reve ama'a e ece yi, “Cine tsaa yuwan?”
11 Ạvu u damma le, “Za na ri nạ ạtugu e re, u ca za na ri nạ ạyi shi za tạ. Za na ri ni ilyalya waru u yuwan ne.”
12 Ạzạ o ushishi wu utafa o ro ạ tạwạ tạ, tsạrạ u rumbu le, reve e ece yi, “Manlu, nye tsaa yuwan?”
13 Reve u damma le, “She i ushi ili i na i la'ai ili i na a damma nɗu i ushi wan.”
14 Ạsoja o ro waru ạ tạwạ tạ e ece yi, “Ạtsu gba, nye tsaa yuwan?”
Ạvu u damma le, “She i usa ikebe yi za ro nu ucira wan, ko i yuwaan za ro epen pere m pere wan. I yuwan ankuri na atsupu ạ ɗu.”
15 Ama e ipiri yu utạwu yi Zamawawa, reve ạ kạrạ a majiyan ko Yahaya ạyi ɗaɗa Zamawawa'a. 16 Ạvu u usu le, “N rumbu ɗu tạ nạ mini, agba za na la'a numu tsugbain u tạ lo ạ tạwạ. Vunu va atan ạ yi n rawa n kạnzạ m bạɗạ shi. Ạyi ɗa wạạ rumbu ɗu nạ Ruhu va Akiza na akina. 17 U tạ na aakpatalutsu o uyeluwu o ukere wạ yi, u ta raɗa oosoroto cece, ạvu u ɓoloto ishina yạ yi o mopon, agba owopo'o u tạ kulạto le na akina a na ạ ri n kimạ shi.” 18 Re vạ ạbundạ ɗa Yahaya yuwain alajiya a Alabari a Sa'ani ạ tyo e ekere a ama.

◊ **3:6** Isha. 40:3-5.

19 Ạvu u yuwaan Hiridu Antiba mogono nlạngi adama a Hiridiya, ka vu
zawa'a vạ yi, ni iwuya yạ ạbundạ i na u yuwain. 20 Reve u yuwisan iwuya i
ro, ana u zuwai Yahaya o u'wa wa ali.

Urumbusu wạ Yesu
(Mat. 3:13-17; Mak. 1:9-11)

21 Ana ạ rumbuyi ama a na ạ tạwại suru, ạvu fo ạ rumbu Yesu. Ạyi ạtsumạ
a avasa, reve zuva kpạtu'wạ, 22 reve Ruhu va Akiza telee yi nạ lipu oroci a
muɗa. Ạvu a uwwa uɗyo ɗe zuva ana, “Ạvu ɗa Mawun mạ vạ, macigata mạ
vạ, nạ ạvu ɗa maa yuwusan mạzạngạ lon.”

Ugundo u na Yesu utại
(Mat. 1:1-17)

23 Yesu shi tạ na a'wan a na a yuwain zuzu nạ mata'atsu, ana u temei
uritosu wạ yi.
A tara yi tạ ana ạyi mawun mạ Isuhu ma ɗa.
Isuhu ulobo wạ Heli u ɗa.
24 Heli ulobo wa Matata u ɗa.
Matata ulobo wạ Levi u ɗa.
Levi ulobo wa Maliki u ɗa.
Maliki ulobo wa Yana u ɗa.
Yana ulobo wạ Isuhu u ɗa.
25 Isuhu ulobo wa Matiya u ɗa.
Matiya ulobo wạ Emos u ɗa.
Emos ulobo wa Nahum u ɗa.
Nahum ulobo wa Azaliya u ɗa.
Azaliya ulobo wa Najaya u ɗa.
26 Najaya ulobo wa Ma'ata u ɗa.
Ma'ata ulobo wa Matiya u ɗa.
Matiya ulobo wa Simiya u ɗa.
Simiya ulobo wạ Isuhu u ɗa.
Isuhu ulobo wa Yahuda u ɗa.
27 Yahuda ulobo wa Yowana u ɗa.
Yowana ulobo wa Risa u ɗa.
Risa ulobo wạ Zerubabe u ɗa.
Zerubabe ulobo wa Shayatiya u ɗa.
Shayatiya ulobo wạ Niri u ɗa.
28 Niri ulobo wa Maliki u ɗa.
Maliki ulobo wa Adi u ɗa.
Adi ulobo wa Kosama u ɗa.
Kosama ulobo wa Alamadama u ɗa.
Alamadama ulobo wạ Iri u ɗa.
29 Iri ulobo wạ Yosi u ɗa.
Yosi ulobo wa Eliyaza u ɗa.
Eliyaza ulobo wa Yorima u ɗa.
Yorima ulobo wa Matata u ɗa.
Matata ulobo wạ Levi u ɗa.
30 Levi ulobo wa Saminu u ɗa.
Saminu ulobo wa Yahuda u ɗa.
Yahuda ulobo wạ Isuhu u ɗa.
Isuhu ulobo wạ Yonana u ɗa.
Yonana ulobo wạ Eliyaki u ɗa.
31 Eliyaki ulobo wa Malaya u ɗa.
Malaya ulobo wa Mena u ɗa.
Mena ulobo wa Matata u ɗa.

Matata ulobo wa Natan u ɗa.
Natan ulobo wạ Dạwuda u ɗa.
32 Dạwuda ulobo wạ Yese† u ɗa.
Yese ulobo wạ Obe u ɗa.
Obe ulobo wa Buwaza u ɗa.
Buwaza ulobo wa Salumuna u ɗa.
Salumuna ulobo wa Nashon u ɗa.
33 Nashon ulobo wa Aminadabu u ɗa.
Aminadabu ulobo wa Aram u ɗa.
Aram ulobo wạ Hesuruna u ɗa.
Hesuruna ulobo wa Farisa u ɗa.
Farisa ulobo wa Yahuda u ɗa.
34 Yahuda ulobo wa Yakubu u ɗa.
Yakubu ulobo wa Ishiyaku u ɗa.
Ishiyaku ulobo wa Ibrahim u ɗa.
Ibrahim ulobo wạ Tera u ɗa.
Tera ulobo wa Naho u ɗa.
35 Naho ulobo wạ Seru u ɗa.
Seru ulobo wạ Reyu u ɗa.
Reyu ulobo wạ Fele u ɗa.
Fele ulobo wạ Eba u ɗa.
Eba ulobo wạ Shela u ɗa.
36 Shela ulobo wạ Kena u ɗa.
Kena ulobo wa Afasha u ɗa.
Afasha ulobo wạ Shem u ɗa.
Shem ulobo wạ Nuhu u ɗa.
Nuhu† ulobo wa Lame u ɗa.
37 Lame ulobo wạ Metusela u ɗa.
Metusela ulobo wa Anuhu u ɗa.
Anuhu ulobo wa Jare u ɗa.
Jare ulobo wa Mahalalel u ɗa.
Mahalalel ulobo wạ Kena u ɗa.
38 Kena ulobo wạ Enos u ɗa.
Enos ulobo wạ Shitu u ɗa.
Shitu ulobo wa Adạmu.†
Adạmu za na Ạsulạ a yuwain.

Mạlyungwạ mạ Yesu (Mat. 4:1-11; Mak. 1:12-13)

4

1 Yesu waru ushitowun nạ Ruhu va Akiza, ạvu wu utạ o Uɗolu wạ Urdu. Reve Ruhu va Akiza tara yi ạ tyo ạtsumạ o una rana amunga, 2 ubạtạ u na Mekerenkesu mạ lyungusạ niyi. Agba u lyuwa ili ạtsumạ a rana'a shi, o ukosu reve wu uwwa ambulu.
3 Ɗaɗa Mekerenkesu ma damma niyi, “Nạ ạvu Mawun mạ Ạsulạ ma ɗa, vu zuwa aatali a nda ạ kạmbạ opopofu.”
4 Ạvu Yesu usu yi, “U tu uɗanu a Adanshi ạ Ạsulạ,† ‘Ni ilyalya i ɗa goon vuma ạạ dạnạ wuma shi.’ ” ◊
5 Reve Mekerenkesu ma tara yi ạ tyo zuva masasan, ɗaɗa u rocoshi niyi tsugono tsu uvaɗi suru. 6 Reve u damma yi, “N ta ca wu tsugbain nu utsuru u nda'a suru, adama a na a zuwa le tạ o ukere u vạ. Waru n ta ca za na n cigai. 7 Suru ili i nda o to o'wo ạzạ ạ wu, nạ vu kạɗạto vu yuwaan mu ạgạndạ.”

◊ **4:4** U.Wl. 8:3.

8 Ɗaɗa Yesu usuyi niyi, “U tu uɗanu, ‘Zagbain Ạsulạ ạ wu a ɗa vaa yuwaan ạgạndạ, ạyi ạ nde'en ɗa vaa yuwaan tsugbashi.’ ” ◊
9 Reve Mekerenkesu ma tara yi ạ tyo Urishelima, ạvu u zuwa yi ɗe e ncilecile mạ Ạạ'isamapaɗa. Ɗaɗa u tsu damma yi, “Nạ ạvu Mawun mạ Ạsulạ ma ɗa, teteruwe e iɗa. 10 Adama a na a ɗana tạ, ‘Ạsulạ a ta zuwa nlingata mạ yi n tigạ wu. 11 Waru e te keɗe wu e ekere e le, adama ko anana ạ wu ạ tạɗạtsạ a aatali wan.’ ”*
12 Reve Yesu usu yi, “Adanshi ạ Ạsulạ a damma tạ, ‘She vu lyungwạ Zagbain Ạsulạ ạ wu wan.’ ” ◊
13 Ana Mekerenkesu mo kotoi mạlyungwạ mạ yi suru, reve u lyawa yi ne'en.

Yesu temei ulinga Gạlili
(Mat. 4:12-17; Mak. 1:14-15)

14 Reve Yesu kạmbạ ạtsumạ o ucira u Ruhu va Akiza ạ tyo Gạlili. Reve alabari ạ yi a rawa e ilyuci i na i ri lo ukạndạruwu zuzu. 15 Ạvu u rocosu ạ ạ'isạ e le, reve u tsurạ ica e ekere a ama suru.

A 'yuwan tạ Yesu a Nazara
(Mat. 13:53-58; Mak. 6:1-6)

16 Ana u tyoyi Nazara (lyuci na u kungwai), ɗaɗa u uwai ạ ạạ'isạ† ununa u tsu yuwusan o urana wa Ashibi. Reve u 'yon adama u ɗenunạ. 17 Reve a ca yi Aatagada a Ishaya vumavạsulạ. Ɗaɗa u bubạruwạ niyi, reve u cina ubạtạ u na a ɗanai,
18 “Ruhu vu Zagbain to oɓolo nạ ạmu, adama a na u ɗangwa mu tạ, adama n yuwaan ạzạ e iliyali adanshi a Alabari a Sa'ani.
U lyungu mu tạ adama n yuwan adanshi a na aa lyawa aza a na ạ ri a tsugbashi, nrumbạ waru ee ene ure, aza a na ee le'eshe waru o o'wo fạạn.
19 Reve waru n yuwan adanshi a aa'wan a na Zagbain zuwai a na aa yuwaan ama isa'ani u yuwan tạ.” ◊
20 Reve u kutsulu aatagada'a, ạvu u ca za vu ulinga'a. Ạvu u dạnu, tsạrạ u rito. Reve ama a na ạ ri pe ạ ạạ'isạ'ạ suru a uwa ạkạnlạ ạ yi. 21 Ạvu u damma le, “Ana'an adanshi a nda a shiwan tạ a atsuvu ạ ɗu.”
22 Reve a uwwa uyo'o, a yuwusan asalama na adanshi e isa'ani i na yu utại o unạ wạ yi. Ạvu a damma, “Ạyi nda, ạyi ɗaɗa mawun mạ Isuhu shi?”
23 Ạvu u damma le, “Amayun, i ta damma mu udammu u nda, ‘Boci, kạmbạto aciyạwu gbaga.’ ‘Suru ili i na waru tsu uwwai vu yuwain a Kafarnahum, vu yuwan yi fo pa ạ lyuci vạ wu.’ 24 Amayun, n ta dansaa ɗu, a tsu tara vumavạsulạ ili yạ ạɓulạ ạ lyuci vạ yi shi.
25 “Waru amayun a ɗa maa dansaa ɗu, a mantsa ma Iliya a yuwan tạ nrunạ mạ ạbundạ ạtsumạ a Isra'ila. A mantsa ma na ạ ɓạruyi zuva o ro'o shi a'wan a ta'atsu nạ woto tạli, reve ambulu a suɗuwa e iɗa'a. 26 Agba ạ cạco Iliya ạ tyo ubạtạ wu za ro ạtsumạ e le shi, she ubạtạ wa Sarafatu, e iɗa ya Sida, ka na dạnại mạrunạ. ◊ 27 Waru a yuwan tạ nkutu nạ ạbundạ ạtsumạ a Isra'ila a mantsa ma Ilisha† vumavạsulạ. Agba ko za tạ ạ kạmbạto gbaga shi, she Na'aman† vuma va Suriya.” ◊

◊ **4:8** U.Wl. 6:13. * **4:11** Pa nda, Mekerenkesu mạ shi tạ a zama u paala Yesu. E Ica 91:11-12, u damma Ạsulạ ạ tạ lyungu nlingata mạ yi e keɗe wu adama vu tạɗạtsạ wan. Amma u damma nạ vu teteruwe ạ ncilecile nạ tsulo, u ta zuwa e keɗe wu shi. ◊ **4:12** U.Wl. 6:16. ◊ **4:19** Isha. 61:1-2. ◊ **4:26** 1 Ngo. 17:1-16. ◊ **4:27** 2 Ngo. 5:1-14.

28 Ana ama a na ạ ri pe ạ ạạ'isạ a uwwai ne, reve suru nle a uwwa upan
lon. 29 Reve ạ 'yon nu upan, ạvu o utạạ yi ạtsumạ ạ lyuci. Reve a tara yi ạ tyo
e ncilecile m masasan ma na lo ɗa lyuci le ri usuwu, adama e keɓe yi e iɗa.
30 Reve wu utulại ben e memere me le, ạvu u kạrạ ili yạ yi.

Vuma vo otoni ạ limạ
(Mak. 1:21-28)

31 Reve Yesu kạrạ ạ tyo Kafarnahum lyuci ro ạtsumạ e iɗa yạ Gạlili. Reve
u uwa o rocosu ama o urana wa Ashibi. 32 Reve a uwa asalama nạ cu'un vu
uritosu wạ yi, adama a na u to ritosu nu ucira.
33 Ạtsumạ ạ ạạ'isạ'ạ, vuma vo otoni ạ limạ† dạnạ tạ pe, reve u saala nạ
yisaali lon, 34 "Eyee! Te imini yạ wu nạ ạtsu, Yesu za va Nazara? Vu tạwạ
tạ adama vu una tsu? N reve wu tạ, ạvu ɗa Akiza ạ Ạsulạ."
35 Reve Yesu ɓara yi, u damma, "Bạru unạ wạ wu, reve vu kakasa nạ ạyi!"
Ana otoni ạ limạ'ạ a varu niyi e memere me le, reve wu kasa nạ ạyi, u yuwan
nạ ạyi ili shi.
36 Reve ama'a a uwa asalama, reve a dammulai vạni le, "Cu'un va adanshi
e ne a ɗa tsunda? Nu ucira nu ukadu u ɗa u ɓarai otoni ạ limạ, reve o utạ."
37 Reve alabari ạ yi a rawa ubạtạ suru upasu wi iɗa'a.

Ạ kạmbạtoi ạnạwạle Simo gbaga
(Mat. 8:14-17; Mak. 1:29-34)

38 Reve u 'yon wu utạ ạ ạạ'isạ'ạ, ạvu u uwa o u'wa wạ Simo. Agba ạnạwạle
Simo ạ shi a uwwa uyo'o shi, u shi tạ a uwwusa utạnu lon. Reve a damma
Yesu adama ạ yi. 39 Reve u rawa wi isawan zuzu nạ ạyi, ɗaɗa u ɓarai
ubanaku'un, reve ubanakun u lyawa yi. Reve u 'yoshin u yuwaan le ạgạndạ.
40 Urana ạ mạriyạạ, ɗaɗa mmaci mạ ạzạ o ubanakun n tạwại ne ele ubạtạ
wạ Yesu. Ạ dạnạ tạ nạ banakun icu'un icu'un. Reve wu ju'wạn le, ɗaɗa ạ
kạmbại gbagba. 41 Waru otoni ạ limạ a kakasa tạ na ama nạ ạbundạ a yisaali,
"Ạvu ɗa Mawun mạ Ạsulạ!"
Ạvu u ɓara le, u lyawa a yuwan adanshi shi, adama a na e reve tạ ạyi ɗa
Kristi Zamawawa'a.

Yesu 'yạwạ tạ alajiya
(Mat. 1:35-39)

42 Ana usana u tawai, reve u kạrạ ạ tyo ubạtạ u na vuma ri shi. Reve ama a
uwa izami yạ yi, ɗaɗa ạ tạwại ubạtạ wạ yi. Reve ạ shi a ciga a zuwa yi u dạnu
ne ele. 43 Ạvu gba u damma le, "N ciga n 'yuwan n yuwaan ilyuci i ro alajiya a
Alabari a Sa'ani o tsugono tsạ Ạsulạ† fo. Adama o ndolo a ɗa ạ lyungu numu."
44 Ɗaɗa u lyuwai elime na alajiya ạ ạ'isạ ạtsumạ a Yahuda.†

Ɗewu vo ojoro o ufaru
(Mat. 4:18-22; Mak. 1:16-20)

5

1 Urana u ro, Yesu dạnạ tạ mishin ạ nge'en m Mala ma Janisara, na ama
uɓolotowu ubạtạ wạ yi, a uwwusa adanshi ạ Ạsulạ. 2 Ạ nge'en m mini'i we
ene tạ antsun e re, aza a na eremi a mugula a lyawai. Aza a na ạ dạnại e
izạ'usạ igolo i le. 3 Ạtsumạ a antsu'un u uwa tạ pe a za tạ za na ri za va Simo,
reve u damma yi u keɓe wantsu'un wa'a a uwa pe ạ mini'i. Reve u dạnu a
wantsu'un, reve u reme o ritosu ama.
4 Ana u kotoi adanshi, reve u damma Simo, "Keɓe wantsu'un ạ 'yạwạ ubạtạ
wạ ạru'un, ạvu vu vari igolo i ɗu, tsạrạ i reme mugula."

† **4:44** Akuci a linga ro a damma "Gạlili."

5 Reve Simo usu, “Manlu, ili ya ayin i ɗa tsu ri o ulinga, agba tsu reme ili
shi, amma ana vu dammai tsu vari, n ta vari igolo'o.”
6 Ana a yuwain ne, reve a vari igolo i le, reve ạ tsurạ mugula mạ ạbundạ,
hali igolo i le i reme makara. 7 Ạvu e ɗe ạzạ e le, aza a na ạ ri lo nạ wantsun,
tsạrạ ạ tạwạ nạ wantsun u le, adama a kamba le. Reve ạ tạwạ o shiton
antsu'un, she damma a ta liɓa.
8 Ana Simo Bituru enei ne, reve u kingyo ạ mạkạkạn mạ Yesu ạvu u damma,
“Lyawa mu, Zagbain, ạmu za vu unusu ɗa.” 9 Ạyi na aza a na ạ dạnại lo, a
yuwan tạ asalama lon nạ cu'un mugula n na e remei. 10 Ne ɗa fo Yakubu nạ
Yahaya, muwun mạ Zạbạdi, aza a na ạ dạnại o ulinga oɓolo nạ Simo.
Ạvu Yesu damma Simo, “She vu uwwa wovon wan, diga gogo vu tạ dạnạ ạ
tạwusạ na ama.” 11 Reve o utạạ antsun e le a agadî, ạvu a lyawa ili suru, reve
o toni Yesu.

Vuma vu ukutu
(Mat. 8:1-4; Mak. 1:40-45)

12 Urana u ro, Yesu pe ạtsumạ ạ lyuci ro e iɗa'a, reve vuma ro tạwạ ɗe, za
na ukutu u remei lipu mạɓulạ. Ana we enei Yesu, reve u kạɗạto urewesu wạ
yi e iɗa, reve u pati yi, “Zagbain, nạ vu usu, kạmbạto mu mo o'wo cece.”
13 Reve Yesu canana ukere wạ yi, ạvu u ju'wạn vuma'a, ạvu u damma, “N
usu tạ, vo o'wo cece!” Babu usạn, ạvu ukutu'u u lyawa yi.
14 Ạvu Yesu damma yi, “She vu damma za wan, vu kạrạ vu roco aciyạwu
ubạtạ u na ganu ri, tsạrạ u kạlyuwạ wu. Reve vu ca kucci ununa Musa
dammai, adama ama ạ dạnạ nu urevu u na vo o'woi cece.” ◊
15 Agba alabari ạ yi she ili i na i 'yạwại elime, hali ama o ɓoloto lon, tsạrạ a
uwwa yi, waru tsạrạ u kạmbạto le gbaga. 16 Agba Yesu tsu lyawa tạ ama ạvu
u 'yạwạ o ogozo, tsạrạ u dạnu ạyi ạ nde'en, ạvu u yuwan avasa.

Yesu kạmbạto tạ osowi ạ lipu gbaga
(Mat. 9:1-8; Mak. 2:1-12)

17 Urana u ro, Yesu pe ạtsumạ o uritosu, ạvu Afarishi† nạ munlu n Wilạ n
dạnạ lo. Ele ɗa aza a na o utại e ilyuci koko'o e iɗa yạ Gạlili ne e iɗa ya Yahuda
nạ Urishelima. Ucira wu Zagbain u to oɓolo nạ ạyi, tsạrạ u yuwan opocino.
18 Ạvu ama o ro e sheɗe vuma ro na ri no osowi ạ lipu a aavalu, ạvu ạ 'yạwạạ
yi o u'wa'a, tsạrạ a zuwa yi ạ mạkạkạn mạ yi. 19 Ana ạ tsurại ure u na aa
yuwan ne shi adama o oɓolo a ama, reve a kumba zuva ạ kạtsu'wạ ukwạ'ạ'ạ.
Ɗaɗa e telyuwetyo niyi oɓolo na aavalu ạ yi e memere mo oɓolo ạ mạkạkạn
mạ Yesu.
20 Ana we enei ucawu wo okolo e le, ạvu u damma vuma'a, “Vuma nda, a
yuwaan wu tạ gafura wu unusu wạ wu.”
21 Ạvu Afarishi nạ munlu n Wilạ a yuwan majiyan, a damma, “Vuma ne
ɗa aa yuwusan adanshi a vama o ndolo e ekere ạ Ạsulạ? Zane ɗa aa gura
yuwaan vuma gafura, she Ạsulạ goon shi?”
22 Yesu reve tạ majiyan me le, ɗaɗa we ece nle, “Nye i zuwai yaa yuwusan
cu'un majiyan mo ndolo o okolo ạ ɗu? 23 Zane ɗa ri babu usạn a damma, ‘A
yuwaan wu tạ gafura wu unusu wạ wu,’ ko a damma, ‘Yon vu wala?’ 24 N
ta yuwan ne, tsạrạ i reve ạmu Mawun ma Vuma† mạ tạ nu ucira o uvaɗi u
yuwan gafura vu unusu.” Ạvu u damma osowi ạ lipu'u, “N damma, 'yon vu
tara aavalu ạ wu, vu kạrạ ạ tyo o u'wa.”
25 E esu e le a ɗa u 'yoyin ạvu u tara aavalu ạ yi babu usạn, reve u kạrạ
ạ tyo o u'wa a yuwusaan Ạsulạ ica. 26 Ama suru a uwa tạ asalama, ạvu a

◊ **5:14** N.Gn. 14:1-32.

yuwaan Ạsulạ ica. Wovon u reme le tạ, ạvu a damma, “Ana'an tse ene tạ ili ya asalama.”

Ɗewu vạ Levi
(Mat. 9:9-13; Mak. 2:13-17)

27 Ana Yesu kotoi ạyi ndolo, ạvu wu utạ, ạvu we ene za vu u'ushishi wu utafa.† Aala ạ yi a ɗa Levi. U cina yi tạ nden ubạtạ wu ulinga. Ạvu u damma yi, “Toni mu.” 28 Ạvu u lyawa ili suru u 'yon, ạvu u toni yi.

29 Ạvu u foɓo ạbuki a gbain o u'wa wạ yi adama e Yesu. Ạzạ o u'ushishi wu utafa ạ dạnạ tạ pe lon, na ama o ro a alya oɓolo ne ele. 30 Ạvu Afarishi nạ munlu n Wilạ, a gbarana ojoro ạ yi, “Cine yaa lyuwusa ni i sowi nạ ạzạ o u'ushishi wu utafa nạ ạzạ o unusu?”

31 Ạvu Yesu usu le, “Vuma na ri gbaga u ciga za vạ ạgumạ shi, she za vu ubanakun. 32 N tạwạ adama ạ ạzạ ạ ạɓulạ shi, she n ɗe ạzạ o unusu tsạrạ a vadala.”

Yeci adama a akuli
(Mat. 9:14-17; Mak. 2:18-22)

33 Ạvu a damma yi, “Ojoro a Yahaya a tsu yuwusan tạ akuli na avasa, ne ɗa waru ojoro a Afarishi, agba ạzạ ạ wu she a lyuwa o sowo.”

34 Ạvu u usu le, “I ta zuwa n'utsạ n vali vu kasa'avu n yuwan akuli, ạyi lo oɓolo ne ele? 35 Mantsa mạ tạ lo ạ tạwạ ana aa tara le vali'i, ạtsumạ a rana ndolo a ta yuwan akuli.”

36 Reve u yuwaan le iroci i nda, u damma: “Babu za na a paɗa tana sa'avu u lapula akuci a tana nạ ạyi. Nu u yuwan ne, u tạ vurạnu ạvu u kara akuci'i, agba apaɗi a tana sa'avu'u wa ntsaa akuci a tana'a shi. 37 Waru, ạạ tsun ribina sa'avu a akuci e itsạn yu kwan shi, adama a na ribina'a u to ɓoso itsạ'ạn. Nạ ạ tsun yi pe, u tạ lungusạ ribina oɓolo ni itsạ'ạn. 38 E itsạn i sa'avu i ɗa ạ tsu tsun ribina. 39 Aza a na o tsu sowo wasu aa ciga o sowo ribina shi, adama a na wasu u la'aa le tạ. A ta damma, ‘Akuci a la'a tạ ulobonu.’ ”

Zagbain va Ashibi
(Mat. 12:1-8; Mak. 2:23-28)

6

1 Urana wa Ashibi,† ạyi a ɓatsasa ạ ạɗumạ e ishina, reve ojoro ạ yi a kuɗusa ạgạzạ e ishina'a, a picirasa na a tami. 2 Ạvu Afarishi o ro a damma, “Nye i zuwai yaa kuɗusa ishina, i reve wilạ u ɗa o urana wa Ashibi shi?”

3 Ạvu Yesu usu le, “I reve ili i na Dạwuda nạ n'utsạ mạ yi n yuwain, a mantsa ma na a uwwai ambulu shi? 4 Ana u uwai o u'wa wạ Ạsulạ, reve u tama opopofu ạ Wilạ. Reve u ca akapi a na ạ dạnại oɓolo nạ ạyi, agba aza a na nan ganu ɗa goon aa tama.” ◊

5 Ạvu u koso na adanshi, “Ạmu Mawun ma Vuma, Zagbain vu urana wa Ashibi u ɗa.”

Vuma vo osowi o ukere
(Mat. 12:9-14; Mak. 3:1-6)

6 Urana wa Ashibi o ro, ạvu u uwa ạ ạạ'isạ, reve u reme uritosu. Reve u cina pe vuma na ukere u usa'ani wạ yi u dạnại usowu. 7 Afarishi gba nạ munlu n Wilạ a zamishi tạ ure u na ee reme yi nu unusu. Ạvu a karishi yi ana, tsạrạ e ene ko u tạ yuwaan yi opocino urana wa Ashibi. 8 Agba u reve tạ ili i na aa yuwusan majiyan, reve u damma vuma'a, “'Yon vi isawan mishin elime a ama suru.” Ạvu u 'yon wi isawan.

◊ **6:4** 1 Sam. 21:6.

9 Ạvu we ece le, “N ta yuwusan ɗu yeci. Zane ɗa la'ai ulobonu ạ Wilạ wu
urana wa Ashibi: a yuwan isa'ani ko iwuya? A wawa ko o una?”
10 Ạvu u kạlyuwạ le suru, ạvu u damma vuma'a, “Canana ukere wạ wu.”
Reve u canana, ɗaɗa ukere wạ yi u kạmbại gbaga. 11 Reve a uwwa upan lo,
reve a dammulai ununa aa yuwan nạ Yesu.

Ajiya kupa ne ejere
(Mat. 10:1-4; Mak. 3:13-19)

12 Ạtsumạ a rana ndolo, ạvu u kạrạ ạ 'yạwạ a masasan, tsạrạ u yuwan
avasa. Reve u yuwan avasa'a e ekere ạ Ạsulạ ayin mạɓulạ. 13 Ana usana u
tawai, reve u ɗe ojoro ạ yi, reve u ɗangwa ama kupa ne ejere, reve u ɗe le
ajiya.† 14 Ạvu u ɗe Simo (za na u cayi aala Bituru), nạ zawa'a vạ yi Andarawu,
nạ Yakubu, nạ Yahaya, oɓolo nạ Filibu, nạ Batalamawu, 15 u ɗangwa tạ fo
Matta, nạ Toma, oɓolo waru nạ Yakubu mawun ma Alfa, nạ Simo za na ạ tsu
ɗe Bakanani,* 16 waru u ɗangwa tạ Yahuza mawun ma Yakubu nạ Yahuza
Iskariyoti, za na wina niyi.

Aba'un nạ ạtsumạlimạ
(Mat. 4:23-25)

17 Reve u cipạ oɓolo ne ele, reve wi isawan a agalaci a sa'ani. Otoni ạ yi nạ
ạbundạ ạ dạnạ tạ lo na ama ạ ạbundạ diga Yahuda, nạ Urishelima, nu upasu
wi iɗa ya Taya nạ Sida, aza a na ạ ri ạ nge'en m mala. 18 Ạ tạwạ tạ tsạrạ a
uwwa yi, reve waru u yuwaan le opocino a banakun le. Aza a na ạ dạnại no
otoni ạ limạ o o'wo tạ gbaga. 19 Reve ama suru a ciga ạ ju'wạn yi, adama a na
ucira wu utusạ tạ ạtsumạ ạ yi, reve o o'wo gbaga suru.

Aba'un nu unạ
(Mat. 5:1-12)

20 Ạvu u kạlyuwạ ojoro ạ yi, reve u damma le,
“Aba'un za ɗu ɗa aza a na ạ ri nu ulambu, adama a na tsugono tsạ Ạsulạ za
ɗu ɗa.
21 Aza a na a uwwusa ambulu gogo, aba'un za ɗu ɗa, adama a na ạ tạ cuwạton
ɗu.
Ạzạ e mesun gogo aba'un za ɗu ɗa, adama a na i tạ tạwạ i zo'oso.
22 Aba'un za ɗu ɗa mantsa ma na ama a 'yuwan ɗu, ạvu a kasa ɗu, ạvu e isula
ɗu, agba ee ɗe ɗu na ala a sa'ani shi, adama ạ vạ Mawun ma Vuma.
23 Nạ cu'un ndolo fara, i yuwan mạzạngạ, ạvu i yuwan tsu'yan tsu uyo'o wa
asuvu, adama a na atsupu ạ ɗu ạ tạ ạbundạ ɗe zuva. Ne ɗa nan dada
le a yuwain na amạsulạ nu ujimu.
24 Woo yo'ono ạzạ o utsuru gogo shi, adama a na i tsurại ɗe asuvu nden.
25 Woo yo'ono ạzạ o ucuwun gogo shi, i tạ tạwạ i yuwan ambulu.
Woo yo'ono ạzạ e izo'oshi ya avama gogo shi, i tạ tạwạ i shon nạ yisaali.
26 Woo yo'ono aza a na ama aa cuwusa shi. Ne ɗa nkaya n le n cuwai amạsulạ
e epen.”

I ciga n'yuwatan
(Mat. 5:38-48; Mat. 7:12)

27 Ạvu Yesu lyuwa elime na adanshi u damma, “Agba n ta dansaa ɗu aza
a na aa uwwusa mu, i ciga n'yuwatan n ɗu, i yuwaan aza a na a 'yuwan ɗu
isa'ani. 28 I zuwaa aza a na a yuwaan ɗu unạ aba'un, aza a na a yuwusaan
ɗu ikpa'a, i yuwaan le avasa. 29 Nạ za ro ɓasa wu o ugbaguzu u tạ, vadalaa
yi ugbaguzu we ire. Za na usa nuwu aapalutsu, vu ca yi utugu fo. 30 Za na

* **6:15** Ạyi aala “Bakanani” to rocosu tsu vuma'a u tu nu uzuwu wa aci adama u kamba ama ạ yi.

pati nuwu ili suru, vu ne'e yi. Nạ vuma ro usa ili yạ wu, she ve ece yi wan.
31 Ununa vu cigai ama a yuwaan wu, vu yuwaan le ne fo.

32 “Nạ vu ciga aza a na a yuwaan nuwu isa'ani goon, atsupu e ne a ɗa vạạ tsurạ? Ạzạ o unusu fo a tsu ciga tạ aza a na a ciga nle. 33 Nạ vu yuwan isa'ani ạ tyo aza a na a yuwaan nuwu isa'ani goon, to, atsupu e ne a ɗa vạạ tsurạ? Ạzạ o unusu fo a tsu yuwan tạ ne. 34 Nạ yaa yuwusan majiyan she aza a na aa tsupa ɗu ɗa yaa ca okopu, to, atsupu e ne a ɗa yạạ tsurạ? Ạzạ o unusu fo a tsu ca tạ ạzạ o unusu, tsạrạ ạ tạwạ a tsupa le ununa o kopoi. 35 I ciga n'yuwatan n ɗu, i yuwaan le isa'ani. I kopoo le agba i zuwa okolo na aa tsupa ɗu wan. Ne ɗa atsupu ạ ɗu ạạ dạnạ ạbundạ. Ne ɗa waru yoo o'wo muwun m Mogono mạ Ạsulạ. Waru u tsu yuwaan tạ aza a na o tsu godyo shi, nạ ạzạ e iwuya isa'ani.
36 Ye eneshe iliyali ya ama ununa Dada ɗu eneshe iliyali.”

She i ge'eto za ro wan
(Mat. 7:1-5)

37 Ạvu u lyuwa elime na adanshi, “I ge'eto wan, ạɗu fo ee ge'etowạ ɗu shi. I kototo wan, tsạrạ o kototo ɗu wan. I yuwan gafura, tsạrạ a yuwaan ɗu gafura. 38 Ne'ei, e te ne'e ɗu: makundatsu ma sa'ani, wukiru ushiwun, torotoro, hali ocusho e iɗa. Ne ɗa ạạ tsuwạn ɗu e ekere. Nạ makundatsu ma na i kunzuwạyi, nạ ạyi ɗa ạạ kunzuwạ ɗu.”

39 Reve u yuwaan le iroci i nda: “Irumbạ i ta gura roco irumbạ ure? Ele ra ạạ riyạ ạ ạạkạri shi? 40 Mawun ma makaranta ma la'a manlu mạ yi shi, amma za na o ritoi lon, u to o'wo ununa manlu mạ yi mạ ri.

41 “Cine vạạ kạnlạsạ macaka ma na mạ ri pe ạ lyusu vu za vạ wu, ạvu vi icina nạ ạạgbạlạ a na ạ ri pe ạ lyusu vạ wu? 42 Cine vaa gura damma za vạ wu, ‘Isawan, lyawa mu utạạ macaka ma na mạ ri pe ạ lyusu vạ wu,’ agba ạvu vu rono ạạgbạlạ a na ạ ri pe ạ lyusu vạ wu shi? Ạvu vuma vi ikpa'a! Rono ne'en ạạgbạlạ a na ạ ri ạ lyusu vạ wu, tsạrạ ve ene ulobonu u na voo utạạ za vạ wu macaka ma na mạ ri ạ lyusu vạ yi.”

Uɗanga nạ muwun mạ yi
(Mat. 7:16-20; Mat. 12:33-35)

43 Ạvu Yesu lyuwa elime na adanshi, “Uɗanga u sa'ani wu lo ana u tsu matsan muwun m babu ạɓulạ shi, agba uɗanga u babu ạɓulạ u tsu matsan muwun n sa'ani shi. 44 Uɗanga suru nạ muwun mạ yi n ɗa ạ tsu reve yi. A tsu taɓa ubiri o uɗanga wa awanda shi, ko ạɗyumbu a ataci† shi. 45 Vuma vạ ạɓulạ u tsu utạạ tạ ni ili i sa'ani i na u zuwai o ookolo, za vu ulambu wạ ạɓulạ waru e ili yu ulambu yạ ạɓulạ a na u zuwai o ookolo pe ɗa ulambu wạ ạɓulạ u tsu utạ. Ạtsumạ e ili i na i ri pe o ookolo ạ yi pe ɗa adanshi ạ tsu utạ.”

Asuwi ạ ạɓulạ no olo a asuwi
(Mat. 7:24-27)

46 Ạvu u lyuwa elime na adanshi, “Cine tsa ɗa yạạ ɗesu mu, ‘Zagbain, Zagbain,’ agba i yuwan ili i na n damma nɗu i yuwan shi? 47 Za na ạạ tạwusạ yạ'ạ vạ aa uwwusa ili i na maa dansa suru, a yuwusan le waru suru, n to roco ɗu cu'un vuma na u ri. 48 U tạ cu'un vuma na aa suwusa usaa, reve u kạpạ wạcin wu usaa ạlungu, reve u suwa ikyun yu usaa'a ubạtạ o ugbamu. Ana mini ma gbain mạ tạwại, ạvu u keɓe usaa'a, agba u gura varu yi shi. Ana wo o'woi a suwa niyi ulobonu. 49 Za na uwwai adanshi ạ vạ, agba u linga ni ili i na wu uwwai shi, u to oroci a vuma na suwai u'wa wạ yi ạ wuyun, agba u ri ni ikyun shi. Ana mini ma lapai usaa'a, reve u rạmo babu usạn. Uriyu wu u'wa u ndolo u riyạ tạ suru suru.”

Yesu kambato ta aagbashi a yali ro gbaga (Mat. 8:5-13)

7

1 Ana u kotoi a dansaa ama ili i ndolo suru, reve u uwa Kafarnahum.
2 Yali† ya Roma i ro i shi ta na aagbashi a na u cigai lon. Aagbashi'i u shi ta
ubanakun, gashi u ta kuwa. 3 Ana wu uwwai adama e Yesu, reve u lyunguwa
yi azagbain a aza a Isra'ila a damma yi u tawa u kambato aagbashi a yi gbaga.
4 Ana a tawai ubata wa yi, reve a pati yi, adansa, “Vuma nda rawa ta vu
yuwaan yi ulinga u nda, 5 adama a na u ciga ta iɗa i tsu lon, waru ayi ɗa u
suwaa ntsu aa'isa a tsu.” 6 Reve u kuru le.

Ayi a rawa zuzu nu u'wa'a, reve yali'i u lyungu n'utsa ya'a yi, a damma
yi, “Zagbain, she vu damaton aciyawu wan. N rawa vu uwa o u'wa u va
shi. 7 Waru n rawa n tawa ya'a wu shi. Vu yuwan adanshi goon u rawa ta,
aagbashi a va o to o'wo gbaga. 8 Adama a na amu fo n ta na za na la'a numu,
waru n ta na asoja a na a ri zala va. Agba n tsu damma ta za nda, ‘'Yawa,’ reve
gba u 'yawa. Waru n tsu damma ta za ro, ‘Tawa’, reve gba u tawa. Aagbashi
a va waru, n tsu damma yi ta, ‘Yuwan tsunda,’ avu u yuwan.”

9 Ana Yesu uwwai ne, reve u yuwan asalama adama a yali'i. Reve u vadala
u damma oɓolo a ama a na oo tono yi, “N ta dansaa ɗu, ko atsuma a Isra'ila n
tsura ucawu wo okolo ne tsunda shi.” 10 Ana aza a na a lyunguyi a kambai o
u'wa, reve a cina aagbashi'i wo o'wo gbaga.

Yesu 'yasan ta mawun ma maruna

11 A jima shi, ɗaɗa u karai a tyo a lyuci na a tsu ɗe Nayim, reve ojoro a yi no
oɓolo a ama a kuru yi. 12 Ana u rawai zuzu nu u'uwata u lyuci'i, ɗaɗa a ga'ain
na aakwakwa utanuwu. Agba ayi ɗa ulobo a nde'en o umatsun u makuci ma
yi; waru makuci ma yi maruna ma ɗa. Ama a abunda a lyuci'i a shi ta oɓolo
na ayi. 13 Ana Zagbain we ene niyi, reve we ene iliyali ya yi, avu u damma yi,
“She vu shon wan.”

14 Reve u rawa u ju'wan aakpagа'a, reve aza a na a tanu niyi e isawan kuci.
Avu u damma, “Ulobo, n ta dansaa wu, vu 'yon.” 15 Reve aakwakwa'a u 'yon
u danu, reve u uwa adanshi. Reve u tara yi u ca makuci ma yi.

16 Reve a uwwa wovon suru, reve a yuwaan Asula ica. Reve a damma, “Tsu
tsura ta vuma gbain va Asula atsuma a tsu!” Waru, “Asula a cuwan ta na ama
a yi!” 17 Reve alabari a yi a baza atsuma a Yahuda ni iɗa i na i ri lo zuzu.

Ojoro a Yahaya za vu Urumbusu (Mat. 11:2-19)

18 Reve ojoro a Yahaya a damma yi ili i na i farai suru. 19 Ɗaɗa Yahaya ɗeyi
ama e re atsuma o ojoro a yi, reve u lyungu le ubata wu Zagbain, adansa,
“Avu ɗaɗa za na ri lo a tawa'a, ko tsu piri za ro?”

20 Ana ama'a a rawai ubata wa yi, reve a damma, “Yahaya za vu Urumbusu
ɗa lyungu ntsu ya'a wu, ana, ‘Avu ɗaɗa za na ri lo a tawa'a ko tsu piri za ro?’
”

21 Babu usan, reve Yesu kambato aza o ubanakun na mɓala icu'un icu'un,
no ozo o otoni a lima gbaga. Waru u kpatu'wa ta esu a nrumba. 22 Reve u usu
le, “'Yawai i damma yi ili i na yu uwwai, ni ili i na ye enei: nrumba me ene ta
ure, akutsuma a wala ta, nkutu mo o'wo ta gbaga. Waru agulani a uwwa ta
adanshi, a 'yasan ta akwakwa. Aza e iliyali waru a uwwa ta alajiya a Alabari
a Sa'ani. 23 Za va aba'un ɗa za na aa taɗatsa adama a va shi.”

24 Ana ojoro a Yahaya a karai, reve u uwa a yuwusaan ama'a adanshi a
Yahaya, avu u damma, “Nye i 'yawai akanla ɗe atsuma o una? Apumpu a na

upepu wạạ jingaɗạsạ? 25 Nạ ne ɗa shi, nye i 'yạwại ye ene? Vuma u'wotowu ni itana i sa'ani? O'o, aza a na ạ ri ni itana i sa'ani gba, aza a na ạ ri ạ nden mu uyo'o o ukobu u tsugono u ɗa ạ ri. 26 Nye i 'yạwại ye ene? Vumavạsulạ? Ee, amayun a ɗa, n damma ɗu, u la'a tạ vumavạsulạ. 27 Ạyi ɗaɗa za na a ɗanai a Adanshi ạ Ạsulạ adama ạ yi, ‘Mpa n lyunguyi malingata mạ vạ elime ạ wu, za na oo foɓoo wu ure.’ ◊ 28 Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, ạtsumạ a aza a na ka matsain, za lo na rawai Yahaya shi. Ko ana wo o'woi ne, za na la'ai ukạlạmu o tsugono tsạ Ạsulạ u la'a yi tạ mgbain.”

29 Ana a uwwai ne, reve ama suru hali nạ ạzạ o ushishi wu utafa ạ usu Ạsulạ a na za vạ ạɓulạ† a ɗa, ana ạ rumbu nle nạ cu'un vu urumbusu wa Yahaya. 30 Afarishi gba na aza a na e revei Wilạ lon, reve a 'yuwan ifoɓi yạ Ạsulạ adama e le, ana a 'yuwain urumbusu wa Yahaya.

31 Reve Yesu lyuwa elime na adanshi, “Nạ nye ɗa maa kurato ama o gogo a nda? Nye i ɗa o rotsoi? 32 O rotso tạ muwun n na n ri nden e eden e ɗewu vạ ạzạ e le, ‘Tsi ivulạạ ɗu tạ gbala, agba i je'en shi. Tsu yuwaan ɗu tạ ishipa yạ ạtsumolạngu, agba i saala shi.’

33 “Ana Yahaya† za vu Urumbusu tạwại u lyuwusa shi, agba u sowuso masayan ma inabi shi; ạvu i damma, ‘U tạ no otoni!’ 34 Ạvu waru ạmu Mawun ma Vuma n tạwạ tạ a lyuwusa o sowuso, reve i damma, ‘Apa liwi no osowi, i'utsạ yạ ạzạ o ushishi wu utafa nạ ạzạ o unusu!’ 35 Agba ạ tsu reve tạ urevu wạ Ạsulạ amayun a ɗa adama o ure u na ama o toni niyi.”

Yesu o u'wa wạ Simo Mafarishi

36 Reve Mafarishi mo ro, za na ạ tsu ɗe Simo, u banu Yesu u 'yạwạ u lyuwa ilyalya nạ ạyi. Reve u 'yạwạ o u'wa u Mafarishi'i, reve u dạnu alya. 37 Ka ro shi tạ pe ạtsumạ ạ lyuci'i, za na dạnại nu unusu. Ana wu uwwai u tạ pe a alya e ilyalya o u'wa wạ Simo Mafarishi'i, reve u tạwạ nạ meden ma sa'ani ma mani'in mạ mạguru me ikebe. 38 Reve u kingyo zuzu nạ ạyi, ɗaɗa u uwai mesun e re'wetosu ana e Yesu na aɓara ạ yi. Reve u tasa le nạ ạnji ạ yi, ạvu u katala ana ạ yi. Ạvu u sukuma le mani'i'in.

39 Ana Mafarishi ma na ma banu niyi me enei ne, reve u jiyan o ookolo ạ yi, “Nạ shi vuma nda vumavạsulạ ɗa, u shi te reve cu'un vu ka ne ɗa ạ ju'usạn yi, adama a na za vu unusu ɗa.”

40 Reve u usu u damma yi, “Simo, n tạ ni ili i na maa damma wu.”

Reve u usu, “Nye i ɗa, manlu?”

41 Ạvu u damma, “Vuma ro shi tạ o tono ama e re utan, za tạ ikebe i na i rawai ikebe yu ulivu ukpakuton (500),* za tạ waru kupoton. 42 Ana ạ gura tsupai shi, reve u lyawaa le ikebe'e. Ạtsumạ e le zane ɗa aa la'a ciga yi?”

43 Reve u usu, “E yeni i vạ, za na a lyawayi ạbundạ.”

Reve Yesu usu yi, “Vu usu tạ mejege.”

44 Ana u vadalai ubạtạ wu ka'a, reve u damma Simo, “Ve ene tạ ka nda? N uwa tạ o u'wa wạ wu, vu ca mu mini n sa'a ana shi. Ạyi gba u re'weto tạ ana ạ vạ na aɓara ạ yi, reve u tasa le nạ ạnji ạ yi. 45 Ana vu raba numu, vu katala mu shi. Ạyi gba diga ana n uwai pa u lyawa ukatalu wa ana ạ vạ shi. 46 Vu sukuma aaci ạ vạ mani'in shi. Ạyi gba u sukuma tạ ana ạ vạ mani'in mạ mạguru. 47 Adama o ndolo n ta dansaa wu, unusu wạ ạbundạ wạ yi suru a yuwaan yi tạ gafura, adama a na u roco tạ icigi lon. Waru za na a yuwayin gafura wa'a, icigi yạ yi wa'a ɗa.”

48 Reve u damma ka'a, “A yuwaan wu tạ gafura wu unusu wạ wu.”

◊ **7:27** Mal. 3:1. * **7:41** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nạ Tsuheleni ạyi ɗa “dinari ukpakuton (500).” Kạlyuwạ Ucuɗuwu wi “Ikebe”.

49 Ɗaɗa aza a na ạ ri a alya oɓolo nạ ạyi a uwai a dansa vạni le, “Zane ɗa ne tsunda'a, zane ɗa fo rawai u yuwan gafura vu unusu?”
50 Reve u damma ka'a, “Ucawu wo okolo ạ wu u wawa wu tạ. Wala vu rawa lafiya.”

Ạmạci o ro ạ kuru tạ Yesu

8

1 A jima shi, ɗaɗa Yesu kạndạruwại ilyuci nạ mulyuci'i a yuwusan alajiya, a casu Alabari a Sa'ani o tsugono tsạ Ạsulạ. Ele Kupanejere'e ạ dạnạ tạ oɓolo nạ ạyi. 2 Waru ạmạci a na o utạyi otoni ạ limạ nu ubanakun ạtsumạ e le o toni yi tạ. Ele ɗa Meri,† za na ạ tsu ɗe Magadaliya, za na o utạyi otoni ạ limạ e cindere ạtsumạ ạ yi, 3 nạ Yuwana ka va Kuza (zagbain o u'wa wạ Hiridu), nạ Suzana, no ozo o ro nạ ạbundạ. Ạmạci a nda a kambusa le tạ ni ili ya aciyele.

Iroci yi cimbi
(Mat. 11:2-19)

4 Ana ama ạ ạbundạ o ɓolotoi, waru ama ạ tạwusạ ya'ạ yi lyuci lyuci, reve u yuwaan le iroci: 5 “Cimbi ro 'yạwạ tạ cạ'ạn. Ạyi pe ạtsumạ a mazaza me icu'un, reve ozo o ro o oco o ure. Ạvu ama a dadasa icu'u'un, ạvu nnunu n kạkạɗạ le. 6 Icu'un i ro waru yo oco ubạtạ wa atali. Ana o utại, reve e 'yewe adama a na ạ tsurại ạtạni shi. 7 Ạvu ozo o ro o oco a awanda, ạvu ạ 'yon oɓolo na awanda'a, ạvu awanda'a a gbagbala le. 8 Ạvu icu'un i ro yo oco ạ mạbulạ ma sa'ani, ạvu ishina'a a yuwan mgbain, ạvu a matsan ạgạzạ ạgạzạ. Nu u cu'wạn mạcu'untsu mạ tạ, reve a matsan ncu'untsu ukpaku.”
Ana u dammai ne, ạvu u 'yạsạn uɗyo u damma, “Za na ri na atsuvu, wu uwwa.”

Ili i na i zuwai Yesu tsu yuwan uritosu ni iroci
(Mat. 13:10-17; Mak. 4:10-12)

9 Reve ojoro ạ yi e ece yi ucuɗuwu wi iroci'i. 10 Reve u damma le, “Ạɗu ɗa a lyawai i reve ili yu usokowu u tsugono tsạ Ạsulạ. Amma aza a na ạ ri pe shi, she ni iroci i ɗa a tsu yuwaan le tsạrạ:
‘A ta gura kạlyuwạ, agba e ene shi.
A mawwa a ta gura uwwa, agba aa gura tsurạ urevu shi.’ ◊

Yesu cuɗuwa tạ iroci yi cimbi'i
(Mat. 13:18-23; Mak. 4:13-20)

11 “Apa ucuɗuwu wi iroci'i: Cu'un ạyi ɗa adanshi ạ Ạsulạ. 12 Icu'un i na yo ocoi o ure, ele ɗa iroci ya aza a na a uwwai adanshi ạ Ạsulạ. Reve Mekerenkesu mạ tạwạ, ạvu u tara le adanshi'i o okolo e le, tsạrạ a zuwa okolo e le a wawa le wan. 13 Icu'un i na yo ocoi ubạtạ wa atali, ele ɗa aza a na ạ ushiyi adanshi'i nạ mạzạngạ ana a uwwa niyi, agba ạ ri na aralu shi. Ucawu wo okolo e le yashi meketeci ma ɗa, yashi yu ulyungusạ, ạvu ạ riyạ. 14 Aza a na o ocoi a awanda, ele ɗa aza a na a uwwai adanshi ạ Ạsulạ, agba ạtsumạ a mmalu n le, reve ạtsumạlimạ, nu uyo'o wu uvaɗi, nu utsuru u reme le, reve ạ kuɗạ a lyuwa elime. 15 Aza a na o ocoi ạ mạbulạ ma sa'ani, ele ɗa ama ạ ạɓulạ, aza a na a uwwai adanshi ạ Ạsulạ, reve e reme yi ugbamu o okolo e le, ạvu a yuwan ankuri a bala.”

Fitila e eelele
(Mak. 4:21-25)

16 Ạvu Yesu lyuwa elime na adanshi, “A tsu daɓa fitila, ạvu ạ kpạto yi na aasa'atsu shi, ko a zuwa yi ạ mbungulu shi. A tsu zuwa yi tạ e eelele, tsạrạ

◊ **8:10** Isha. 6:9.

aza a na a uwusa e ene ekan. 17 Babu ili i na i ri usokowu i na oo utaa a alanga e eteshe shi. Babu waru ili i na i ri wupalu e irumbu ana oo utaa e ekan shi. 18 I kalyuwa ben ununa yaa uwwusa. Za na ri na ayi a ta dashi yi, za na gba ri na ayi shi, ke'en na we inda u ri na ayi a ta ushi yi i ɗa."

Mma va Yesu na muwun ma anawu (Mat. 12:46-50; Mak. 3:31-35)

19 Mma va Yesu na muwun ma anawu a tawa ta ubata u na u ri, amma adama o oɓolo a gura rawa zuzu na ayi shi. 20 Avu a damma yi, "Mma va wu na muwun ma anawu ma wu a ta ɗe a alanga, a ciga ta e ene wu."

21 Reve u usu, "Mma va na muwun ma anawu n va, ele ɗa aza a na a uwwusa adanshi a Asula, avu a yuwusan ulinga na ayi."

Yesu isawaton ta upepu (Mat. 8:23-27; Mak. 4:35-41)

22 Urana u ro, avu Yesu damma ojoro a yi, "Tsu 'yawai a nge'en m mala n ndeɗe." Avu a uwa a wantsu'un oɓolo, reve a kara. 23 Ele atsuma a mmalu, avu nlavu m pura yi. Reve wunla nu upepu u 'yon a mala'a, reve mini ma ciga mo shiton wantsun u le, hali a shi a ciga maliɓaa.

24 Reve a 'yawa a jisan yi, reve a damma, "Zagbain, zagbain, tsu ciga ta maliɓaa!"

Avu u 'yon u ɓara upepu na mini'i, reve upepu'u u von kwin. 25 Avu we ece le, "Te ɗa ucawu wo okolo a ɗu?"

Na wovon na asalama, avu e ecelei, "Zane ɗa nda'a? Hali u yuwaan upepu na mini nlangi, reve a yuwan ili i na u dammai!"

Opocino o ozo o otoni a lima (Mat. 8:28-34; Mak. 5:1-20)

26 Avu a rawa e iɗa ya Garasa, za na mini ma kasalai ni iɗa ya Galili. 27 Yesu a motaa a wantsu'un, reve vuma ro atsuma a lyuci gbain u ga'an na ayi, u ta no otoni a lima. Vuma'a u jima ta ana wo otoyi itana, ko wa asa atsuma a ama. Ubata wa ason u ɗa u tsu dana. 28 Ana we enei Yesu, avu u ɓosho na yisaali, avu u riya a makakakan ma yi, avu u saala lon, "Yesu, Mawun mo Mogono ma Asula, te ɗa imini ya wu na amu, n ta patishi wu she vu zuwa mu a atsumalima wan!" 29 U damma ta ne, ana Yesu zuwai otoni a lima o ndolo a lyawa vuma'a. Na abunda otoni a lima o ndolo a tsu vari ta vuma ndolo e iɗa. A tsu ɓaru yi ta, reve a vara yi akani a ana ne ekere, tsara a dana a kalyuwusa yi. Agba u tsu kasa ta akani o ndolo, reve otoni a lima o lo yi a tyo atsuma o una.

30 Ana Yesu ece niyi, "Cine tsa ɗa aala a wu?"

Avu u usu, "Aala a va a ɗa Oɓolo," adama a na otoni a lima a uwa yi ta na abunda. 31 Avu a pati yi, she u gbara le a tyo a aakari a aru'un lungu-lungu a na a ri nu utyo shi wan.

32 Oɓolo a ngurusumu ma abunda n dana ta lo a alyuna zala va agaɗi. Avu otoni a lima'a a pati yi u lyawa le a uwa atsuma e le, reve u lyawa le a uwa. 33 Ana otoni a lima'a o utai atsuma a vuma'a, avu a uwa atsuma a ngurusumu'u. Reve oɓolo a ngurusumu'u a suma a zura a tyo a mala'a, reve a kuwa pe.

34 Aza a na a danai a aguɓa a ngurusumu'u, avu a suma, a 'yawa a ca alabari a lyuci gbain na mulyuci. 35 Avu ama a 'yawa, tsara e ene ili i na i farai. Ana a tawai ubata wa Yesu, avu a cina lo vuma na danai no otoni a lima nden ubata wa yi, u'otowu ni itana nu ugbozu wa yi. Reve wovon u tsura le. 36 Aza a na e enei ne esu e le, avu a damma ununa a wawai za vo otoni a lima'a.

37 Ạvu ama e iɗa ya Garasa a pati yi u lyawaa le iɗa i le, adama a na a uwwa tạ wovon lon. Ạvu u uwa a wantsun, azama u lyawa le.

38 Ạyi gba za na otoni ạ limạ o utại ạtsumạ ạ yi, reve u pati tsạrạ u lyawa yi u kuru yi. Agba Yesu usu shi, ɗaɗa u damma niyi, 39 “Kạmbạ o u'wa, reve vu damma ili i na Ạsulạ a yuwaan nuwu suru.” Ạvu vuma'a u kạrạ, ạvu u reme a casu aalabari e ili i na Yesu yuwaan niyi suru.

Ạakwạkwạ o usheli nạ ka vu ubanakun
(Mat. 9:18-26; Mak. 5:21-43)

40 Ana Yesu kạmbại Gạlili, ạvu oɓolo a raba yi, adama a na a ta pura yi. 41 Ạtsumạ a azagbagbain ạ ạa'isạ'ạ, za na ạ tsu ɗe Jayiru, u tạwạ tạ u kingyo ạ mạkạkạn mạ yi, ạvu u pati yi, tsạrạ u 'yạwạ o u'wa wạ yi. 42 Adama a na usheli u tạ wạ yi, za na ri a'wan kupa ne ejere, u ciga tạ mạkuwạạ.

Ạyi ạtsumạ a mmalu, reve oɓolo'o a gbagbalasa yi. 43 Ka ro waru, za na yuwain a'wan kupa ne ejere o ocosu mpasa, [wu una tạ ili i na u ri nạ yi suru e ekere ạ ạzạ ạ ạgumạ,] agba u jebe yi shi. 44 Ạvu u tạwạ nu uciṇạ, ạvu u ju'wạn upasu wu utugu wạ Yesu. Babu usạn, ɗaɗa wocosu wu mpasa mạ yi n lyawai.

45 Ạvu Yesu ece, “Zane ɗa ju'wạn numu?”

Ana a wasain suru, reve Bituru damma, “Zagbain, ama ạ ạbundạ a ɗa ạ ri pa, waru a ta gbagbalasa wu.”

46 Ạvu u damma, “Ạ ju'wạn mu tạ. Mu uwwa tạ ucira wu utại ạtsumạ ạ vạ.”

47 Ana ka'a we enei waa gura soko aciyạyi shi, ạvu wu utạ e meje'en mạ lipu, reve u kingyo ạ mạkạkạn mạ yi. Ạ mạkạkạn ma ama suru, ạvu u damma ili i na i zuwai u ju'wạin utugu wạ yi nu ununa wo o'woi gbaga babu usạn. 48 Ạvu u damma yi, “Usheli, ucawu wo okolo ạ wu wo o'woto wu tạ gbaga. Wala na asuvu nden.”

49 Ạyi ạtsumạ a adanshi, ạvu nanza tạwạ ɗe o u'wa wa Jayiru, zagbain vạ ạa'isạ'ạ, ạvu u damma Jayiru, “Usheli wạ wu u kuwạ tạ ɗe. She vu damaton manlu'u wan.”

50 Ana Yesu uwwai ne, ạvu u damma Jayiru, “She vu uwwa wovon wan. Ca okolo, u tạ kạmbạ gbaga.”

51 Ana u rawai o u'wa wa Jayiru, u lyawa nanza uwa oɓolo nạ ạyi shi, she Bituru, nạ Yahaya, nạ Yakubu, nạ dada nạ mma mawu'un. 52 Ama pe ạtsumạ ạ mesun nạ yisaali adama ạ yi. Ạvu Yesu damma le, “Lyawai mesun. Koto u kuwạ shi. Nlavu n ɗa waa yuwusan.”

53 Ạvu o zo'oso yi, adama a na e reve tạ u kuwạ tạ ɗe. 54 Ana u remei ukere wạ yi, ạvu u 'yạsạn uɗyo, ạvu u damma, “Usheli u vạ, 'yon!” 55 Reve wivuwun wạ yi u kạmbạ, babu usạn ɗaɗa u 'yoyin. Ạvu u damma a ca yi ilyalya tsạrạ u lyuwa. 56 Ạvu nan dada vạ yi a yuwan asalama. Ạvu u damma le, she a damma vuma ili i na i farai wan.

Yesu lyungu tạ Kupanejere
(Mat. 10:5-15; Mak. 6:7-13)

9

1 Reve Yesu ɗe Kupanejere'e, ạvu u ca le ucira nu ukadu e ekere o otoni ạ limạ suru, waru a yuwan opocino icu'un-icu'un. 2 Waru u lyungu le tạ a yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani o tsugono tsạ Ạsulạ, reve waru ạ kạmbạto ạzạ o ubanakun gbaga. 3 Reve u damma le, “She i tara ili i ro adama a mmalu n ɗu wan; she i tara aɗanga, ko tsạn, ko ilyalya, ko ikebe wan. Waru i tara utugu u ro wan. 4 O u'wa u na i cu'wain suru, i dạnu pe hali mantsa ma na yạạ kạrạ. 5 Waru ubạtạ u na ạ usu nɗu shi, nạ yaa lyawa lyuci'i, i kạkạlạ mạbutạ

ma ana mą ɗu.* U to o'wo iroci i na yoo roco ama ą lyuci'i a yuwan mejege
shi." 6 Ąvu ą kąrą a uwusa ą mulyuci, a yuwusan alajiya, waru a yuwusan
opocino ubątą biti.

Ukwą wa Yahaya za vu Urumbusu
(Mat. 14:1-12; Mak. 6:14-29)

7 Ana mogono Hiridu Antiba uwwai alabari e ili i na aa yuwusan, reve
asuvu ą yi ą riyą, adama a na ozo o ro a ta dansa, Yahaya ɗa ą 'yąsąin ątsumą
ą ąkwąkwą. 8 Ozo o ro gba a damma, ana Iliya ɗa tąwąi. Ozo o ro a damma,
vuma tą ątsumą a amąsulą a ɗa 'yoyin. 9 Ąvu Hiridu damma, "N koɗo tą aaci
a Yahaya. To, zane ɗa maa uwwusa cu'un vi ili i nda adama ą yi?" Reve u ciga
we ene yi.

Yesu lyuwato tą ama ukpakukupa uton
(Mat. 14:13-21; Mak. 6:30-44; Yah. 6:1-14)

10 Ana ajiya'a ą kąmbąi, reve a damma Yesu ili i na a yuwain. Reve u kąrą
oɓolo ne ele ą nge'en ą tyo ą lyuci ro na ą tsu ɗe Besaida. 11 Ana oɓolo a ama
e enei ne, reve ą kuru yi. Ąvu u raba le, reve u yuwaan le adanshi o tsugono
tsą Ąsulą. Reve u kąmbąto ązą o ubanakun gbąga.

12 Urana ą mąriyąą, reve Kupanejere'e a rawa a damma yi, "Vu lyawa
ama'a adama a uwa ą mulyuci ni ilyuci i na i ri zuzu adama a cu'wan, adama
waru ą tsurą ilyalya. Adama a na ubątą u na tsu ri za pa shi."

13 Ąvu u usu le, "Ca nle ilyalya."

Ɗaɗa ą usuyi, "Tsu ri ni ili i na i la'ai akpatali o ton ną mugula n re shi. She
ną tsąą 'yąwą tsu tsulaa ama a nda ilyalya suru." 14 (Ama a na ą shi lo a rawa
tą ali ukpakukupa uton.)

Ąvu u damma ojoro ą yi, "Zuwai ama ą dąnu oɓolo oɓolo, ama kupoton-
uton." 15 Reve a yuwan ne, a zuwa le ą dąnu suru. 16 Ana u tarai akpatali
o to'on ną mugula n re'e, ąvu u 'yąsąn aaci u kąlyuwą zuva, ąvu u godyoo
Ąsulą. Ąvu wu busa a casu ojoro ą yi ą tyowushe ama. 17 Suru nle a lyuwa tą
ą cuwąn. Ana o ɓolotoi akapi a na a buwai, a rawa tą asaka kupa ne ejere.

Bituru yuwan tą adanshi adama e Yesu
(Mat. 16:13-19; Mak. 8:27-29)

18 Urana u ro, ąyi a avasa ąyi ą nde'en, ąvu ojoro ą yi a rawa zuzu. Ąvu we
ece le, "Zane ɗa ama aa tarasa mu?"

19 Reve ą usu, "Ozo o ro a damma, ąvu ɗa Yahaya za vu Urumbusu. Ozo o ro
gba a damma Iliya ɗa. Ozo o ro waru a damma, vuma tą ątsumą a amąsulą a
ɗa 'yoyin."

20 Ąvu we ece le, "Ąɗu gba, zane ɗa yaa tarasa n ri?"

Ąvu Bituru usu u damma, "Ąvu ɗa Kristi Zamawawa,† za na utąi ubątą wą
Ąsulą."

21 Reve u ɓara le, she a damma za wan. 22 Ąvu u damma, "Amayun a ɗa,
Mawun ma Vuma ma ta uwwa ątsumąlimą icu'un-icu'un. Azagbain, ną nan
ganu a gbagbain, ną munlu n Wilą waru a ta 'yuwan yi, hali o una yi. O urana
wa ta'atsu, ą tą 'yąsąn yi."

23 Reve u damma le suru, "Za na cigai u kuru mu, she nu u wasan aciyąyi,
reve u tara akpata ą ątsumąlimą ą yi urana suru, ąvu u kuru mu. 24 Za na a
yuwusan adama a wuma wą yi, u ta lamba yi. Za na waru 'yuwain aciyąyi
adama ą vą, a ta wawa yi. 25 Nye i ɗa vuma munai, nu u tsurą uvaɗi u nda
suru, ąvu u lamba wuma wą yi? 26 Za na aa uwwusa wono u vą na adanshi ą

* **9:5** A mantsa mo ndolo, ną vuma zą̀kątsą mąbutą mą ątugu ko wu kąlą mąbutą ma ana mą yi, ure
u ro u ɗa u na woo roco wu kasa tą aciyąyi na ama ą lyuci ndolo.

vạ, ạmu Mawun ma Vuma fo n ta uwwa wono wạ yi, nạ n tạwạ nạ tsugbain tsa Dada tsạ vạ nạ tsugbain tsa nlingata mạ Ạsulạ a akiza. 27 Amma amayun a ɗa maa dansaa ɗu, ozo o ro ạ tạ pa ubạtạ u nda na ạạ kuwạ shi, she ne e ene tsugono tsạ Ạsulạ."†

Lipu vạ Yesu vadalai
(Mat. 17:1-8; Mak. 9:2-8)

28 Ana a yuwain ayin kunlạ, ana u yuwain adanshi o ndolo, ạvu u tara Bituru nạ Yahaya nạ Yakubu. Reve a katsa masasan mo ro adama u yuwan avasa. 29 Ạyi ạtsumạ a avasa, ɗaɗa urewesu wạ yi u vadalai, itana yạ yi waru ạ kạmbại u'uri a lyulyuwusa esu. 30 Reve e ene ama e re a adanshi nạ ạyi, ele ɗa Iliya nạ Musa. 31 Ạ tạwại ạtsumạ a tsugbain a yuwusan adanshi o ukwạ wạ yi u na wạạ kuwushi Urishelima ununa Adanshi ạ Ạsulạ a dammai. 32 Bituru na aza a na ạ ri oɓolo nạ ạyi, ạ shi tạ a nlavu lon. Ana ạ 'yoyin, reve e ene tsugbain tsạ yi na ama e re ana ạ ri mishin nạ ạyi. 33 Ana ama o ndolo a lyawa niyi, ạvu Bituru yuwan adanshi nu ulambu u majiyan, u damma Yesu, "Zagbain, u lobono tạ ana tsu ri pa. Tsu ta yuwan pa ogodo a ta'atsu: za tạ za vạ wu, za tạ za va Musa, za tạ waru za va Iliya."

34 Ana u dammai ne, reve eleshe ạ tạwạ wu pupala le, ɗaɗa a uwwai wovon. 35 Reve uɗyo wu utạ pe ana, "Ạyi ɗa Mawun mạ vạ za na n ɗangwai. Yu uwwa yi." 36 Ana uɗyo'o u yuwain adanshi, ạvu e ene Yesu ạyi ạ nde'en. Reve ạ ɓạru nạ le. A mantsa mo ndolo, a damma za ro ili i na e enei shi.

Yesu kạmbạtoi mawun mo otoni ạ limạ gbaga
(Mat. 17:14-18; Mak. 9:14-27)

37 Ana usana u tawai, ana ạ cipại a masasa'an, ạvu oɓolo a ama a ga'aton yi. 38 Reve vuma ro ạtsumạ o oɓolo'o u yuwan ɗewu, "Manlu, yuwan ankuri, kạlyuwạ mawun mạ vạ. Adama a na ạyi ɗa mu goon. 39 No otoni ạ limạ a kumba yi, u tso oruwo tạ. Reve u polo yi, ạvu wo o'wo e ikpatatsu, reve unạ wạ yi u yuwan ạpuci'yạ. U tsu lyawa yi go'o shi, u tsu ciga tạ wu una yi. 40 Ạvu m pati ojoro ạ wu o utạạ yi otoni ạ limạ'ạ, agba a gura shi."

41 Ạvu u usu, "Ạɗu ama o gogo, aza a na a cayi okolo shi, ozo o okolo o ugbamu; hali mantsa mạ ne mạạ dạnu nạ ạɗu a yuwusaan ɗu ankuri? Tạwạ nạ mawun mạ wu pa nda."

42 Ạyi ạ tạwạ, ạvu otoni ạ limạ'ạ o polo yi, ạvu u uwa ikpatatsu. Ạvu Yesu ɓara otoni ạ limạ'ạ, reve u kạmbuwạ mawu'un gbaga. Reve u ca dada vạ yi ạyi. 43 Reve ama a uwa asalama o ucira wạ Ạsulạ.

Yesu yuwisan tạ adanshi o ukwạ wạ yi
(Mat. 17:22-23; Mak. 9:30-32)

Ele ạtsumạ a asalama e ili i na u yuwain suru, ạvu u damma ojoro ạ yi, 44 "Lyawa adanshi a nda a uwa a atsuvu ạ ɗu. A ta wina Mawun ma Vuma e ekere a ama." 45 Agba ele a gura reve adanshi'i shi. O soko le tạ urevu wa adanshi'i adama e reve wan. Ele gba a uwwusa tạ wovon u na ee ece yi.

Tsugbashi tsạ ạɓulạ
(Mat. 18:1-5; Mak. 9:33-40)

46 Ạvu mawasan mạ 'yon ạtsumạ e le adama a zane ɗa zagbain ạtsumạ e le. 47 Ana Yesu revei majiyan me le, ɗaɗa u tarai mawun mo ro, reve wi isawaton yi zuzu nạ ạyi. 48 Ạvu u damma le, "Za na ushiyi mawun ma nda na ala ạ vạ, ạmu ɗa u ushiyi. Waru za na usu numu, za na lyungu numu ɗa u ushiyi. Za na ri zawa'a ạtsumạ ạ ɗu, ạyi ɗa zagbain."

49 Reve Yahaya usu, u damma, "Zagbain, tse ene tạ nanza o utạsu otoni ạ limạ na ala ạ wu, agba tsu putsa yi tạ adama a na u ri oɓolo nạ ạtsu shi."

50 Ạvu u damma yi, “She i putsaa yi wan, adama a na za na 'yuwan tsu shi, za tsu ɗa.”

Mạlyuci ma Samariya ma 'yuwain Yesu

51 Ana yashi i na wạạ kạrạ zuva yuwain zuzu, reve u saɓa ạ tyo Urishelima.
52 Reve u lyungu nlingata elime ạ yi. Ạvu gba ạ kạrạ, reve a uwa ạ mạlyuci
ma aza a Samariya adama o foɓoo yi. 53 Ạvu ama'a a 'yuwan yi, adama a na
u zuwai mạkạkạn mạ yi ạ tyo Urishelima. 54 Ana Yakubu nạ Yahaya ojoro ạ
yi e enei ne, ạvu a damma, “Zagbain, vu ciga tạ tsu zuwa akina ạ cipạ zuva u
kulạto le?” 55 Ạvu u vadala, reve u ɓara le. 56 Reve ạ kạrạ ạ tyo ạ mạlyuci mo
ro.

Aza a na a dansa ạ tạ kuru Yesu
(Mat. 8:19-22)

57 Ele a mmalu o ure, ạvu vuma ro damma yi, “N tạ kuru wu ubạtạ u na vu
tyoyi suru.”
58 Ạvu Yesu damma yi, “Nranji n tạ na angu; nnunu waru n tạ ni ikinda.
Ạmu Mawun ma Vuma† n ri nu ubạtạ u na maa gbasato shi.”
59 Ạvu u damma za ro, “Vu kuru mu.”
Ạvu u damma, “Zagbain, lyawa ne'en she nạ n ciɗo aabara ạ vạ.”
60 Ạvu gba u damma yi, “Lyawa ạkwạkwạ ạ ciɗo ạkwạkwạ e le. Ạvu gba'a
vu 'yạwạ vu yuwan alajiya o tsugono tsạ Ạsulạ.”
61 Ạvu za ro waru damma, “N tạ kuru wu manlu, agba lyawa ne'en n 'yạwạ
n revetyo ạzạ o u'wa ạ tsu ukạru u vạ.”
62 Ɗaɗa Yesu damma niyi, “Za na guzại ubạri wi inan, ạvu u vadala ạ
kạnlạsạ ạcạpạ, wu ntsaa nạ tsugono tsạ Ạsulạ shi.”

Yesu lyungu tạ ama kupocindere ne ejere

10

1 Ana o kotoi ạyi ndolo, ạvu Zagbain ɗangwisa ama o ro kupocindere ne
ejere,* ạvu u lyungu le ejere-re, tsạrạ ạ kạrạ elime ạ yi ạ tyo e ilyuci i na ạyi
wạạ tạwạ u 'yạwạ. 2 U damma le tạ, “Ugasa'a u tạ ạbundạ, agba alingi'i ạ
kạlạmạ tạ. Adama o ndolo i pati Zagbain vu uɗumạ'ạ, tsạrạ u lyungu ạzạ
o ulinga, tsạrạ a yuwaan yi ugasa'a. 3 Walai! N tạ lyungusu ɗu cine i revei
mukyokyon e memere mạ nkerenkesu. 4 I tara osonu e ikebe, ko tsạn, ko
atan o ro wan. She i jima e icạsu o ure wan.
5 “Ni i fara uwa o u'wa, i fara yuwan, ‘Ạzo'wa! Tsu tạwạạ ɗu tạ na asuvu
nden!’ 6 Nạ vuma na cigai asuvu nden pe o u'wa u ndolo, lyawa asuvu nden
n ɗu ạ dạnu o u'wa u ndolo. Agba na a 'yuwan, asuvu nden n ɗu ạ kạmbạ yạ'ạ
ɗu. 7 Yi isawan o u'wa u ndolo, i lyuwa i sowo ili i na a ca nɗu pe, adama a na
lingi ntsaa tạ na atsupu ạ yi. I kạndạruwạ nden o u'wa u nda ạ tyo o u'wa u
ndeɗe wan.
8 “Ni i uwa ạ lyuci, ạvu ạ ushi ɗu, i lyuwa ili i na ạ tạwạạ nɗu suru. 9 Ạzạ
o ubanakun, i yuwaan le opocino. Ạvu i damma le, ‘Tsugono tsạ Ạsulạ tsạ
tạ lo zuzu nạ ạɗu.’ 10 Ni i uwa ạ lyuci, ạvu ạ kuɗạ ạ ushi ɗu, 'yạwại e re, ạvu
i damma, 11 ‘Mạbutạ ma na tsu dasai a ana ạ tsu tsu kạpạtsạạ ɗu tạ. I reve,
tsugono tsạ Ạsulạ tsạ tạ lo zuzu.’ 12 N ta dansaa ɗu o urana wu uge'etosu,
uge'etosu wo Sodom u to o'wo wa'a e ekere ạ lyuci ndolo.”

Ilyuci i na i 'yuwain ạ usu
(Mat. 11:20-24)

* **10:1** Akuci a linga ro a damma “kupocindere.”

13 Ạvu Yesu lyuwa elime na adanshi, “Woo yo'ono ɗu shi, aza a Korasinu,
woo yo'ono ɗu shi, aza a Besaida. Nạ ạ shi a yuwaan aza a Sida na aza a
Taya ili ya asalama i na a yuwaan ɗu, ạ shi ta vadala nu ujimu, ạvu ạ dạnu
na akashi usukutu, adama ạ ạtsumolạngu.† 14 O urana wu uge'etosu, Ạsulạ
a ta la'a roco Taya nạ Sida isa'ani nạ ạɗu. 15 Ạvu Kafarnahum, ạ tạ 'yạsạn wu
zuva? O'o, a ta vari wu ạ ạạkạri ạ ạlungu ạ ạtsumạlimạ.
16 “Za na uwwa nɗu, ạmu ɗa waa uwwusa. Za na 'yuwan ɗu, ạmu ɗa u
'yuwain. Za na 'yuwan numu waru u 'yuwan tạ za na lyungu numu.”
Ana a uwwai ne, ạvu o utạ.

Ukạmbu wa ama kupocindere ne ejere'e (Mat. 11:25-27; Mat. 13:16-17)

17 Ạvu ama kupocindere ne ejere o ndolo ạ kạmbạ nạ mạzạngạ, reve a
damma, “Zagbain, hali no otoni ạ limạ a tsu yuwan tạ ili i na tsu damma nle
a yuwan a ala ạ wu.”
18 Reve u usu, “Me ene tạ Male† mạ riyại ana imaɗatsu diga zuva.‡ 19 N ca
ɗu tạ ucira e ekere e iyo na agashi na a aci a n'yuwatan n ɗu. Ili yi lo i na yạạ
ju'wạn ɗu shi ko ke'en. 20 She i yuwan mạzạngạ adama o ndolo wan, agba i
yuwan mạzạngạ ana a ɗanai ala ạ ɗu zuva.”
21 A yashi i ndolo, Yesu dạnạ tạ tapu nạ mạzạngạ o ucira u Ruhu va Akiza,
ạvu u damma, “Dada, n godyoo wu tạ, Zagbain va zuva ni iɗa, adama a na
vu sokoi adanshi o ndolo e ekere ạ ạzạ o urevu nu ugbozu, ạvu vu cuɗuwaa
muwun n ke'en. Amayun a ɗa, Dada, adama a na ạyi nda ạyi ɗa ifoɓi i sa'ani
yạ wu.
22 “Ili suru Dada vạ ɗa ca numu. Za lo revei ko zane ɗa Mawu'un shi, she
Dada vạ yi goon, ko za reve waru ko zane ɗa Dada u ri shi she Mawu'un goon,
na aza a na Mawu'un u ɗangulai tsạrạ u cuɗuwa le.”
23 Ạvu u vadala ubạtạ wo ojoro ạ yi, ạvu u damma le usokowu, “Aza a
aba'un a ɗa esu a na e enei ili i na ye enei. 24 N ta dansaa ɗu amạsulạ ạ ạbundạ
nạ ngono, a ciga tạ e ene ili i na ye enei, agba e ene shi. A uwwa waru ili i na
yu uwwai, agba a uwwa shi.”

Iroci i vuma vạ ɑɓulạ va Samariya

25 Ạvu za ro za na revei Wilạ† wa Musa lon, u 'yon mishin ạ lyungusạ yi,
ạvu u damma, “Manlu, nye maa yuwan, ạvu n tsurạ wuma u na woo koto
shi?”
26 Ạvu Yesu ece yi, “Nye i ɗa i ri uɗanu ạ Wilạ? Cine vu tsu cuɗuwa le?”
27 Reve vuma u usu, “Vu ciga Zagbain Ạsulạ ạ wu no ookolo ạ wu suru, nạ
wuma wạ wu suru, nu ucira wạ wu suru, na asuvu ạ wu suru. Ạvu vu ciga
moron mạ nden mạ wu cine vu cigai aciyạwu.”§
28 Ạvu Yesu damma, “Amayun a ɗa vu dammai, yuwan ne vu tạ tsurạ
wuma.” ◊
29 Ạyi gba vuma'a u ciga tạ u kạmbạto aciyạyi za na ri nu unusu shi, ạvu
we ece yi, “Zane ɗa moron mạ nden mạ vạ?”
30 Ạvu Yesu usu yi, “Vuma ro utạ tạ gawan vạ Urishelima ạ 'yạwạ zạlạ vạ
Jeriko, ạvu u ga'an nạ ạzạ ạ ngạlạlại. Ạvu o foɗo yi itana, ạvu ạ ru'wạ yi lon,
ke'en ɗa a lyawaa niyi wuma. 31 Wo o'wo tạ ganu ro ta a mmalu o ure'e,

† **10:13** Ama a Isra'ila ạ tsu dạnu tạ o okomo adama o roco ạtsumolạngu. ‡ **10:18** Ạtsumạ a adanshi a Luka re re tạ lo na vaa gura vadala Mekerenkesu: Cine u ri “otoni ạ limạ a na a la'ai ucira” (nạ Tsugana, Iblis, Luk. 4:2), na aala ạ yi (nạ Tsugana Sheɗan). Nạ Tsishingini, Mekerenkesu ma ɗa a tsu yuwaan ulinga. § **10:27** Vuma'a u yuwan tạ adanshi ạtsumạ o U.Wl. 6:5, nạ N.Gn. 19:18. ◊ **10:28** N.Gn. 18:5.

ana we enei vuma'a, ạvu u kanzu'wa alanga. 32 Ne ɗa waru vuma vạ Levi ro kuruyi ure'e, ana we enei vuma'a, reve u kanzu'wa alanga. 33 Reve vuma va Samariya ro ạyi ạtsumạ a mmalu, reve u rawa ubạtạ u na vuma'a u ri. Ana we ene niyi, ạvu we ene yi iliyali. 34 Ạvu u 'yạwạ ubạtạ u na u ri, reve u tsuwạn yi mani'in nạ ạgumạ, ɗaɗa wu nlại antsu'u na akashomuna. Ạvu u zuwa yi o mololi mạ yi. Ạvu u 'yạwạto yi o u'wa wo omocin, ubạtạ u na wi indana niyi. 35 Ana usana u tawai, ạvu u tara ikebe yu ulivu i re,* ạvu u ca za vu ukạlyuwusạ wu u'wa wo omoci'in. Ạvu u damma, 'Vu kạlyuwusạ yi, ni ili i ro i buwa, nạ n kạmbạ n ta tsupa wu.'

36 "O ookolo ạ wu, ạtsumạ a ama a ta'atsu a nda, zane ɗa moron mạ nden ma za na ạzạ ạ ngạlạlại ạ gạgạlại?"

37 Ạvu vuma'a u usu, "Za na roco niyi isa'ani."

Ạvu Yesu damma yi, "'Yạwạ vu yuwan ne fo."

O u'wa wạ Meri nạ Marta

38 Yesu no ojoro ạ yi ạtsumạ a mmalu, ạvu a rawa ubạtạ u na ka ro za na ạ tsu ɗe Marta, za na raba nle, ạvu waru u ca le ucu'watan. 39 U tạ nạ zawa'a na ạ tsu ɗe Meri,† za na dạnuyi ạ mạkạkạn ma Zagbain a uwwusa adanshi ạ yi. 40 Marta gba ifoɓi i na waa yuwusan i tara tạ ugbozu wạ yi. Reve u tạwạ, ạvu we ece yi, "Zagbain, u ɓạli wu ana zawa'a vạ lyawa numu o ulinga ạ nde'en shi? Damma yi u tạwạ u kamba mu."

41 Ạvu ạyi Zagbain u usu yi, "Marta, Marta, vu dama tạ nạ ạtsumạlimạ e ili yạ ạbundạ, 42 agba ili i tạ i ɗa a la'a cigai. Meri gba u ɗangwa tạ ili i na i la'ai ulobonu, waru aa usa yi i ɗa e ekere ạ yi shi."

Uritosu wạ Yesu adama a avasa (Mat. 6:9-13; Mat. 7:7-11)

11

1 Urana u ro, Yesu yuwan tạ avasa ubạtạ u ro. Ana u kotoi, ạvu za tạ ạtsumạ o ojoro ạ yi, u damma, "Zagbain, roco tsu cine tsaa yuwan avasa, cine Yahaya rocoyi ojoro ạ yi."

2 Ạvu u damma le, "A mantsa ma na yaa yuwan avasa, i damma,
'Dada, aala ạ wu ạ dạnạ nạ tsugbain, tsugono tsạ wu tsạ tạwạ.
3 Urana suru vu ca tsu ilyalya i malya.
4 Vu yuwaan tsu gafura vu unusu u tsu,
adama a na ạtsu tsaa yuwusaan aza a na a yuwusaan tsu unusu gafura.
Vu lyawa tsu tsu uwa ạtsumạ ạ mạlyungwạ wan.' "*

5 Ạvu u damma le, "A damma za ro ɗu tạ ni i'utsạ, ạvu u 'yạwạ yạ'ạ yi na ayin utạnu, ạvu u damma, 'N ciga tạ vu kopoo mu opopofu a ta'atsu. 6 N tsurạ tạ mocin za na utại ubạtạ a mmalu, u cu'wan tạ yạ'ạ vạ gogo, agba n ri ni ilyalya i na maa ca yi shi.'

7 "Ạvu i'utsạ'ạ i usu yi pe ạtsumạ, 'Vu damaton mu wan! Ạ ɓạru tạ ɗe unạntsu, waru suru n tsu, tsu von tạ ɗe. Maa gura 'yon n ca wu ili i ro shi.' 8 N ta dansaa ɗu, ko nạ wạạ 'yon u ca yi ili i ro, adama a na ạyi i'utsạ yạ yi i ɗa shi, adama a na u 'yuwain ạ kạrạ, u tạ 'yon u ca yi ko nye i ɗa.

9 "Ne ɗa maa dansaa ɗu, i patishi, a ta ca ɗu. I zamishi, i tạ tsurạ. Yi gugulusa, ạ tạ kpạtu'wạạ ɗu. 10 Za vi ipati suru, a tsu ca yi tạ. Za vi izami suru, u tsu tsurạ tạ. Za wugulusa waru, ạ tạ kpạtu'wạạ yi.

---

* **10:35** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nạ Tsuheleni ạyi ɗa "dinari i re." Kạlyuwạ Ucuɗuwu wi "Ikebe." * **11:4** Avasa a Mat. 6:9-13 u tu uga'an.

11 “Ạtsumạ ạ ɗu, ạɗu na i ri nan dada, zane ɗa mawun mạ yi maa pati yi magula, ạvu u ca yi yo?† 12 Ko u pati ookowo, ạvu u ca yi ugashi? 13 Ạɗu na i ri ni iwuya, i reve tạ cine yaa ca muwun n ɗu ili i sa'ani. Dada ɗu, za na ri zuva, u ta la'a ca aza a na a pati niyi Ruhu va Akiza.”

Yesu nạ Ba'alzabu
(Mat. 12:22-30; Mak. 3:20-27)

14 Urana u ro, Yesu lo tạ otoni ạ limạ† a na a gura yuwain adanshi shi. Ana otoni ạ limạ o ndolo o utại, reve vuma'a u fara a yuwusan adanshi. Ama'a e reme tạ asalama. 15 Ạvu ozo o ro e le a damma, “Nu ucira wa Ba'alzabu† mogono mo otoni ạ limạ ma ɗa u lo nle.” 16 Ozo o ro waru tsạrạ ạ lyungwạ yi, reve a pati yi u roco le iroci i ro ɗe zuva.

17 Ạyi gba ana u revei majiyan me le, ạvu u damma le, “Tsugono tsa na tse ne'eshein ure, u tạ riyạ. Ne ɗa waru nu u'wa u ne'eshen ure, u tạ bete'we. 18 I damma n lo tạ otoni ạ limạ nu ucira wa Ba'alzabu, to, nạ Male me ne'eshen aciyạyi ure, cine tsugono tsạ yi tsee isawan? 19 Nạ n lo otoni ạ limạ nu ucira wa Ba'alzabu, ojoro ạ ɗu nu ucira wa yan u ɗa oo utusạ? Adama o ndolo, ele ɗa oo o'wo ạzạ o uge'etosu u ɗu. 20 Ạmu gba nnu ucira wạ Ạsulạ a ɗa n loyi otoni ạ limạ, to, tsugono tsạ Ạsulạ tsa rawa tạ zuzu nạ ạɗu.

21 “Nạ vuma vu ucira tsa Male foɓo ạ kạlyuwusạ u'wa wạ yi, gbaga ɗa itana yu u'wa wạ yi i ri. 22 Nạ vuma na gba la'a niyi ucira u tạwạ ubạtạ wạ yi, u ta usa itana yu uvon i na waa zuwusaa ucira'a, ạvu u ne'eshen ama utsuru wạ yi.

23 “Za na ri oɓolo nạ ạmu shi, u 'yuwan mu tạ. Za na oo ɓolotosu nạ ạmu shi, ukacaru u ɗa waa kacarasa.

Ukạmbu wo otoni ạ limạ
(Mat. 12:43-45)

24 “No otoni ạ limạ o utạ ạtsumạ a vuma, u tsu kuru tạ ubạtạ u na u ri nạ mini shi, e izami yu ubạtạ u na wee ivuwan. Nu u lamba, ạvu u damma, ‘N tạ kạmbạ o u'wa u na mu utại.’ 25 Nu u rawa, ạvu u cina yi wizu, ufoɓu ulobonu. 26 Ạvu u 'yạwạ u tara otoni e cindere o ro aza a na a la'a niyi ucira wi iwuya, ạvu a uwa ạ dạnu ubạtạ'ạ. Ukosu wu nden n vuma ndolo u ta la'a cine u dạnại.”

27 Yesu ạtsumạ adanshi o ndolo, ạvu ka ro ạtsumạ oɓolo'o u 'yạsạn uɗyo, ạvu u damma, “Aba'un ạ tyo a za na matsan nuwu nạ za na apato nuwu maani.”

28 Ạvu u kạmbuwạ yi, “Ne ɗa, agba aba'un a la'a tạ ạ tyo a aza a na a uwwai adanshi ạ Ạsulạ, ạvu a yuwan ulinga ni ili i na a uwwai.”

Iroci ya Yunana
(Mat. 12:38-42)

29 Oɓolo'o o ɓolotosu ubạtạ wạ yi, ạvu Yesu damma, “Mantsa mo gogo mantsa me iwuya ma ɗa. A ciga tạ e ene iroci ya asalama, agba oo roco le shi, she za va Yunana.† 30 Cine Yunana dạnại iroci e ekere a ama a Niniva,† ne ɗa Mawun ma Vuma moo o'wo a mantsa ma nda. 31 O urana wu uge'etosu, Egbere va Sheba tạ 'yạwạ na adanshi a aci a ama a mantsa ma nda. Adama a na ạyi wu utại alanga lon, tsạrạ wu uwwa urevu nu ugbozu wa Sulemanu,† gogo gba za na la'ai Sulemanu tạ pa agba i 'yuwan tạ ạ usu. 32 O urana wu uge'etosu, ama a Niniva ạ tạ 'yạwạ na adanshi a aci a ama a mantsa ma nda. Adama a na ele a vadalai na alajiya a Yunana. Gogo gba za na la'ai Yunana tạ pa agba i 'yuwan tạ ạ usu.”

† **11:11** Akuci a linga ro ạ dạshi tạ, “Nu u pati opopofu, vu ta ca yi aatali?”

Ekan ạ lipu
(Mat. 5:15; Mat. 6:22-23)

33 “Babu za na aa daɓa fitila, ạvu u zuwa yi ạ mbungulu, ko u kpạto yi na
aasa'atsu. U tsu zuwa yi tạ e eelele, tsạrạ aza a na a uwusa e ene eka'an.
34 Lyusu ạyi ɗa fitila lipu vạ wu. Ne esu ạ wu ạ ri ulobonu, lipu vạ wu suru u
tạ ne ekan. Nạ ạ ri ulobonu shi, lipu vạ wu tạ ni irumbu suru. 35 I kạlyuwạ
ulobonu ko ekan a na i ri nạ ạyi ko irumbu i ɗa. 36 Nạ lipu vạ wu ri ne ekan
suru, babu ubạtạ u na u ri ni irumbu, u to o'wo ekan suru ununa fitila tsu ca
wu ekan.”

Yesu ɓarai azagbain
(Mat. 23:1-36; Mak. 12:38-40)

37 Yesu o koto adanshi, ạvu Mafarishi ma banu yi u 'yạwạ u lyuwa ilyalya
nạ ạyi. Ạvu u uwa u reme alya nạ ạyi. 38 Ạvu Mafarishi ma uwa asalama, ana
we enei Yesu cigai u lyuwa ilyalya babu u sa'a ekere o ure u na wu ntsayi shi.

39 Ạvu Zagbain damma yi, “Ạɗu Afarishi i tsu zạzạ'wạ tạ ucinạ u munda nạ
ntaɗa, agba ạtsumạ ạ ɗu i tạ tapu ni iwuya nu utsạn. 40 Ạɗu olo! Za na yuwain
ucinạ, ạyi ɗaɗa u yuwain pe'e shi? 41 I ca alambi ili i na i ri a munda nạ ntaɗa
n ɗu, ili suru waru i to o'wo cece.

42 “Woo yo'ono ɗu shi, Afarishi! I tsu ca tạ Ạsulạ za tạ ạtsumạ a kupa,
ạtsumạ e ili i na i ri nạ ạyi ko cine u ri ke'en akpakusu, na akapi e isu'wan i
na i buwai. Agba i 'yuwan tạ a yuwan uge'etosu u sa'ani, ạvu waru i 'yuwan
a ciga Ạsulạ. Ele ɗa wu ntsayi i yuwan, agba i vari ạzạ o ufaru wan.

43 “Woo yo'ono ɗu shi, Afarishi! Ạɗu ɗa nda i cigai ndạnạtạ n sa'ani ạ ạ'isạ
ni icạsu i tsugbain e eden.

44 “Woo yo'ono ɗu shi, i rotso tạ ason ạ ri gashi a zuwayi iroci shi, aza a na
ama ạ ri a mmalu ɗe babu urevu.”

45 Ạvu za na revei Wilạ'ạ lon u usu, “Manlu ana vu dammai tsundolo, vi
isula tsu tạ fo.”

46 Ạvu Yesu damma yi, “Ạɗu fo woo yo'ono ɗu shi, ạɗu aza a na e revei Wilạ
lon! I tsu tanu tạ ama itana, itana i na i ri ume, ạɗu ko nạ makatsu i tsu zuwa
tsạrạ i kamba le shi!

47 “Woo yo'ono ɗu shi! I lapula tạ ason a amạsulạ a na nkaya n ɗu mu unai.
48 Agba u roco tạ i usu tạ ili i na nkaya n ɗu n yuwain. O una tạ amạsulạ waru i
usu tạ ni ili i na a yuwain ana i lapulai aso'on. 49 Ạyi ɗa i zuwai Ạsulạ o urevu
a dammai, ‘N tạ lyunguwạ le amạsulạ na ajiya, o una ozo o ro, a ca ozo o ro
ạtsumạlimạ.’ 50 Ama o gogo e te reme le adama a mpasa ma amạsulạ'ạ suru
a na o ocoi diga ufaru wu uvaɗi, 51 diga a mpasa ma Habila† ạ tyo a mpasa
ma Zakariya, za na o unai e memere ma masa'a mo ukulạtosu nu Upasu wa
Akiza.† Amayun, e te reme ama o gogo adama e le suru.

52 “Woo yo'ono aza a na e revei Wilạ lon shi, adama a na i sokoi
mạkpạtu'utsu ma na ạạ kpạtu'wạ unạntsu wu urevu, agba ạɗu na aciyạɗu
yaa uwa pe shi, ạvu i putsaa aza a na a cigai a uwa ure.”

53 Ana Yesu lyawai ubạtạ'ạ, ạvu munlu n Wilạ na Afarishi a uwa adanshi ạ
yi babu uyo'o, o ronuso yi adanshi, tsạrạ u yuwan adanshi ạ ạbundạ, 54 tsạrạ
e reme yi e ili i na waa dansa.

Urevetyowu adama e iwuya
(Mat. 10:26-27)

12

1 Ele lo ana oɓolo a ama ạ ạbundạ o ɓolotoi hali a uwa ndasalai vạni le.* Ạvu u teme a yuwusan adanshi no ojoro ạ yi ana, “I yuwan ugbozu nạ wolilo wa Afarishi, ạyi ɗa ikpa'a. 2 Babu ili i na i ri ukpạtowu na ạ kpạtu'wạ shi, ko usokowu a na woo utạ a alanga e eteshe shi. 3 Ili i na i dammai e irumbu suru, a ta uwwa yi a alanga eteshe. Ili i na waru i yuwain yemenu yạ yi usokowu, a ta yuwan adanshi ạ yi ạ ạrạrạ.

Za na wu ntsayi a uwwa wovon
(Mat. 10:28-31)

4 “Ạɗu n'utsạ n vạ, n ta dansaa ɗu, she yu uwwa wovon wu za na oo una vuma wan, no o una yi aa gura yuwan ili i nạ ạyi waru shi. 5 N to roco ɗu za na yaa uwwa wovon. Yu uwwa wovon wạ Ạsulạ ạyi ɗa nạ wu una, u tạ nu ucira u vari ạtsumạ a akina. Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, ạyi ɗa yaa uwwa wovon.

6 “Ashe a tsu wina mutali n ton kobo† re shi? Ko za tạ le gba Ạsulạ e icina nạ ạyi shi. 7 Ko ạnji a aaci ạ wu ạ tu uketsu. She yu uwwa wovon wan, i la'a tạ mutali mạ ạbundạ.

Vu usu Yesu ko vu 'yuwan yi
(Mat. 10:32-33; Mat. 12:32; Mat. 10:19-20)

8 “Waru n ta dansaa ɗu, za na usu numu ạ mạkạkạn ma ama, ạmu Mawun ma Vuma fo n tạ usu yi ạ mạkạkạn ma nlingata mạ Ạsulạ. 9 Za na wasan numu ạ mạkạkạn ma ama, adama o urevu u vạ, a ta wasan yi fo ạ mạkạkạn ma nlingata mạ Ạsulạ. 10 Za na yuwain adanshi a vama e ekere a Mawun ma Vuma a ta yuwaan yi gafura, amma za na yuwayin Ruhu va Akiza adanshi a vama, aa yuwaan yi gafura shi.

11 “Nạ ạ 'yạwạto ɗu ạ ạ'isạ, nu ubạtạ wạ ạzạ o uge'etosu, ko ubạtạ wa azagbain, she u ɓạlạ ɗu ko cine yạạ usu, ko ili i na yaa damma wan. 12 Adama a na Ruhu va Akiza to roco ɗu ili i na yi ntsayi i damma a mantsa'a.”

Iroci yi za vu utsuru

13 Ạvu vuma ro ạtsumạ o oɓolo'o u damma Yesu, “Manlu, damma mawun mạ ạnạwu mạ vạ me ne'eshen agadu oɓolo nạ ạmu.”

14 Ạvu Yesu damma yi, “Zane ɗa zuwa numu za vu uge'etosu u ɗu, ko n ne'eshen ɗu agadu ạ ɗu?” 15 Ạvu u damma le, “I kạlyuwạ ulobonu, i suma ili i na i rotsoi utsạn. Ạbundạ e itana ạyi ɗa wuma shi.”

16 Ạvu u yuwaan le iroci i nda, “A yuwan tạ za vu utsuru u ro, za na uɗumạ wạ yi u matsain ulobonu. 17 Ạvu u damma o ookolo ạ yi, ‘Cine maa yuwan? N ri nu ubạtạ u na maa zuwa itana yu uɗumạ i vạ shi.’ 18 Ạvu u damma, ‘Apa ili i na maa yuwan. N to ɓoso mpon n vạ, ạvu n suwa aza a gbagbain, pe ɗa maa zuwa ishina i vạ ni ili i na n ri ne ele suru. 19 Ạvu n damma aciyạvạ, “Vu tạ ni ili i sa'ani yạ ạbundạ uzuwu, a na aa yuwan wu a'wan ạ ạbundạ. Ivuwan, vu lyuwa vu sowo, a uwwusa uyo'o.” ’

20 “Ạvu Ạsulạ a damma yi, ‘Ạvu ulo u nda! Na ayin a nda a ɗa a cigai wuma wạ wu. Itana i na vu foɓoi gba, aza a zane a ɗa ạ ri o o'wo?’

21 “Ne ɗa za na zuwayi aciyạyi utsuru u ri, agba u ri nu uzuwa ubạtạ wạ Ạsulạ shi.”

She u damaton ɗu wan
(Mat. 6:25-34)

---

* **12:1** Luka linga tạ nạ danshi na ri nu urevu u nda, “Oɓolo a ama a na a la'ai ukpakukupa ure.”

† **12:6** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nạ Tsuheleni ạyi ɗa “asariyon.” Kạlyuwạ Ucuɗuwu wi “Ikebe.”

22 Ạvu u damma ojoro ạ yi, “Adama o ndolo a ɗa maa dansaa ɗu, she u ɓạlạ ɗu adama a wuma u ɗu wan, ili i na yaa lyuwa, ko ili i na yoo oto wan.
23 Wuma u la'a tạ ilyalya, lipu waru u la'a tạ itana. 24 I kạlyuwạ akakan: ạ tsu cu'wạn shi, agba a tsu gasa shi, ạ ri nạ mpon shi. Ạsulạ a ɗa a lyuwatosu le. Tsugbain tsạ ɗu tsa la'a tạ tsạ nnunu! 25 Ạtsumạ ạ ɗu zane ɗa aa gura dạshi aciyạyi mantsa a wuma wạ yi adama ạ ạtsumolạngu? 26 Ana yaa gura yuwan ili i ke'en i nda shi, cine i ri ạtsumolạngu adama a akapi?
27 “Kạlyuwại ununa yipạlu i tsu utạ. A tsu yuwan ulinga shi agba aa ɗava shi ko ke'en. Agba n ta dansaa ɗu, ko Sulemanu† ạtsumạ a tsugbain tsạ yi wo oto itana i sa'ani u la'a le ulobonu shi. 28 Nạ ne ɗa Ạsulạ aa lapulusa anlya o ogozo, ana'an u tạ lo, nfa'an gba ạ kulạto yi. Ạɗu gba i reve Ạsulạ a ta yuwaan ɗu itana. Suru nạ ne nye i zuwai i ri nu ucawu wo okolo ke'en?
29 “She i uwa majiyan me ili i na yaa lyuwa ko yoo sowo wan, she i dama adama ạ yi wan. 30 Aza a na e revei Ạsulạ shi ili yu uvaɗi i ɗa a zama suru, Dada ɗu gba za na ri zuva u reve tạ a na i cigai ili i ndolo. 31 Amma i zami tsugono tsạ yi, ạ tạ dạshi ɗu ili i ndolo suru.

Uzuwa ɗe zuva
(Mat. 6:19-21)

32 “Ạɗu moɓolo me ke'en, she yu uwwa wovon wan, adama a na Dada ɗu zạngạnạ tạ a na waa lyawaa ɗu tsugono tsạ yi. 33 I wina ili i na i ri nạ ạyi, ạvu i ca alambi, i zuwaa aciyạɗu osonu a na ạạ lạngạ shi, i zuwa ɗe uzuwa zuva u na woo koto shi, ubạtạ u na evu aa rawa zuzu ko aran ạạ lungusạ shi.
34 Ubạtạ u na uzuwa wạ wu u ri lo ɗa okolo ạ wu ạ ri.”

Agbashi a na ạ tsu dạnạ ufoɓu

35 Ạvu Yesu lyuwa elime na adanshi, “I dạnạ ufoɓu, ifitila i ɗu udaɓu a madala. 36 I dạnạ ufoɓu cine i revei ama ạ tsu dạnạ e ipiri yi zagbain le ạ kạmbạ diga o u'wa wạ ạbuki o lolo. Ạyi a yuwan ạzo'wa, ạvu ele ạ kpạtu'wạạ yi. 37 U to yo'ono agbashi a na yashi i na zagbain le tạwại, ạvu u cina le e ipiri. Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, u to foɓo u reme ulinga, ạvu u damma ạ dạnu alya e ilyalya, ạvu u yuwaan le ạgạndạ. 38 Nu u tạwạ na ayin uɓatsu ko nạ wasasa, ạvu u cina agbashi o ndolo ufoɓu, o to o'wo aza a aba'un. 39 Amma i reve nda: Nạ za vu u'wa reve yashi i na vivu ạạ tạwạ, waa lyawa a uwa yi o u'wa shi. 40 Ạɗu fo i dạnạ ni ifoɓi, yashi i na i zuwai Mawun ma Vuma mạạ tạwạ shi ɗaɗa wạạ tạwạ.”

Zane ɗa aagbashi ạ ạɓulạ?
(Mat. 24:45-51)

41 Ạvu Biturụ ece, “Ạtsu ɗa vaa yuwusaan iroci i nda'a, ko ama suru?”
42 Ạvu Zagbain usu, “Zane ɗa aagbashi ạ ạɓulạ nu ugbozu? Ạyi ɗa za na zagbain vạ yi zuwa niyi u kạlyuwusạ u'wa wạ yi, ạvu u ca akapi a agbashi akunda e ilyalya mantsa ma na wu ntsayi. 43 U to yo'ono aagbashi a na nạ zagbain vạ yi tạwại, ạvu u cina yi a yuwusan ne. 44 Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, u ta zuwa u kạlyuwusạ ili i na u ri nạ yi suru. 45 Agba na aagbashi o ndolo a damma o ookolo ạ yi, ‘Zagbain vạ jima tạ mạtạwạạ.’ Ạvu u reme malapa ma agbashi suru, ali nạ ạmạci. Ạvu u uwa alya no oso hali wo o'wo usowu.
46 Zagbain va aagbashi o ndolo, u tạ tạwạ urana u na u zuwai shi, mantsa waru u reve shi. U ta ɓuɓatsa yi lipu, ạvu u ca yi akunda ạ yi na aza a na ạ ri nạ ạɓulạ shi.
47 “Aagbashi a na e revei ili i na zagbain vạ yi cigai, agba u foɓo tsạrạ u yuwan shi, a ta fufaba yi lon. 48 Agba za na revei shi, ạvu u yuwan ili i na i rawai wulapu, ke'en ɗa aa lulapa yi. Za na a cayi ạbundạ suru, nạ ạbundạ a

ɗa aa zami e ekere ạ yi. Za na a cayi nạ ạbundạ lon, ạbundạ lon a ɗa aa zami e ekere ạ yi."

Yesu tạwạ tạ nạ wukasu
(Mat. 10:34-36)

49 Ạvu Yesu lyuwa elime na adanshi, "N tạwạ tạ tsạrạ n tạwạạ na akina ạtsumạ o uvaɗi, icigi i vạ i ɗa a damma u tạ wivulu! 50 Agba n tạ nu urumbusu u na ạạ rumbu mu, n tạ nạ ạtsumolạngu hali ạ tyo o ukosu. 51 I ta yuwusan majiyan n tạwạạ tạ na asuvu nden o uvaɗi? O'o ɗa maa dansaa ɗu, amma wukasu. 52 Diga gogo u'wa u na u ri na ama o ton a ta ɓatsa: ama ta'atsu a ta 'yuwan ama e re, waru ama e re a ta 'yuwan ama a ta'atsu. 53 Ne ɗa aa kakasa. Dada ta 'yuwan mawun mạ yi, mawun waru u ta 'yuwan dada vạ yi. Mma ta 'yuwan mawun mo usheli mạ yi, mawun mo usheli ma ta 'yuwan mma vạ yi. Ạnạwạ a ta 'yuwan jene vạ yi, jene waru u ta 'yuwan ạnạwạle."

Ucuɗuwusa u mantsa
(Mat. 16:2-3)

54 Ạvu u damma oɓolo'o: "Nạ ye ene eleshe o ɓolotosu o utạsu asana, babu usạn i tsu damma tạ, 'A ta yuwan mini.'‡ Ạvu gba a yuwan. 55 Nạ ye ene upepu wu uyagi a lapusa, i tsu damma tạ, 'A ta yuwan usuɗuwu lon.' Ạvu gba a yuwan. 56 Ạzạ e ikpa'a, i reve tạ iroci yi iɗa nạ zuva. Nye i zuwai i revei iroci i mantsa ma nda shi?"

Yu uwwulayi
(Mat. 5:25-26)

57 "Nye i zuwai yaa gura revee aciyạɗu ili i sa'ani shi? 58 Iroci, nạ za ro tara wu ạ 'yạwạ ubạtạ wu za vu uge'etosu, yuwan ạtyo a na vaa yuwan tsạrạ yi kakasalai kafu i rawa ubạtạ wu uge'etosu. Nạ vu yuwan ne shi, ạ tạ keɓe wu ạ tyo ubạtạ wu za vu uge'etosu, za na aa ca muwun maɗanga ạvu, ạvu ele a zuwa wu o u'wa wa ali. 59 N ta dansaa wu, voo utạ pe shi, she nạ vu tsupa suru, ko kebu'uri§ aa buwa shi."

Uvadalu ko ukwạ

13

1 A mantsa mo ndolo ama o ro ạ shi tạ lo, ạvu a damma Yesu alabari ạ ạzạ ạ Gạlili a na Bilatu zuwa o unai ạ Ạạ'isamapaɗa, hali mpasa n le m ɓoluloi nạ mpasa n kucci. 2 Ạvu u damma le, "I ta dansa ạzạ ạ Gạlili o ndolo a la'a tạ akapi a ama ạ Gạlili unusu, ɗaɗa a uwai ạtsumạlimạ ne tsunda? 3 N ta dansaa ɗu, ne ɗa shi! Waru ni i vadala o unusu u ɗu shi, ne ɗa fo yoo koto. 4 Waru ama kupa nạ kunlạ na aatsura ạ riyạyi a Siluwamu, reve wu una le, i ta zuwusa a la'a tạ akapi a ama a na ạ ri nden Urishelima unusu? 5 N ta dansaa ɗu ne ɗa shi. Ni i vadala† o unusu u ɗu shi, ne ɗa fo yoo koto."

6 Reve u yuwaan le iroci i nda: "Vuma ro cu'wạn tạ ubiri o ubara wạ yi. Reve u tạwạ a zama muwun mu ubiri'i agba u tsurạ shi. 7 Ạvu u damma za vu ulapulusa wu ubara'a, 'Lala a'wan a ta'atsu a ɗa nda maa zama muwun o ubiri u nda, agba n tsurạ ili shi. Koɗo yi, adama ạ nye wee geshe ure?'

8 "Reve u usu, 'Zagbain, dạshi lyawa yi a aa'wan a nda. N tạ kạkạpạ yi ạ kạndạruwạ, reve n tsun yi umili. 9 Nu u matsan nkoli, u lobono tạ. Nu u matsan gba shi, ạvu vu koɗo yi.' "

Yesu kạmbạto tạ osowi ạ lipu gbaga

---

‡ **12:54** E iɗa i na Yesu dạnại, ạlivu a ɗa wunlạ u tsu utạ.

§ **12:59** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nạ Tsuheleni ạyi ɗa "lapta." Kạlyuwạ Ucuɗuwu wi "Ikebe."

10 Urana u ro, ạyi ạtsumạ o uritosu ạ ạạ'isạ o ro, o urana wa Ashibi, 11 reve we ene ka ro na otoni ạ limạ o sowoi lipu a'wan kupa nạ kunlạ. U dạnạ tạ ukạɗạtowu, u tsu gura bubạruwạ ulobonu shi. 12 Ana Yesu ene niyi, ạvu u ɗe yi u damma yi, “Ka, a kasa wu tạ nu ubanakun wạ wu.” 13 Reve u ju'wạn yi, ɗaɗa wu bubạruwushi, ạvu u yuwaan Ạsulạ ica.

14 Ạvu zagbain vạ ạạ'isạ'ạ wu uwwa upan, adama a na Yesu yuwain opocino o urana wa Ashibi. Reve u damma ama, “Tsu tạ nạ rana tạli na aa yuwan ulinga. Tạwại a rana ndolo adama a yuwaan ɗu opocino, amma o urana wa Ashibi shi.”

15 Ạvu Zagbain usu yi, u damma, “Ạɗu ạzạ e ikpa'a! I tsu bạɗạ inan i ɗu ko nloli o uguzạtạ o urana wa Ashibi, reve i tara le ạ tyo o uɗolu shi? 16 U lobono ạ bạɗạ ka nda ạtsumạ a tsugbashi o urana wa Ashibi shi? Ạyi umatsun wa Ibrahim u ɗa, za na Male mạ nlại a'wan kupa nạ kunlạ.”

17 Ana u dammai ne, ạvu aza a na ạ shi a mawasan nạ ạyi a uwwa wono. Reve akapi a ama'a suru ạ zạngạnạ adama e ili ya asalama i na u yuwain.

Iroci yi cu'un na la'ai ukạlạmu
(Mat. 13:31-33; Mak. 4:30-32)

18 Ạvu Yesu damma, “Nye tsugono tsạ Ạsulạ tso rotsoi, nạ nye waru maa kurato yi? 19 U rotso tạ cu'un vu su'wan uri na vuma tarai, reve u 'yạwạ u cu'wạn yi o uɗumạ wạ yi. Ana u kungwai, ạvu wo o'wo uɗanga, reve nnunu n ɗava ɗe ikinda e eten ạ yi.”

20 Reve waru u dammisa, “Nạ nye maa kurato tsugono tsạ Ạsulạ? 21 U rotso tạ wolilo† u na ka tarai, reve u jạmbạrạ yi e meretsu ma yira uta'atsu hali yira'a i tsutsa.”

Unạntsu wu uɓoru
(Mat. 7:13-23)

22 Reve Yesu reme ure o utulại e ilyuci nạ mulyuci o urocosu a mmalu ạ tyo Urishelima. 23 Reve vuma ro damma yi, “Zagbain, aza a na aa wawa wa'a ɗa?”

Ạvu u damma le, 24 “I yuwan mpolo tsạrạ i uwa nu unạntsu wu uɓoru. N ta dansaa ɗu ama nạ ạbundạ a ta ciga a uwa, agba aa gura shi. 25 Nạ za vu u'wa uwa u ɓạru unạntsu, i te isawan a alanga reve i yuwusan ạzo'wa nạ mesun, ‘Zagbain, kpạtu'wạạ tsu.’

“Ạvu u usu ɗu, ‘N reve ɗu shi, waru n reve ubạtạ u na yu utại shi.’

26 “Reve i uwa adansa, ‘Tsu lyuwa tạ tsu sowo ạ mạkạkạn mạ wu. Waru vu yuwan tạ uritosu e re tsu.’

27 “Agba u ta damma, ‘N damma ɗu tạ, n reve ubạtạ u na yu utại shi suru suru. Buwa numu ure, ạɗu ạzạ o ulinga wi iwuya.’

28 “A mantsa ma na ye enei Ibrahim nạ Ishiyaku nạ Yakubu na amạsulạ suru, ạtsumạ o tsugono tsạ Ạsulạ, a mantsa ma ɗaɗa yaa saala ni i lumi anga, ạvu ạɗu gba ạ gbạrạ ɗu. 29 Ama ạ tạ tạwạ diga asana nạ ạlivu nu ugana nu uyagi. Ạvu ạ dạnu alya o tsugono tsạ Ạsulạ. 30 Waru ozo o ro ạzạ ạ ạcạpạ ạ tạ kạmbạ elime, ozo o ro waru ạzạ e elime ạ tạ kạmbạ ạcạpạ.”

Icigi yạ Yesu e ekere ạ Urishelima
(Mat. 23:37-39)

31 A mantsa mo ndolo, reve Afarishi o ro ạ tạwạ, ạvu a damma yi, “Vu lyawa ubạtạ u nda, adama a na Hiridu Antiba te izami wu una wu.”

32 Reve u damma le, “'Yạwại i damma ạạgạjạwạ o ndolo, ‘N tạ utạsu otoni ạ limạ, n ta yuwusan opocino ana'an nạ nfa'an. O urana u ta'atsu n to koto

ulinga u vạ. 33 Suru nạ ne, n te reme mmalu ana'an nạ nfa'an nạ santawa.* Adama a na u ri n yuwan o una vumavạsulạ a alanga ạ Urishelima shi.'

34 "Ayaa! Urishelima,† Urishelima, vu to unusa amạsulạ nạ vu vari aza a na ạ lyunguwạ nuwu! Uyan u ɗa n cigai m ɓoloto muwun mạ wu ubạtạ u tạ ununa moton mạ tsu ɓoloto muwun mạ yi ạtsumạ e evelu ạ yi, ạɗu gba a 'yuwusan! 35 Ndolo a lyawaa nɗu u'wa u ɗu ofoli. N ta dansaa ɗu yạạ dạshi ene mu shi, she o urana u na waa yuwan i damma, 'Za va aba'un ɗa za na ri ạạ tạwạ a ala ạ Ạsulazuva.' "

Yesu kạmbạto tạ za vu ubanakun gbaga

14

1 O urana wa Ashibi u ro, ạvu Yesu uwa o u'wa wu zagbain ro va Afarishi adama u lyuwa ilyalya. Reve ama a varaa yi esu, 2 adama a na vuma ro shi tạ lo za na dạnại nạ mɓạlạ ma atsutsa. 3 Reve Yesu yuwan adanshi nạ ạzạ o urevu u Wilạ lon na Afarishi, u damma, "U lobono tạ a yuwan opocino o urana wa Ashibi, ko u lobono shi?" 4 Reve ạ rungwạ kpaku-kpaku. Ɗaɗa u tara niyi, reve u kạmbuwạ yi gbaga, ạvu u zuwa yi u kạrạ.

5 Ạvu u damma le, "Zane ɗa ạtsumạ ạ ɗu nu u ri nạ mawun ko nan,* ạvu u riyạ o ooko'o, waa papushi niyi o urana wa Ashibi shi?" 6 Agba a gura usu yi waru shi.

Ndạnạtạ ma azagbain

7 Ana Yesu enei ununa aza a na a banuyi a cigai ndạnạtạ ma azagbain, ạvu u yuwaan le iroci i nda, u damma, 8 "A mantsa ma na nanza banu nuwu ạbuki o lolo, she vu dạnu ạ ndạnạtạ ma azagbain wan. Tạwạ wo o'wo u banu tạ za na la'a nuwu, 9 ạvu za na banu nɗu ra u tạwạ u damma wu, 'Vu ca vuma nda ure.' Reve vu dạnu nạ wono ạ ndạnạtạ mạ ạcạpạ.

10 "Amma a mantsa ma na a banu nuwu, vu 'yạwạ vu dạnu ạ ndạnạtạ mạ ạcạpạ suru suru. Adama nạ za na banu nuwu u tạwạ, u ta gura damma wu, 'I'utsạ, katsa zuva.' Ạvu vu tsurạ ica e ekere a aza a na i ri alya oɓolo. 11 Za na tarai aciyạyi ili i ro suru, aa tara yi ili i ro shi. Za na gba tarai aciyạyi ili shi, a ta tara yi ili i ro."

12 Reve waru u damma za na banu niyi, "Nạ vaa banu ama alya ko vaa yuwan ạbuki, she vu banu n'utsạ mạ wu, ko ạzạ ạ wu, ko nron mạ wu, ko aza a na ạ ri zuzu nạ ạvu ạzạ o utsuru wan. Adama ele fo a tsupa wu ili i na vu yuwain wan. 13 Amma nạ vaa banu ama alya ko ạbuki, vu banu ạzạ e iliyali, ama o osowi lipu, ạkutsumạ, nạ nrumbạ. 14 Ạvu fo vu tạ tsurạ aba'un; adama a na ạ ri ni ili i na aa tsupaa wu shi. O urana u na ạzạ ạ ạɓulạ ạạ 'yon, a ta tsupa wu."

Iroci yạ ạbuki a gbain (Mat. 22:1-10)

15 Ana vuma tạ ạtsumạ a aza a na ạ ri a alya nạ ạyi wu uwwai ne, ạvu u damma yi, "Za va aba'un a ɗa za na aa lyuwa ilyalya o tsugono tsạ Ạsulạ."

16 Ạvu gba u damma yi, "Vuma ro yuwan tạ ạbạjini ạ ạbuki. Ạvu u banu ama nạ ạbundạ. 17 Ana mantsa mạ ạbuki ma rawai, reve u lyungu aagbashi ạ yi adama u damma aza a na a banuyi, 'Tạwại adama a na ili biti i tu ufoɓu!'

---

* **13:33** Ama o ro a tsu damma tạ "nkoli" wo o'wo "ba nạ nfa'an." * **14:5** Akuci a linga a damma tạ "mololi," adama a na elentsu a na Luka yuwayin ulinga, danshi "mololi" nạ "mawun" o rotsuloi tạ.

18 “Suru nle gba, reve a uwa ạ tạwusạạ na adanshi ạ mạbulạạ koko'o. Za vu
ufaru damma aagbashi'i, ‘N tsula tạ uɗumạ, agba n ciga tạ n 'yạwạ n kạlyuwạ
yi. M pati wu tạ, vu yuwaan mu ankuri.’
19 “Reve za ro damma, ‘N tsula tạ inan yi iluma wunlu u ton. N tạ 'yạwạ n
rito le. M pati wu tạ vu yuwaan mu ankuri.’
20 “Reve za ro damma, ‘N yuwan tạ lolo adama o ndolo mạạ tsurạ ạ 'yạwạ
shi.’
21 “Reve aagbashi'i u kạmbạ u kạmbuwạ zavu'wa vạ yi ili i nda suru. Reve
zavu'wa'a ạtsumạ o upan, u damma aagbashi'i, ‘Jikạ 'yạwạ e re gbain nạ
murere n lyuci, vu tạwạạ na alambi, na ama o osowi ạ lipu, nrumbạ, nạ
ạkutsumạ.’
22 “Reve aagbashi'i u damma, ‘Zagbain, ili i na vu dammai a yuwan o koto
tạ, agba ure u buwa tạ.’
23 “Reve u damma aagbashi'i, “Yạwạ e murere nạ re gbain vu mɓạngạ, vu
zuwa ama ạ tạwạ, adama u'wa u vạ u shiwan. 24 N ta dansaa wu ạtsumạ aza
a na a banuyi ko za ee peɗe ilyalya i vạ shi.’ ”

Ili i na i ri pe a tsugbashi
(Mat. 10:37-38)

25 Reve oɓolo a ama ạ ạbundạ ạ kuru yi, ɗaɗa u vadalai ạvu u damma le,
26 “Aza a na ạạ kuru mu o o'wo ojoro ạ vạ, she na a la'a ciga mu nạ mbara, nạ
mukuci, nạ ạmạci, nạ muwun, na azakpakpara ạ ạmạci, na ali na azawawa'a
e le, hali na aciyele fo. 27 Aza a na a tarai akpata e le, ạvu ạ kuru mu shi, a rawa
o o'wo ojoro ạ vạ shi.
28 “Zane ɗa ạtsumạ ạ ɗu waa ciga u suwa ugungu, agba waa fara kạlyuwạ
ili i na woo una, ko u tạ nu ucira u na woo gono yi shi? 29 Tạwạ wo o'wo nu
u fara vara ikyun, reve u kuɗạ o ure. Reve aza a na ạ kạrạsạ lo a yuwaan yi
ulamu. 30 A damma, ‘Vuma nda teme tạ usaa, ạvu u kuɗạ o ure.’
31 “Ko cu'un mogono ma ne ma ɗa nạ wạạ 'yạwạ u yuwan uvon, agba
wạạ dạnu ne'en u yuwan majiyan shi? Ko nu u tara ama ukpakukupa kupa
(10,000) u ta gura yuwan uvon nạ mogono ma na mạ ri na ama ukpakukupa
ushin (20,000). 32 Nạ waa gura shi, mogono mạ ndeɗe ubuwu alanga ɗaɗa
wạạ lyungu nlingata mạ ạsạlạ a uwwulayi. 33 Ne ɗa fo suru nɗu, za na kakasai
ni ili i na u ri nạ ạyi shi, waa gura o'wo ojoro ạ vạ shi.

Akpaɗi a na ạ ri peme shi
(Mat. 5:13; Mak. 9:50)

34 “Akpaɗi ạ tu ulobonu, amma na a buwa peme shi, nạ nye wạạ
kạmbuwisạ peme vạ yi? 35 U ri nu ulinga wu umili e iɗa, ko e edemu shi.
O tso oco yi tạ.
“Za na ri na atsuvu, lyawa wu uwwa.”

Iroci yi kyon na puwạyin
(Mat. 18:12-14)

15

1 Suru ạzạ o u'ushishi wu utafa nạ ạzạ o unusu a rawusa tạ yạ'ạ yi, tsạrạ a
uwwa yi. 2 Ạvu Afarishi nạ munlu n Wilạ e reme adanshi, a damma, “Vuma
nda ushi tạ ạzạ o unusu, ạvu waru u lyuwa oɓolo ne ele.”
3 Ạvu Yesu yuwaan le iroci i nda: 4 “Nạ nanza ạtsumạ ạ ɗu u ri ni ikyon
ukpaku, ạvu u lamba za tạ ạtsumạ e le, nye waa yuwan? U ta lyawa
kupakucci nạ kucci o ogozo, ạvu u 'yạwạ u zami za na puwạyin hali u tsurạ
yi. 5 Nu u tsurạ yi, ạvu u tanu yi e ilyungu a yuwusan mạzạngạ. 6 Ạvu u tara
yi ạ tạwạ o u'wa. Ạvu u banu n'utsạ mạ yi nạ nron mu nden mạ yi oɓolo, ạvu

u damma, ‘Yuwain mạzạngạ nạ ạmu, me ene tạ kyon na shi puwạạn nuwu.’
7 Ne ɗa maa dansaa ɗu, a ta la'a yuwan mạzạngạ mạ ạbundạ ɗe zuva, nạ za
vu unusu tạ vadala, a na aa yuwan a aci ama kupakucci nạ kucci ạzạ ạ ạɓulạ
a na wo o'woi she na a vadala shi.

Iroci yi kebe na puwạyin

8 “Nạ ka ri ni ikebe i azurufa* kupa, nạ za tạ puwạạn ạtsumạ e le, cine waa
yuwan? U ta daɓa fitila, ạvu wi izạ u'wa'a, ạvu u zami yi ben ubạtạ suru, hali
u tsurạ yi. 9 Nu u tsurạ yi, ạvu u ɗe n'utsạ nạ nron mu nden mạ yi oɓolo, ạvu
u damma le, ‘Tạwại i kamba mu mạzạngạ! Me ene tạ kebe tạ na riyạ numu.’
10 Ne ɗa maa dansaa ɗu, a ta yuwan mạzạngạ ạ mạkạkạn ma nlingata mạ
Ạsulạ nạ za vu unusu tạ vadala.”

Ạpuwạyin a Mawun

11 Ạvu Yesu lyuwa elime na adanshi, “A yuwan tạ vuma ro za na dạnại nạ
muwun mo olobo n re. 12 Ạvu zawa'a damma yi, ‘N ciga tạ vu ca mu akunda
a agadu ạ vạ gogo.’ Ạvu u ne'eshen le itana'a.
13 “Ana a yuwain rana meketeci, ạvu zawa'a wina akunda e itana yạ yi, ạvu
u lyawa u'wa wa dada vạ yi ni ikebe'e. Ạvu u 'yạwạ e iɗa ya alanga, ubạtạ
u na wu unai ikebe'e babu aci. 14 Ạvu wu una ili i na u ri nạ yi suru. Ạvu
ambulu a uwa ubạtạ suru e iɗa'a, ko ili ya anini u dạnạ nạ yi shi. 15 Ạvu u
'yạwạ zamalinga o uɗumạ wu nanza. Ạvu u lyungu yi o uɗumạ wạ yi, tsạrạ
u guɓusaa yi ngurusumu. 16 Ạvu u yuwan majiyan gashi u tạ tsurạ ilyalya
i na ngurusumu maa lyuwusa u lyuwa, agba babu za na ca niyi ili i na waa
lyuwa.
17 “Ana esu ạ tạwạ niyi o ure, ạvu u damma, ‘Agbashi a dada vạ suru a
tsu lyuwa tạ o sowo hali u buwa le. Ạmu ɗa nda ạ kuwạ na ambulu. 18 N to
foɓo, ạvu n kạmbạ ubạtạ wa dada vạ, ạvu n damma yi, “Dada, n yuwaan tạ
Ạsulạ nạ ạvu unusu. 19 Mu ntsaa vu ɗe mu mawun mạ wu shi, kạmbạto mu
aagbashi ạ wu.” ’ 20 Ạvu u foɓo u kạmbạ ubạtạ wa dada vạ yi.
“Ạyi gba alanga nu u'wa, ạvu dada vạ yi ene yi, ạvu we ene yi iliyali. Reve
dada vạ yi suma, ạvu u katala yi, ạvu u reme ipapuru yạ yi.
21 “Ạvu ulobo'o u damma dada vạ yi, ‘Dada, n yuwaan tạ Ạsulazuva unusu
nạ ạvu waru. Mu ntsaa vu ɗe mu mawun mạ wu shi.’
22 “Ạvu dada vạ yi damma agbashi ạ yi, ‘Tạwạyi nu utugu u na u la'ai
ulobonu, ạvu yo oto yi gogo nda. Yo oto yi makawani a aakatsu na atan.
23 Ạvu i tạwạ nạ manan ma sa'ani, ạvu i paɗa yi, tsạrạ tsu yuwain ạbuki.
24 Mawun mạ vạ mạ shi tạ mạ kuwạ, gogo gba apa yi wuma. U shi tạ u puwạn,
gogo gba ạ tsurạ yi tạ!’ Ạvu e teme ạbuki.
25 “A mantsa mo ndolo gba, mawun mo ufaru mạ yi u dạnạ tạ o uɗumạ.
Ạyi ạ mạtạwạạ, ana u rawai zuzu nu u'wa, ạvu wu uwwa aganga nu uje'en.
26 Ạvu u ɗe ạtsumạ a agbashi'i vuma tạ, ạvu we ece yi ili i na i ri a mmalu.
27 Ạvu aagbashi'i u usu yi, ‘Zawa'a vạ wu ɗa kạmbại, dada vạ wu gba u paɗa
tạ manan ma sa'ani mo ndolo, adama a na u tạwại gbaga!’
28 “Ạvu zakpara'a u yuwan upan, ạvu u 'yuwan a uwa o u'wa. Ạvu dada vạ
yi utạ a alanga, ạvu u kparasa yi. 29 Ạvu u damma dada vạ yi, a na, ‘Kạlyuwạ
a'wan ạ ạbundạ a na n lingaa nuwu. Koto n kuɗạ a yuwan ili i na vu damma
numu shi. Agba koto vu ca mu meggbele, tsạrạ n yuwan mạzạngạ nạ n'utsạ
n vạ shi. 30 Ạvu ana mawun mạ wu ma nda mạ tạwại, za na lungusại utsuru
wạ wu a tsushakala, ạyi ɗa nda, vu paɗa niyi manan ma sa'ani.’

* **15:8** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nạ Tsuheleni ạyi ɗa “drakma.” Kạlyuwạ Ucuɗuwu wi “Ikebe.”

31 “Ạvu dada vạ yi u damma yi, ‘Mawun mạ vạ, vu tạ na ạ ạmu kuci, ili i vạ suru ili yạ wu i ɗa. 32 Wu ntsaa tạ tsu yuwain mạzạngạ na ạbuki, adama a na zawa'a vạ wu shi tạ u kuwạ, agba ạyi ɗa nda wuma gogo. U shi tạ u puwạn, gogo gba ạyi ɗa nda ạ tsurạ niyi.’ ”

Iroci ya aagbashi a na ạ ri nạ ạɓulạ shi

16

1 Ạvu Yesu damma ojoro ạ yi, “A yuwan tạ za vi ikebe i ro, u tạ na aagbashi a gbain a yuwusaan yi ulinga. Reve a damma yi ana u tạ lungususạ yi itana. 2 Reve u ɗe yi we ece yi, ‘Nye i ɗa maa uwwusa adama ạ wu? Roco mu ulinga u na vaa yuwusan. Vạạ dạshi o'wo zagbain vu ulinga'a shi.’ ”

3 “Ạvu zagbain vu ulinga'a u damma, ‘Nye i ɗa maa yuwan? Zavu'wa vạ ɗa nda u cigai u usa mu ulinga u vạ. N ri nu ucira u na maa yuwan cimba shi. Waru n ta uwwusa wono u na maa yuwan ipati. 4 N reve tạ ili i na maa yuwan, tsạrạ nạ n lamba ulinga u vạ, ama ạ ushi mu a 'wa le.’

5 “Ạvu u ɗe aza a na o kopoi itana yi zagbain vạ yi ạzạ ạ tạ tạ. Reve we ece za vu ufaru, ‘Iyan i ɗa zagbain vạ oo tono wu?’

6 “Ạvu u usu, ‘Ndele m mani'in ukpakukunlạ.’*

“Ạvu za vu ulinga'a u damma yi, ‘Kakara ạạvu'un a nzuwulai'i, reve vu dạnu, ạvu vu kạmbạto yi ukpakunạshi.’

7 “Ạvu we ecishe za ve ire, ‘Iyan i ɗa oo tono wu?’

“Ạvu u usu, ‘Ibufu yi ishina ukpaku.’†

“Reve u damma yi, ‘Tara aatagada vu kạmbạto yi kupakunlạ.’

8 “Reve za vi ikebe'e u cuwa aagbashi a babu ạɓulạ o ndolo adama o ugbozu wạ yi. Ama o uvaɗi a nda ạ tạ nu ugbozu ununa a walato nạ cu'un nda a mantsa ma nda, hali a la'a tạ ama a na a uwwusa wovon wạ Ạsulạ. 9 Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, i linga nu utsuru wu uvaɗi u nda u na i ri nạ ạyi, tsạrạ i tsurạ n'utsạ, adama nu u koto ɗu, i tsurạ uzuwa u na woo koto shi.

10 “Za na yuwain isa'ani e ili i ke'en, e ili i gbain fo u ta yuwan isa'ani. Za na ri nu ulambu wạ ạɓulạ e ili i ke'en, u ta yuwan ulambu wạ ạɓulạ e ili i gbain fo. 11 Ni i yuwan isa'ani nu utsuru wu uvaɗi u nda shi, zane ɗa ạ usuwạ ɗu nu utsuru wa zuva? 12 Nạ yạạ ɓạnạsạ itana ya avaɗi ulobonu shi, zane ɗa aa kamba ɗu i tsurạ ili ya aciyạɗu?

13 “Aagbashi ạ tạ aa gura yuwaan azagbain e re tsugbashi shi. U ta 'yuwan za tạ, reve u ciga za tạ. Ko u kuru za tạ, reve u 'yuwan ạ kuru za tạ. Aa yuwaan Ạsulạ ni Ikebe tsugbashi shi.”

Uritosu wạ Yesu u ro
(Mat. 11:12-13; Mat. 5:31-32; Mak. 10:11-12)

14 Ana wo o'woi Afarishi aza a na a cigai ikebe lon ɗa, ana a uwwai ne ạvu ạ kạrạ a yuwusaan yi ulamu. 15 Ạvu u damma le, “Ạɗu i tạ kạlyuwusạ i ta yuwusan ili yạ ạɓulạ ạ mạkạkạn ma ama, agba Ạsulạ e reve tạ okolo ạ ɗu. Ili i na i ri ulobonu ạ mạkạkạn ma ama, a mạkạkạn mạ Ạsulạ idaba i ɗa ạ ri.”

16 Ạvu Yesu lyuwa elime na adanshi, “Wilạ wa Musa na adanshi a amạsulạ o to lo hali ạ tyo a mantsa ma Yahaya. Diga a yashi ya Yahaya i ɗa, aa yuwusan alajiya a Alabari a Sa'ani o tsugono tsạ Ạsulạ. Ama ạ ạbundạ a ta rawatosu aciyele, tsạrạ a uwa o tsugono tsạ Ạsulạ nu ucira. 17 U ta la'a agalaci a zuva ni iɗa i koto, ana daɓi tạ ạ Wilạ'ạ wạạ kạlạmạ.

---

* **16:6** Yesu yuwan tạ ulinga cine o tsu rito ạbundạ a mani'in a na a rawai galo ukpakukunlạ. † **16:7** Na a wina ishina i nda, ikebe'e i ta rawa ulinga wa aa'wan ạ tạ wu za zamalinga.

18 “Za na lyawai ka vạ yi, ạvu u zuwisa ka ro, tsipere tsa ɗa waa yuwusan
nạ ạyi. Za na waru zuwai ka na a lyawai, tsipere tsa ɗa waa yuwusan.”

Za vu utsuru nạ Li'azaru

19 Ạvu Yesu lyuwa elime na adanshi, “A yuwan tạ za vu utsuru u ro, u tso
otosu tạ itana i shili ni itana i uri ạzạ e ikebe, u tsu uwwusa tạ uyo'o usana
suru. 20 A zuwa tạ lambi ro o unạntsu wu u'wa wạ yi, aala ạ yi a ɗa Li'azaru,
lipu vạ yi mạɓulạ antsu a ɗa. 21 U ciga tạ u tsurạ u lyuwa akapi a na o ocosu a
mapara ma za vu utsuru'u. Musạn n tsu tạwạ tạ m pipeɗeshe antsu'u.

22 “Ele lo ɗaɗa lambi ndolo u kuwại, ạvu nlingata mạ Ạsulạ n tara yi ạ 'yạwạ
ubạtạ wa Ibrahim. Ạvu fo, za vu utsuru'u u kuwạ, ạvu ạ ciɗo yi. 23 Ạyi ạtsumạ
a akina o sowuso ạtsumạlimạ, ạvu u 'yạsạn aaci, ạvu we ene Ibrahim alanga,
nạ Li'azaru ạ mạkạkạn mạ yi. 24 Ạvu u ɗe yi, ‘Dada Ibrahim, kạlyuwạ iliyali i
vạ. Ạvu vu lyungu Li'azaru daɓa aakatsu ạ yi ạ mini, tsạrạ u tạnạto eelentsu
ạ vạ. A akina nda n to sowuso ạtsumạlimạ.’

25 “Ạvu Ibrahim damma yi, ‘Mawun mạ vạ, vu cuwan ạ nden mu uvaɗī
mạ wu, na vu yuwain vu uwwa tạ uyo'o, Li'azaru waru ạtsumạlimạ a ɗa u
sowusoi. Gogo gba uyo'o u ɗa waa uwwusa, ạvu gba ạtsumạlimạ a ɗa voo
sowuso. 26 Babu nạ ạyi ạạkạri ạ ạru'un o tạ lo e memere mạ ạtsu nạ ạvu,
tsạrạ aza a na a cigai a pasa ạ tyo upasu u ndeɗe, aa gura wan. Waru za na ri
ɗe upasu u ndeɗe, u pasa upasu u nda wan.’

27 “Ạvu za vu utsuru'u u damma, ‘Dada Ibrahim, n ta patishi wu, vu lyungu
Li'azaru o u'wa wa dada vạ, 28 ubạtạ u na n ri nạ muwun mạ ạnạwu n ton.
Tsạrạ u 'yạwạ u damma le e reve cu'un vu nden n le, tsạrạ ele fo ạ tạwạ ubạtạ
wạ ạtsumạlimạ a nda wan.’

29 “Ạvu Ibrahim damma yi, ‘Ạ tạ ɗe na atagada a Musa oɓolo na atagada a
amạsulạ, lyawa le a uwwa le.’

30 “Ạvu u damma, ‘O'o, dada Ibrahim, nạ za ro ạtsumạ ạ ạkwạkwạ ạ 'yạwạ
ubạtạ u le, a ta vadala.’ 31 Ạvu Ibrahim damma yi, ‘Na a uwwa Musa na
amạsulạ shi, ko nạ za ro 'yon ạtsumạ ạ ạkwạkwạ ạvu u 'yạwạ, aa uwwa yi
shi.’ ”

Unusu
(Mat. 18:6-7; Mat. 18:21-22; Mak. 9:42)

17

1 Ạvu Yesu damma ojoro ạ yi, “Ili i na yaa zuwa vuma yuwan nusu o tạ lo,
agba woo yo'ono e ekere a za na ạ tạwại shi. 2 U shi ta la'aa yi ạ nlạạ yi aatali
a yira ạ yinlu ạvu a vari yi a mala na waa zuwa ạtsumạ a aza a wawa'a a nda
a yuwan unusu. 3 I yuwan ugbozu na aciyạɗu.

“Nạ za vạ wu yuwan unusu, vu damma yi. Ạvu nu u vadala, vu yuwaan
yi gafura. 4 Nu u yuwaan wu unusu ucindere urana u tạ, nu u tạwạ yạ'ạ wu
toto ucindere, adansa, ‘N vadala tạ,’ vu yuwaan yi gafura.”

Ucawu wo okolo

5 Ạvu ajiya a damma Zagbain, “Dạshi tsu ucawu wo okolo!”

6 Ạvu Zagbain u usu, “Ni i shi nu ucawu wo okolo ke'en cine su'wan uri ri,
i shi ta damma ubiri u nda, ‘Vu mulạ, ạvu vu shuwạ aciyạwu a mala!’ Waru
u ta uwwa ɗu.

Ulinga wa aagbashi

7 “A damma, ạtsumạ ạ ɗu nanza tạ na aagbashi a na a yuwusaan yi cimba
ko aguɓa. Nạ mạtạwạạ mạ yi o una, u ta damma yi, ‘Tạwạ vu lyuwa ilyalya
gogo?’ 8 Waa yuwan ne shi. U ta damma yi, ‘Foɓoo mu ilyalya yu ulivu, vu

foɓo, ạvu vu yuwaan mu ạgạndạ, hali n koto alya no oso. Ạvu vu tạwạ vu lyuwa vu sowo fo.’ 9 U ta damma aagbashi ạ yi u godyo tạ adama a na u yuwain ili i na wu ntsayi u yuwan? 10 Ạɗu fo ni i koto ili i na a damma nɗu i yuwan, i damma, ‘Tsu rawa shi. Tsu yuwan tạ ulinga u na u ri ulinga u tsu.’ ”

Nkutu kupa n tsurạ tạ opocino

11 Urana u ro, ạyi a mmalu ạ tyo Urishelima, ạvu u toni nạ mɓạngạ mi iɗa ya Samariya† nạ Gạlili. 12 Ạyi a ma'uwaa ạ mạlyuci mo ro, ạvu u ga'an na ali kupa nkutu. Ele alanga nạ ạyi, ạvu e ɗe yi. 13 Ạvu ạ 'yạsạn ɗyo le, “Yesu Zagbain, kạlyuwạ iliyali i tsu.”

14 Ana we ene nle, ạvu u damma le, “'Yạwại ubạtạ u nan ganu, tsạrạ e ene ɗu.” Ele ạtsumạ a mmalu, ạvu o o'wo gbaga.

15 Za tạ ạtsumạ e le, ana we enei u kạmbạ tạ gbaga, ạvu u kạmbạ a yuwusaan Ạsulạ ica o utạsu uɗyo zuva. 16 Ạvu u kingyo ạ mạkạkạn mạ Yesu o godyusho yi. Ạyi gba za va Samariya ɗa. 17 Ạvu Yesu damma, “Ama kupa ɗa ạ kạmbại gbaga shi? Te gba kucci'i? 18 Cine wo o'woi mocin nda ɗa goon kạmbại tsạrạ u godyoo Ạsulạ?” 19 Ạvu Yesu damma yi, “'Yon vu wala. Ucawu wo okolo ạ wu a zuwa wu tạ vo o'wo gbaga.”

Mạtạwạa mo tsugono tsạ Ạsulạ (Mat. 24:23-41)

20 Afarishi o ro e ece tạ yashi i na tsugono tsạ Ạsulạ† tsạạ tạwạ. Ạvu u damma, “Tsugono tsạ Ạsulạ nạ yeni ye esu i ɗa wạạ tạwạ shi. 21 Aa gura damma, ‘Kạlyuwạ pa nda ɗa u ri!’ ko aa damma, ‘Ạ ɗe yi!’ shi. Adama a na tsugono tsạ Ạsulạ u te e memere mạ ɗu.”

22 Ạvu u damma ojoro ạ yi, “Mantsa mạ tạ lo ạ tạwạ ana yaa ciga yee ene urana u tạ ạtsumạ a rana Mawun ma Vuma, agba yee ene shi. 23 A ta damma ɗu, ‘Apa yi!’ ko ‘Ạ ɗe yi!’ She i toni le wan. 24 Urana u na Mawun ma Vuma mạạ tạwisạ u to o'wo oroci e imaɗatsu, i na i tsi ikana ɗe zuva diga ɗe o ufaru ạ tyo o ukosu. 25 Amayun u to sowo ạtsumạlimạ icu'un icu'un ne'en, waru ama o gogo a ta 'yuwan yi.

26 “Ununa u dạnại a rana vạ Nuhu,◊† ne ɗa waru woo o'wo a rana Mawun ma Vuma. 27 Ama a lyuwusa tạ no o sowi, na a casuyi lolo na a yuwin lolo, hali urana u na Nuhu uwai a wantsu'un. Ạvu mini ma gbain mạ tạwạ, ạvu u lyuwa le suru.

28 “Ne ɗa u dạnại a rana vạ Lutu.† Ama a lyuwusa tạ no o sowi, a atsulu na a wini, ạ cạ'ạn na a suwi. 29 Urana u na Lutu lyawai Sodom,† o ro'oo yi tạ akina nạ mikyon ana yaza diga zuva, ạvu wu una le suru. ◊

30 “Ne ɗa woo o'wo urana u na Mawun ma Vuma mạạ tạwạ. 31 O urana u ndolo, za na ri ạ ạrạrạ ạ yi, ni itana yạ yi pe ạtsumạ, u uwa tsạrạ u tsurạ le wan.* Za na ri o una, she u kạmbạ u tara ili i ro wan. 32 I cuwan nạ ka vạ Lutu! ◊ 33 Za na cigai u soko wuma wạ yi, u ta lamba yi. Za na lambai wuma wạ yi waru ugoloɓu u ɗa u goloɓoi. 34 N ta dansaa ɗu, a ayin o ndolo, ama e re ạ tạ dạnạ a aavalu ạ tạ, a ta tara za tạ, ạvu a lyawa za tạ. 35 Ạmạci e re ạ tạ dạnạ a yira ubạtạ u tạ; a ta tara vuma tạ, a lyawa vuma tạ. [36 Ali e re ạ tạ dạnạ o uɗumạ, a ta tara vuma tạ, a lyawa vuma tạ.]”

37 Ạvu e ece yi, “Zagbain, te ɗa aa yuwan ili i nda'a?”

◊ **17:26** Ufr. 6:5-8. ◊ **17:29** Ufr. 18:20–19:25. * **17:31** Ubạtạ u na Yesu shi, 'wa'a a suwa le tạ tsạrạ ama a kumba le o ukwạ'ạ tsạrạ e ivuwan. Luka damma tạ, “ama a na ạ ri ɗe o ukwạ'ạ.” ◊ **17:32** Ufr. 19:26.

Ạvu u usu, “Cine i revei nạ ye ene asala uɓolotowu ubạtạ u tạ ạạkwạkwạ o tạ lo zuzu, ne ɗa iroci i nda yoo rocosu ukosu u yuwan tạ zuzu.”

Iroci i mạrunạ nạ za vu uge'etosu

18

1 Ạvu Yesu yuwaan ojoro ạ yi adanshi ni iroci adama u roco le u lobono tạ a yuwusan avasa kuci, agba a lyawa wan. 2 Ạvu u damma, “Ạ lyuci ro a yuwan tạ za vu uge'etosu ro, za na aa uwwusa wovon wạ Ạsulạ shi, agba u tara vuma ili i ro shi. 3 Mạrunạ mo ro waru mạ shi tạ pe ạ lyuci'i, ạvu u tạwusạ ubạtạ wu za vu uge'etosu'u, adansa, ‘Vu kamba mu e ekere a n'yuwatan n vạ.’

4 “U shi tạ u 'yuwusan ne'en. Nạ ạcạpạ, ɗaɗa u dammai, ‘Ko ana maa uwwusa wovon wạ Ạsulạ shi, agba n tara vuma ili i ro shi, 5 suru nạ ne, adama a na mạrunạ ma nda maa damatosun mu, n ta kamba yi. Nạ n yuwan ne shi, u tạ kunạto mu nạ mạtạwạ!’ ”

6 Ạvu Zagbain damma, “Uwwai ili i na za vu uge'etosu na ri nạ ạɓulạ shi dammai. 7 To, Ạsulạ aa kamba aza a na u ɗangwai, aza a na ạạ shoshen yi usana nu ulivu, adama a n'yuwatan n le shi? Waa kambushi nle shi? 8 N ta dansaa ɗu u ta kamba le ni iladī. Suru nạ ne, a mantsa ma na ạmu Mawun ma Vuma mạạ tạwạ, u ta cina ạzạ ạ ạɓulạ o uvaɗī gba?”

Iroci ya Afarishi nạ ạzạ o ushishi wu utafa

9 Reve Yesu ene aza a na ạạ kạlyuwusạ aciyele ili yạ ạɓulạ, na a la'ai ama suru, agba a tara ozo o ro ili yạ ạɓulạ shi. Ạvu u yuwaan le iroci i nda, u damma, 10 “Ama e re ạ 'yạwạ tạ avasa ạ Ạạ'isamapaɗa: za tạ Mafarishi, za tạ waru za vu ushishi wu utafa. 11 Reve Mafarishi mạ 'yon u yuwan avasa a aciyạyi, u damma, ‘Ạsulạ, n godyoo wu tạ a na n ri unạtạ na akapi a ama shi, evu, ạzạ o ulambu wạ ạɓulạ, ạzạ ạ tsipere ko ana za vu ushishi wu utafa u ndeɗe shi. 12 N tsu tara tạ akuli ure a ajuma suru. Waru n tsu utạ tạ za tạ ạtsumạ a kupa e ili i na n tsurại suru.’

13 “Za vu ushishi wu utafa gba reve wi isawan ɗe alanga. U 'yạsạn aaci u kạlyuwạ zuva shi. Ạvu u lapa mạkạkạn mạ yi ạ ạtsumolạngu, ạvu u damma, ‘Ạsulạ vu kạlyuwạ iliyali i vạ, ạmu za vu unusu ɗa!’

14 “N ta dansaa ɗu, vuma nda kạmbạ tạ o u'wa wạ yi ookolo cece e ekere ạ Ạsulạ, agba tsa Mafarishi mo ndolo shi. Adama a na za na 'yạsạin aciyạyi biti ạ tạ kạɗạto yi, za na gba kạɗạtoi aciyạyi, ạ tạ 'yạsạn yi.”

Yesu zuwaa tạ muwun n keke'en aba'un
(Mat. 19:13-15; Mak. 10:13-16)

15 Reve a uwa ạ tạwusạạ yi nạ muwun n keke'en, adama u ju'wạn le. Ana ojoro ạ yi e enei ne, reve a ɓara le. 16 Reve Yesu ɗe muwu'un yạ'ạ yi, ạvu u damma, “Lyawai muwu'un ạ tạwạ ubạtạ u vạ, she i putsa le wan. Adama a na tsugono tsạ Ạsulạ, adama e icu'un i le i ɗa. 17 Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, za na suru ushiyi tsugono tsạ Ạsulạ tsa mawun me ke'en shi, waa uwa o tsugono tsạ Ạsulạ shi.”

Za vu utsuru
(Mat. 19:16-30; Mak. 10:17-31)

18 Reve zagbain ro ece yi, “Manlu mạ ạɓulạ, nye maa yuwan adama n uwa a wuma u na woo koto shi?”

19 Ạvu Yesu usu yi, “Nye i zuwai vu ɗe numu, za vạ ạɓulạ?† Za lo nạ ạɓulạ shi, she Ạsulạ goon. 20 Vu reve tạ Wilạ: ‘She vu yuwan tsipere wan. She vu

una za wan. She vi ivạ wan. She vu usuwạ nanza ili i na vu revei shi wan. Waru vu ca abara nạ makuci mạ wu tsugbain.' " ◊

21 Reve u usu, "Ele nda suru, ạmu o molobo ɗaɗa maa yuwusan le."

22 Ana Yesu uwwai ne, reve u damma yi, "Ili i tạ i ɗa i buwa nuwu. 'Yạwạ vu wina ili i na vu ri nạ ạyi suru, reve vu ne'eshen ạzạ e iliyali. Vu tạ tsurạ uzuwa ɗe zuva. Ạvu vu tạwạ kuru mu."

23 Ana wu uwwai ne, reve u uwa ạtsumolạngu, adama a na u ri ni ili wa'ashi. 24 Ana Yesu kạlyuwạ niyi, ɗaɗa u tsu damma, "Ili yu usạn i ɗa aza a na ạ ri nu utsuru a uwa o tsugono tsạ Ạsulạ. 25 U ta la'a aarakumi ạ pusulại nạ vunu vu bele, ana za vu utsuru aa uwa o tsugono tsạ Ạsulạ."

26 Aza a na a uwwai ne, reve a damma, "To, zane ɗa aa la'a?"

27 Ạvu u damma, "Ili i na i ri usạn e ekere a vaɗilimạ suru, ili yu usạn i ɗa e ekere ạ Ạsulạ shi."

28 Ạvu Biturụ damma, "Ạyi ɗa nda tsu lyawai 'wa tsu, ạvu tsu kuru wu."

29 Ạvu u damma le, "Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, za na lyawai ili suru suru adama o tsugono tsạ Ạsulạ, u yuwan tạ ili i na i lobonoi. Ạyi ɗa za na aa lyawa u'wa, ko ka, ko zawa'a, ko zakpara, ko abara nạ makuci, ko muwun. 30 Za na yuwain ne, u tạ tsurạ udoɓonuwu a mantsa mo gogo. A mantsa me elime, waru u tạ tsurạ wuma u na woo koto shi."

Yesu yuwisan tạ adanshi o ukwạ wạ yi wa ta'atsu (Mat. 20:17-19; Mak. 10:32-34)

31 Reve u tara ojoro ạ yi ạ tyo ạ nge'en, ạvu u damma le, "Ạtsu ɗa nda ạ 'yạwạ Urishelima, agba ili i na amạsulạ a ɗanai adama a Mawun ma Vuma biti, u ta shiwan. 32 Adama a na u ta uwa e ekere a Atakpaci, a ta yuwaan yi ulamu. A ta yuwaan yi ili i na waa uwwa wono. Ạ tạ tsuwạạn yi mạtsạn. 33 A ta fufaba yi, reve o una yi. O urana wa ta'atsu gba u tạ 'yon."

34 Agba a gura reve ili i na waa dansa shi. O soko tạ ucuɗuwu wa adanshi'i e ekere e le, ɗaɗa a gura revei ili i na u dammai shi.

Yesu kpạtu'wại irumbạ yi ipati esu (Mat. 20:29-34; Mak. 10:46-52)

35 Yesu arawa zuzu nạ Jeriko, irumbạ i ro i shi tạ lo nden e ipati ạ nge'en mu ure. 36 Ana wu uwwai ama ạ kạrạsạ, reve we ece nye i yuwain. 37 Reve a damma yi, "Yesu va Nazara ɗa ri lo ạ kạrạ."

38 Reve u saala, "Yesu, Mawun mạ Dạwuda, kạlyuwạ iliyali i vạ!"

39 Reve aza a na ạ dạnại elime a ɓara yi, a damma yi u ɓạru unạ. Reve gba u dạshi utạạ uɗyo, "Mawun mạ Dạwuda, kạlyuwạ iliyali i vạ!"

40 Reve Yesu isawan, ạvu u zuwa ạ tạwạ nạ ạyi ubạtạ wạ yi. 41 Ana vuma'a u rawai zuzu, ạvu Yesu damma, "Nye vu ciga n yuwaan wu?"

Ạvu u damma, "Zagbain, n ciga tạ me ene ure."

42 Reve Yesu damma yi, "Ve ene ure. Ucawu wo okolo ạ wu wo o'woto wu tạ gbaga." 43 Lo ɗa we eneshi ure, reve u kuru yi a ciɓalasa Ạsulạ. Ana ama e enei ne waru, ɗaɗa a ciɓalai Ạsulạ.

Zaka za vu ushishi wu utafa

19

1 Yesu uwa tạ Jeriko, ạvu u kạrạlại. 2 Zagbain vu u'ushishi wu utafa dạnạ tạ lo, za na ạ tsu ɗe Zaka, za vi ikebe i ɗa. 3 U ciga tạ we ene ko zane ɗa Yesu, agba ạyi mokodī ma ɗa. Adama o ndolo u gura ene yi shi adama ạ ạbundạ a

◊ **18:20** Mtạ. 20:12-16; U.Wl. 5:16-20.

ama. 4 Ạvu u suma elime a ama'a, ạvu u kumba uteɗu u ro, tsạrạ we ene yi,
adama a na o ure u ɗaɗa waạ kuru.
5 Ana Yesu rawai ubạtạ'ạ, ạvu u kạlyuwạ zuva, ạvu u damma yi, “Zaka, jikạ
vu cipạ, adama a na ana'an o u'wa wạ wu u ɗa maa cu'wan.” 6 Ạvu Zaka jikạ
u cipạ, ạvu u ushi yi nạ mạzạngạ.
7 Ana ama o ndolo suru e enei ne, ạvu a uwa adanshawuya ana, “O u'wa
wu za vu unusu u ɗa vuma nda uwai!”
8 Ạvu Zaka 'yon, ạvu u damma Zagbain, “Zagbain, ve ene, n ta ca alambi
uɓatsalai wi ili i na n ri nạ ạyi. Nạ m paala waru nanza, n tạ kạmbuwạạ yi
toto unạshi.”
9 Ạvu Yesu damma yi, “Ana'an iwawi† i uwa tạ o u'wa u nda, adama a na
ạyi fo o ugundo wa Ibrahim u ɗa wu utại. 10 Ạmu Mawun ma Vuma n tạwạ
tạ izami yi ili i na i puwạyin, tsạrạ waru n wawa yi.”

Iroci yi ikebe i azurufa kupa (Mat. 25:14-30)

11 Ana a uwwai ili i ndolo, ạvu Yesu reme a dansaa le iroci i ro, adama a
na u rawa tạ zuzu nạ Urishelima. A yuwusan tạ majiyan waru gashi tsugono
tsạ Ạsulạ tsu tạ tạwạ keɗu. 12 Ạvu u damma, “A yuwan tạ vuma na dạnại
nạ tsugbain lon, za na ạạ 'yạwạ e iɗa i ro, tsạrạ a ca yi tsugono, ạvu u kạmbạ.
13 Ạvu u ɗe agbashi ạ yi kupa, ạvu u ca le ikebe i azurufa* i tạ-tạ, ạvu u damma
le, ‘I vadalasa le hali n tạwạ.’
14 “Ama ạ yi a ciga yi shi, ạvu ạ lyungu ajiya nạ ạcạpạ a na, ‘Tsu ciga vuma
nda wo o'wo mogono mạ tsu shi!’
15 “Suru nạ ne, vuma'a wo o'wo tạ mogono, ạvu u kạmbạ o u'wa. Ạvu u
lyungu e ɗe agbashi a na u cayi ikebe'e. Tsạrạ we ene ili i na ạ tsurại ạtsumạ
o uvadalasa u le.
16 “Ạvu za vu ufaru tạwạ ạ mạkạkạn mạ yi, ạvu u damma, ‘Kebe azurufa
tạ na vu ca numu, u tạwạạ tạ nạ ikebe toto kupa.’
17 “Ạvu u damma yi, ‘Ạku, aagbashi ạ ạɓulạ! Ana vu yuwain ạɓulạ e ili i
ke'en, n ca wu tạ tsugono tse ilyuci kupa.’
18 “Reve za ve ire tạwạ, ạvu u damma, ‘Zagbain, kebe tạ vạ wu rono tạ ikebe
toto uton.’
19 “Ạvu zagbain vạ yi damma yi, ‘Vu yuwan tsugbain tse ilyuci i ton.’
20 “Ạvu aagbashi o ro ạ tạwạ, ạvu u damma yi, ‘Zagbain, apa wu kebe tạ vạ
wu! A aakashomuna a ɗa n shi n soko niyi. 21 N ta uwwusa wovon wạ wu, vu
ri nu uro shi, vu ciga tạ ili ye pere, vu tsu gasa tạ ili i na vu cu'wạin shi.’
22 “Ạvu zagbain vạ yi damma yi, ‘N tạ ge'eto wu na adanshi o unạ wạ wu.
Vu reve tạ ạmu n tu usuɗuwu, za vi icigi yi ili ye pere, n tsu gasa tạ ili i na
n cu'wạin shi? 23 Nạ ne ɗa, nye i zuwai vu zuwai ikebe i vạ o u'wa wi ikebe
e ekere ạ ạzạ o uvadalasa shi? Nạ mạtạwạạ mạ vạ, ạvu n ushi ni ili i na i
kumbai zuva.’
24 “Ạvu u damma aza a na ạ dạnại mishin, ‘Ushiyi kebe tạ'ạ e ekere ạ yi,
ạvu i ca aagbashi a na ạ ri ni ikebe kupa.’
25 “Ạvu e reme a dansa, ‘Zagbain, u tạ ni ikebe kupa!’ ”
26 “Ạvu u usu, ‘N ta dansaa ɗu, za na ri ni ili, ạyi ɗa ạ dạshi. Za na ri ni ili shi,
ke'en na u ri nạ ạyi, ạ tsu ushi tạ. 27 N'yuwatan n na n cigai n yuwan tsugbain
a aci e le shi, tạwại ne ele o una le e esu ạ vạ!’ ”

Ama ạ Urishelima a raba tạ Yesu (Mat. 21:1-11; Mak. 11:1-11; Yah. 12:12-19)

* **19:13** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nạ Tsuheleni ạyi ɗa “mina.” Kạlyuwạ Ucuɗuwu wi “Ikebe.”

28 Ana Yesu dammai ne, ạvu u lyuwa elime ạ tyo Urishelima no ojoro ạ yi. 29 Ana u yuwain zuzu nạ Batafaji nạ Batanya, a masasan ma na ạ tsu ɗe Masasan mạ Zetun, ạvu u lyungu ama e re ạtsumạ o ojoro ạ yi ana, 30 "'Yạwại ạtsumạ ạ mạlyuci ma na mạ ri elime ạ ɗu. Nạ ma'uwaa mạ ɗu, i te ene molloli wunlu, za na koto a kumbai shi. I bạɗạ yi ạ tạwạ. 31 Nạ za ro ece ɗu, 'Nye i zuwa yạạ bạɗạsạ yi?' I damma yi, 'Zagbain ɗa ciga niyi.' "

32 Ạvu aza a na u lyunguyi'i ạ 'yạwạ a cina ununa u damma nle. 33 Ele ạ bạɗạsạ molloli'i, ạvu za vi ili ece le, "Nye i zuwai yạạ bạɗạsạ yi?"

34 Ạvu ạ usu, "Zagbain ɗa ciga niyi."

35 Ạvu ạ tạwạạ Yesu. Ana o poloi amuna e le o molloli'i, ạvu a kumbato ɗe Yesu. 36 Ạyi ạtsumạ a mmalu, ạvu ama o poluso amuna e le o ure.

37 Ana u rawai zuzu nạ zạlạ Masasan mạ Zetun, ạvu oɓolo o otoni ạ yi e teme ica yu uyo'o ạ tyo ạ Ạsulạ nạ ɗyo, adama e ili ya asalama i na e enei. 38 Ạvu a damma, "Aba'un ạ tyo o Mogono ma na mạạ tạwạ a ala a Zagbain!" ◊ "Asuvu nden zuva, nạ tsugbain ubạtạ wạ Ạsulạ!"

39 Ạvu Afarishiṭ o ro ạtsumạ a ama a damma yi, "Manlu, ɓara ojoro ạ wu."

40 Ạvu u damma le, "Nạ ạ rungwạ kpaku, atali o to ɓoso ni ica."

41 Ana u rawai zuzu, ạvu we ene lyuci'i, ạvu u showen yi. 42 Ạvu u damma, "Ni i shi i reve ili i na yạạ tạwạạ ɗu na asuvu nden, gogo gba o soko yi tạ e esu ạ ɗu. 43 Mantsa mạ tạ tạwạ ɗu, ana n'yuwatan n ɗu maa suwaa ɗu atsura o ukari u ɗu, ạvu ạ kạndạruwạ ɗu, a zuwa ɗu e memere. Ạvu e gigeshe ɗu upasu suru. 44 O to polo ɗu e iɗa, ạɗu nạ muwun n ɗu. Aa lyawa aatali ạ tạ zuva va aatali ạtsumạ ạ lyuci'i shi. Adama a na i revei mantsa ma na Ạsulạ ạ tạwạ nɗu shi."

Yesu ạ Ạạ'isamapaɗa
(Mat. 21:12-17; Mak. 11:15-19; Yah. 2:13-22)

45 Ạvu u uwa ạ Ạạ'isamapaɗa, reve u teme o losuso aza a na ạ dạnại a awina. 46 Ạvu u damma, "Uɗanu u ɗa u ri, 'U'wa u vạ u to o'wo u'wa wa avasa.' Ạvu ạɗu i kạmbạto yi asa'a e evu." ◊

47 Usana suru u tsu dạnạ tạ o rocosu ạ Ạạ'isamapaɗa. Agba nan ganu a gbagbain nạ munlu n Wilạ na azagbain ạtsumạ a ama'a a ciga tạ tsạrạ o una yi. 48 Ạvu a lamba ili i na aa yuwan, adama a na adanshi ạ yi ạ purạ tạ ugbozu wa ama.

Yeci yu ubạtạ u na Yesu tsurai ucira
(Mat. 21:23-27; Mak. 11:27-33)

20

1 Urana u ro, Yesu o ritosu ama ạ Ạạ'isamapaɗa, nu u yuwusain alajiya a Alabari a Sa'ani, ạvu nan ganu a gbagbain, nạ munlu n Wilạ, oɓolo na azagbain ạ tạwạ yạ'ạ yi. Ạvu a damma, 2 "Damma tsu nu ucira u ne u ɗa vaa yuwusaan cu'un vu ulinga u ndolo. Zane ɗa ca nuwu ucira u ndolo?"

3 Reve u usu, "N ta yuwan ɗu yeci. Damma numu, 4 urumbusu u na Yahaya yuwusain, ubạtạ wạ Ạsulạ a ɗa wu utại, ko ubạtạ wu vaɗilimạ?"

5 Ạvu a dammulai vạni le, "Nạ tsu damma, 'Ubạtạ wạ Ạsulạ,' u te ece, nye i zuwai tsu usu niyi shi? 6 Waru nạ tsu damma, 'Ubạtạ wa ama,' ama suru a ta vuvara tsu, adama a na ama e reve tạ Yahaya vumavạsulạ ɗa."

7 Ạvu ạ usu, "Tsu reve ubạtạ u na wu utại shi."

8 Ạvu Yesu usu le, "Ạmu fo maa damma ɗu ubạtạ u na ucira u na maa yuwusaan ulinga u ndạ wu utại shi."

◊ **19:38** Ica 118:26. ◊ **19:46** Isha. 56:7; Irm. 7:11.

Iroci ya aza a zamalinga
(Mat. 21:33-46; Mak. 12:1-12)

9 Reve u reme a yuwusaan ama iroci i nda, “Vuma ro ɗa cu'wạin uɗumạ
wa inabi, ạvu u lyawaa aza a zamalinga, ạvu u jima ɗe ubạtạ wu mmalu'u.
10 Mantsa mo ugasa, ạvu u lyungu aagbashi ạ 'yạwạ ubạtạ wa aza a zama-
linga'a, tsạrạ a ca yi aba'un o uɗumạ'ạ. Ạvu aza a zamalinga ạ gạgạlạ yi, ạvu
o lo yi ekere lyạngạ. 11 Ạvu u lyungu aagbashi o ro waru, ạvu ạ gạgalisạ yi
fo, ạvu a yuwaan yi ili i na i lobonoi shi, ạvu o lo yi ekere lyạngạ. 12 Ạvu u
lyunguwisạ aagbashi a ta'atsu, ạvu a uwwato yi usạn, ạvu o lo yi.
13 “Ạvu za vu uɗumạ'ạ u damma, ‘Cine maa yuwan? N tạ lyungu macigata
ma mawun mạ vạ. Ne e ene yi a ta uwwa yi.’
14 “Ana aza a zamalinga e ene niyi ạ tạwạ, ạvu a dammulai, ‘Ndeɗe magaji
mạ tạ mạ yi ạ tạwạ. Tsu una niyi, tsạrạ ubạtạ'ạ wo o'wo ubạtạ u tsu.’ 15 Reve
o utạạ mawu'un o uɗumạ'ạ, ạvu o una yi o ogozo.
“Nye za vu uɗumạ'ạ waa yuwan ne ele? 16 U to una aza a zamalinga o
ndolo, ạvu u ca ozo o ro uɗumạ'ạ.”
Ana a uwwai ne, ạvu a damma, “Ạsulạ a para!”
17 Ạvu Yesu kạlyuwạ le mejege, ạvu we ece, “Nye i ɗa urevu wi ili i na i ri
uɗanu: ‘Aatali a na asuwi a 'yuwain, ạyi ɗa wo o'woi ikyun yu ucira ạtsumạ
o usaa.’* 18 Za na riyại a aatali o ndolo suru, u ta kukuɗa suru suru. Za na gba
aatali o ndolo ạ riyạyi u tạ luɓạtsạ yi cine vu revei yira.”

Atsupu o utafa ạ tyo ya Kaisa
(Mat. 22:15-22; Mak. 12:13-17)

19 Munlu n Wilạ nạ nan ganu a gbagbain a zami tạ ure u na ee reme yi babu
usạn, e reve tạ iroci i na u yuwain a aciyele a ɗa u yuwain. Ạvu a uwwusa
wovon wa ama.
20 Ạvu a vawusan yi, ạvu ạ lyungu aza a matawa mo utyo. Ạvu ele a yuwan
gashi ama ạ ạɓulạ a ɗa, tsạrạ e reme yi nu unusu a adanshi ạ yi, tsạrạ ạ cạco
yi e ekere a tsugbain tsa gwamna. 21 Ạvu e ece yi, “Manlu, ạtsu tsu reve tạ
adanshi ạ wu na alajiya ạ wu amayun a ɗa. Vuma suru unạtạ u ɗa vu tara
nle. Adanshi a sa'ani ạ Ạsulạ a ɗa voo rocosu. 22 U tu ulobonu tsu tsupa utafa
u tsu ya Kaisa, ko tsu tsupa wan?”
23 Ạyi gba u reve tạ ugbozu u le, ạvu u damma le 24 o roco yi ikebe.† Ạvu u
damma, “Ululu nu ukere wa zane ɗa u ri ɗe uɗanu?”
25 Ạvu ạ usu, “Kaisa ɗa.”
Ạvu u damma le, “I ca Kaisa ili i na i ri ili ya Kaisa, ili yạ Ạsulạ waru i ca
Ạsulạ ili i na i ri ili yạ yi.” 26 A gura reme yi e ili i na u dammai o oɓolo a ama'a
shi. Ạvu a uwa asalama nu u'ususu wạ yi, ɗaɗa ạ rungwại.

Yeci yu u'yosun ạtsumạ ạ ạkwạkwạ
(Mat. 22:23-33; Mak. 12:18-27)

27 Reve ama a na ạ tsu ɗe Sadukiya† (aza a na a dammai babu u'yosun wạ
ạkwạkwạ), ạ tạwạ a yuwan Yesu yeci. 28 Ạvu a damma, “Manlu, Musa ɗanaa
tsu tạ, ‘Nạ vuma kuwạ, ạvu u lyawa ka vạ yi babu u matsan. Ạvu za vạ yi
sotso ka'a, tsạrạ u tsurạạ yi mawun.’ 29 A yuwan tạ muwun mạ ạnạwu, ali e
cindere. Za vu ufaru zuwa tạ ka, ạvu u kuwạ babu mawun. 30 Ạvu za ve ire
sotso yi, ạvu u kuwạ babu mawun. 31 Ne ɗa fo, za va ta'atsu sotso niyi, reve
waru u kuwạ babu mawun. Ne ɗa ama e cindere o ndolo a zuwa niyi, nạ ạ
kuwi, babu za na tsurại mawun nạ ạyi. 32 Nạ ạcạpạ, ạvu ka'a u kuwạ. 33 O

---

* **20:17** Yesu yuwan tạ adanshi ạtsumạ e Ica 118:22. † **20:24** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nạ Tsuheleni ạyi ɗa “dinari.” Kạlyuwạ Ucuɗuwu wi “Ikebe.”

urana u na ạạ 'yạsạn ạkwạkwạ, ka va zane ɗa woo o'wo ạtsumạ e le? Adama
a na ali e cindere o ndolo suru a zuwa yi tạ."
34 Ạvu u usu le, "Ama a mantsa ma nda, a ta yuwusan lolo nạ ạ 'yạwi lolo.
35 Aza a na e enei nạ ạɓulạ a na aa uwa a mantsa nu u'yosun wạ ạkwạkwạ,
aa yuwan ko ạ 'yạwạ lolo shi. 36 Ạ dạshi kuwạ shi, o to o'wo tsa nlingata mạ
Ạsulạ. Muwun mạ Ạsulạ n ɗa ana wo o'woi Ạsulạ ạ 'yạsạn nle. 37 Adama
o u'yosun wạ ạkwạkwạ waru, Musa damma tạ a aalabari o oroci o molopu
a madala ubạtạ u na u ɗeyi Zagbain, 'Ạsulạ a Ibrahim, nạ Ạsulạ a Ishiyaku,
nạ Ạsulạ a Yakubu.' ◊ 38 Ạyi Ạsulạ ạ ạkwạkwạ a ɗa shi, amma Ạsulạ a aza a
wuma a ɗa, e ekere ạ yi ama suru wuma u ɗa ạ ri."
39 Ạvu munlu n Wilạ† n ro n usu, "Manlu, amayun a ɗa vu dammai!" 40 Ạ
tsurạ za na tsurại ucira u na wee ece yi ili i ro shi.

Yeci adama a Zamawawa
(Mat. 22:41-46; Mak. 12:35-37)

41 Ạvu Yesu damma le, "Cine yaa dansa Kristi Mawun mạ Dạwuda ma ɗa?
42 Dạwuda na aciyạyi u damma tạ a Aatagada e Ica:†
'Ạsulazuva a damma tạ Zagbain vạ, "Dạnu o ukere u usa'ani, 43 she nạ n zuwa
n'yuwatan mạ wu a apata a ana ạ wu." '‡
44 Dạwuda ɗe yi tạ 'Zagbain.' Cine ạyi woo o'wo mawun mạ yi?"

Morono ma atsuvu adama ạ Munlu n Wilạ
(Mat. 23:1-36; Mak. 12:38-40)

45 Ama a uwwusa ili i na waa dansa, ɗaɗa Yesu dammai ojoro ạ yi, 46 "I
reve ununa yaa yuwan nạ munlu n Wilạ. Aza a na a cigai agara nạ ạtugu a
gbagbain, aza a na a cigai ạ cạsạ le e eden, ạ dạnạ nạ ndạnạtạ n sa'ani ạ ạ'isạ
nạ ndạnạtạ n tsugbain ubạtạ wạ ạbuki. 47 Ele ɗa a tsu ususa nruna ili. Ạvu
waru a yuwusan avasa o uga'an adama ạ 'yạsạn avangaci. Icu'un ya ama o
ndolo a ta uwwa ạtsumạlimạ lon."

Kucci Maruna
(Mak. 12:41-44)

21

1 Ana Yesu 'yạsạin aaci zuva, ạvu we ene ạzạ o utsuru a zuwusa une'e u le
o uzuwata wạ Ạạ'isamapaɗa. 2 We ene tạ waru mạrunạ me iliyali u zuwai
anini* e re. 3 Ạvu u damma le, "Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, mạrunạ ma
nda u zuwa tạ ili i na i la'ai akapi a ama. 4 Ama a nda suru a zuwa tạ ạtsumạ
o utsuru u na ạ ri nạ ạyi, ạyi gba ạtsumạ o ulambu wạ yi, u zuwa tạ ikebe i
na waa lyuwa ilyalya suru."

Yesu yuwan tạ adanshi adama ạ Ạạ'isamapaɗa
(Mat. 24:1-2; Mak. 13:1-2)

5 Ojoro o ro a yuwusan tạ adanshi adama ạ Ạạ'isamapaɗa, nu ununa a
lapula niyi na atali a sa'ani,† nu une'e u na a cayi Ạsulạ kucci.† Ạvu Yesu
damma, 6 "Ele nda suru a na ye eneshe, mantsa mo tạ lo ạ tạwạ ana aa lyawa
aatali ạ tạ zuva vu za vạ yi shi, suru nle o to oco le e iɗa."

Ạtsumạlimạ nu ulyungusạ
(Mat. 24:3-14; Mak. 13:3-13)

7 Reve e ece, "Manlu, yashi i ne i ɗa ili i ndolo yaa fara? Nye i ɗa yoo roco
tsu mantsa ma yuwan tạ a na ili i ndolo yaa fara?"

◊ **20:37** Mtạ. 3:6. ‡ **20:43** Yesu yuwan tạ adanshi ạtsumạ e Ica 110:1. * **21:2** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nạ Tsuheleni ạyi ɗa "lapta." Kạlyuwạ Ucuɗuwu wi "Ikebe".

8 Ạvu Yesu damma le, “I yuwan ugbozu, i lyawa nanza pusạn ɗu ana wan.
Ama nạ ạbundạ ạ tạ tạwạ na aala ạ vạ adansa, ‘Ạmu ɗa ạyi,’ waru, ‘Mantsa'a
u yuwan tạ zuzu.’ She i toni le wan. 9 Nạ yu uwwa alabari o uvon nạ nlạngi,
she yi dada'wan wan. 'Yuwan ciga ili i ndolo i ta fara, agba koto ukosu u rawa
shi.”
10 Ạvu u damma le, “Iɗa i ta yuwan nlạngi ni iɗa, tsugono tsạ 'yạsạn nlạngi
nạ tsugono. 11 A ta yuwan urạmosu wi iɗa nu ucira, a ta yuwan ambulu nạ
mɓạlạ bạtạ koko'o. A ta yuwan ili i wovon ni iroci i gbagbain zuva.
12 “Agba kafu ạyi ndolo, e te reme ɗu, a zuwa ɗu ạ ạtsumạlimạ. Ạ tạ 'yạwạto
ɗu ạ ạ'isạ nạ 'wa va ali, nạ ạ mạkạkạn mo ngono na aza a tsugbain adama a
aala ạ vạ. 13 Ạyi ndolo u to o'wo ɗu ure u na yaa damma le Alabari a Sa'ani.
14 I gbama asuvu ạ ɗu i lyawa u ɓạlạ ɗu e ili i na yạạ usu wan. 15 N ta ca ɗu
idanshi nu ugbozu, a na aza a na a 'yuwan nɗu aa gura isawan shi. 16 Ạzạ
ạ ɗu suru: nan dada, na azakpakpara, nạ mmaci n ɗu, nạ n'utsạ, a ta wina
ɗu. Waru a ta zuwa o una ozo o ro ạtsumạ ạ ɗu. 17 Ama suru a ta 'yuwan ɗu
adama ạ vạ. 18 Agba ko ạnji ạ tạ a aci ạ ɗu ạạ riyạ shi. 19 I yuwan asuvu, i tạ
tsurạ wuma u ɗu.

Cine ạạ lungusạ Urishelima
(Mat. 24:15-21; Mak. 13:14-19)

20 “Nạ ye ene ạsoja ạ kạndạruwạ Urishelima, i reve ulungusu wạ yi u rawa
tạ. 21 Aza a na ạ ri Yahuda a suma ạ tyo a atali. Aza a na ạ ri pe ạ e ilyuci'i o utạ
pe. Aza a na ạ ri ạ mulyuci a uwa ạ lyuci'i wan. 22 Mantsa mạ ạtsumạlimạ ma
ɗa a na ili i na a ɗanai yaa shiwan. ◊ 23 Woo yo'ono ạmạci a na ạ ri nạ ạtsumạ
shi, na aza a na aa casu muwun maani a mantsa'a! Ạtsumạlimạ a ta uwa e
iɗa i ndolo nu upan wạ Ạsulạ e ekere a ama o ndolo. 24 Ạ to una ozo o ro nạ
matsun me pe'eni, a ta tara ozo o ro ạ 'yạwạ o u'wa wa ali e iɗa suru. Atakpaci
a ta dadasa Urishelima hali mantsa ma Atakpaci mo koto.

Ukạmbu u Mawun ma Vuma
(Mat. 24:29-31; Mak. 13:24-27)

25 “E te ene iroci o urana, nạ woto, ni italyo'o. O uvaɗi waru iɗa suru u to
o'wo nạ wovon wi ilama i mala, ni ikeɗu ikeɗu i mala'a. 26 Adama o wovon
ama ạ tạ limạ, adama e ili i na yaa farasa ạtsumạ o uvaɗi. Waru asuvu ạ tạ
dạnạ ạ riyạsạ ama, adama a na ạ tạ jingạɗạ ili i gbagbain i na i ri zuva. 27 A
mantsa mo ndolo ma ɗa ee ene Mawun ma Vuma ạ tạwạ e eleshe, nu ucira,
nạ tsugbain tsạ ạbundạ. 28 Mantsa ma na ili i ndolo i farai e temeshe, i 'yạsạn
aci i kạlyuwạ zuva, adama a na mantsa ma mawawa mạ ɗu ma yuwan tạ
zuzu.”

Adanshi adama o ubiri
(Mat. 24:32-35; Mak. 13:28-31)

29 Ạvu Yesu yuwaan le iroci i nda: “Kạlyuwại uɗanga wu ubiri na akapi a
ɗanga. 30 No o topo ạvu'un, i te reve na aciyạɗu lyushi yuwan tạ zuzu. 31 Ne
ɗa waru, nạ ye ene ili i ndolo a farasa, i reve tsugono tsạ Ạsulạ tsa yuwan tạ
zuzu.
32 “Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, ama a mantsa ma nda oo koto shi, she ni
ili i ndolo i shiwan. 33 Zuva ni iɗa i tạ kạrạ, agba adanshi ạ vạ oo koto shi.

Ạsạlạ ạ dạnạ ufoɓu

34 “I yuwan ugbozu na aciyạɗu adama a alya ạ ạbundạ, no oso ạ ạbundạ
ni iwuya, nạ ạtsumolạngu adama e izami yi ili yu uvaɗi u nda. Nạ ne ɗa shi,
urana u ndolo u tạ tạwạ ɗu babu urevu ununa i revei yakuru. 35 Ne ɗa wạạ

◊ **21:22** Hos. 9:7.

tạwạ e ekere a aza a na ạ ri nden ạtsumạ o uvaɗi suru. 36 I dạnạ ufoɓu kuci. I yuwusan avasa tsạrạ i tsurạ ucira u na yaa la'a ni ili i na yaa fara, tsạrạ waru yi isawan ạ mạkạkạn ma Mawun ma Vuma."

37 Usana suru Yesu tsu dạnạ tạ o ritosu ạ Ạạ'isamapaɗa.† Ulivu suru waru, u tsu 'yạwạ tạ a masasan ma na ạ tsu ɗe Masasan mạ Zetun. 38 Nu usanusana, waru ama suru ạ tsu tạwạ tạ ạ Ạạ'isamapaɗa, tsạrạ a uwwa yi.

Izami yu ure u na oo una Yesu (Mat. 26:1-5; Mak. 14:1-2; Yah. 11:45-53)

22

1 Yashi yạ Ạbuki o Opopofu,† za na ạ tsu ɗe Ạbuki a Mapasa,† a yuwan tạ zuzu. 2 Reve nan ganu a gbagbain nạ munlu n Wilạ a uwa izami yu ure u na oo una Yesu. Agba ạ shi ta uwwusa wovon wa ama.

3 Reve Male† ma uwa o okolo a Yahuza Iskariyoti, vuma tạ ạtsumạ a Kupanejere'e. 4 Ạvu u 'yạwạ u yuwan ạsạlạ nạ nan ganu a gbagbain nạ ạdugạri ạ Ạạ'isamapaɗa ununa waa winaa le ạyi. 5 Reve a yuwan mạzạngạ, ạvu a damma a ta ca yi ikebe. 6 Reve u usu, ɗaɗa u zamishiyi ure u na waa zuwa e reme yi babu ama lo.

Ifoɓi ya alya yạ Ạbuki a Mapasa (Mat. 26:17-30; Mak. 14:12-26; Yah. 13:21-30; 1 Kor. 11:23-25)

7 Ạvu urana wạ Ạbuki o Opopofu u rawa, urana u mapaɗa me ikyon i Mapasa.† 8 Ạvu Yesu lyungu Bituru nạ Yahaya u damma le, "'Yạwại i foɓoo tsu ubạtạ a alya e ilyalya i Mapasa, adama tsu lyuwa."

9 Ạvu e ece yi, "Te ɗa vu cigai tsu foɓo yi?"

10 Ạvu u damma le, "Ni i uwa ạ lyuci, i ta ga'an nạ vuma utanuwu nạ ạakạbu ạ mini. I kuru yi a uwa o u'wa u na waa uwa, 11 ạvu i damma za vu u'wa'a, 'Manlu ma damma tạ: Te ɗa aasula o omocin, ubạtạ u na maa lyuwa ilyalya i Mapasa no ojoro ạ vạ?' 12 U to roco ɗu aasula a gbain o u'wa wa zuva ufoɓu, ạvu i foɓoo tsu."

13 Reve ạ 'yạwạ ɗaɗa a cinai ili i na Yesu damma nle ununa u dammai. Reve o foɓo ilyalya i Mapasa.†

Alya o ukosu

14 Ana mantsa ma rawai, ạvu u dạnu alya oɓolo na ajiya† ạ yi. 15 Ạvu u damma le, "N zuwa tạ okolo ạ vạ n lyuwa ilyalya i Mapasa i nda oɓolo nạ ạɗu, kafu n sowo ạtsumạlimạ. 16 N ta dansaa ɗu, mạạ dạshi lyuwa yi shi, she no o shiton ili i ndolo o tsugono tsạ Ạsulạ."

17 Reve u tara mokoto ana u godyoyi Ạsulạ, ạvu u damma, "Ushiyi nda, i ne'eshen. 18 N ta dansaa ɗu, diga gogo mạạ dạshi sowo masayan ma ataci a inabi shi, she nạ tsugono tsạ Ạsulạ tsạ tạwạ."

19 Reve u tara opopofu, ana u godyoyi Ạsulạ, reve u bubusa yi. Ɗaɗa u ca nle, ạvu u damma, "Nda lipu vạ ɗa na a cayi adama ạ ɗu. I yuwusan ne kuci, adama i cuwusan nạ ạmu."

20 Ana o kotoi alya'a, reve u tara mokoto ma masayan ma inabi,† ạvu u damma, "Mokoto ma nda akucunu† a sa'avu ạ Ạsulạ a ɗa ạtsumạ a mpasa n vạ n na oo oco adama ạ ɗu. 21 Agba za na aa wina mu u ta alya oɓolo nạ ạmu. 22 Ạmu Mawun ma Vuma n tạ kuwạ ununa a zuwai. Agba woo yo'ono za na aa wina mu shi!" 23 Reve a uwa mecilei vạni le, zane aa yuwan ulinga u ndolo.

Mawasan adama a tsugbain

24 Reve ojoro'o a uwa mawasan adama a za na oo o'wo zagbain ạtsumạ e
le. 25 Ạvu u damma le, “Ngono ma Atakpaci† a tsu yuwan tạ tsugbain e ekere
e le. Aza a tsugbain waru a tsu ciga tạ e ɗe le Ama e Ikambi ya Ama. 26 She wo
o'wo ne e ekere ɗu wan. Za na cigai wo o'wo zagbain ạtsumạ ạ ɗu, she nu u
kạmbạ mawun mạ ɗu. Za na cigai u uwa elime ạ ɗu waru wo o'wo aagbashi.
27 Zane ɗa gba la'ai mgbain, za na ri nden a alya ko za na e ne'esheshen? Za
na ri nden ɗa shi? Ạmu ɗa nda ạtsumạ ạ ɗu ana za tsugbashi. 28 Ạɗu ɗa i ri
oɓolo nạ ạmu ạ ạtsumạlimạ ạ vạ. 29 Ununa Dada vạ ca numu tsugono, ne ɗa
fo maa casu ɗu, 30 adama i lyuwa i sowo oɓolo nạ ạmu o tsugono tsạ vạ. Waru
reve i dạnu o otogu o tsugono e ge'etosu gundo kupa ne ejere va Isra'ila.”

Yesu damma tạ Bituru ta wasan yi
(Mat. 26:31-35; Mak. 14:27-31; Yah. 13:36-38)

31 Ạvu Zagbain damma, “Simo, Simo, Male ma zami tạ ure adama u tsurạ
u yeluwe ɗu ana ishina. 32 Agba n yuwaan wu tạ avasa adama vu riyạ wan.
Nạ vu kạmbisạ, vu kamba ạzạ ạ wu.”
33 Ạvu u damma yi, “Zagbain, n tu ufoɓu n kuru wu ạ tyo o u'wa wa ali, hali
ạ tyo o ukwạ.”
34 Ạvu u damma yi, “N ta dansaa wu, Bituru, kafu moton ma saala ana'an,
vu ta wasan mu uta'atsu.”
35 Ạvu u damma le, “Ana n lyungu nɗu babu ikebe ko tsạn ko atan, i lamba
tạ ili i ro?”
Reve ạ usu, “Ko ili i tạ tsu lamba shi.”
36 Ạvu u damma le, “Gogo za na ri ni ikebe ko tsạn u tara. Za na waru ri nạ
matsun me pe'eni shi, u wina aapalutsu ạ yi adama u tsula. 37 N ta dansaa
ɗu, adanshi ạ Ạsulạ a nda a ta shiwan a aci ạ vạ, a na, ‘Reve e kece yi oɓolo na
aza a na ạ 'yạsạsạạn tsugono aci,’ adama a na ili i na a ɗanai adama ạ vạ u ta
shiwan.” ◊
38 Reve a damma, “Zagbain, kạlyuwạ nda mutsun mu pe'eni n re.”
Reve u damma le, “A rawa tạ.”

Avasa e Yesu a masasan
(Mat. 26:36-46; Mak. 14:32-42)

39 Ạvu wu utạ ununa u tsu yuwusan ạ 'yạwạ a Masasan mạ Zetun. Reve
ojoro ạ yi ạ kuru yi. 40 Ana u rawai ubạtạ'ạ, reve u damma le, “I yuwan
avasa adama i uwa ạtsumạ ạ mạlyungwạ wan.” 41 Ana u kạrại malanga ne
ele, reve u kingyo, ạvu u yuwan avasa. 42 Ạvu u damma, “Dada, nạ vu usu
vu tawaa mu mokoto mạ ạtsumạlimạ ma nda. Amma she vu kuru ili i na n
cigai wan, amma ili i na vu cigai.” [43 Ạvu malingata mạ Ạsulạ mạ tạwạ diga
zuva a kambusa yi. 44 Agba ana u ri a uwwusa ạtsumạlimạ lon, reve u dạshi
lyuwa elime na avasa, reve melen mạ yi ma uwa ạ ɗạwusạ e iɗa, cine vu revei
mudaɓi mu mpasa.]
45 Ana u kotoi avasa, reve u tạwạ ubạtạ wo ojoro ạ yi, ạvu u cina le a nlavu
ana ạ kunại nạ ạtsumolạngu. 46 Reve u damma le, “Adama ạ nye i ri a nlavu?
'Yoyin i yuwan avasa adama i riyạ ạtsumạ ạ mạlyungwạ wan.”

Mereme mạ Yesu
(Mat. 26:47-56; Mak. 14:43-50; Yah. 18:3-11)

47 Ạyi ạtsumạ a adanshi ɗaɗa ama a rawushi. Vuma na ạ tsu ɗe Yahuza
ạtsumạ o ojoro ạ yi ạyi ɗa u walaa nle elime. Reve u rawa zuzu nạ Yesu adama
u katala yi. 48 Ạvu Yesu damma yi, “Nu ukatalu u ɗa vaa wina Mawun ma
Vuma?”

◊ **22:37** Isha. 53:12.

49 Ana aza a na ạ ri zuzu nạ ạyi e enei ili i na yaa fara, reve a damma,
“Zagbain, tsu gasa nạ matsun me pe'eni?” 50 Reve nanza ạtsumạ e le u gasa
aagbashi a aabara a nan ganu, reve u koɗo yi utsuvu wu ukere usa'ani.
51 Reve Yesu damma, “She i dạshi wan.” Reve u ju'wạn yi utsuvu'u u
kạmbuwạ yi gbaga. 52 Reve Yesu damma nan ganu a gbagbain na azagbain ạ
ạdugạri ạ Ạạ'isamapaɗa na azagbain aza a na ạ tạwại adama ạ yi, “Adama ạ
nye i tạwại nạ mutsun mu pe'eni nạ ạkpạmkpạlạ, ana aza a na a zama vivu?
53 A mantsa ma na n dạnại nạ ạɗu ạ Ạạ'isamapaɗa kuci, i reme mu shi. Gogo
gba mantsa mạ ɗu ma ɗa, a na irumbu i ri a tsugbain.”

Biturụ wasain Yesu
(Mat. 26:57-75; Mak. 14:53-72; Yah. 18:12-27)

54 Reve e reme Yesu, reve a tara yi ạ kạrạ ạ tyo o u'wa wa aabara a nan
ganu. Reve Biturụ kurusu alanga-alanga. 55 Ana a zuwai akina e memere
mo u'wa, reve u dạnu oɓolo ne ele. 56 Reve aagbashi o usheli o ro e ene yi
nden ubạtạ we ekan a akina, ạvu u vara yi esu. Reve u damma, “Vuma nda
fo u shi tạ oɓolo nạ ạyi.”
57 Reve u wasan u damma, “Ka nda, ạmu n reve yi shi.”
58 Ana a jimai ke'en, reve vuma ro e ene yi. Ạvu u damma, “Ạvu fo ạtsumạ
e ele a ɗa vu ri.” Ạvu Biturụ damma, “Vuma nda, ạmu ɗa shi.”
59 Ana a jimai u ta rawa zuzu nạ rumu tạ, reve waru za ro dammisa, “Ili i
ro yi pe shi vuma nda fo u to oɓolo nạ ạyi, adama a na ạyi za vạ Gạlili ɗa.”
60 Ạvu Biturụ damma, “Vuma nda, n reve ili i na vaa dansa shi.” Ạyi ạtsumạ
a adanshi ɗaɗa moton ma saalashi. 61 Reve Zagbain vadala u kạlyuwạ yi.
Ạvu Biturụ cuwan na adanshi ạ yi, ana u damma niyi, “Kafu moton ma saala
ana'an, vu ta wasan mu uta'atsu.” 62 Ɗaɗa wu utại ạvu u ɓosho nạ mesun.

A yuwaan tạ Yesu ulamu reve a fufaba yi
(Mat. 26:67-68; Mak. 14:65)

63 Reve ama a na ạ dạnại e ipiri yạ Yesu a yuwaan yi ulamu, reve a lulapa
yi. 64 Reve waru a pala yi esu, reve e ece yi, “Damma tsu ili i na yaa fara! Zane
ɗa lapa nuwu?” 65 Reve waru a yuwan adanshi a vama nạ ạbundạ a aciyạyi.

Yesu ạ mạkạkạn ma azagbain
(Mat. 26:59-66; Mak. 14:55-64; Yah. 18:19-24)

66 Ana usana u tawai, reve azagbain a nan ganu a gbagbain nạ munlu n
Wilạ na Azagbain a Mbara† o ɓoloto. Reve a tara yi ạ tyo o ukobu u tsugbain,
reve a damma, 67 “Nạ ạvu ɗa Kristi'i, damma tsu.”
Ạvu u damma le, “Nạ n damma ɗu, yạạ usu shi, 68 waru nạ n yuwan ɗu yeci,
yạạ usu shi. 69 Ɗe elime, Mawun ma Vuma† mạạ tạ dạnu o ukere usa'ani u
Mogono mạ Ạsulazuva.”
70 Reve suru nle a damma, “Ạvu Mawun mạ Ạsulạ ma ɗa?”
Ạvu u damma le, “Cine i dammai, ne ɗaɗa.”
71 Reve a damma, “Nye waru tsu cigai i na i la'ai nda? Tsu uwwa tạ na
aciyạtsu o unạ wạ yi.”

A tarai Yesu ạ tyo ya Bilatu nạ Hiridu
(Mat. 27:1-14; Mak. 15:1-5; Yah. 18:28-38)

23

1 Ạvu oɓolo'o suru ạ 'yon a tara yi ạ tyo ya Bilatu† Gwamna vuma vạ Roma.
2 Ạvu e reme adanshi ạ yi ana, “Tsu reme tạ vuma nda ạ lungususạ ama ạ tsu.
U ta putsusaa le a na aa tsupa utafa ạ tyo yạ Kaisa wan. U ta dansa, a na ạyi
ɗa Kristi Zamawawa, mogono.”

3 Ạvu Bilatu ece yi, “Ạvu ɗaɗa mogono ma aza a Isra'ila'a?”
Ạvu Yesu usu, “Ununa vu dammai ne ɗa u ri.”
4 Ạvu Bilatu damma nan ganu a gbagbain no oɓolo'o, “N reme yi nu unusu shi.”
5 Reve a uwa a dansaa yi, “U tạ 'yạsạsạn okolo a ama, u to ritosu e iɗa ya Yahuda suru, diga Gạlili ạ tạwạ pa.”
6 Ana Bilatu uwwai ne, ạvu we ece ko vuma'a za vạ Gạlili ɗa. 7 Ana wu uwwai u tu upasu u na Hiridu† Antiba aa yuwusan tsugono, reve u zuwa ạ tyowetyo yi yạ Hiridu. Ạyi fo Urishelima ɗa u shi a mantsa'a.
8 Ana Hiridu enei Yesu, reve u zạngạnạ adama a na u jima tạ e izami we ene yi. Wu uwwusa tạ alabari ạ yi, waru u ciga tạ we ene ili ya asalama i na Yesu aa yuwan. 9 Reve u yuwan Yesu yeci yạ ạbundạ, agba u usu yi ili shi. 10 Ạvu nan ganu a gbagbain nạ munlu n Wilạ e isawan lo ạ tạwusạạ na adanshi a vama adama ạ yi. 11 Reve Hiridu nạ ạsoja ạ yi a yuwaan yi ili i na i lobonoi shi ko ke'en, waru reve a yuwaan yi ulamu. Ana o oto niyi ạtugu a gbagbain, ɗaɗa ạ kạmbạto niyi ya Bilatu. 12 O urana u ndolo u ɗa Hiridu nạ Bilatu o o'woi ạ ạsạlạ, agba ɗe ạcạpạ ạ shi a tsu dasalai ululu shi.

Bilatu paɗaa tạ Yesu ugana wu ukwạ
(Mat. 27:15-26; Mak. 15:6-15; Yah. 18:39-19:16)

13 Reve Bilatu ɓoloto nan ganu a gbagbain na azagbain na ama, 14 ạvu u damma le, “I tạwạạ mu tạ nạ vuma nda, ana u tạ 'yạsạsạn okolo a ama, n kạlyuwạ yi tạ elime ạ ɗu suru, agba n tsurạ yi nu unusu u na i dammai shi. 15 Hiridu tsurạ yi nu unusu fo shi, ạvu u lyungu yi ạ kạmbạ yạ'ạ tsu. Vuma nda yuwan ili i na oo una yi shi. 16 N ta fufaba yi, ạvu n lyawa yi u kạrạ.” [17 A yashi yạ Ạbuki a Mapasa u tsu lyawaa le tạ vuma tạ ạtsumạ o u'wa wa ali.]
18 Ạvu oɓolo'o suru a saala unạtạ, “Una niyi! Ạvu i lyawaa tsu Baraba!” 19 (A zuwa tạ Baraba o u'wa wa ali, adama ạ nlạngi ạtsumạ ạ lyuci, na ama a na wu unai.)
20 Bilatu shi tạ ciga lyawa Yesu, ɗaɗa u cayi ama'a adanshi waru. 21 Agba a lyuwa tạ elime nạ yisaali, “Vara niyi! Vara niyi!”
22 U yuwisaan le tạ adanshi, udammu wa ta'atsu, “Adama ạ nye? Unusu u ne u ɗa u yuwain? Me ene ili i na u yuwain ana oo una yi shi! N ta fufaba yi ạvu n lyawa yi u kạrạ.”
23 Ạvu a lyuwa elime nạ yisaali yạ ạbundạ, a na a vara yi a akpata. Ạvu yisaali i le i lyuwa. 24 Reve Bilatu ca le Yesu ununa a patiyi. 25 U lyawa tạ vuma na ele a cigai, za na ạ shi a zuwai o u'wa wa ali, adama ạ nlạngi, na ama a na wu unai. Ạvu u ca le Yesu a yuwan ununa a cigai.

A vara tạ Yesu a akpata
(Mat. 27:32-44; Mak. 15:21-32; Yah. 19:17-27)

26 Ele ạtsumạ a mmalu nạ Yesu, ạvu a tara vuma ro, za na ri na aala Simo vuma vạ Kurani, ạyi ạ mạtạwạạ ạ mạlyuci. Ạvu a tanu yi akpata'a,† ạvu u tanu u toni Yesu. 27 Ama nạ ạbundạ o toni tạ, oɓolo nạ ạmạci a na a yuwain mesun nạ ạtsumolạngu adama ạ yi. 28 Ạvu Yesu vadala u damma le, “Ạmạci ạ Urishelima, she i shon adama ạ vạ wan. I shon adama ạ ɗu nạ muwun n ɗu. 29 Mantsa mo tạ lo ạ tạwạ a na yaa damma, ‘Ạmạci a na a matsain muwun shi, aza a na koto a apai maani me le shi aza a aba'un a ɗa.’ 30 Ạvu ‘a damma nsasan, “Riyạạ tsu!” Ạvu waru a damma agaɗī o soko le.’ 31 Ni ili i ndolo i fara nu uɗanga wu utạnu, cine wạạ dạnạ nu u 'yewe?”*

* **23:31** Yesu ta yuwusan ulinga ni iroci adansa: Nạ cu'un vi ili i nda fara nạ ạmu gogo, cine woo o'wo nạ ạɗu nạ n kạrạ?

32 Ạvu waru ama e re ạzạ o unusu, a tara le tạ tsạrạ ạ 'yạwạ o una le oɓolo
nạ ạyi. 33 Ana a rawai ubạtạ u na ạ tsu ɗe Ookoluwo, lo ɗa a vara niyi, nạ ạzạ o
unusu o ndolo, za tạ o ukere wu usa'ani, za tạ o ukere wu ugulạ. 34 Ạvu Yesu
damma, “Dada, vu yuwaan le gafura, adama a na e revei ili i na aa yuwusan
shi.” Ạvu e ne'eshen itana yạ yi nạ mazuwa ma agita.

35 Ạvu ama e isawan e reme ạkạnlạ. Ạvu azagbain a yuwaan yi ulamu,
adansa, “U wawa tạ ozo o ro, u wawa aciyạyi wo'o, nạ ạyi ɗa Kristi Za-
mawawa† vạ Ạsulạ Ɗangwi'i.”

36 Ạsoja a yuwaan yi tạ ulamu. Ạvu a rawa zuzu a canana yi mini ma
alamu, 37 adansa, “Nạ ạvu ɗa mogono ma aza a Isra'ila, wawa aciyạwu!”

38 Zuva vạ ạyi, ạvu a ɗana ɗe,

ẠYI NDA ẠYI ƉA MOGONO MA AZA A ISRA'ILA.

39 Ạvu vuma tạ ạtsumạ a aza a na a varai a akpata'a, u yuwaan Yesu ulamu
ana, “Ạvu ɗaɗa Kristi Zamawawa'a shi? Wawa aciyạwu oɓolo nạ ạtsu wo'o.”

40 Ạvu vivu ve ire yuwaan yi nlạngi, u damma, “Vaa uwwusa wovon wạ
Ạsulạ shi, ana wo o'woi uge'etosu wạ wu unạtạ u ɗa u ri nạ za vạ yi shi?
41 Ạtsu wu ntsaa tsu tạ, tsu tsurạ tạ atsupu o ulinga ạ tsu, agba vuma nda
u yuwan unusu u ro shi.”

42 Reve u damma, “Yesu, cuwan nạ ạmu, nạ vu uwa o tsugono tsạ wu.”

43 Reve u usu yi, “Amayun a ɗa maa dansaa wu, ana'an vu tạ dạnạ oɓolo nạ
ạmu o u'wa u wivuwun.”†

Ukwạ wạ Yesu
(Mat. 27:45-56; Mak. 15:33-41; Yah. 19:28-30)

44 Ana urana u rawai aci, ạvu irumbu i ɓạru iɗa'a mạɓulạ ạ tyo rumu ta'atsu
vu ulivu. 45 Ạvu urana u lyawa a casu ekan. Reve umuna wạ Ạạ'isamapaɗa
u karalai ure. 46 Ạvu Yesu utạạ uɗyo, adansa, “Dada, n zuwa tạ wuma u vạ e
ekere ạ wu.” Ana u dammai ne, ạvu u rono wivuwun wu ukosu.

47 Ana yali ye enei ili i na i farai, ạvu u ciɓala Ạsulạ adansa, “Amayun vuma
nda u ri nu unusu shi!” 48 Ana ama'a suru aza a na ạ tạwại e enei ili i na i farai,
ạvu ạ kạmbạ a 'wa suru, o koruso aci e le nạ ạtsumolạngu. 49 Suru aza a na e
reve niyi, oɓolo nạ ạmạci a na o toni niyi diga ɗe Gạlili, e isawan tạ alanga ạ
kạlyuwusạ ili i na yaa farasa.

Ạciɗạ e Yesu
(Mat. 27:57-61; Mak. 15:42-47; Yah. 19:38-42)

50 A yuwan tạ vuma na ạ tsu ɗe Isuhu, u tạ pe ạtsumạ a Azagbain a Mbara,†
vuma vạ ạɓulạ a ɗa nạ vuma sa'ani. 51 U shi u usu ạsạlạ e le, ni ili i na a yuwain
shi. Wu utạ tạ ạ lyuci va Arimatiya ạtsumạ a Yahuda. U ta pura tsugono tsạ
Ạsulạ. 52 Ana Yesu kuwại, ạvu u 'yạwạ ya Bilatu u pati a ca yi lipu vạ yi. 53 Ạvu
u cipạto yi e iɗa, ɗaɗa u katala niyi no okoro. Ạvu u zuwa yi a aason a na ạ
kạpại a aatali a gbain, za na koto a zuwai pe ạkwạkwạ shi. 54 Urana u na a
yuwusain Ifoɓi i ɗa, ana urana wa Ashibi u yuwain zuzu.

55 Ạmạci a na ạ tạwại oɓolo nạ ạyi diga ɗe e iɗa yạ Gạlili, reve o toni ạcạpạ,
ạvu ạ kạlyuwạ aaso'on nu ununa a zuwai lipu'u. 56 Ạvu ạ kạmbạ o u'wa
o foɓo itana i mạguru† nạ mani'in mo usukumu. Reve e ivuwan urana wa
Ashibi† ununa Wilạ u damma nle.

U'yowun wạ Yesu ạtsumạ o ukwạ
(Mat. 28:1-10; Mak. 16:1-8; Yah. 20:1-10)

24

1 Nạ wasasa wa Aladi, reve ạmạci'i ạ kạrạ ạ 'yạwạ a aaso'on, nạ mani'in mạ mạguru ma na o foɓoi. 2 Reve a cina cina a gandaluwa aatali a gbain o unạntsutsu wa aaso'on. 3 Ana a uwai pe, a cina pe lipu vu Zagbain Yesu shi. 4 Ele ạtsumạ a asalama e ili i ndolo, ɗaɗa e enei ama e re zuzu ne ele ni itana i uri puwu. 5 Adama o wovon, reve ạmạci'i ạ kạɗạto esu e le e iɗa. Ạvu ama'a a damma le, “Cine i ri e izami yi za wuma ạtsumạ ạ ạkwạkwạ? 6 Wu pa shi, u 'yon tạ! I cuwan ili i na u damma nɗu ạyi ɗe Gạlili, 7 ana, ‘Ciga 'yuwan a ta ca Mawun ma Vuma e ekere ạ ạzạ e iwuya, a ta vara yi a akpata, o urana wa ta'atsu ạ tạ 'yạsạn yi.’ ” 8 Reve a cuwan na adanshi ạ yi.

9 Ana ạ kạmbại, reve a damma ojoro kupa nạ za tạ na akapi a na a buwai ili i na i farai suru. 10 Meri Magadaliya nạ Yuwana, nạ Meri† mma va Yakubu, na akapi ạmạci a na ạ dạnại oɓolo, ele ɗa a dammai ajiya ili i ndolo suru. 11 Ajiya'a a jiyan tạ gashi ili i na ạmạci'i a dammai tsulo tsa ɗa. Adama o ndolo a zuwaa le atsuvu shi.

12 Amma gba Bituru 'yon tạ, reve u suma ạ tyo a aaso'on. U kạnzạ tạ reve u kạlyuwạ pe, ạvu we ene pe okoro. Babu pe ili i ro. Reve u kạmbạ a majiyan ni ili i na i farai.

Mmalu ạ tyo Imawu (Mak. 16:12-13)

13 O urana u ndolo'o ama e re ạ shi tạ a mmalu ạ tyo ạ mạlyuci ma na ạ tsu ɗe Imawu. Alanga ạ yi ạ tyo Urishelima u ta rawa mili cindere.* 14 Reve a uwa adanshi e ili i na i farai. 15 Ele ạtsumạ a adanshi nạ majiyan ele ra, reve Yesu na aciyạyi u rawa zuzu ne ele. Reve u uwa mmalu oɓolo ne ele. 16 Agba ạ kpạto le tạ esu a gura reve yi shi.

17 Reve u damma le, “Adanshi ạ nye yaa yuwusan ạɗu ạtsumạ a mmalu?”

Reve e isawan esu ulukutu. 18 Reve vuma tạ za na ạ tsu ɗe Kiliyoba usu yi, “Ạvu ɗa mocin ạ nde'en ạtsumạ ạ Urishelima za na koto uwwai ili i na i farai ɗe a yashi i nda shi?”

19 Reve u damma le, “Ili i ne i ɗa?”

Ạvu a damma yi, “Adama e Yesu za va Nazara, za na shi vumavạsulạ a yuwusan linga va asalama nạ ạtsumạ a adanshi e ekere ạ Ạsulạ na ama suru. 20 Waru nạ cine nan ganu a gbagbain na azagbain a zuwai o una yi, reve a vara yi a akpata.† 21 Agba tsu shi tạ a zuwusa okolo ạ tsu ạyi ɗa waa tsupa† adama u wawa aza a Isra'ila. Ana a yuwain ili i nda suru, ana'an ɗa urana wa ta'atsu.

22 “Waru ɗaɗa ạmạci o ro aza a na ạ ri oɓolo nạ ạtsu a yuwaan ntsu ili ya asalama. Ạ shi tạ ạ 'yạwạ ubạtạ wa aaso'on nạ wasasa, 23 agba a cina pe lipu vạ yi shi. Reve ạ tạwạ a dansaa tsu, ana hali o roco le alavu-alavu a nlingata mạ Ạsulạ, aza a na a damma nle u tạ wuma. 24 Reve ozo o ro ạtsumạ ạ tsu ạ 'yạwạ ubạtạ wa aaso'on. Ạvu a cina ununa ạmạci'i a dammai, agba ạyi aciyạyi e ene yi shi.”

25 Reve u damma le, “Ạɗu ama o ulambu wu urevu, waru ozo o okolo o ugbamu a na ạạ usu ili i na amạsulạ suru a dammai. 26 A 'yuwan a ciga Kristi'i wu uwwa ạtsumạlimạ a nda suru adama u uwa o tsugbain tsạ yi shi?” 27 Ana u temei ya Musa ạ tyo akapi a amạsulạ suru, reve u cuɗuwa le Adanshi ạ Ạsulạ adama a aciyạyi suru.

---

* **24:13** Alanga o ubạtạ u nda a ta dansa mili cindere. Unạtạ u ɗa u ri nạ kilomita kupa nạ za tạ. Cine vu revei vuma aa yuwan mmalu mi irumu i re.

28 Ana a rawai mạlyuci ma na ạạ 'yạwạ, reve u yuwan gashi u tạ kạrạ elime.
29 Ạvu a patishi yi lon, adansa, “Isawan va asa oɓolo nạ ạtsu, adama a na
rumu tạli yuwan tạ zuzu. Waru urana u ɗa nda o mokotoo.” Reve wi isawan
oɓolo ne ele.
30 Ạyi a alya e ilyalya oɓolo ne ele, reve u tara opopofu u zuwaa yi aba'un.
Ạvu u bubusa yi u ca le. 31 Ɗaɗa esu e le ạ kpạtu'wại, reve e reve yi. Ạvu u
puwạn le. 32 Reve a dammulai, “Okolo ạ tsu gba ạ shi tạ ạ dạnu a mantsa ma
na u yuwusain adanshi nạ ạtsu o ure ana u cuɗuwa ntsu Adanshi ạ Ạsulạ.”
33 Reve ạ 'yoshin ạ kạmbạ Urishelima. Reve a cina ojoro kupa nạ za tạ'ạ
uɓolotowu ubạtạ u tạ na aza a na ạ ri oɓolo ne ele. 34 Ele fo ạvu a damma ama
e re'e, “Amayun Zagbain 'yon tạ, hali u 'yạwạ yạ Simo!” 35 Reve a damma ili i
na i farai o ure, nu ununa e revei ạyi ɗa a mantsa ma na u bubusai opopofu.

Yesu tạwạ tạ ubạtạ wo ojoro ạ yi
(Mat. 28:16-20; Mak. 16:14-18; Yah. 20:19-23; Ajy. 1:6-8)

36 Ele ạtsumạ a adanshi o ndolo, ɗaɗa Yesu na aciyạyi u tạwạ wi isawan e
memere me le. Ạvu u damma le, “Ạzo'wa! Asuvu nden ạ dạnu nạ ạɗu.”
37 Reve okolo e le ạ 'yon, reve a uwwa wovon. A ta dansa yimoɗi i ɗa e enei.
38 Ạvu u damma le, “Adama ạ nye okolo ạ ɗu ạ 'yoyin? Waru adama ạ nye i
kuɗai asuvu? 39 Kạlyuwại ekere na ana ạ vạ. Ạmu ɗa na aciyạvạ. Ju'wạin ye
ene, adama a na yimoɗi i ri nạ lipu ne etele ununa ye e nda n ri shi.”
40 Ana u dammai ne, reve u roco le ana ne ekere ạ yi. 41 Adama ạ mạzạngạ
na asalama ạ shi ạ usu shi. Reve u damma le, “I tạ pa ni ilyalya?” 42 Ạvu a ca
yi abishi a magula mo uzatsuwu. 43 Reve u ushi u tama e esu e le.
44 Reve u damma le, “Ạyi ɗa ili i na n damma nɗu ana n shi oɓolo nạ ạɗu
ana n dammai: Ili i na a ɗanai adama ạ vạ ạ Wilạ wa Musa, na Amạsulạ, na
Aatagada e Ica† suru a ta shiwan.”
45 Reve u kpạtu'wạ okolo e le adama e reve Adanshi ạ Ạsulạ. 46 Reve u
damma le, “Ne ɗa u ri uɗanu: Ana u lobono tạ Kristi† Zamawawa sowo
ạtsumạlimạ, o urana wa ta'atsu gba u tạ 'yon ạtsumạ ạ ạkwạkwạ. 47 Waru a ta
yuwaan ama suru alajiya a na aa vadala ạ tsurạ gafura ạtsumạ a aala ạ yi. E
te teme Urishelima. 48 Na aciyạɗu a ɗa yaa damma amayun e ili i na ye enei.
49 N tạ lyunguwạ ɗu Ruhu va Akiza, za na Dada vạ yuwaan nɗu nzuwulai.
Amma yi isawan ạtsumạ ạ Urishelima ne'en, hali a ca ɗu ucira diga zuva.”

Ukạru wạ Yesu zuva
(Mak. 16:19-20; Ajy. 1:9-11)

50 Reve u tara le o utạ ạtsumạ ạ lyuci ạ tyo Batanya. Reve u 'yạsạn ekere ạ
yi zuva u zuwaa le aba'un. 51 Ạyi a zuwusaa le aba'un, ɗaɗa u kạrạ u lyawa
nle, reve a tara yi ạ tyo zuva. 52 Reve a yuwaan yi ạgạndạ, ɗaɗa ạ kạmbại
Urishelima nạ mạzạngạ ma asuvu lon. 53 Reve a yuwusaan Ạsulạ ica ạtsumạ
ạ Ạạ'isamapaɗa kuci.

Alabari a Sa'ani a Yahaya

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

Yahaya, na ɗanai Alabari a Sa'ani a nda, u dạnạ tạ zuzu nạ Yesu a mantsa ma na Yesu yuwain ulinga wạ yi pa o uvaɗī. Ạ tyo ɗe, reve wo o'wo zagbain ạtsumạ ạ ạzạ e Itoni. Ạtsumạ a aatagada a nda u damma tạ ili i na i farai ana u dạnại oɓolo nạ Yesu.

Ạtsumạ a Alabari a Sa'ani a nda tsu uwwa tạ ili i na Yesu dammai waru tse ene tạ ili i na u yuwain ana u dạnại ɓolo na ama. Tsu uwwa tạ adama a ka va Samariya za na usuyi mini mo ucasu u wuma u na Yesu aa casu, ka na e remei ạtsumạ o unusu, i'utsạ yạ yi Li'azaru za na Yesu kạmbạtoi wuma, na ama o ro nạ ạbundạ. Yesu ɗe tạ aciyạyi "Ạmu ɗa", za na ạyi ɗa aala a akiza ạ Ạsulạ nạ Tsuyahuda. U yuwan tạ iroci yạ ạbundạ i na i rocoi ạyi za va aguɓa va amayun a ɗa, waru ạyi ɗa ataci a amayun. Yahaya damma tạ cine Yesu yuwain linga va asalama cindere aza a na ạ ri fo iroci cine Yesu ri. Za tạ ạtsumạ e le ạyi ɗa ana Yesu kạmbạtoi ạạkutsumạ gbagba, u tạ tsa Dada vạ yi, za na tsu lyawa mayan mo ulinga shi.

Yahaya ɗana tạ ili i nda adama ama a ca okolo yạ Yesu, ạyi ɗa Zamawawa. Ạạdīvạ a 3, o ugesu wa 16, tse ene tạ adanshi o ucira a na o rocoi cine Ạsulạ a cigai ama o uvaɗī. Ana wo wo'oi Yahaya ene tạ ili i nda suru ne esu ạ yi, tsu ushi tạ ili i na u dammai amayun a ɗa.

Ili i na i ri pe ạtsumạ a aatagada a nda

1. Ikaka yạ Ạsulạ ạ tyo o uvaɗī (1:1-18)
2. Alajiya a Yahaya za vu Urumbusu (1:19-34)
3. Yesu fara ɗangwai ojoro ạ yi (1:35-51)
4. Linga va asalama cindere (2:1–12:50)
5. Ajuma o ukosu wạ Yesu: uge'etosu wạ yi nu ukwạ wạ yi (13:1–19:42)
6. Yesu tạ wuma (20:1-10)
7. Yesu roco tạ aciyạyi ạ tyo ojoro (20:11–21:25)

Ikaka i na yaa casu wuma

1 Kafu a yuwan uvaɗī Danshi* dạnạ tạ lo. Danshi'i u dạnạ tạ oɓolo nạ Ạsulạ, Danshi'i unạtạ u ɗa u ri nạ Ạsulạ. 2 U to oɓolo nạ Ạsulạ kafu ufaru wu uvaɗī.
3 Ạyi ɗa u yuwain ili suru. Babu ili i na i ri lo i na u yuwain shi. 4 Danshi'i ạyi ɗa ufaru u wuma, ạvu wuma'a u tạwạạ ama ne ekan. 5 Reve eka'an e ikana ạtsumạ e irumbu, agba irumbu'u i gura la'a yi ucira shi.
6 Vuma ro dạnạ tạ lo za na ạ tsu ɗe Yahaya,†† za na Ạsulạ ạ lyunguyi tsa malingata mạ yi. 7 U tạwạ tạ u damma ama amayun e eka'an, tsạrạ ama suru a ca okolo adama e ili i na u dammai. 8 Ạyi aciyạyi ạyi ɗa eka'an shi, amma u tạwạ tạ tsạrạ u damma ama amayun e eka'an. 9 Ekan a amayun a na a casu ama suru ekan ạ tạ tạwạ o uvaɗī, waru u tạwạ tạ ɗe!
10 Danshi'i u dạnạ tạ ạtsumạ o uvaɗī waru Ạsulạ a yuwan tạ ulinga nạ ạyi u yuwan uvaɗī, agba ama o uvaɗi e reve yi shi. 11 U tạwạ tạ ạtsumạ e iɗa yạ yi agba ama ạ yi ạ usu yi shi. 12 Amma ozo o ro ạ usu yi tạ, reve a ca okolo e le ya'ạ yi. Ɗaɗa u zuwa nle o o'woi muwun mạ Ạsulạ. 13 Agba cine na nan

* **1:1** Aza a Isra'ila a tsu tara tạ Danshi vo o'wo Ạsulạ amma nu u ri ko'o diga Ạsulạ Dada. Ure u na u la'a lobonoi e ekere a Yahaya ɗa ndolo adama u cuɗuwa Yesu Zamawawa. †† **1:6** Ạyi Yahaya o uguzu u nda ạyi ɗa Yahaya za vu Urumbusu, amma ạyi ɗa Yahaya aajiya a na a ɗanai aatagada a nda shi.

dada le a matsan nle ɗa u zuwa nle o o'woi muwun mạ Ạsulạ shi. Ạsulạ a ɗa na aciyạyi u zuwa nle o o'woi muwun mạ yi.
14 Danshi'i u kạmbạ tạ vadīlimạ, reve u dạnu ạtsumạ ạ tsu. U dạnạ tạ tapu ni isa'ani na amayun. Tse ene tạ tsugbain tsạ yi tsa na u tsurại adama a na ạyi ɗa Mawun ma Dada goon.
15 Yahaya yuwan tạ adanshi a amayun adama ạ yi ana u dammai, "Ạyi nda ạyi ɗa Za na n yuwaan nɗu adanshi adama ạ yi: 'Za na a matsain ạcạpạ ạ vạ u la'a mu tạ tsugbain adama a na u tạ lo wuma, kafu a yuwan ekpe'win a na a matsan mu.' " 16 Adama e icigi yạ ạɓulạ yạ yi e ekere ạ tsu, ɗaɗa u zuwaa ntsu aba'un suru, waru u ta casu tsu aba'un kuci. 17 Ama ạ ushi tạ Wilạ e ekere a Musa, agba isa'ani† na amayun e ekere e Yesu Kristi† Zamawawa ɗa o utại.
18 Babu za na enei ɗe Ạsulạ, she Mawun mạ tạ goon, za na ri unạtạ nạ Ạsulạ waru u ri a muwwulai nạ Dada. Ạyi ɗa goon u zuwai ama e revei cine Ạsulạ ạ ri.

Yahaya yuwan tạ adanshi adama e Yesu (Mat. 3:1-12; Mak. 1:1-8; Luk. 3:1-18)

19 Ạvu azagbain a aza a Isra'ila ạtsumạ ạ Urishelima ạ lyungu nan ganu oɓolo nạ nan Levi o ro ạ 'yạwạ e ece Yahaya za vu Urumbusu, "Zane ɗa gba ạvu vu ri?"
20 Agba u pala le shi, ạvu u yuwan adanshi a alanga e eteshe, adansa, "Ạmu ɗa Kristi Zamawawa'a shi."
21 Ɗaɗa e ece niyi, "Nạ ạvu ɗa Kristi Zamawawa'a shi, zane ɗa vu ri? Ạvu ɗa Iliya?"‡
Reve u usu, "O'o, ạmu ɗa shi."
Ạvu e ecishe yi, "Ạvu Vumavạsulạ† ro ɗa lạngạ?"
Ạvu u usu, "O'o, ạmu ɗa shi."
22 Reve a damma yi, "To zane ɗa vu ri? Damma tsu tsạrạ tsu reve ili i na tsaa damma aza a na ạ lyungu ntsu. Zane ɗa gba vaa tarasa aciyạwu?"
23 Reve u kạmbuwạ le ni idanshi ya Ishaya vumavạsulạ:
"Ạmu ɗa uɗyo wu nanza e ɗewu ạtsumạ o una, adansa,
'I foɓoo Zagbain ure u sa'ani,
za na ri lo ạ tạwạ.' "
24 Afarishi† a ɗa aza a na ạ lyunguyi ama o ndolo. 25 Ạvu e ece, "Nạ ạvu ɗa Kristi Zamawawa'a shi, ko Iliya, ko Vumavạsulạ ro lạngạ shi, to, cine vaa yuwusan urumbusu tsunda?"
26 Ɗaɗa Yahaya damma nle, "N tsu rumbu† tạ nạ mini, amma gogo ạtsumạ o oɓolo a nda, vuma ro tạ pa a na i revei shi. 27 Ạyi ɗa u tạwại ạcạpạ ạ vạ. N rawa m bạɗạ vunu va atan vạ yi shi."
28 Yahaya rumbusu tạ ama ạ lyuci va Batanya za na ri asana ạ mɓạngạ mu Uɗolu wạ Urdu ana ili i nda i farai suru.

Yesu ɗa Mạgiri'i mạ Ạsulạ

29 Ana usana u tawai, ạvu Yahaya ene Yesu† ạ tạwạ ubạtạ u na u ri. Reve u damma, "Apa Mạgiri'i mạ Ạsulạ† ma na Ạsulạ a yuwain ulinga nạ ạyi na u yuwayin ama o uvaɗī gafura vu nusu le. 30 Vuma na n yuwusain adanshi a aci ạ yi a ɗaɗa nda ana n dammai, 'Za na a matsain ạcạpạ ạ vạ u la'a mu tạ tsugbain, adama a na u tạ lo wuma kafu a yuwan ekpe'win a na a matsan mu.' 31 N reve ko ạyi ɗa shi, amma n yuwusan tạ urumbusu nạ mini, tsạrạ n zuwa ama a Isra'ila e reve ko zane ɗa u ri."

‡ **1:21** Adama a na Ạsulạ a tarai Iliya ạ tyo zuva ạyi ubuwu wuma, aza a Isra'ila ạ dạnạ tạ a pura Iliya kạmbạ. Musa yuwan tạ nzuwulai a na Ạsulạ ạ tạ lyunguwạ aza a Isra'ila nạ vumavạsulạ oroci ạ yi. Aza a Isra'ila ạ dạnạ tạ a pura vumavạsulạ ro lạngạ.

32 Reve Yahaya damma, “Me ene tạ Ruhu cipại diga zuva oroci a muɗa ạvu
u telee yi. 33 N shi n reve ko na ạyi ɗa shi, amma ana Ạsulạ ạ lyungu numu n
rumbusu nạ mini, u damma mu tạ, ‘Nạ ve ene Ruhu va Akiza ạ cipusạ reve
u telee vuma ro, vuma na yaa zama ɗaɗa ndolo. Ạyi ɗa za na tsu rumbu nạ
Ruhu va Akiza.’† 34 Me ene tạ ana ili i nda i farai nạ Yesu. Adama o ndolo n ta
dansaa ɗu amayun a na ạyi ɗaɗa Mawun mạ Ạsulạ.”

Ojoro o ufaru e Yesu

35 Ana usana u tawai, Yahaya dạnạ tạ ɗe oɓolo no ojoro† e re ạ yi a yuwusan
urumbusu. 36 Ana we enei Yesu a mmalu, reve u damma, “Apa Mạgiri'i mạ
Asulạ!”†

37 Ojoro'o a uwwa tạ ana Yahaya dammai ne, ɗaɗa o toniyi Yesu. 38 Ana u
vadalai ạvu we ene le o tonishi yi, ɗaɗa we ece nle, “Nye ɗa i ri e izami?”

Reve ạ usu, “Rabbi,† te ɗa vu ri nạ nden?” (“Rabbi” urevu wạ yi ạyi ɗa
“Manlu.”)

39 Reve u usu, “Tạwại ye ene.” (A mantsa mạ rumu nạshi vu ulivu ɗa.) Reve
o toni e ene ubạtạ'ạ, reve ạ dạnu oɓolo hali urana u koto.

40 Vuma tạ ạtsumạ o ojoro'o ạyi ɗa Andarawu mawun mạ ạnạwu mạ
Simo Bituru. 41 Ili i na Andarawu fara yuwain ạyi ɗa u zami tạ mawun mạ
ạnạwu mạ yi Simo, ạvu u damma yi, “Tse ene tạ Zamawawa† na a yuwaan
ntsu nzuwulai'i!” (Nạ Tsuyahuda† a yuwan tạ ulinga nạ “Zamawawa” waru
unạtạ u ɗa u ri nạ Tsuheleni† “Kristi.”) 42 Ạvu Andarawu tara yi ạ tyo ubạtạ
u na Yesu ri.

Ana Yesu kạlyuwạ niyi ạvu u damma, “Ạvu ɗa Simo, aala a dada vạ wu a
ɗa Yahaya.† Ạ tạ ɗe wu Kefa.” (Ạyi “Kefa” ili i tạ i ɗa nạ “Bituru.”)

Yesu ɗangwa tạ Filibu nạ Nataniya

43 Ana usana u tawisai, reve Yesu jiyan u kạrạ ạ tyo Gạlili. Ana we enei
Filibu, ạvu u damma yi, “Toni mu.”

44 Besaida lyuci na Filibu utại ɗa, waru lyuci va Andarawu nạ Bituru ɗa.
45 Ana Filibu 'yạwạ cinai Nataniya ạvu u damma yi, “Tse ene tạ vuma na
Musa ɗanai adama ạ yi ạtsumạ ạ Wila. Waru amạsulạ a ɗana tạ adama ạ
yi. Ạyi ɗa Yesu ulobo wạ Isuhu, waru Nazara ɗa lyuci vạ yi.”

46 Amma Nataniya damma tạ Filibu, “Ạ tạ tsurạ ili i sa'ani ạ lyuci va
Nazara?”

Reve u usu, “Tạwạ ve ene.”

47 Ana Yesu enei Nataniya ạ tạwạ yi, reve u damma, “Apa ugundo wa
amayun a nkaya n tsu aza a Isra'ila.† Ạyi za yipaalishi i ɗa shi.”

48 Ạvu Nataniya ece yi, “Cine tsa ɗa vu reve numu?”

Ạvu u usu yi, “Me ene wu tạ nden e ikyun yu ubiri, kafu Filibu ɗe wu.”

49 Ɗaɗa Nataniya usu niyi, “Manlu, ạvu ɗaɗa Mawun mạ Ạsulạ. Ạvu ɗa
Mogono ma aza a Isra'ila.”

50 Reve we ece yi, “Vu usu mu tạ adama a na n dammai me ene wu tạ e
ikyun yu ubiri? Vu te ene ili i gbagbain i na i la'ai nda.”

51 Ɗaɗa Yesu damma nle, “Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, i te ene zuva
ukpạtu'u, ạvu waru nlingata mạ Ạsulạ n dạnạ ạ 'yạwusạ nạ ạ cipi e ekere
a Mawun ma Vuma.”†

2

Mini mạ kạmbại masayan ma inabi

1 O urana wa ta'atsu, ạvu a yuwan ạbuki o lolo ạ lyuci va Kana ạtsumạ ạ
Gạlili. Mma vạ Yesu dạnạ tạ pe. 2 A banu tạ Yesu oɓolo no ojoro ạ yi fo. 3 Ana

masayan ma inabi† mo kotoi, ɗaɗa mma vạ yi tsu damma yi, “Masayan mo koto tạ.”
4 Reve Yesu usu, “Mma, nye i ɗa i bura numu na adanshi a nda? Mantsa mạ vạ mo koto ma yuwan na maa yuwan ili i nda shi.”
5 Reve mma vạ yi damma agbashi, “I yuwan ili i na u damma nɗu i yuwan suru.”
6 Nu ufaru, Ạsulạ a ca tạ aza a Isra'ila wilạ cine ạạ dạnạ a yuwusan wuzạ'u. Adama o ndolo ama o u'wa'a ạ dạnạ tạ na ara'atsu ạ mini ạ tạli, aza a na e she'ein na atali. Ura'atsu suru u tsu gura tạ tara ndele m mini ushin ạ tyo mata'atsu.
7 Ạvu Yesu damma agbashi'i, “Shitoyin ara'atsu'u nạ mini.” Ɗaɗa o shitoyin le tapu hali ạ tyo o unạ.
8 Ɗaɗa u damma nle, “Gogo kenei wa'a, reve i ca zagbain vạ ạbuki'i.”
Reve gba a yuwan ne. 9 Ana u peɗei, mini'i u kạmbạ tạ ɗe masayan ma inabi. U reve ubạtạ u na masaya'an wu utại shi, amma agbashi a na ạ tạwạyi nạ mini'i e reve tạ. Ɗaɗa u ɗeyi vali vu kasa'avu'u, 10 reve u damma yi, “O ufaru wạ ạbuki o lolo ama a tsu fara tạ ne'eshen masayan ma na ma la'ai uyo'o. Ạ tyo ɗe no o sowo masayan lon, ạvu e ne'eshen za na rawai ạyi ndolo uyo'o shi. Agba ạvu vu soko tạ masayan ma na ma la'ai uyo'o hali ạ tyo gogo.”
11 Adama o ndolo ạtsumạ a Kana vạ Gạlili ɗa Yesu fara yuwain ulinga wi iroci ya asalama† yu ufaru. Lo ɗa u rocoi tsugbain tsạ yi, reve gba ojoro ạ yi ạ usu yi.
12 Ana ạyi ndolo kotoi, ạvu u kạrạ ạ tyo ạ lyuci va Kafarnahum oɓolo nạ mma vạ yi, nạ ạzạ ạ yi, oɓolo no ojoro ạ yi. Ạ dạnu tạ ɗe rana meketeci.

Yesu lapula tạ Ạạ'isamapaɗa
(Mat. 21:12-13; Mak. 11:15-17; Luk. 19:45-46)

13 Ạvu Yesu kạrạ ạ tyo Urishelima adama a na mantsa mạ Ạbuki a Mapasa ma yuwan tạ zuzu. 14 Ana u 'yạwại ạ Ạạ'isamapaɗa, ạvu u cina ama a winasa inan, ni ikyon, oɓolo nạ nrukuku. We ene tạ waru ozo o ro o otogu a kita'usa ikebe icu'un icu'un. 15 Ạvu u kene amunga reve u munga aasuɗu. Ɗaɗa u loyi ama'a suru ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa'a, oɓolo ni ikyon ni inan i le. Ạvu wu keɓe apada a aza a na ạ ri a kita'usa ikebe'e, reve u baza ikebe i le. 16 Ạvu u damma aza a na a winasa nrukuku, “Tawai ili i nda ubạtạ u nda! She i kạmbạto u'wa wa Dada vạ wo o'wo eden wan.”
17 Ana ili i nda i farai, reve ojoro ạ yi a cuwan ni ili i na i ri uɗanu ɗe nu ujimu ạtsumạ a Adanshi ạ Ạsulạ:† “Icigi yu u'wa yạ wu i to una mu.” ◊
18 Reve azagbain a aza a Isra'ila e ece yi, “Cu'un vi ili ya asalama i ne i ɗa vaa yuwan, tsạrạ vu roco tsu ubạtạ u na vu tsurại ucira u na vu yuwain ili i nda?”
19 Ạvu u usu le, “Lungusại u'wa wạ Ạsulạ u nda, waru n ta suwisa yi ạtsumạ a rana ta'atsu.” 20 Reve ạ usu, “Ana a farai usaa wạ Ạạ'isamapaɗa† a nda, u kạrạ tạ a'wan amunga nạ ạzạ ạ tạli kafu o koto yi. Cine tsa ɗa vaa gura suwisa yi ạtsumạ a rana ta'atsu?” 21 Amma ana Yesu yuwain adanshi o “u'wa'a,” lipu vạ yi ɗa u dạnại a yuwusan adanshi. 22 Ana ạ 'yạsạn niyi ạtsumạ ạ ạkwạkwạ, ojoro ạ yi a cuwan tạ ana u dammai tsundolo. Ɗaɗa ạ usuyi Yesu na Adanshi ạ Ạsulạ.

Yesu reve tạ cine ama ạ ri

23 Ana Yesu dạnại pe ạtsumạ ạ Urishelima adama ạ Ạbuki a Mapasa, ama nạ ạbundạ ạ usu yi tạ adama a na e enei iroci yi ili ya asalama i na u yuwusain. 24 Yesu gba u reve tạ majiyan ma na mạ ri pe ạtsumạ o okolo e

◊ **2:17** Ica 69:9.

le suru, agba u lyawa le a ɗangwaa yi ili i na waa yuwan shi. 25 Ko vuma aa
damma yi majiyan ma ama shi, adama a na ạyi na aciyạyi u reve tạ majiyan
me le.

3

Nikodimu tạwạ tạ ubạtạ wạ Yesu

1 Ạtsumạ a Azagbain a Mbara,† vuma ro dạnạ tạ pe za na ạ tsu ɗe Nikodimu,
ạyi Mafarishi ma ɗa. 2 U 'yạwạ tạ ubạtạ wạ Yesu na ayin, ạvu u damma,
“Zagbain, tsu reve tạ Ạsulạ ạ lyungu wu tạ ubạtạ u tsu adama vu rito tsu.
Babu za na aa gura yuwan iroci yu ulinga ya asalama i na vaa yuwusan, she
nạ Ạsulạ ạ ri oɓolo nạ ạyi.” 3 Reve u usu, “Amayun a ɗa maa dansaa wu, babu
za na aa uwa o tsugono tsạ Ạsulạ† she na a matsan yi ure.”

4 Ạvu Nikodimu damma, “Amma nạ vuma o o'wo ɗe aabara, cine aa gura
matsisan yi? Waa uwisa ạạtsumạ a mma vạ yi waru shi. Cine aa yuwan ạvu
a matsisan vuma we ire?”

5 Reve u usu, “Amayun a ɗa maa dansaa wu, babu za na aa gura uwa
ạtsumạ o tsugono tsạ Ạsulạ, she na a matsisan yi umatsun we ire nạ mini nạ
Ruhu. 6 Ili i na vaɗilimạ matsain vaɗilimạ ɗa, amma ili i na a matsain ạtsumạ
ạ Ruhu, Ruhu ɗa. 7 She vu yuwan asalama wan a na n damma nuwu, ‘Ni i
'yuwan i ciga ạạ dạshi matsisan ɗu.’ 8 Upepu u tsu toni tạ ubạtạ u na u cigai,
waru vu tsu uwwa tạ ilama yạ yi, agba vu reve ubạtạ u na wu utại shi, agba
vee reve ubạtạ u na wee tyo shi. Ne ɗa u ri nạ vuma na Ruhu matsain.”

9 Reve Nikodimu ece, “Cine ili i ndolo yaa fara?”

10 Ɗaɗa u usu niyi, “Ạvu manlu ma gbain ma ɗa vu ri ạtsumạ a Isra'ila.
Nye i zuwai vu kuɗại e reve ili i nda? 11 N damma wu amayun, tsu yuwan
tạ adanshi e ili i na tsu revei, waru tsu damma tạ ili i na tse enei ne esu ạ tsu,
nạ ne suru i usu ili i na tsu damma nɗu shi. 12 N damma ɗu tạ adama e ili yu
uvaɗi suru, agba i usu shi. Adama o ndolo yạạ usu shi, ko nạ n yuwaan ɗu
adanshi e ili i na i ri ɗe zuva. 13 Ạmu ɗa Mawun ma Vuma,† za na utại zuva
goon, agba ko za koto 'yạwạ ɗe shi. 14 Cine Musa† 'yạsạin yo vu rumushili
ạtsumạ o una, ◊ ne ɗa fo a ciga a 'yuwan ạạ 'yạsạn Mawun ma Vuma, 15 tsạrạ
za na ushi niyi no okolo ạ tạ u tsurạ wuma u babu ukotu.

16 “Adama e icigi i na Ạsulạ a yuwayin uvaɗi, ɗaɗa u cayi Mawun mạ tạ
mạ yi goon, adama a za na ushi niyi suru u kuwạ wan, agba u tsurạ wuma u
babu ukotu. 17 Ạsulạ ạ lyungu Mawun mạ yi ạtsumạ o uvaɗi tsạrạ u kototo
ama shi. Amma u lyungu yi tạ adama u wawa ama. 18 Aa yuwaan aza a na ạ
ushiyi Mawu'un uge'etosu shi. Amma a yuwaan tạ ɗe aza a na ạ ushi niyi shi
uge'etosu, adama a na a zuwai okolo e le e ekere a Mawun mạ tạ mạ Ạsulạ
shi. 19 Apa ili i na i zuwai uge'etosu u ri lo adama e le: Ekan ạ tạwạ tạ ạtsumạ
o uvaɗi, agba a ciga yi shi. Irumbu i ɗa a cigai, adama a na linga le iwuya i ɗa.
20 Aza a na a yuwusan iwuya a 'yuwan tạ ekan, waru a ciga a rawa ubạtạ we
eka'an shi, adama a na a ciga vuma reve iwuya i na aa yuwusan shi. 21 Aza
a na a yuwusan wuma wạ ạɓulạ ạ tsu tạwạ tạ ubạtạ e ekan, ama suru ạ tsu
reve tạ a na a yuwusan ili i na Ạsulạ a cigai.”

Yahaya cuwa tạ Yesu

22 Ana o kotoi ili i ndolo, reve Yesu no ojoro ạ yi ạ 'yạwạ upasu wa Yahuda,
ubạtạ u na u dạnuyi oɓolo ne ele ne'en wa'a. Waru u yuwusaan tạ ama
urumbusu. 23-24 A mantsa'a koto ạ shi a zuwa Yahaya† ạtsumạ o u'wa wa
ali shi. U rumbusu tạ ama a Ayino, adama a na mini mạ ạbundạ mạ dạnạ tạ
lo. (Ubạtạ'ạ u la'ashi alanga nạ Salima shi.) Ama ạ 'yạwusạ tạ yạ'ạ yi, waru

◊ **3:14** Mkc. 21:9.

u rumbusu le tạ. 25 Ạtsumạ o ojoro a Yahaya ozo o ro a uwa tạ mawasan nạ vuma va Isra'ila ro adama ạ wuzạ'u. 26 Reve ạ 'yạwạ a damma Yahaya, “Manlu, vuma na ve enei ạ mɓạngạ mu Uɗolu wạ Urdu, vuma na vu dammai ạyi ɗa Kristi Zamawawa, ạyi fo u tạ rumbusu ama. Waru ama suru ạ tạ 'yạwusạ yạ'ạ yi, agba ạ tạwạ ubạtạ u tsu shi.”

27 Ạvu u usu, “Vuma tsu tsurạ tạ ili i na Ạsulạ a ca niyi goon. 28 Ạɗu yu uwwa tạ ana n dammai, ‘Ạmu ɗa Kristi† Zamawawa'a shi, amma ạmu ɗa za na Ạsulạ ạ lyunguyi n lapula ure adama ạ yi.’ ◊ 29 Kasa'avu tsu 'yạwạ tạ ubạtạ u na vali vu kasa'avu ri. I'utsạ i vali'i u tsu zạngạnạ tạ oɓolo nạ ạyi, nạ wu uwwa uɗyo wạ yi. Ạmu i'utsạ i vali vu kasa'avu i ɗa, n yuwan tạ mạzạngạ mạ ạbundạ a na u lyuwai aci. 30 Ạyi gba na a ciga a 'yuwan u dạshishi, ạmu waru n jebushe.”

Za na tạwại diga zuva

31 Reve Yahaya lyuwa elime na adanshi u damma, “Za na tạwại diga zuva u la'a tạ ama suru tsugbain. Za na tạwại diga o uvadī za vu uvadī ɗa, waru adanshi o uvadī a ɗa u ri a yan. Za na gba tạwại diga zuva u la'a tạ ama tsugbain suru. 32 U damma tạ ili i na we enei ni ili i na wu uwwai, agba ama ạ usu ili i na u dammai shi. 33 Vuma na ushiyi ikaka yạ yi, u roco tạ u usu tạ ili i na Ạsulạ a dammai amayun a ɗa. 34 Vuma na Ạsulạ ạ lyunguyi u tsu damma tạ adanshi ạ Ạsulạ, adama a na Ạsulạ a ca yi tạ ucira u Ruhu vạ yi tapu. 35 Dada u ciga tạ Mawun lon, ɗaɗa u ca niyi ucira a aci e ili suru. 36 Vuma na ushiyi Mawu'un u tạ tsurạ wuma u babu ukotu, amma aza a na a yuwain tsutoni nạ Mawu'un shi, ạạ tsurạ wuma shi. Ama o ndolo ạ tạ dạnạ o sowuso ạtsumạlimạ e ekere ạ Ạsulạ babu ukotu.”

4

Yesu yuwan tạ adanshi nạ ka va Samariya

1 Yesu tsurusạ tạ aza a na ạ ususu niyi reve u rumbusu le. Reve Afarishi a uwwa a na aza a na oo tono yi'i a la'a tạ aza a Yahaya ạbundạ. 2 (Yesu rumbusu ama'a na aciyạyi shi, amma ojoro ạ yi a ɗa u zuwai ạ rumbusu le.) 3 Yesu reve tạ a na Afarishi a uwwa tạ adama ạ yi, ɗaɗa u lyawai Yahuda, reve u reme mmalu ạ kạmbạ Gạlili.

4 Ure'e wu utulại tạ nu upasu wa Samariya.† 5 Ạyi a mmalu upasu'u, ạvu u rawa lyuci na ạ tsu ɗe Saka, za na ri zuzu ni iɗa i na Yakubu cayi Isuhu mawun mạ yi. 6 Urana ạ tyo aci ɗaɗa Yesu rawai ooko'o a Yakubu. Ạvu u kunạ adama a mmalu ma alanga n na u yuwain, ɗaɗa u dạnuyi zuzu no ooko'o'o.

7-8 Ana ojoro ạ yi a uwai ạ lyuci a tsula ilyalya, ạvu ka va Samariya ro tạwạ o ooko'o'o adama u kene mini. Ɗaɗa Yesu damma niyi, “Ne'e mu mini n sowo.”

9 Reve u uwa asalama adama a na aza a Isra'ila a tsu kiralai na ama a Samariya shi. Ɗaɗa u damma niyi, “Ạvu vuma va Isra'ila ɗa, ạmu gba ka va Samariya ɗa. Adama ạ nye vaa pati mu mini mo oso?”

10 Ạvu u usu yi, “Vu reve ili i na Ạsulạ a cigai u ca wu shi, waru vu reve vuma na aa patishi wu mini shi. Nạ shi vu reve, vu shi ta pati mu mini ma wuma.”

11 Ạvu u damma, “Zagbain, vu ri na aaguga shi, waru ooko'o'o u tạ ạru'un. Te ɗa vaạ tsurạ mini ma wuma'a? 12 Akaya ạ tsu Yakubu† ɗa kạpaạ ntsu ooko'o'o, reve ạyi na ama o u'wa ạ yi ni inama ya aguɓa yạ yi o sowo mini o ooko'o a nda. Vu la'a tạ Yakubu tsugbain?”

13 Ạvu Yesu usu, “Za na suru sowoi mini mo ooko'o a nda u tạ dạshi uwwa akuli. 14 Amma aza a na oo sowo mini ma na maa ca le ạạ dạshi uwwa akuli

◊ **3:28** Yah. 1:23; Isha. 40:3.

shi. Mini ma na maa ca le u to o'wo gashi lyusu mini pe ạtsumạ e le, za na aa ca le mini ma wuma u na woo koto shi."
15 Reve u damma yi, "Zagbain, ca mu mini'i adama n dạshi uwwa akuli wan. Waru adama n dạshi tạwạ pa mekene mạ mini wan."
16 Ạvu u damma yi, "'Yạwạ vu ɗe vali vạ wu ạvu i tạwạ ra."
17 Reve u usu, "N ri nạ vali shi."
Ạvu Yesu usu, "Amayun a ɗa a na vu dammai vu ri nạ vali shi. 18 Vo olo tạ ɗe ali o ton, agba za na vu ri nden nạ ạyi gogo, vali vạ wu ɗa shi. Vu damma mu tạ amayun."
19 Reve u damma, "Zagbain, n reve tạ ạvu vumavạsulạ ɗa. 20 Nkaya n vạ n yuwaan tạ Ạsulạ ạgạndạ a Masasan mạ Gerizim, agba ạɗu aza a Isra'ila i damma tạ Urishelima ɗa goon ubạtạ u na aa yuwan ạgạndạ."
21 Ạvu u damma yi, "Usu mu, ka, mantsa mo tạ lo ạ tạwạ ana ama aa yuwaan Dada ạgạndạ ko a masasan ma nda ko ạtsumạ ạ Urishelima shi. 22 Ạɗu aza a Samariya ke'en ɗa i revei adama a za na yaa yuwusaan ạgạndạ, ạtsu gba aza a Isra'ila tsu reve tạ ili yạ ạbundạ adama ạ yi, adama a na aza a Isra'ila a ɗa aa damma cine Ạsulạ aa wawusa ama. 23 Mantsa mo tạ lo ạ tạwạ, amayun, mantsa'a ma rawa tạ ɗe, ana Ruhu vạ Ạsulạ aa zuwa ama a yuwaan Ạsulạ ạgạndạ ununa ạyi u ri. Ele ɗa aza a na Dada cigai a yuwaan yi ạgạndạ. 24 E tse ene Ạsulạ shi, adama o ndolo aza a na a yuwaan yi ạgạndạ na a 'yuwan a ciga a yuwaan yi nạ yeni ye esu wan, amma ạtsumạ ạ ruhu na amayun."
25 Ạvu ka'a u damma, "N reve tạ a na Zamawawa ri lo ạ tạwạ. Ạyi ɗa za na ạ tsu ɗe Kristi. Nu u tạwạ, u ta cuɗuwa tsu ili biti."
26 Ạvu Yesu damma, "Ạmu, za na aa yuwusan adanshi gogo'o, ạmu ɗa ạyi."*◊

Ojoro ạ kạmbạ tạ o ooko'o

27 A mantsa'a, reve ojoro e Yesu ạ kạmbushi, reve a uwa asalama a na a cina niyi a adanshi nạ ka'a. Agba ko vuma tạ gura ece ka'a, "Nye vu cigai?" shi. Ko e ece Yesu, "Nye i zuwai vaa yuwusan adanshi nạ ạyi?" shi.
28 Ạvu ka'a u lyawa lo meden mạ mini mạ yi o ooko'o. Reve u kạmbạ ạ lyuci ɗaɗa u dammai ama suru, 29 "Tạwại ye ene vuma na damma numu ili i na n yuwain ɗe suru! Ko u ta gura o'wo ạyi ɗa Kristi Zamawawa'a?" 30 Reve o utạ ạ lyuci ạ 'yạwạ yạ Yesu.
31 Ele ạtsumạ e ili i ndolo, ạvu ojoro e Yesu a uwa a dansaa yi, "Manlu, yuwan ankuri, lyuwa ili i ro."
32 Ạvu gba u damma le, "N tạ ni ilyalya i na i revei shi."
33 Reve a uwa mecilei, "Vuma ro tạwạạ yi tạ ɗe ni ilyalya?"
34 Ạvu u damma, "Yạ'ạ vạ, nnạ n yuwan ili i na za na lyungu numu cigai n yuwan ili i tạ i ɗa ni ilyalya, waru yạ'ạ vạ nnạ n koto ulinga wạ yi ili i tạ i ɗa ni ilyalya. 35 I tạ nu udammu, 'Na a yuwan woto nạshi ama o to ɓoloto a yuwan ugasa!' Amma n ta dansaa ɗu i kạlyuwạ mejege, i te ene a na ishina i kutsai azama ugasa. 36 Za na ri o ugasa u tạ ushishi atsupu, waru u to ɓolotosu itana yu uɗumạ adama a wuma u na woo koto shi. Adama o ndolo a mantsa mạ tạ za vu cạ'ạn nạ za vu ugasa ạ tạ mạzạngạ oɓolo. 37 Pa nda udammu u nda amayun a ɗa, 'Vuma ro ạ cu'usạn, za ro waru o ugasa.' 38 N lyungu ɗu tạ i gasa ili i na i lingai shi. Ozo o ro a ɗa a yuwain ulinga'a, ạɗu gba ạvu i koso ulinga u le, waru reve i tsurạ akunda ạ ɗu."

---

* **4:26** Aza a Isra'ila e reve tạ danshi "ạmu ɗa" aala ạ Ạsulạ a ɗa. Pa nda Yesu to rocosu ka'a ạyi ɗa Zamawawa'a. ◊ **4:26** Mtạ. 3:14.

Ama a Samariya nạ ạbundạ a ca tạ okolo

39 Reve ama a Samariya ạ lyuci ndolo nạ ạbundạ a ca Yesu okolo e le adama
e ili i na ka'a u dammai, “U damma mu tạ ili i na n yuwain ɗe biti.” 40 Ana aza
a Samariya a rawai yạ Yesu, reve a pati yi u dạnu ne ele, ɗaɗa wa asai pe ayin
e re. 41 Reve ama nạ ạbundạ a ca okolo adama e ili i na u dammai.
42 Ạvu a damma ka'a, “Nu ufaru tsu ca tạ Yesu okolo adama a adanshi ạ
wu, amma gogo tsu ca tạ okolo adama a na tsu uwwa niyi na aciyạtsu. Tsu
reve tạ a na vuma nda na amayun ạyi ɗa Zamawawa vu uvaɗi.”

Yesu kạmbạtoi mawun ma zagbain gbaga
(Mat. 8:5-13; Luk. 7:1-10)

43 Ana a yuwain ayin e re'e, reve Yesu kạrạ ạ tyo Gạlili. 44 (U damma tạ ɗe,
a na vumavạsulạ tsu tsurạ tsugbain ạ lyuci vạ yi shi.) 45 Ana u rawai Gạlili,
reve ama o upasu'u ạ ushi yi. E ene tạ ɗe ili i na u yuwain ạ Ạbuki a Mapasa
ạtsumạ ạ Urishelima adama a na ạ shi tạ ɗe fo.
46 Ạyi ạtsumạ ạ Gạlili, reve u kạmbạ ạ mạlyuci ma Kana ubạtạ u na u
kạmbạtoi mini masayan. Vuma ro za tsugbain ubạtạ u mogono tạ nden ạ
lyuci va Kafarnahum, ulobo wạ yi u tu ubanakun. 47 Ana wu uwwai a na
Yesu utạ tạ diga Yahuda ạvu u rawa Gạlili, ạvu u rawa yạ'ạ yi, ạvu u pati yi u
tạwạ Kafarnahum u kạmbạto mawun mạ yi gbaga, adama a na mawu'un u
shi a gan mạkuwạạ.
48 Ạvu Yesu damma yi, “Nạ ye ene iroci yi ili ya asalama ni ili i sa'avu shi,
yạạ usu shi.”
49 Reve zagbai'in u damma yi, “Manlu, tạwạ kafu mawun mạ vạ mạ kuwạ.”
50 Ɗaɗa u damma niyi, “Wala ạ tyo o u'wa, mawun mạ wu mạạ kuwạ shi.”
Reve vuma'a u usu ili i na Yesu damma niyi, ạvu u kạrạ ạ tyo o u'wa. 51 Ạyi
ạ tyo, reve agbashi ạ yi a ga'aton yi ạvu a damma yi, “Mawun mạ wu mạ
bạruwạ tạ.” 52 Ạvu we ece le mantsa ma na mawu'un u kạmbại gbaga, reve
ạ usu, “Ubanaku'un u lyawa yi tạ yon rumu tạ vu urana.”
53 Dada'a u reve tạ a na nạ rumu tạ gan ɗa Yesu dammai, “Mawun mạ wu
mạạ kuwạ shi.” Ɗaɗa vuma'a na aza a na ạ ri nden o u'wa wạ yi suru a cayi
Yesu okolo e le.
54 Ạyi ɗa ulinga wa asalama† we ire u na Yesu yuwain ạ Gạlili ana wu utại
Yahuda.

5

Yesu yuwain opocino urana wa Ashibi

1 Ana ili i ndolo i kotoi, ạvu Yesu kạrạ ạ tyo Urishelima adama ạ ạbuki†
a aza a Isra'ila o ro. 2 Ạtsumạ ạ lyuci'i, mabata ma na ạ tsu ɗe Beteseda nạ
Tsu'arama† mạ dạnạ tạ lo zuzu nu unạntsu u na ạ tsu ɗe Unạntsu wi Ikyon.
A yuwan tạ kwạ'ạ ạ mukisạ n ton ukạndạruwu a mabata'a. 3 Ạ mukisạ n
ndolo, ạzạ o ubanakun nạ ạbundạ ạ tsu dạnusu tạ lo, ozo o ro nrumbạ n ɗa,
ozo o ro waru ạkutsumạ, ozo o ro waru gba shi ozo o osowi ạ lipu. [A ta pura
mantsa ma na malingata mạ Ạsulạ mạ lukutạ mini'i 4 adama a na mantsa ạ
tyo mantsa malingata'a mạ tsu cipạ tạ ạ mini'i, reve u lukutạ yi. Nu u lukutạ
yi u koto, ạvu vuma na fara dasai pe reve u tsurạ opocino a banakun na a
damatosun yi suru.]* 5 Vuma ro dạnạ tạ lo ubanakun a'wan mata'atsu nạ
kunlạ. 6 Yesu ene yi tạ nven, ạvu u reve a na vuma ndolo jima tạ ubanakun.
Ɗaɗa we ece niyi, “Vu ciga tạ voo o'wo gbaga?”

* **5:4** Akuci a atagada ạ ri nạ guzu nda shi.

7 Ạvu u usu, “Zagbain, u ri n yuwan shi, adama a na n ri nạ za na ee sheɗe
mu a uwa ạ mini'i shi, mantsa ma na ạ lukutại mini. Nạ n ciga ma'uwaa ạvu
nanza fara uwaa mu.”
8 Reve u damma yi, “'Yon mishin, vu tara aavalu ạ wu, ạvu vu wala.”
9 Babu usạn ạvu vuma'a u kạmbushi gbaga. Ạvu u tara aavalu ạ yi reve u
kạrạ.
Urana wa Ashibi† u ɗa ili i ndolo i farai. 10 Ana azagbain a Isra'ila e enei
vuma ndolo na aavalu ạ yi, ɗaɗa a damma niyi, “Ana'an Ashibi a ɗa! Wilạ u
lyawa a na vuma ro a tanu aavalu ạ yi o urana wa Ashibi shi.”
11 Ạvu u usu, “Vuma na kạmbạto numu gbaga u damma mu tạ, ‘Tara aavalu
ạ wu, ạvu vu wala.’ ”
12 Reve e ece yi, “Vuma ne ɗa damma nuwu vu yuwan cu'un vu ulinga u
nda?”
13 Agba u reve ko vuma ne ɗa kạmbạto niyi gbaga'a shi, adama a na ama ạ
dạnạ tạ lo ạbundạ lon, waru cina Yesu kạrạ ɗe sanyi.
14 Ạ 'yạwạ ɗe, ạvu Yesu ga'an nạ vuma'a ạ Ạạ'isamapaɗa ạvu u damma yi,
“Kạlyuwạ, vo o'wo tạ gbaga gogo. Vu lyawa mayan mo unusu tsạrạ ili i na i
la'ai ili i nda i cina wu wan.” 15 Reve vuma'a u 'yạwạ u damma azagbain a na
Yesu ɗa kạmbạto niyi gbagba.
16 Adama o ndolo, reve azagbain a Isra'ila a fara a casu Yesu ạtsumạlimạ
a na u ta yuwusan cu'un vi ili i ndolo o urana wa Ashibi. 17 Ạvu gba Yesu
damma le, “Kuci ɗa Dada vạ aa yuwusan ulinga, ne ɗa fo maa lyuwa elime
nu ulinga.” 18 Adama o ndolo, ạvu azagbain a Isra'ila a zamishi ure u na o una
yi, adama a na u 'yuwain o toni wilạ wa Ashibi. Amma ili i na i la'ai uwuyanu
ạyi ɗa, u damma tạ Ạsulạ a ɗa Dada vạ yi, za na zuwa niyi wo o'woi unạtạ nạ
Ạsulạ.

Dada ca tạ Mawu'un ucira

19 Ạvu Yesu usu, “N damma ɗu amayun, babu ili i na Mawun waa yuwan
na aciyạyi, amma ili i na we enei Dada a yuwusan, ɗaɗa fo waa yuwusan. Ili
i na Dada yuwain suru, ɗaɗa fo Mawun u tsu yuwan goon. 20 Dada u ciga tạ
Mawu'un, ɗaɗa u roco niyi ili i na waa yuwusan suru. Waru u to roco yi ili
i na i la'ai nda mgbain, tsạrạ suru n ɗu yo o'wo a asalama. 21 Cine Dada tsu
'yạsạn ama ạtsumạ ạ ạkwạkwạ ạvu u ca le wuma, ne ɗa fo Mawu'un waa ca
aza a na u ɗangwai wuma. 22 Babu vuma na Dada u ge'etoi, amma u zuwa
tạ Mawu'un za vu uge'etosu wa ama suru. 23 Dada ciga tạ ama suru a ca
Mawu'un tsugbain, cine a ca niyi tsugbain. Na ama a 'yuwan a ca Mawu'un
tsugbain, unạtạ u ɗa a na a 'yuwain a ca Dada za na lyungu niyi tsugbain.
24 “Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, vuma na uwwai ili i na n dammai ạvu
u usu za na lyungu numu, u tạ nạ wuma u babu ukotu. O kototo vuma
ndolo shi, amma u pasa tạ ukwạ ạ tyo wuma. 25 Amayun a ɗa maa dansaa
ɗu, mantsa mo tạ lo ạ tạwạ waru u tạ pa ana ạkwạkwạ aa uwwa uɗyo u vạ
Mawun mạ Ạsulạ, aza a na a uwwai ạ tạ tsurạ wuma. 26 Dada ɗa ri nu ucira u
na waa ca wuma, waru u ca tạ ɗe Mawu'un cu'un vu ucira u ndolo. 27 Waru
u ca tạ ɗe Mawu'un ucira u na wee ge'eto ama suru, adama a na ạyi Mawun
ma Vuma ma ɗa.
28 “She yo o'wo a asalama adama a nda wan. Mantsa mo tạ lo ạ tạwạ ana
ạkwạkwạ ạtsumạ a ason aa uwwa uɗyo wạ yi, 29 ạvu o utạ ạtsumạ a ason. Aza
a na a yuwain isa'ani ạ tạ 'yon ạ tyo a wuma, aza a na gba a yuwain iwuya ạ
tạ 'yon ạ tyo ubạtạ u na oo kototo le.”

Yesu Mawun mạ Ạsulạ ma ɗa

30 Ạvu Yesu lyuwa elime na adanshi, “Babu ili i na maa yuwan na aciyạvạ. Dada ɗa lyungu numu, ạyi ɗa waru za na roco numu cine mee ge'eto. N tsu ge'eto tạ ulobonu, adama a na n ta yuwusan itoni nạ ạyi, waru n tsu yuwan ili i na maa uwwaa aciyạvạ uyo'o shi.

31 “Nạ ạmu ɗa n yuwain adanshi adama a aciyạvạ goon, babu za na aa zuwaa mu atsuvu. 32 Amma za na aa yuwusan adanshi adama ạ vạ tạ lo, waru n reve tạ adanshi adama ạ vạ amayun a ɗa.

33 “I lyungu tạ nlingata ạ 'yạwạ ya Yahaya, ạvu gba u damma le amayun. 34 Ko na wo o'woi adanshi a vaɗilimạ o roco ko zane ɗa n ri shi, amma n yuwaan ɗu tạ adanshi ne ele adama i tsurạ iwawi. 35 Yahaya ikanasa tạ gashi fitila na a daɓai, waru i zạngạnạ tạ a na a ca nɗu ekan ạ yi a mantsa wa'a.

36 “Amma ili i gbain i ro i tạ lo i na i la'ai Yahaya i na yoo rocosu amayun adama ạ vạ. N ta yuwusan adama e ili i na Dada zuwa numu n yuwan! Ili i nda suru i to rocosu a na Dada ɗa za na lyungu numu. 37 Dada na lyungu numu fo ta yuwusan adanshi adama ạ vạ, agba koto yu uwwa uɗyo ko ye ene yi shi. 38 I zuwa adanshi ạ yi o okolo ạ ɗu shi, ạyi ɗa i zuwai ạɗu i kuɗại ạ usu a na ạmu ɗa za na u lyunguyi. 39 I te petelyuwushe ạtsumạ a Adanshi ạ Ạsulạ a majiyan i tạ tsurạ wuma u babu ukotu. Adanshi ạ Ạsulạ a nda waru u yuwan tạ adanshi ạ vạ! 40 Suru nạ ne i 'yuwan tạ ạ tạwạ yạ'ạ vạ, tsạrạ n ca ɗu wuma u babu ukotu.

41 “N ri e izami yi ica ya ama shi. 42 Amma n reve ɗu tạ. N reve tạ ko vuma tạ ạtsumạ ạ ɗu ciga Ạsulạ shi. 43 N tạwạ tạ ạtsumạ a ala a Dada, agba i usu mu shi. Agba i tsu usu tạ ama a na ạ tạwại adama a aciyele. 44 Vạni ɗu i tsu ciga tạ i tsurạ ica ya aciyạɗu, agba i tsu yuwan ạtyo a na yaa yuwan, tsạrạ i tsurạ ica e ekere ạ Ạsulạ goon shi. To, cine yạạ usu mu?

45 “Agba ạmu ɗa mạạ 'yạwạ na adanshi ạ ɗu ubạtạ wa Dada shi. Musa ɗa ạạ 'yạwạ na adanshi ạ ɗu! Ee, Musa za na yaa zuwusa okolo waa kamba ɗu. 46 Musa ɗana tạ adama ạ vạ. Ni i shi i usu Musa, i shi tạ usu mu. 47 Ni i usu ili i na Musa ɗanai shi, to, cine yạạ usu ili i na n dammai?”

6

Yesu lyuwato tạ ama ukpakukupa uton
(Mat. 14:13-21; Mak. 6:30-44; Luk. 9:10-17)

1 Ana ili i ndolo i farai, ạvu Yesu kạrạ ạ tyo upasalai u Mala mạ Gạlili (za na ạ tsu ɗe Mala ma Tibariya). 2 Ạbạjini o oɓolo o toni yi tạ, adama a na e ene yi tạ ɗe ana u yuwain iroci yi ili ya asalama, ana u kạmbạtoi ạzạ o ubanakun gbaga.

3-4 Mantsa mạ Ạbuki a Mapasa ma aza a Isra'ila ma yuwan tạ zuzu, ạvu Yesu 'yạwạ a masasan oɓolo no ojoro ạ yi, reve ạ dạnu. 5 Ana Yesu enei ạbạjini o oɓolo a ama ạ tạwạ ubạtạ wạ yi, reve we ece Filibu, “Te ɗa tsạạ tsurạ ilyalya i na tsaa lyuwato ama a nda?” 6 (Yesu ece tạ Filibu yeci i nda, tsạrạ u lyungwạ yi, adama a na u reve tạ ɗe ili i na waa yuwan.)

7 Ạvu Filibu usu, “Ikebe yu ulivu ukpakure (200)* aa gura tsula ilyalya i na za suru a lyuwa ko ke'en shi.”

8 Ạtsumạ o ojoro ạ yi, reve Andarawu mawun mạ ạnạwu mạ Bituru ma damma, 9 “Apa ulobo u ro za na ri no opopofu a yitabo† o ton nạ mugula mu u'yewu n re. Agba ko cine a yuwain aa rawa le shi.”

---

* **6:7** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nạ Tsuheleni ạyi ɗa “dinari ukpakure (200).” Kạlyuwạ Ucuɗuwu wi “Ikebe.”

10 Ạvu Yesu damma le, “Dammai ama'a ạ dạnu.” Ubạtạ'ạ u dạnạ tạ na anlya
o utạnu lon. Ali ukpakukupa uton (5,000) u ɗa ạ dạnuyi ubạtạ u ndolo'o.
11 Reve Yesu tara opopofu'u, ạvu u godyoo Ạsulạ adama a na u ca nle. Ạvu u
ca e ne'eshen ali a na ạ ri lo nden. Ne ɗa fo u yuwain nạ mugula'a, hali suru
nle a tama ạ cuwạn.
12 Ana a tamai ạ cuwạin, ɗaɗa u dammai ojoro ạ yi, “Bolotoi akapi a na
a buwai. She tsu lungusại ko ili wan.” 13 Ɗaɗa o ɓolotoi akapi o opopofu a
yitabo a na a buwai, ạvu o shiton asaka kupa ne ejere. 14 Ana ama e enei ili
ya asalama i na Yesu yuwain, reve a damma, “Amayun, ạyi ɗaɗa Vumavạsulạ
lạngạ na ri lo ạ tạwạ ạtsumạ o uvaɗi.” 15 Yesu reve tạ a na ama ạ ri e ifoɓi tsạrạ
ạ tạwạ ạ kạmbạto yi wo o'wo mogono me le nu ucira, ɗaɗa gba u kạrại ạ tyo
a agaɗī ạyi ạ nde'en.

Yesu wala tạ ạ mini
(Mat. 14:22-33; Mak. 6:45-52)

16 Ana urana u riyại, reve ojoro ạ yi ạ kạrạ ạ cipạ zạlạ mala. 17 Ana ubạtạ
u rumbạnại, agba babu Yesu tạwạ ubạtạ u le. Ạvu a uwa a wantsun adama
a pasalai ạ tyo Kafarnahum. 18 A mantsa mo ndolo ạbạjini o upepu a lapusa
tạ, ạvu u yuwusan ạbạjini ạbạjini e ikeɗu i mala. 19 Ana ojoro ạ luwại ạ tyo
e memere ma mala'a,† ạvu e ene Yesu a mmalu zuva mini. Ạvu u lyuwa
elime nạ mmalu ạ tyo ubạtạ u na ạ ri, ɗaɗa a uwwai wovon lon. 20 Ɗaɗa u
damma nle, “Ạmu ɗa. She yu uwwa wovon wan.” 21 Ạvu ạ shi a ciga a tara yi
a wantsun. Babu usạn, ạvu wantsu'un u rawa ubạtạ u na a cigai ạ tyo.
22 Ana usana u tawai, ama a na a buwai upasu u ndeɗe e reve tạ a na
wantsun u tạ u ɗa u shi ɗe. E reve tạ a na Yesu uwai pe a wantsu'un oɓolo
no ojoro ạ yi shi, amma ạ kạrạ tạ a lyawa yi. 23 Antsun o ro o utạ tạ ɗe ạ lyuci
va Tibariya, ạvu e isawan zuzu nu ubạtạ u na Zagbain godyoyi Ạsulạ adama
o opopofu a na ama a tamai. 24 Ana oɓolo a ama e enei ɗe Yesu shi, ko e enei
ɗe ojoro ạ yi shi, ạvu a uwa a antsun a pasa ạ tyo ạ mɓạngạ ma Kafarnahum
tsạrạ a zami yi.

Yesu ɗa opopofu a wuma

25 Ana ạ 'yạwại a cina niyi ɗe, reve e ece yi, “Manlu, cine vu yuwain ɗaɗa
vu rawushi pa nda?”
26 Ɗaɗa Yesu usuyi, “Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, i te izami i vạ adama a
na i tamai opopofu hali i cuwạin. Agba i ri e izami i vạ adama a na ye enei
iroci yi ili ya asalama i vạ shi. 27 She i zuwa ucira u ɗu e izami yi ilyalya i na
yạạ lạngạ wan. Amma, i zuwa ucira u ɗu e izami yi ilyalya i na yaa ca wuma
u babu ukotu. Ạyi ɗaɗa ilyalya i na Mawun ma Vuma maa ca ɗu, adama a na
Dada Ạsulạ o roco tạ u usu tạ Mawu'un.”
28 Ɗaɗa e ece niyi, “Nye i ɗa Ạsulạ a ciga ntsu tsu yuwan?”
29 Reve u usu, “Apa ili i na Ạsulạ a ciga nɗu i yuwan: I usu vuma na u
lyunguyi.”
30 Ạvu a damma, “Nạ vu ciga tsu usu wu, yuwaan tsu ili ya asalama. Nye
vaa yuwaan tsu? 31 Nkaya n tsu n tama tạ mana† ạtsumạ o una. A ɗana yi tạ
pe ạtsumạ a Adanshi ạ Ạsulạ, ‘U ca tsu tạ opopofu diga zuva tsạrạ tsu tama.’
” ◊
32 Reve Yesu damma, “Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, Musa ɗa za na ca nɗu
opopofu diga zuva shi. Dada vạ ɗa za na aa casu opopofu a amayun diga

† **6:19** Ạyi ubạtạ'ạ u damma tạ, “mili ta'atsu ko ạzạ ạ nạshi.” Mili ta'atsu ko nạshi unạtạ u ɗa u ri nạ
kilomita ton ko tạli. ◊ **6:31** Mtạ. 16:4-15.

zuva. 33 Waru opopofu a na Ạsulạ a cayi, ạyi ɗaɗa za na tạwại diga zuva reve
u ca uvaɗi wuma.”
34 Reve ama'a ạ usu, “Zagbain, ca tsu opopofu o ndolo kuci.”
35 Ɗaɗa Yesu dammai, “Ạmu ɗa opopofu a na a tsu ca wuma. Vuma na tạwại
ubạtạ u vạ suru wạạ dạnạ na ambulu shi, waru za na usu numu suru waa
uwwa akuli shi. 36 N damma ɗu tạ ɗe ye ene mu tạ, agba suru nạ ne i usu mu
shi. 37 Dada ca mu tạ ama ạ vạ, suru nle ạ tạwạ yạ'ạ vạ, agba maa 'yuwan le
shi. 38 N cipạ tạ diga zuva tsạrạ n yuwan ili i na Ạsulạ a cigai n yuwan, agba
ili i na n cigai shi. 39 Apa ili i na za na lyungu numu ciga numu n yuwan: N
ciga n 'yuwan n lamba ko vuma tạ ạtsumạ a aza a na Ạsulạ a ca numu wan,
n ciga n 'yuwan n 'yạsạn le o urana wu ukosu. 40 Aza a na e enei Mawu'un,
ạvu ạ usu yi ạ tạ tsurạ wuma u babu ukotu, waru n tạ 'yạsạn le o urana wu
ukosu. Ạyi ɗa ili i na Dada vạ cigai.”
41 Ạvu ama a uwa a yuwusan adanshawuya a aci ạ yi, adama a na u
dammai, “Ạmu ɗa opopofu a na ạ cipại diga zuva.”
42 Ạvu a damma, “Ayi nda ạyi ɗa Yesu, ulobo wạ Isuhu. Tsu reve tạ dada
nạ mma vạ yi. Cine waa damma, ‘N cipạ tạ diga zuva?’ ”
43 Ɗaɗa Yesu aa damma, “Lyawai adanshawuya. 44 Dada ɗa za na lyungu
numu. Babu za na ạạ tạwạ ubạtạ u vạ, she nạ Dada ɗe yi ạ tyo yạ'ạ vạ, waru
n tạ 'yạsạn vuma ndolo o urana wu ukosu. 45 Amạsulạ a ɗana tạ, ‘Ạsulạ o to
rito le suru.’ ◊ Za na zuwayi Dada atsuvu, ạvu u rito ili i na woo ritosu yi, u
tạ tạwạ yạ'ạ vạ. 46 Babu za na enei ɗe Dada, she ạmu za na Ạsulạ ạ lyunguyi.
Ạmu ɗa ạ nde'en goon me ene niyi.
47 “N ta dansaa ɗu amayun, za na usu numu suru u tạ nạ wuma u babu
ukotu. 48 Ạmu ɗa opopofu a na a tsu ca wuma. 49 Nkaya n ɗu n tama tạ mana†
o ogozo, ạ tyo ɗe reve ạ kuwạ. 50 Apa nda opopofu a na ạ cipại diga zuva ạ tyo
o uvaɗi. Vuma na tamai opopofu a nda wạạ kuwạ shi suru suru. 51 Ạmu ɗa
opopofu a na a tsu ca wuma, za na cipại diga zuva. Vuma na tamai opopofu
a nda suru wạạ kuwạ shi. Opopofu a na maa ca ɗu lipu vạ ɗa, za na maa ca
tsạrạ ama o uvaɗi ạ tsurạ wuma.”
52 Ạvu aza a Isra'ila a uwa mawasan vạni le, adansa, “Cine tsa ɗa vuma nda
a ca tsu lipu vạ yi tsu tama?”
53 Ạvu Yesu usu le, “N damma ɗu amayun, ni i tama lipu Mawun ma Vuma
waru i sowo mpasa mạ yi shi, yạạ tsurạ wuma u babu ukotu shi. 54 Aza a
na a tamai lipu vạ waru o sowoi mpasa n vạ, ạ tạ tsurạ wuma u babu ukotu,
waru n tạ 'yạsạn le o urana wu ukosu. 55 Lipu vạ ilyalya ya amayun i ɗa, waru
mpasa n vạ ili yo oso ya amayun i ɗa. 56 Aza a na a tamai lipu vạ waru o sowoi
mpasa n vạ o to oɓolo nạ ạmu, waru ạmu n to oɓolo ne ele. 57 Dada vạ za na ri
wuma ɗa lyungu numu, ạmu fo n tạ wuma adama e ili i na Dada vạ yuwain.
Adama o ndolo, za na tama numu ta yuwan wuma adama e ili i na n yuwain.
58 Ạmu ɗa opopofu a amayun a na ạ cipại diga zuva. Vuma na tamai opopofu
a nda suru, u tạ tsurạ wuma u babu ukotu. Agba wạạ kuwạ cine nkaya n ɗu
n kuwại shi, ko na a tamai mana.”† 59 Yesu yuwan tạ adanshi a nda suru ạyi
pe a yuwusan uritosu ạtsumạ ạ ạạ'isạ† a Kafarnahum.

Ama nạ ạbundạ a lyawa tạ itoni yạ Yesu

60 Ana aza a na oo tono Yesu a uwwai ne, ạvu a damma, “Ili i nda i tu usạn
u na vuma ee reve. Cine ama ạ usu adanshi a nda?”
61 Yesu reve tạ a ta adanshawuya. Ɗaɗa we ecei, “Ili i nda u ɓạlạ ɗu tạ?
62 To nye yaa jiyan nạ ye ene mu, Mawun ma Vuma, ạ kạmbạ zuva waru?

◊ **6:45** Isha. 54:13.

63 Ruhu ɗa tsu ca wuma u babu ukotu. Ucira u vuma waa gura yuwan ili shi.
Adanshi a na n yuwain ɗa a zuwa nɗu i tsuraị Ruhu vạ Ạsulạ, za na tsu ca
wuma. 64 Agba ozo o ro ạ ɗu a ca okolo shi." (O ufaru, Yesu reve tạ ɗe aza a
na a cayi okolo shi, nạ vuma na aa wina yi.) 65 Reve Yesu damma, "Adama o
ndolo a ɗa n dammai, 'Nạ Dada tạwạạ nạ vuma ubạtạ u vạ shi, vuma ndolo
waa gura tạwạ shi.' "

66 Adama e ili i na Yesu dammai, ɗaɗa aza a na oo tono yi nạ ạbundạ a
vadalai, ạvu a lyawa itoni yạ yi.

67 Ɗaɗa we ecei Kupanejere'e, "Ạɗu fo i ta ciga i kạrạ?"

68 Reve Simo Bituru usu yi, "Zagbain, ya zane ɗa tsạạ tyo? Vu tạ ni idanshi
i na i tsu ca wuma u babu ukotu. 69 Tsu ca tạ okolo, waru tsu reve tạ a na ạvu
ɗa Za va Akiza vạ Ạsulạ'ạ."

70 Reve Yesu usu, "N ɗangwa ɗu tạ Kupanejere.† Agba za tạ ạtsumạ ạ ɗu
Mekerenkesu ma ɗa!" 71 Yahuza ulobo wạ Simo Iskariyoti ɗa Yesu yuwusain
adanshi a aci ạ yi. Ạ tyo o ukosu u ta wina Yesu, ko na wo o'woi za tạ ɗa
ạtsumạ a Kupanejere'e.

7

Muwun mạ ạnạwu mạ Yesu n usu ili i na u dammai shi

1 Ana ili i ndolo i kotoi, ạvu Yesu garasa upasu wạ Gạlili, adama a na u ciga
u 'yạwạ upasu wa Yahuda shi, adama a na azagbain a Isra'ila a ciga tạ o una
yi.

2 A mantsa'a Ạbuki o Ogodo o Ucuwusan* a aza a Isra'ila a yuwan tạ zuzu.
3 Ɗaɗa muwun mạ ạnạwu mạ yi n damma niyi, "Vu lyawa ubạtạ u nda reve
vu kạrạ ạ tyo Yahuda, tsạrạ aza a na oo tono wu e ene ili ya asalama i na
vaa yuwusan. 4 Vuma na cigai ama suru e reve ili i na waa yuwusan, u tsu
pa'aton aciyạyi shi. Nạ vaa yuwusan cu'un vi ili i nda, to, utạạ aciyạwu a
alanga eteshe." 5 Ko muwun mạ ạnạwu n usu shi.

6 Ɗaɗa Yesu damma nle, "Gogo ɗa mantsa ma na mạạ kạrạ shi. Amma yạ'ạ
ɗu, mantsa suru wu ntsaa ɗu tạ. 7 Ama o uvaɗī u nda aa 'yuwan ɗu shi. A
'yuwan mu tạ adama a na n damma nle a ta yuwusan ili i iwuya. 8 'Yoyin
i kạrạ ạ 'yạwạ ubạtạ wạ ạbuki. N ri ufoɓu u na mạạ 'yạwạ ɗe shi, adama a
na mantsa mạ vạ koto ma yuwan shi." 9 Ana Yesu dammai tsundolo, ạvu wi
isawan pe ạtsumạ ạ Gạlili.

Yesu yuwan tạ uritosu ạ Ạạ'isamapaɗa

10 Ana muwun mạ ạnạwu n kạraị ạ tyo ubạtạ wạ ạbuki'i, ạyi fo u 'yạwạ tạ
ɗe usokowu, u 'yạwạ a alanga e eteshe shi. 11 Azagbain a Isra'ila a ciga tạ e
ene yi ubạtạ wạ ạbuki'i, ɗaɗa a lyuwai elime nạ yeci adansa, "Te ɗa gba u rī?"

12 Ạtsumạ o oɓolo'o, ama nạ ạbundạ a yuwusan tạ adanshi nạ yemenu a
aci e Yesu. Ozo o ro a damma a na, "Vuma vạ ạɓulạ ɗa."

Ozo o ro gba a damma, "Ama a ɗa waa yuwusaan epen."

13 Babu vuma na yuwain adanshi ạ yi a alanga e eteshe, adama a na a ta
uwwusa wovon wa azagbain a Isra'ila.

14 O urana wạ nạshi wạ ạbuki'i,† Yesu 'yạwạ tạ ạ Ạạ'isamapaɗa, ạvu u reme
uritosu. 15 Aza a Isra'ila a yuwan tạ asalama hali a damma, "Koto vuma nda

---

* **7:2** Ạ Ạbuki o Ogodo o Ucuwusan, aza a Isra'ila a tsu yuwan tạ mạzạngạ adama a na o kotoi ugasa. A tsu yuwan tạ ogodo o ro lo a na ạạ dạnạ ạ dạnu pe ajuma ạ tạ. Ne ɗa a tsu cuwan nạ cine nkaya n le n dạnuyi o ogodo a mantsa ma na ạ dạnại a agara ạtsumạ o una a'wan amunga kafu a uwa e iɗa i na Ạsulạ a yuwaan nle nzuwulai. † **7:14** Rana kunlạ vu ukosu vạ Ạbuki O Oogodo o Ucuwusan a ɗa.

dạnu e ekere a manlu shi. Cine tsa ɗa u yuwan u revei ili i nda nạ ạbundạ tsunda?”
16 Ɗaɗa Yesu usuyi, “Ili i na moo ritosu yạ'ạ vạ ɗa wu utại shi, amma Ạsulạ a na ạ lyungu numu, ạyi ɗa u ca numu ele. 17 Na ama a ɗangwa a yuwan ili i na Ạsulạ a cigai, e te reve uritosu u vạ ubạtạ wạ Ạsulạ u ɗa wu utại, amma yạ'ạ vạ ɗa shi. 18 Ama a na aa yuwusan uritosu wi ili ya aciyele, e te izami yi ica e ekere a ama. Amma vuma na cigai akapi a cuwa za na lyungu niyi, amayun a ɗa u tsu damma. U tsu yuwan epen shi, ko ke'en. 19 Musa ca ɗu tạ Wilạ'ạ, agba babu za na kuru niyi. Nye i zuwai i cigai yu una mu?”
20 Reve ama'a ạ usu, “Vu tạ no otoni ạ limạ! Nan zane ɗa gba a cigai o una wu?”
21 Ɗaɗa Yesu usu nle, “N yuwan tạ ili ya asalama i tạ, ạvu suru nɗu i kạrạ a asalama. 22 Musa damma ɗu tạ i paɗa muwun n ɗu uryumbu. (Nkaya n ɗu n ɗa n farai ulinga u ndolo, Musa ɗa shi). I tsu paɗa tạ mawun uryumbu, ko urana wa Ashibi u ɗa. 23 Ạyi ɗa nda i tsu paɗa tạ mawun uryumbu o urana wa Ashibi adama i kuru Wilạ wa Musa. To, adama ạ nye i ri o upan nạ ạmu a na n kạmbạtoi vuma ro gbaga o urana wa Ashibi? 24 I lyawa uge'etosu adama a na ye enei cine ili i rotsoi. I yuwan uge'etosu wi ili i na ye enei amayun.”

Yesu Kristi Zamawawa ɗa?

25 A mantsa mo ndolo, ạvu ama ạ Urishelima o ro a dammulai, “Vuma na azagbain a cigai o una ɗaɗa nda. 26 Agba u ta yuwusan uritosu ubạtạ u na ama e ene yi waru a uwwa yi, agba babu vuma na putsaa niyi. She damma azagbagbain ạ usu tạ a na ạyi Zamawawa ɗa na amayun. 27 Amma tsu reve tạ lyuci vuma nda'a. Agba nạ Zamawawa va amayun tạwạ, babu za na ee reve ubạtạ u na wu utại.”
28 Yesu pe a yuwusan uritosu ạ Ạạ'isamapaɗa, ɗaɗa u 'yạsạin uɗyo, “Ee, i reve mu tạ, waru i reve tạ lyuci vạ. Ạmu ɗa n lyunguyi aciyạvạ shi. Za na lyungu numu za va amayun ɗa, agba i reve yi shi. 29 Amma ạmu n reve yi tạ, adama a na mu utạ tạ ubạtạ u na u ri, ạyi ɗa waru u lyungu numu.”
30 Ana u dammai ili i nda, ạvu ama ạ shi a ciga e reme yi. Agba ạ tsurạ vuma na gura ju'wạn niyi shi, adama a na mantsa mo koto ma rawa shi. 31 Ama nạ ạbundạ ạ usu tạ Yesu. Ɗaɗa a dammai, “Nạ Zamawawa u tạwạ, u ta gura yuwan ili ya asalama i na i la'ai ili i na vuma nda aa yuwusan?”

Ạ lyungu tạ ạdugạri e reme Yesu

32 Ana Afarishi a uwwai oɓolo a adanshi adama e Yesu, reve ele oɓolo nạ nan ganu a gbagbain ạ lyungu ạdugạri ạ Ạạ'isamapaɗa e reme yi.
33 Ạvu Yesu damma, “N tạ dạnạ oɓolo nạ ạɗu woto meketeci, ạvu n kạmbạ ạ tyo ubạtạ wu za na lyungu numu. 34 A mantsa mo ndolo, i ta zami mu, agba yạạ tsurạ mu shi. Agba yaa gura 'yạwạ ubạtạ u na n ri shi.”
35 Ạvu azagbain a Isra'ila a dammulai vạni le, “Ubạtạ u ne u ɗa vuma nda cigai u 'yạwạ hali na tsaa zami yi agba tsee ene yi shi? U tạ 'yạwạ e ilyuci ilyuci yạ Heleni† ubạtạ u na ama ạ tsu ạ ri nden tsạrạ u rito Nheleni† n na n ri ɗe? 36 Nye i ɗa waa yuwusan majiyan ana u dammai, ‘I ta zami mu, agba yạạ tsurạ mu shi’, waru ‘Yaa gura 'yạwạ ubạtạ u na n ri shi’?”

Mini ma na ma tsu ca wuma

37 O urana wu ukosu wạ ạbuki'i, za na ạyi ɗa ạbajini o urana, ạvu Yesu 'yon mishin ɗaɗa wu utạyi uɗyo zuva, “Vuma na aa uwwusa akuli biti u tạwạ ubạtạ u vạ, reve u sowo. 38 Cine Adanshi ạ Ạsulạ† a dammai, ‘Vuma na usu numu suru, ɗolu na tsu casu mini ma wuma mạ tạ dạnạ oo utusạ ạtsumạ ạ

yi.' "‡ 39 Yesu yuwan tạ adanshi adama ạ Ruhu va Akiza. Koto Ạsulạ a ca Ruhu'u shi, adama a na koto u 'yạsạn Yesu ạvu u ca yi tsugbain shi. Agba ạ tyo o ukosu, aza a na ạ usuyi Yesu ạ tsurạ tạ Ruhu'u.

Mawasan adama e Yesu

40 Ana ama a uwwai adanshi e Yesu, ɗaɗa ozo o ro e le a dammai, "Ili i ro yi lo shi, vuma nda'a Vumavạsulạ lạngạ va amayun ɗa."

41 Ozo o ro gba a damma, "Ạyi ɗa Kristi Zamawawa'a."

Reve gba ozo o ro a damma, "Kristi Zamawawa oo utạ diga Gạlili shi. 42 Adanshi ạ Ạsulạ a damma tạ Kristi Zamawawa to utạ o ugundo u Mogono Dạwuda waru a ta matsan yi Batalami, lyuci na Dạwuda dạnại nden." ◊ 43 Oɓolo a ama'a e ne'eshen tạ ure adama e Yesu. 44 Ozo o ro ạtsumạ e le ạ shi tạ a ciga e reme Yesu, amma babu za na gura ju'wạn niyi.

Azagbain a 'yuwan tạ ạ usu Yesu

45 Ạvu ạdugari'i ạ kạmbạ ubạtạ u nan ganu a gbagbain† na Afarishi, aza a na e ece nle, "Nye i zuwai i tạwại nạ Yesu pa shi?"

46 Reve ạ usu, "Koto ạ tsurạ vuma na dammai ili i na vuma nda dammai shi!"

47 Ɗaɗa Afarishi ạ usuyi, "Hali nạ ạɗu fo Yesu pusạn ɗu tạ ana? 48 Ko ganu gbain ko Mafarishi mạ tạ ạtsumạ ạ tsu ạ usu yi shi! 49 Oɓolo a ama a nda koto e reve Wilạ wa Musa shi. Ạsulạ yuwaan le tạ unạ!"

50 Nikodimu Mafarishi mạ dạnạ tạ lo, vuma na shi 'yạwại yạ Yesu nu ufaru tsạrạ we ene yi. U damma le tạ, 51 "Wilạ u tsu u lyawa tsu tsu kototo ama babu tsu uwwa ili ya aguji i le shi. U ri ulobonu tsu ge'eto nle babu na tsu revei unusu u na a yuwain shi."

52 Ɗaɗa ele a dammai, "Upasu wạ Gạlili u ɗa vu utại fo? Kạlyuwạ Adanshi ạ Ạsulạ ulobonu, vu te reve babu vumavạsulạ na oo utạ diga Gạlili."

[53 Ne ɗa iɓolo'o i kotoi, ạvu ama e bete'we ạ tyo a 'wa le.

8

E reme tạ aashakala

1 Yesu gba u kạrạ tạ ạ tyo a Masasan mạ Zetun. 2 Ana usana u tawai, reve u 'yạwisạ ạ Ạạ'isamapaɗa nạ wasasa. Ama suru ạ tạwạ tạ ubạtạ u na u ri, ạvu u dạnu u kạrạ o ritosu le. 3 Reve munlu n Wilạ na Afarishi ạ tạwạ nạ ka na e remei e tsipere. Ạvu a zuwa yi wi isawan e memere ma ama. 4 Ạvu a damma, "Manlu, ka nda e reme yi tạ ạtsumạ e tsipere. 5 Wilạ wa Musa u rito tsu tạ a na cu'un vu ka ndolo suru a vara yi na atali o una yi! Ạvu gba nye vu dammai?" 6 A yuwan yi tạ cu'un yeci i ndolo tsạrạ ạ lyungwạ yi, waru e reme yi nu unusu.

Reve u kạɗạto reve u yuwan iɗana e iɗa na aakatsu ạ yi. 7 Ạvu a yuwisan yi yeci adama a ka'a, ạ tyo o ukosu ạvu u gaɗuwa ɗaɗa u damma nle, "Nạ vuma ro ạtsumạ ạ ɗu koto u yuwan unusu shi, lyawa wo o'wo za na aa fara vara yi na aatali." 8 Ạvu u kạɗạtowisạ u yuwan iɗana e iɗa.

9 Ana a uwwai ne, reve e bete'we ạzạ ạ tạ tạ. Aza a kpakpara ɗa a fara kạrại. Ạ tyo o ukosu Yesu ɗa nạ ka'a a buwai lo goon no oɓolo'o. 10 Ạvu u gaɗuwisa ɗaɗa we ecei ka'a, "Te gba ama'a? Vuma ro buwa lo a na wee ge'eto wu shi?"

11 Reve u usu, "Manlu, ko vuma buwa pa shi."

---

‡ **7:38** Izk. 47:1; Zak. 14:8. Re re tạ lo na aa gura jiyan ko zane ɗa mini mo utại yạ'ạ yi. 1) za vi itoni nạ 2) Yesu, ufaru wi iwawi. ◊ **7:42** 2 Sam. 7:12; Mik. 5:2.

Ɗaɗa u damma niyi, “To, ko ạmu moo kototo wu shi. Wala, agba she vu dạshi yuwan unusu wan.”]*

Yesu ɗa ekan o uvaɗi

12 Ạ tyo ɗe, ạvu Yesu damma ama'a, “Ạmu ɗa maa casu ama o uvaɗi ekan. Vuma na kuru numu suru u tạ tsurạ ekan a na a tsu ca wuma, waru waa wala ạtsumạ e irumbu shi.”

13 Reve Afarishi a damma yi, “Ana vaa yuwusan adanshi a aciyạwu, ạvu ɗa goon vaa dansa a na ili i nda amayun a ɗa. Tsu usu ili i na vu dammai shi.”

14 Reve u usu, “Ee, n ta dansa ili i nda adama a aciyạvạ, amma waru amayun a ɗa. N reve tạ ubạtạ u na mu utại, waru n reve tạ ubạtạ u na mee tyo. Ạɗu gba i reve ubạtạ u na mu utại nu ubạtạ u na mee tyo shi. 15 Ạɗu ɗa yee ge'etosu cine vaɗilimạ ee ge'etosu. Ạmu gba mee ge'etosu vuma shi. 16 Agba ko nạ n ge'eto, ure u na mee ge'etosu amayun a ɗa, adama a na ạmu ɗa ạ nde'en shi. Dada na lyungu numu to oɓolo nạ ạmu. 17 Wilạ u ɗu u damma tạ, na ama e re a yuwan adanshi ạ tạ adama e ili i ro, i ciga i 'yuwan i usu ili i na a dammai. 18 Ạmu ɗa vuma na yuwain adanshi adama a aciyạvạ, waru Dada na lyungu numu ta yuwusan adanshi a aci ạ vạ.”

19 Reve e ece, “Te ɗa dada vạ wu?”

Ạvu u usu, “I reve mu shi, agba i reve Dada vạ shi. Ni i shi i reve mu, i shi te reve Dada vạ fo.” 20 U damma tạ ili i nda suru a mantsa ma na u yuwusain uritosu ạ Ạạ'isamapaɗa, zuzu nu ubạtạ u na ạ shi a zuwusa ikebe. Agba babu za na reme niyi, adama a na mantsa mạ yi ma buwai.

Yạạ 'yạwạ ubạtạ u na mee tyo shi

21 Yesu dammisa tạ Afarishi'i, “N tạ kạrạ n lyawa ɗu, i ta zami mu, ne ɗa waru yaa lyuwa elime nu unusu u ɗu, reve i kuwạ. Yạạ 'yạwạ ubạtạ u na mee tyo shi.”

22 Ạvu azagbain a Isra'ila a damma, “U damma tạ tsạạ 'yạwạ ubạtạ u na wee tyo shi. Ụ ta a majiyan wu una aciyạyi?”

23 Reve u damma, “Ạɗu ama o uvaɗi a na ạ ri zạlạ ɗa, agba ạmu o uvaɗi wa zuva u ɗa n ri. Ạɗu ạzạ o uvaɗi a nda a ɗa, agba ạmu za vu uvaɗi u nda u ɗa n ri shi. 24 Ạyi ɗa i zuwai n damma nɗu i tạ kuwạ oɓolo nu unusu u na yaa yuwusan. Nni i 'yuwan ạ usu a na ạmu ɗaɗa†◊ za na n dammai n ri, babu ili i ro i tạ kuwạ ạtsumạ ạ nusu ɗu.”

25 Reve e ece, “Ạvu gba zane ɗa vu ri?”

Ạvu u usu, “Ạmu ɗa vuma na n tsu dansaa ɗu n ri. 26 N tạ ni ili i na maa damma aci ạ ɗu, waru ni ili yạ ạbundạ i na mee ge'eto a aci ạ ɗu. Amma maa damma ili i na n ri ne ele shi. Adama a na za na lyungu numu amayun a ɗa u tsu dansa kuci, waru n damma tạ ạzạ o uvaɗi ili i na u damma numu goon.”

27 Ama e reve a na waa dansaa le adama a Dada'a shi. 28 Adama o ndolo a ɗa u damma nle, “Ni i 'yạsạn Mawun ma Vuma zuva va akpata,† i tạ reve a na ạmu ɗaɗa za na maa dansaa ɗu n ri. I reve waru n tsu yuwan ili nu ucira u vạ shi. Ili i na Dada vạ rito numu ɗa goon n tsu damma. 29 Za na lyungu numu to oɓolo nạ ạmu. Koto u kạrạ u lyawa mu ạ nde'en shi, kuci ɗa waru n tsu yuwan ili i na waa uwwa uyo'o u vạ.” 30 Ama ạ ạbundạ a na a uwwai ili i na Yesu dammai, ạ usu yi tạ.

Amayun ạ tạ bạɗạ wu

---

* **8:11** Akuci a aatagada ạ ri nạ guzu nda shi. † **8:24** Aza a Isra'ila e reve tạ danshi “ạmu ɗa” aala ạ Ạsulạ a ɗa. Adama o ndolo a tara tạ Yesu ɗe tạ aciyạyi Ạsulạ. ◊ **8:24** Mtạ. 3:14.

31 Ạvu Yesu damma aza a na ạ usu niyi, “Ni i lyuwa elime ni itoni yu uritosu
u vạ ạzạ e itoni ya amayun a ɗa i ri. 32 Ne ɗa yee reve amayun, waru amayu'un
u tạ bạɗạ ɗu.”
33 Reve ạ usu, “Ạtsu muwun n tsukaya ma Ibrahim n ɗa, koto tso o'wo
agbashi a ama o ro shi. Cine vu dammai ạ tạ bạɗạ tsu?”
34 Reve u usu, “N damma ɗu amayun, vuma na yuwain unusu suru
aagbashi o unusu a ɗa. 35 Aagbashi ạ tsu dạnu o u'wa wu zagbain suru suru
shi, amma ulobo wu u'wa kuci o u'wa wa dada vạ yi ɗa u tsu dạnạ. 36 Adama
o ndolo nạ Mawun u bạɗạ ɗu, i to o'wo fạạn na amayun. 37 N reve tạ a na ạɗu
muwun n tsukaya ma Ibrahim n ɗa, agba i ciga tạ yu una mu adama a na i
usuyi uritosu u vạ shi. 38 N ta dansaa ɗu ili i na Dada vạ roco numu, agba i ta
yuwusan ili i na dada ɗu damma nɗu.”
39 Reve ạ usu, “Ibrahim ɗa dada tsu.”
Ạvu u damma, “Nạ ạɗu muwun ma Ibrahim n ɗa na amayun, i ta yuwan ili
i na Ibrahim yuwain. 40 Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, amayun e ili i na mu
uwwai ubạtạ wạ Ạsulạ, ạɗu ɗa nda gba i cigai yu una mu. Ibrahim aa yuwan
cu'un vi ili i ndolo shi. 41 Agba ạɗu i ta yuwusan ili i na dada ɗu yuwain foyi.”
Reve ạ usu, “Ạtsu ạgirutu a ɗa shi! Ạsulạ a ɗa Dada va amayun tsu.” 42 Ạvu
u damma le, “Nạ Ạsulạ a ɗa Dada ɗu, i shi ta ciga mu, adama a na n tạwạ tạ
ubạtạ u ɗu diga ạ Ạsulạ. Agba ạmu ɗa n tạwạtoyi aciyạvạ shi, ạyi ɗa u lyungu
numu. 43 I reve ili i na n damma nɗu shi, adama a na i usuyi uritosu u vạ
shi. 44 Mekerenkesu ma ɗa dada ɗu, i tsu yuwan tạ ili i na u cigai foyi. Diga
o ufaru za mona ɗa waru za ve epen ɗa. Babu ili ya amayun a aci ạ yi. Ili
ya aciyạyi a ɗa u tsu yuwan adanshi, waru ili i na u dammai suru epen a ɗa.
Za ve epen ɗa goon shi, amma waru dada ve epen ɗa. 45 Amma amayun a
ɗa maa dansaa ɗu, ạyi ɗa waru ili i na i zuwai i usu numu shi. 46 Ạtsumạ ạ
ɗu, zane ɗa na amayun aa gura reme mu nu unusu? Waru ana maa dansaa
ɗu amayun, nye i zuwai i usuyi shi? 47 Vuma na Ạsulạ a ɗa Dada vạ yi, u tsu
zuwa tạ atsuvu a Adanshi ạ Ạsulạ. Ạɗu gba ạzạ ạ Ạsulạ a ɗa shi, ạyi ɗa i zuwai
i zuwai atsuvu ạ ɗu shi.”

Yesu la'a tạ Ibrahim

48 Ạvu aza a Isra'ila ạ usu, “Tsu tạ mejege nạ tsu damma ạvu vuma va
Samariya‡† ɗa, waru vu tạ no otoni ạ limạ ạtsumạ ạ wu!”
49 Reve Yesu usu, “N ri no otoni a limạ shi. N ca ta Dada vạ tsugbain, ạvu i
'yuwan a ca mu tsugbain. 50 N ri e izami i tsugbain tsa aciyạvạ shi. Amma
za na cigai n ushi tsugbain tạ lo, ạyi ɗa waru za na aa yuwan uge'etosu.
51 Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, vuma na yuwain itoni nu uritosu u vạ, wạạ
kuwạ shi.”
52 Ạvu a damma yi, “Gogo tsu reve tạ a na vu ri no otoni ạ limạ! Ko Ibrahim
na amạsulạ ạ kuwạ tạ. Ạvu gba vu damma tạ, ‘Vuma na yuwain itoni nu
uritosu u vạ, wạạ kuwạ shi.’ 53 Ạvu vu la'a tạ dada tsu Ibrahim ạtsumạ a
tsugbain? U kuwạ tạ, ne ɗa fo amạsulạ. A majiyan mạ wu, zane ɗa vaa tarasa
vu ri?”
54 Reve u usu, “Nạ n ca aciyạvạ tsugbain, tsugbain tso ndolo ili i ɗa shi, ko
ke'en. Dada ɗa vuma na ca numu tsugbain, waru i damma tạ a na ạyi ɗa Ạsulạ
ạ ɗu. 55 Koto i reve yi shi, amma ạmu n reve yi tạ. Nạ n damma koto n reve
yi shi, n to o'wo za ve epen tsạ ạɗu. Amma n reve yi tạ, waru n tsu yuwan
tạ itoni ni ili i na u dammai biti. 56 Dada ɗu Ibrahim yuwan tạ mạzạngạ a na
wee ene mantsa ma na mạạ tạwạ. We ene yi tạ waru u yuwan tạ mạzạngạ.”

‡ **8:48** Nạ za va Isra'ila ɗe za ro za va Samariya, wisulusa u ɗa u dạnại. E reve tạ a na Yesu diga Gạlili
ɗa wu utại, agba Samariya ɗa shi.

57 Ạvu a damma, “Cine vu yuwain ve enei ɗe Ibrahim? Koto vu rawa a'wan
kupoton shi.”
58 Reve u usu, “Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, kafu a matsan Ibrahim, Ạmu
◊ ɗaɗa za na n ri lo.”† 59 Ana Yesu yuwain adanshi a nda, ạvu ama ạ tạɗạ atali
tsạrạ o una yi. Reve Yesu wo oɗoru o utạ, u lyawa Ạạ'isamapaɗa'a.

9

Yesu yuwaan tạ irumbạ opocino

1 Yesu pe ạtsumạ a mmalu, ạvu we ene vuma na a matsain irumbạ. 2 Ạvu
ojoro ạ yi e ece yi, “Manlu, nye i zuwai a matsain vuma nda irumbạ? Adama
o unusu wạ yi u ɗa ko adama o unusu u nan dada vạ yi?”
3 Reve u usu, “Vuma nda ri irumbạ adama o unusu wạ yi ko o unusu u nan
dada vạ yi shi. Ne ɗa a matsan niyi tsạrạ Ạsulạ o roco ucira wạ yi ạ tyo e
ekere ạ yi. 4 Nu urana, tsu 'yuwan tsu ciga tsu lyuwa elime nu ulinga wu za
na lyungu numu. Ayin o tạ lo ạ tạwạ na vuma aa gura linga shi. 5 Ạmu pa
ạtsumạ o uvaɗi u nda, ạmu ɗa n tsu ca ama o uvaɗi ekan.”
6 Ana u dammai ne, ạvu u tsuwạn mạtsạn e iɗa, ạvu u sukutạ yi, reve u kene
yi ɗaɗa u putalayi vuma'a e esu. 7 Reve u damma vuma'a, “'Yạwạ vu sa'a esu
ạ wu a Mabata ma Siluwamu.” (Urevu wa “Siluwamu” ạyi ɗa “Lyungu.”) Ạvu
vuma'a u kạrạ u sa'a. Ana ạ kạmbại o u'wa, reve we ene ure.
8 Ạvu ama o ubạtạ'ạ na akapi a na e revei u dạnạ tạ irumbạ a yuwusan ipati
reve e ece, “Vuma ndeɗe ɗaɗa, za na tsu dạnusu a yuwusan ipati shi?”
9 Ạvu ozo o ro a damma, “Ạyi ɗaɗa.”
Akapi gba a damma, “O'o, u rotso tạ vuma ndeɗe'e.”
Reve zavipati'i u reme adansa, “Ạmu ɗaɗa!”
10 Reve e ece yi, “Cine vu yuwain ɗaɗa ve eneshe gogo?”
11 Ɗaɗa u usuyi, “Vuma na ạ tsu ɗe Yesu ɗa re'wetoi mạbulạ ạvu u putala
mu e esu. Reve u damma mu, 'Yạwạ a Mabata ma Siluwamu vu sa'a esu ạ
wu.’ Ana n 'yạwạ n sa'ai, reve me ene.”
12 Ạvu e ece yi, “Te ɗa vuma'a?”
Ạvu u usu, “N reve shi.”

Afarishi a ciga tạ e reve ili i na i farai

13 Ạvu ama'a ạ 'yạwạạ Afarishi nạ vuma na dạnại irumbạ'ạ. 14 Urana u na
Yesu foɓoi mạbulạ ạvu u kạmbạto yi gbaga Ashibi a ɗa ạ shi. 15 Ɗaɗa Afarishi
o ro e ecei vuma'a, “Te ɗa vu tsurại yeni yạ wu?” Reve u usu, “Vuma ro putala
mu tạ mạbulạ mo utạnu e esu, ạvu n sa'a le, gogo ạmu ɗa nda e eneshe.”
16 Ạvu Afarishi o ro a damma, “Ạyi vuma nda Yesu, wu utạ ubạtạ wạ Ạsulạ
shi, adama a na u yuwan tsutoni nạ wilạ wa Ashibi shi.”
Ozo o ro gba a damma, “Vuma na ri nu unusu waa gura yuwan cu'un vi
iroci yi ili ya asalama o ndolo shi.” Adama o ndolo ạ usulại shi.
17 Ạvu e ecishe vuma'a, “Nye vaa damma adama a vuma na kạmbuwại esu
ạ wu gbaga?”
Ạvu vuma u usu, “Ạyi vumavạsulạ ɗa.”
18 Agba azagbain a Isra'ila ạ usu a na u dạnại irumbạ shi, ạvu u kạrạ eneshe
gogo shi. Reve ạ lyungu e ɗewe le nan dada vạ yi. 19 Ạvu e ece le, “Ulobo u
ɗu u ɗa nda'a? I damma u dạnạ tạ irumbạ ana i matsan niyi. Cine tsa ɗa u
yuwain ɗaɗa we eneshe gogo?”
20 Reve nan dada vạ yi ạ usu, “Tsu reve tạ a na ạyi mawun mạ tsu ma ɗa,
waru tsu reve tạ tsu matsan yi tạ irumbạ. 21 Amma tsu reve ko cine tsa ɗa u
yuwain we eneshe gogo shi. Waru tsu reve za na kạmbạto niyi gbaga shi. Ece

◊ **8:58** Mtạ. 3:14.

niyi. U rawa tạ a'wan a na waa gura damma ɗu na aciyạyi." 22 A damma tạ ne
adama a na a ta uwwusa wovon wa aza a Isra'ila. Aza a Isra'ila a damma tạ
ɗe vuma na dammai Yesu Zamawawa ɗa, wạạ dạshi uwisa ạ ạạ'isạ shi. 23 Ạyi
ɗa i zuwai nan dada vạ yi a dammai, "U rawa tạ u yuwan adanshi na aciyạyi.
Ece niyi!"
24 Ạvu aza a Isra'ila e ɗewishe yi we ire ạvu a damma, "Kucina nạ Ạsulạ
reve vu damma tsu amayun! Tsu reve tạ vuma na kạmbạto nuwu gbaga nda
za vu unusu ɗa."
25 Ạvu u usu, "N reve ko za vu unusu ɗa shi. Apa ili i tạ i na n revei: N dạnạ
tạ irumbạ agba gogo n te eneshe."
26 Ạvu e ece yi, "Nye u yuwaan nuwu? Cine tsa ɗa u kạmbạtoi esu ạ wu
gbaga?"
27 Reve u usu, "N damma ɗu tạ ɗe, agba i zuwaa mu atsuvu shi. Cine i cigai
yu uwwisa? I ciga tạ yoo o'wo ạzạ e itoni ạ yi fo?"
28 Ạvu e isula yi adansa, "Ạvu ɗa za vi itoni vạ yi, agba ạtsu ạzạ e itoni ya
Musa a ɗa. 29 Tsu reve tạ Ạsulạ a yuwaan tạ Musa adanshi, agba ạtsu tsu reve
lyuci na vuma nda utại shi."
30 Ạvu u usu, "Ili ya asalama i ɗa nda'a! U kạmbạto tạ esu ạ vạ gbaga, agba
ạɗu i reve ubạtạ u na wu utại shi. 31 Ạtsu tsu reve tạ Ạsulạ a tsu zuwaa ạzạ
o unusu atsuvu shi. Amma u tsu zuwaa tạ aza a na a yuwusaan yi ạgạndạ
ạvu waru a yuwan ili i na u damma nle atsuvu. 32 Ana Ạsulạ a yuwain uvaɗi,
koto ạ tsurạ vuma na kpạtu'wại esu a vuma na a matsain irumbạ shi. 33 Nạ
vuma na Ạsulạ ạ lyunguyi ɗa shi, ko ili i tạ waa gura yuwan shi."
34 Reve a damma yi, "Ạvu za vu unusu ɗa diga urana u na a matsan nuwu!
Vu ta a majiyan vu to rito tsu ili i ro?" Ạvu a damma yi wạạ dạshi uwa ạ ạạ'isạ
shi.

Tsurumbạ tsa Afarishi

35 Ana Yesu uwwai ili i na i farai, ạvu u zami vuma'a, ạvu we ece yi, "Vu
usu tạ Mawun ma Vuma'a?"
36 Reve u usu, "Zagbain, damma mu ko zane ɗa u ri, tsạrạ n usu yi fo."
37 Reve u damma yi, "Ve ene yi tạ ɗe, ạyi ɗa waru vuma na a yuwusan
adanshi nạ ạvu gogo."
38 Ɗaɗa u dammai, "Zagbain, n usu tạ!" Ạvu u yuwaan Yesu ạgạndạ.
39 Ạvu Yesu damma yi, "N tạwạ tạ tsạrạ n zangaɗa ama o uvaɗi a nda. N
tạwạ tạ tsạrạ n ca nrumbạ yeni, waru n roco aza a na a yuwusan majiyan ạ
te inda ele gba nrumbạ n ɗa."
40 Afarishi a na ạ ri lo a uwwa yi tạ, ạvu e ece yi, "Vu ta dansa ạtsu nrumbạ
n ɗa?"
41 Ạvu u usu, "Nạ nrumbạ n ɗa i ri, ạ shi ạ tsurạ ɗu nu unusu shi. Amma
ana i dammai i te inda, u ta dansa i buwa tạ pe ạtsumạ o unusu u ɗu."

10

Iroci yi za va aguɓa

1 Ạvu Yesu damma, "Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, evu nạ ạzạ ạ ngạlạlại a
ɗa goon a tsu uwa ni isula wu ubạtạ u na ạ nlạsạ ikyon, agba a tsu uwa nu
unạntsu shi. 2 Za na tsu uwa nu unạntsu ạyi ɗa za va aguɓa e ikyo'on. 3 Za vi
ipiri yu unạntsu tsu kpạtu'wạạ le tạ. Waru ikyon yi za biti e reve tạ uɗyo wạ
yi. U tsu ɗe tạ ikyon yạ yi na ala e le reve ạ kuru yi o utạ. 4 Nạ wu utạạ le suru
reve u uwa elime e le, reve gba ạ kuru yi adama a na e reve tạ uɗyo wạ yi.
5 Agba ạạ kuru vuma ro shi, shede a suma yi, adama a na e reve uɗyo wạ yi
shi." 6 Yesu yuwaan le tạ iroci i nda, agba a gura reve ili i na waa dansa shi.

Yesu za va aguɓa ạ ạɓulạ

7 Ɗaɗa Yesu dammisai, “Amayun a ɗa maa dansaa ɗu: Ạmu ɗa unạntsu wu ubạtạ wi ikyon. 8 Ama a na ạ tạwại elime ạ vạ suru evu a ɗa nạ ạzạ ạ ngạlạlại. Ikyon i poloo le atsuvu shi. 9 Ạmu ɗa unạntsu, waru za na uwai nu ubạtạ u vạ a ta wawa yi. Waru u ta gura uwa wu utạ u tsurạ anlya a na waa tama. 10 Vivu tsu tạwạ tạ adama wi ivạ wu una waru u lungusạ, ạmu gba n tạwạ tạ n ca wuma adama ạ tsurạ wuma suru suru.

11 “Ạmu ɗa za va aguɓa ạ ạɓulạ. Za va aguɓa ạ ạɓulạ u tu ufoɓu u ca wuma wạ yi adama u geshe ikyon yạ yi. 12 Za na a tarai aguɓa u ri tsu za vi ikyo'on shi. Nạ we ene mekerenkesu ạ tạwạ, u tsu suma tạ reve u lyawa lo ikyo'on. Reve mekerenkesu ma saɓa le ạvu u bete'we le. 13 Vuma'a u tsu suma tạ adama a na ulinga wa atsupu a ɗa waa yuwusan goon. Agba ko ili i damaton yi ni ikyo'on shi.

14-15 “Ạmu ɗa za va aguɓa ạ ạɓulạ. N reve tạ ikyon i vạ, cine Dada vạ reve numu. Ikyon i vạ waru e reve mu tạ, cine n revei Dada'a. N usu tạ n ca wuma u vạ adama n kamba ikyo'on. 16 N tạ ni ikyon i ro i na i ri ạtsumạ a aza a nda shi, waru n ciga n 'yuwan n tạwạ ne ele fo. A ta uwwa uɗyo u vạ, reve suru nle o o'wo oɓolo ạ tạ nạ za va aguɓa ạ tạ.

17 “Dada'a u ciga mu tạ adama a na n usu tạ n ca wuma u vạ, tsạrạ n tạwạ n ushiyisạ yi. 18 Ko za lo a usa mu wuma u vạ shi. O ucigu u vạ ɗa n cayi. N tạ nu ucira u na maa ca wuma u vạ waru nu ucira u na mạạ ushiyisạ yi, ununa Dada vạ damma numu n yuwan.”

19 Adama a adanshi ạ yi o ndolo, reve aza a Isra'ila e remishe nwasanlai vạni le. 20 Ozo o ro le nạ ạbundạ a damma, “Otoni ạ limạ a uwa yi tạ, reve o o'woto yi ajaarata. Adama ạ nye yaa zuwusaa yi atsuvu?”

21 Ozo o ro gba a damma, “Vuma na otoni ạ limạ a jaaratoi tsu yuwan adanshi ne tsunda shi. Otoni ạ limạ a ta gura zuwa irumbạ ye ene?”

A 'yuwain Yesu

22 Ạvu mantsa mo utạnu ma rawa, mantsa ma na a tsu yuwan Ạbuki o Ucuwusan nu Ucasu wạ Ạạ'isamapaɗa* ạ Urishelima. 23 A mantsa'a, Yesu shi tạ a mmalu ubạtạ u na ạ tsu ɗe Mạkisạ mạ Sulemanu ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa. 24 Reve azagbain a Isra'ila o ɓoloto zuzu nạ ạyi, ạvu a damma, “Cine tsa ɗa vạạ dạnạ a zuwusa tsu majiyan, zane ɗa vu ri na amayun? Nạ ạvu ɗaɗa Kristi Zamawawa'a, vu damma tsu mejege.”

25 Reve u usu, “N damma ɗu tạ ɗe agba i usu shi. Linga va asalama na maa yuwusan ạtsumạ a ala a Dada vạ o roco tạ ko zane ɗa n ri. 26 Agba i usu shi, adama a na ạɗu ikyon i vạ i ɗa shi. 27 Ikyon i vạ i tsu uwwa tạ uɗyo u vạ. N reve le tạ, ele waru ạ tsu kuru mu tạ. 28 N ca le tạ wuma u na woo koto shi, waru ạạ kuwạ shi. Ko za lo aa gura usa le o ukere u vạ shi. 29 Dada vạ ɗa ca numu ele. U la'a tạ koyan, waru babu za na aa gura usa le e ekere a Dada vạ. 30 Dada'a nạ ạmu ili i tạ i ɗa.”

31 Ɗaɗa waru azagbain a Isra'ila a tarai atali azama o una yi. 32 Ạvu u damma le, “N roco ɗu tạ ili i sa'ani i na Dada vạ lyungu numu n yuwan nạ ạbundạ. Adama e ili ya asalama i ne i ɗa i cigai i vuvara mu?”

33 Reve ạ usu, “Tsu ciga tsu vuvara wu adama e ili i sa'ani i ro shi, amma adama a na vu yuwain adanshi a vamaṭ e ekere ạ Ạsulạ. Ạvu vaɗilimạ ɗa, amma vu kạmbạto tạ aciyạwu unạtạ nạ Ạsulạ!”

---

* **10:22** Ạ ạbuki a nda, aza a Isra'ila a cuwusan tạ na cine Yahuza Makabiyu kạmbạtowisại Ạạ'isamapaɗa cece cina n'yuwatan mạ Ạsulạ n shi n uwa pe, reve ạ lungusạ yi. Aza a Isra'ila ạ tsu ɗe tạ ạbuki a nda Hanuka, ko “Ạbuki e Ekan.”

34 Ạvu u usu, “A ɗana tạ ạtsumạ ạ Wilạ ạ ɗu a na Ạsulạ a damma tạ, ‘Ạɗu musulạ n ɗa.’ ◊ 35 Tsu reve tạ ili i na Adanshi ạ Ạsulạ a dammai suru wo o'wo tạ amayun babu ukotu. Reve Ạsulạ e ɗe ama o ndolo musulạ, ama a na u cayi ikaka yạ yi.† 36 Ạmu gba, Dada'a u ɗangwa mu tạ adama o ulinga wạ ạɓulạ, reve u lyungu mu ạtsumạ o uvaɗi. Adama ạ nye i ɗa gba yaa dansa n ta yuwusan adanshi a vama e ekere ạ Ạsulạ o unạ u na n dammai, ‘Ạmu Mawun mạ Ạsulạ ma ɗa?’ 37 Nnạ maa yuwusan ili i na Dada vạ ciga numu n yuwan shi, she i usu mu wan. 38 Amma nạ n ta yuwusan ili i na Dada vạ aa yuwusan, i usu mu adama e ili i ndolo, ko nạ yạạ usu ili i na n dammai shi. Reve i reve amayun a na Dada'a ili i tạ i ɗa nạ ạmu, ạmu waru ili i tạ i ɗa nạ Dada'a.” 39 Reve a uwa mpolo a na ee remishe Yesu, ạvu gba u la'a.

40 Reve u 'yạwạ u pasa Uɗolu wạ Urdu ạ tyo ubạtạ u na Yahaya farai urumbusu, reve wi isawan ɗe ne'en. 41 Ạvu ama nạ ạbundạ ạ tạwạ ubạtạ wạ yi, adansa vạni le, “Yahaya yuwan ulinga wa asalama ko za tạ shi, amma ili i na u dammai adama a vuma nda suru amayun a ɗa.” 42 Reve ama a na ạ ri lo nạ ạbundạ ạ usu Yesu.

11

Ukwạ wa Li'azaru

1-2 A yuwan tạ vuma ro na ạ tsu ɗe Li'azaru ạ lyuci va Batanya ɗa u shi. U dạnạ tạ oɓolo nạ muwun mạ ạnạwu me esheli mạ yi Meri† nạ Marta. Ạyi Meri nda ạyi ɗa za na tạwạ tsuwạyin Zagbain mani'in mạ mạguru a ana, ạvu u tasa le nạ ạnji ạ yi. ◊ Urana u ro Li'azaru banakan tạ. 3 Ạvu Meri nạ Marta ạ lyungu vuma ro damma Yesu, “Zagbain, vuma na vu cigai banakan tạ.”

4 Ana Yesu uwwai ne, ạvu u damma, “Ubanaku'un woo una yi shi. Ili i nda i fara tạ tsạrạ ạ tạwạạ Ạsulạ nạ tsugbain. Ạmu waru Mawun mạ Ạsulạ, n tsurạ tsugbain adama e ili i ndolo.” 5 Yesu ciga tạ Marta na azawawa'a ạ yi. 6 Ana wu uwwai a na Li'azaru tu ubanakun, u dạshi tạ asisa pe ayin e re.

7 Ạvu u damma ojoro ạ yi, “Lyawai tsu kạmbại Yahuda.”

8 Ạvu gba a damma yi, “Manlu, a yashi i nda i ɗa azagbain a Isra'ila ạ shi a cigai a vuvara wu, ɗaɗa vu cigai vu kạmbạ ɗe?”

9 Ạvu u usu, “Tsu tạ ni irumu kupa ne ejere e ekan ạtsumạ o urana u tạ. Ne ekan o lo, ama a ta wala agba ạ tạɗạtsạ shi. E te ene adama a na ekan ạ tạ pe o uvaɗi. 10 Agba na a yuwan mmalu na ayin, ạ tạ tạɗạtsạ, adama a na babu ekan.”

11 Ɗaɗa u damma nle, “I'utsạ i tsu Li'azaru ta a nlavu, n tạ 'yạwạ ɗe yạ'ạ yi n jisan yi.”

12 Reve a damma, “Zagbain nu u ri a nlavu, u ta dansa u tạ tsurạ opocino!” 13 A ta jiyasan Li'azaru nlavu ma amayun n ɗa yi, agba a adanshi e Yesu u ta dansa u kuwạ tạ ɗe.

14 Reve wu utạ le eteshe u damma, “Li'azaru kuwạ tạ ɗe. 15 Adama ạ ɗu a ɗa maa yuwusan mạzạngạ a na n ri oɓolo nạ ạyi shi. Adama e ili i ndolo i to rito i usu mu. Tạwại tsạrạ tsu 'yạwại ubạtạ u na u ri gogo.”

16 Ạvu oojoro† o ro a na ạ tsu ɗe Toma (za na ạ tsu ɗe “Mepishe”) u damma akapi, “Tsu shoyin manlu'u suru ntsu, tsạrạ tsu kuwại oɓolo nạ ạyi!”

Yesu oɓolo nạ Meri nạ Marta

17 Ana Yesu rawai, u cina tạ cina ạ ciɗo ɗe Li'azaru hali rana nạshi. 18-19 Aza a Isra'ila† ạ 'yạwạ tạ ɗe nạ ạbundạ tsạrạ ạ cạsạ Marta nạ Meri adama a mawun mạ ạnạwu me le. Batanya tạ zuzu nạ Urishelima, alanga e le mili

◊ **10:34** Ica 82:6. † **10:35** Ama a na ạ usuyi ikaka yạ Ạsulạ ele ɗa Musa na aza a Isra'ila a Masasan ma Sinai. ◊ **11:1-2** Yah. 12:3.

re ɗa. 20 Ana Marta uwwai Yesu tạ lo ạ tạwạ, wu utạ tạ tsạrạ u ga'aton yi, Meri gba wi isawan tạ pe o uwa. 21 Ạvu Marta damma yi, “Zagbain, nạ vu shi pa, mawun mạ ạnạwu mạ vạ mạ shi ạ kuwạ shi. 22 Amma ko gogo n reve tạ Ạsulạ a ta ca wu ili i na vu pati niyi suru.”

23 Ạvu u damma, “Mawun mạ ạnạwu mạ wu u tạ 'yon ạvu u yuwisan wuma.”

24 Ạvu u usu, “N reve tạ u tạ 'yon ạvu waru u yuwan wuma o urana wu ukosu, a mantsa ma na Ạsulạ ạạ 'yạsạn ạkwạkwạ suru.”

25 Reve u damma yi, “Ạmu ɗa u'yạsạsạn wạ ạkwạkwạ nạ wuma. Aza a na waru ạ usu numu a ta yuwan wuma ko ạ shi ạ kuwạ. 26 Vuma na ri wuma ạvu u usu mu wạạ kuwạ shi. Marta vu usu tạ ne?”

27 Reve u usu, “Ee, Zagbain. N usu tạ a na ạvu ɗa Kristi Zamawawa, za na ạyi ɗa Mawun mạ Ạsulạ, waru ạyi ɗa za na ri lo ạạ tạwạ ạtsumạ o uvaɗi.”

Yesu shon tạ

28 Ana Marta dammai ne, ạvu u kạmbạ u yuwan adanshi nạ mawun mạ ạnạwu mạ yi Meri goon. Ạvu u damma, “Manlu'u u tạ pa, waru u te ɗesu wu.” 29 Ana Meri uwwai tsundolo, ạvu u 'yoshin u kạrạ ạ tyo ubạtạ wạ Yesu. 30 Koto u shi u rawa ạ lyuci'i shi, amma u buwa tạ ɗe ubạtạ u na Marta cina niyi.

31 Ama nạ ạbundạ ạ tạwạ tạ tsạrạ ạ cạsạ le, ana e enei Meri utại go'o u lyawai u'wa'a, a jiyan tạ gashi u tạ 'yạwạ ubạtạ wa aason tsạrạ u shon. Ɗaɗa o toni niyi.

32 Ạvu Meri rawa ubạtạ u na Yesu dạnại. Ana we ene niyi, u kingyo tạ ạ mạkạkạn mạ yi, ạvu u damma, “Zagbain, nạ vu shi pa, mawun mạ ạnạwu mo ulobo mạ vạ mạ shi ạ kuwạ shi.”

33 Ana Yesu ene niyi e mesun, ạvu waru we ene cine ama ạ ri e mesun oɓolo nạ ạyi fo. U yuwan tạ ạtsumolạngu ạbundạ. 34 Reve we ece, “Te ɗa gba i ciɗo niyi?”

Ạvu a damma yi, “Zagbain, tạwạ ve ene ubạtạ'ạ.”

35 Reve u shon.

36 Reve ama a na ạ dạnại zuzu nạ ạyi a damma, “Kạlyuwại cine u ciga niyi lon.”

37 Ạvu ozo o ro e le a damma, “U ca tạ irumbạ yeni. Amayun nu u shi lo u shi a lyawa Li'azaru kuwạ shi.”

Yesu 'yạsạn tạ Li'azaru ạtsumạ o ukwạ

38 Yesu buwa tạ nạ ạtsumolạngu ạ ạbundạ lon. Ạvu u kạrạ ạ 'yạwạ a aason, za na wungu u ɗa u dạnại ạtsumạ a aatali na aatali a na ạ bundạlại tsạrạ o to u'uwata'a. 39 Reve u damma, “Bundạlại aatali'i ạ nge'en.”

Reve Marta damma, “Zagbain, vu reve tạ a na Li'azaru kuwại ɗe hali rana nạshi na kạrại, gogo u tạ fara a shamusa.”

40 Ạvu u damma yi, “Vu cuwan cine n damma nuwu a na nạ vu ca okolo, vu te ene tsugbain tsạ Ạsulạ.”

41 Ạvu ạ bundạlạ aatali'i ạ nge'en. Reve u kạlyuwạ zuva ubạtạ wạ Ạsulạ ạvu u damma, “Dada, n godyo tạ a na vu uwwa numu. 42 N reve tạ vu tsu uwwa mu tạ kuci, amma n damma tạ ne adama a ama a na ạ ri pa uɓolotowu zuzu nạ ạmu. N ciga le tạ e reve a na vu lyungu numu.”

43 Ana Yesu kotoi avasa, ạvu u saala, “Li'azaru, utạ!” 44 Reve wu utạ a mmalu. A katala tạ ana ne ekere ạ yi no okoro, ạvu a katalaa yi okoro o urewesu.

Ạvu Yesu damma le, “Bạɗạ niyi ạvu i lyawa yi u kạrạ.”

O foɓo tạ o una Yesu
(Mat. 26:1-5; Mak. 14:1-2; Luk. 22:1-2)

45 Ama ạ ạbundạ a na ạ tạwại ạ kạlyuwạ Meri e ene tạ ili i na Yesu yuwain,
ạvu ạ usu yi. 46 Amma ozo o ro e le gba ạ 'yạwạ tạ a damma Afarishi ili i na
Yesu yuwain. 47 Ạvu nan ganu a gbagbain na Afarishi e ɗe iɓolo ya Azagbain
a Mbara† ubạtạ u tạ reve a damma le, “Nye tsaa yuwain? Vuma nda ta
yuwusan iroci yi ili ya asalama yạ ạbundạ. 48 Nạ tsu lyawa yi u lyuwa elime
nạ mayan me ili i nda, ama suru ạ tạ usu yi. Ạsoja ạ Roma ạ tạ tạwạ ạ lungusạ
Ạạ'isamapaɗa ni iɗa i tsu.”

49 Kayafa vuma tạ ɗa ạtsumạ a Azagbain a Mbara† za na dạnại aabara a
nan ganu ạtsumạ a aa'wan o ndolo, ạvu u damma, “Ko ili i tạ i reve shi! 50 Cine
tsa ɗa yaa lyawa ạ lungusạ iɗa'a suru? Lyawai vuma nda kuwạ, tsạrạ ama
suru ạ dạnạ wuma.”

51 Majiyan ma nda mo utạ a asuvu a Kayafa shi. Amma adama a na ạyi ɗa
u dạnại aabara a nan ganu a aa'wan o ndolo, u yuwisan tạ adanshi e ili i na
yaa fara: U dansa tạ a na Yesu tạ kuwạ adama a aza a Isra'ila suru. 52 Ko nạ
ne Yesu ạạ kuwạ adama a aza a Isra'ila goon shi. U tạ kuwạ tsạrạ u ɓoloto
muwun mạ Ạsulạ o o'wo za tạ, aza a na ạ ri ubazu ạtsumạ o uvaɗi. 53 Urana
u ndolo u ɗa a farai izami yu ure u na oo una yi.

54 Adama o ndolo, Yesu yuwan mmalu ạtsumạ a Yahuda a alanga eteshe
shi, ạvu u lyawa Urishelima. U kạrạ tạ ạ tyo ạ lyuci va Ifaramu, za na ri ạ
nge'en mu una, ạvu u dạnu ɗe oɓolo no ojoro ạ yi.

55 Mantsa'a ma yuwan tạ zuzu nạ yashi yạ Ạbuki a Mapasa. Ama ạ ạbundạ
aza a na ạ dạnại ạ mulyuci n keke'en ạ kạrạ tạ ạ tyo Urishelima kafu mantsa
mạ ạbuki'i, tsạrạ ạ kạmbạto aciyele cece ununa Wilạ u damma nle a yuwan.
56 Ạ shi tạ a ciga e ene Yesu, amma ele pe ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa, ạvu e ecelei
vạni le, “Nye i ɗa majiyan mạ ɗu? U tạ tạwạ ubạtạ wạ ạbuki'i?” 57 Ạvu nan
ganu a gbagbain na Afarishi a damma ama'a a na nạ vuma ro ene Yesu'u,
vuma'a u tạwạ u damma le. Ạvu ạ tạwạ e reme yi.

12

Meri tsuwạyin Yesu mani'in

1 Ana u buwai rana tạli a fara Ạbuki a Mapasa, ạvu Yesu kạrạ ạ tyo Batanya,
reve u rawa o u'wa wa Li'azaru, za na u 'yạsạin ạtsumạ ạ ạạkwạkwạ. 2 Reve
o foɓoo yi pe malyuwaa. Marta ɗa tạwại ni ilyalya'a, Li'azaru waru u shi tạ
oɓolo na aza a na a lyuwai oɓolo nạ Yesu. 3 Reve Meri tara meden ma mani'in
mạ mạguru, za vi ikebe lon, ạvu u tsun yi a ana e Yesu. Reve u tasa le nạ ạnji
ạ yi. Reve mạguru mo shiton u'wa'a.

4 Oojoro o ro za na ạ tsu ɗe Yahuza Iskariyoti shi tạ lo. Ạyi ɗa za na aa wina
Yesu, ạvu u damma, 5 “Mani'in mo ndolo ma ta rawa ikebe i na i rawai ikebe
yu ulivu ukpakuta'atsu (300).* Ạ shi ta wina yi reve a ca alambi ikebe'e.”
6 Agba Yahuza yuwan adanshi a alambi na amayun shi. U damma tạ ne ana
wo o'woi ạyi vivu ɗa. Ạyi ɗa u dạnại za vu uzuwa wi ikebe, waru u tsu tarasa
tạ ikebe pe adama a aciyạyi.

7 Ạvu gba Yesu damma, “She vu damaton yi wan. U yuwan tạ ne e ifoɓi yạ
ạciɗạ ạ vạ. 8 I tạ dạnạ na alambi kuci, agba yạạ dạnạ oɓolo nạ ạmu kuci shi.”

A yuwan tạ mpolo o una Li'azaru

* **12:5** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nạ Tsuheleni ạyi ɗa “dinari ukpakuta'atsu (300).” Kạlyuwạ Ucuɗuwu wi “Ikebe.”

9 Ana ama a uwwai a na Yesu rawa tạ, ạ tạwạ tạ nạ ạbundạ adama e ene
Yesu nạ Li'azaru, vuma na u 'yạsạin ạtsumạ o ukwạ. 10-11 Ama nạ ạbundạ a
lyawa tạ itoni i nan ganu va aza a Isra'ila, reve a uwa itoni yạ Yesu adama a
Li'azaru. Ili i ndolo i ɗa i zuwai nan ganu a gbagbain a yuwain ifoɓi i na oo
una Li'azaru fo.

Yesu uwai Urishelima
(Mat. 21:1-11; Mak. 11:1-11; Luk. 19:28-40)

12 Ana usana u tawai, reve oɓolo a ama nạ ạbundạ a na ạ tạwại adama ạ
Ạbuki a Mapasa† a uwwa a na Yesu tạ lo ạ tạwạ Urishelima. 13 Ɗaɗa a tarai
ashuwa-shuwa reve ạ 'yạwạ a ga'an nạ Yesu, a yisaali,
"Husana!† A ciɓala Ạsulạ!"
"Ạsulạ a zuwaa za na tạwại ạtsumạ a ala ạ Ạsulazuva aba'un!"
"Ạsulạ a zuwaa Mogono ma Isra'ila aba'un!"

14 Ạvu Yesu zami molloli reve u kumba yi. Ạyi ɗa ili i na Zakariya
vumavạsulạ dammai,
15 "Ama ạ Urishelima† she yu uwwa wovon wan!
Mogono mạ ɗu mo tạ lo ạ tạwạ, waru u ta kumba molloli."

16 A mantsa mo ndolo, ojoro ạ yi a gura reve ili i ndolo shi. Amma ạ tyo ɗe
a mantsa ma na ạ 'yạsạn niyi ạ tyo a tsugbain, reve a cuwan a na Adanshi ạ
Ạsulạ a dammai ne adama ạ yi, waru a yuwaan yi tạ ili i nda.

17 Ama nạ ạbundạ ạ shi tạ oɓolo nạ ạyi, ana u 'yạsạin Li'azaru ạtsumạ ạ
ạkwạkwạ, ạvu u damma yi wu utạ a aason. Ạ shi tạ a dansaa ozo o ro ili i na
Yesu yuwain. 18 Ama nạ ạbundạ o utạ tạ aa cina yi, adama a na a uwwai ili
ya asalama i nda. 19 Ɗaɗa Afarishi† a dammulai, "Ye ene tạ, tsu tsurạ ulyuwu
wa aci shi suru suru! Kạlyuwại, uvaɗi suru u to tono yi!"

Nheleni n ciga tạ me ene Yesu

20 Nheleni† n ro n 'yạwạ tạ fo Urishelima a yuwan ạgandạ a mantsa mạ
Ạbuki a Mapasa'a. 21 Reve ạ 'yạwạ ubạtạ wạ Filibu (vuma na utại diga ạ lyuci
va Besaida ạtsumạ ạ Gạlili) ạvu a damma, "Manlu, tsu ciga tạ tse ene Yesu."
22 Ạvu Filibu 'yạwạ u damma Andarawu, reve ele ra ạ 'yạwạ a damma Yesu.

23 Ạvu u damma le, "Mantsa ma yuwan tạ ana Mawun ma Vuma† mạạ ushi
tsugbain tsạ yi. 24 Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, cu'un vu shina tạ na riyại e
iɗa waa kạmbạ ạbundạ shi, she nu u kuwạ. Agba nu u kuwạ, u ta matsan
ạbundạ. 25 Za na cigai wuma wạ yi ạtsumạ o uvaɗi u nda u ta lamba yi. Za na
wasain wuma wạ yi o uvaɗi u nda u tạ tsurạ wuma u na woo koto shi. 26 Za
na cigai u yuwaan mu tsugbashi suru, u ciga u 'yuwan u tạwạ u kuru mu,
adama aagbashi ạ vạ ạ dạnạ oɓolo nạ ạmu ubạtạ u na n ri suru. Waru Dada
vạ ta ca za na yuwaan numu tsugbashi suru tsugbain."

Yesu yuwan tạ adanshi o ukwạ wạ yi

27 Ạvu Yesu lyuwa elime na adanshi, "Gogo nda n tạ ạtsumạ a addama. N
damma, 'Dada wawa mu nạ mantsa ma nda?' Ne ɗa shi, n tạwạ tạ a mantsa
ma nda adama a nda, adama n sowo ạtsumạlimạ. 28 Dada, roco ama tsugbain
tsạ wu!"

Ɗaɗa uɗyo wu utại diga zuva ạvu u damma, "N roco tạ ɗe cine n ri nạ
tsugbain waru n tạ dạshi roco."

29 Oɓolo a ama a na ạ dạnại lo mishin a uwwa tạ uɗyo'o, reve ozo o ro e le a
damma tsata tsa ɗa. Ozo o ro gba a damma, "Malingata mạ Ạsulạ ma ɗa ma
yuwain adanshi nạ ạyi!"

---

† **12:15** Zak. 9:9. Aatagada a Adanshi ạ Ạsulạ a Tsugana tsa yuwan tạ ulinga nạ Sihiyona, amma aala
o ro ạ Urishelima a ɗa waru.

30 Ạvu Yesu damma le, “Adama ạ ɗu a ɗa uɗyo'o u tạwại, adama ạ vạ a ɗa shi.
31 Gogo mantsa ma ɗa na Ạsulạ e ge'eto ama o uvaɗī. Waru mantsa ma ɗa ana
Ạsulạ ạạ gbạrạ Male za na aa yuwusan tsugono tsu uvaɗī tsa nda. 32 Agba nạ
ạ 'yạsạn mu a akpata ạtsumạ o uvaɗi, n to rono koyan ạ tạwạ yạ'ạ vạ.” 33 Yesu
damma tạ ne adama u roco cine wạạ kuwạ.
34 Reve oɓolo a ama'a ạ usu, “Wilạ u tsu u damma tsu tạ a na Zamawawa'a
u tạ dạnạ lo kuci. To, cine tsa ɗa, vaa damma ạ tạ 'yạsạn Mawun ma Vuma
zuva va akpata? Zane ɗa Mawun ma Vuma ma nda'a?”
35 Ạvu Yesu usu, “I tạ tsurạ ekan a na a jima ke'en. I lyuwa elime nạ mmalu
eka'an ubuwu lo. Ni i yuwan ne, to, yạạ tạɗạtsạ shi ni irumbu i tạwạ. Amma
ni i yuwan mmalu ạtsumạ e irumbu, yee reve ubạtạ u na yee tyo shi. 36 Cayi
za na tạwại ne ekan okolo ạ ɗu, ạyi ubuwu oɓolo nạ ạɗu. Daɗa yoo o'wo ama
a na ạ ri nden ạtsumạ e ekan.”

Ama o ro a 'yuwan tạ a ca Yesu okolo e le

Ana Yesu dammai ne, reve u kạrạ u 'yạwạ u pa'an adama e ene yi wan.
37 Ko na u yuwain iroci yi linga va asalama a nda ạ mạkạkạn me le, ạ ushi yi
shi. 38 A yuwan tạ ne adama e ili i na Ishaya vumavạsulạ dammai wo o'wo
amayun,
“Ạsulazuva, zane ɗa usuyi ili i na tsu damma nle?
Waru zane ɗa enei ucira wạ wu?” ◊
39 Ishaya† waru u damma tạ ili i na i zuwai ạ kuɗại ạ usu ạyi ɗa:
40 “Ạsulazuva ạ rumbạnạto tạ esu a ama,
reve waru u zuwa o o'wo aza a aciyogbamu.
U yuwan tạ ne adama e ene ko e reve wan,
waru adama ạ kạmbạ ubạtạ wạ Ạsulazuva u kạmbuwạ le gbaga wan.” ◊
41 Ishaya damma tạ ne, adama a na we enei tsugbain tsạ Yesu, ạvu u yuwan
adanshi ạ yi.
42 A mantsa'a, reve azagbain nạ ạbundạ a ca yi okolo e le. Agba adama a
na aa uwwusa wovon wa Afarishi, a yuwan adanshi ạ yi a alanga eteshe shi,
adama Afarishi ạ gbạrạ le ạtsumạ ạ ạạ'isạ'ạ wan. 43 A la'a tạ ciga ama a cuwa
le a na Ạsulạ a cuwa le.

Yesu tạwạ tạ adama u wawa uvaɗī

44 Ạvu Yesu damma koyan a uwwusa, “Za na ushi numu suru, u ushi mu tạ
oɓolo nạ za na lyungu numu. 45 Za na suru ene numu, we ene tạ za na lyungu
numu. 46 N tạwạ tạ ạtsumạ o uvaɗī ana za na tạwạyi ne ekan ạtsumạ o uvaɗi,
adama za na ca numu okolo waa buwa ạtsumạ e irumbu shi.
47 “Za na suru uwwai adanshi ạ vạ, reve u 'yuwan ạ kuru le, ạmu ɗa moo
kototo yi shi. Adama a na n tạwạ adama n kototo uvaɗī shi, amma adama n
wawa yi. 48 Agba ili i na yoo kototo za na 'yuwan numu na adanshi ạ vạ o tạ
lo. Adanshi a na n dammai, ạyi ɗa ili i na yoo kototo yi o urana wu ukosu.
49 Ili i na moo ritosu ili ya aciyạvạ i ɗa shi. Dada na lyungu numu, ạyi ɗa u
damma numu ili i na maa damma ni ili i na moo rito. 50 N reve tạ ili i na u
dammai ama a yuwan, ili'i i zuwa tạ ama ạ tsurạ wuma u na woo koto shi.
Ạyi ɗa i zuwai maa dansaa ɗu ili i na Dada'a u damma numu gan.”

13

Yesu sa'a tạ ana o ojoro ạ yi

1 Ele lo kafu urana wạ Ạbuki a Mapasa a rawa, Yesu reve tạ mantsa ma na
waa lyawa uvaɗī u rawa tạ, tsạrạ u kạmbạ ubạtạ wa Dada. Ụ ciga tạ ama a

◊ **12:38** Isha. 53:1. ◊ **12:40** Isha. 6:10.

na ạ ri pe ạtsumạ o uvaɗi aza a na a ciga niyi, waru u ciga le tạ hali ạ tyo o ukosu.
2 Ạyi a lyuwusa ilyalya oɓolo no ojoro ạ yi nu ulivu, agba Mekerenkesu
ma zuwa tạ ɗe Yahuza, mawun mạ Simo Iskariyoti, u jiyan adama u wina yi.
3 Yesu reve tạ a na Dada vạ yi ca niyi ɗe ucira e ekere e ili suru, waru u tạwạ
tạ diga ạ Ạsulạ, waru u tạ kạmbạ ubạtạ wạ Ạsulạ. 4 Ele ạtsumạ a alya, ạvu u
'yon mishin ɗaɗa u foɗoi utugu wạ yi reve wu nlạ mayaga e ikyun yạ yi. 5 Ạvu
u tsun mini a masa'atsu reve u uwa masa'a ma ana mo ojoro ạ yi, ạvu u tasa
le nạ mamuna ma na wu nlại e ikyun yạ yi'i.
6 Ana u rawai ubạtạ wạ Simo Bituru, ạvu u damma yi, “Zagbain, vu ciga tạ
vu sa'a mu ana?”
7 Reve u usu, “Vu reve ili i na maa yuwusan gogo shi, amma vu tạ tạwạ vu
reve nạ ạcạpạ.”
8 Ạvu Bituru damma, “O'o, vaa sa'a ana ạ vạ shi.”
Ạvu u usu, “Nạ n sa'a ana ạ wu shi, vu pe ạtsumạ a ama ạ vạ shi.” 9 Ɗaɗa
u dammai, “Zagbain, she vu sa'a ana ạ vạ goon wan! Sa'a ekere na aaci ạ vạ
fo!”
10 Ạvu u damma, “Nạ vuma sumbạ, lipu vạ yi suru u tsu dạnạ tạ cece. Ana
ạ yi a ɗa goon u cigai u sa'a. Waru ạɗu i tạ cece, agba suru nɗu ɗa shi.” 11 U
reve tạ vuma na aa wina yi, ạyi ɗa i zuwai u dammai, “Suru nɗu ɗa i ri cece
shi.”
12 Ana u kotoi masa'a ma ana me le, ạvu wo oto utugu wạ yi. Ạvu u
dạnuwisạ, reve we ece le, “I reve tạ ili i na n yuwaan nɗu gogo? 13 I ɗe mu tạ
‘Manlu’ nạ ‘Zagbain’ waru amayun a ɗa ɗu, adama a na ne ɗaɗa n ri. 14 Ạmu,
Zagbain nạ Manlu mạ ɗu, n sa'a tạ ana ạ ɗu gogo. Ạɗu fo i sa'alai ana ạ ɗu.
15 N yuwan tạ ne adama e iroci tsạrạ i yuwan cine n yuwaan nɗu. 16 Amayun
a ɗa maa dansaa ɗu, aagbashi a la'a zavu'wa vạ yi shi. Malingata ma la'a za
na lyungu niyi shi. 17 I reve tạ ili i nda, waru Ạsulạ a ta zuwaa ɗu aba'un, ni i
yuwan le.
18 “Maa yuwusan adanshi adama ạ ɗu suru shi. N reve tạ aza a na n
ɗangwai. Amma ili i na Adanshi ạ Ạsulạ a dammai ciga 'yuwan u shiwan.
Reve u damma, ‘Vuma na aa lyuwusa oɓolo nạ ạmu ɗa wina numu!’ ◊
19 “N ta dansaa ɗu ili i nda gogo kafu u fara, tsạrạ nu u fara, i usu a na ạmu
ɗaɗa* za na ri lo kuci. 20 N ta dansaa ɗu amayun, vuma na ushiyi malingata
mạ vạ, u ushi mu tạ fo. Waru vuma na usu numu, u usu tạ vuma na lyungu
numu.”

Yesu damma tạ ili i na yaa cina yi (Mat. 26:20-25; Mak. 14:17-21; Luk. 22:21-23)

21 Ana Yesu kotoi adanshi o ndolo, ạvu u uwa ạtsumolạngu ạ ạbundạ lon.
Ɗaɗa u dammai a alanga e eteshe, “N ta dansaa ɗu amayun, vuma tạ ạtsumạ
ạ ɗu u ta wina mu.”
22 Agba ojoro ạ yi e reve ili i na waa dansa shi. Ạvu ạ kạlyuwulại vạni le.
23 Za tạ ạtsumạ o ojoro ạ yi za na Yesu cigai lon,† dạnạ tạ nden zuzu nạ ạyi.
24 Ạvu Simo Bituru yuwaan yi adanshi nu ukere reve u damma, “Ece yi ko
zane ɗa waa yuwusan adanshi a aci ạ yi.”
25 Reve oojoro'o u raɓatowo Yesu, ạvu we ece yi, “Zagbain, ạtsumạ ạ tsu,
vuma ne ɗa vaa yuwusan adanshi a aci ạ yi?”

◊ **13:18** Ica 41:9. * **13:19** Aza a Isra'ila e reve tạ danshi “ạmu ɗaɗa” aala ạ Ạsulạ a ɗa. Pa nda Yesu ta dansa ili i tạ i ɗa u ri nạ Ạsulạ. † **13:23** Oojoro a na Yesu cigai lo'on, ạyi ɗa Yahaya za na ɗanai aatagada a nda. U ciga u ɗe aala ạ yi shi ɗaɗa u zuwusai “za na Yesu cigai lon” ko “oojoro o ro” ạtsumạ e iɗana yạ yi.

26 Ạvu u usu, “N to oto assala a nda o usa'an. Vuma na n cayi ạyi ɗa waa
wina mu.” Ạvu wo oto assala'a ạvu u ca Yahuza, ulobo wạ Simo Iskariyoti.
27 Ana Yahuza ushiyi assala o ndolo, ɗaɗa Male ma uwa niyi.
Ɗaɗa Yesu dammai, “Yahuza, 'yạwạ gogo vu yuwan ili i na vu cigai vu
yuwan.” 28 Ạtsumạ a aza a na ạ dạnại lo a alya, babu za na revei ili i na i
zuwai Yesu dammai ne Yahuza. 29 Amma adama a na Yahuza ạyi ɗa le za
vu uzuwa, ozo o ro a yuwusan tạ majiyan gashi Yesu damma yi tạ, u 'yạwạ
u tsupa ikebe yi ilyalya, ko u ne'eshen alambi ikebe. 30 Ana Yahuza ushiyi
assala o ndolo, reve wu utushi, cina ayin a yuwan.

Wilạ u sa'avu

31 Ana Yahuza kạrại, reve Yesu damma, “Mantsa ma rawa tạ a na ạmu
Mawun ma Vuma maa uwa ạtsumạ a tsugbain tsạ vạ, waru Ạsulạ ạ tạ tsurạ
tsugbain adama e ili i na yaa cina mu suru. 32 Nạ Ạsulạ ạ tsurạ tsugbain
adama ạ vạ, Ạsulạ na aciyạyi u to roco cine Mawun ma Vuma mạ ri nạ
tsugbain gogogo.
33 “Muwun n vạ, mantsa ke'en ɗa ma buwa numu a na mạạ dạnu nạ ạɗu.
I ta zami mu, agba yạạ tsurạ mu shi. N damma ɗu tạ cine n dammai aza a
Isra'ila, ‘Yaa gura 'yạwạ ubạtạ u na mạạ 'yạwạ shi.’
34 “Amma n ta casu ɗu wilạ u sa'avu u na yạạ kuru. I ciga i 'yuwan i cigalai
cine n ciga nɗu. 35 Ni i cigalai, ama suru e te reve ạɗu ojoro ạ vạ a ɗa.”

Yesu yuwan tạ adanshi a na Biturụ a wasan yi

36 Reve Simo Biturụ ece Yesu, “Zagbain, te ɗa vee tyo?”
Reve u usu, “Ubạtạ u na mạạ 'yạwạ vaa gura toni mu ɗe shi, amma ạ 'yạwạ
ɗe vu to toni mu.”
37 Ạvu we ece yi, “Zagbain, nye i zuwai moo toni wu gogo shi? N tu ufoɓu
n kuwạ oɓolo nạ ạvu!”
38 Reve u usu yi, “Vu tu ufoɓu vu kuwạ adama ạ vạ? Amayun a ɗa maa
damma wu, kafu moton ma saala, vu ta wasan mu uta'atsu.”

14

Yesu ɗa ure ạ tyo ya Dada

1 Reve Yesu damma ojoro ạ yi, “She u ɓạlạ ko i dạnạ nạ ạtsumolạngu wan.
I ushi Ạsulạ, waru i ushi mu fo. 2 Asula ạ ạbundạ ạ tạ ɗe o u'wa wa Dada vạ,
waru n tạ 'yạwạ n foɓoo ɗu ubạtạ. Na amayun a ɗa shi, n shi a damma ɗu ne
shi. 3 Nạ n koto mayan me ili i nda, n tạ tạwisạ n tara ɗu ạ tyo oɓolo nạ ạmu.
Reve tsu dạnuyi oɓolo. 4 I reve tạ ure ạ tyo ubạtạ u na mee tyo.”
5 Reve Toma usu yi, “Zagbain, tsu reve ubạtạ u na vee tyo shi. Cine tsee
reve ure ạ tyo ɗe?”
6 Reve u usu, “Ạmu ɗa ure u na u rocoi amayun ạ Ạsulạ waru n ca ama
wuma. Babu vuma na ạạ 'yạwạ ya Dada she nu u kuru nu ubạtạ u vạ. 7 Ni i
shi i reve mu na amayun, i te reve Dada vạ fo. Amma diga gogo i reve yi tạ,
waru ye ene yi tạ.”
8 Ạvu Filibu damma, “Zagbain, roco tsu Dada'a, ạtsu u ta rawa tsu.”
9 Reve u usu, “Filibu, n to oɓolo nạ ạɗu nu ujimu. Cine tsa ɗa wo o'woi hali
n gogo koto vu revei ko zane ɗa n ri shi? Vuma na ene numu suru, we ene
tạ Dada. To, cine vaa dansa n roco ɗu Dada'a. 10 Koto vu ca okolo a na ạmu
n ri pe ạtsumạ a Dada, waru Dada ri pe ạtsumạ ạ vạ shi? Adanshi a na maa
dansaa ɗu adanshi ạ vạ a ɗa shi, amma Dada ɗa na ri pe ạtsumạ ạ vạ, waru
ạyi ɗa waa yuwusan ulinga wạ yi. 11 Usuyi Dada'a u tạ pe ạtsumạ ạ vạ, ạmu

waru n tạ pe ạtsumạ a Dada. Nạ yaạ usu mu adama e idanshi i vạ shi, to, usu numu adama e ili i na n yuwain.
12 “Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, vuma na suru usu numu, ta yuwan ili i na n yuwusain. Aza a na ạ usu numu a ta yuwan ili i na i la'ai za na n yuwusain, adama a na n tạ kạmbạ n dạnu oɓolo nạ Dada. 13 Waru ni i pati ili i ro ạtsumạ a ala ạ vạ, n ta yuwaan ɗu, adama Mawu'un u tạwaạ Dada nạ tsugbain. 14 N ta yuwaan ɗu ili i na i patiyi suru ạtsumạ a ala ạ vạ.

Nzuwulai n na Ruhu va Akiza ạạ tạwạ

15 “Ni i ciga mu, i ta yuwan ili i na n damma nɗu i yuwan suru. 16 Waru n ta pati Dada u ca ɗu Za vi Ikambi i ro, za na ạạ dạnu nạ ạɗu hali ukosu. 17 Ạyi ɗa Ruhu va Akiza,† za na rocoi amayun adama ạ Ạsulạ. Ama o uvaɗī ạạ usu yi shi, adama a na e ene yi shi, waru e reve yi shi. Amma ạɗu i reve yi tạ, adama a na u tạ pe nden ạtsumạ ạ ɗu, waru u tạ dạnạ pe ạtsumạ ạ ɗu. 18 Nạ n kạrạ, maa lyawa ɗu ạ nde'en tsa mkpa'an shi, n tạ tạwisạ yạ'ạ ɗu. 19 Mantsa ma buwa tạ ke'en, ama o uvaɗī a buwa ee ene mu shi, amma ạɗu i te ene mu. Adama a na ạmu wuma u ɗa n ri, ạɗu waru i tạ dạnạ wuma. 20 Nu urana u ndolo u tạwạ, i te reve a na n ri pe ạtsumạ a Dada. Waru i te reve a na i ri ạtsumạ ạ vạ, waru ạmu n ri ạtsumạ ạ ɗu. 21 Vuma na ciga numu suru, u ta yuwan ili i na n dammai suru, ạvu Dada vạ ciga yi fo. Ạmu fo n ta ciga yi, ạvu n roco yi ko zane ɗa n ri.”
22 Ạvu Yahuza (ạyi nda Yahuza Iskariyoti ɗa shi) damma, “Amma Zagbain, cine vu foɓoi vu roco tsu aciyạwu amma ạ tyo a akapi shi?”
23 Reve u usu, “Na ama a ciga mu, a ta yuwan ili i na n damma nle a yuwan suru. Dada vạ ta ciga le, ạvu tsu tạwạ yạ'ạ le, ạvu waru tsu dạnu oɓolo ne ele. 24 Vuma na gba ciga numu shi, waa yuwan ili i na n dammai shi. Ili i na yu uwwa numu n dammai, yạ'ạ vạ ɗa wu utại shi, amma o unạ wa Dada u ɗa za na lyungu numu.
25 “N damma ɗu tạ ili i nda suru a mantsa ma na n dạnại oɓolo nạ ạɗu. 26 Amma ạyi Za vi Ikambi u to roco ɗu ili suru, waru u ta zuwa ɗu i cuwan ili i na n damma nɗu suru. Ạyi Za vi Ikambi i nda ạyi ɗa Ruhu va Akiza za na Dada vạ ạạ lyungu ạtsumạ a ala ạ vạ. 27 N zuwa ɗu tạ i tsurạ mạzạngạ o okolo ạ ɗu, cu'un mạzạngạ na n ri nạ ạyi o okolo ạ vạ, ạyi ɗa maa zuwa ɗu i tsurạ. Ạsuvu nden a na maa ca woo o'wo cine uvaɗī waa ca shi. Adama o ndolo she i yuwan ạtsumolạngu lon wan, waru she yu uwwa wovon wan.
28 “Yu uwwa mu tạ ɗe adansa n tạ kạrạ waru n tạ tạwisạ yạ'ạ ɗu. Ni i ciga mu na amayun i yuwan mạzạngạ a na mạạ kạmbạ ya Dada, adama a na u la'a mu tạ tsugbain. 29 N ta dansaa ɗu ili i nda gogo kafu u fara, adama nu u fara i usu. 30 Mạạ dạshi yuwan adanshi ạ ạbundạ nạ ạɗu shi. Adama a na za tsugono tsu uvaɗī u nda u tạ lo ạ tạwạ. Amma u ri nu ucira a aci ạ vạ shi. 31 N yuwan tạ ili i na Dada vạ damma numu n yuwan suru, tsạrạ ama o uvaɗī a nda e reve n ciga yi tạ.
“Tạwại gogo tsu kạrại.”

15

Ataci ne eten

1 Ạvu Yesu lyuwa elime na adanshi no ojoro ạ yi, reve u damma, “Ạmu ɗa ikyun ya amayun i na i tsu utạạ ataci† a inabi. Dada vạ ạyi ɗa cimbi. 2 Ne eeten a na ạ ri za vạ nu u matsan shi, u tsu gasa yi tạ. Waru u tsu lapula tạ eeten a na a tsu matsan muwun, tsạrạ u matsan muwun mạ ạbundạ. 3 Ili i na n damma nɗu u zuwa ɗu tạ ɗe i kạmbạ cece. 4 Ni i ri ukaɓu nạ ạmu, n to

o'wo ukaɓu nạ ạɗu. Eeten a tsu matsan na aciyạyi shi. U ta matsan nu u buwa ukaɓu ni ikyun. Ne ɗa ạɗu fo yaa matsan shi, she ni i ri ukaɓu nạ ạmu.
5 "Ạmu ɗa ikyun ya ataci'i, ạɗu gba eten. Nạ za suru kaɓa yạ'ạ vạ, ạmu
waru ukaɓu nạ ạyi, u tạ matsan lon. Agba yaa gura yuwan ili i ro shi, she nạ
n kamba ɗu. 6 Nạ za ri ukaɓu nạ ạmu shi, u tạ gashi eeten a na a tsu vari reve
u 'yewe. Ama a tsu tara tạ eten a na e 'yewei, reve a zuwa le a akina ạ kulạto
le. 7 Ni i ri ukaɓu nạ ạmu nạ waru yạạ kurusu uritosu u vạ, i ta pati Dada ili i
na i cigai suru, ạvu gba u ca ɗu. 8 Nạ yaa matsasan muwun mạ ạbundạ, u to
rocosu a na ạɗu ojoro ạ vạ a ɗa, waru i to rocosu ama tsugbain tsa Dada vạ.
9 "N ciga ɗu tạ cine Dada vạ ciga numu. Gogo i kaɓa ạtsumạ e icigi i vạ. 10 Ni
i yuwan ili i na n dammai, i ta kaɓa ạtsumạ e icigi i vạ. Ne ɗa waru, n yuwain
ili i na Dada vạ damma numu n yuwan, ne ɗa fo n ri ukaɓu ạtsumạ e icigi yạ
yi. 11 N damma ɗu tạ ili i nda suru adama yoo o'wo nạ cu'un mạzạngạ ma na
n ri nạ ạyi, adama waru mạzạngạ mạ ɗu mo o'wo ushete wan. 12 Apa nda ili
i na maa dansaa ɗu i yuwan: i cigalai ununa n ciga nɗu. 13 Babu icigi i na i
la'ai nda, vuma kuwạ adama ạ n'utsạ mạ yi.
14 "Ạɗu n'utsạ n vạ ɗa, ni i kuru ili i na maa dansa. 15 M buwa e ɗesu ɗu
agbashi shi, adama a na zagbain tsu damma agbashi ạ yi ili biti shi. Amma
n te ɗesu ɗu n'utsạ, adama a na n damma nɗu ili i na Dada vạ damma numu
biti. 16 I ɗangwa mu shi. Ạmu ɗa n ɗangwa nɗu. Ạvu waru n ca ɗu ulinga u
nda i yuwan: 'Yạwại i matsan muwun, icu'un i na yaa jima. Ne ɗa Dada aa ca
ɗu ili i na i pati niyi suru na ala† ạ vạ. 17 Apa ili i na n damma nɗu i yuwan: I
cigalai.

Uvaɗi u ta 'yuwan ojoro'o

18 "Na ama o uvaɗi a nda a 'yuwan ɗu, i cuwan ạmu ɗa a fara 'yuwain. 19 Nạ
ạɗu ạzạ o uvaɗi a ɗa, a ta ciga ɗu ununa a cigai ạzạ e le. Amma n ɗangwa ɗu
tạ yu utạ ạtsumạ o uvaɗi, adama o ndolo ạɗu ạzạ o uvaɗi a ɗa shi. Ạyi ɗa i
zuwai uvaɗi u 'yuwan nɗu. 20 I cuwan ni ili i na n damma nɗu: Aagbashi a
la'a zavu'wa vạ yi shi. Na ama o ɓongi mu, o to ɓongi ɗu fo. Waru na a yuwan
ili i na n rito nle a yuwan, a ta yuwan ili i na i damma nle fo a yuwan. 21 Agba
o to ɓongi ɗu adama a na i ri ạzạ ạ vạ. A ta yuwan ne adama a na e revei za
na lyungu numu shi. 22 Nạ n shi n tạwạ n yuwaan le adanshi shi, ạ shi ạ dạnạ
nu unusu u na wạạ tạwạạ le no oforo shi. Amma gogo ạ ri nu ure u motạạ
shi adama o unusu u le. 23 Za na 'yuwan numu biti u 'yuwan tạ Dada vạ. 24 N
yuwan tạ linga va asalama e memere me le, icu'un i na ko za koto yuwain shi.
Nạ n shi n yuwan linga nda shi, ạ shi ạ dạnạ nu unusu shi. Agba gogo nda e
ene tạ ili i na n yuwain. Agba suru nạ ne, a 'yuwan mu tạ oɓolo nạ Dada vạ.
25 Agba ili i nda i fara tạ adama e ili i na a ɗanai ạ Wilạ u le wo o'wo amayun:
'A 'yuwan mu tạ pere m pere.' ◊
26 "N tạ lyunguwạ ɗu za na ạ tsu ɗe Za vi Ikambi. U to utạ ubạtạ wa Dada ạvu
u tạwạ ubạtạ u ɗu. Ạyi ɗa Ruhu va amayun. Nu u tạwạ, u ta yuwan adanshi
adama ạ vạ. 27 Reve ạɗu fo ni i ciga i 'yuwan i damma ama adama ạ vạ, adama
a na i ri oɓolo nạ ạmu diga a mantsa ma na n temei uritosu."

16

1 Ạvu Yesu lyuwa elime na adanshi, u damma, "N damma ɗu tạ ili i nda,
adama i lyawa u'ususu u vạ wan. 2 Ạ tạ gbạrạ ɗu ạ ạ'isạ. Waru mantsa mạ
tạ tạwạ ana ama oo una ɗu, reve a jiyan gashi a ta yuwusaan Ạsulạ ạgandạ
na a yuwan ne. 3 A ta yuwan ne, adama a na e reve Dada'a shi, waru e reve

◊ **15:25** Ica 35:19; Ica 64:4.

mu shi. 4 Agba n damma ɗu tạ ili i nda, adama nạ mantsa mạ tạwạ ana aa yuwusan ili i nda, i cuwan ni ili i na n damma nɗu.

Ulinga u Ruhu va Akiza

"Mantsa ma na n temei uritosu, n damma ɗu ili i nda shi, adama a na n shi oɓolo nạ ạɗu. 5 Gogo gba n tạ kạmbạ ubạtạ wu za na lyungu numu. Agba ko vuma tạ ạtsumạ ạ ɗu ece mu, 'Te ɗa vee tyo?' shi. 6 Ana n damma nɗu gogo, ạɗu ɗa nda i remei ạtsumolạngu. 7 Agba amayun a ɗa maa dansaa ɗu, u la'aa ɗu tạ ulobonu n kạrạ. Nạ n kạrạ n tạ lyunguwạ ɗu nạ Za vi Ikambi. Nạ n kạrạ shi, Za vi Ikambi'i wạạ tạwạ shi. 8 Nu u tạwạ, u to roco ama o uvaɗî a na a nusain ana a dammai, 'Tsu reve tạ ili i na i ri unusu, waru tsu reve tạ ili i na i ri mejege, waru tsu reve tạ ununa Ạsulạ ạ tsu ge'eto unusu.' 9 A yuwan mejege shi adama o unusu, adama a na ạ usu mu shi. 10 A nusan tạ adama e ili i na i ri mejege, adama a na n tạ 'yạwạ ubạtạ wa Dada, waru yaa lyuwa elime nạ mene mạ vạ shi. 11 A yuwan mejege shi adama o uge'etosu adama a na u yuwaan tạ ɗe za tsugono tsu uvaɗî u nda uge'etosu.

12 "N tạ ni ili yạ ạbundạ i na maa damma ɗu, agba gogo u la'a tạ ucira u na yee reve. 13 Agba nạ Ruhu na o rocosu ili i na i ri amayun adama ạ Ạsulạ u tạwạ, u ta zuwa ɗu i reve ili i na i ri mejege i na yoo utusạ ubạtạ wạ Ạsulạ. Waa yuwan adanshi a na o utại ubạtạ wạ yi shi, amma u ta damma ili i na wu uwwai goon, waru u ta damma ɗu ili i na yạạ tạwạ. 14 U ta ca mu tsugbain, adama a na u ta tara ili i na n dammai reve u damma ɗu. 15 Ili i na Dada ri ne ele suru, n tạ fo ne ele. Ạyi ɗa i zuwai n dammai Ruhu'u u ta tara ili i na maa damma ạvu u damma ɗu.

Ạtsumạlimạ ạ tạ kạmbạ mạzạngạ

16 "Na a jima ke'en yee ene mu shi, amma ạ tyo ɗe i te enishe mu."

17 Reve ozo o ro ạtsumạ o ojoro ạ yi a dammulai, "Nye waa dansa ana u dammai, 'Na a jima yee ene ạmu shi, reve waru ạ tyo ɗe ạvu ye enishe mu?' Waru nye i ɗa waa dansa ana u dammai, 'Adama a na n tạ kạrạ ạ tyo ubạtạ wa Dada?' " 18 Reve waru e ecelei, "Nye i ɗa waa dansa 'na a jima ke'en?' Tsu gura reve ili i na waa dansa shi."

19 Yesu reve tạ ojoro ạ yi a ciga tạ e ece yi adama o ndolo, ɗaɗa u damma nle, "I te mecilei ili i na maa dansa ana n dammai, 'Na a jima ke'en ye ene mu waru shi, reve waru n damma ạ tyo ɗe i te enishe mu?' 20 Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, i tạ shon ạvu waru i yuwan ạtsumolạngu, amma uvaɗî u ta yuwan mạzạngạ. I ta yuwan ạtsumolạngu, amma ạtsumolạngu ạ ɗu ạ tạ kạmbạ mạzạngạ. 21 Nạ ka dạnu limatan, u tạ nạ mɓạlạ, adama a na mantsa mạ yi ma rawai. Amma nu u matsan mawu'un, ạvu wi icina nạ mɓạlạ'ạ adama a na u ri ạ mạzạngạ ma na u tsurại mawun o uvaɗî. 22 Ne ɗa fo u ri yạ'ạ ɗu. Gogo i tạ ạtsumolạngu, amma n te enishe ɗu. A mantsa'a i ta yuwan mạzạngạ, waru ko vuma aa gura zuwa ɗu i lyawa mạzạngạ shi. 23 Nạ mantsa mo ndolo ma rawa, yee ece mu ili i ro waru shi. Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, Dada vạ ta ca ɗu ili i na i patiyi suru ạtsumạ a ala ạ vạ. 24 Hali n gogo koto i pati ili i ro ạtsumạ a ala ạ vạ shi. Patishiyi, Ạsulạ waru a ta ca ɗu ạyi, tsạrạ i shiwan nạ mạzạngạ.

Kristi Zamawawa lyuwa tạ aci o uvaɗî

25 "N yuwan tạ adanshi a nda ni iroci, agba mantsa mo tạ lo ạ tạwạ ana mạạ dạshi yuwan ne shi. A mantsa'a n tạ pạɗuwạ ɗu ili suru adama a Dada'a. 26 O urana u ndolo i ta pati Dada'a na ala ạ vạ, agba woo o'wo she nạ n yuwan ipati o unạ u ɗu shi. 27 Ạsulạ Dada u ciga ɗu tạ adama a na i ciga numu, reve

waru i usu a na mu utai ubatą wą yi. 28 Mu utą tą ubatą wa Dada, reve n tąwą
o uvadĩ. Gogo gba n ta lyawa uvadĩ ąvu n kąmbą ya Dada'a."
29 Ąvu ojoro'o a damma, "Gogo vu ta adanshi ną ątsu upądƌuwu! Vaa
yuwusan adanshi ni iroci shi. 30 Gogo tsu reve tą vu reve tą ili biti. Vu ta
gura usu yeci i vuma kafu u yuwan yeci'i. Ayi nda, u zuwa tsu tą tsu usu vu
utą tą ubątą wą Ąsulą."
31 Ąvu u usu, "Amayun a ƌa i usu tą gogo? 32 Mantsa mo tą lo ą tąwą, waru u
rawa tą ƌe, ana suru nƌu yee bete'we, koyan ƌa ątsumą ą ƌu ą kąmbą o u'wa
wą yi, reve i lyawa mu ą nde'en. Agba Dada to oɓolo ną ąmu, waru adama o
ndolo n ri ą nde'en shi.
33 "N damma ƌu tą ili i ndolo adama yoo o'wo ną mązangą ma amayun
adama a na i ri oɓolo ną ąmu. Uvadĩ u ta zuwa ƌu i sowo ątsumąlimą. Agba i
kaɓa asuvu! N lyuwa tą aci o ucira wu uvadĩ!"

17

Yesu yuwaan tą ojoro ą yi avasa

1 Ana Yesu kotoi a dansaa le ili i nda suru, reve u kąlyuwą zuva ąvu u
damma, "Dada, mantsa ma rawa tą. Vu ca Mawun mą wu tsugbain adama
u ca wu tsugbain. 2 Vu ca yi tą tsugbain a aci a ama suru adama u ca aza a
na vu ca niyi wuma u na woo koto shi. 3 Waru nda ure u na ąą tsurą wuma u
na woo koto shi: e reve wu, za na ąvu ƌa Ąsulą a amayun goon, reve waru e
reve Yesu Zamawawa, za na vu lyunguyi. 4 N roco tą tsugbain tsą wu o uvadĩ
ana n kotoi ulinga u na vu ca numu n yuwan. 5 Gogo, Dada, vu dąshi ca mu
tsugbain tsa na n shi ną ąyi ana n shi oɓolo ną ąvu kafu vu yuwan uvadĩ.
6 "Vu ca mu tą ązą e itoni o ro ątsumą o uvadĩ u nda, waru n roco le tą ili i
na vu rotsoi. Ązą ą wu a ƌa ą shi, agba vu ca mu tą ele, ąvu gba a yuwaan wu
tsutoni. 7 E reve tą a na ąvu ƌa vu ca numu ili i na n ri ną ąyi suru. 8 Adama a
na n damma tą ązą e itoni ą vą ili i na vu damma numu, agba ą usu tą. E reve
tą a na mu utąi ubątą wą wu, ąvu waru ą usu ąvu ƌa vu lyungu numu. 9 N
ta avasa adama e le. Maa yuwusan avasa adama a ama o uvadĩ shi, amma
adama a aza a na vu ca numu, adama a na ele ązą ą wu a ƌa. 10 Ama o ndolo
suru aza a na ą ri ązą e itoni ą vą ązą ą wu a ƌa fo, waru aza a na oo tono wu
suru ązą ą vą a ƌa fo. O roco tą na amayun ili i na tsugbain tsą vą tsą ri. 11 N
tą lo ą tąwą yą'ą wu. M buwa e isawan o uvadĩ waru shi. Agba ązą e itoni i
vą a buwa tą ątsumą o uvadĩ. Vu roco ucira wa ala ą wu, ąyi ƌa ala a na vu ca
numu, tsąrą vu geshe le. Ɗaƌa oo o'wo ili i tą, ununa ąvu ną ąmu tsu ri. 12 Nu
ucira wą wu u ƌa, ucira u na vu ca numu a mantsa mo ndolo ąmu ubuwu o
uvadĩ ƌaƌa m putsayi ili i wuya ą ju'wąn le. Shede ąyi vuma na o kototoi* ąyi
ƌa ą lungusąi adama Adanshi ą Ąsulą a shiwan.
13 "Dada, n tą tąwą yą'ą wu gogo. Agba n damma tą ili i nda ąmu ubuwu
o uvadĩ, adama ązą e itoni ą vą a shiwan ną mązangą ununa ąmu n ri. 14 N
damma le tą ikaka yą wu. Agba ama o uvadĩ u nda a 'yuwan le tą, adama a
na ą ri ili i tą ne ele shi, ununa ąmu fo n ri ili i tą na ama o uvadĩ shi. 15 Maa
patishi wu vu tawa le ątsumą o uvadĩ shi, amma vu 'yasan za wuya ą ju'wąn
le. 16 Ąmu za vu uvadĩ u nda u ƌa shi. Ne ƌa waru ele fo ązą o uvadĩ a nda a ƌa
shi. 17 Vu zuwa le o o'wo cece na akiza o uritosu wa adanshi ą wu za na ąyi
ƌa amayun. 18 N lyungu le tą ątsumą o uvadĩ, cine vu lyungu numu ątsumą o
uvadĩ. 19 N ca tą aciyąvą n yuwaan wu tsugbashi adama ele fo a ca aciyele a
yuwaan wu tsugbashi.

* **17:12** Vuma na o kototoi pa nda u ta yuwusan adanshi a Yahuza Iskariyoti za na winai Yesu.

20 “Dada, n ta yuwusan avasa adama ạ ạzạ e itoni a nda, agba waru n ta
yuwusan avasa adama a aza a na ạạ tạwạ a ca mu okolo e le suru, adama e
ili i na ạzạ e itoni ạ vạ aa damma adama ạ vạ. 21 N ciga tạ suru nle o o'wo ili i
tạ, ununa ạmu n ri ili i tạ nạ ạvu, ạvu waru vu ri ili i tạ nạ ạmu. N ciga le tạ fo
o o'wo ili i tạ nạ ạtsu. Ɗadạ ama o uvadî a nda ạạ usu a na ạvu ɗa vu lyungu
numu. 22 N ca tạ ama a nda tsugbain tsa na vu ca numu adama o o'wo ili i tạ,
ununa ạvu nạ ạmu tsu ri ili i tạ. 23 Ạmu ili i tạ i ɗa ne ele, ạvu waru ili i tạ vu
ri nạ ạmu, adama o o'wo ili i tạ suru suru. Ne ɗa ama o uvadî ee reve ạvu ɗa
vu lyungu numu. E te reve a na vu cigai ạzạ e itoni ạ vạ ununa vu ciga numu.
24 “Dada, vu ca mu tạ ele, waru n ciga le tạ ạ dạnạ ubạtạ u na n ri, adama
ee ene tsugbain tsạ vạ, za na vu ca numu adama a na vu ciga numu kafu vu
yuwan uvadî.
25 “Dada, ạvu ɗa za vạ ạɓulạ.† Uvadî u reve wu shi, ạmu gba n reve wu tạ,
ama a nda waru e reve tạ a na vu lyungu numu. 26 N roco le tạ ili i na vu
rotsoi, waru n ta lyuwa elime nu uyuwusan ne. Ne ɗa aa gura ciga ozo o ro
ununa vu ciga numu, adama moo o'wo ili i tạ ne ele.”

18

E reme tạ Yesu
(Mat. 26:47-56; Mak. 14:43-50; Luk. 22:47-53)

1 Ana Yesu kotoi avasa, reve ạyi no ojoro ạ yi ạ kạrạ reve a pasa Uɓaa wạ
Kidron. Reve a rawa ubạtạ u na u ri nạ ɗanga zetun† vạ ạbundạ ạvu a uwa pe.
2 Ạ 'yạwusạ tạ ubạtạ'ạ nạ ạbundạ, ạyi ɗa i zuwai Yahuza za na wina niyi revei
ubạtạ u na ạ ri. 3 Reve nan ganu a gbagbain na Afarishi ạ lyungu ạdugạri ạ
Ạạ'isamapaɗa o ro ạ kuru Yahuza. Waru oɓolo ạ ạsoja ạ Roma ạ shi tạ oɓolo
ne ele, ama a nda ạ shi tạ ni itana yu uvon ni ifitila na akata. Ạvu Yahuza tara
le ạ tyo ubạtạ'ạ.
4 Yesu reve tạ ili i na yaa fara nạ ạyi, ɗaɗa wu utại reve we ece le, “Zane ɗa
yaa zama?”
5 Reve ạ usu, “Yesu za va Nazara.”
Ạvu u damma le, “Ạmu ɗaɗa Yesu'u!” (Yahuza za na wina niyi, shi tạ
mishin ne ele.) 6 Ana Yesu damma nle, “Ạmu ɗaɗa ạyi'i,” reve o rono nạ ạcạpạ
ạvu ạ riyạ e iɗa.
7 Reve we ecishe le, “Zane ɗa yaa zama?”
Ạvu a damma, “Yesu za va Nazara.”
8 Ạvu u usu, “N damma ɗu tạ ɗe ạmu ɗaɗa Yesu. Nạ ạmu ɗa yaa zama,
lyawai ojoro ạ vạ ạ kạrạ.” 9 A yuwan tạ ne adama e ili i na Yesu dammai
ɗe a shiwan, “N lamba ko za tạ ạtsumạ a aza na vu ca numu shi.”
10 Reve Simo Bituru tala matsun me pe'eni mạ yi reve u koɗo utsuvu wu
usa'ani wa aagbashi a aabara a nan ganu. (Aala a aagbashi'i Maluku.) 11 Ạvu
Yesu damma Bituru, “Kạmbuwạ matsun me pe'eni mạ wu e ibici yạ yi. Vu ta
a majiyan n ciga n sowo ạtsumạlimạ ununa Ɗada zuwai n sowo shi?”

A tarai Yesu ạ tyo ubạtạ wa aabara a nan ganu
(Mat. 26:57-58; Mak. 14:53-54; Luk. 22:54)

12 Reve yali i gbain† nạ ạsoja ạ yi ạ Roma, oɓolo nạ ạdugạri ạ Ạạ'isamapaɗa,
e reme Yesu ạvu ạ nlạ yi. 13 Ạvu a fara tara yi ạ tyo ya Hanana, ạshạwạle
Kayafa. Kayafa ɗa dạnại aabara a nan ganu a aa'wan o ndolo. 14 Ạyi ɗaɗa
za na ɗe ạcạpạ u dammai azagbain a Isra'ila, “Lyawai vuma nda kuwạ tsạrạ
ama suru ạ dạnạ wuma.” ◊

◊ **18:14** Yah. 11:49-50.

Biturụ wasain Yesu
(Mat. 26:69-70; Mak. 14:66-68; Luk. 22:55-57)

15 Reve Simo Biturụ no oojoro o ro ◊ ạ kuru Yesu. Oojoro'o u reve tạ aabara a nan ganu'u, ɗaɗa u uwai oɓolo nạ Yesu ạtsumạ a agalaci o ukobu wu uge'etosu wa aabara a nan ganu. 16 Biturụ gba reve wi isawan a alanga zuzu nu unạntsu. Ạvu oojoro'o u kạmbạ u yuwan adanshi na aagbashi o usheli a na ạ ri o unạntsu. Reve a lyawa Biturụ u uwa. 17 Amma ạvu usheli'i we ece Biturụ, “Ạvu oojoro a vuma ndolo Yesu ɗa, ko ne ɗa shi?”

Ạvu u wasan, “O'o, ạmu ɗa shi!”

18 Mantsa mo utạnu ma ɗa mạ shi, reve agbashi nạ ạdugạri ạ Ạạ'isamapaɗa a gba'ato akina. Ele a lyasuwusa, ɗaɗa Biturụ rawai zuzu na akina'a adama u lyasuwa.

Aabara a nan ganu a yuwain Yesu yeci
(Mat. 26:59-66; Mak. 14:55-64; Luk. 22:66-71)

19 Ạvu aabara a nan ganu a yuwan Yesu yeci adama o ojoro ạ yi nu uritosu wạ yi. 20 Reve u usu, “N yuwusan tạ adanshi adama koyan ɗa uwwa. N ritosu tạ ạ ạ'isạ nạ ạ Ạạ'isamapaɗa, ubạtạ u na aza a Isra'ila suru o tsu ɓoloto. N damma ko ili i tạ usokowu shi. 21 Adama ạ nye vee eceshe mu cu'un vi ili i nda? Ece ama a na a uwwai uritosu u vạ. E reve tạ ili i na n dammai.”

22 Ana Yesu dammai ne, ạvu dugạri ro ɓasa yi o ugbaguzu ạvu u damma, “Zane ɗa ạvu a na vaa yuwaan aabara a nan ganu† cu'un va adanshi o ndolo?”

23 Ạvu u damma, “Nạ n damma tạ ili i ro i na Wilạ u dammai u ri mejege shi, i roco ili'i. Agba ni ili i na n dammai amayun a ɗa, adama ạ nye vu ɓasa numu?”

24 Yesu ubuwu wunlu ɗaɗa Hanana cạco niyi ạ tyo ya Kayafa aabara a nan ganu.

Biturụ wasisan tạ Yesu

25 Ili i nda a farasa pe ạtsumạ, Simo Biturụ ɗe mishin zuzu na akina a lyasuwusa. Ɗaɗa e ece niyi, “Ạvu za vi itoni yạ Yesu ɗa, ko ne ɗa shi?”

Ạvu u wasan reve u damma, “O'o, ạmu ɗa shi!”

26 Aagbashi o ro a aabara a nan ganu ạ shi tạ lo. Maci vuma na Biturụ koɗoi utsuvu u ɗa. Ạvu u damma, “Me ene wu tạ ubạtạ a ɗanga zetun, ko me ene wu shi?”

27 Ạvu Biturụ wasisan, a mantsa'a ạvu moton ma saalashi.

A tarai Yesu ạ tyo ya Bilatu
(Mat. 27:1-2, 11-14; Mak. 15:1-5; Luk. 23:1-5)

28 Ana Kayafa kotoi uge'etosu wạ Yesu nạ wasasa, ɗaɗa azagbain a Isra'ila a tara niyi ạ tyo ubạtạ wa Bilatu† gwamna vuma vạ Roma. Ạvu ama'a e isawan a alanga. Nạ shi za ro uwa pe, u shi to o'wo babu cece, agba Wilạ u shi a lyawa yi u yuwan Ạbuki a Mapasa shi. 29 Ạvu Bilatu utạ a alanga reve we ece le, “Adanshi ạ nye a ɗa i tạwạyi a aci a vuma nda?”

30 Reve ạ usu, “Nạ shi vuma nda za vu ulinga wi iwuya i ɗa shi, tsu shi ạ tạwạ nạ ạyi ubạtạ wạ wu shi.”

31 Ạvu u damma le, “To, ạɗu na aciyạɗu tara niyi i 'yạwạ i ge'eto yi cine Wilạ u ɗu u dammai i ge'eto yi.”

Reve a wasan a damma, “Ạɗu ạzạ ạ Roma i tsu lyawa tsu tsu una vuma shi.”

32 Ili i na a dammai u roco tạ ili i na Yesu dammai ɗe cine wạạ kuwạ u fara tạ o o'uso amayun.

33 Reve u kạmbạ o ukobu ạvu u ɗe Yesu ạvu we ece yi, “Ạvu ɗa mogono ma aza a Isra'ila?”

◊ **18:15** Yah. 13:23.

34 Ạvu u damma, “Yeci yạ wu i ɗa nda'a, ko ama o ro a yuwaan wu tạ adanshi ạ vạ?”
35 Reve u usu, “Vu reve tạ ạmu za va Isra'ila ɗa shi! Ama ạ wu nạ nan ganu a gbagbain a ɗa ạ tạwại nạ ạvu yạ'ạ vạ. Nye i ɗa gba vu yuwain?”
36 Reve Yesu usu, “Tsugono tsạ vạ za vu uvaɗi u nda u ɗa shi. Nạ shi za vu uvaɗi u nda u ɗa, agbashi ạ vạ ạ shi ta yuwan nlạngi adama a zuwa mu e ekere a azagbain a Isra'ila wan. Ạmu n ri ana ngono n na maa yuwusan tsugono pa o uvaɗi shi.”
37 Ạvu we ece yi, “Ạvu mogono ma ɗa, ko ne ɗa shi?”
Reve u usu yi, “Vu damma tạ ạmu mogono ma ɗa, waru vu damma tạ mejege. Ạyi ɗa i zuwai a matsan numu, ạvu n tạwạ o uvaɗi adama n damma ama amayun. Waru za na ri za va amayun tsu poloo mu tạ atsuvu.”
38 Ạvu we ece yi, “Nye i ɗa amayun?”

A paɗayi Yesu ugana wu ukwạ
(Mat. 27:15-31; Mak. 15:6-20; Luk. 23:13-25)

Ana Bilatu dammai ne, ạvu wu utisạ ạ tyo ya aza a Isra'ila ạvu u damma le, “Vuma nda yuwan ili i na i rawai n damma, ‘Nu u ciga u 'yuwan u kuwạ’ shi. 39 I reve n tsu bạɗạ tạ vuma tạ ạtsumạ o u'wa wa ali u kạrạ a mantsa mạ Ạbuki a Mapasa. I ciga tạ n lyawa ‘mogono ma aza a Isra'ila?’ ”
40 Reve a saala, “O'o, a lyawa yi wan! Tsu ciga tạ a lyawa Baraba.” (Baraba gba u shi tạ u tsu 'yạsạsạn nlạngi.)

19

Ạsoja a yuwaan tạ Yesu ulamu
(Mak. 15:16-20)

1 Reve Bilatu† damma ạsoja a faba Yesu na asuɗu. 2 Reve a ɗava ookokolo e eten a awanda, ạvu a zuwayi a aaci,* ạvu o oto yi aayala a sawun dạạn-dạạn. 3 Ạvu ạ tạwusạ yạ'ạ yi na a dammi, “Wuma wạ wu u jima, mogono ma aza a Isra'ila!” Na a ɓasasa niyi o ugbaguzu.
4 Ạvu Bilatu kạrạ o utisạ waru, reve u damma ama'a, “Uwwai, n tạ o utạ yi pa nda yạ'ạ ɗu, adama i reve n tsurạ ili i ro i na yaa zuwa n kototo yi shi.”
5 Reve Yesu utạ, wotowu no ookokolo a awanda† na aayala'a. Ạvu Bilatu damma le, “Apa vuma'a!”
6 Ana nan ganu a gbagbain oɓolo nạ ạdugạri ạ Ạạ'isamapaɗa e ene niyi, reve a saala, “Vara niyi a akpata!† Vara niyi a akpata!”
Ạvu u usu, “I tara yi reve i vara yi a akpata. N tsurạ ili i na yaa zuwa n kototo yi shi.”
7 Reve ạ usu, “U damma tạ a na ạyi Mawun mạ Ạsulạ ma ɗa. Adama o ndolo, Wilạ u tsu u damma tạ u kuwạ.”
8 Ana wu uwwai ili i nda, reve wu uwwa wovon lon. 9 Ạvu u kạrạ ạ kạmbạ o ukobu wạ yi reve we ece Yesu, “Te ɗa vu utại?” Agba u usu ili i ro shi. 10 Ạvu Bilatu damma, “Vu 'yuwan tạ a yuwan adanshi nạ ạmu? Vu reve, n tạ nu ucira u na maa lyawa wu vu kạrạ pere, ko n zuwa a vara wu a akpata.”
11 Ạvu u usu, “Vu ta gura yuwaan mu ne adama a na Ạsulạ a zuwa nuwu vu yuwan. Vuma na ca numu e ekere ạ wu u la'a wu tạ unusu.”
12 Ana wu uwwai ili i nda, u shi tạ u ciga u lyawa yi u kạrạ pere. Ạvu azagbain a Isra'ila a lyuwa elime nạ yisaali, “Nạ vu lyawa vuma nda pere, ạvu i'utsạ i Mogono Kaisa ɗa shi! Vuma na suru tarai aciyạyi mogono ma ɗa, vuma ndolo ma'yuwatan mo mogono ma ɗa!”

* **19:2** Kaisa Mogono mo otosu tạ ookokolo ạ ạvu'un a na a mungai na aayala a sawun dạạn-dạạn. A yuwaan tạ ne Yesu adama a lamaa yi.

13 Ana wu uwwai ili i na aa dansa, reve wu utạ nạ Yesu a alanga ạvu u dạnu
o ootogu o uge'etosu o ukobu u na ạ tsu ɗe Ukobu u na ạ Ru'wại na Atali a
Gbagbain. (Aala o ubạtạ u nda nạ Tsu'arama† ạyi ɗa “Gabata.”) 14 Gogo urana
u tạ e meremee ma aci o Urana wi Ifoɓi yạ Ạbuki a Mapasa.
Reve u damma aza a Isra'ila'a, “Apa ɗu mogono mạ ɗu!”
15 Reve ạ kạmbuwạ yi nạ yisaali, “Una niyi! Una niyi! Vara yi a akpata!”
Ạvu we ece le, “I ciga tạ n vara mogono mạ ɗu a akpata?”
Reve nan ganu a gbagbain ạ usu, “Tsu ri nạ mogono mo ro shi, she Kaisa!”
16 Reve u ca le Yesu adama a vara yi a akpata.

A vara tạ Yesu a akpata
(Mat. 27:32-44; Mak. 15:21-32; Luk. 23:26-43)

Ạvu ạsoja a tara Yesu reve ạ kạrạ nạ ạyi. 17 Ạyi ạ motạạ ạtsumạ ạ lyuci'i, u
tanu tạ akpata† ạ yi ạ tyo Ubạtạ wo Ookoluwo. (Aala o ubạtạ'ạ nạ Tsu'arama
ạyi ɗa “Gologota”†). 18 Ubạtạ u ɗaɗa a vara niyi a akpata.† A yuwaan tạ ne
waru ạzạ o u'wa wa ali e re o ro, vuma tạ suru e eeɓele ạ tạ, Yesu gba e
memere.
19 Reve Bilatu zuwa le a zuwa ɗe iroci zuva va a akpata'a, adansa,
YESU VA NAZARA, MOGONO MA AZA A ISRA'ILA.
20 Reve a ɗana iroci'i toto uta'atsu: Za vu ufaru nạ Tsuyahuda,† waru nạ
Tsuroma, waru nạ Tsuheleni.† Ama nạ ạbundạ e ɗe yi tạ nu unạ, adama a
na ubạtạ u na a varai Yesu a akpata u ri alanga nạ lyuci shi. 21 Reve nan ganu
a gbagbain a damma Bilatu, “She vu ɗana, ‘Mogono ma aza a Isra'ila’ wan,
amma vu ɗana, ‘Vuma nda damma tạ ạmu ɗa mogono ma aza a Isra'ila.’ ”
22 Ạvu u usu, “N ɗana yi tạ ne, waru ne ɗa u ri.”
23 Ana ạsoja o kotoi mavara mạ Yesu a akpata, reve a tara itana yạ yi ạvu
e ne'eshen bạtạ nạshi. Soja suru tạ nu upasu wạ yi. Reve fo a tara utugu wu
uga'an wạ yi, za na dạnại uɗavu diga zuva ạ cipạ. 24 Reve a dammulai vạni le,
“She tsu karai ạyi nda bạtạ bạtạ wan. Tsu yuwain anca'wa adama tsu reve
za na aa tara yi.” Ili i nda i fara tạ adama e ili i na Adanshi ạ Ạsulạ a dammai
wo o'wo amayun:
“E ne'eshen tạ itana i vạ vạni le,
ạvu a yuwan anca'wa adama o utugu u vạ.” ◊
Ạyi nda gba, ạyi ɗa ili i na ạsoja'a a yuwain.
25 Mma vạ Yesu dạnạ tạ lo mishin ạ nge'en ma akpata oɓolo nạ mma ke'en
vạ yi. Meri ka va Kiliyofa nạ Meri Magadaliya ạ dạnạ tạ lo fo. 26 Oojoro a na
u cigai ◊ dạnạ tạ lo fo zuzu nạ mma vạ Yesu. Ana Yesu ene nle oɓolo, reve u
damma mma vạ yi, “Vuma nda mawun mạ wu ma ɗa gogo.” 27 Reve u damma
oojoro'o, “Ạyi ɗa mma vạ wu gogo.” Diga lo ɗa oojoro o ndolo a tara niyi ạ tyo
o u'wa wạ yi.

Yesu kuwạ tạ
(Mat. 27:45-56; Mak. 15:33-41; Luk. 23:44-49)

28 Yesu reve tạ a na u kotoi ɗe ulinga wạ yi. Amma adama u lyawa Adanshi
ạ Ạsulạ o o'wo amayun, reve u damma, “N ta uwwusa akuli!” ◊ 29 Meden
mạ dạnạ tạ lo tapu nạ mini ma alamu, ạvu ạsoja'a ạ tsupu pe ashiɗi. Ɗaɗa ạ
nlạ niyi o oosondori,†† reve a canana a zuwaa Yesu o unạ. 30 Ana Yesu sowoi
mini'i, ạvu u damma, “U koto tạ.” Ạvu u kạɗạto aaci, reve u kuwạ.

A sapai Yesu e eeɓele

◊ **19:24** Ica 22:18. ◊ **19:26** Yah. 13:23. ◊ **19:28** Ica 69:21; Ica 22:15. † **19:29** A yuwan tạ ulinga na aɗanga ạ ạvu'un a na ạ tsu ɗe “osondori.” Ạyi ɗa a yuwayin ulinga a Aatagada ạ Motạạ a na o kyo'onuyi mpasa ạ nạntsu vu 'wa va aza a Isra'ila (Mtạ. 12:22), waru a yuwan tạ adanshi ạ yi bạtạ ro ạtsumạ a Adanshi ạ Ạsulạ.

31 Urana u nda Urana wi Ifoɓi i ɗa,‡ agba nu usana u tawa Ashibi a ɗa za
na wo o'woi ạbạjini o urana waru Urana u Mapasa u ɗa. Ana wo o'woi aza a
Isra'ila a ciga a lyawa lipu le zuva va akpata'a† shi hali urana wa Ashibi, ạvu
a pati Bilatu u lyawa ạsoja a kukuɗa ana a aza a na ạ dạnại ɗe a akpata adama
ạ kuwạ go'o. Reve waru ạ cipạto lipu le e iɗa. 32 Ạvu ạsoja'a a fara kuɗa ana
a ama e re'e aza a na ạ dạnại zuva va akpata e eɓele e Yesu. 33 Amma ana a
rawai ubạtạ wạ Yesu, reve e ene u kuwạ tạ ɗe, agba a kuɗa ana ạ yi shi. 34 Ạvu
za tạ ạtsumạ ạ ạsoja'a tara ibata yạ yi reve u sapa Yesu e eeɓele. Reve mpasa
nạ mini mo utạ. 35 Tsu reve tạ ili i nda amayun a ɗa, adama a na za na enei
ne esu ɗa dammai. U damma tạ ne adama ạɗu fo i usu. 36 Ili i nda i fara tạ
adama Adanshi ạ Ạsulạ† a shiwan: “Ko eetele ạ tạ ạ yi aa kuɗa shi.” ◊ 37 Waru
Adanshi ạ Ạsulạ o ro a damma tạ, “Ạ tạ kạlyuwạ vuma na a sapai ni ibata.” ◊

Ạciɗạ e Yesu
(Mat. 27:57-61; Mak. 15:42-47; Luk. 23:50-56)

38 Ana ili i nda i kotoi, reve Isuhu, vuma lyuci va Arimatiya, pati Bilatu ko u
ta lyawa yi u tara lipu vạ Yesu. (Isuhu za vi itoni vạ Yesu ɗa, amma usokowu,
adama a na wu uwwusa tạ wovon wa azagbain a Isra'ila.) Ạvu Bilatu usu,
reve Isuhu 'yạwạ u tara lipu'u u kạrạ nạ ạyi. 39 Nikodimu, za na shi tạwại
ɗe yạ Yesu na ayin, shewun tạ Isuhu. Ạvu u tạwạạ nạ ạgumạ ạ mạguru e re
na rawai uritowu ukpaku na ạ tsu tsuwạạn ạạkwạkwạ. 40 Ama e re a nda a
tara tạ lipu vạ yi reve a katala yi ạkạndạruwạ no okoro oɓolo nạ ạgumạ'ạ.
Ne ɗa aza a Isra'ila a tsu yuwan nạ ạạ ciɗo ạạkwạkwạ. 41 Ubạtạ u mavara ma
akpata'a u tạ zuzu nạ ạạrumbu, ạtsumạ ạ ạạrumbu'u aason a sa'avu ạ dạnạ
tạ pe za na koto a yuwain ulinga nạ ạyi shi. 42 Adama a na wo o'woi Urana
wi Ifoɓi u ɗa kafu Mapasa,† waru adama a na aaso'on ạ ri zuzu, ɗaɗa a zuwai
pe lipu'u.

20

Aason e Yesu ạ tạ lyạngạ
(Mat. 28:1-8; Mak. 16:1-8; Luk. 24:1-12)

1 Nu usana wa Aladi ubạtạ ubuwu haɓa, ạvu Meri Magadaliya kạrạ ạ 'yạwạ
a aaso'on, reve we ene aatali a aaso'on ugandaluwu utakatsuwu nu unạntsu
wa aaso'on. 2 Reve u suma ạ 'yạwạ yạ Bituru za na ạtsu ɗe Simo oɓolo no
oojoro o ro, ◊ za na Yesu cigai, ạvu u damma le, “A tara tạ Zagbain pe a
aaso'on, agba tsu reve ubạtạ u na a zuwa niyi shi!” 3 Reve Bituru no oojoro'o
ạ kạrạ ạ 'yạwạ ɗe. 4 Mere me le ạ dạnạ tạ e ilaɗī, agba oojoro o ro'o a sara tạ
Bituru hali u fara rawaa yi. 5 Ana u kạnzạ u kạlyuwại ạtsumạ a aaso'on, reve
we ene pe okoro goon, agba u uwa pe shi. 6 Ɗaɗa Simo Bituru a rawa ạvu u
uwa pe, reve we ene pe okoro'o. 7 We ene tạ fo apaɗī o okoro a na a palayi
urewesu wạ Yesu nạ ạyi. Ạ kutsulu yi tạ, reve wo o'wo upasu u tạ. 8 Reve
oojoro o ro'o, za na fara rawai a aaso'on fo u uwa pe. Reve we ene ạvu u usu
a na ạ 'yạsạin Yesu ạtsumạ ạ ạkwạkwạ. 9 (A mantsa mo ndolo koto ạ shi e
reve ili i na Adanshi ạ Ạsulạ a dammai a na amayun a ɗa a ciga a 'yuwan u
'yon ạtsumạ o ukwạ shi.) 10 Reve ojoro'o ạ kạrạ ạ kạmbạ o u'wa.

Meri Magadaliya enei Yesu
(Mat. 28:9-10; Mak. 16:9-11)

‡ **19:31** Urana u Mapasa u ta gura o o'wo urana suru ạtsumạ a ajuma. A aa'wan a na a varai Yesu a akpata wo o'wo tạ urana wa Ashibi, adama o ndolo ạ kạmbạto tạ Ashibi'i ạbạjini o urana. ◊ **19:36** Mtạ. 12:46; Mkc. 9:12; Ica 34:20. ◊ **19:37** Zak. 12:10. ◊ **20:2** Yah. 13:23.

11 Meri gba wi isawan tạ a alanga a aaso'on e mesun. Reve u kạnzạ u
kạlyuwạ ạtsumạ a aaso'on. 12 Ạvu we ene pe nlingata mạ Ạsulạ n re. Ạ dạnạ
tạ wotowu ni itana i uri waru ạ dạnạ tạ nden ubạtạ u na lipu vạ Yesu shi. Za
tạ dạnạ tạ ubạtạ a aaci za tạ gba shi ubạtạ wa ana. 13 Reve e ece yi, “Adama ạ
nye vu ri e mesun?”

Ạvu u usu, “A tara tạ Zagbain vạ, agba n reve ubạtạ u na a zuwa niyi shi.”
14 Ana Meri dammai ne, reve u vadala ạvu we ene Yesu mishin lo, agba u
gura reve a na Yesu ɗa shi.

15 Reve Yesu ece yi, “Adama ạ nye vu ri e mesun? Zane ɗa vu ri e izami?”

Ạvu u yuwan majiyan gashi ạyi ɗa wạạ kạlyuwusạ ạạrumbu'u ạvu u
damma, “Zagbain, nnạ ạvu ɗa vu tarai lipu vạ Yesu, m pati wu tạ vu yuwan
ankuri, vu damma mu, adama n 'yạwạ n tara yi.”

16 Ạvu u damma yi, “Meri.”

Ạvu Meri vadala ạ tyo yạ'ạ yi, reve u damma, “Rabboni!”† (Nạ Tsu'arama†
“Rabboni” urevu wạ yi ạyi ɗa “Manlu.”)

17 Reve Yesu damma yi, “She vu reme mu wan, adama a na koto n kạrạ ạ
tyo ya Dada shi. Amma vu kạrạ ạ tyo ubạtạ o ojoro ạ vạ vu damma le, ‘N tạ
kạrạ ạ kạmbạ ubạtạ wa Dada vạ za na ri fo Dada ɗu. Ạyi ɗa Ạsulạ ạ vạ, waru
ạyi ɗa Ạsulạ ạ ɗu.’ ”

18 Reve u kạrạ u 'yạwạ u damma ojoro'o a na we ene tạ Zagbai'in. Reve
waru u damma le ili i u damma niyi.

Ojoro e Yesu e ene yi tạ (Mat. 28:16-20; Mak. 16:14-18; Luk. 24:36-49)

19 Na ayin o urana wa Aladi o ndolo, ạvu ojoro'o o ɓoloto a aasula ạ tạ ạvu
a katsu nạntsu, adama a na a uwwusa tạ wovon wa azagbain a Isra'ila. Reve
Yesu tạwạ wi isawan e memere me le babu usạn, ạvu u cạsạ le, adansa, “N
yuwan tạ avasa i tsurạ asuvu nden.” 20 Ana u dammai ili i nda, reve u roco
le antsu e ekere ạ yi nạ za ve eeɓele. Ojoro'o a shiwan tạ nạ mạzạngạ adama
a na e te inda Zagbain. 21 Reve u dammisa, “Asuvu nden n dạnạ oɓolo nạ
ạɗu. Cine Dada vạ lyungu numu ạtsumạ o uvaɗi, ne ɗa fo mạạ lyungusu ɗu.”
22 Ạvu wi ivuwaan le reve u damma, “Ushiyi Ruhu va Akiza. 23 Nni i yuwaan
ama gafura vu nusu le, Ạsulạ fo u ta yuwaan le, o to o'wo nạ gafura. Nnạ gba
i 'yuwan a yuwaan le gafura, Ạsulạ fo u ta 'yuwan a yuwaan le gafura.”

Yesu nạ Toma

24 Za ro ạtsumạ a Kupanejere'e, Toma (za na waru ạ tsu ɗe fo Mepishe), u
dạnạ oɓolo ne ele shi, a mantsa ma na Yesu rocoi aciyạyi. 25 Ana u rawai, reve
akapi o ojoro a damma yi, “Tse ene tạ Zagbain!”

Amma ạvu Toma damma, “Mạạ usu shi she nạ me ene antsu e ekere ạ yi,
waru she nạ n ju'wạn antsu'u na aakatsu ạ vạ ubạtạ u na ikusa i dạnại, waru
n oto ukere u vạ ạtsumạ ạ wuntsu we eeɓele ạ yi.”

26 Ana a yuwain ajuma ạ tạ, reve ojoro'o o ɓolotowiso a aasula'a, waru
Toma dạnạ tạ oɓolo ne ele. Reve a katsu nạntsu vadamma nu ufaru, amma
ạvu Yesu tạwạ wi isawisan e memere me le babu usạn. Ạvu u cạsạ le, reve
u damma, “N yuwan tạ avasa i tsurạ asuvu nden.” 27 Reve u damma Toma,
“Kạlyuwạ ekere ạ vạ. Zuwa aakatsu ạ wu antsu'u. Oto ukere wạ wu e eeɓele
ạ vạ. Vu lyawa mawasan a na vạạ usu.”

28 Ạvu u usu yi, “Ạvu ɗa Zagbain vạ nạ Ạsulạ ạ vạ.”

29 Reve u damma yi, “Vu usu tạ o unạ na ve ene numu. Aza aba'un a ɗa aza
a na e ene numu shi ạvu gba ạ usu.”

Ili i na i zuwai Yahaya ɗanai a aatagada a nda

30 Ojoro e Yesu e ene yi tạ a yuwusan iroci yi linga va asalama ro nạ ạbundạ aza a na a ɗanai ạtsumạ a aatagada a nda shi. 31 N ɗana tạ ili i nda adama i usu a na Yesu ɗa Zamawawa, Mawun mạ Ạsulạ, waru adama a na i usu niyi, i tạ tsurạ wuma.

21

Igolo tapu nạ mugula

1 Ạ tyo ɗe, reve Yesu rocowiso aciyạyi ubạtạ wo ojoro ạ yi ạ nge'en m Mala mạ Gạlili.* Apa cine ili'i i farai: 2 Ojoro ạ yi nạ ạbundạ ạ dạnạ tạ lo: Simo Biturụ, nạ Toma (za na ạ tsu ɗe Mepishe), nạ Nataniya va Kana vạ Gạlili, nạ muwun mạ Zạbạdi, no ojoro e re o ro. 3 Reve Simo Biturụ damma ạzạ ạ yi, "Ạmu n tạ 'yạwạ mereme ma mugula ni igolo."

Reve ạzạ ạ yi a damma, "Ạtsu fo tsu tạ 'yạwạ oɓolo nạ ạvu." Ạvu ạ kạrạ ạ 'yạwạ a wantsun u le. Agba e reme ko ili i shi na ayin o ndolo. 4 Ana usana u tawai nạ wasasa, reve Yesu isawan ạ nge'en m mala'a, agba ojoro'o e reve a na Yesu ɗa shi.

5 Reve u ɗe le, "Ama ạ vạ, i reme tạ ɗe mugula?"

Ạvu ạ usu, "O'o."

6 Reve u damma le, "Variyi igolo i ɗu usa'ani u wantsun u ɗu, i te reme ozo o ro." Reve a yuwan ne, ạvu igolo'o e reme mugula mạ ạbundạ hali ạ kuɗạ o rono yi.

7 Reve oojoro a na Yesu cigai◊ damma Biturụ, "Zagbain ɗa!" Ana Simo Biturụ uwwai a na Zagbain ɗa, reve wo oto utugu wạ yi (adama a na u shi tạ u foɗo yi ana u dạnại o ulinga), ạvu wu teruwe ạ mini u reme udạsu ạ tyo ubạtạ wạ Yesu. 8 Reve akapi o ojoro o toni yi ạtsumạ a wantsu'un, uguzu ni igolo'o tapu nạ mugula. Ạ dạnạ alanga ni iɗa shi, alanga e le ạ dạnạ tạ zuzu na ana ukpakuta'atsu (300).† 9 Ana ojoro'o o utại ạtsumạ a wantsu'un, reve e ene u tạ ni ilyalya, waru u dạnạ tạ ạ zusun mugula na akinkina.

10 Ạvu u damma, "Tạwại nạ mugula n ro n na i remei gogo."

11 Reve Simo Biturụ kạrạ u uwa ạtsumạ a wantsu'un, reve u rono igolo'o ạ tyo e iɗa. Ạtsumạ ạ yi mugula m gbagbain ukpaku nạ kupoton na aza a ta'atsu (153) n dạnạ tạ pe. Agba suru nạ ne igolo'o i kara shi. 12 Reve Yesu damma le, "Tạwại i lyuwa." Ko za tạ gba ạtsumạ o ojoro'o gura ece yi, "Zane ɗa vu ri?" shi, adama a na e reve tạ a na Zagbain ɗa. 13 Ạvu u 'yạwạ u tara ilyalya, reve u ca le. Reve waru u ca le fo mugula'a. 14 Ạyi nda, ạyi ɗa wa ta'atsu a na u rocoi aciyạyi ubạtạ wo ojoro'o ana ạ 'yạsạn niyi ạtsumạ o ukwạ.

Yesu nạ Biturụ

15 Ana o kotoi alya, reve Yesu ece Simo Biturụ, "Simo mawun ma Yahaya, vu la'a tạ ạzạ ạ wu ciga mu?"

Ạvu u usu, "Ee, Zagbain, vu reve tạ a na n ciga nuwu."

Reve u damma, "Vu lyuwato mukyokyon n vạ."

16 Reve we ecishe yi we ire, "Simo mawun ma Yahaya, vu ciga mu tạ?"

Ạvu u usu, "Ee, Zagbain, vu reve tạ a na n ciga nuwu!"

Ạvu u damma, "Vu kạlyuwạ ikyon i vạ."

17 Reve we ecishe yi wa ta'atsu, "Simo mawun ma Yahaya, vu ciga mu tạ?"

Biturụ yuwan tạ ạtsumolạngu adama a na Yesu yuwan yi tạ yeci hali uta'atsu ko u ciga yi tạ. Adama o ndolo reve u damma Yesu, "Zagbain, vu reve tạ ili suru. Vu reve tạ a na n ciga nuwu."

---

* **21:1** Ạ tsu ɗe tạ fo Mala mạ Gạlili Mala ma Tibariya. ◊ **21:7** Yah. 13:23. † **21:8** Danshi udasuwu a tsu yuwan tạ ulinga nạ ạyi tsi ili yu uritosu i na ạ tsu ɗe yadi nạ Tsunasara. Ana a ta'atsu a ɗa a tsu yuwan udasuwu u tạ.

Ạvu Yesu damma yi, “Vu lyuwato ikyon i vạ. 18 N ta dansaa wu amayun,
ạvu o ulobo, vu tso oto tạ itana i na vu cigai, reve vu 'yạwạ ubạtạ u na vu
cigai. Agba nạ vu kutsa, vu tạ bubạruwạ e ekere ạ wu. Reve ozo o ro ạ nlạ
wu ạvu a tara wu ạ tyo ubạtạ u na vu cigai shi.” 19 (U damma tạ ne adama u
roco cine Bituru ạạ kuwạ, reve u ca Ạsulạ tsugbain.) Reve u damma Bituru,
“Toni mu!”
20 Ạvu Bituru vadala reve we ene oojoro o ro, ◊ za na Yesu cigai. Waru ạyi
ɗa fo za na raɓatoi Yesu ele a alya ạvu we ece, “Zagbain, zane ɗa aa wina wu?”
21 Ana Bituru ene niyi, ạvu we ece Yesu, “Zagbain, ili i ne yaa cina yi?”
22 Reve u usu yi, “Nnạ n ciga tạ u yuwan wuma hali mantsa ma na mạạ
kạmbạ, te imini yạ wu na adama o ndolo? Vu toni mu.” 23 Adama o ndolo
reve aalabari'i a baza ạtsumạ ạ ạzạ e Itoni a na, ạyi nda wạạ kuwạ shi. Agba
Yesu damma ne shi. Ili i na u dammai ạyi ɗa, “Nnạ n ciga tạ u yuwan wuma
hali mantsa ma na mạạ kạmbạ, te imini yạ wu na adama o ndolo?”
24 Ạyi oojoro† a nda ạyi ɗa u dammai ili i nda suru. U ɗana yi tạ, waru tsu
reve tạ a na amayun a ɗa waa dansa.
25 Yesu yuwan tạ ili i ro nạ ạbundạ. Nna a ɗana ili i ndolo suru ạtsumạ a
atagada, n jiyan ạtsumạ o uvaɗi suru a na ạạ tsurạ ubạtạ u na waa rawa a na
a zuwa atagada'a suru shi.

◊ **21:20** Yah. 13:23.

Ulinga wa Ajiya

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

Luka, vuma na ɗanai Alabari a Sa'ani a Luka, ạyi ɗa waru u ɗanai Aatagada o Ulinga wa Ajiya. U shi tạ u ciga u damma ili i na i farai nạ ạzạ e Itoni e Yesu. Aatagada o Ulinga wa Ajiya a fara tạ ubạtạ u na Aatagada a Luka a lyawai.

Ulinga wa Ajiya u damma tạ ili i na i farai na ama a na a toniyi Yesu cina u kuwạ. U damma tạ cine ama a nda a yuwain mmalu a dansaa ama adama e Yesu, waru u damma tạ cine ama a na a uwwai a yuwain. Ruhu va Akiza goloɓo tạ ama a nda waru u kamba le tạ. Nu ufaru, ama a na ạ ri elentsu ạ tạ a ɗa goon a yuwusayin adanshi, ele ɗa aza a Isra'ila. Ko ạtsumạ a aza a Isra'ila ama o ro a 'yuwan tạ ạ usu adanshi e le, waru o una tạ ạzạ e Itoni o ro adama e ili i na a dammai a aci e Yesu. Ạ tyo ɗe ạtsumạ a aatagada a nda, Ạsulạ a zuwa tạ ạzạ e Itoni a damma ama e elentsu o ro koko'o adanshi e Yesu.

Ulinga wa Ajiya u damma tạ cine ikaka yạ ạzạ e Itoni i bazai e iɗa ya Isra'ila. U damma tạ cine Bituru, oɓolo nạ Bulu na akapi a ama a yuwain. U damma tạ mpolo n na aza a na a vadalai usa'avu a yuwain, waru nạ cine a kambulai vạni le upasu u le, waru nạ cine ạ lyunguyi ni ikambi tsạrạ a kamba aza a na a vadalai usa'avu upasu u le. Ne tsunda tsa ɗa ạ'isạ ạzạ e Itoni a farai cine tsu reve nle ana'an.

Ili i na i ri pe ạtsumạ a aatagada a nda

1. A yuwan tạ adanshi a Alabari a Sa'ani ạtsumạ ạ Urishelima (1:1–8:3)
2. A yuwan tạ adanshi a Alabari a Sa'ani ạtsumạ a Yahuda nạ Samariya (8:4–12:25)
3. Bulu yuwan tạ mmalu adama u yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani (13:1–14:28)
4. A yuwan tạ majiyan ma sa'ani ạtsumạ ạ Urishelima (15:1-35)
5. Bulu yuwisan tạ mmalu adama u yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani (15:36–18:22)
6. Bulu yuwan tạ mmalu ma ta'atsu adama u yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani (18:23–21:16)
7. E reme tạ Bulu ạtsumạ ạ Urishelima (21:17–23:22)
8. A tara tạ Bulu ạ tyo Kasariya (23:23–26:32)
9. A tara tạ Bulu ạ tyo Roma (27:1–28:31)

Ạ 'yaṣaṇ tạ Yesu

1 Tiwofilu, a aatagada o ufaru u vạ n damma wu tạ ili i na Yesu temei mayan oɓolo ni ili i na u ritosuyi, 2 hali urana u na a tara niyi ạ tyo zuva.

Amma kafu a tara yi ạ tyo zuva ɗaɗa u yuwayin ajiya† a na u ɗangwai adanshi ạ ạɓulạ nu ucira u Ruhu va Akiza. 3 Ana u kuwại, u rocosu le tạ aciyạyi wuma, reve u roco le a na u 'yoyin nạ linga icu'un icu'un. U yuwan tạ rana amunga a yuwusan adanshi adama o tsugono tsạ Ạsulạ. 4 A yashi i na u dạnại a alya oɓolo ne ele, u damma le tạ, “She i lyawa Urishelima wan.† Amma i puro she nạ nzuwulai n na Dada yuwain u shiwan ne'en, za na n damma nɗu nu unạ u vạ, 5 Yahaya rumbu tạ ama nạ mini. Aa jima shi, ạvu ạ rumbu ɗu nạ Ruhu va Akiza.”

A tara tạ Yesu ạ tyo zuva

6 Ana ajiya ạ dạnại oɓolo nạ Yesu,† e eceshe yi tạ, “Zagbain, gogo ɗa vạạ kạmbuwạạ aza a Isra'ila nạ tsugono tse le waru?”

7 Reve u usu le, “Dada ɗa goon ri nu ucira u na woo foɓo yashi nạ mantsa'a,
ạɗu gba a ca ɗu ucira u na yaa gura reve shi. 8 Amma i tạ tsurạ ucira nạ Ruhu
va Akiza† tạwạ ɗu. I to o'wo aza a na aa yuwan adanshi o unạ u vạ ạtsumạ ạ
Urishelima nạ ạtsumạ a Yahuda, nạ Samariya, hali ạ tyo ukosu wu uvaɗi.”
9 Ana u dammai ne, ele ạ ạkạnlạ, reve a tara yi ạ tyo zuva. Reve eleshe o ro
a pupala yi, a gura enishe yi shi. 10 Ajiya'a lo ạ kạlyuwusạ yi ạ kạrạ ạ tyo zuva,
reve ama e re wotowu nạ ạtugu ạ uri e isawan mishin zuzu ne ele. 11 Reve
a damma, “Ạɗu ama ạ Gạlili, adama ạ nye i ri mishin ạ ạkạnlạ zuva? Yesu
na a tarai ạtsumạ ạ ɗu ạ tyo zuva, u tạ tạwisạ ununa ye enei a tara niyi ạ tyo
zuva.”

A ɗangwa tạ aajiya o ro

12 Ana ili i ndolo i farai, reve ajiya a lyawa Masasan mạ Zetun, reve
a yuwan mmalu u ta rawa ana ukpakukupa uta'atsu (3,000)* ạ kạmbạ
Urishelima. 13 Ana ạ kạmbại ạtsumạ ạ lyuci gbain na ạ dạnại, reve a kumba
o u'wa wa zuva u na ạ dạnại, ele ɗa nan Bituru nạ Yahaya nạ Yakubu nạ
Andarawu nạ Filibu nạ Toma nạ Batalamawu nạ Matta nạ Yakubu mawun
ma Alfa nạ Simo za na fo ạ tsu ɗe Bakanani,† nạ Yahuza mawun ma Yakubu.
14 Suru nle reve o ɓoloto aciyele a yuwusan avasa kuci nạ majiyan mạ tạ,
oɓolo nạ ạmạci o ro, nạ Meri† mma vạ Yesu oɓolo na azawawa'a e Yesu suru.
15 Ạtsumạ a rana ndolo iɓolo ya ama ukpaku nu ushin (120) aza a na a
cayi okolo ạ dạnạ tạ lo. Reve Bituru 'yon mishin, reve u damma, 16 “Ạzạ ạ
vạ, a ciga a 'yuwan o shiton Adanshi ạ Ạsulạ a na Ruhu va Akiza yuwain o
unạ wạ Dạwuda adama a Yahuza, za na uwai elime a aza a na e remei Yesu.
17 Yahuza vuma ɗa na dạnại oɓolo nạ ạtsu, waru Yesu ɗangwa yi tạ tsạrạ u
yuwan ulinga nạ ạtsu.”
18 (Yahuza tsula tạ iɗa ni ikebe i na u winai Yesu, reve u riyạ u cikạto aaci,
ɗaɗa ạạtsumạ o ɓoso niyi, reve iliyạtsumạ suru yu utạ a alanga. 19 Aza a na ạ
ri nden suru ạtsumạ ạ Urishelima a uwwa tạ ili i na i farai, ɗaɗa e ɗeyi ubạtạ'ạ
“Akaladama” ne elentsu e le, ana Ubạtạ wu Mpasa.)
20 Reve Bituru lyuwa elime na adanshi, “U tu uɗanu a Aatagada e Ica,†
‘U'wa wạ yi wo o'wo tạ uvariyi, she vuma dạnu pe wan.’
Reve waru u dammisa,
‘Tsugbain tsạ yi nanza tara.’ ◊
21 “Adama o ndolo wo o'wo tạ a ciga a 'yuwan a ɗangula vuma ro o unạ u
vuma ndolo. Vuma ndolo o o'wo u dạnạ tạ oɓolo nạ ạtsu a mantsa ma na Yesu
Zagbain dạnại oɓolo nạ ạtsu. 22 Waru wo o'wo u dạnạ tạ nạ ạtsu a mantsa ma
na Yahaya rumbuyi Yesu, hali urana u na a tara niyi e memere mạ ạtsu ạ tyo
zuva. Vuma na aa ɗangwa u ciga u 'yuwan woo o'wo za vu ucasu wa Alabari
a Sa'ani adama o u'yosun wạ Yesu oɓolo nạ ạtsu.”
23 Ɗaɗa a zagwai ama e re: Isuhu za na ạ tsu ɗe Basaba za va aala Yusutu
oɓolo nạ Mataya. 24 Reve a yuwan avasa tsạrạ a gura ɗangwa vuma sa'ani na
ntsayi. Reve a damma, “Zagbain, vu reve tạ ookolo a vuma suru, vu roco tsu
vuma na vu cigai ạtsumạ a ama e re a nda. 25 Wo o'wo aajiya, u tara tsugbain
tsa na Yahuza lyawai, adama a na u 'yạwại ubạtạ u na wu ntsaa niyi.” 26 Reve
a zuwa aɗanga a aci e le, reve Mataya lyuwa, reve u ɓolo na akapi kupa nạ za
tạ na buwai.

---

* **1:12** Ạtsumạ e elentsu a na u dạnại uɗanu, u damma tạ a na alanga ạ yi ạ dạnạ tạ “mmalu ma Ashibi.” Wilạ wa aza a Isra'ila u tsu lyawa tạ vuma yuwan mmalu n kilomita 1, ko u la'a akapi ạ mili wa'a ạtsumạ o urana'a, ko udasuwu ukpakukupa (1,000). Gogo u ta yuwan gashi mmalu m mini kupa. (Mini ạyi ɗa ạ tsu ɗe minti nạ Tsugana.)

† **1:13** Ạyi aala “Bakanani” to rocosu tsu vuma'a u tu nu uzuwu wa aci adama u kamba ama ạ yi.

◊ **1:20** Ica 69:25.

2

Utąwu wą Ruhu va Akiza

1 Ana urana wą Ąbuki† o Urana wa Kupoton*† a rawai, ązą e Itoni ą dąną
tą ubątą u tą. 2 Ele lo babu urevu, ɗaɗa a uwwai ilama diga zuva gashi ąbąjini
o upepu a ɗa, reve u shiton u'wa'a suru u na ą ri pe nden. 3 Reve ili i ro gashi
elentsu a akina ą tąwą yą'ą le, reve u cipą a aci e le. 4 Reve o shiton le suru
ną Ruhu va Akiza.† Reve e teme adanshi ne elentsu o ro koko'o, cine Ruhu va
Akiza ne'e nle.
5 Aza a Isra'ila ą ąbundą a na a uwwusa wovon wą Ąsulą ą dąną tą pe
ątsumą ą Urishelima a yuwusan ągąndą a na ą tąwąi bątą bątą. 6 Ana a
uwwai ilama i ndolo, reve ama o ɓoloto ąbundą. Reve a yuwan asalama lon,
adama a na aza a na ą ri lo suru a uwwa tą iɓolo yą ązą e Itoni a yuwusan
adanshi ne elentsu ą lyuci le. 7 Reve a yuwan asalama ą ąbundą, adansa,
“Ashe aza a na a yuwusan adanshi a nda ązą ą Gąlili a ɗa suru shi? 8 Cine wo
o'woi suru ntsu tsu uwwa nle a adanshi ne elentsu ą tsu? 9 Ątsu ɗa pa nda
aza a Paratiya na aza a Madaya oɓolo na aza a Elam na ama a Masapotomiya
na aza a na o utąi Yahuda na aza a Kafadokiya na ama e iɗa ya Pontu na aza
a Asiya. 10 Na aza a Firijiya na aza a Bamafiliya waru na aza a Masar, ną
ązą e iɗa ya Libiya zuzu ną Kurani omocin diga Roma a na a matsain ątsumą
ą ądini a aza a Isra'ila na aza a na a vadalai a uwai ątsumą ą ądini ą tsu.
11 Ątsu ɗa nda aza a Karita,† oɓolo na aza a Laraba suru ntsu tsu uwwa le tą a
yuwusan adanshi ne elentsu ą tsu ątsumą e ili i na Ąsulą a yuwain.” 12 Reve
suru nle a lamba ili i na aa yuwan, reve a uwa asalama, adansa vąni le, “Nye
i ɗa urevu wi ili i nda'a?”
13 Reve ozo o ro a uwa a yuwusaan le ulamu adansa, “Usowu u ɗa ą ri.”

Adanshi a na Biturų yuwain

14 Reve Biturų 'yon mishin oɓolo na akapi a ajiya kupa ną za tą na buwai,
ąvu u 'yąsąn uɗyo a yuwusaan le adanshi, adansa, “Ama a Isra'ila na aza a na
ą ri nden Urishelima, i zuwa atsuvu yu uwwa ili i na maa damma ɗu. 15 Ama
a na ye eneshe nda ą ri usowu shi, ana wo o'woi mantsa ma na tsu ri gogo
rumu kucci vu usana ɗa. 16 Ąyi ili i nda ąyi ɗa Juwe vumavąsulą dammai,
17 Ąsulą a damma: ‘A mantsa mo ukosu n tą lyungu Ruhu vą ą 'yąwą bątą a
ama.
Muwun n ɗu olobo ne esheli a ta yuwan adanshi o usokowu.
Olobo ą ɗu e te ene alavu alavu.
Mbara n ɗu waru a ta yuwan alavu ą ąbundą.
18 Amayun Ruhu va Akiza tą tąwą ubątą wa agbashi ą vą,
ali ną ąmąci a ta yuwan adanshi ą vą a rana ndolo.
19 N ta yuwan ili ya asalama zuva,
waru n to roco iroci e iɗa,
mpasa na akina ną mikyon n limą.
20 Ą tą kąmbuwą urana irumbu,
woto waru u to o'wo ushili ana mpasa
kafu urana wu Zagbain u tąwą,
urana u gbain u tsugbain.
21 A mantsa mo ndolo ma ɗa za na yuwain ɗewu ątsumą a ala a Zagbain wąą
tsurą iwawi.’◊†

---

* **2:1** Ąbuki o Urana wa Kupoton waru ą tsu ɗe yi tą “Penteko,” aala ą ąbuki a ɗa a na a tsu yuwusan a mantsa ma na a tsu paɗa kucci, waru ąbuki'i a tsu yuwan yi tą o urana wa kupoton a na a yuwain Ąbuki a Mapasa. Urana u nda urana kupoton ɗa dąnąi a na ą 'yąsąin Yesu ątsumą o ukwą. ◊ **2:21** Juw. 2:28-32.

22 “Ạɗu ạzạ ạ vạ aza a Isra'ila, yu uwwa adanshi a na maa yuwan. Yesu va
Nazara ɗa vuma na Ạsulạ a kucinaa ntsu a na u usu niyi. Amayun e ili i ndolo
Ạsulạ o roco tsu tạ e ili ya asalama i na u yuwain, ni iroci za na u yuwain. Ili
suru i fara tạ e esu ạ ɗu. 23 A ca ɗu tạ ạyi, reve yu una yi o ure u mavara a
akpata.† I yuwan tạ ili i ndolo ni ikambi ya aza a na e revei Wilạ shi. Nạ ne
suru, Ạsulạ e reve tạ ili i ndolo i ta fara suru. U yuwan tạ ifoɓi i ndolo nu
ujimu. 24 Reve gba Ạsulạ ạ 'yạsạn yi ạtsumạ ạ ạkwạkwạ, reve u kạmbuwạ yi
wuma. Babu cine ukwạ waa gura guzạ yi. 25 Reve Dạwuda yuwan adanshi
adama ạ yi,
‘Kuci ɗa n revei a na Zagbain ri oɓolo nạ ạmu.
Adama a na u ri o ukere usa'ani u vạ,
babu ili i na maa uwwa wovon.
26 Adama o ndolo ookolo ạ vạ ạ tạ asuvu nden,
eelentsu ạ vạ ạ tạ nạ mạzạngạ,
lipu vạ waru tạ dạnạ nu uzuwu wo okolo.
27 Waa lyawa wuma u vạ a aason shi,
waa lyawa Mawun ma Akiza mạ yi maa shama shi.
28 Vu roco mu tạ ure u wuma.
Vu shiton mu tạ nạ mạzạngạ adama a na vu ri oɓolo nạ ạmu.’ ◊
29 “Ạzạ ạ vạ aza a Isra'ila, n ta yuwusaan ɗu adanshi babu wovon adama a
akaya ạ tsu Dạwuda. Dạwuda kuwạ tạ waru ạ ciɗo yi tạ, waru aason ạ yi a tạ
pa oɓolo nạ ạtsu hali ana'an. 30 Ạyi vumavạsulạ ɗa, u reve tạ Ạsulạ a yuwaan
yi tạ nzuwulai na akucunu, a na u ta zuwa za ro mogono ạtsumạ ạ muwun n
tsukaya mạ yi, ununa u zuwai Dạwuda o'woi mogono. 31 Dạwuda ta zuwusa
okolo e ili i na yaa fara elime adama o u'yosun wu Zamawawa,† adansa, aa
lyawa lipu vạ yi a aason shi, waru lipu vạ yi aa shama shi. 32 Ạsulạ ạ 'yạsạn
tạ Yesu'u ạtsumạ ạ ạkwạkwạ, ạtsu waru tse ene tạ ne esu ạ tsu. 33 A ca yi tạ
tsugbain o ukere usa'ani wạ Ạsulạ, waru u ushi tạ Ruhu va Akiza o ukere wa
Dada ununa a yuwain nzuwulai. Gogo waru Yesu ca tsu tạ Ruhu va Akiza. Ili
i na tsee eneshe, waru tsaa uwwusa ɗa nda. 34 Dạwuda ɗa kumbai zuva shi,
amma ạyi na aciyạyi u damma tạ,
‘Ạsulazuva a damma tạ Zagbain vạ:
“Dạnu o ukere usa'ani u vạ,
35 she nạ n zuwa n'yuwatan mạ wu a apata a ana ạ wu.” ’ ◊
36 “Adama o ndolo, aza a Isra'ila suru e te reve a na Yesu ndolo za na a varai
a akpata,† Ạsulạ ạ kạmbuwạ yi tạ Zagbain nạ Zamawawa.”
37 Ana a uwwai ne, reve ili'i i ju'wạn okolo e le, reve e ece Bituru na akapi
a ajiya a na a buwai, “Ạzạ ạ vạ, nye i ɗa tsaa yuwain?”
38 Ạvu Bituru damma le, “She i vadala,† tsạrạ ạ rumbu ɗu ạtsumạ a ala e
Yesu Zamawawa, waru a yuwaan ɗu gafura vu unusu u ɗu. I tạ tsurạ une'e
u Ruhu va Akiza. 39 Nzuwulai n nda za ɗu ɗa nạ muwun n ɗu, oɓolo na
Atakpaci. Amayun a ɗa maa dansaa ɗu, ili i nda adama a aza a na Ạsulazuva
Ạsulạ ạ tsu ee ɗe ạ tyo e ekere ạ yi a ɗa.”
40 Reve Bituru yuwan alajiya o uga'an adansa, “N ta patishi ɗu i wawa
aciyạɗu ạtsumạ e ili i na yaa cina ama e iwuya a nda.” 41 Reve aza a na a
uwwai ili i na Bituru dammai, reve ạ rumbu† le. O urana u ndolo ama a na
ạ dạshi toniyi a rawa tạ ama ukpakukupa uta'atsu (3,000).

Ununa nden mạ ạzạ e Itoni n dạnại

42 Reve a zuwa okolo e le suru o uritosu wa ajiya nạ muwwulai, a lyuwusa
ilyalya oɓolo, na avasa. 43 Reve wovon u reme le suru, adama a na Ạsulạ a

◊ **2:28** Ica 16:8-11. ◊ **2:35** Ica 110:1; Luk. 20:42-43.

yuwain ili ya asalama ni iroci yạ ạbundạ e ekere ajiya'a. 44 Aza a na a cayi okolo o ɓolotosu tạ ubạtạ u tạ, reve ạ kạrạ a nkambulai ni itana i le. 45 A tsu wina tạ itana ni iɗa i le, mantsa ma na ozo o ro ạ ri ni ili i na yaa damatosun le. 46 Usana suru ạ tsu 'yạwạ tạ ạ Ạạ'isamapaɗa nạ majiyan mạ tạ. A tsu lyuwusa tạ ilyalya a 'wa le oɓolo nạ mạzạngạ no okolo ạ tạ, waru a lyuwusa tạ Ilyalya yi Zagbain, 47 na a yuwusayin Ạsulạ ica. Ạ tsurạ tạ isa'ani ubạtạ wa ama. Usana suru Zagbain dạshishi le tạ ama aza a na ạ tsurại iwawi.

3

Ạạkutsumạ ạ kạmbạ tạ gbaga

1 Ama ạ tsu 'yạwạ tạ ạ Ạạ'isamapaɗa a mantsa mạ rumu ta'atsu vu urana. Urana u ro, Bituru nạ Yahaya† ạ 'yạwạ tạ adama a yuwan avasa. 2 Ana a rawai zuzu nu unạntsu wạ Ạạ'isamapaɗa u na ạ tsu ɗe Unạntsu u Sa'ani reve e ene ạạkutsumạ a na a matsain ukutsumu a na a tsu tanu, reve a zuwa yi, adama u yuwusan ipati. 3 Ana we enei Bituru nạ Yahaya azama a uwa ạ Ạạ'isamapaɗa, reve u pati le ikebe. 4 Reve Bituru nạ Yahaya ạ kạlyuwạ yi ulobonu, ạvu Bituru damma, “Kạlyuwạ tsu!” 5 Ạvu ạạkutsumạ'ạ u kạlyuwạ le nạ majiyan ma na ee ne'e yi ikebe.

6 Ɗaɗa Bituru dammai, “N ri ni ikebe i na maa ca wu shi. Amma n ta ca wu ili i na n ri nạ ạyi, ạtsumạ o ucira wa ala e Yesu Zamawawa za va Nazara 'yon vu wala.” 7 Reve u reme yi ukere usa'ani, reve u kamba 'yạsạn yi. Ana u yuwain ne, reve ana nạ ạlu ạ yi ạ kạmbạ gbaga, reve o o'wo mejege. 8 Ạvu wu 'yawan, reve wi isawan mishin na ana ạ yi. Ạvu u kạrạ a mmalu. Hali u kạrạ a mmalu nu u yuwin ogoɗiyo a ciɓalasa Ạsulạ. Ạvu u kạrạ a uwa ạ Ạạ'isamapaɗa ne ele. 9 Ama a na ạ dạnại pe suru e ene yi tạ a mmalu waru a uwwa yi tạ a ciɓalasa Ạsulạ. 10 Ama a yuwan tạ asalama lon, ana e enei ili i na i farai, a na ạạkutsumạ a na ạ tsu dạnusu o Unạntsu u Sa'ani a yuwusan ipati i ɗa kạmbại gbaga.

Bituru yuwan tạ alajiya ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa

11 Reve ama ạ jikạ a cina vuma'a uguzu nạ Bituru nạ Yahaya ubạtạ u na ạ tsu ɗe Mạkisạ mạ Sulemanu. Ạvu ama a na ạ dạnại pe suru a uwa asalama e ili i na i farai. 12 Ana Bituru enei ama o ɓolotoi reve u teme alajiya adansa, “Aza a Isra'ila, nye i ɗa ili ya asalama a na ạạkutsumạ'ạ u kạmbại gbaga? Waru nye i zuwai i ri ạ ạkạnlạ ạ tsu, vadamma tsu yuwan tạ ili'i nu ucira wa aciyạtsu nạ ạɓulạ ạ tsu? 13 Ạsulạ a Ibrahim nạ Ishiyaku nạ Yakubu n na nkaya n tsu n yuwayin ạgạndạ, ạyi ɗa u tạwayi aagbashi ạ yi Yesu nạ tsugbain. Ạyi ɗa Yesu na i 'yuwain, reve i ca yi e ekere a Bilatu,† ko na Bilatu shi tạ ciga u lyawa yi. Ạvu i damma Bilatu a na i ciga yi shi. 14 Za va akiza ɗa u dạnại, waru za vi isa'ani ɗa, reve i 'yuwan yi ạvu i damma Bilatu lyawaa ɗu za mona ma ama. 15 Reve yu una za vu ucasu u wuma wạ Ạsulạ, amma Ạsulạ ạ 'yạsạn yi tạ. Ạtsu gba tse ene tạ ne esu ạ tsu amayun a nda. 16 Ucawu wo okolo ạtsumạ a ala e Yesu ɗa ạ kạmbạtoi ạạkutsumạ a nda gbaga e esu ạ ɗu. Vuma na ye enei ɗa, waru i reve tạ ununa vuma nda shi ukutsumu. Ucawu wo okolo ạ yi e ekere e Yesu ɗa ạ kạmbạto niyi gbaga ạ mạkạkạn mạ ɗu.

17 “Ạzạ ạ vạ, n gura tạ reve ili i na i yuwayin Yesu, i yuwan yi tạ o ulambu wu urevu, hali ulambu wu urevu'u u kạrạ ạ tyo e ekere a azagbain ạ ɗu. 18 Amma Ạsulạ a zuwa tạ amạsulạ a yuwan adanshi adama a Zamawawa ɗe nu ujimu, a na u to sowo ạtsumạlimạ e ili i nda suru, waru u shiton tạ nzuwulai'i. 19 Vadalai i lyawa unusu u ɗu suru, reve i vadala i kuru Ạsulạ, adama i tsurạ gafura vu unusu u ɗu. 20 Ne ɗa yaạ tsurạ mantsa mạ wivuwun

ubạtạ wạ Ạsulạ, waru u tạ dạshi lyunguwisạ ɗu nạ Yesu za na u ɗangwai wo o'wo Zamawawa. 21 Zuva ɗa Yesu ạạ dạnạ hali mantsa ma na ạạ kạmbạto ili suru usa'avu, ununa Ạsulạ a yuwain nzuwulai nu ujimu, e ekere a amạsulạ a akiza. 22 Musa damma tạ, ‘Ạsulạ ạ tạ 'yạsạn vumavạsulạ tsạ vạ ạtsumạ a ama ạ ɗu. I polo atsuvu ulobonu yu uwwa ili i na waa damma ɗu.’ ◊ 23 Waru Musa damma tạ, ‘Za na uwwai ili i na vumavạsulạ'ạ u dammai shi ạ to utạạ yi ạtsumạ a ama ạ Ạsulạ, reve o una yi.’ ◊

24 “Waru amạsulạ diga Sama'ila† a yuwan tạ adanshi e ili i na aa yuwusan ana'an. 25 Ạɗu ɗa muwun ma amạsulạ o ndolo, waru i tạ pe ạtsumạ a akucunu† a nzuwulai n na Ạsulạ a yuwayin nkaya n ɗu. Ụ damma tạ Ibrahim,† ‘Adama a mawun mạ tạ ạtsumạ o ugundo wạ wu n ta zuwaa uvaɗī mạɓulạ aba'un.’ ◊ 26 Amma ana Ạsulạ ạ 'yạsạin aagbashi ạ yi Yesu, u lyungu yi tạ ạ 'yạwạ ạtsumạ a ama ạ ɗu aza a Isra'ila o ufaru, u zuwaa ɗu tạ aba'un, reve u vadala ɗu ạzạ ạ tạ tạ diga o unusu u ɗu.”

4

E reme tạ Biturụ nạ Yahaya

1 Biturụ nạ Yahaya ạtsumạ a adanshi, reve nan ganu nạ zagbain vạ ạdugạri ạ Ạạ'isamapaɗa na aza a Sadukiya*† ạ tạwạ ubạtạ u na ạ ri. 2 Ạ dạnạ tạ nạ ạtsumolạngu a na ajiya e re'e ạ dạnại o ritosu ama a na, Yesu kuwạ tạ waru u 'yon tạ. Ne ɗa fo ạạ 'yạsạn ạkwạkwạ ạ kạmbạ wuma. 3 Reve e reme le nu ulivu, ạvu a zuwa le o u'wa wa ali hali usana. 4 Ama nạ ạbundạ a na a uwwai alajiya e le a vadala tạ, hali ạbundạ a ali ạ ạzạ e Itoni a rawa zuzu nu ukpakukupa uton (5,000), babu nạ ạmạci nạ muwun.

5 O urana we ire, reve azagbain a aza a Isra'ila, nạ mbara, nạ munlu n Wilạ o ɓoloto Urishelima. 6 Hanana aabara a nan ganu fo u dạnạ tạ lo, nạ Kayafa, nạ Yahaya† nạ Iskandari ne edenge o ro va aabara a nan ganu. 7 Reve ạ tạwạ no ojoro e re'e ạ mạkạkạn me le. Ạvu e ece le, “Nu ucira ko na ala a zane ɗa i yuwayin ulinga u ndolo?”

8 Reve Biturụ za na dạnại tapu nạ Ruhu va Akiza, damma le, “Azagbain nạ mbara mi iɗa i tsu, 9 i ta yuwusan tsu yeci i nda adama a na tsu yuwain isa'ani ạ tyo ubạtạ wạ ạạkutsumạ'ạ? I ciga tạ i reve ununa u kạmbại gbaga? 10 Lyawai n damma ɗu hawun hali na ama a Isra'ila, u kạmbạ tạ gbaga ạtsumạ a ala nu ucira wạ Yesu Kristi na utại Nazara. Vuma na i varai a akpata, agba Ạsulạ ạ 'yạsạn yi tạ ạtsumạ ạ ạkwạkwạ. 11 A yuwan tạ adanshi ạ yi ạtsumạ a Adanshi ạ Ạsulạ, ubạtạ u na a ɗanai,

‘Aatali a na asuwi a 'yuwain,
ạyi ɗa wo o'woi ikyun yu ucira ạtsumạ o usaa.’ ◊

12 “Za lo ạ tsurạ iwawi† ubạtạ wu za ro shi! Waru ala† a za ro o lo ạtsumạ o uvaɗī u nda na ama ee ɗe reve ạ tsurạ iwawi shi.”

13 Reve azagbain a yuwan asalama lon, ana e enei Biturụ nạ Yahaya a gura yuwain adanshi ạ mạkạkạn me le okolo nden, adama a na ama a ɗa a na ạ ri nu urevu u makaranta shi. Waru a gura tạ reve ama a ɗa a na ạ dạnại oɓolo nạ Yesu. 14 A gura damma le ili i ro shi, adama a na e ene tạ vuma na ạ kạmbạtoi gbaga na ajiya'a mishin ạ nge'en n le. 15 Ạvu azagbai'in a damma Biturụ nạ Yahaya a lyawa ukobu'u. Reve a uwa ndammulai vạni le.

16 E ecelei tạ aciyele, “Nye tsaa yuwan na ama a nda? Tsaa gura wasan a na a yuwain ulinga wa asalama shi. Adama a na ama ạ Urishelima suru e reve

◊ **3:22** U.Wl. 18:15. ◊ **3:23** U.Wl. 18:19. ◊ **3:25** Ufr. 22:18. * **4:1** Aza a Sadukiya oɓolo a ama a azagbain a Yahuda a ɗa, aza a na ạ usuyi adama o u'yosun wạ ạkwạkwạ shi. ◊ **4:11** Ica 118:22; Mak. 12:10; Luk. 20:17.

tạ ili i na i farai. 17 Amma tsu zuwaa nle utyo adama ili'i i yuwan ạbundạ ạtsumạ a ama ạ tsu wan. Waru tsu ta zuwaa le utyo she ạ dạshi yuwaan za ro adanshi a ala e Yesu wan." 18 Reve e ɗewishe ajiya'a o ukobu u le, ạvu a damma le she ạ dạshi yuwan adanshi ko uritosu adama a ala e Yesu wan.

19 Reve Bituru nạ Yahaya ạ usu le, "I ta majiyan Ạsulạ a ta la'a ciga tsu toni ɗu ko ạyi? 20 Tsaa gura lyawa adanshi a sa'ani a na tse enei waru tsu uwwai shi."

21-22 Ạvu ama suru ạ kạrạ a yuwusaan Ạsulạ ica adama e ili i na i farai: Vuma na yuwain a'wan amunga ukutsumu u kạmbại gbaga. Adama o ndolo azagbain a Yahuda e reve ununa aa ca Bituru nạ Yahaya ạtsumạlimạ shi. Reve a ca le wovon, reve a lyawa le ạ kạrạ.

Ạzạ e Itoni a yuwan tạ avasa

23 Diga na a lyawa nle, reve Bituru nạ Yahaya ạ bungạ ạzạ e le ạzạ e Itoni, reve a damma le ili i na nan ganu a gbagbain nạ mbara n dammai. 24 Ana ạzạ e Itoni suru a uwwai ili i na i farai, reve o ɓolo okolo e le. Ạvu ạ 'yạsạn uɗyo a yuwusan avasa, "Mogono ma Gbain, za na yuwain zuva ni iɗa, nạ mala ni ili i na i ri pe suru. 25 Vu yuwan tạ ɗe adanshi nu ujimu nạ Ruhu va Akiza e ekere a akaya ạ tsu mogono Dạwuda agbashi ạ wu, adansa,

'Adama ạ nye ama o uvaɗī a yuwain upan?
Adama ạ nye ama ạạ lungusạ mantsa me le e ili ye pere?
26 Ngono mu uvaɗī n foɓo tạ uvon, reve azagbain
o ɓolo aci a 'yuwan Zagbain nạ Zamawawa vạ yi.' ◊

27 "Ili i nda i fara tạ pa Urishelima. Hiridu Antiba, nạ Bontu Bilatu gwamna, na Atakpaci na ama a Isra'ila suru o ɓoloi aci e le, reve a 'yuwan Yesu, aagbashi a akiza ạ wu, za na vu foɓoi wo o'wo Zamawawa. 28 Mejege ma ɗa, ili i na a yuwain suru, a yuwan le tạ ununa vu yuwain ɗe adanshi nu ujimu. 29 Gogo Ạsulazuva, uwwa iwuya i na a dansa, reve vu ca tsu agbashi ạ wu okolo o ugbamu a mantsa ma na tsaa yuwusan alajiya a adanshi ạ wu. 30 Vu lyungu nu ucira wu ukạmbạtosu gbaga, nu ulinga wa asalama ạ wu, waru ili i nda suru i fara na ala a aagbashi ạ wu Yesu."

31 Ana o kotoi avasa a nda, ạvu usaa u na ạ dạnại u jingạɗạ, reve suru nle a shiwan nạ Ruhu va Akiza. Ạvu a yuwan alajiya a adanshi ạ Ạsulạ no okolo ugbamu.

Banaba ca tạ iɗa yạ yi

32 Ạzạ e Itoni† suru ạ dạnạ tạ no okolo na asuvu ạ tạ, reve e ene utsuru u na ạ ri nạ ạyi za le ɗa goon shi, ɗaɗa a kambusai aciyele vạni le. 33 Ạvu ajiya'a a ca urevetyowu wu ukwạ nu u'yosun wạ Yesu Zagbain nu ucira, waru ạ tsurạ tạ isa'ani† yạ ạbundạ e ekere ạ Ạsulạ. 34 Ạ dạnạ nu ulambu shi, adama a na mantsa ạ tyo mantsa ama a na ạ dạnại ni iɗa nạ 'wa biti a winasa le tạ, ạvu ạ tạwusạạ ni ikebe'e wirạ u tạ. 35 Ạvu a casu ajiya'a ikebe'e reve a casu aza a na a cigai ikambi.

36 Apa iroci yi ili i na a yuwusain, vuma ro shi tạ lo za na ạ tsu ɗe Isuhu za na ajiya'a a cayi aala Banaba (za na urevu wạ yi u ɗa Mawun mo Udạshishi wo Okolo). Ạyi za ve elentsu e Levi a ɗa, waru u tạwạ tạ diga Kuburu iɗa i memere mạ mini. 37 U dạnạ tạ ni iɗa, reve u wina yi, ạvu u tạwạạ ajiya'a ni ikebe'e, tsạrạ a ca aza a na a cigai ikambi.

5

Ananiya nạ Safiratu

◊ **4:26** Ica 2:1-2.

1 A yuwan tạ vuma ro na ạ tsu ɗe Ananiya, za na ạyi nạ ka vạ yi, Safiratu, a
winai iɗa i le. 2 Ạvu ạ sạlạlại a damma mejege wan ko iyan i ɗa a winai iɗa'a.
Ana a winai reve u tạwạạ na akapi e ikebe, ạvu u damma ikebe i ɗaɗa ndolo
suru suru.
3 Reve Bituru damma yi, “Ananiya adama ạ nye vu lyawai Male† ma uwai
o okolo ạ wu? Vu yuwaan tạ Ruhu va Akiza epen, ạvu vu zuwaa aciyạwu
akapi e ikebe'e. 4 Itana'a ạzạ ạ wu a ɗa vu ta gura wina ko vu kuɗạ wina le,
cine vu cigai ɗa vaa yuwan. Ko na vu winai itana'a, ikebe'e ạzạ ạ wu a ɗa na
vaa gura yuwan une'e ne ele. Adama ạ nye vu yuwain tsunda? Ạtsu ɗa vu
yuwayin epen shi, amma Ạsulạ a ɗa vu yuwayin epen.”
5 Diga na Ananiya uwwai adanshi o ndolo, reve u riyạ e iɗa reve u kuwushi.
Aza a na a uwwai ili i na i farai, a uwwa tạ wovon lon. 6 Reve olobo ạ 'yon
ạvu a katala yi no okoro, reve e sheɗe yi o utạ, ạvu ạ ciɗo yi.
7 Ạ tyo a mantsa me irumu i ta'atsu a na vali vạ yi kuwại, ạvu ka vạ yi uwa,
babu na u revei ili i na i farai. 8 Ạvu Bituru ece yi, “Ikebe i na ạvu nạ vali vạ
wu i winai iɗa i ɗu i ɗa nda?”
Ạvu ka'a u usu, “Ee, ikebe i ɗaɗa ne.”
9 Reve Bituru damma, “Cine tsa ɗa ạɗu ra i sạlạlại i yuwan cu'un vi ili i nda?
Adama ạ nye i ɓoloi aci i lyungwạ Ruhu vạ Ạsulazuva? Kạlyuwạ o unạntsu,
vu te ene ana o olobo a na ạ ciɗoi vali vạ wu, waru a ta tanu wu fo o utạ a
alanga.”
10 Lo ɗa u riyạshi ạ mạkạkạn mạ yi ạvu u kuwạ. Ana olobo'o a uwai, ạvu a
cina yi ukwạ. Reve e sheɗe yi o utạ, ạvu ạ ciɗo yi ạ nge'en ma aason a vali vạ
yi. 11 Reve wovon u reme ạzạ e Itoni lon oɓolo na ama a na a uwwai ili i na i
farai.

Ajiya ạ kạmbạto tạ ama ạ ạbundạ gbaga

12 Ajiya a yuwan tạ ulinga wa asalama† ni iroci yi ili ya asalama lon ạtsumạ
a ama. Waru ạzạ e Itoni o tsu ɓoloto tạ usana suru ạ Ạạ'isamapaɗa e eɓele e
na ạ tsu ɗe Mạkisạ mạ Sulemanu. 13 Amma, adama o wovon, ama nạ ạbundạ
a kawan uwa oɓolo ne ele shi. Agba suru nạ ne, ama a casu le tạ tsugbain.
14 Suru nạ ne ali nạ ạmạci nạ ạbundạ a cayi okolo a Zagbain. 15 Adama o
ulinga wa asalama u na ajiya'a aa yuwusan, hali ạ kạrạ ạ tạwusạạ nạ ạzạ ạ
mɓạlạ e re mulyuci ạ ạgạdạ e le na a avalu e le, a majiyan ko ululu wạ Bituru
u tạ ju'wạn ozo o ro e le ạ kạmbạ gbaga a mantsa ma na wạạ kạrạlại. 16 Ama
nạ ạbundạ ạ tạwạạ tạ na aza a na ạ dạnại nu ubanakun, na aza a na ạ ri no
otoni ạ limạ, diga mulyuci n na n ri zuzu nạ Urishelima. Waru ạ kạmbạto le
tạ gbaga.

A ca tạ ajiya ạtsumạlimạ

17 Aabara a nan ganu na aza a Sadukiya ạ kạrạ tạ ạ tsushu'un na ajiya
adama a malyuwa me elime ma na aa yuwusan o ulinga u le. 18 Ɗaɗa e remei
ajiya'a ạvu a zuwa le o u'wa wa ali. 19 Na ayin ạvu malingata mạ Ạsulạ mạ
tạwạ, ạvu u kpạtu'wạ unạntsu wu u'wa wa ali'i, reve wu utạạ le pe. 20 Ạvu u
damma le, “Kạrại ạ 'yạwạ ạ mạkisạ mạ Ạạ'isamapaɗa, i damma ama alabari
a wuma a sa'avu a nda.”
21 Usana a matawaa, ạvu ajiya'a a uwa ạ Ạạ'isamapaɗa ununa malingata
mạ Ạsulạ ma damma nle, reve e reme uritosu wa ama.
Ana aabara a nan ganu na aza a na ạ dạnại lo oɓolo a rawai, reve e ɗe iɓolo
ya Azagbain a Mbara† oɓolo na azagbain a Isra'ila. Reve ạ lyungu nlingata
n ro n 'yạwạ o u'wa wa ali'i, ạ tạwạ ne ele. 22 Ana nlingata'a n 'yạwại o u'wa
wa ali'i, a cina le pe shi, ɗaɗa ạ kạmbushi ubạtạ wa azagbai'in, ạvu a damma
le ili i na a cinai. 23 Reve a damma, “Tsu rawa tạ o u'wa wa ali'i, ạvu tsu cina

unạntsu'u ukpạtowu, nạ ạsoja mishin o unạntsu'u. Amma ana tsu katsu'wai, tsu cina pe za shi."

24 Ana zagbain vạ ạdugạri nạ nan ganu a gbagbain vạ Ạạ'isamapaɗa uwwai ili i na i farai, a gura reve cine ili'i i farai shi. Ạvu ạ kạrạ a majiyan cine ili'i yoo o'wo.

25 Ele pe ạvu za ro uwa u damma, "Gogo tsunda ama a na i zuwai o u'wa wa ali'i ạ tạ ɗe ạ Ạạ'isamapaɗa o ritosu ama!" 26 Adama a nda a ɗa zagbain vạ ạdugạri nạ ạdugạri ạ yi e remei ajiya'a ạ tyo ubạtạ e iɓolo. Ko na wo o'woi ạdugạri'i e reme le nu ukadu shi, adama o wovon u na ama aa vara le na atali.

27 Ana ạ tạwại na ajiya'a ubạtạ e iɓolo'o, reve aabara a nan ganu a damma, 28 "Tsu damma ɗu tạ a alanga e eteshe, 'She i dạshi yuwan uritosu ạtsumạ a ala e Yesu wan.' Amma ạɗu ɗa nda i kotoi Urishelima suru nu uritosu u ɗu ạtsumạ a ala ạ yi, ạvu waru i tawaa tsu nu ukwạ wạ yi."

29 Reve Bituru na ajiya o ro ạ usu, "U la'a tạ ulobonu tsu toni Ạsulạ a na tsoo toni vaɗilimạ. 30 Yu una tạ Yesu ana i vara niyi a akpata,† agba Ạsulạ a nkaya n tsu ạ 'yạsạn yi tạ ạtsumạ ạ ạkwạkwạ. 31 Ạsulạ a zuwa yi tạ o ukere usa'ani wạ yi u zuwa yi tạ Mogono nạ Za vi Iwawi. Ạsulạ a yuwan tạ ne, tsạrạ u ca aza a Isra'ila ure u na aa vadala tsạrạ ạ tsurạ gafura vu unusu u le e ekere ạ Ạsulạ. 32 Tsu gura tạ damma amayun e ili i nda, adama a na tse ene tạ ne esu ạ tsu, ne ɗa fo Ruhu va Akiza, za na wo o'woi une'e wạ Ạsulạ e ekere a aza a na o toniyi Ạsulạ."

33 Ana nan ganu a gbagbain na azagbai'in a uwwai ili i na ajiya'a a dammai, reve a suɗuwa asuvu. Hali ạ shi a ciga o una le. 34 Ele pe ạvu vuma ro na ạ tsu ɗe Gamaliya, za tạ ạtsumạ a Afarishi waru manlu mạ Wilạ 'yon mishin. Ạvu u damma a tara ne'en ajiya'a o utạ a alanga ke'en. 35 Ạvu u damma nan ganu'u na azagbai'in, "Ama a Isra'ila, i yuwan majiyan ulobonu e ili i na i farai a yuwusaan ama a nda. 36 Koto u jima shi, a na Tuda dammai ạyi vuma vu ucira ɗa. Ama ạ tyo ukpakunạshi (400) o toni yi tạ. Amma ana o una niyi, ojoro ạ yi e bete'we tạ suru. Agba ko ili i ro tsu tsurạ shi. 37 Yahuza vạ Gạlili ɗa tạwại ạcạpạ ạ yi a mantsa me mekece ma ama. Ạvu u zuwa ama ạ 'yạsạn ama ugbozu, agba ạyi fo o una yi tạ reve ojoro ạ yi e bete'we fo suru. 38 Ạsạlạ a na maa ca ɗu, ạyi ɗa i lyawa ama'a a yuwan ili i na aa yuwan. Nnu ucira wa aciyele a ɗa aa yuwusan uritosu ni ili ya asalama a nda, ạ tạ tạwạ ạ kạlạmạ. 39 Amma nnu ucira wạ Ạsulạ u ɗa aa yuwusan ili i nda, yaa gura putsaa le a lyawa shi. I ta cina aciyạɗu ạ nlạngi nạ Ạsulạ."

40 Reve oɓolo a ama'a ạ usu ạsạlạ ạ yi. Ạvu e ɗe ajiya'a a uwa o ukobu reve a faba le. Ạvu a zuwaa le utyo, she ạ dạshi yuwan alajiya ạtsumạ a ala e Yesu wan, ạvu a lyawa le.

41 Ạvu ajiya'a a lyawa oɓolo'o nạ mạzạngạ ma na Ạsulạ e ene tạ ạ tạ no okolo ugbamu u na o sowo ạtsumạlimạ adama e Yesu. 42 Usana suru ạ tsu 'yạwạ tạ ạ Ạạ'isamapaɗa a yuwusan uritosu a dansaa ama Yesu Zamawawa† ɗa. Waru a yuwusan tạ ne a 'wa va ama.

6

A ɗangwa tạ ạzạ e ikambi e cindere

1 A mantsa ma na ạzạ e Itoni ạ kạrại ạ dạshishi ạbundạ, agba suru nle aza a Isra'ila a ɗa. Ạvu ozo o ro a na a yuwusan Tsuheleni† a uwa adanshi ạ tyo ubạtạ wa aza a na a yuwusan Tsuyahuda,† adansa, "Nna a kambusa nrunạ usana suru, nrunạ n tsu n tsu tsurạ unạtạ nạ ạzạ e le shi."

2 Ɗaɗa Kupanejere'e o ɓolotoi ạzạ e Itoni suru, reve a damma, “Woo lobono
tsi icinai nu ulinga wa alajiya wa adanshi ạ Ạsulạ, reve tsu reme adama e
ilyalya shi. 3 Ạzạ ạ tsu, ɗangulai ama e cindere ạtsumạ ạ ɗu, aza a na i revei
ạ ri nạ Ruhu va Akiza, nu urevu, tsu ta zuwa ulinga u nda e ekere e le. 4 Ạtsu
gba'a tsu zuwa ugbozu ubạtạ wa avasa na alajiya nu uritosu wa adanshi ạ
Ạsulạ.”
5 Reve ạsạlạ'ạ u yo'ono aza a na o ɓolotoi'i suru. Reve a fara ɗangula
Istifanu vuma na ri nu ucawu wo okolo nạ Ruhu va Akiza lon. Reve o
toni nạ Filibu, nạ Burukoro, oɓolo nạ Nikana, waru a ɗangula tạ Timan, nạ
Baramina, nạ Nikola va Antakiya, Takpaci na uwai o ure wi itoni wa aza a
Isra'ila. 6 Reve a tara ama e cindere'e ạ tạwạ ne ele ạ mạkạkạn ma ajiya, reve
ajiya'a ạ kuruwạ le ekere ạvu a yuwaan le avasa.
7 A yuwan tạ alajiya a adanshi ạ Ạsulạ ubạtạ suru. Reve ạzạ e Itoni ạ dạshi
ạbundạ lon ạtsumạ ạ Urishelima, hali nan ganu va aza a Isra'ila fo nạ ạbundạ
a ca okolo e le.

E reme tạ Istifanu

8 Reve Istifanu, vuma na tsurại isa'ani† nu ucira wạ Ạsulạ lon, u yuwan
linga va asalama ni iroci e memere ma ama. 9 Reve urana u ro ama o ro a na
ạ ri ạ ạạ'isạ a na ạ tsu ɗe Ạạ'isạ a Agbashi a na a Lyawai, a uwa mawasan nạ
ạyi. Ele aza a Isra'ila a na o utại diga Kurani, nạ Iskandariya, nạ Kilikiya, ni
iɗa ya Asiya i ɗa. 10 Agba ko vuma tạ gura yuwan nronuloi nạ ạyi shi, adama
o urevu u na Ruhu va Akiza ca niyi.
11 Usokowu ɗaɗa a zuwai ama o ro a yuwaan Istifanu epen ana, “Tsu uwwa
yi tạ a yuwusan adanshi a vama ạ tyo e ekere a Musa, hali nạ Ạsulạ fo.”
12 Reve adanshi'i u 'yạsạn ugbozu wa ama nạ munlu n Wilạ mạ ạdini na
azagbain. Reve e reme Istifanu ạvu ạ tạwạ nạ ạyi ubạtạ wa azagbain o
uge'etosu u na ạ tsu ɗe Azagbain a Mbara. 13 Reve ạzạ e epe'en a damma,
“Vuma nda u tsu yuwusan tạ adanshi e iwuya adama ạ Ạạ'isamapaɗa nạ
Wilạ wa Musa. 14 Tsu uwwa yi tạ adansa a na Yesu va Nazara u to ɓoso
Ạạ'isamapaɗa a nda reve u vadala agadu a Musa a na a lyawaa ntsu.”
15 Ana a uwwai ne, reve vuma biti ạtsumạ a azagbain u vara ạkạnlạ a
Istifanu, reve e ene urewesu wạ yi e ikanasa ana malingata mạ Ạsulạ.

7

Istifanu yuwaan tạ azagbain adanshi

1 Reve aabara a nan ganu e ece Istifanu, “Ili i na aa dansa a aciyạwu
amayun a ɗa?”
2 Ɗaɗa Istifanu tsu usu, “Ạɗu ạzạ ạ vạ na azagbain, poloo numu atsuvu!
Mogono mạ Ạsulạ za tsugbain mo roco tạ aciyạyi ya Ibrahim akaya ạ tsu e
iɗa ya Masapotomiya kafu Ibrahim tyo e iɗa ya Haran. 3 Ạsulạ a damma yi
tạ, ‘Vu 'yon vu lyawa iɗa i na a matsan nuwu na ama ạ wu, reve vu tyo e iɗa
i na moo roco wu.’ ◊
4 “Ɗaɗa Ibrahim 'yoyin e iɗa ya aza a Kaldiya, reve u dạnu Haran hali ukwạ
wa abara ạ yi. Reve Ạsulạ ạ tạwạto yi pa e iɗa i na i ri nden gogo. 5 Agba Ạsulạ
a ca yi agadu e iɗa'a shi, waru ko udasuwu u tạ wi iɗa'a u ca yi shi. Amma
Ạsulạ a yuwan tạ nzuwulai n na waa ca yi iɗa'a ạyi nạ limatan vu ugundo wạ
yi ko na u shi nạ mawun ne'en shi. 6 Agba Ạsulạ a damma yi tạ, ‘Limatan vạ
wu ta yuwan limocin e iɗa i ro ubạtạ u na oo sowo ạtsumạlimạ ana agbashi
hali a'wan ukpakunạshi (400). 7 Agba n ta zuwa iɗa i na i zuwai aza a Isra'ila

◊ **7:3** Ufr. 12:1.

tsugbashi ạtsumạlimạ. Waru o ukosu u tsugbashi ạ to utạ adama a yuwaan mu ạgandạ ubạtạ u nda.’ ◊ Ili i na Ạsulạ a dammai ɗa nda.
8 “Waru Ạsulạ a yuwaan tạ Ibrahim akucunu† a mapaɗa mo uryumbu† a mantsa'a. Ɗaɗa i zuwai a paɗai Ishiyaku mawun ma Ibrahim uryumbu ạyi na ayin kunlạ nu umatsun. Ishiyaku ɗa tạwạ u matsain Yakubu, reve Yakubu matsan nkaya n tsu kupa ne ejere.
9 “Ele nkaya n tsu ana ạ ri ạ tsushu'un nạ Isuhu zawa'a le, reve a wina yi wo o'wo aagbashi e iɗa ya Masar. Agba Ạsulạ ạ shi tạ oɓolo nạ ạyi. 10 Reve gba u wawa yi ạtsumạ ạ ạtsumạlimạ ạ yi. Ạvu Ạsulạ a zuwa yi u tsurạ icigi e ekere a Firi'awuna,† mogono ma Masar, adama a na Ạsulạ a ca yi tạ urevu u na u kạrạlại. Ɗaɗa i zuwai Firi'awuna ca niyi tsugbain tsi iɗa tsa Masar nạ tsugbain tsu u'wa tsạ yi suru.
11 “Reve ambulu a uwa e iɗa ya Masar suru ni iɗa ya Ka'ana,† nạ ạtsumạlimạ lon, hali nkaya n tsu n lamba ilyalya. 12 Ạvu ana Yakubu uwwai ishina i tạ ɗe e iɗa ya Masar, reve u lyungu nkaya n tsu n 'yạwạ n tsula. 13 O u'yạwu we ire u le ɗaɗa Isuhu revetyoi aciyạyi e ekere ạ ạzạ ạ yi, reve a tara le o roco Firi'awuna.
14 “Reve Isuhu lyunguwạ dada vạ yi Yakubu na ama ạ yi adama ạ tyo Masar ama kupocindere no ozo o ton ɗa suru suru. 15 Ɗaɗa Yakubu† tyoyi Masar. Ɗe ɗa ạyi nạ nkaya n tsu n kuwại. 16 Reve ạ purạ etele e le suru ạ tyo Shekem, ɗe ɗa ạ ciɗo nle a aason a na Ibrahim tsulai ni ikebe† e ekere o olobo a Hama.
17 “Ana mantsa ma na Ạsulạ oo shiton nzuwulai mạ yi ya Ibrahim ma rawai zuzu, reve ama ạ tsu ạ dạshi ạbundạ ạtsumạ a Masar. 18 Ạvu wo o'wo mogono ma sa'avu ma kumba tsugono tsa Masar, agba u ri nu urevu wi ili i ro adama ạ Isuhu shi. 19 Ạvu mogono u yuwaan ama ạ tsu ugbozu u wuya, reve u roco le ạtsumạlimạ, hali u zuwa le a varishi muwun n le adama ạ kuwạ.
20 “A mantsa mo ndolo ma ɗa a matsain Musa mawun ma sa'ani. Mbara mạ yi m ɓạnạ yi tạ woto ta'atsu o u'wa u le. 21 Nạ ạcạpạ reve wo o'wo le ko a ciga ko a 'yuwan a vari yi, reve usheli u mogono u tsurạ yi, reve u kungwato yi ana mawun mạ yi. 22 Reve o rito Musa urevu wa aza a Masar suru, reve wo o'wo nu ucira ạtsumạ a adanshi nạ ạtsumạ o ulinga waru.
23 “Ana u rawai a'wan amunga, urana u ro, reve u damma lyawa u 'yạwạ u bura ama ạ yi, ama a Isra'ila. 24 A mantsa ma ɗaɗa we enei vuma va Masar e le'eshe vuma va Isra'ila. Ɗaɗa Musa rawai adama u wawa yi, reve u tsupaa yi wu una za va Masar'm. 25 U ta dansa ạzạ ạ yi e te reve Ạsulạ ạ lyungu yi tạ u wawa le, agba a gura reve shi. 26 Ana usana u tawai waru, reve wu utisạ mabura me le, ạvu we ene ama a Isra'ila e re ạ nlạngi. Ạvu u ciga wu kasa le. Ạvu u damma, ‘Ili i tạ i ɗa i ri, adama ạ nye yaa amatonloi?’
27 “Reve za vi igishi cạco Musa ạ nge'en, ạvu u damma yi, ‘Zane ɗa zuwa nuwu zagbain nạ za vu uge'etosu u tsu? 28 Vu ciga tạ vu una mu ununa vu unai vuma va Masar yon?’ ◊ 29 Ana Musa uwwai ne, ɗaɗa u sumai u lyawai iɗa'a, reve u reme limocin e iɗa ya Midiya, ubạtạ u na u matsain olobo e re ạ yi.
30 “Ana a yuwain a'wan amunga, urana u ro ạtsumạ o ogozo zuzu na Masasan ma Sinai,† reve malingata mạ Ạsulạ mạ tạwạ ya Musa ạtsumạ e elentsu a akina a madala o molopu. 31 Ana Musa ene niyi, reve u reme asalama e ili i na wee inda. Ana u rawai zuzu adama we ene, ɗaɗa wu uwwai uɗyo wạ Ạsulazuva a dansaa yi, 32 ‘Ạmu ɗa Ạsulạ a nkaya n ɗu Ạsulạ a Ibrahim, nạ Ishiyaku, nạ Yakubu.’ Reve Musa reme meje'en adama o wovon, u dạshi gura kạlyuwạ ili'i shi.

◊ **7:7** Ufr. 15:13-14. ◊ **7:28** Mtạ. 2:11-14.

33 “Reve Ạsulazuva a damma yi, ‘Foɗo atan ạ wu adama a na ubạtạ u na vu
ri ubạtạ wa akiza u ɗa. 34 Me ene tạ ạtsumạlima a na ama ạ vạ ạ ri o sowuso
a Masar,† waru mu uwwa tạ mɓạlạ mo okolo n le. N cipạ tạ adama n wawa
le. Tạwạ gogo, n tạ lyungu wu ạ kạmbạ e iɗa ya Masar.’ ◊
35 “Daɗa Ạsulạ ạ lyunguwisạ vuma na ama ạ yi a 'yuwain ɗe, za na a
dammai, ‘Zane ɗa zuwa nuwu zagbain nạ za vu uge'etosu a aci ạ tsu?’ Ni
ikambi i malingata mạ Ạsulạ ma na mạ tạwại yạ'ạ yi o molopu ma na mạ
dạnại a madala, ma ɗa mo o'woto niyi zagbain nạ zamawawa le. 36 Nu
uyuwusan wu ulinga wa asalama, ɗaɗa wu utạạ nle e iɗa ya Masar a pasalai
Mala mạ Shili.† Nạ ạ 'yạwi elime nạ ạcạpạ, hali a yuwan a'wan amunga
ạtsumạ o una.
37 “Musa na aciyạyi u damma tạ ama a Isra'ila, ‘Ạsulạ a ta ɗangwa
vumavạsulạ tsạ vạ ạtsumạ a ama ạ ɗu.’ ◊ 38 Musa dạnạ tạ oɓolo no oɓolo a
ama ạtsumạ o una. Waru malingata mạ Ạsulạ ma yuwan tạ adanshi nạ ạyi
a Masasan ma Sinai, na adanshi ạ ạɓulạ. Ne ɗa u ca ntsu adanshi a wuma'a.
39 “Ạvu nkaya n tsu n 'yuwan ili i na Musa dammai, ạvu a 'yuwan a zuwaa
yi atsuvu, reve ạ shi a ciga a vadala ạ kạmbạ Masar. 40 Ạvu a damma Haruna,†
‘Yuwaan tsu musulạ n na maa tsu walaa elime, adama a na tsu reve ili i na
i yuwain Musa za na utạạ ntsu ạtsumạ a Masar shi.’ ◊ 41 Reve a ruma ạmạli
ana mạdindim, reve a yuwaan yi kucci, nạ ạbuki reve ạ zạngạnạ e ili i na a
rumai ne ekere e le. 42 Daɗa Ạsulạ a vadalaa nle ucinạ. Reve u lyawa le ạ
'yạwạ o toni urana, woto, ni italyo'o o o'wo musulạ n le, ununa u ri pe uɗanu
a aatagada a Amạsulạ:
‘Ama a Isra'ila, i yuwaan mu kucci nạ sadaka
ạtsumạ a a'wan amunga a na i dạnại ạtsumạ o una shi.
43 I 'yạsạn tạ masa'a† mạ ạmạli ubạtạ u na aa yuwusaan ạạmạli Mole ạgandạ
nạ ạạmạli a talyo'o mạ ɗu Rafani,
i yuwan tạ ạmạli o ndolo, ạvu i yuwaan le ạgandạ.
Adama o ndolo i ta uwa a tsugbashi e iɗa ya Babila† alanga!’ ◊
44 “Reve nkaya n tsu n tanu Oogodo o Ucuwusan† adama a cuwan ni ili i
na Ạsulạ a yuwaan nle o una. A yuwan yi tạ ni ifoɓi ununa Ạsulạ o rocoi
Musa. 45 Ana a yuwain a'wan o ro, ạvu Josuwa† uwa elime o uvon a aci e
iɗa ya Atakpaci a na Ạsulạ ạ gbạrại e iɗa i ndolo. A tara tạ Oogodo'o ạ tyo ạ
ndạnạtạ n sa'avu n le. A yuwusan tạ ulinga nạ ạyi ạ tyo mantsa mạ Dạwuda.
46 Dạwuda tsurạ tạ icigi e ekere ạ Ạsulạ, hali u pati a lyawa yi u suwaa Ạsulạ
a Yakubu Ạạ'isamapaɗa. 47 Amma Sulemanu† ɗa tạwại u suwa niyi.
48 “Agba ạvu wo o'wo Mogono mạ Ạsulạ mạ tsu dạnu o u'wa u na vaɗilimạ
suwai shi, ununa vumavạsulạ dammai, ạyi a yuwusan adanshi ạ Ạsulạ,
49 ‘Zuva ndạnạtạ n tsugono n vạ n ɗa,
uvaɗi waru udasata u vạ u ɗa.
Ubạtạ u ne u ɗa yaa gura suwaa mu?
I ta gura suwaa mu wivuwatan?
50 Ạmu ɗa n yuwain ili biti ạtsumạ a zuva ni iɗa ne ekere ạ vạ shi?’ ◊
51 “Ạɗu agbawata, aza a na okolo e le ạ ri mejege shi, aza a na atsuvu ạ ɗu
ạ ri u'ulu. I ta yuwusan nronuloi nạ Ruhu va Akiza kuci. Ununa nkaya n ɗu
n yuwusain, ne ɗa yaa yuwusan. 52 Ạtsumạ a amạsulạ zane ɗa nkaya n ɗu
n 'yuwain shi? Hali gba o una aza a na a yuwain adanshi o utạwu wu Za vạ
Aɓulạ na i winai hali yu una yi. 53 Ko a na i ushiyi Wilạ wạ Ạsulạ e ekere a
nlingata mạ Ạsulạ, ne ɗa i 'yuwain ạ kuru yi mejege suru suru.”

◊ **7:34** Mtạ. 3:5-10. ◊ **7:37** U.Wl. 18:15. ◊ **7:40** Mtạ. 32:1. ◊ **7:43** Emo. 5:25-27. ◊ **7:50** Isha. 66:1-2.

Mona ma Istifanu

54 Ana azagbain a Isra'ila a uwwai ne, reve a uwwa upan lon, hali a uwa
maluma ma akatsu adama o upan. 55 Istifanu gba ana u ri nạ Ruhu va Akiza,
reve u zuwa esu ạ yi zuva ạvu we ene tsugbain tsạ Ạsulạ. Ạvu we ene Yesu
mishin ubạtạ u tsugbain o ukere usa'ani wạ Ạsulạ. 56 Reve u damma le,
“Kạlyuwại, me ene tạ zuva ukpạtu'u, reve me ene Mawun ma Vuma mishin
ubạtạ u tsugbain o ukere usa'ani wạ Ạsulạ!”
57 Reve a ula atsuvu e le na akatsu o oruwo lon. Reve ạ zurạ yi nu u tạ.
58 Reve o utạạ yi o ugyuru, ɗaɗa a uwai mavara mạ yi na atali. Reve aza a
na ạ shi lo a uwwa niyi a adanshi o foɗo ạtugu e le o ɓoloto le ạ mạkạkạn mo
ulobo u na ạ tsu ɗe Shawulu.*
59 Ele a vuvarasa yi, reve Istifanu yuwan avasa u damma, “Yesu Zagbain,
ushi wivuwun u vạ.” 60 Ana u dammai ne, ɗaɗa u kingyoi reve u damma nu
ucira, “Ạsulazuva she vu tara le nu unusu wan.” Ɗaɗa u kuwại.

8

1-2 Shawulu shi tạ ạtsumạ a aza a na ạ usuyi ili i na a yuwain a mantsa ma
na o unai Istifanu. Reve ama o ro aza a na a yuwusaan Ạsulạ agạndạ ạ tạwạ
ạ ciɗo Istifanu nạ mesun lon.

Ạzạ e Itoni e bete'we tạ adama ạ ạtsumạlimạ

Reve urana u ndolo ạtsumạlimạ lon a uwa e ekere ạ ạzạ e Itoni a na ạ ri
Urishelima. Reve ạzạ e Itoni suru e bete'we ạ tyo Yahuda nạ Samariya,† she
ajiya goon a ɗa e isawain Urishelima.† 3 Reve Shawulu gba'a u uwa a garasa
bạtạ bạtạ a casu ạzạ e Itoni ạtsumạlimạ lon. U uwusa tạ a 'wa nu u remi ali
nạ ạmạci nu u ɓạrusu nle o u'wa wa ali.

Alajiya ạ Filibu e iɗa ya Samariya

4 Reve aza a na e bete'wei a yuwusan alajiya a Alabari a Sa'ani.† 5 Reve
Filibu saɓa ạ tyo ạ lyuci gbain ạtsumạ a Samariya reve u uwa a yuwusaan le
alajiya a Zamawawa ɗe. 6 Ana ama a uwwai, waru e enei linga va asalama
a na Filibu yuwain, reve o polo atsuvu lon. 7 Reve o utạạ otoni ạ limạ nạ
ạbundạ ạtsumạ a ama, ạvu otoni ạ limạ'ạ a uwa yisaali lon. Ozo o osowi ạ
lipu nạ ạkutsumạ nạ ạbundạ ạ kạmbạ tạ gbaga. 8 Adama o ndolo, reve a uwa
mạzạngạ ạtsumạ ạ lyuci'i suru.
9 Vuma ro shi tạ pe ạ lyuci'i za na ạ tsu ɗe Simo a yuwusan tsuboci kuci.
Ama ạ lyuci'i ạ shi tạ a yuwusan asalama ạ yi, u shi tạ a tarasa aciyạyi ili i
ro. 10 Ama a Samariya zagbain nạ mawun ạ shi tạ a tsu yuwusan adanshi ạ
yi, adansa a na, “Vuma nda tạ nu ucira wạ Ạsulạ, ạ tsu ɗe yi tạ Za vu Ucira.”
11 Reve ạ kạmbuwạ ugbozu yạ'ạ yi adama a na u jima tạ a yuwusaan le linga
va asalama o ure u tsuboci. 12 Ana ama ạ usuyi alajiya a Alabari a Sa'ani o
tsugono tsạ Ạsulạ a ala e Yesu a na Filibu yuwaan nle, ạvu ạ rumbu le ali nạ
ạmạci. 13 Reve ạyi Simo fo na aciyạyi u ca okolo ạ yi, ạvu ạ rumbu yi. Reve
u reme itoni yạ Filibu ubạtạ u na u tyoyi biti. Ana we enei iroci nạ linga va
asalama a na a yuwusan reve u uwa asalama lon.
14 Ana ajiya a na ạ ri Urishelima a uwwai ama a Samariya ạ usu tạ adanshi
ạ Ạsulạ, reve ạ lyunguwạ le Bituru nạ Yahaya. 15 Ele gba ana a rawai reve a
yuwaan le avasa adama ạ tsurạ Ruhu va Akiza, 16 adama a na koto shi Ruhu
va Akiza'a u cipạạ le shi. Ạ shi tạ ạ rumbu le goon na ala† e Yesu Zagbain.
17 Reve ạ kuruwạ le ekere, ɗaɗa ạ tsurại Ruhu va Akiza.

* **7:58** Shawulu: Ạ tyo ɗe ạ tạwạ tạ e ɗe vuma nda na aala Bulu, waru u tạwạ tạ wo o'wo za vi Itoni yạ ạɓulạ e Yesu Kristi Zamawawa.

18 Ana Simo enei nu ukurusu we ekere u ɗa ạ tsu tsurạ Ruhu va Akiza, ɗaɗa
u shi u cigai u ca Bituru nạ Yahaya ikebe. 19 Ạvu u damma, “Ca numu cu'un vu
ucira u nda fo, adama za na n kuruwạyi ukere suru u tsurạ Ruhu va Akiza!”
20 Reve gba Bituru usu yi, “Vu tạ kuwạ ạvu ni ikebe yạ wu suru, adama a
na vu zuwai ni ikebe i ɗa ạ tsu tsurạ une'e wạ Ạsulạ.” 21 Vu pe na akunda
ạtsumạ o ulinga u nda shi, ko ke'en, adama a na ookolo ạ wu ạ ri mejege
nạ Ạsulạ shi. 22 Vu vadala† vu lyawa iwuya yạ wu, vu pati Ạsulạ adama u
yuwaan wu gafura vi ili i wuya i na vu sokoi o ookolo ạ wu. 23 Adama a na
me ene tạ vu tạ nạ tsushu'un, waru vu tu ugbedegu nu unusu.
24 Reve Simo usu u damma, “Patiya numu Mogono mạ Ạsulạ adama ko ili
i tạ e ili i na vu dammai i tsurạ mu wan.”
25 Ana Bituru nạ Yahaya rocoi amayun a adanshi o Mogono mạ Ạsulạ, reve
ạ kạmbạ Urishelima a yuwusan alajiya a Alabari a Sa'ani ạ mulyuci ma aza
a Samariya nạ ạbundạ.

Filibu nạ vumagbain va Habasha

26 A mantsa mo ndolo reve malingata mạ Ạsulạ mo ro ma damma Filibu,
“'Yon vu saɓa uyagi vu kuru ure wo ogozo u na wu utại Urishelima ạ tyo
Gaza.” 27 Reve u 'yon u reme ure, ɗaɗa u ga'ain nạ zagbain vi izuwa* o
tsugono tsu ka Kandakatu vi iɗa ya Habasha. U shi tạ u 'yạwạ Urishelima
adama u yuwan ạgandạ. 28 Ạyi ạ mạkạmbạạ nden e keke vi ido vạ yi, ạvu
u uwa ɗesununạ a Aatagada a Ishaya vumavạsulạ. 29 Reve Ruhu va Akiza
damma Filibu, “Wala a rawa zuzu nạ keke vi ido i ndolo, vi isawan lo nạ
vuma'a.”
30 Ɗaɗa Filibu sumai a rawa zuzu ɗaɗa u tsu uwwa yi e ɗesununạ a
aatagada a Ishaya† vumavạsulạ. Ạvu we ece yi, “Vu te reveshe ili i na vee
ɗesununạ?”
31 Ạvu u usu, “Te gba? She nạ za ro cuɗuwa mu.” Reve u pati Filibu kumba
u dạnu nạ ạyi. 32 Ubạtạ u na u shi e ɗesununạ u ɗa nda,
“O rono yi tạ ạ tyo ubạtạ u mapaɗa ana kyon,†
ununa mạgiri'i mạ tsu dạnạ kpaku ubạtạ wu za na oo kukoɗuso yi eleme,
ne ɗa ko unạ wạ yi u kpạtu'wạ shi.†
33 O roco yi tạ ạtsumạlimạ hali a putsaa yi ni ili i na i ri mejege.
Zane ɗa aa gura ca alabari a limatan ạ muwun mạ yi nạ muwun mu ugundo
mạ yi?
Babu za, adama a na o koɗoi wuma wạ yi ạtsumạ o uvaɗi.” ◊
34 Ạvu zagbai'in u damma Filibu, “Damma mu, vumavạsulạ nda adanshi ạ
zane a ɗa waa yuwusan? Adanshi a aciyạyi ko za ro?” 35 Reve Filibu kpạtu'wạ
unạ wạ yi u teme nu ubạtạ u na wee ɗesununạ'ạ, ạvu u yuwaan yi adanshi a
Alabari a Sa'ani† e Yesu.
36 Ele ạtsumạ a mmalu, reve a rawa ạ mini mo ro. Ạvu zagbai'in u damma,
“Nda mini! Nye yaa putsaa ạạ rumbu mu?”
[37 Ạvu Filibu usu u damma, “Nạ vu usu Yesu Zamawawa Mawun mạ Ạsulạ
ma ɗa, n tạ rumbu wu.”
Reve vuma'a u usu, “N usu tạ Yesu Mawun mạ Ạsulạ ma ɗa.]”‡ 38 Reve u
zuwa e isawaton keke vi ido'o. Reve ele ra a uwa ạ mini'i, reve Filibu rumbu
yi. 39 Ana o utại ạ mini'i, reve Ruhu Mogono mạ Ạsulạ mạ kạfạ Filibu, agba
zagbai'in u dạshi ene yi waru shi. Reve u kạrạ ạ mạzạngạ mạ yi. 40 Agba

* **8:27** E elentsu a aza a Heleni a ta dansa zagbain na o foɗoi arawa. † **8:32** Ạtsumạ o ubạtạ'ạ, ạyi kyon u tạ ne eleme o uga'an. Za ro ta gura kukoɗo eleme'e reve u yuwaan umuna ko utugu babu o una yi. ◊ **8:33** Isha. 53:7-8. ‡ **8:37** Ạyi uguzu u nda wu pe ạtsumạ a akuci a atagada o Ulinga wa Ajiya o ro a na ạ ri uɗanu nu ujimu shi.

reve e ene Filibu ạ lyuci va Azatu. Reve u kạndạruwạ ilyuci suru a yuwusan alajiya a Alabari a Sa'ani, hali u rawa Kasariya.

9

Shawulu kạmbạ tạ za vi Itoni

1 Shawulu lyuwa tạ elime a casu ạzạ e Itoni ạtsumạlimạ lon, adansa a na u to una le. Reve u 'yạwạ ya aabara a nan ganu, 2 reve u pati u ca yi mpepelime ạ 'yạwạ ạ ạ'isạ ạtsumạ a Dimaska. U zamishi tạ uɓolu wa aci u le, tsạrạ nu u tsurạ pe aza a na o toniyi Ure wu Zagbain u lyungwạ le, ali nạ ạmạci, tsạrạ waru u tạwạ ne ele wunlu a akani ạtsumạ ạ Urishelima. 3 Ana u rawai zuzu nạ Dimaska adama o ulinga u ndolo, babu usạn reve ekan o utạ ɗe zuva u kạndạruwạ yi. 4 Reve u riyạ e iɗa, reve wu uwwa uɗyo, adansa, “Shawulu, Shawulu, cine tsa ɗa voo ɓongishi mu?”

5 Reve u damma, “Ạvu ɗa zane, Zagbain?”

Reve uɗyo'o u damma yi, “Ạmu ɗa Yesu za na voo ɓongishi. 6 'Yon vu uwa ạtsumạ ạ lyuci ndeɗe, a ta damma wu ili i na vaa yuwan.”

7 Reve n'utsạ mu mmalu mạ yi ạ kuɗạ a yuwan adanshi, a ta uwwusa uɗyo agba e ene vuma shi. 8 Reve Shawulu 'yon, ana u kpạtu'wại esu ạ yi u gura ene shi. Reve e reme yi ukere reve ạ tạwạto yi Dimaska. 9 U yuwan tạ rana ta'atsu urumbạnu, u lyuwa shi agba u sowo shi.

10 A mantsa'a za vi Itoni† ro dạnạ tạ pe ạtsumạ a Dimaska, za na ạ tsu ɗe Ananiya. Zagbain yuwaan yi tạ adanshi ạtsumạ a alavu alavu, adansa, “Ananiya.”

Reve ạyi u usu, “Ạmu ɗa nda Zagbain.”

11 Reve Zagbai'in damma, “'Yon vu 'yạwạ o ure u na ạ tsu ɗe Ure u Mejege. Vu 'yạwạ o u'wa wa Yahuza ve ece ko vuma va Tarsu tạ pe za na ri na aala Shawulu. U tạ lo a yuwusan avasa ubạtạ'ạ. 12 N roco yi tạ alavu alavu a vuma na ạ tsu ɗe Ananiya a uwa, u zuwaa yi ukere adama we enishe ure.”

13 Ạvu gba Ananiya usu u damma, “Zagbain n sowo tạ a uwwusa adanshi a vuma nda'a o unạ wa ama nạ ạbundạ, adama e iwuya yạ ạbundạ a na u yuwayin ama a akiza ạ wu ạtsumạ ạ Urishelima. 14 Ạyi ɗa nda nan ganu a gbagbain a ca niyi ucira u reme vuma na yuwain avasa ạtsumạ a ala ạ wu.”

15 Reve Zagbain damma yi, “Ạvu de 'yạwạ adama a na ạyi vuma na n ɗangwai ɗa tsạrạ u yuwan ulinga u vạ, tsạrạ u revetyo ala ạ vạ ạtsumạ a Atakpaci, nạ ngono, na aza a Isra'ila. 16 Ạmu na aciyạvạ n to roco yi cu'un vạ ạtsumạlimạ a na woo sowo adama a ala ạ vạ.”

17 Reve Ananiya 'yạwạ reve u uwa o u'wa'a, ạvu u canana ukere wạ yi ạvu u ju'wạn Shawulu, u damma, “Moron mạ vạ Shawulu, Yesu Zagbain ɗa lyungu numu ạ tyo yạ'ạ wu. Yesu za na roco nuwu aciyạyi o ure u na vu kuruyi. U ciga wu tạ tsạrạ vu dạshi gura ene ure, reve waru o shiton wu nạ Ruhu va Akiza.” 18 Babu usạn reve ili i ro i riyạ diga pe esu'u gashi ạkạɓạ, ɗaɗa we eneshi ure. Ạvu u 'yon, ɗaɗa ạ rumbu niyi. 19 Reve u lyuwa ilyalya ɗaɗa u tsurạshi ucira.

Shawulu yuwan tạ alajiya ạtsumạ a Dimaska

Reve Shawulu yuwan rana re oɓolo nạ ạzạ e Itoni a na ạ ri pe ạtsumạ a Dimaska. 20 Babu a jima, ɗaɗa Shawulu temei alajiya e Yesu ạtsumạ ạ ạ'isạ a aza a Isra'ila, adansa Yesu ɗa Mawun mạ Ạsulạ. 21 Reve aza a na a uwwa niyi suru ạ kạrạ a asalama, adansa, “Ạyi nda ạyi ɗa vuma na unusai ạzạ e Itoni, reve waru u bete'we le, ele aza a na e ɗesu ạtsumạ a ala o ndolo shi? U tạwạ tạ pa tsạrạ u reme le, reve wu nlạ le na akani, reve waru u 'yạwạto le ạ mạkạkạn ma nan ganu a gbagbain shi?” 22 Reve Shawulu dạshi tsurạ ucira

ạtsumạ a alajiya ạ yi. Agba aza a Isra'ila ạtsumạ a Dimaska a gura polo yi a adanshi ạ yi shi, a na Yesu ɗa Zamawawa va amayun.
23 Ana a yuwain rana meketeci, ạvu aza a Isra'ila† a yuwan ifoɓi i na oo
una Shawulu. 24 Reve ạyi wu uwwa ifoɓi i le. A zuwusa tạ esu e le usana nu
ulivu o unạntsu wu ukari u lyuci tsạrạ o una yi. 25 Na ayin, ạvu ojoro ạ yi a
tara yi, reve ạ tạlyuwạto yi ạtsumạ a aasaka nạ wungu wu ukari.

Shawulu kạmbạ tạ Urishelima

26 Ana Shawulu tạwại Urishelima, u yuwan tạ ạtyo a na waa yuwan tsạrạ
u ɓolo aci no ojoro.† Ạvu suru nle a uwwa wovon adama a na ạ usu ko ạyi
oojoro a ɗa shi. 27 Ạvu Banaba tara yi ạ tyo ubạtạ wa ajiya. Reve u damma
le ununa Shawulu enei Zagbain o ure. Reve waru u damma le cine Zagbain
yuwaan niyi adanshi, nạ cine Shawulu yuwain alajiya adama e Yesu ạ lyuci
va Dimaska babu wovon.
28 Diga lo ɗaɗa Shawulu remei ma'uwa nạ wu uti oɓolo ne ele ạtsumạ ạ
Urishelima. Reve u uwa alajiya ạtsumạ a ala a Zagbain, babu wono babu
wovon. 29 Reve u uwa a yuwusan adanshi na aza a Isra'ila a na a yuwusan
Tsuheleni,† reve u uwa mawasan ne ele. Ạvu a zamishi ure u na oo una yi.
30 Ana ạzạ ạ yi a uwwai ili i na i ri pe, ɗaɗa a tara niyi ạ 'yạwạ Kasariya ạvu a
tara yi a wantsun ạ kạmbạ Tarsu.
31 Mantsa mo ndolo ma ɗa ạzạ e Itoni a Yahuda, nạ Gạlili, nạ Samariya,
ạ tsurại nden n lafiya. Ạzạ e Itoni ạ tsurạ tạ ucira, reve ạ dạshi ạbundạ ni
ikambi yạ Ruhu va Akiza a yashi i na ạ dạnại a mmalu nạ Zagbain.

Biturụ 'yạwạ tạ Japa nạ Lida

32 Reve Biturụ kạndạruwạ ubạtạ suru tsạrạ u kạlyuwạ le. Ạyi ạtsumạ ạ
ạkạndạriyạ, reve u tạwạ u cina aza a akiza ạ lyuci va Lida. 33 Ạ lyuci ɗaɗa
u cinai vuma ro za na ạ tsu ɗe Iniyasu nạ mɓạlạ n tsukutsumạ a'wan kunlạ.
34 Reve Biturụ damma yi, “Iniyasu, Yesu Zamawawa kạmbạto wu tạ gbaga.
'Yon vu kutsulu aavalu ạ wu.” Babu usạn, reve u 'yoshin. 35 Reve ama a Lida
ni iɗa ya Sharana suru a vadala ạ tyo ubạtạ wu Zamawawa ana e enei Iniyasu
a mmalu.

Biturụ kạmbạto tạ Dokas wuma

36 Ạtsumạ ạ lyuci va Japa ka ro za vi Itoni dạnạ tạ pe za na ạ tsu ɗe Tabita
a na Dokas* nạ Tsuheleni. Ka'a u zuwa tạ aciyạyi u yuwan ulinga u sa'ani,
reve waru u dạnạ a kambusa alambi. 37 A yashi'i u banakan tạ, reve u kuwạ.
Ana ạ sumbạ niyi reve o voton yi a aasula a zuva. 38 Ana a uwwai Biturụ tạ
Lida, lyuci na ri zuzu nạ Japa, reve ạ lyungu ama e re a lyawa Japa ạ 'yạwạ a
damma yi, “Yuwan ankuri, tạwạ gogo, she vu jima wan.”
39 Reve Biturụ 'yon u kuru le. Ana u rawai, ạvu ạ 'yạwạto yi a aasula a zuva.
Nrunạ suru e isawan tạ zuzu nạ ạyi, e mesun. Reve a uwa o rocosu ạtugu na
akapi e itana i na Dokas u yuwaan nle ạyi oɓolo ne ele.
40 Reve Biturụ utạạ le suru, reve u kạɗạto u yuwan avasa. Reve u vadala
ạ tyo ubạtạ wạ ạạkwạkwạ'ạ, reve u damma, “Dokas 'yon.” Reve u kpạtu'wạ
esu. Ana we enei Biturụ reve u 'yon u dạnu. 41 Reve Biturụ cananaa yi ukere
ạvu u kamba yi tsạrạ u 'yon. Reve u ɗe ạzạ e Itoni oɓolo nạ nrunạ, ɗaɗa u roco
le a na Dokas kạmbại wuma.
42 Adanshi o ndolo a uwa tạ bạtạ suru ạtsumạ e iɗa ya Japa. Reve ama ạ
ạbundạ a vadala ạ tyo ubạtạ wu Zagbain. 43 Biturụ yuwan tạ rana re ạ lyuci
va Japa, o u'wa wạ Simo za na aa yuwusan yozu vu kwan.

* **9:36** Aala a Tabita nạ Tsu'arama, Dokas nạ Tsuheleni ele ra urevu u tạ u ɗa le. Urevu u le u ɗa mere'on.

10

Bituru nạ Kaniliya

1 Ạtsumạ a Kasariya vuma na ạ tsu ɗe Kaniliya dạnạ tạ pe ạtsumạ a yali yạ ạsoja, u dạnạ tạ ạtsumạ ạ Ạsoja a Italiya. 2 Ạyi vuma vạ ạɓulạ ɗa. U ta uwwusa wovon wạ Ạsulạ, ạyi nạ muwun mạ yi suru. U tsu kambusa tạ ama a na ạ ri ni ili shi. U tsu yuwusan tạ avasa kuci ạ tyo ạ Ạsulạ.

3 Urana u ro, zuzu nạ rumu ta'atsu vu ulivu, reve we ene malingata mạ Ạsulạ a alanga e eteshe ạtsumạ a alavu alavu, u tạwại ubạtạ wạ yi, adansa, "Kaniliya!"

4 Reve u zuwaa yi esu ạtsumạ o wovon, reve u damma, "Zagbain nye i ɗa?"

Reve malingata mạ Ạsulạ ma damma yi, "Avasa a na vaa yuwusan ni ikambi ya alambi a na vaa yuwusan u rawa tạ ạ mạkạkạn mạ Ạsulạ. Gogo Ạsulạ a uwwa tạ avasa ạ wu. 5 Gogo lyungu ama ạ 'yạwạ Japa tsạrạ e ɗe Simo za na ee ɗesu Bituru. 6 Za na cu'wain o u'wa wạ Simo za na aa yuwusan yozu vu kwan, za na u'wa wạ yi u ri zuzu nạ mala."

7 Ana malingata mạ Ạsulạ ma na ma yuwaan niyi adanshi mạ kạrại, reve u ɗe agbashi e re ạ yi, nạ soja ro, za na a uwwusa wovon wạ Ạsulạ, ạtsumạ a aza a na a yuwusaan yi ulinga kuci. 8 Ana u damma nle ili'i suru, ạvu u lyungu le ạ 'yạwạ Japa.

Bituru ene tạ alavu alavu

9 Ana usana u tawai, cina urana u rawa a aci, agbashi a Kaniliya ạtsumạ a mmalu, ɗaɗa a rawai zuzu nạ lyuci'i. Ạvu Bituru kumba o u'wa wa zuva tsạrạ u yuwan avasa. 10 Reve wu uwwa ambulu, hali u ciga u lyuwa ilyalya. Agba ele pe ạtsumạ e ifoɓi yi ilyalya, ạvu we ene alavu alavu. 11 Reve we ene zuva kpạtu'wạ, ni ili i ro ạ cipusạ oroci a aapalutsu o umuna ne elentsu ạ nạshi uguzu ạ tyo e iɗa. 12 A aapalutsu'u cu'un vi inama suru ạ tạ pe: inama ya ana ạ nạshi, ni inama yi ikạtạpu, nạ nnunu.* 13 Reve wu uwwa uɗyo adansa yi, "Bituru, 'yon vu paɗa, reve vu tama."

14 Reve u damma, "Zagbain, o'o! A wuma u vạ koto n tama cu'un vạ yi shi, adama a na ạtsu tsu tsu tạ nạ Wilạ u na tsu tama le shi, adama a na ạ ti idaba."

15 Reve uɗyo'o u dammisa yi, "She vu yuwan mawasan nạ Ạsulạ wan. Nu u damma u tu ulobonu she vu damma u lamba tạ ulobonu wan."

16 U tsurạ tạ alavu alavu o ndolo toto uta'atsu. Reve a palu'ushi aapalutsu'u ạ tyo zuva.

17 Bituru dạnạ tạ a majiyan, ko cu'un va alavu alavu e ne ɗa we enei. Reve ama a na Kaniliya lyunguyi a rawa ạ lyuci'i, reve e ece u'wa wạ Simo. Ana a rawai, ạvu e isawan mishin o unạntsu. 18 Ạvu a yuwan ạzo'wa, e eceshe ko Simo na ạ tsu ɗe Bituru cu'wan tạ ubạtạ'ạ.

19 A mantsa ma na Bituru dạnại a majiyan ma alavu alavu o ndolo, reve Ruhu damma yi, "Ama a ta'atsu a ɗa ndolo e izami yạ wu. 20 'Yon vu cipạ vu kuru le. She vu lyawa ookolo ạ wu ạ 'yon wan, adama a na ạmu ɗa n lyungu nle."

21 Reve Bituru cipạ u cina ama'a, ạvu u damma le, "Ạmu ɗaɗa i ri e izami. Nye i zuwai i ri azama mu?"

22 Reve a damma yi, "Yaliṭ yạ ạsoja yạ Roma ɗa, za na ạ tsu ɗe Kaniliya lyungu ntsu. Vuma vạ ạɓulạ ɗa, za na a uwwusa wovon wạ Ạsulạ. Aza a Isra'ila suru a ta yuwusan adanshi a sa'ani a aci ạ yi. Ạyi ɗa malingata mạ Ạsulạ ma dammai u lyungu tsu ubạtạ wạ wu vu tạwạ, tsạrạ wu uwwa ili i na

* **10:12** Ạtsumạ a aapalutsu'u inama i ro i dạnạ tạ pe a na aza a Isra'ila a tarai ạ tu ulobonu adama o utamu, waru ozo o ro ạ dạnạ tạ pe a na a tara nle ạ ri idaba i na aa gura tama shi.

vaa damma.” 23 Ana Bituru uwwai ne, reve u uwato le o u'wa, reve u ca le ubạtạ u na aa asa.

Bituru 'yạwạ tạ ubạtạ wa Kaniliya

Ana usana u tawai, reve ạ kạrạ suru, ạvu nron mi Itoni n ro ạtsumạ a Japa e shewun yi. 24 Reve a rawa Kasariya nu usana. Reve Kaniliya dạnạ a pura le, ạvu u banu edenge ạ yi nạ n'utsạ mạ yi. 25 Ana Bituru uwai o u'wa wạ yi, reve Kaniliya kạdạto e iɗa ạ mạkạkạn mạ yi. Reve u teme a yuwusaan yi ạgạndạ. 26 Reve Bituru damma yi, “'Yon mishin ạmu fo vuma ɗa.”

27 Reve u 'yon a yuwunlai adanshi wa'a, reve a uwa ubạtạ u na ama o ro ạ ri uɓolotowu. 28 Reve Bituru damma le, “I reve tạ a na Wilạ u tsu u putsaa ntsu a na tsaa yuwan ndammulai na Atakpaci. Amma Ạsulạ o roco mu tạ she n ɗe za ro za babu akiza wan, ko za vi idaba wan. 29 Ana i lyunguwạ numu n tạwạ, n tạwạ tạ babu usạn. Gogo damma numu ili i na i zuwai i lyunguwạ numu.”

30 Reve Kaniliya damma, “Rana nạshi na kạrại, ạmu ạtsumạ a avasa a mantsa ma na n tsu yuwusan. Reve me ene vuma mishin ạ mạkạkạn mạ vạ wotowu ni itana a madala. 31 Reve u damma mu, ‘Kaniliya, a uwwa tạ avasa ạ wu, Ạsulạ e reve tạ a na vaa casu alambi ili. 32 Vu lyungu ama ạ 'yạwạ Japa e ɗe Simo za na ạ tsu ɗe Bituru. U cu'wan tạ o u'wa wạ Simo, za na aa yuwusan yozu vu kwan, za na u'wa wạ yi u ri zuzu nạ mala.’ 33 Koto a jima shi a na n lyunguwạ nuwu, ạvu ɗa nda vu tạwushi babu usạn. Ạtsu ɗa nda ạ mạkạkạn mạ Ạsulạ, tsạrạ tsu uwwa ili i na Zagbain damma nuwu vu damma tsu suru.”

Bituru yuwan tạ adanshi nạ Kaniliya

34 Reve Bituru yuwaan le adanshi a na, “N gura tạ reve gogo, Ạsulạ ạ ri na aɗangulu shi. 35 U ciga tạ vuma na a uwwusa wovon wạ yi ạtsumạ e iɗa suru, vuma na a yuwusan isa'ani i na Ạsulạ a cigai. 36 I reve tạ ikaka i na Ạsulạ ạ lyunguwạyi aza a Isra'ila. U damma le tạ Alabari a Sa'ani o tạ lo, nạ nden mo okolo e Yesu Zamawawa, za na ạyi ɗa Zagbain vi ili suru suru. 37 I reve tạ cine ili i ndolo i farai ạtsumạ a Yahuda suru. Yahaya damma tạ vuma suru ạ rumbu yi, ili i ndolo suru i fara tạ diga Gạlili. 38 Yu uwwa tạ alabari e Yesu vuma va Nazara, ununa Ạsulạ a sukuma niyi nạ Ruhu va Akiza, reve u ca yi ucira. Yesu dạnạ tạ ạ kạndạruwusạ a yuwusan ulinga u sa'ani. U wawusa tạ aza a na Mekerenkesu ma zuwai elime, adama a na Ạsulạ o to oɓolo nạ ạyi.

39 “Ạtsu waru tse ene tạ ne esu ạ tsu ili i na u yuwain suru ạtsumạ ạ Urishelima ni iɗa ya aza a Isra'ila. Ɗaɗa waru a vara niyi zuva va akpata. 40 Reve gba Ạsulạ ạ 'yạsạn yi o urana wa ta'atsu, reve u lyawa yi u roco aciyạyi ubạtạ wa ama. 41 U roco aciyạyi ubạtạ wa ama suru shi, amma ạ tyo yạ'ạ tsu, ạtsu na Ạsulạ a ɗangwai tso o'wo alingi ạ yi. Tsu lyuwa tạ tsu sowo oɓolo nạ ạyi ana u 'yoyin ạtsumạ ạ ạkwạkwạ. 42 U damma tsu tạ tsu yuwaan ama alajiya, tsu damma waru ạyi ɗa za na Ạsulạ a zuwai u ge'eto aza a wuma nạ ạkwạkwạ. 43 Amạsulạ suru a yuwan tạ adanshi adama ạ yi, a na za na cayi okolo e ekere ạ yi u tạ tsurạ gafura vu unusu ạtsumạ a ala ạ yi.”

A ca tạ Atakpaci Ruhu va Akiza

44 Bituru ạtsumạ a adanshi, reve Ruhu va Akiza† cipạạ aza a na ạ dạnại a uwwusa adanshi ạ yi suru. 45 Ạzạ e Itoni a Yahuda, aza a na ạ tạwại oɓolo nạ Bituru a uwa tạ asalama a na e enei Atakpaci† fo ạ tsurại une'e u Ruhu va Akiza. 46 A uwwa le tạ a yuwusan adanshi ne elentsu o ro, a casu Ạsulạ tsugbain.

Reve Bituru damma, 47 “Nanza tạ lo za na aa gura putsaa ạ rumbu ama
a nda ạ mini? Ele ɗa nda ạ tsurại une'e u Ruhu va Akiza cine ạtsu tsu
tsurại.” 48 Reve Bituru damma a yuwaan le urumbusu ạtsumạ a ala e Yesu
Zamawawa. Reve a pati yi u dạnu ne ele rana meketeci.

11

Bituru kạmbạ tạ Urishelima

1 Reve ajiya nạ ạzạ e Itoni ạtsumạ a Yahuda a uwwa a na Atakpaci ạ usuyi
adanshi ạ Ạsulạ. 2 Ana Bituru kạmbại Urishelima, reve aza a Isra'ila a na o
o'woi ạzạ e Itoni a gasa yi nạ ạgạci a adanshi. 3 Ạvu a damma, “Ạyi ɗa nda vu
uwai ạtsumạ a Atakpaci, hali vu lyuwa ilyalya oɓolo ne ele!”
4 Reve Bituru cuɗuwa le ili i na i yuwain suru. 5 Ạvu u damma, “N shi tạ ạ
lyuci va Japa ạmu ạtsumạ a avasa, reve n uwa ạtsumạ a alavu alavu. Ạtsumạ
a alavu alavu'u me ene tạ zuva kpạtu'wại, reve ạ cipạtowạ mu ili i ro ana
aapalutsu o umuna uguzu ne elentsu ạ nạshi ạ yi. 6 Ana n kạlyuwại pe, reve
me ene inama ya ana ạ nạshi yu uvaɗī, ni inama yi ikạtạpu e iɗa, nạ nnunu.
7 Reve mu uwwa uɗyo u ro adansa mu, ‘'Yon Bituru! Vu paɗa vu tama.’
8 “Reve n usu, ‘Ne ɗa shi Ạsulazuva! Koto n tama ili i na Wilạ wạ wu u
putsayi shi.’
9 “Reve uɗyo'o u dạshi dammisa ire, ‘She vu kạmbuwạ ili i na Ạsulạ o
o'wotoi cece ili yi idaba wan.’ 10 Ne ɗa a yuwain hali toto uta'atsu, reve o
koso o rono umuna'a ạ tyo zuva.
11 “Ạmu lo ɗaɗa ama a Kasariya a ta'atsu a rawushi, aza a na ạ lyunguyi ạ
tạwạ yạ'ạ vạ, reve a rawa o u'wa u na n shi. 12 Reve Ruhu va Akiza† damma
mu, she n 'yuwan ạ kuru le wan. Reve ama ạ tạli ạtsumạ ạ ạzạ e Itoni ạ kuru
mu, reve tsu uwa o u'wa u vuma ro. 13 Reve vuma'a u damma tsu ununa we
enei malingata mạ Ạsulạ o u'wa wạ yi. Reve u damma yi, ‘Vu lyungu ozo o
ro ạ lyuci va Japa e ɗewe wu Simo za na ạ tsu ɗe Bituru. 14 Vuma'a u tạ tạwạạ
wu nu ure u na aa wawa wu na ama a na ạ ri pe o u'wa wạ wu suru.’
15 “Ana n farai adanshi, reve Ruhu va Akiza tạwạ le ununa u tạwạ ntsu o
ufaru. 16 Ɗaɗa n cuwain a na Ạsulazuva a dammai, ‘Yahaya rumbu† ɗu tạ
nạ mini, amma Ạsulạ ạ tạ rumbu ɗu nạ Ruhu va Akiza.’ 17 To, nạ Ạsulạ a ca
Atakpaci a nda une'e unạtạ nạ ạtsu a mantsa ma na tsu ushiyi Yesu Zagbain
Zamawawa, zane ɗa ạmu a na maa wasan ili i na Ạsulạ a cigai?”
18 Ana a uwwai ili i na Bituru dammai, reve a lyawa mawasan. Reve a uwa
a ciɓalasa Ạsulạ, reve a damma, “Gogo Ạsulạ a lyawa tạ Atakpaci a vadala
adama ạ tsurạ wuma u babu ukotu!”

Ạzạ e Itoni ạtsumạ a Antakiya

19 A mantsa ma nda cina o una Istifanu, reve ạzạ e Itoni a na ạ ri Urishelima
e bete'we adama ạ ạtsumạlimạ. Reve ạ kạrạ ạ tyo e iɗa ya Finisiya nạ Kuburu
nạ Antakiya va Suriya. Reve a yuwusaan aza a Isra'ila goon alajiya a Alabari
a Sa'ani e Yesu Zagbain. 20 Reve ạzạ e Itoni aza a na ạ ri ama ạ Kuburu nạ
Kurani, ạ kạrạ ạ tyo Antakiya, ạvu a uwa a yuwusaan Atakpaci alajiya a
Alabari a Sa'ani e Yesu Zagbain. 21 Ucira wạ Ạsulazuva u shi tạ oɓolo ne ele,
reve ama nạ ạbundạ a ca okolo e le. Reve a vadala ạ kuru Ạsulazuva.
22 Reve ạzạ e Itoni ạtsumạ ạ Urishelima a uwwa ili i na i farai ạtsumạ a
Antakiya, ạvu ạ lyungu Banaba ɗe.
23 Ana u rawa we enei icigi i na Ạsulạ a yuwaan nle, reve u yuwan
mạzạngạ. Ạvu u ca le ạsạlạ adama a kaɓa asuvu, waru a lyuwa elime ni itoni
yạ Ạsulazuva. 24 Banaba vuma vạ ạɓulạ ɗa, waru u tu ushitowun nạ Ruhu va

Akiza nu ucawu wo okolo. Reve ama o ro nạ ạbundạ ạ dạshi usuwisạ ạ kuru Ạsulazuva.
25 Reve u kuru ạ tyo Tarsu adama u bungạ Shawulu. 26 Ana we ene niyi
reve u tạwạ nạ ạyi Antakiya. Reve ele ra o una aa'wan mạɓulạ pe oɓolo nạ
ạzạ e Itoni oo ritosu ama nạ ạbundạ. Ạtsumạ a Antakiya a ɗa a fara ɗeyi aza
a na ạ kurusu Yesu "Ạzạ e Itoni."†
27 A mantsa ma nda ma ɗa amạsulạ o ro o utại Urishelima reve ạ tyo
Antakiya. 28 Reve vuma tạ ạtsumạ e le za na ạ tsu ɗe Agabu 'yon mishin. Ni
ikambi i Ruhu va Akiza, reve u damma a na a ta yuwan ambulu lon ubạtạ
suru ạtsumạ o uvaɗi. A yuwan tạ ili'i a mantsa ma na Kaladiya dạnại o
tsugono tsi iɗa tsạ Roma.† 29 Reve ạzạ e Itoni ya Antakiya a yuwan majiyan
ạ lyungu ni ikambi ạ tyo ubạtạ wạ ạzạ e Itoni a na ạ ri nden e iɗa ya Yahuda.
Vuma suru u ca ununa waa gura. 30 Ne ɗa a yuwain, reve ạ lyungu Banaba
nạ Shawulu ni ikambi i le a ca mbara mạ ạzạ e Itoni n Urishelima.

12

Biturụ o u'wa wa ali

1 A mantsa ma na Banaba nạ Shawulu ạ tạwạyi nu une'e ạtsumạ ạ
Urishelima, reve mogono Hiridu† Agaripa teme ạ tạwusạ nạ ạtsumạlimạ e
ekere ạ ạzạ e Itoni ɗe Urishelima. 2 Reve u zuwa ạsoja o koɗo aaci a Yakubu
aajiya, mawun mạ ạnạwu ma Yahaya. 3 Ana we enei ili i ndolo i yo'onoto tạ
okolo a ama'a, reve u lyungu ạsoja'a tsạrạ e reme Biturụ a mantsa mạ Ạbuki
o Opopofu.† 4 Reve u zuwa le ạ ɓạru yi o u'wa wa ali, reve u zuwa ạsoja ạ nạshi
ạ nạshi oɓolo ạ nạshi ạ piri yi. U yuwan tạ ifoɓi tsạrạ u ge'eto yi a alanga e
eteshe no o koto ạbuki'i.
5 A mantsa ma na Biturụ dạnại ạtsumạ o u'wa wa ali, ạzạ e Itoni a lyawa
avasa adama ạ yi shi.

Malingata mạ Ạsulạ ma wawa tạ Biturụ

6 Ạtsumạ a ayin o ndolo ana Hiridu yuwain majiyan ma na woo utạạ nạ
Biturụ nu usana u tawa, Biturụ dạnạ tạ wunlu a nlavu na akani e re ạtsumạ
ạ ạsoja e re. Ạsoja e re o ro waru lo mishin ạ pirishi unạntsu. 7 Ele lo babu
usạn, reve ekan e ikana ạtsumạ o u'wa wa ali ạtsumạ a aasula a na u dạnại,
reve malingata mạ Ạsulạ† me isawan elime ạ Biturụ. Reve u lapa yi e eeɓele
tsạrạ u jisan yi. Reve u damma, "Jikạ! Vu 'yon!" Reve akani'i o oco diga e
ekere ạ Biturụ.
8 Reve malingata'a u damma, "Oto itana yạ wu na atan ạ wu." Reve
Biturụ yuwan ili i na u damma niyi u yuwan. Reve malingata'a u damma,
"Kạndạ'wạ umuna wạ wu reve vu toni mu." 9 Reve Biturụ toni malingata
mạ Ạsulạ, reve a lyawa u'wa wa ali'i. Agba Biturụ reve ko ili i na yaa farasa
amayun a ɗa shi. U ta dansa alavu alavu a ɗa yi. 10 A pasa ạsoja o ufaru
nạ ạsoja e ire reve ạ tạwạ o unạntsu wu rumu za na ri ạ tyo ạ lyuci gbain.
Reve u kpạtu'wạạ le na aciyạyi, reve o utạạ lo. Reve ạ kạrạạ lo o ure'e. Reve
malingata'a u lyawushi niyi.
11 Reve esu ạ Biturụ ạ tạwạ o ure, ɗaɗa u revei ili i na i farai. Reve u damma,
"N reve tạ Zagbain ɗa lyunguyi malingata mạ yi u tạwạ u wawa mu e ekere ạ
Hiridu na azagbain a Isra'ila ạtsumạ e ili i na ạ shi a cigai a yuwan nạ ạmu."
12 Ana Biturụ revei ne, ạvu u kạrạ ạ tyo o u'wa wạ Meri† za na ạyi ɗa mma
va Yahaya.† Yahaya waru ạ tsu ɗe yi tạ Marku. Ạzạ e Itoni nạ ạbundạ o ɓoloto
tạ ubạtạ'ạ a yuwusan avasa. 13 Reve wu gugula unạntsu wu u'wa'a, reve
aagbashi o usheli za na ri na aala Roda tạwạ tsạrạ u usu yi. 14 U reve tạ a
na Biturụ ɗa adama a na u revei uɗyo wạ yi. U yuwan tạ nạ mạzạngạ mạ

ạbundạ, hali u kuɗạ ạ kpạtu'wạ unạntsu'u. Reve u suma ạ 'yạwạ ubạtạ u na ama ạ ri, reve u saala, “Bituru ɗa ri ɗe o unạntsu!”
15 Reve a damma yi, “Vu jaara tạ!”
Reve gba u lyuwa elime adansa, “Bituru ɗa! Bituru ɗa!”
Reve a damma, “U to o'wo malingata mạ yi ma ɗa.”*
16 Reve gba Bituru lyuwa elime nạ wugulu wu unạntsu, she na ạ tyo o ukosu ạ kpạtu'wạạ niyi. Ana e ene niyi a shiwan tạ nạ mạzạngạ. 17 Reve Bituru yuwaan le ukere ạ rungwạ. Reve u damma ununa Zagbain utạạ niyi o u'wa wa ali. Reve u damma, “Dammai Yakubu† na akapi ạ ạzạ e Itoni ili i na i farai.”
18 Ana usana u tawai reve ạsoja o u'wa wa ali'i, aza a na ạ dạnại ạ kạlyuwusạ Bituru'u o o'wo udamu lon. Ạvu ạ kạrạ a majiyan ko nye i ɗa i cina niyi. 19 Reve Hiridu zuwa ạsoja ạ yi ạ bungạ Bituru, agba ạ tsurạ e ene yi shi. Reve u yuwaan le yeci yạ ạbundạ, agba a gura usu yi mejege shi, ɗaɗa u zuwai o una nle.

Ukwạ wạ Hiridu

Ana Hiridu yuwain ne, reve u lyawa iɗa ya Yahuda, ạvu u kạrạ ạ tyo Kasariya. Ạvu u dạnu ɗe rana meketeci. 20 Hiridu dạnạ tạ nạ ạtsumolạngu na ama a Sida nạ Taya. Reve ama'a a zagwa ama ạ lyungu le tsạrạ a pati ankuri. A yuwan tạ ne adama a na ilyuci'i i ciga tạ ilyalya i na yoo utusạ e iɗa yạ yi. A yuwan tạ tsu'utsạ nạ Bilasata, za na dạnại toni vạ Hiridu. Reve u foɓo tsạrạ Hiridu usu le.
21 Ana urana u rawai, reve Hiridu oto ạtugu o tsugono tsạ yi, reve u dạnu o ootogu o tsugono, reve u yuwan adanshi ne ele. 22 Ana oɓolo a ama'a a uwwa niyi, reve ạ 'yạsạn uɗyo, “Uɗyo u mạsulạ mạ tsu mo ro ma ɗa, uɗyo u vuma u ɗa shi!” 23 Ama'a ạtsumạ a yisaali, reve malingata mạ Ạsulạ ma faba Hiridu ạ cipạ e iɗa. A yuwan tạ ne adama a na u tarai tsugbain tsạ Ạsulạ. O ukosu azun ạtsumạ ạ yi a ɗa a tamusai lipu vạ yi, hali u kuwạ.
24 Adanshi ạ Ạsulạ a lyuwa tạ elime nạ mabaza.
25 Ana Banaba nạ Shawulu o kotoi ulinga u na ạ lyungu nle, reve a lyawa Urishelima ạ kạmbạ Antakiya oɓolo nạ Yahaya Marku.

13

Lingata va Banaba nạ Shawulu

1 Ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni† a Antakiya ạ dạnạ tạ na amạsulạ nạ munlu lon. Ele ɗa nan Banaba, nạ Saminu za na e ɗesuyi “Vuma Limạ,” nạ Lusiya za lyuci va Kurani, nạ Manayan za na kungwai mantsa mạ tạ nạ Mogono Hiridu Antiba nạ Shawulu. 2 Ele pe a yuwusaan Ạsulazuva ạgandạ ạtsumạ a akuli, ạvu Ruhu va Akiza damma le, “Dangula numu Banaba nạ Shawulu tsạrạ a yuwan ulinga u na n ɗangula nle a yuwan.” 3 Ana a yuwain akuli na avasa ạbundạ, ạvu ama ạ kuruwạ le ekere a zuwaa le aba'un o ulinga wạ Ạsulạ a na aa yuwan, ạvu a lyawa le ạ kạrạ.

Banaba nạ Shawulu ạ Kuburu

4 Ana Ruhu va Akiza lyunguyi Banaba nạ Shawulu, ạ kạrạ tạ ạ tyo ạ lyuci va Salusiya. Ele pe ạvu a lyawa Salusiya a uwa a wantsun ạ tyo e iɗa i memere mạ mini mạ Kuburu. 5 Yahaya Marku fo u dạnạ tạ oɓolo ne ele tsạrạ

* **12:15** A mantsa mo ndolo ama o ro ạ usu tạ a na Ạsulạ a zuwa tạ nlingata mạ yi ạ kạlyuwusạ vuma suru ạtsumạ a ama ạ yi. Waru nlingata n ta gura tạwạ ubạtạ u na vuma ri oroci a vuma'a. † **12:17** Yakubu na o unai ɗa nda'a shi, amma zawa'a vạ Yesu ɗa nda'a.

u kambusa le. Ele pe ạtsumạ e iɗa yạ Kuburu reve ạ kạrạ ạ tyo ạ lyuci va Salami ạvu a uwa ạ ạ'isạ a aza a Isra'ila, reve a uwa alajiya a adanshi ạ Ạsulạ.

6 Ele pe ạtsumạ e iɗa yạ Kuburu, ạvu ạ kạndạruwạ ilyuci i na i ri lo zuzu suru. A rawa tạ lyuci na ạ tsu ɗe Pafo, lo ɗa a cinai za va Isra'ila ro na ạ tsu ɗe Ba-Yesu. Waru vumavạsulạ va amayun ɗa shi, boci ɗa shi. 7 Vuma nda ạyi ɗa u tsu walasa nạ gwamna vi iɗa'a, za na ạ tsu ɗe Sarajiya Bulu. Gwamna'a vuma ɗa na ri nu ugbozu waru u tạ nu urevu wi ili lon. Ạvu u ɗe Banaba nạ Shawulu ạ tạwạ. U yuwan tạ ne adama a na u cigai wu uwwa adanshi ạ Ạsulạ. 8 Agba boci Alima u dạnạ tạ ạ tsushu'un ne ele, u yuwan tạ ạtyo a na waa yuwan u putsaa gwamna u usu alajiya e le. (Nạ Tsuheleni Alima tạ nu urevu wa aala Ba-Yesu nạ Tsuyahuda.†) U yuwan tạ ạtyo a na waa putsaa gwamna'a a na waa ca Ạsulazuva okolo. 9 Shawulu, vuma na ama nạ ạbundạ ạ tsu ɗe Bulu, u tu ushitowun nạ Ruhu va Akiza. Ạvu u varaa Alima esu mejege. 10 Ạvu u damma, “Ạvu mawun mạ Mekerenkesu! A mantsa suru vu tsu damma mejege shi, waru vu tạ pususạn ama ugbozu. Ạvu rala ɗa e ekere e ili i na i ri ulobonu. Urana u ne vaa lyawa tsushu'un na adanshi ạ Ạsulazuva? 11 Ạsulazuva a ta ca wu ạtsumạlimạ, vu to o'wo irumbạ hali mantsa mo ro.”

Babu usạn, ạvu esu ạ yi a yuwushin dalimbaa, ạvu irumbu yi pala yi, reve u dạnạ e izami yi za na ạạ guzạ yi ukere. 12 Ana gwamna'a enei ili i na i farai, reve u ca Ạsulazuva okolo. Reve waru u uwa asalama lon adama o uritosu wạ Ạsulazuva u na wu uwwai.

13 Ạvu Bulu na aza a na ạ dạnại oɓolo nạ ạyi a lyawa Pafo, ạvu a uwa a wantsun ạ kạrạ ạ tyo e iɗa ya Bamafiliya. Ạvu a rawa e isawan ạ lyuci va Pega. Ele pe Pega ạvu Yahaya Marku lyawa le, ạvu u kạrạ ạ kạmbạ Urishelima. 14 Banaba nạ Bulu gba ạvu a lyawa Pega ạ kạrạ ạ tyo ạ lyuci na ạ tsu ɗe Antakiya va Bisidiya. Ạvu ạ kạrạ ạ 'yạwạ ạ ạạ'isạ† o urana wa Ashibi, tsạrạ a yuwan ạgạndạ. 15 Ana o kotoi ɗesununạ ạtsumạ a atagada a Musa na a amạsulạ, reve aza a na ạ dạnại azagbain ạ ạạ'isạ'ạ ạ lyungu vuma tạ we ece le, “Ạzạ ạ tsu, ko i tạ ni ili i ro i na yạạ dạshi tsu okolo ugbamu, tạwại i damma tsu!”

16 Ạvu Bulu 'yon mishin reve u 'yạsạn ekere zuva adama ama'a ạ rungwạ, ạvu u teme adanshi. Ạvu u damma, “Ama a Isra'ila† na Atakpaci a na a yuwusaan Ạsulạ ạgạndạ, poloi atsuvu ạ ɗu yu uwwa. 17 Ạsulạ a Isra'ila a ɗangula tạ nkaya n tsu, waru u lyawa tạ ama ạ tsu o o'wo ạzạ o utsuru e iɗa ya Masar. Nu ucira wạ yi u ɗa waru wu utạạ nle ạtsumạ e iɗa'a. 18 Waru u yuwan tạ ankuri ne ele nu ulambu wu ugbozu u le ạtsumạ o ogozo a'wan amunga. 19 Ạvu u usa iɗa i cindere i Ka'ana,† ạvu u ca aza a Isra'ila iɗa'a agadu. 20 Ili i nda suru i fara tạ ạtsumạ a a'wan ukpakunạshi nạ kupoton (450).

“Ana mantsa ma ndolo mo kotoi, ạvu ạzạ o uge'etosu a yuwan tsugono hali a mantsa ma Sama'ila† vumavạsulạ. 21 Amma ama a pati tạ a ca le mogono. Ạvu Ạsulạ a ca le Shawulu wo o'wo mogono me le hali a'wan amunga. Shawulu mawun ma Kishu ma ɗa o ugundo wa Banyami.† 22 Ạvu Ạsulạ ạ cipạto yi o ootogu o tsugono'o, ạvu u zuwa Dạwuda o unạ wạ yi. Ạvu Ạsulạ a yuwan adanshi adama ạ Dạwuda, adansa, ‘Dạwuda za na ri mawun mạ Yese,† Dạwuda nda vuma ɗa na a ɗangulai u zuwa okolo ạ vạ u yuwan mạzạngạ. U ta yuwan ili suru i na n ciga niyi u yuwan.’

23 “Ạsulạ a yuwan tạ nzuwulai a na vuma tạ o ugundo wạ yi tạ tạwạ u wawa aza a Isra'ila, vuma'a gba ạyi ɗa Yesu. 24 Amma kafu Yesu tạwạ, Yahaya dạnạ tạ a dansaa vuma suru ạtsumạ a Isra'ila u kạmbạ ubạtạ wạ Ạsulạ, ạvu

ạ rumbu yi ạ mini. ◊ 25 Yahaya o kotuso ulinga wạ yi, ạvu u yuwan yeci, ‘I ta a majiyan ạmu ɗa Zamawawa'a? O'o! Amma u tạ lo ạ tạwạ babu ujimu. Waru ạmu n rawa m bạɗạ vunu va atan vạ yi shi.’ ◊

26 “Uwwai gogo, ạɗu ama o ugundo wa Ibrahim! Poloi atsuvu ạ ɗu yu uwwa, hali na Atakpaci a na ạ tạwại a yuwaan Ạsulạ ạgạndạ! Uwwai adanshi a nda ununa yaa yuwan i tsurạ iwawi, za va koyan ɗa. 27 Ama a na ạ ri nạ nden ạtsumạ ạ Urishelima a tsu uwwa tạ adanshi a amạsulạ urana wa Ashibi suru a na ạ tsu ɗesununạ a atsuvu e le. Agba suru nạ ne, a tara Yesu ɗa vuma na amạsulạ a yuwain adanshi ạ yi shi. Ele na azagbain e le o shiton tạ udammu wa amạsulạ ana o una niyi. 28 Ạ tsurạ ili i na i zuwai o una niyi shi, amma suru nạ ne, a pati tạ Bilatu† u zuwa ạsoja ạ yi o una yi.

29 “Ana o kotoi mayan me ili suru i na a ɗanai adama ạ yi, ạvu ạ cipạto yi a akpata† a na a vara niyi, reve ạ ciɗo yi a aason a aatali. 30 Amma Ạsulạ ạ 'yạsạn yi tạ ạtsumạ ạ ạkwạkwạ. 31 Rana nạ ạbundạ u roco tạ aciyạyi ubạtạ wa aza a na ạ dạnại Gạlili nạ ạyi ạvu ạ kạrạ ạ tyo Urishelima waru nạ ạyi. Ama a nda ele ɗa o o'woi esu ạ yi ạ tyo e ekere a ama a Isra'ila.

32 “Gogo ạmu nạ Banaba tsu tạ pa nạ ạɗu, adama tsu tạwạạ ɗu na Alabari a Sa'ani a nda. Nzuwulai mạ Ạsulạ ạ tyo e ekere a nkaya n tsu wo o'wo tạ amayun a mantsa mạ tsu. 33 Ạsulạ ạ 'yạsạn tạ Yesu. Ạyi nda ạyi ɗa ili i na Aatagada e Ica ạ ạạɗivạ e ire aa yuwusan adanshi ana u dammai,
‘Ạvu Mawun mạ vạ ma ɗa.
Ana'an mo o'wo tạ Dada vạ wu.’ ◊

34 “Ạsulạ ạ 'yạsạn tạ Yesu ạtsumạ ạ ạkwạkwạ, waru mantsa mo lo na waa lyawa lipu vạ yi shama shi. Ũ tu ununa Ạsulạ a dammai a Aatagada a Ishaya vumavạsulạ,
‘N ta zuwaa ɗu aba'un a akiza a na n yuwain nzuwulai nạ Dạwuda.’ ◊

35 “Aatagada e Ica† ạ ạạɗivạ o ro a ca tạ urevu u sa'ani, a na,
‘Vaa lyawa Vuma vạ wu va akiza u shama a aason shi.’ ◊

36 “Gogo udammu u nda ạ tyo yạ Dạwuda ɗa shi, adama a na Dạwuda yuwaan tạ ama a mantsa mạ yi ạgạndạ ununa Ạsulạ a cigai. U kuwạ tạ, ạvu ạ ciɗo yi oɓolo nạ nkaya mạ yi, waru lipu vạ yi shama tạ. 37 Gogo tsunda udammu u nda u tạ ạ tyo e ekere a za ro, Yesu, za na Ạsulạ ạ 'yạsạin ạtsumạ ạ ạkwạkwạ, waru lipu vạ yi shama shi.

38 “Ạzạ ạ vạ, adanshi'i ạyi ɗa, Yesu ɗa aa gura yuwaan ɗu gafura vu nusu ɗu! 39 Wilạ wa Musa waa gura wawa ɗu ạtsumạ ạ nusu ɗu shi. Amma za na cayi okolo ubạtạ wạ Yesu biti, a tara yi waru za vu unusu e ekere ạ Ạsulạ shi.

40 “I yuwan ugbozu! She i lyawa adanshi a amạsulạ a shiwan a aci ạ ɗu wan. Adanshi ạ Ạsulạ a damma tạ,
41 ‘Kạlyuwại ạɗu aza a adanshi a vama,
i ta yuwan asalama nạ ye ene ili i na Ạsulạ aa yuwan, reve i kuwạ!
Adama a na maa yuwan ili i ro a mantsa mạ ɗu,
ili i ro i na i cayi okolo shi,
waru ko nạ za ro dammisa ɗu adama ạ yi.’ ” ◊

42 Bulu nạ Banaba azama a lyawa ubạtạ e iɓolo'o, reve ama'a a pati le ạ dạshi yuwan adanshi e ili i nda ubạtạ e iɓolo'o urana wa Ashibi u na wạạ tạwạ. 43 Ana o kotoi mayan mạ ạgạndạ'ạ, ạvu aza a Isra'ila na Atakpaci nạ ạbundạ a na a yuwayin Ạsulạ ạgạndạ ạ kuru le. Ạvu Bulu nạ Banaba a pati le a ca okolo e le e ekere ạ Ạsulạ, za na yuwaan nle isa'ani.

Aza a Isra'ila a 'yuwan tạ ikaka'a

◊ **13:24** Mak. 1:4; Luk. 3:3. ◊ **13:25** Mak. 1:7; Luk. 3:16. ◊ **13:33** Ica 2:7. ◊ **13:34** Isha. 55:3. ◊ **13:35** Ica 16:10. ◊ **13:41** Hab. 1:5.

44 Ana ajuma ạ kạndạruwại, ɗaɗa ama suru o utại tsạrạ a uwwa adanshi
ạ Ạsulạ. 45 Ana azagbain a Isra'ila e enei oɓolo a ama'a, reve a yuwan
tsushu'un lon, reve a uwa mawasan e ili i na Bulu dammai ạvu ạ kạrạ ạ
durusạ yi.
46 Ạvu Bulu nạ Banaba a yuwan adanshi no okolo ugbamu reve a damma,
“Wo o'wo tạ nạ tsu 'yuwan tsu ciga Alabari a Sa'ani ạ Ạsulạ a nda tsu fara ca
ɗu ạyi, ạɗu na yo o'woi aza a Isra'ila. Amma i 'yuwan tạ ikaka i nda, ạyi nda u
roco tạ yi ntsaa i tsurạ wuma u babu ukotu shi. Adama o ndolo tsu tạ kạmbạ
ubạtạ wa Atakpaci.
47 “Ạtsumạ a Aatagada a Ishaya, Ạsulazuva a zuwa tsu tạ tsu yuwan ulinga
u nda, adansa,
‘N zuwa ɗu tạ pa nda yoo o'wo ekan ya Atakpaci.
I tara ucira wi iwawi yạ Ạsulạ ạ tyo ubạtạ wa ama, ubạtạ suru o uvaɗi.’ ” ◊
48 Ana Atakpaci† a uwwai ili i nda, a yuwan tạ mạzạngạ lon, ạvu o godyoo
Ạsulazuva adama a adanshi ạ yi'i. Reve ama a na Ạsulạ a ɗangulai ạ tsurạ
wuma u babu ukotu o o'wo ạzạ e Itoni.
49 Ạvu adanshi ạ Ạsulazuva a rawa ubạtạ suru e iɗa'a. 50 Amma azagbain
a Isra'ila gba ạ kạrạ ạ 'yạwusạ ubạtạ wa azagbain ạ lyuci nu ubạtạ wạ ạmạci
ạ ạɓulạ a na a tsu damma ạvu a uwwa le. Reve a zuwa le a tawa ugbozu u le
e ekere ạ Bulu nạ Banaba, reve a ca le ạtsumạlimạ, hali o lo le ạtsumạ e iɗa'a.
51 Ạvu Bulu nạ Banaba ạ kạkạlạ mạbutạ ma ana me le, tsạrạ wo o'wo iroci ạ
tyo e ekere e le. Ạvu ạ kạrạ ạ tyo ạ lyuci va Ikoniya. 52 Ạtsumạ a Ikoniya ạzạ
e Itoni ạ dạnạ tạ nạ mạzạngạ lon, waru ạ dạnạ tạ tapu nạ Ruhu va Akiza.

14

Bulu nạ Banaba a Ikoniya

1 Ana a rawai Ikoniya, reve Bulu nạ Banaba a uwa ạ ạạ'isạ a aza a Isra'ila
ununa a tsu yuwusan. Ạvu a yuwan alajiya, hali ama a Isra'ila na Atakpaci
nạ ạbundạ a ca okolo. 2 Ama aza a Isra'ila na a 'yuwain a ca okolo, reve ạ
'yạsạn ugbozu wa Atakpaci o ro. Ạvu Atakpaci'i ạ lạngạlại nạ ạzạ e Itoni.
3 Suru nạ ne gba Bulu nạ Banaba ạ dạnu tạ pe hali rana re a yuwusan alajiya
e isa'ani† yi Zagbain nu ucira. Zagbain gba roco tạ ulinga u le a alanga e
eteshe ana u ca nle ucira u na aa yuwan ulinga wa asalama.
4 Ama a Ikoniya gba majiyan me le me ne'eshenlei tạ. Ozo o ro o wo'o ucinạ
wa aza a Isra'ila, ozo o ro gba shi o wo'o ucinạ wa ajiya. 5 Ạvu Atakpaci o ro
na aza a Isra'ila o ro oɓolo na azagbain e le o ɓolo aciyele adama a zuwa Bulu
nạ Banaba a addama, tsạrạ a vara le na atali. 6 Amma ana ajiya e revei ili i na
yaa farasa, ạvu ạ kạrạ ạ tyo e iɗa ye elentsu a aza a Likiya, ạ lyuci va Lisitira
nạ Daraba ni ilyuci i na i ri ukạndạruwu ne ele. 7 Ɗe ɗa a lyuwai elime na
alajiya a Alabari a Sa'ani.

Alajiya ạ Bulu a Lisitira nạ Daraba

8 Ele pe ạtsumạ a Lisitira, ạvu Bulu nạ Banaba a cina ạạkutsumạ. Ne ɗa
a matsan niyi ukutsumu, koto u rito dasu shi, ko ke'en. 9 Wu uwwusa tạ
alajiya ạ Bulu. Reve Bulu kạlyuwạ yi, ana we enei vuma'a u tạ nu ucawu
wo okolo u na waa gura kạmbạto yi gbaga, 10 ạvu u 'yạsạn uɗyo wạ yi zuva
nu ucira, “'Yon vi isawan mishin!” Reve vuma'a gba u 'yoshin mishin reve u
fara mmalu.
11 Ana oɓolo a ama'a e enei ili i na Bulu yuwain, reve ạ 'yạsạn uɗyo u le a
mantsa mạ tạ adansa ne elentsu a Tsulikiya, “Amayun a ɗa musulạ n cipạạ
tsu tạ ana'an nạ lipu va ama!” 12 Ạvu ama'a a ca Banaba aala Zafasa, reve e

◊ **13:47** Isha. 42:6; Isha. 49:6.

ɗe Bulu Hamisa,* adama a na ạyi ɗa u dạnại za va adanshi. 13 Ạạ'isạ a Zafasa ạ dạnạ tạ o ugyuru. Ạvu ganu na ama ạ yi ạ tạwạ no ogono e inan nạ yipạlu ukạndạruwu o u'uwata u lyuci'i adama a yuwaan ajiya'a kucci.

14 Amma ana Bulu nạ Banaba a uwwai ili i na yaa farasa, reve a kakara itana i le adama ạ ạtsumolạngu. Ạvu a suma nạ yisaali o utạ ạtsumạ a ama'a, adansa, 15 “Ạzạ ạ vạ, nye i zuwai yaa yuwusan ili i nda? Ạtsu ama a ɗa tsu ri tsạ ɗu. Alabari o uyo'o a ɗa tsu tạwạạ ndu, adama i vadala i lyawa mayan me ili i babu ulobonu i kạmbạ ubạtạ wạ Ạsulạ a wuma. Ạyi ɗa za na yuwain zuva ni iɗa, nạ mala, ni ili i na i ri pe biti. 16 A mantsa mo ufaru, u lyawa tạ ama a yuwan ili i na a cigai a yuwan. 17 Suru nạ ne u tsu roco tạ aciyạyi ubạtạ e ili i sa'ani i na u yuwain. Ạsulạ ạ tsu lyungu tạ ni iro'i diga zuva, reve u zuwa itana yu una i ɗu i kungwa. U tsu ca ɗu tạ ilyalya nu uyo'o wo okolo.” 18 Ko na Bulu nạ Banaba a dammai ili i nda suru, u dạnạ tạ usạn a na aa gura putsaa ama'a a na aa yuwaan le kucci.

19 Ạvu aza a Isra'ila o ro diga Antakiya nạ Ikoniya ạ tạwạ a vadala ugbozu wa ama'a, reve a uwa agaba nạ Bulu. Ạvu a vara yi, reve o rono yi o utạ ạ lyuci'i, a majiyan me le a na u kuwạ tạ. 20 Amma ana ạzạ e Itoni ạ kạndạruwạ niyi reve u 'yon, u kạrạ ạ tyo ạtsumạ ạ lyuci. Ana usana u tawai, ạvu u kạrạ ạ tyo Daraba oɓolo nạ Banaba.

Ạ kạmbạ tạ Antakiya

21 Bulu nạ Banaba a yuwan tạ alajiya a Alabari a Sa'ani a Daraba, ạvu gba ama nạ ạbundạ a ca okolo e le ubạtạ a Zagbain. Ạvu ạ kạrạ ạ kạmbạ Lisitira nạ Ikoniya nạ Antakiya va Bisidiya. 22 Pe ɗa ạ dạshishiyi ạzạ e Itoni okolo ugbamu, a dansaa le e isawan mishin o ucawu wo okolo e le. Reve a damma, “Nạ tsu 'yuwan tsu ciga tsu sowo ạtsumạlimạ lon, kafu tsu uwa o tsugono tsạ Ạsulạ.”†

23 Ạvu Bulu nạ Banaba a ɗangula azagbain† ạ ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni biti, reve a yuwusan akuli, ạvu a vasasaa le, reve a ca Ạsulạ ele. 24 Reve Bulu nạ Banaba ạ kạrạ ạ kạmbạ Bisidiya ạ tyo Bamafiliya. 25 Ạvu a yuwusan alajiya a Pega, reve a lyuwa elime ạ kạrạ ạ tyo Ataliya.

26 Lo ɗa a uwai a wantsun ạ tyo Antakiya va Suriya, ubạtạ u na e temei mmalu n le. Ɗe ɗa ạzạ e Itoni a zuwaa nle unạ u sa'ani, waru ɗe ɗa a zuwa nle o ukere wạ Ạsulạ, reve ạ lyungu le a yuwan ulinga u na gba o kotoi. 27 Ana a rawai Antakiya reve e ɗe ạzạ e Itoni suru ubạtạ u tạ. Ạvu a damma ama'a ili i na Ạsulạ a kamba nle nu ununa u yuwain hali Atakpaci a cayi okolo. 28 Ạvu ạ dạnu pe nạ ạzạ e Itoni hali rana ạbundạ.

15

Azagbain ạ ạzạ e Itoni ạ Urishelima

1 Reve waru ama o ro o utạ ɗe Yahuda, ạvu ạ 'yạwạ Antakiya va Suriya, tsạrạ o roco ạzạ e Itoni, a dansaa le, “Na a paɗa ɗu uryumbu ununa Wilạ wa Musa u dammai shi, yạạ tsurạ iwawi shi.” 2 Adama a adanshi'i Bulu nạ Banaba o sowo tạ a yuwusan mawasan lon na ama'a. Ɗaɗa a zuwai Bulu nạ Banaba na ama o ro waru ạ 'yạwạ Urishelima ubạtạ wa ajiya na azagbain adama a adanshi'i. 3 Ana ạzạ e Itoni e shewun nle, ana ạạ kạmbạ Urishelima, ɗaɗa a ɓatsai e iɗa ya Finisiya nạ Samariya. Reve ạ kạlyuwusạ ạzạ e Itoni a dansaa le adama a na Atakpaci fo a cayi okolo e le. Reve ạzạ e Itoni suru a yuwan mạzạngạ lon. 4 Ana a rawai Urishelima, reve ạzạ e Itoni suru oɓolo

* **14:12** Zafasa ạạmạli a gbain a ɗa ạ ạzạ e Heleni. Hamisa gba aajiya a Zafasa a ɗa waru ạạmạli a ɗa.

na azagbain na ajiya a raba Bulu nạ Banaba. Reve a damma le ulinga u na Ạsulạ a yuwain e ekere e le.
5 Ɗaɗa aza a na ạ shi Afarishi kafu a ca okolo e le, ạ 'yoyin reve a damma,
“Na a ciga a 'yuwan a paɗa le uryumbu, reve waru a zuwa le ạ kuru Wilạ wa Musa.”
6 Reve ajiya† na azagbain ạ ạzạ e Itoni o ɓoloto adama e petelyuwe adanshi'i. 7 Ana a jimai ạ ạsạlạ a adanshi'i, reve Bituru 'yon ạvu u damma le, “Ạzạ ạ vạ, i reve tạ ɗe ufaru wi ili'i, Ạsulạ a yuwan tạ aɗangulu ạtsumạ ạ ɗu, a na o unạ u vạ u ɗa Atakpaci aa uwwa adanshi a Alabari a Sa'ani,† reve a ca okolo e le. 8 Ạsulạ gba za na ri nu urevu wo okolo ạ koyan ɗa, u yuwaan tsu tạ iroci a na u cayi Atakpaci Ruhu va Akiza ununa u ca ntsu. 9 Agba u roco aɗangulu e ekere ạ tsu ne ele shi, ana wu zạzạ'wại okolo e le adama o ucawu wo okolo e le. 10 Adama o ndolo, adama ạ nye yạạ lyungusạ Ạsulạ yaa zuwusaa agbashi a nda itana i na ạtsu nạ nkaya n tsu suru tsu kuɗại a tanu?
11 She tsu yuwain ne wan, tsu reve tạ adama e isa'ani yạ Yesu Zagbain i ɗa tsu tsurại iwawi† ununa ele fo ạ tsurại.”
12 Reve oɓolo a ama'a suru e isawan kuci kuci, reve o poloo Banaba nạ Bulu atsuvu a mantsa ma na aa casu alabari a linga va asalama ni iroci i na Ạsulạ a yuwain ubạtạ wa Atakpaci o ukere u le. 13 Ana o kotoi adanshi, ɗaɗa Yakubu usuyi, reve u damma, “Ạɗu ạzạ ạ vạ poloo numu atsuvu. 14 Bituru ɗa nda cayi aalabari ununa Ạsulạ a fara kạlyuwại Atakpaci, adama u ɗangwa ama o ro ạtsumạ e le oo o'wo ama ạ yi. 15 Adanshi a nda'a gba wo o'wo tạ unạtạ na adanshi a amạsulạ, ununa u ri uɗanu a na,
16 ‘Ạmu Ạsulazuva, nnạ n kạmbisạ, n ta suwisa u'wa wạ Dạwuda u na u riyại.
N 'yạsisạn asa'a ạ yi mi isawaton yi.
17 Adama akapi a ama a zami Ạsulazuva,
oɓolo na Atakpaci na aza a na n ɗeyi ạ tyo yạ'ạ vạ.
Ne ɗa Ạsulazuva a dammai.
18 Ạyi na u rocoi ili i nda suru diga ɗe a mantsa mo ufaru.’ ◊
19 “Adama o ndolo ạmu ạ yindi i vạ, she tsu zuwayi Atakpaci a na aa vadalasa ubạtạ wạ Ạsulạ ili yu ume wan. 20 Amma tsu ɗanaa nle a tawa ekere e le e ili i na a cayi ạmạli adama a na o o'wo tạ ili yi idaba, waru a suma tsipere. She a tama ạkutsu a mpasa wan. Waru she a tama nama vi inama i na ạ pundạrại wan. 21 Adama a na ɗe nu ujimu ạ lyuci biti a yuwusan tạ ɗe alajiya na atagada a Musa, waru e ɗesu le tạ nu unạ ạtsumạ ạ ạ'isạ Ashibi biti.”

Mepepelime ạ tyo a Atakpaci

22 Reve ajiya, nạ ạzạ e Itoni, na azagbain e le suru e ene u lobono tạ a ɗangula ama o ro ạtsumạ e le ạ lyungu le Antakiya va Suriya oɓolo nạ Bulu nạ Banaba. Ɗaɗa ạ lyunguyi Yahuza (za na ạ tsu ɗe Basaba) nạ Sila. Ele ra azagbain a ɗa ạtsumạ ạ ạzạ e Itoni. 23 Mepepelime ma na ạ lyunguwạ nle nạ ạyi, ạyi ɗa:
“Ạ tyo ubạtạ wa Atakpaci ạzạ e Itoni ạtsumạ a Antakiya ni iɗa ya Suriya nạ Kilikiya.
“Ubạtạ wa ajiya na azagbain, ạtsu ɗa ạzạ ạ ɗu ạ ạzạ e Itoni.
“Tsu tạ cạsạsạ ɗu.
24 “Tsu uwwa tạ a na ama o ro ạtsumạ ạ tsu a ta damatosun ugbozu u ɗu, agba tsu lyungu le shi. 25 Ɗaɗa tse enei u lobono tạ ana adanshi ạ tạwạ ntsu ạ tạ, tsu lyunguwạ ɗu ama o ro oɓolo nạ n'utsạ n tsu Banaba nạ Bulu. 26 Ama a na a cayi wuma u le ko ukwạ, adama a ala e Yesu Zagbain tsu Zamawawa.

◊ **15:18** Emo. 9:11-12; Isha. 45:21.

27 Adama a adanshi o ndolo a ɗa fo i zuwai tsu lyunguwa nɗu na Yahuza na
Sila adama ele fo a damma ɗu ili'i na aciyele. 28 Adama a na Ruhu va Akiza
ene ta u lobono ta, atsu fo ne ɗa tse enei, she tsu zuwaa ɗu ume wi ili i na i la'ai
ili i na yaa gura yuwan wan, suru na ne: 29 I suma utamu wi ili i na a paɗayi
amali, nu utamu wi inama oɓolo na mpasa, nu utamu wi ili i na a pundarai,
na tsipere waru. Ni i guza aciyaɗu, ni i yuwan le shi, i ta danu lafiya.

"Yo o'wo lafiya."

30 Ana a ca nle lingata'a, reve a kara a tyo Antakiya, ana a rawai reve o
ɓoloto aza e Itoni, avu a ca le mepepelime'e. 31 Ana e ɗeyi mepepelime'e nu
una, reve a zangana adama a na ikaka i na yaa gbamato le okolo a ɗa a ri pe.
32 Reve Yahuza na Sila a na wo o'woi ele amasula a ɗa, reve a ca aza e Itoni
asala na abunda a na aa gbama asuvu. 33 Ana a jimai pe reve aza e Itoni e
shewun le na aba'un a abunda, adama a kamba ubata wa aza a na a lyungu
nle. [34 Sila gba u ɗangwa ta wi isawan wa'a ne ele atsuma a Antakiya.]*

35 Reve Bulu na Banaba gba'a e isawan pe Antakiya, avu ele na ama o ro
aa yuwusan uritosu na alajiya a adanshi a Zagbain.

Mmalu me Ire ma Bulu

36 Ana a tarai mantsa, reve Bulu damma Banaba, "Tsu kamba tsu bura aza
e Itoni e ilyuci i na tsu yuwain alajiya a adanshi a Zagbain suru. Adama waru
tse ene ununa aa lyuwusa elime." 37 Reve Banaba ciga u tara Yahaya† za na
waru a tsu ɗe Marku u 'yawa oɓolo ne ele. 38 Bulu gba we ene u lobono a tara
yi shi, adama a na u kuɗa ta ulinga'a waru u lyawa le ta e iɗa ya Bamafiliya.
39 Reve a yuwan nwasanlai lon, hali u zuwa le a kakasa. Ɗaɗa Banaba tarai
Marku, reve a uwa a wantsun a tyo Kuburu. 40 Reve Bulu gba'a u ɗangwa Sila.
Ana aza e Itoni a yuwaan nle avasa e isa'ani ya Asula, reve a kara. 41 Reve
Bulu na Sila a kurusu aza e Itoni e iɗa ya Suriya na Kilikiya adama a gbamato
asuvu e le.

16

Timoti toni ta Bulu na Sila

1 Bulu na Sila a fara ta 'yawa Daraba she Lisitira ubata u na a cinai Timoti,
za na mma va yi za vi Itoni ɗa, umatsun wa Isra'ila u ɗa. Dada va yi gba shi
Meheleni ma ɗa. 2 Aza e Itoni a na a ri atsuma a Lisitira na Ikoniya a cuwusa
ta Timoti. 3 Bulu shi ta ciga Timoti toni yi, ɗaɗa u tara niyi. Reve u paɗa yi
uryumbu, adama a na aza a Isra'ila a na a ri ubata u ndolo, e reve ta a na
dada va yi Meheleni ma ɗa. 4 Mantsa ma na Bulu na Sila a uwusai lyuci lyuci,
reve a cuɗuwa ama ili i na azagbain a dammulai adama a Atakpaci, tsara a
kuru. 5 Ne ɗa aza e Itoni a dashi tsurai ucira o ucawu wo okolo, waru urana
suru a dashishi ta abunda.

Bulu enei alavu alavu a Makidoniya

6 Reve o toni iɗa ya Firijiya ni iɗa ya Galatiya, adama a na Ruhu va Asula
putsaa le ta a yuwan alajiya ne'en atsuma a Asiya wan. 7 Ana a rawai o utyo
wi iɗa ya Misiya, reve a yuwan atyo o ukadu u na a yuwan tsara a tyo e iɗa ya
Bitiniya, amma Ruhu va Yesu lyawa le shi. 8 Reve o toni a mɓanga mi iɗa ya
Misiya, reve a kara a cipa a tyo Taruwasa. 9 Na ayin, reve Bulu ene alavu
alavu. Atsuma a alavu alavu'u we ene ta vuma va Makidoniya mishin, a
patishi yi, adansa, "Tawa Makidoniya tsara vu kamba tsu." 10 Ana Bulu enei

* **15:34** Akuci a Atagada o Ulinga wa Ajiya o ro a ri nu uguzu u nda shi.

alavu alavu o ndolo, babu usạn reve tsu* 'yon ạ 'yạwạ Makidoniya, tsu reve tạ a na Ạsulạ a ɗa e ɗe ntsu tsu yuwaan le alajiya a Alabari a Sa'ani.

Lidiya ca tạ okolo ạtsumạ ạ Filibi

11 Reve tsu 'yon tsu uwa ạtsumạ a wantsun diga Taruwasa, reve tsu kạrạ
tsu 'yạwạ e iɗa i memere mạ mini ma Samutara. Ana usana u tawai, ạvu tsu
dạshi uwa ạtsumạ a wantsun, reve tsu 'yạwạ ạ lyuci va Niyapali. 12 Reve tsu
koso rawa Filibi ubạtạ u na ama ạ Roma nạ ạbundạ ạ dạnuyi, waru ạyi ɗa
ạbạjini ạ lyuci upasu wa Makidoniya. Tsu cu'wan tạ ạ lyuci'i rana re.
13 Urana wa Ashibi, ạvu tsu utạ lo zuzu nu unạntsu u lyuci, reve tsu 'yạwạ
zuzu nu uɗolu a yuwusan majiyan ubạtạ u na aza a Isra'ila aa yuwan avasa
o tạ lo. Reve tsu yuwaan ạmạci a na ạ tạwai adanshi. 14 Ka ro dạnạ tạ lo za
na ạ tsu ɗe Lidiya, za na tsu yuwusaan Ạsulạ ạgandạ a uwwusa tsu. Ạyi ka'a
umatsun wa Tayatira u ɗa. U tsu winisa tạ amuna a na ạ ri nạ mạdīyạ, aza a
na ạ ri ni ikebe lon. Ạsulạ ạ kpạtu'wạ tạ okolo ạ yi e ili i na Bulu ri adansa.
15 Ạ rumbu yi tạ oɓolo na ama a na ạ ri pe ạtsumạ o u'wa wạ yi, reve u pati tsu
tso o'wo omocin ạ yi ạvu u damma, “Ni i usu ạmu vuma na cayi okolo ubạtạ
wạ Ạsulạ a ɗa, i tạwạ o u'wa u vạ i cu'wan pa.” U kpara tsu tạ hali tsu usu.

Ạ ɓạru tạ Bulu nạ Sila o u'wa wa ali

16 Urana u ro ạtsu ạ 'yạwạ ubạtạ wa avasa, reve tsu ga'an na aagbashi o
usheli a na ạ ri no otoni ạ limạ ạ yindi. Aza a na ạ ri nạ ạyi gba ạ tạ tsurusạ
ikebe lon o ukere u yindi u na waa yuwusan. 17 Reve u tonishi tsu ạcạpạ a
yisaali, “Ama a nda agbashi o Mogono mạ Ạsulạ ma ɗa o to rocosu ure wi
iwawi.”
18 U jima tạ a yuwusan ne. Reve Bulu o'wo udamu, reve u vadala u damma
otoni ạ limạ'ạ, “N ta dansaa wu, vu utạ ạtsumạ a ala e Yesu Kristi Zamawawa,
vu lyawa yi.” Babu usạn reve u lyawa yi.
19 Ana aza a na ạ ri nu usheli'i e enei ili i na i farai, agba ạạ tsurisạ ikebe
waru shi, reve e reme Bulu nạ Sila. Ạvu o rono le ạ tyo e eden ạ tyo ạ
mạkạkạn ma azagbain. 20 Ana a rawai, reve a damma, “Aza a Isra'ila a nda a
ta damatosun ama ạ tsu. 21 O to ritosu ili i na ạtsu ạzạ ạ Roma wu ntsayi tsu
yuwan shi.”
22 Reve oɓolo a ama o ɓolushi aci adama a adanshi a na aa yuwusan adama
ạ Bulu nạ Sila. Reve azagbai'in a zuwa a fufaba le na aɗanga. 23 Reve a fufaba
le wa'ashi, nạ ne suru ạvu ạ 'yạwạto le o u'wa wa ali. Reve a damma za vi
ipiri va ama'a u lyawa le ạạ pusạ wan. 24 Reve u yuwan ununa a damma
niyi. Reve u zuwa le pe pe ạtsumạ na akani a ana e le ạ ạgbạlạ o ume.
25 Ana ayin a cigai maɓatsaa, reve Bulu nạ Sila e reme avasa ni ishipa ạ tyo
e ekere ạ Ạsulạ. Akapi a ama a na ạ ri o u'wa wa ali'i a uwwusa le. 26 Babu
usạn reve iɗa i rạmo nu ucira. U'wa wa ali'i u jingạɗạ tạ diga pe e iɗa. Reve
nạntsu'u ạ kpạtu'wạ, reve akani suru ạ bạɗạ a ana a aza a na ạ ri pe o u'wa
wa ali'i suru.
27 Ana za vi ipiri'i u jiwain, reve we ene nạntsu'u ukpạtu'u, reve u jiyan
gashi ama'a suru a suma tạ. Reve u tara matsun me pe'eni tsạrạ wu una
aciyạyi. 28 Ɗaɗa Bulu saalaa niyi, “She vu yuwan ne wan! Suru ntsu tsu tạ
pa!”
29 Reve vuma'a u damma ạ tạwạạ yi na akata a akina reve wi ikana, ɗaɗa u
uwai pe pe o u'wa wa ali'i. Nạ meje'en mạ lipu ɗaɗa u kingyoi ạ mạkạkạn mạ

* **16:10** Ạyi aajiyala a nda “ạtsu” a yuwan tạ ulinga nạ ạyi adama a na Luka (vuma na ɗanai aatagada a nda) dạnạ tạ na ajiya ạtsumạ a mmalu n le a mantsa ma nda.

Bulu nạ Sila. 30 Ana wu utạạ nle ạtsumạ o u'wa wa ali'i, reve we ece, “Nye i ɗa maa yuwan tsạrạ a wawa mu?”

31 Reve a damma yi, “Vu usu Yesu Zagbain, vu tạ tsurạ iwawi, ạvu nạ ạzạ o u'wa ạ wu suru.” 32 Reve Bulu nạ Sila yuwaan vuma'a na ama a na ạ ri pe ạtsumạ o u'wa wạ yi adanshi adama e Yesu Zagbain. 33 Ayin ubuwu, reve u tara le ạ 'yạwạ ubạtạ u na ạ zạzạ'wạ antsu nạ wufuru u na ạ ri nạ ạyi. Ạvu Bulu nạ Sila ạ rumbu yi na ama a na ạ ri o u'wa wạ yi. 34 Ama'a a yuwan tạ mạzạngạ mạ ạbundạ adama a na a cayi okolo e le e ekere ạ Ạsulạ. Ana o kotoi ili i ndolo, vuma'a u tara tạ Bulu nạ Sila ạ 'yạwạ o u'wa wạ yi, reve u ca le ilyalya a lyuwa.

35 Ana usana u tawai, reve azagbain ạ lyuci ạ lyungu nlingata ubạtạ wu za vi ipiri'i a damma yi, “Lyawa ama o ndolo ạ kạrạ faạn.”

36 Reve za vi ipiri'i u damma Bulu, “Ạvu nạ Sila i ta gura kạrạ gogo. Walai nạ mạzạngạ!”

37 Reve Bulu nạ Sila a damma nlingata'a, “Ạtsu ạzạ ạ Roma ɗa. A fufaba tsu tạ babu e ece tsu ili i ro, reve ạ ɓạru tsu. Gogo a ciga tsu tạ tsu kạrạ usokowu? U ri n yuwan ne shi! Lyawa le ạ tạwạ na aciyele a lyawa tsu!”

38 Ana nlingata'a n dammai azagbain ạ lyuci a na Bulu nạ Sila ạzạ ạ Roma ɗa, a uwwa tạ wovon. 39 Reve ạ tạwạ o u'wa wa ali ạvu a pati le ankuri. Reve o utạạ le ạvu a pati le a lyawa lyuci'i. 40 Reve gba Bulu nạ Sila ạ kạrạ mejege ạ 'yạwạ o u'wa wa Lidiya, ubạtạ u na a cinai ạzạ e Itoni, reve a ca le adanshi. Reve ạ kạrạ.

17

Alajiya ạ Bulu ạtsumạ a Tasalonika

1 Gogo Bulu nạ Sila a yuwan tạ mmalu reve a ɓatsalai ạtsumạ ạ lyuci va Amifipali nạ Apoloni, ạvu a rawa Tasalonika, ubạtạ u na ạạ'isạ a aza a Isra'ila ạ dạnại. 2 Ạvu Bulu uwa e memere me le ununa u tsu yuwusan, hali Ashibi a ta'atsu a yuwusan adanshi ạtsumạ a Aatagada ạ Ạsulạ ne ele. 3 U dạnạ tạ a casu urevu wạ ạtsumạlimạ a na Zamawawa sowoi na amạsulạ a dammai woo sowo nu u'yosun wạ yi diga o ukwạ, ạvu u damma, “Yesu na maa yuwusan adanshi ạ yi, ạyi ɗa Zamawawa.” 4 Reve aza a Isra'ila o ro a na ạ dạnại a uwwusa yi ạ usu ạvu a ca okolo, hali na Atakpaci a na o tonishi Wilạ wạ Ạsulạ nạ ạbundạ, nạ ạmạci ạ ạbundạ a na ạ ri nạ tsugbain e iɗa'a.

5 Ạvu aza a Isra'ila e reme tsushu'un, reve ạ bungạ agbawata. Ana o ɓolotoi suru wirạ u tạ, ạvu ạ 'yạsạn ugbozu wa ama ạ lyuci'i. Reve a uwa o u'wa wa Yason nu ucira, azama Bulu nạ Sila, adama ạ tạwạ ne ele ubạtạ wa ama. 6 Ana ạ tsurạ nle shi, reve e reme Yason nạ ạzạ e Itoni o ro, hali ạ 'yạwạ ne ele ubạtạ wạ ạzạ o uge'etosu, a yuwusan yisaali, adansa, “Ama a nda a ɗa ạ 'yạsạsạn ugbozu wa ama ubạtạ suru ạtsumạ o uvaɗi, ele ɗa nda a rawai pa nda. 7 Ạvu Yason ca le ucu'watan. Agba suru nle a ta kuɗusa wilạ wa Kaisa,† adansa a na mogono mo ro mạ tạ lo aala ạ yi Yesu.”

8 Ana ạzạ o uge'etosu na ama ạ lyuci a uwwai ne, reve okolo e le ạ 'yon. 9 A lyawa Yason nạ ạzạ e Itoni o ro'o go'o shi, she na a lyuwa nle ugana.

Bulu nạ Sila ạ 'yạwạ tạ Biriya

10 Ana ayin a yuwain, reve ạzạ e Itoni ạ shewun Bulu nạ Sila, ạvu ạ kạrạ ạ tyo Biriya. Ana a rawai, ạvu a uwa ạ ạạ'isạ a aza a Isra'ila. 11 Reve wo o'wo aza a Biriya a la'a tạ aza a Tasalonika ugbozu, adama a na ạ usu tạ adanshi'i ne ekere e re. Waru a mantsa suru ạ tsu dạnạ tạ e ɗesununạ ạtsumạ a Atagada a Amạsulạ a na ạ dạnại uɗanu, adama e ene ko ili i na Bulu dammai

amayun a ɗa. 12 Adama o ndolo ama nạ ạbundạ ạtsumạ a aza a Isra'ila a ca tạ okolo, hali nạ ạmạci a Heleni a na ạ ri nạ tsugbain na ali ạ ạbundạ.
13 Amma ana aza a Isra'ila a na ạ ri Tasalonika a uwwai Bulu tạ ɗe, a yuwusan alajiya ạ lyuci va Biriya fo, ạvu ạ kạrạ ạ tyo ɗe a kushanu ama, waru ạ 'yạsạsạn ugbozu wa ama. 14 Reve ạzạ e Itoni a zuwushi Bulu u kạrạ ạ tyo e ikyun i mala, ạvu Sila nạ Timoti e isawan pe ạtsumạ ạ lyuci'i ne'en. 15 Aza a na gba e shewuyin Bulu, e shewun yi tạ ạ tyo ạ lyuci va Atina. Ana ạạ kạmbạ, reve Bulu ca le ikaka ạ tyo ya Sila nạ Timoti. U damma le tạ ạ tạwạ ubạtạ u na u ri, she ạ lungusạ mantsa wan.

Ạ 'yạwạ tạ Atina

16 Bulu ạtsumạ e ipiri ya Sila nạ Timoti a Atina, u yuwan tạ ạtsumolạngu lon, ana we enei lyuci'i nạ ạmạli ạbundạ. 17 Adama o ndolo u yuwusan tạ adanshi na aza a Isra'ila ạ ạạ'isạ oɓolo na aza a Heleni† aza a na o toniyi Wilạ wạ Ạsulạ. Usana suru u tsu yuwusan tạ adanshi na aza a na u cinai e eden.
18 Ne ɗa waru ạzạ e Epikuri* na aza a Sitoki† ạzạ o urevu wa adanshi a yuwusain mawasan nạ ạyi. Ana Bulu aa yuwusan alajiya e Yesu nu ukwạ wạ yi nu u'yosun wạ yi diga o ukwạ. Hali ozo o ro e le a damma, “Nye i ɗa za ve elemu a nda aa dansa?”
Ozo o ro waru a damma, “U tạ vadamma za na a yuwusan alajiya ạ ạmạli e iɗa i ro ɗa ko'o.”
19 Adama o ndolo a ɗa a tara niyi ạ tyo ubạtạ wạ ạzạ o urevu, ubạtạ u na ạ tsu ɗe Ariyopagu. Reve a damma yi, “Ko vu ta ca tsu ucuɗuwu wu uritosu u sa'avu u na vaa yuwusan? 20 Koto tsu uwwa cu'un va adanshi a nda shi. Tsu ciga tạ tsu reve urevu wi ili i na i ri pe.” 21 Ama a Atina no omocin a na ạ ri pe nden suru, a la'a tạ ciga a uwwa adanshi a sa'avu waru a yuwan adanshi ạ yi tsi ili i ro.
22 Reve Bulu 'yon mishin ạ mạkạkạn mo oɓolo'o, ạvu u damma, “Ạɗu aza a Atina, ama a ɗa a na i cigai itoni yạ ạmạli e ili suru. 23 Ana n ri ạ ạkạndạriyạ ạtsumạ ạ lyuci'i, me ene tạ ili i na yaa yuwusaan ạgạndạ. Me ene tạ masa'a mo ro ni iɗana zuva vạ yi adansa, ‘Za Ro na e Revei Shi.’ Ạyi za ro ndolo na yaa yuwusaan ạgạndạ za na i revei shi'i, ạyi ɗa Ạsulạ a na maa dansaa ɗu.
24 “Ạsulạ ạyi ɗa u yuwain uvaɗi ni ili i na i ri pe ạtsumạ ạ yi biti. Ạyi na wo o'woi Ạsulazuva a zuva ni iɗa, u tsu dạnu ạ ạạ'isạ a na vuma suwai shi. 25 Ne ɗa waru u tsu zami ikambi ubạtạ u vuma shi, waru u tsu lamba ili i ro shi. Ana wo o'woi ạyi ɗa u cayi ama suru wuma, nạ wivuwun na akapi e ili suru. 26 Ạyi ɗa waru u yuwain ama o uvaɗi suru diga a vuma tạ, adama ạ dạnu ạtsumạ o uvaɗi suru. Waru u foɓo tạ mantsa nu ubạtạ u na vaɗilimạ suru wạạ dạnạ.
27 “Ạsulạ a yuwan tạ ne tsạrạ ạ bungạ yi, a patsa, ko ạ tsurạ yi, ko na wo o'woi u ri alanga nạ ko za tạ tsu shi. 28 O unạ wạ yi u ɗa tsu ri wuma, waru tsu ri ạ mạzungwạ, ne ɗa a yuwan ntsu waru. Ununa ạzạ e ishipa ạ ɗu a dammai, ‘Amayun, ạtsu fo diga o ugundo wạ yi u ɗa.’
29 “To, ana tso o'woi ạtsu diga o ugundo wạ Ạsulạ a ɗa tsu utại, u lobono shi tsu yuwan majiyan mạ Ạsulạ ạ tu urumu vadamma ili i ro i na a yuwain nạ zinariya ko azurufa, ko na aatali shi, ili i na vuma rumai nu ugbozu wạ yi.

---

* **17:18** Ạzạ e Epikuri ạ kuru tạ uritosu wu za vu urevu wa adanshi e Epikuri. U rito tạ ama a zuwa mạzạngạ mo o'wo le o okolo kuci, reve a kanzu'wa mɓạlạ nạ wovon. † **17:18** Aza a na ạ kạlyuwusạ ili i na yaa farasa ele ɗa ạ tsu ɗe ạzạ o urevu wa adanshi. Waru a tsu yuwusan tạ majiyan ulivu na ayin ạtsumạ e ili i na yaa farasa ạtsumạ o uvaɗi u nda. Ele ạzạ o urevu wa adanshi e Epikuri a tsu dammulai tạ ure u na oo toni tsạrạ ạ tsurạ uyo'o ạtsumạ o uvaɗi u nda. Ele aza a Sitoki a tsu dammulai tạ ure u na ạạ guzạ aciyele, a ciga ili i na a uwwaa aciyele uyo'o shi.

30 Ɗe nu ufaru Ạsulạ a ca ama ạtsumạlimạ adama o unusu u le shi, adama o
ulambu wu urevu u le. Amma gogo u ciga tạ ama suru ko te ɗa a vadala† a
yuwaan le gafura vu unusu u le.
31 “Adama a na u zuwa tạ urana u na wạạ tạwạ u yuwaan ama o uvaɗi
suru uge'etosu wa amayun e ekere a vuma ro na u ɗangwai. Ạsulạ a yuwan
tạ nzuwulai n na waa yuwan ne, e ekere a vuma na u 'yạsạin o ukwạ.”
32 Ana a uwwai adanshi o u'yosun wạ ạkwạkwạ, ạvu ozo o ro a yuwaan yi
ulamu, reve ozo o ro gba a damma, “Tsu ta ciga tsu uwwa ili i na vạạ dạshi
damma a adanshi a nda.” 33 Pa nda ɗa Bulu lyawai adanshi ne ele. 34 Ozo o
ro e le gba ạ kạmbạ tạ ubạtạ u na Bulu dạnại, reve a ca okolo ạtsumạ e le hali
nạ Diyanisi, vuma tạ ạtsumạ a azagbain, nạ ka ro za na ạ tsu ɗe Damari.

18

Ạtsumạ ạ Korinti

1 Ana ili i ndolo i kotoi, reve Bulu lyawa Atina ạvu u kạrạ ạ tyo ạ lyuci gbain
vạ Korinti. 2 Ɗe ɗa u cinai vuma va Isra'ila ro za na ạ tsu ɗe Akila. Vuma vi
iɗa va Pontu ɗa, koto u shi u jima nạ wutu e iɗa ya Italiya shi, ạyi nạ ka vạ
yi Birisika. U lyawa tạ iɗa ya Italiya ana Kaladiya mogono ma zuwai vuma
va Isra'ila suru u lyawa Roma.*† 3 Ana wo o'woi cu'un vu ulinga u tạ u ɗa le,
maɗava ma amuna mo ogodo, reve u dạnu ne ele a yuwusan ulinga oɓolo.
4 Ạvu Ashibi suru u yuwusan adanshi na aza a Isra'ila na Atakpaci a Heleni
ạtsumạ ạ ạạ'isạ adama u rono ugbozu u le.
5 Ana Sila nạ Timoti o utại Makidoniya, ạvu ạ tạwạ Korinti. Reve Bulu reme
alajiya o rocosu aza a Isra'ila Yesu Zamawawa ɗa. 6 Reve aza a Isra'ila† a
'yuwan adanshi ạ yi, ạvu e reme e isulusa yi. Ɗaɗa u zạkạtsại ạbutạ ạ ạtugu
ạ yi,† ạvu u damma le, “Mpasa n ɗu n kạmbạ e ekere ạ ɗu,‡ ạmu n yuwan tạ
ili i na maa yuwan. Diga gogo ubạtạ wa Atakpaci u ɗa mee tyo.”
7 Reve u lyawa ạạ'isạ'ạ, ạvu u kạrạ ạ tyo o u'wa wu Takpaci ro zuzu nạ
ạạ'isạ, za na ạ tsu ɗe Titiyu Yusutu vuma na aa yuwusaan Ạsulạ ạgạndạ. Ạvu
u dạnạ ạ dạnu pe. 8 Reve Kirisibu zagbain vạ ạạ'isạ u ca Yesu Zagbain okolo ạ
yi na ama o u'wa ạ yi suru. Ạvu fo ama ạ Korinti a na a uwwa niyi a ca okolo
reve ạ rumbu le.
9 Urana u ro na ayin, reve Ạsulazuva a yuwan adanshi nạ Bulu ạtsumạ a
alavu alavu. Ạvu u damma yi, “She vu uwwa wovon wan, lyuwa elime na
alajiya, she ɓạru unạ wan. 10 N to oɓolo nạ ạvu, ko ili i ro yạạ ju'wạn wu shi,
adama a na n tạ na ama ạ ạbundạ a na ạạ kuru mu ạ lyuci nda'a.” 11 Ɗaɗa
Bulu isawain ạ lyuci'i hali aa'wan ạ tạ na akapi o ritosu le adanshi ạ Ạsulạ.
12 A mantsa ma na Galiya o'woi gwamna va Akataya, ạvu aza a Isra'ila
o ɓolo aci, reve e reme Bulu ạ tạwạ nạ ạyi ubạtạ wu uge'etosu. 13 Reve a
damma, “Vuma nda u te le'eshishe ama ạ tsu aa zuwusa le aa yuwusaan
Ạsulạ ạgạndạ o ure u na Wilạ'ạ u 'yasain.”
14 Bulu o mpolo u yuwan adanshi, ɗaɗa Galiya dammai, “Ạɗu aza a Isra'ila,
a damma ạbạjini o unusu u ro u ɗa u yuwain ko ikpa'a, n shi ta gura poloo
ɗu atsuvu. 15 Amma ana wo o'woi adama e idanshi i ɗu i ɗa, na adama a
ala, nạ Wilạ u ɗu, 'yạwại i sạlạlại na aciyạɗu. Ạmu imini i vạ yi pe na mee

---

* **18:2** Lyuci gbain vạ Roma ạyi ɗa u la'ai mgbain ạtsumạ e iɗa ya Italiya ubạtạ u na Mogono Kaisa mạ ri nu ubạtạ u na azagbain ạ ri. Tsugono tsạ Roma tsạ dạnạ tạ ạbạjini lon. Ạtsumạ ạ yi a ɗa Masar nạ Isra'ila ni iɗa ya Anasara i dạnại. † **18:6** A mantsa mo ndolo, nạ vuma zạkạtsạ mạbutạ mạ ạtugu ko wu kạlạ mạbutạ ma ana mạ yi, ure u ro u ɗa u na woo roco wu kasa tạ aciyạyi na ama ạ lyuci ndolo. ‡ **18:6** “Mpasa n ɗu n kạmbạ e ekere ạ ɗu, nda u ta dansa imini yạ yi yi pe shi adama a na u yuwan tạ ạtyo a na waa yuwan adama e le.

ge'eto cu'un vi ili i keke'en i nda shi.” 16 Reve u gbạrạ le a lyawa ukobu wu
uge'etosu'u. 17 Ɗaɗa oɓolo a ama'a e remei Satsani zagbain vạ ạạ'isạ, ạvu a
fufaba yi lon ạ ạạrạrạ zuzu nu ukobu wu uge'etosu. Galiya dama ni ili i na a
yuwain shi.

Bulu nạ Birisika nạ Akila

18 Reve Bulu gba'a u dạshi jima pe ạtsumạ ạ Korinti. Reve u 'yon u lyawa
ạzạ e Itoni u uwa a wantsun ạ tyo Suriya oɓolo nạ Birisika nạ Akila. Kafu u
kạrạ, reve u puna oogbondo ɗe Kankiriya, adama u shiton akucunu a na u
tarai.
19 Ana a rawai Afisu (pe ɗa u lyawai Birisika nạ Akila), reve u uwa ạ ạạ'isạ
a yuwusan adanshi na aza a Isra'ila. 20 Reve a pati yi u dạshi jima pe ne ele,
agba u usu shi. 21 Ạvu u kạrạ u lyawa le, amma u damma le tạ, “Nạ Ạsulạ a
ciga, n tạ lo ạ tạwisạ.”
22 Reve u uwa a wantsun ɗe Afisu. Ana u rawai Kasariya, reve u 'yạwạ u
cạsạ ạzạ e Itoni ạtsumạ ạ Urishelima, ɗaɗa u kạrại ạ tyo Antakiya.

Mmalu ma Ta'atsu mạ Bulu

23 Ana u jimai pe wa'a, reve u 'yon u bubura iɗa ya Galatiya nạ Firijiya ạ
kurusu le lyuci lyuci a yuwusaan ạzạ e Itoni adanshi e isawan ugbamu.

Alajiya a Apolo a Afisu

24 Reve vuma va Isra'ila ro za na ạ tsu ɗe Apolo tạwạ Afisu. Lyuci na a
matsan niyi ạyi ɗa Iskandariya. U tạ nu urevu, u reve tạ adanshi ạ Ạsulạ
lon. 25 O rito yi tạ lon o Ure wu Zagbain, waru u tsu yuwan tạ adanshi
ulobonu, ạvu u yuwusan uritosu adama e Yesu kuci mejege, ko a na wo o'woi
urumbusu wa Yahaya u ɗa u revei goon. 26 Reve u reme uritosu ạtsumạ ạ
ạạ'isạ no okolo ugbamu. Ana Akila nạ Birisika uwwa niyi reve a banu yi o
u'wa u le, reve ạ dạshi cuɗuwa yi ure wạ Ạsulạ mejege.
27 Ana u cigai u gawan ạ tyo e iɗa ya Akataya, ɗaɗa ạzạ e Itoni a kamba niyi
nạ ạsạlạ, ạvu a ɗanaa ạzạ e Itoni a na ạ ri ɗe mepepelime, adama ạ ushi yi
ne ekere e re. Ana u rawai, reve gba u kamba aza a na a cayi okolo e le ni
isa'ani yạ Ạsulạ. 28 Adama a na u polo tạ aza a Isra'ila ạtsumạ a mawasan
ma na a yuwusain, reve u rocosu le ạtsumạ a Adanshi ạ Ạsulạ a na Yesu ɗa
Zamawawa.†

19

Bulu ạtsumạ a Afisu

1 Yashi i na Apolo dạnại ạtsumạ ạ Korinti, Bulu gara tạ ạ mɓạngạ mi iɗa'a,
reve u rawa Afisu lyuci gbain. Ɗe ɗa u cinai ạzạ e Itoni o ro. 2 Reve we ece le,
“I tsurạ tạ ɗe Ruhu va Akiza a na i cayi okolo ạ ɗu ubạtạ wạ Yesu?”
Reve ạ usu, “O'o, tsu uwwa adama ạ Ruhu va Akiza shi, ko ke'en.”
3 Reve we ece le, “Cu'un vu urumbusu u ne u ɗa a yuwaan nɗu?”
Reve ạ usu, “Urumbusu wa Yahaya.”
4 Reve Bulu usu, “Yahaya rumbu tạ ama, tsạrạ ạ kạmbạ ubạtạ wạ Ạsulạ.
Waru u damma le tạ a na vuma ro tạ lo ạ tạwạ, reve u damma le a ca okolo e
ekere a vuma'a. Yesu ɗa vuma na Yahaya yuwusain adanshi a aci ạ yi.”
5 Ana a uwwai ne, reve ạ rumbushi nle ạtsumạ a ala e Yesu Zagbain. 6 Reve
Bulu kuruwạ le ekere, reve Ruhu va Akiza tạwạ le. Reve a yuwan adanshi ne
elentsu o ro, na adanshi e ikaka yạ Ạsulạ. 7 Ele ɗa ạ dạnại ama kupa ne ejere
suru suru.
8 Bulu 'yạwạ tạ ạ ạạ'isạ, ạtsumạ o woto ta'atsu u yuwusaan tạ ama'a
adanshi babu wovon. A dammulai tạ, tsạrạ u gura le e reve adama o tsugono

tsạ Ạsulạ. 9 Ozo o ro ạtsumạ e le a 'yuwan tạ adanshi ạ yi, a alanga e eteshe
a ɗa a yuwain adanshi a vanvama o Ure wu Zagbain. Adama o ndolo, reve
Bulu lyawa ạạ'isạ'ạ, ạvu u tara ạzạ e Itoni ạ kạrạ nạ ạyi. Reve u teme alajiya
a aasula o uritosu a Tayaranu usana suru. 10 U yuwusan tạ cu'un vu uritosu
u nda, hali a'wan e re, hali aza a Isra'ila nạ Nheleni† a Asiya suru a uwwa
adanshi ạ Ạsulạ.

Muwun ma Shiva

11 Ạsulạ a yuwan tạ ili ya asalama i na i la'ai ili ya asalama o ro e ekere
ạ Bulu. 12 Ama a tara tạ mukashi mu ukere nạ ạtugu o ulinga a na Bulu
otoi, reve a tara le ạ 'yạwạ ubạtạ u na ạzạ o ubanakun ạ ri. Banakun na
damatosuyi ama'a a lyawa le tạ, hali no otoni ạ limạ a kakasa tạ ne ele waru.
13 Ama a Isra'ila o ro ạ 'yạwusạ tạ lyuci lyuci o utusạạ otoni ạ limạ. Ama'a
o rito tạ yuwan ulinga na ala e Yesu Zagbain. A dansa tạ idanshi i nda nạ ạ
kạmbi: “N ta dansaa wu a ala e Yesu, za na Bulu aa yuwusan alajiya, utạ!”
14 Muwun n cindere ma ganu gbain† na ạ tsu ɗe Shiva, ele ɗa a yuwusain
ili i nda. 15 Urana u ro, otoni ạ limạ† a damma le tạ, “N reve tạ Yesu! Waru n
reve tạ adama ạ Bulu. Ạɗu gba zane ɗa i ri?” 16 Reve vuma na dạnại no otoni ạ
limạ wu 'yawan u raɓa le, reve wu ru'wạ le, hali a suma o utạ a alanga ataɓu,
waru a uwwa tạ usạn.
17 Babu usạn, ạvu alabari e ili i na i farai suru, u baza ạtsumạ a Afisu, ạ
'yạwạ aza a Isra'ila nạ Nheleni. Ạzạ ạ lyuci'i a uwwa tạ wovon lon, reve ala
e Yesu Zagbain ạ tsurạ ica lon. 18 Aza a na o o'woi ạzạ e Itoni a damma tạ
unusu u le. 19 Aza a na a yuwusain ulinga u tsuboci, reve ạ tạwạ na atagada
a na a yuwusayin ulinga, reve ạ kulạto le e memere ma ama. Ana e kecei
ikebe ya atagada'a, a ta rawa ikebe ya aza a zamalinga na ạạ tsurạ wu ulinga
vu ulivu vu rana ukpakukupa kupoton (50,000).* 20 Ne ɗa adanshi ạ Ạsulạ ạ
dạshi bazai, reve waru u yuwan ucira lon.

Nlạngi ạtsumạ a Afisu

21 Ana ili i ndolo i farai suru, reve Bulu yuwan majiyan o okolo ạ yi u 'yạwạ
Makidoniya nạ Akataya, reve u kạmbạ Urishelima. U damma tạ waru, “Diga
Urishelima n tạ 'yạwạ Roma.”† 22 Timoti nạ Arasata a kambusa tạ Bulu. U
lyungu le tạ elime ạ yi ạ 'yạwạ Makidoniya, reve ạyi wi isawan ne'en wa'a e
iɗa ya Asiya.
23 A mantsa mo ndolo addama a cina tạ ạzạ e Itoni yu Ure yi Zagbain.
24 Addama a fara tạ diga ya Dimitiriya, maruma za na aa yuwusan ulinga
nạ azurufa tsạrạ u yuwan mu'isạ mạ ạạmạli a ka Atima.† Ạyi na aza a na a
yuwusan cu'un vu ulinga'a ạ tạ tsurusạ ikebe lon o ure'e.
25 Dimitiriya ɓoloto tạ ama'a na ama o ro a na a yuwusan oroci o ulinga u
le, reve u damma, “Ama ạ vạ, i reve utsuru u tsu ạtsumạ o ulinga u nda u ɗa
woo utusạ. 26 Ye ene tạ, waru yu uwwa tạ cine vuma nda Bulu oo ronuso ama
nạ ạbundạ. U yuwan tạ ne ạtsumạ a Afisu, nạ bạtạ ạbundạ e iɗa ya Asiya. U
ta dansa ạmạli a na ạtsu tsaa yuwusan, ạmạli ạ ạɓulạ a na a ɗa shi, ko ke'en.
27 Ama suru ạ tạ dạnạ a adanshi a vama o ulinga u tsu. Ạạ dạshi tara ạạ'isạ ạ
ạạmạli a ka Atima ili i ro shi. Woo lobono shi, adama a na a ta yuwusaan
Atima ạgạndạ e iɗa ya Asiya nạ ạtsumạ o uvadī suru. Waru ạ te icina nạ
ạbạjini ạ ạạmạli ạ tsu!”
28 Ana ạzạ o ulinga o ndolo a uwwai ne, reve a fara yisaali, “Atima tạ
mgbain, ạạmạli a aza a Afisu a ɗa!” 29 Reve oɓolo a fara o ɓolotosu, babu

---

* **19:19** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nạ Tsuheleni ạyi ɗa “aguriyon.” Kạlyuwạ Ucuɗuwu wi “Ikebe.” † **19:24** Atima aala ạ ạạmạli a ka a ɗa. Ama e iɗa ya Asiya suru a yuwusaan yi tạ ạgạndạ.

usạn reve ugbozu wa ama ạtsumạ ạ lyuci'i mạɓulạ u 'yon. Ama suru a suma tạ ạ tyo ubạtạ wi iɓolo. Reve a zuwa Gayu nạ Arista 'yạwạ oɓolo ne ele. Ama e re'e ạ dạnạ tạ a mmalu nạ Bulu diga Makidoniya.

30 Bulu shi tạ ciga u 'yạwạ u yuwan adanshi no oɓolo'o, agba ạzạ ạ yi a lyawa yi shi. 31 Azagbagbain o ro e iɗa'a n'utsạ mạ Bulu n ɗa. Reve gba ama a nda ạ lyunguwạ yi ikaka. Ikaka'a ạyi ɗa she u usu u 'yạwạ ɗe wan, tsạrạ u kenee aciyạyi addama wan.

32 Ạtsumạ o ubạtạ'ạ, ugbozu wa ama u 'yon tạ. Ozo o ro a yisaali adama e ili i ro, ozo o ro gba shi a yisaali adama e ili i ro. Ozo o ro gba nạ ạbundạ e reve ili i na i zuwai ạ ri ɗe shi. 33 Vuma na ạ tsu ɗe Iskandari ɗa aza a Isra'ila a zuwai elime, ạyi ɗa a zuwai u cuɗuwa ili i na i farai. U zuwa tạ ama ạ rungwạ, reve u yuwan adanshi o unạ wa ama ạ yi tsạrạ u voton ugbozu wo oɓolo'o. 34 Ana ama'a e revei za va Isra'ila ɗa, reve e teme yisaali, na a dammi, “Atima ạbạjini ạ ạạmạli a aza a Afisu ɗa! Atima ạbạjini a aza a Afisu ɗa!” A yuwan tạ cu'un ndolo hali irumu i re.

35 O ukosu, ạvu vuma tạ ạtsumạ a azagbain ạ lyuci u zuwa ama'a ạ rungwạ. Reve u damma, “Ama a Afisu, ạtsumạ o uvadī u nda vuma tạ lo za na revei lyuci tsu ubạtạ u na aa yuwusaan Atima ạbạjini ạ ạạmạli ạgạndạ a ɗa shi? Vuma tạ lo za na revei ana diga zuva ɗa u riyại agba waru u tạ pa nda shi? 36 Babu za na a wasan a na u reve shi. She waru u ɓạlạ ɗu wan. Ko nye i ɗa, she i yuwan ili i tsulo wan.

37 “I tạwạto tạ ama a nda ubạtạ u nda, koto e ivạ ili i ro ạtsumạ ạ ạạ'isạ shi, waru koto a yuwan adanshi a vama adama ạ ạạmạli a nda shi. 38 Nạ Dimitiriya na aza a na aa yuwusan cu'un vu ulinga'a ạ ri na adanshi a aci e le, tsu tạ nạ 'wa vu uge'etosu nạ ạzạ o uge'etosu. Lyawa le a tara adanshi e le ạ 'yạwạ ɗe. 39 Na adanshi o ro o lo, a tara le ạ tyo ubạtạ wa azagbain ạ lyuci.

40 “N ta uwwusa wovon azagbain a gwamnati vạ Roma e te reme tsu nu unusu adama ạ nlạngi, adama a na babu ili i na i rawai a yuwan ili i na aa yuwusan nda. Nạ Roma ciga ucuɗuwu wi ili i na yaa farasa, tsạạ tsurạ ili i na tsaa damma shi.” 41 Ɗaɗa u damma nle ạ kạrạ, reve e bete'we.

20

E iɗa ya Makidoniya nạ Heleni

1 Ana ugbozu u voyin, reve Bulu ɗe ạzạ e Itoni ạvu u yuwaan le adanshi a na e isawan ugbamu. Ạvu u lyawa le u kạrạ ạ tyo e iɗa ya Makidoniya. 2 O ure'e, reve u ɓatsasa bạtạ bạtạ a yuwusaan le adanshi a na a gbama okolo. Ɗaɗa u tyoyi e iɗa yạ Heleni.† 3 Wu una tạ woto ta'atsu pe.

A mantsa ma na waa zama u uwa a wantsun ạ tyo e iɗa ya Suriya, ana wu uwwai a na aza a Isra'ila o ɓolo tạ unạ adama o una yi, reve u kạmbạ ni iɗa ya Makidoniya. 4 Waru ama e cindere a ɗa o toni niyi. Ele ɗa Supata mawun ma Puruhu vuma va Biriya, Arista nạ Sakunda ama a Tasalonika, nạ Gayu vuma va Daraba, nạ Timoti, waru nạ Tikiku nạ Tarafima ama e iɗa ya Asiya.

5 Ele ama a nda a wala tạ elime, reve ạ 'yạwạ o puro tsu Taruwasa. 6 Ana o kotoi Ạbuki o Opopofu,† ạtsu gba ạvu tsu lyawa Filibi va Makidoniya a wantsun. Ana tsu yuwain rana ton a mmalu, reve tsu cina le Taruwasa. Pe ɗa tsu yuwain ayin e cindere.

Ạ 'yạsạin Afitiku

7 O urana wu ufaru wa ajuma, reve tsu ɓoloto adama tsu lyuwa ilyalya. Ạvu Bulu yuwaan le adanshi adama a na u foɓoi na wạạ kạrạ nu usana u tawa. Reve u reme adanshi hali ayin uɓatsu. 8 Ifitila i shi tạ pe ạbundạ o

u'wa wa zuva u na tsu ɓolotoi. 9 Reve ulobo u ro u na ạ tsu ɗe Afitiku dạnu
o uɓatsu wu usowoto wu upepu. Ạvu gba nlavu m purạ yi a mantsa ma na
Bulu dạnại adanshi vadamma babu ukotu. Ɗaɗa u fạtsại ɗe a aasula a ta'atsu
o u'wa wa zuva'a. Reve e sheɗe yi ukwạ.
10 Reve Bulu cipạ, ạvu u vowon ulobo'o u gbagbala yi ne ekere ạ yi ạvu u
'yạsạn yi. Ɗaɗa waa damma, “She okolo ạ 'yon ɗu wan! U tạ wuma.” 11 Ana
Bulu kumbai o u'wa wa zuva, reve u lyuwa ilyalya nạ ạtsu. Ɗaɗa u koso asai
a adanshi, nu usana ạvu u reme ure. 12 Ɗaɗa ama a tarai ulobo'o ạ tyo o u'wa
u le gbaga, ạvu asuvu e le ạ dạnu.

Bulu 'yạwạ tạ Mitilini

13 Reve Bulu reme mmalu ạ tyo ạ lyuci va Asusu. Ạtsu gba'a reve tsu uwa
a wantsun adama tsu ga'asan ɗe, ubạtạ u na tsaa tara yi a wantsun. 14 Ana u
cina ntsu ɗe, reve u uwa a wantsun ɗaɗa tsu kạrại ạ tyo Mitilini. 15 Ana usana
u tawai, reve tsu uwa wantsun ạ tyo zuzu ni iɗa i memere mạ mini mạ Kiyo.
Reve ana usana u tawai, tsu pasa ạ tyo e iɗa i memere mạ mini ma Samo. Ana
usana u tawisai waru, reve tsu rawa Milita. 16 Bulu gba u zuwa tạ okolo ạ yi
u kạrạlại ạtsumạ a Afisu, adama a na u cigai u tara mantsa ạtsumạ e iɗa ya
Asiya shi. U zuwa tạ okolo u rawa Urishelima a mantsa mạ Ạbuki o Urana
wa Kupoton.†

Bulu yuwaan tạ mbara ma Afisu adanshi

17 Ana u rawai Milita, ạvu Bulu lyunguwạ azagbain ạ ạzạ e Itoni a Afisu,
ạvu ạ tạwạ e enelei. 18 Ana a rawai, reve u damma le, “I reve tạ cu'un vu nden
n na n yuwain mantsa ma na n dạnuyi oɓolo nạ ạɗu, diga urana u na n dasai
iɗa ya Asiya. 19 N yuwan tạ ulinga wạ Ạsulazuva n tara aciyạvạ ili i ro shi,
hali na aɓara. Reve n yuwan ankuri ni ikpa'a i na ama a Isra'ila a yuwusaan
numu. 20 Waru n kuɗạ a damma ɗu amayun shi, ko ạtsumạ a ama ko a 'wa
ɗu. 21 Ili i na n dammai ama a Isra'ila ạyi ɗa waru n dammai Atakpaci, ạyi ɗa
cine aa vadala ubạtạ wạ Ạsulạ, reve a ca Yesu Zagbain okolo e le.
22 “Gogo nda gba, Ruhu va Akiza† purạ tạ ugbozu u vạ a gbagbusa mu n
tyo Urishelima. Ạyi ɗa nda gba n reve ili i na yạạ tsurạ mu ɗe shi. 23 N gura
tạ reve a mantsa ma na m burusai lyuci lyuci, Ruhu va Akiza dansaa mu tạ a
na u'wa wa ali u tạ lo a pura mu, nạ ạtsumạlimạ waru. 24 Suru nạ ne, n tara
wuma u vạ ili i ro shi nnạ koto n koto ulinga u na Yesu Zagbain zuwa numu
shi. Ạyi ɗa ulinga wa alajiya a Alabari a Sa'ani a na oo rocosu icigi ni isa'ani
yạ Ạsulạ.
25 “N 'yạwạ tạ bạtạ bạtạ a yuwusaan ɗu alajiya, gogo ko vuma tạ ạtsumạ
ạ ɗu ạạ dạshi ene mu shi. 26 Lyawa n damma ɗu mejege, nnạ Ạsulạ a tara
wuma u vuma, za lo a damma ee ece yi e ekere ạ vạ shi. 27 Adama a na ko ili
i tạ n soko ɗu shi n damma ɗu tạ ili i na Ạsulạ a cigai i reve suru. 28 I kạlyuwạ
aciyạɗu ulobonu waru nạ ạzạ e Itoni a na Ruhu va Akiza zuwa nɗu yo o'wo
aza a aguɓa e ikyon† yạ Ạsulạ. Ele ɗa aza a na u tsulai nạ mpasa mạ yi. 29 N
gura tạ reve nạ n kạrạ, munlu me epen n na n rotsoi nkerenkesu n tạ tạwạ
agba aa lyawa ikyon yạ Ạsulạ shi. 30 Ozo o ro fo ạtsumạ ạ ɗu o to gondoro ili i
na i ri mejege adama ạ tsurạạ aciyele ojoro. 31 I dạnạ ufoɓu! I cuwan n dạnu
tạ nạ ạɗu a'wan a ta'atsu a ɓarasa ɗu waru ạ kạlyuwusạ ɗu nu usana na ayin,
nạ moo ocosuyi aɓara.
32 “Gogo n zuwa ɗu tạ o ukere wạ Ạsulạ. I cuwan na adanshi e isa'ani yạ yi!
Ạyi ɗa waa suwa ɗu, reve i ushi ili i na Ạsulạ o foɓoi na waa ca ɗu ama ạ yi.
33 “N ri a maluwa me ikebe yi za ro, ko gba itana shi. 34 Ạɗu na aciyạɗu i
reve tạ ne ekere ạ vạ a ɗa n lingai adama n lyuwa, reve waru n kamba aza a

na ạ ri oɓolo nạ ạmu. 35 N yuwusan ta ne adama n roco ɗu ure u na yạạ kuru,
adama i yuwan ulinga lon i kamba aza a na ạ ri nu ucira shi ạtsumạ ạ ɗu. I
cuwan na adanshi e Yesu Zagbain ana u dammai, 'U la'a tạ lobono vuma ca,
ana wạạ ushi.' "
36 Ana Bulu kotoi adanshi, reve u kingyo oɓolo ne ele suru u yuwan avasa.
37 Reve suru nle a uwa mesun, reve a katala yi adama a na wạạ kạrạ. 38 Ili
i na i la'a zuwa nle ạtsumolạngu, ạyi ɗa udammu u na u dammai a na ạạ
dạshi ene yi waru shi. Reve suru nle e shewun yi ạ tyo ubạtạ u na u uwai a
wantsun.

21

Mmalu mạ Bulu ạ tyo Urishelima

1 Ana tsu kasai nạ mbara ma Afisu, ạvu tsu uwa a wantsun tsu saɓa ạ tyo
Koso e iɗa i memere mạ mini mejege. Ana usana u tawai, ạvu tsu rawa
Rodusa, diga lo waru she Patara. 2 Reve tsu cina lo wantsun u na waa pasalai
ạ tyo Finisiya, reve tsu uwa tsu lyuwa elime nạ mmalu. 3 Tse ene tạ iɗa i
memere mạ mini mạ Kuburu ạvu tsu lyawa yi ugulạ tsu kạrạ tsu cipạ ạ lyuci
va Taya, e iɗa ya Suriya, ubạtạ u na ạạ cipạto itana i na i ri a wantsu'un. 4 Ana
tsu uwai ạ lyuci, reve tsu cina pe ạzạ e Itoni, reve tsu yuwan pe ayin e cindere.
Reve Ruhu va Akiza zuwa le a ca Bulu ạsạlạ she u 'yạwạ Urishelima wan.
5 Ana tsu yuwain ayin e cindere'e, reve tsu vạsạ tsu lyuwa elime nạ mmalu.
Reve ạzạ e Itoni nạ ạmạci nạ muwun n le e shewun tsu o utạ ạ lyuci ạ tyo ạ
nge'en m mala. Ạvu tsu kạɗạto ạ wuyun tsu yuwan avasa. 6 Ana tsu kasalai,
reve tsu uwa a wantsun. Ẹle gba ạ kạmbạ o u'wa.
7 Reve tsu lyawa Taya ạ tyo Talamaya. Ana tsu cạsạlại nạ ạzạ e Itoni, ạvu
tsa asa pe ayin ạ tạ. 8 Ana usana u tawai, reve tsu kạrạ ạ tyo Kasariya, ạvu
tsu cu'wan ya Filibu za va alajiya, vuma tạ ạtsumạ a ama e cindere* a na
a kambusai ajiya. 9 U tạ ne esheli ạ nạshi aza a na o koto o oloi shi, a tsu
yuwusan tạ adanshi e ikaka yạ Ạsulạ.
10 Ana tsu jimai pe, ạvu vumavạsulạ ro na ạ tsu ɗe Agabu tạwạ diga Yahuda.
11 Ana u tạwại yạ'ạ tsu, ạvu u tara gbakala vi ikyun yạ Bulu, reve wu nlạ
aciyạyi ekere na ana. Ạvu u damma, "Ruhu va Akiza damma tạ, 'Ne tsunda
tsa ɗa aza a Isra'ila ạ Urishelima ạạ nlạ za gbakala vi ikyun i nda, ạvu a zuwa
yi e ekere ạ ạzạ ạ Roma.' "
12 Ana tsu uwwai ne, reve ạtsu nạ ạzạ e Itoni a na ạ ri lo tsu pati Bulu she
u 'yạwạ Urishelima wan. 13 Reve Bulu usu u damma, "Adama ạ nye i ri e
mesun a kuɗusa okolo ạ vạ? N ri ufoɓu n uwa o u'wa wa ali Urishelima goon
shi, amma hali n kuwạ adama e Yesu Zagbain." 14 Ana tse enei wạạ bulạ shi,
ɗaɗa tsu dammai, "Lyawa a yuwan ili i na Ạsulazuva e enei ạ ri mejege."

Urawu wạ Bulu Urishelima

15 Tsu jima shi, ɗaɗa tsu foɓoi tsu vạsại ạ tyo Urishelima. 16 Reve ama o ro
ạtsumạ ạ ạzạ e Itoni a Kasariya e shewun tsu, reve ạ tyowetyo tsu o u'wa wa
Nnasan ubạtạ u na tsạạ dạnu. Ạyi vuma va Kuburu ɗa za na fara cayi okolo
ạtsumạ e Itoni. 17 Ana tsu rawai Urishelima, reve ạzạ e Itoni suru a raba tsu
nạ mạzạngạ.
18 Ana usana u tawai, reve ạtsu nạ Bulu tsu 'yạwạ tse ene Yakubu, waru
azagbain ạ ạzạ e Itoni ạ shi tạ lo. 19 Ana Bulu cạsạ nle, reve u damma ununa
Ạsulạ a yuwain ulinga nạ ạyi adama u kamba Atakpaci.

---

* **21:8** "Ạzạ e cindere" a ta dansa ama e cindere a na a ɗangwai tsạrạ a kamba nu une'esun wi ilyalya ạ tyo ubạtạ wu nruna. Kạlyuwạ Ajy. 6:1-7.

20 Ana a uwwai ne suru, reve a ciɓala Ạsulạ, reve a damma Bulu, “Za tsu,
vu ta uwwusa, ama ukpakukupa nạ ạbundạ aza a Isra'ila o o'wo tạ ạzạ e
Itoni, agba suru nle o to mpolo nu ukurusu u Wilạ wa Musa mejege. 21 Agba
a damma le tạ ɗe a na vu to rocosu aza a Isra'ila a na ạ ri nden ạtsumạ a
Atakpaci, she ạ kuru Wilạ wa Musa wan. A na vu ta dansaa le she a paɗa
muwun n le uryumbu wan, waru she ạ kuru agadu ạ tsu wan.
22 “Cine tsaa yuwain gogo, ana wo o'woi ạzạ ạ tsu a uwwa tạ ɗe na vu ri pa?
23 Yuwan ankuri, vu yuwan ili i na tsaa dansaa wu. Tsu tạ na ama ạ nạshi
aza a na a yuwayin Ạsulạ akucunu. 24 Vu ɓolo ekere na ama a nda. Vu foɓo
aciyạwu adama ạ ạgạndạ a na a tsu yuwan adama a akucunu'u. Vu tsupa
adama a puna aci e le. Ɗaɗa ama ee reve adanshi a na a yuwain a aci ạ wu
epen a ɗa. E te reve a na voo tono Wilạ wa Musa.
25 “Tsu damma tạ ɗe Atakpaci ạzạ e Itoni ili i na i lobonoi a yuwan. Tsu
ɗanaa le tạ, she a lyuwa ili i na a cayi ạmạli wan. She a tama ạkutsu a mpasa
wan, waru a tama nama na ạ pundạrại wan. Tsu damma le tạ waru she a
yuwan tsipere wan.”
26 Reve Bulu usu ạsạlạ e le. Ana usana u tawai, reve u 'yạwạ u yuwan
ạgạndạ ạ wulecu oɓolo na ama'a. Ạvu u uwa ạ Ạạ'isamapaɗa adama u
damma le mantsa ma na akucunu e le oo koto, reve a yuwan kucci† adama
ạ koyan ạtsumạ e le.

E remei Bulu

27 Ana a yuwain ayin e cindere a na akucunu'u oo koto, reve aza a Isra'ila
o ro a na ạ ri e iɗa ya Asiya e ene Bulu ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa. Ɗaɗa ạ 'yạsạin
okolo a ama, reve e reme Bulu. 28 Na a saali, “Ạzạ ạ tsu, kamba ntsu! Vuma
nda u ta garasa bạtạ bạtạ o ritosu ili i vama ạ tyo e ekere a ama ạ tsu oɓolo nạ
Wilạ wa Musa, na adama ạ Ạạ'isamapaɗa a nda. U zuwa tạ ubạtạ wa akiza u
nda wo o'wo ili i wono a na u tarai Atakpaci a uwa pe.” 29 Ozo o ro e le ạ shi
tạ ɗe e ene Bulu oɓolo nạ Tarafima vuma va Afisu ạtsumạ ạ lyuci. Adama o
ndolo, a ta dansa u tara yi tạ a uwa pe ạ Ạạ'isamapaɗa'a.
30 Reve ugbozu wa ama ạ lyuci suru u 'yon, ạvu ama a uwa ạ tạwusạ ni
ilaɗi bạtạ bạtạ. Ɗaɗa e remei Bulu ạvu o utạạ yi ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa reve
ạ ɓạrushi nạntsu vạ Ạạ'isamapaɗa'a.
31 Ele o mpolo n na oo una yi, ɗaɗa a dammai yali i gbain† yo oɓolo ạ ạsoja
vạ Roma a na, lyuci suru tạ ɗe azama u daɓa na akina. 32 Reve u tarashi nan
yali nạ ạsoja o ro, ạvu a suma ạ tyo ubạtạ u na ama ạ ri uɓolotowu. Ana aza
a addama'a e enei zagbai'in nạ ạsoja ạ yi ạvu a lyawa malapa mạ Bulu.
33 Ạvu yali i gbai'in u reme Bulu, ạvu u zuwa ạ nlạ yi na akani e re. Ạvu we
ece oɓolo a ama'a ko zane ɗa Bulu'u, ni ili i na u yuwain waru. 34 Reve akapi a
saala ili i ro, akapi waru ili i ro ko'o. Ana wo o'woi a yuwusan tạ elemu lon, u
gura reve ili i na aa dansa shi, ɗaɗa u zuwa a tarai Bulu ạ tyo o u'wa wạ ạsoja.
35 Ana a rawai a dasata, ạvu yisaali i yuwan ạbundạ she na ạsoja'a a tanuyi
Bulu ạ nlyungu adama a wawa yi. 36 Ạvu oɓolo a ama'a ạ kuru adansa, “O
kototo yi, o kototo yi.”

Bulu yuwayin ama'a adanshi

37 Ạsoja azama o oto yi ạtsumạ a aasula o ukari wạ ạsoja, ạvu Bulu damma
yali i gbai'in, “Ko vu ta lyawa n yuwan adanshi nạ ạvu?”
Reve yali i gbai'in u usu ạtsumạ a asalama u damma, “Vu gura tạ Tsuhe-
leni?† 38 Mu uwwa tạ a na ạvu ɗa za va Masar na tạwạyi nu u'yạsun wa asuvu,
ạvu vu purạ ama a akpaka ukpakukupa unạshi (4,000) ạ tyo o ogozo mantsa
mo ro ɗe shi. Ne ɗa shi?”

39 Ạvu Bulu usu, “O'o, ạmu za va Isra'ila ɗa umatsun wa Tarsu, lyuci na ri
ili i ro ạtsumạ a Kilikiya. Yuwan ankuri, lyawa n yuwan adanshi na ama'a.”
40 Ana zagbai'in u damma niyi u ta gura yuwan adanshi, reve Bulu isawan
o udasata, ạvu u yuwaan ama iroci ne ekere tsạrạ ạ rungwạ. Ana ạ rungwại,
ɗaɗa u yuwaan nle adanshi nạ Tsu'arama.†

22

1 Ɗaɗa Bulu dammai, “Ạzạ ạ vạ nạ mbara n vạ, poloi atsuvu yu uwwa
adanshi a na maa yuwan adama a aciyạvạ.” 2 Ana a uwwa niyi u yuwaan
nle adanshi nạ Tsu'arama* elentsu e le, ạ dạshi tạ polo atsuvu.
3 Ạvu Bulu lyuwa elime na adanshi, “Ạmu za va Isra'ila ɗa umatsun wa
Tarsu va Kilikiya, ạtsumạ ạ Urishelima ɗa n kungwai. Ạmu o rito mu tạ e
ekere a Gamaliya, ạvu gba u rito mu n kuru Wilạ wu nkaya n tsu suru. N
shi tạ no okolo e itoni yạ Ạsulạ mejege. N shi tạ ununa suru nɗu i ri ana'an.
4 N casu tạ vuma na suru kuruyi Ure wu Zagbain nda ạtsumạlimạ, hali gba
n zuwa ozo o ro o u'wa wa ali, ozo o ro gba hali n zuwa o una le. N ɗangula
ko ali a ɗa ko ạmạci a ɗa shi. 5 Aabara a nan ganu na azagbain na aciyele ạ tạ
usu ne ɗa a yuwain. Ele ɗa a tsu ca mu mpepelime n na mạạ 'yạwạạ ubạtạ wa
aza a Isra'ila ạzạ ạ tsu a na ạ ri Dimaska. Reve n reme ạzạ e Itoni ɗe n tạwạ
ne ele Urishelima a mmalu na akani, adama a ca le ạtsumạlimạ.”

Bulu dammai cine u ga'ain nạ Yesu

6 Ạvu Bulu lyuwa elime, adansa, “Ne ɗa gba urana u ro nu urana a aci ạmu
a marawaa Dimaska, ɗaɗa ekan o ro diga zuva e ikanai zuzu nạ ạmu. 7 Ạvu
n riyạ e iɗa, reve mu uwwa uɗyo a dansaa mu, ‘Shawulu, Shawulu, cine tsa
ɗa voo ɓongishi mu?’
8 “Reve n usu, ‘Zagbain, ạvu ɗa zane?’
“Reve u usu, ‘Ạmu ɗa Yesu va Nazara, za na voo ɓongishi!’ 9 Ama a na ạ shi
oɓolo nạ ạmu e ene tạ eka'an, agba a uwwa uɗyo'o shi.
10 “Ạvu me ece, ‘Zagbain, nye vu cigai n yuwan?’
“Reve Zagbain usu mu, ‘Yon vu uwa ạtsumạ a Dimaska. Nạ vu rawa a ta
damma wu ili i na vaa yuwan.’
11 “Reve aza a na ạ ri oɓolo nạ ạmu o rono mu aɗanga a uwa Dimaska,
adama a na ucira we eka'an wo o'woto mu tạ irumbạ.
12 “Vuma ro na ạ tsu ɗe Hananiya shi tạ pe nạ nden ạtsumạ a Dimaska.
Vumavạsulạ ɗa e ekere e itoni i Wilạ. Aza a Isra'ila a na ạ ri nden pe suru a
tara yi tạ vuma vạ ạɓulạ ɗa. 13 Reve u tạwạ wi isawan zuzu nạ ạmu, ạvu u
damma, ‘I'utsạ i vạ Shawulu, ushi yeni yạ wu.’ Lo ɗa me eneshi niyi!
14 “Ạvu u damma mu, ‘Ạsulạ a nkaya n tsu a ɗangwa wu tạ adama vu reve
ili i na u cigai, waru ve ene Za vạ Ạɓulạ, ạvu vu uwwa yi a adanshi. 15 Vu to
o'wo za va alajiya ạ yi na vaa tara adanshi ạ tyo ubạtạ biti, a dansaa uvaɗi
suru ili i na vu uwwai ni ili i na ve enei waru. 16 Gogo mantsa mo ulinga ma
ɗa, she vu lungusạ mantsa wan. 'Yon, ạ rumbu wu, ạvu vu ɗe ala ạ yi, adama
ạ zạzạ'wạ unusu wạ wu.’ ”

Ạsulạ a damma tạ Bulu yuwaan Atakpaci alajiya

17 Ạvu Bulu damma, “Ana n kạmbại Urishelima urana u ro, ạmu ạtsumạ
a avasa ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa, reve me ene alavu alavu. 18 Reve me ene
Yesu a adanshi. Reve u damma mu, ‘Jikạ vu utạ Urishelima adama a na ạạ
usu adanshi ạ wu a na vaa ca adama ạ vạ shi.’

---

* **22:2** Tsu'arama elentsu a na a yuwusain ɗa ạtsumạ ạ Urishelima. Adama o ndolo a na a uwwa niyi
a yuwusan elentsu e le a uwa tạ asalama.

19 “Reve n usu, ‘Zagbain, ama e reve tạ n 'yạwusạ tạ ạ ạ'isạ ạ'isạ nạ n remi ạzạ e Itoni yạ wu nạ n ru'wi nle. 20 O una tạ Istifanu adama a na u yuwain adanshi adama ạ wu. N shi tạ lo mishin waru n usu tạ ili i na a yuwain, ạvu m piri ạtugu a aza a na o una niyi.’
21 “Reve Zagbain damma mu, ‘Yon vu 'yạwạ n tạ lyungusu wu alanga ubạtạ wa Atakpaci.’ ”
22 Ạvu oɓolo a ama'a o poloo yi atsuvu hali ubạtạ u na u ɗeyi, “Atakpaci.” Ɗaɗa ạ 'yạsạin uɗyo u le reve a saala, “O kototo cu'un vuma nda! O una yi! Wu ntsaa u dạnạ wuma shi!” 23 Reve a uwa yisaali no o foɗusoi ạtugu na a kusha'wi mạbulạ ne ekere.

Bulu nạ yali i gbain

24 Adama o ndolo reve yali i gbai'in u zuwa o oto Bulu ạtsumạ o ukari wạ ạsoja. Reve u zuwa a fufaba yi, adama u reve ili i na i zuwai ama a yuwusan yisaali a aci ạ yi. 25 Ana ạ nlạ niyi azama a fufaba yi, reve Bulu damma yali i na i ri lo mishin, “U lobono tạ a fufaba za na ri umatsun u vuma vạ Roma,† babu ạ tsurạ yi nu unusu?”
26 Ana wu uwwai ne, reve u 'yạwạ ubạtạ u yali i gbain yạ yi, ạvu u damma, “Nye i ɗa gba vu cigai vu yuwan? Vuma nda vuma vạ Roma ɗa.”
27 Ạvu yali i gbai'in u rawa yạ Bulu ạvu we ece yi, “Damma mu, ạvu vuma vạ Roma ɗa?”
Ạvu u usu, “Ee, ạmu vuma vạ Roma ɗa.”
28 Ạvu u damma Bulu, “She na n tsupai ikebe yạ ạbundạ, ɗaɗa n tsurạ mo o'woi vuma vạ Roma.”
Ạvu gba Bulu usu, “Ạmu umatsun wạ Roma u ɗa.”
29 Ɗaɗa ạsoja a na ạ shi a cigai a fufaba yi, a lyawushi ana a uwwai ạyi umatsun wạ Roma u ɗa. Ạyi fo yali i gbain† yạ ạsoja'a ạvu wu uwwa wovon, ana u revei u zuwa tạ ạ nlạ yi azama a fufaba umatsun wạ Roma.

Bulu yuwan tạ adanshi na Azagbain a Mbara

30 Ana usana u tawai, ana yali i gbai'in u cigai u reve ili i na i zuwai azagbain a aza a Isra'ila ạ tạwạyi na adanshi a aci ạ Bulu, ạvu u zuwa ạ bạɗạ yi. Ɗaɗa u zuwai nan ganu a gbagbain na Azagbain a Mbara† suru o ɓoloto. Reve u zuwa a uwa nạ Bulu ạvu u zuwa yi wi isawan ạ mạkạkạn me le.

23

1 Ạvu Bulu varaa Azagbain a Mbara† esu, reve u damma, “Ạzạ ạ vạ, hali ana'an n ri no okolo ukuɗu shi, ko ili i na yaa damatosun mu shi, adama a wuma u na n yuwain ạ mạkạkạn mạ Ạsulạ.” 2 Ana u dammai ne, reve Ananiya aabara a nan ganu zuwa ama a na ạ ri mishin zuzu nạ ạyi ɓasa yi o unạ. 3 Ạvu Bulu damma yi, “Ạsulạ a ta ɓasa wu, ạvu za vi ikpa'a vu tạ gashi afili e ishina! Vu dạnu tạ lo, tsạrạ vu yuwaan mu uge'etosu u Wilạ, ạvu ɗa nda gba vu zuwai a ɓasa mu, ili i na Wilạ u putsayi.”
4 Reve ama a na ạ ri mishin zuzu nạ ạyi a damma Bulu, “Vu ciga tạ vi isula aabara a nan ganu vạ Ạsulạ?”
5 Ạvu Bulu gba u usu le, “Ạzạ ạ vạ, n reve a na ạyi ɗa aabara a nan ganu shi. Adama a na u tu uɗanu, ‘She vi isula zagbain va ama wan.’ ” ◊
6 Ana Bulu enei ozo o ro e le aza a Sadukiya a ɗa, ozo o ro gba shi Afarishi,† ạvu u saala, “Ạzạ ạ vạ, ạmu fo Mafarishi ma ɗa waru mawun ma Mafarishi ma ɗa. O unạ u na n zuwai okolo a na ạạ 'yạsạn ạkwạkwạ ạyi ɗa i zuwai aa yuwusaan mu uge'etosu.” 7 Ana u dammai ne, reve Afarishi'i na aza a

◊ **23:5** Mtạ. 22:28.

Sadukiya'a e teme mawasan vạni le, hali e ne'eshen ure. 8 Adama a na aza a
Sadukiya† ạ usu a na nlingata mạ Ạsulạ ko mukabi n ri lo shi, waru ạ usu nu
u'yosun wạ ạkwạkwạ shi. Afarishi gba ạ usu tạ ili i ta'atsu i ndolo suru.
9 Reve e reme mawasan vạni le, hali munlu n Wilạ† ma Afarishi n 'yon
mishin ạvu a yuwan mawasan o unạ wạ Bulu. Ạvu ạ 'yạsạn uɗyo zuva,
adansa, "Tse ene unusu u na vuma nda yuwain shi. Nu ululu u ɗa ko
malingata mạ Ạsulạ ma ɗa ma yuwaan niyi adanshi gba?" 10 Mawasa'an
u suɗuwa tạ hali ama'a ạ kạrạ o morono mạ Bulu ɛɓele ra ra ra. Ɗaɗa yali
yạ ạsoja i bungại ure u na wạạ kạrạ nạ Bulu adama o wovon u na ạ tạwạ a
kakara yi. Reve u zuwa ạsoja a tara yi ạ tyo o ukari wạ ạsoja.
11 Na ayin o ndolo, reve Zagbain tạwạ ubạtạ wạ Bulu ạvu u damma yi, "Vu
gbama okolo, Bulu. Cine vu yuwayin ama adanshi ạ vạ Urishelima, ne ɗa fo
vaa yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani ạ vạ ạ Roma."

Ifoɓi i na o una Bulu

12 Ana usana u tawai, reve aza a Isra'ila o ɓolo unạ, ạvu a yuwan akucunu
a na aa lyuwa shi, agba oo sowo ili shi, she no o una Bulu. 13 Ama a na a
yuwain akucunu a nda a la'a tạ ama amunga. 14 Ạvu ạ 'yạwạ ubạtạ u nan
ganu a gbagbain na azagbain o ro, reve a damma le ili i na a yuwain. "Tsu
nlạ tạ aciyạtsu na akucunu a na tsaa lyuwa shi waru tsoo sowo shi, she nạ
tsu una Bulu. 15 Adama a nda, ạɗu Azagbain a Mbara† i damma yali i gbain u
tạwạạ ɗu nạ ạyi, vadamma i ciga tạ i dạshi petelyuwe adanshi ạ yi ulobonu.
Reve ạtsu gba tsu dạnạ uvawun tsạrạ tsu una yi o ure."
16 Ana mawun ma zakpara mạ Bulu ma uwwai ili i na o foɓoi a na aa yuwan
nạ ạyi, reve u kạrạ ạ tyo o ukari wạ ạsoja ạvu u kạmbuwạ Bulu.
17 Ạvu Bulu ɗe yali i tạ ạtsumạ ạ ạsoja ạ Roma'a. Reve u damma yi, "Vu
'yạwạ nu ulobo u nda a zagbain vạ wu, u tạ ni ili i na waa damma yi." 18 Ạvu
vuma u usu, ạvu u tara ulobo'o ạ 'yạwạ ubạtạ u na zagbai'in u ri.
Reve u damma, "Vuma na ri o u'wa wa ali na ạ tsu ɗe Bulu ɗa pati numu
n tara ulobo u nda ạ tạwạ ubạtạ wạ wu, adama a na u tạ na adanshi a na u
cigai u damma wu."
19 Ạvu yali i gbain† yạ ạsoja'a u guzạ yi ukere, reve ạ tyo ạ mɓạngạ, ạvu we
ece yi, ạyi ạ nde'en, "Nye vu cigai vu damma mu?"
20 Reve u usu yi, "Ama o ro a ta zama a pati wu vu 'yạwạ nạ Bulu ubạtạ
wa Azagbain a Mbara† a aza a Isra'ila nfa'an. A ta damma a ciga tạ e
petelyuwishe adanshi ạ yi. 21 Amma she vu tara yi ạ 'yạwạ wan! Ama upasu
na amunga ạ tạ ɗe uvạpu azama o una Bulu o ure. A kucina tạ a na aa lyuwa
shi, waru oo sowo shi, she no o una yi. Ạ tu ufoɓu a pura vu usu ipati i le."
22 Ạvu yali i gbai'in u damma yi, "She vu lyawa za reve a na vu damma
numu adanshi a nda wan." Ạvu u lyawa yi u kạrạ.

A tara tạ Bulu ạ tyo Kasariya

23 Ana ulobo'o u kạrại, ạvu yali i gbai'in u ɗe nan yali e re, reve u damma le,
"I foɓo na yạạ kạrạ ạ 'yạwạ Kasariya ni irumu kucci va ayin oɓolo nạ ạsoja
ukpakure (200), nạ ạsoja a na a tsu kumba ido kupocindere (70), nạ ạsoja
ukpakure (200) na a tsu yuwan nlạngi ni ibata. 24 Ạɗu waru i zamiya Bulu
ido i na waa kumba. Ạvu i 'yạwạto yi ubạtạ wa gwamna Feli gbaga."
25 Ạvu yali i gbai'in u ɗana mepepelime ma nda ạ tyo ya gwamna'a:
26 "Ạmu Kaladiya Lisiya n te icạsu yi zagbain gwamna Feli:
27 "Aza a Isra'ila o ro e reme tạ vuma nda, reve ạ shi a ciga o una yi. Amma
ana n revei vuma vạ Roma ɗa, ɗaɗa n jikại oɓolo nạ ạsoja ạ vạ reve n wawa
yi. 28 Ana gba n cigai n reve unusu wạ yi, reve n tara yi ạ tyo o ukobu wa

Azagbain a Mbara† n le. 29 Diga na n revei nronuloi n na aa yuwusan nạ ạyi adama ạ Wilạ u le ɗa. Reve me ene ili i na i rawai a zuwa yi o u'wa wa ali ko o una yi ɗa shi. 30 Ạvu waru nanza damma mu ifoɓi i na aa yuwusan, tsạrạ o una yi, ạyi ɗa i zuwai n zuwai a tara niyi ạ tyo yạ'ạ wu. Waru n damma tạ aza a na ạ ri na adanshi nạ ạyi ạ tạwạ ubạtạ wạ wu."

31 Na ayin o ndolo, ɗaɗa ạsoja'a a tarai Bulu ạ tyo ạ lyuci va Antipatari ununa zagbain le damma nle. 32 Ana usana u tawai, reve a lyawa ạsoja a na a tsu kumbusa ido a tara yi o koso tyo Kasariya. Reve ạsoja e iɗa ạ kạrạ ạ kạmbạ o ukari wạ ạsoja u le.

33 Ana a rawai Kasariya, reve a ca Bulu e ekere a gwamna'a nạ mepepelime'e. 34 Ana gwamna'a u ɗeyinunạ e mepepelime ma na a ca niyi, reve we ece Bulu ko ạyi za vi iɗa i ne i ɗa. Ạvu Bulu usu a na, "Ạmu za va Kilikiya ɗa."

35 Ạvu gwamna u usu yi, "N to polo atsuvu ạ vạ mu uwwa adanshi ạ wu, a mantsa ma na aza a na ạ ri na adanshi nạ ạvu, ạ tạwại." Reve u zuwa a kpada yi pe o u'wa u na Hiridu† suwai.

24

Feli ge'eto tạ Bulu

1 Ana a yuwain rana ton, ạvu ama o ro ạ tạwạ diga Kasariya adama a damma unusu u na Bulu yuwain. Ananiya aabara a nan ganu a ɗa ạ dạnại na azagbain a Isra'ila nạ Taratulu za va adanshi a mantsa mo uge'etosu. 2 Ana e ɗeyi Bulu a uwa o ukobu wạ Feli, ạvu Taratulu damma gwamna unusu wạ Bulu. Reve u damma, "Zagbain Feli, nu ujimu vu tạwạ tạ nạ nden mo okolo ạtsumạ ạ tsu, waru vu yuwan tạ ulinga nu ugbozu wạ wu, waru o unạ u na vu ri nạ majiyan me elime, ạyi ɗa i zuwai ama ạ tsu ạ ri ạ nden mu ulobonu. 3 Zagbain Feli, ama ạ tsu ubạtạ suru o to godyusho wu. 4 Amma n kạɗạtowạ wu tạ vu yuwaan mu ankuri, vu ca mu ugbozu wạ wu ne'en ke'en, tsạrạ n damma wu unusu u na tsu remei vuma nda nạ ạyi.

5 "Tsu reme tạ vuma nda za vu u'yạsạsạn wo okolo wa ama a ɗa. Vuma na zuwusai aza a Isra'ila ạtsumạ o uvaɗi suru nlạngi. Waru ạyi zagbain vo moɓolo ma Aza a Nazara ɗa. 6 Hali u shi tạ u ciga u lungusạ tsu Ạạ'isamapaɗa. Ɗaɗa tsu reme niyi.

[7 "Tsu shi tạ tsu ciga tsu ge'eto yi nạ Wilạ u tsu. Agba Lisiya yali i gbain u usa yi tạ nu ukadu e ekere ạ tsu. Ạvu u zuwa tsu tsu tạwạ o ukobu wu uge'etosu wạ wu, tsạrạ tsu damma wu unusu u vuma u nda.]*

8 "Vu tạ tsurạ amayun e ili i na tsaa dansa e ekere ạ yi nnạ vu koto yi ugbozu nạ yeci na aciyạwu."

9 Reve aza a Isra'ila ạ usu, a na mejege ma ɗa ili i na Taratulu dammai suru.

Bulu usuyi Feli

10 Ana gwamna damma niyi u yuwan adanshi, ạvu Bulu usu yi, "Zagbain Gwamna, n reve tạ a na vu tạ ge'etosu ama e iɗa i tsu a'wan nạ ạbundạ. Waru n ta yuwan adanshi adama a aciyạvạ nạ mạzạngạ. 11 Vu ta gura kari mu ana, ạvu vu reve babu usạn u kạrạ rana kupa ne ejere shi a na n 'yạwại Urishelima adama n yuwan ạgandạ ạ Ạạ'isamapaɗa. 12 N yuwan mawasan nạ za ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa shi. Waru n zuwa nlạngi ko ạ ạạ'isạ ạ tạ shi, ko ara'an ạtsumạ ạ lyuci shi. 13 Adanshi a na ama a nda adansa aa gura damma wu mejege ma adanshi'i ununa u ri shi.

14 "Gogo ili i tạ i ɗa mạạ usu, ana a dammai n tạ kurusu Ure wu Zagbain u na aa dansa amayun a ɗa shi. Agba n tsu yuwaan tạ Ạsulạ a nkaya n tsu

* **24:7** Akuci a Atagada o Ulinga wa Ajiya o ro ạ ri nu uguzu u nda shi.

ạgạndạ, waru n usu tạ ili suru i na i ri uɗanu a atagada a Amạsulạ. 15 N tạ nu uzuwu wo okolo ạ tyo e ekere ạ Ạsulạ ạ tạ 'yạsạn ạzạ ạ ạɓulạ na aza a na e revei Ạsulạ shi diga ạtsumạ ạ ạạkwạkwạ, ne ɗa fo ama a nda ạ dạnại nu uzuwu wo okolo. 16 Ạyi ɗa i zuwai n cigai n yuwan wuma u sa'ani adama n tsurạ nden mo okolo ạ mạkạkạn mạ Ạsulạ na ama suru.

17 “N jima tạ ana n tạwại Urishelima. Gogo, n tạwạ tạ ni ikebe i na maa kamba ama ạ vạ ne ele, ạvu waru n yuwaan Ạsulạ kucci. 18 A mantsa ma na aza a na a karishi mu ana e ene numu ạ Ạa'isamapaɗa, n dạnạ tạ o mokotoo mạ ạgạndạ a matawa mạ nshindạ. Ama ạ dạnạ oɓolo nạ ạmu shi, waru ko za dạnạ ạ nlạngi shi. 19 U tạ dạnạ ulobonu ama a Isra'ila diga e iɗa ya Asiya a na ạ dạnại lo ạ tạwạ pa nna a ciga tạ a kari mu ana. 20 Waru ama a na ạ ri pa a damma wu unusu u na Azagbain a Mbara† e reme numu nạ ạyi, ana a yuwain uge'etosu wa adanshi a nda. 21 Ili i tạ i na a gura damma a aci ạ vạ ạyi ɗa, a na n yuwan tạ adanshi a nda nu uɗyo zuva o ukobu wu uge'etosu u le, ‘Ana'an n tạ ạ ạtsumạlimạ adama a na n cayi okolo a na ạạ kạmbạto ạkwạkwạ wuma.’ ”

22 Feli gwamna vuma ɗa na dạnại nu urevu wu Ure wu Zagbain, reve wi isawaton le, ạvu u damma, “Nạ Lisiya zagbain vu ukari wạ ạsoja wạ Urishelima tạwạ, ɗaɗa moo koto uge'etosu.” 23 Ạvu u zuwa yali piri Bulu'u, agba she a kpạto yi wan. Waru she a putsaa n'utsạ mạ yi n kamba yi wan.

Bulu yuwan tạ adanshi nạ Feli

24 Ana a yuwain rana meketeci, ạvu Feli tạwạ nạ ka vạ yi. Za na ạ tsu ɗe Durusila, waru za va Yahuda ɗa dạnại. Ạvu ạ lyungu vuma ro ɗewe le Bulu, reve o polo atsuvu e le ana waa dansaa le adama o ucawu wo okolo e ekere e Yesu Za vi Iwawi. 25 Bulu yuwan tạ adanshi ne ele adama ạ ạɓulạ, nu uguzu wa aci, nu uge'etosu u na u ri lo ạ tạwạ, ạvu adanshi'i ạ ju'wạn Feli lon. Reve u damma Bulu, “U rawa tạ ne ne'en. Vu ta gura kạrạ. Amma nạ n tsurạ mantsa, n tạ lyunguwạ wu vu tạwạ.” 26 U ta zuwusa okolo gashi Bulu ta ca yi ikebe, ɗaɗa waa yuwusan uro nạ ạyi kuci adama wu uwwusa ili i na vuma nda aa damma.

27 Ana a yuwain a'wan e re a yuwusan ne, ạvu o utạạ Feli o ootogu ạ yi. Reve Poruku Fesutu wo o'wo gwamna. Amma o unạ u na Feli cigai u tsurạ icigi e ekere a azagbain a Yahuda, ạvu u lyawa Bulu o u'wa wa ali.

25

Bulu tarai adanshi ạ tyo ya Kaisa

1 Fesutu rawa tạ Kasariya, tsạrạ u fara ulinga u tsugwamna. Ana u yuwain rana ta'atsu, reve u lyawa Kasariya u kạrạ ạ tyo Urishelima. 2 Pe ɗa nan ganu a gbagbain na azagbain o ro a Isra'ila a cina niyi adama ạ Bulu. Ạvu waru e ece yi 3 ko u ta ciga u tạwạ nạ Bulu Urishelima. A pati yi tạ u tạwạ nạ ạyi, adama a na a ta azama a vawan yi, tsạrạ o una yi a mantsa ma mmalu.

4 Ạvu Fesutu usu le, “Bulu tu ugutsuwu a Kasariya, waru maa jima shi, n tạ 'yạwạ ɗe na aciyạvạ. 5 Nnu u yuwan ili i na i lobonoi shi, i lyawa azagbain ạ ɗu ạ kuru mu, ạvu a damma ili yu uwuyanu i na u yuwaan nɗu ɗe.”

6 Fesutu dạnạ tạ ɗe Urishelima hali rana kunlạ ạ tyo rana kupa, ạvu u kạrạ ạ tyo Kasariya. Ana usana u tawai, reve u dạnu o ukobu wu uge'etosu, ạvu u damma le ạ tạwạ nạ Bulu. 7 Bulu a ma'uwaa, ạvu azagbain a Isra'ila a na ạ tạwại diga Urishelima o ɓoloto ạ kạndạruwạ yi e memere. Ạvu a damma ili yu uwuyanu yạ ạbundạ a na u yuwain, agba a gura damma amayun a adanshi ạ tạ shi.

8 Bulu gba u wasan tạ ili i na a dammai suru a aciyạyi, reve u damma,
“N ri nu unusu shi. N yuwan unusu ạ tyo ạ Wilạ wa aza a Isra'ila shi, ko ạ
Ạạ'isamapaɗa, ko ạ tyo a gwamnati vạ Roma shi.”
9 Fesutu shi tạ ciga u yo'onoto azagbain a Isra'ila okolo. Ɗaɗa we ecei Bulu,
“Ko vu tạ usu vu kạrạ ạ tyo Urishelima, tsạrạ a yuwaan wu ɗe uge'etosu wa
adanshi a nda ạ mạkạkạn mạ vạ?”
10 Ạvu Bulu usu, “O'o! Ukobu wu uge'etosu u nda wạ Roma u ɗa, adama a
nda a ɗa aa yuwaan mu uge'etosu pa. Ạvu na aciyạwu vu reve tạ na n ri nu
unusu e ekere a aza a Isra'ila shi. 11 Nnạ n yuwan tạ ili i na i rawai o una mu,
n 'yuwan yu una mu shi. Amma nnạ n ri nu unusu shi, ko ạvu ko za ro lo na
rawai u ca mu e ekere a ama a nda hali o una mu shi. N te ipati a tara adanshi
a nda ạ tyo ya Kaisa† mogono mạ Roma.”
12 Reve Fesutu dammulai nạ ạzạ o ucasu wạ ạsạlạ ạ yi, ạvu u usu yi, “U
lobono tạ! Vu pati tạ ạ tyo ya Kaisa, vu tạ gba ạ tyo ya Kaisa!”

Fesutu nạ Agaripa mogono

13 Ana a yuwain rana re, ạvu Agaripa* mogono nạ ka vạ yi Baranisi ạ tạwạ
Kasariya, tsạrạ a raba Fesutu. 14 Ạ dạnu tạ ɗe rana meketeci, ana Fesutu
kạmbuwại Agaripa mogono adanshi a na a dansa adama ạ Bulu. Ạvu u
damma, “Vuma na a zuwai o u'wa wa ali tạ pa, za na Feli lyawai o u'wa
wa ali, tsạrạ n yuwan uge'etosu wa adanshi ạ yi. 15 Ana n dạnại Urishelima,
nan ganu a gbagbain na azagbain a Isra'ila a yuwusan tạ adanshi ạ yi, hali a
patishi mu m paɗaa yi ugana wu ukwạ.
16 “Amma n damma le tạ, ạtsu ạzạ ạ Roma u ri n yuwan tsu yuwaan za vu
unusu uge'etosu shi, she nạ ạ 'yạwạ nạ ạyi ubạtạ ạzạ e iɗa. Waru a tsu lyawa
yi tạ u yuwan adanshi a na ạ 'yạwại nạ ạyi o ukobu wu uge'etosu ạ mạkạkạn
ma aza a na ạ 'yạwại na adanshi'i. 17 Adama o ndolo, ana ạ tạwại pa oɓolo
nạ ạmu, n lungusạ mantsa shi, n dạnu tạ o ootogu o uge'etosu, ạvu n zuwa ạ
tạwạạ mu nạ ạyi. 18 Agba ana ama'a ạ 'yoyin a na aa yuwan adanshi a na ạ
ri nạ ạyi ạ tyo e ekere ạ Bulu, a gura damma ko ili i tạ yu uwuyanu i na n shi
aa majiyan a damma shi. 19 Adanshi e Itoni i le a ɗa, waru adama a za na ạ
tsu ɗe Yesu na kuwại a na Bulu gba a dansa u tạ wuma. 20 Ạmu gba n shi tạ
n lamba ununa ma kari yi ana a adanshi a nda. Reve me ece yi ko u tạ usu
u 'yạwạ Urishelima tsạrạ a yuwaan yi uge'etosu wa adanshi a nda. 21 Bulu
gba u pati tạ a lyawa mogono ma gbain ma uwwa adanshi'i. Ɗaɗa n zuwai a
zuwa yi o u'wa wa ali hali n foɓo, ạvu n tara yi ạ 'yạwạ ya Kaisa.”
22 Ạvu Agaripa damma Fesutu, “N ta ciga mu uwwa ili i na vuma nda aa
damma.”
Ɗaɗa Fesutu damma niyi, “Nfa'an, vu ta uwwa yi.”

Bulu nạ Agaripa

23 Ana usana u tawai, ạvu Agaripa nạ Baranisi o oto itana i tsugono reve
ạ tạwạ oɓolo na azagbain ạ ạsoja na azagbain ạ lyuci. Ạvu Fesutu zuwa ạ
tạwạ nạ Bulu. 24 Ạvu Fesutu yuwaan le adanshi u damma, “Mogono Agaripa
oɓolo no omocin a gbagbain a na ạ ri pa, kạlyuwại vuma nda! Aza a Isra'ila a
na o utại Urishelima nạ Kasariya suru ạ tạwạ tạ yạ'ạ vạ a patishi mu n zuwa
o una yi. 25 Agba ạ yindi i vạ, u yuwan ili i na i rawai o una yi shi. Ana wo
o'woi u pati tạ ạ 'yạwạ na adanshi ạ yi o ukobu u mogono ma gbain, ạyi ɗa i
zuwai n jiyain n 'yạwạ na adanshi ạ yi ubạtạ u mogono mạ Roma.† 26 Agba
n ri na amayun a adanshi na maa ɗanaa mogono adama a vuma a nda shi.
Ạyi ɗa i zuwai n tạwại nạ ạyi ạ mạkạkạn mạ ɗu suru. Waru n tạwạ tạ nạ ạyi ạ

* **25:13** Ạyi vuma nda ulobo wạ Hiridu Agaripa ɗa a na e ɗeyi ạtsumạ o Ajy. 12:1-22. Aala ạ tạ a ɗa le nạ dada vạ yi.

maka̱ka̱n ma̱ wu, mogono Agaripa. Na̱ tsu koto adanshi a̱ yi, ɗaɗa ma̱a̱ tsura̱ ili i na maa ɗana. 27 A̱ yindi i va̱ u to o'wo ulambu wu ugbozu n tara vuma na ri o u'wa wa ali a̱ tyo o ukobu u mogono ma gbain babu mejege ma adanshi e ili i na u yuwain!”

26

Agaripa yuwan ta̱ adanshi na̱ Bulu

1 A̱vu Agaripa damma Bulu, “Vu yuwan adanshi na aciya̱wu, mu uwwa.” A̱vu Bulu 'ya̱sa̱n ekere a̱ yi zuva, tsara̱ ama a̱ rungwa̱. Reve u teme adanshi, a̱vu u damma, 2 “Mogono Agaripa, n ta̱ na̱ ma̱za̱nga̱ a na n tsura̱i mantsa ma na maa yuwan adanshi a̱ ma̱ka̱ka̱n ma̱ wu ana'an. N geshe aciya̱va̱ adama a adanshi a na ama a̱ va̱ a̱ ta̱wa̱yi uba̱ta̱ wa̱ wu. 3 N reve ta̱ vu ta̱ nu urevu wa agadu a aza a Isra'ila lon na̱ cu'un vu nden n le. Gogo, vu yuwan ankuri vu polo atsuvu a̱ wu vu uwwa mu ulobonu!

4 “A kungwato mu ta̱ a Tarsu nu urevu wi ili suru wa aza a Isra'ila na̱ a̱tsuma̱ a̱ Urishelima. Azagbain a Isra'ila a̱ ta̱ nu urevu u nda suru. 5 E reve mu ta̱ nu ujimu, waru a̱ ta̱ nu urevu u na a̱mu Mafarishi ma ɗa, aza a na a la'ai wila̱ a̱tsuma̱ o ure wi itoni i tsu. A ta gura damma ne, nna̱ a ciga a damma mejege. 6 Gogo, n ta̱ mishin e ge'etosu mu adama o uzuwu wo okolo a na n zuwai a nzuwulai n na A̱sula̱ a yuwayin ama a̱ tsu nu ujimu. 7 Nzuwulai n nda n ɗa n zuwai gundo tsu kupa ne ejere a yuwusaan A̱sula̱ a̱ga̱nda̱ urana na ayin. Nzuwulai n nda n ta̱wa̱a̱ ta̱ nu uzuwu wo okolo. Mogono ma̱ va̱, adama a na n ri nu uzuwu wo okolo a nda a ɗa aza a Isra'ila a̱ ta̱wa̱yi na adanshi a̱ va̱ pa nda. 8 Nye i zuwai woo o'wo usa̱n vuma usu a na A̱sula̱ a̱ tsu 'ya̱sa̱n ta̱ a̱kwa̱kwa̱?

9 “A̱mu aciya̱va̱ n shi ta̱ n ciga n putsaa na̱ malyuwa me elime na̱ mayan ma adanshi e Yesu va Nazara. 10 Nan ganu a gbagbain a ca mu ta̱ ucira u na maa yuwan ili i nda suru, waru n reme ta̱ a̱za̱ e Itoni na̱ a̱bunda̱ a̱ Urishelima, reve n zuwa ukere u va̱ fo tsara̱ o unusa le. 11 N zuwa ta̱ a fufaba le a mantsa na̱ a̱bunda̱ a̱tsuma̱ a̱ a'isa̱, ko u ta zuwa le a wasan Kristi Zamawawa. N da̱na̱ ta̱ na̱ tsushu'un ne ele lon, hali n karishi le ana a̱ tyo e ilyuci ya alanga e iɗa yo omocin, a̱vu n zuwa le ɗe a̱tsuma̱lima̱.”

Cine Bulu ga'ain na̱ Yesu

12 A̱vu Bulu lyuwa elime, adansa, “Urana u ro n da̱na̱ ta̱ a̱tsuma̱ a mmalu a̱ tyo Dimaska, tsara̱ n yuwan ulinga u nda, na̱ mepepelime ma na ma̱ ri nu ucira u na nan ganu a gbagbain a zuwai ukere. 13 Mogono, a̱ tyo o urana a aci, ɗaɗa ekan a na a la'ai ekan o urana o uta̱i ɗe zuva, a̱vu u reme mu esu oɓolo na aza a na a̱ da̱na̱i na̱ a̱mu. 14 A̱tsuma̱ a̱ tsu, koyan riya̱ ta̱ e iɗa. Reve mu uwwa uɗyo a yuwusaan mu adanshi na̱ Tsu'arama,† adansa, ‘Shawulu, Shawulu, nye i zuwai voo ɓongishi mu? Tsulo tsa ɗa na̱ nan yuwan nla̱ngi na aaɗanga a aguɓa.’

15 “Reve me ece, ‘A̱vu ɗa gba zane, Zagbain?’

“A̱vu Zagbain u usu, ‘A̱mu ɗa Yesu za na voo ɓongishi. 16 'Yon gogo! Ili i na i zuwai n ta̱wa̱i uba̱ta̱ wa̱ wu gogo, n ɗangula wu ta̱ vo o'wo aagbashi a̱ va̱, reve waru vu damma ili i na ve enei. Vu ta damma uvaɗi ili i na i farai pa, na̱ mantsa mo ro na̱ ve ene mu. 17 N ta̱ lyungusu wu a̱ tyo uba̱ta̱ wa aza a Isra'ila, waru n ta lyungusu wu a̱ tyo uba̱ta̱ wa Atakpaci. N te keɗe wu na̱ va̱a̱ 'ya̱wa̱ uba̱ta̱ u na n lyungu nuwu. 18 N ta ciga vu kpa̱tu'wa̱ esu e le, reve waru vu vadala le a lyawa irumbu a̱ tyo uba̱ta̱ e ekan. A̱vu a vadala a lyawa ucira u Male a̱ ka̱mba̱ uba̱ta̱ wa̱ A̱sula̱. A̱sula̱ a ta yuwaan le gafura vu unusu u le,

ạvu ạ tsurạ ure oɓolo na ama a na a tawai nshindạ n le adama o ucawu wo okolo e le yạ'ạ vạ.' "

Ulinga wạ Bulu

19 Ạvu Bulu damma waru, "Ne ɗa waru, mogono Agaripa, n wasan shi. 20 N
fara tạ yuwaan aza a Dimaska alajiya. Ạvu n kạrạ ạ tyo Urishelima hali ạ
tyo e iɗa ya Yahuda. Reve waru n kạrạ ạ 'yạwạ ubạtạ wa Atakpaci. Ạvu n
damma le, ama suru a lyawa mayan mo unusu, ạvu a vadala ạ kạmbạ ubạtạ
wạ Ạsulạ. Reve a yuwan isa'ani tsạrạ o roco ama a na a vadalai.
21 "Ạyi ɗa i zuwai aza a Isra'ila e reme numu ạ Ạạ'isamapaɗa, azama o una
mu. 22 Amma Ạsulạ a kamba mu tạ, ạyi ɗa i zuwai n ri wuma ana'an, tsạrạ n
damma ama amayun a nda, diga a vuma ke'en hali ạ tyo o mogono ma gbain.
Ili i na n dammai suru ili i na amạsulạ nạ Musa dammai ɗa na yaa fara. 23 Ili i
na gba yaa fara, ele ɗa Zamawawa to sowo ạtsumạlimạ, ạyi ɗa waru wo o'woi
vuma vu ufaru na 'yoyin ạtsumạ ạ ạkwạkwạ, waru u tạ dạnạ ekan e ekere a
aza a Isra'ila na Atakpaci."
24 Bulu ạtsumạ adanshi, reve Fesutu yuwan adanshi nu uɗyo zuva, "Bulu
vu jaara tạ wayan? Ạbundạ e ɗesununạ u zuwa tạ mạpunạ mạ wu mạ sạdạ!"
25 Ạvu Bulu kạmbuwạ yi, "N jaara shi, Zagbain Fesutu. Ili i na maa dansa
amayun a ɗa, waru u tạ nu urevu u sa'ani. 26 Agaripa mogono u tạ nu urevu
wi ili i nda. N ta yuwusan adanshi babu wovon, n reve tạ u tạ nu urevu wi ili
i na i farai ɗe nu ujimu. Ili i nda i fara o oboguzu o ro usokowu shi. 27 Agaripa
mogono, vu ca tạ okolo na amạsulạ? N reve tạ vu ca tạ—"
28 Reve Agaripa gbandara yi ne'en, "Vu ta a majiyan vu to o'woto mu za vi
Itoni a mantsa wa'a?"
29 Ạvu Bulu usu yi, "Ko nu u tara mantsa me ke'en ko mantsa mạ ạbundạ,
avasa ạ vạ ạyi ɗa ạvu na aza a na a uwwusa mu ana'an yoo o'wo ununa ạmu
n ri! Shede maa ciga ɗu i dạnạ wunlu na akani a nda shi."
30 Ạvu mogono Agaripa, nạ gwamna Fesutu, nạ Baranisi, na aza a na ạ
dạnại oɓolo ne ele suru ạ 'yon reve ạ kạrạ a lyawa ubạtạ'ạ. 31 Ana a dammulai
vạni le, ạvu a damma, "Vuma nda yuwan ili i na i rawai o una yi shi, ko a zuwa
yi o u'wa wa ali shi."
32 Hali Agaripa damma Fesutu, "O unạ u na u pati ntsu tsu 'yạwạ na
adanshi ạ yi yạ Kaisa ɗa goon yaa putsaa tsu tsu lyawa yi."

27

Bulu uwa tạ a wantsun ạ tyo ạ lyuci vạ Roma

1 Ana mantsa ma na tsạạ kạrạ ạ tyo Italiya yuwain, ạvu a zuwa Bulu na
akapi a ama a na ạ dạnại o u'wa wa ali e ekere a yali yạ ạsoja i na ạ tsu ɗe
Juliyo tsạrạ u kạlyuwạ le. U dạnạ tạ pe ạtsumạ a azagbain ạ ạsoja a na ạ tsu
ɗe Ạsoja a Kaisa Mogono. 2 Arista dạnạ tạ fo oɓolo nạ ạtsu. Ạyi vuma lyuci
va Tasalonika ɗa upasu wi iɗa ya Makidoniya. Tsu uwa tạ wantsun u na wu
utại Adaramiti. Ama a na ạ luwusạ wantsu'un ạ shi tạ a yuwan majiyan ma
na e isawan ạ mulyuci n na n ri ạ nge'en m mala mi iɗa ya Asiya.
3 Ana usana u tawai, reve tsu uwa ạtsumạ e iɗa ya Sida. Juliyo zagbain vạ
ạsoja u yuwusaan tạ Bulu isa'ani lon. Hali u lyawusa yi u kạlyuwusạ n'utsạ
mạ yi, tsạrạ a ca yi ili i na u cigai suru. 4 Ana tsu lyawai lyuci va Sida ạvu
upepu u purusạ tsu, ạvu tsu kạrạ ạ tyo zuzu ni iɗa i memere mạ mini mạ
Kuburu, tsạrạ tsi ivuwan nu upepu'u. 5 Reve tsu kạrạ ạ tyo uyagi ạ mɓạngạ
ma Kilikiya nạ Bamafiliya, hali tsu rawa ạ lyuci va Mira e iɗa ya Likiya. 6 Ɗaɗa
yali'i u tsurại wantsun u na wu utại diga ạ lyuci va Iskandariya waru u dạnạ
tạ ạ tyo Italiya. Adama o ndolo a ɗa u zuwa ntsu, tsu uwai a wantsu'un.

7 Tsu yuwan tạ mmalu mạ ạtsumạlimạ mu upepu ni ikeɗu i mala rana
kpara. Ana tsu yuwain ạtsumạlimạ lon, reve tsu rawa zuzu nạ lyuci va
Kinida. Ạvu upepu u putsaa tsu a na tsạạ kạrạ elime. Ɗaɗa tsu kạndạruwại ạ
tyo e iɗa i memere mạ mini ma Karita zuzu nu ubạtạ u na ạ tsu ɗe Salamani,
upasu u na Karita ee geshee tsu upepu'u. 8 Ne ɗa tsu yuwain mmalu nạ
ạtsumạlimạ hali tsu rawa a wisawatan u wantsun u na ạ tsu ɗe Ubạtạ u Sa'ani
u Wivuwun, zuzu nạ lyuci va Lasiya.
9 Tse ene tạ lyushi yuwan tạ zuzu, waru uluwu u wantsu'un u to o'wo nạ
meleshe lon. Amayun urana wạ Ạbuki u Mayan ma Gafura mo Unusu*† mạ kạrạ tạ.
10 Ạvu Bulu yuwan adanshi na azagbain adama a mantsa ma
mmalu'u. Reve u damma, “Azagbain, n ta yuwusan majiyan nạ tsu lyuwa
elime nạ mmalu n nda tsu ta uwa ạtsumạlimạ lon. Tsu ta ga'an ni iwuya i na
yạạ lungusạ wantsu'un. Tsu tạ waru o oco itana i na i ri a wantsu'un ạ mini.
Ama a ta uwwa usạn lon, waru wuma u tsu u tạ dạnạ e ekere e iwuya.”
11 Yali† yạ ạzạ o u'wa wa ali'i gba u usu adanshi ạ Bulu shi, ạvu u usu
adanshi a zagbain vu uluwusạ u wantsu'un nạ za wantsu'un. 12 Ana wo
o'woi Ubạtạ u Sa'ani u Wivuwun u tu ukpạtu'u lon, wạạ dạnạ ulobonu lyushi
koto wantsun u le lo shi. Reve ozo o ro e le a damma a lyuwa elime nạ mmalu,
tsạrạ a rawa ạ lyuci va Finikiya, adama lyushi cina le ɗe. Finikiya wisawatan
u wantsun u sa'ani u ɗa a Karita,† za na ạ kạlyuwusạ ugana ạ tyo ạlivu nu
uyagi ạ tyo ạlivu.

A ga'an tạ nu upepu

13 Ana upepu u sa'ani u farai e keɓushe diga uyagi, reve ạzạ o uluwu u
wantsu'un a yuwan majiyan a mantsa ma sa'ani ma ɗa a yuwain mmalu cine
o foɓoi. Ạvu o foɗo rumu na a tsu vari ạ mini tsạrạ wi isawaton wantsun, reve
ạ kuru ạ nge'en m mala ạ tyo ạ nge'en mi iɗa ya Karita. 14 Amma ạvu ạbajini
o upepu u na ạ tsu ɗe “Upepu wu Ugana na Asana” u keɓe tsu ạ tyo e memere
mạ mini. 15 Reve upepu'u u faba wantsun u tsu, hali tsu kuɗạ a wala ạ tyo
ubạtạ u na tsu cigai. Ạvu tsu lyawa upepu'u u purạ wantsu'un.
16 Ạvu tsu kuru nạ nge'en mi iɗa i memere mạ mini ma Kawuda e eɓele a na
upepu waa damaton tsu shi. Tsu yuwan tạ ukadu u na tsaa wawa wantsun u
ke'en adama u lạngạ wan. Ạvu tsu nlạ yi a wantsun u gbain. 17 Ana tsu ronoi
wantsun u ke'en, tsu tạwạto niyi ubạtạ wu zagbai'in, ạvu aza a wantsu'un ạ
nlạ wantsun u gbai'in na amunga ạkạndạruwạ, tsạrạ wo o'wo uɓolu. Ạvu ạ
cipạto aapalutsu a wantsu'un adama u kạrạ ben, tsạrạ u gama mạbulạ ma
Siriti wan. 18 Ana usana u tawai, a yuwan tạ upepu wu ucira, hali a varishi
itana a mala. 19 Ana usana u tawisai, reve ạzạ o uluwu u wantsun a varishi
itana i wantsu'un ne ekere e le. 20 Ne ɗa upepu'u u damatosun ntsu, agba u
jebe shi, hali rana ạbundạ. Upepu'u u pala tạ urana ni italyo'o, hali tsu tawa
okolo a na tsaa la'a.
21 Ne ɗa tsu dạnại babu za na lyuwai ilyalya. Ạ tyo ɗe ɗaɗa Bulu ɗeyi ama
a wantsu'un, reve u damma le, “Ama a nda, nni i shi yu uwwa mu a na tsu
lyawa Ubạtạ u Sa'ani u Wivuwun shi. Ni i shi i yuwan ne, tsu shi ạ tsurạ antsu
a nda shi, waru ko ili i tạ i tsu tsu shi a lamba shi. 22 Amma gogo i gbama
okolo, ko za pa na wạạ kuwạ shi, amma tsu ciga tsu 'yuwan wantsu'un u ta
liɓa ạ mini. 23 I reve ạmu vuma vu u'wa wạ Ạsulạ u ɗa, waru n tsu yuwaan
yi tạ ạgandạ. Na ayin o yon, Ạsulạ ạ lyungu tạ malingata mạ yi ạ tyo yạ'ạ vạ.
24 Malingata'a wi isawan tạ ạ nge'en n vạ, reve u damma, ‘Bulu she vu uwwa
wovon wan! Vu te isawan ạ mạkạkạn mo mogono ma gbain Kaisa. Waru

* **27:9** Aza a Isra'ila a tsu yuwan tạ ạbuki a nda e memere mo Woto wa Kupa. Mantsa mo ndolo ma ɗa Mala me Memere mạ tsu dạnạ ujaaru.

adama ạ wu a ɗa Ạsulạ ni isa'ani yạ yi waa wawa ama a na ạ ri a mmalu oɓolo nạ ạvu.' 25 Adama o ndolo i gbama asuvu! N ca tạ okolo e ekere ạ Ạsulạ, ne ɗa woo o'wo. 26 Ko na wo o'woi, upepu u to oco tsu e iɗa i memere mạ mini waru wantsun u tsu u ta liɓa."

Upepu'u u lyuwa tạ elime

27 Tsu yuwan tạ rana kupa nạ ạzạ ạ nạshi upepu'u e keɓushe wantsu'un ạ tạwạ ubạtạ u nda nu ubạtạ u ndeɗe o uyagi u mala'a e iɗa ya Italiya. Amma ạ tyo e memere ma ayin o urana wa kupa nạ ạzạ ạ nạshi, ɗaɗa ạzạ o uluwu u wantsu'un e revei a na tsu rawai zuzu ni iɗa. 28 Ɗaɗa o rito, reve a cina ạru'un ạ mini'i udasuwu ukpaku nu ushin (120). Ana ạ kạrại ke'en, reve o ritowiso ạvu a cina ạru'un ạ mini'i udasuwu kupakucci. 29 Ạvu a fara a uwwusa wovon u na upepu wee keɓe tsu ạ tyo ubạtạ wa atali e iɗa'a. Ɗaɗa a variyi irumu yu ume i nạshi o ucinạ u wantsu'un, tsạrạ u putsaa wantsu'un nạ mmalu. Reve e teme a yuwusan avasa a patishi Ạsulạ usana u tawa le gbaga.

30 Reve ạzạ o uluwu u wantsu'un ạ shi a ciga a lyawa wantsu'un. Ạvu a tara mawantsun, reve a zuwa ạ mini vadamma a ta vari rumu vu ume elime a wantsu'un tsạrạ ạ pusạạn ạzạ e le ugbozu. 31 Reve Bulu damma yali nạ ạsoja, "Nnạ ama a nda e isawan ạtsumạ a wantsun u nda shi, babu ununa yaa yuwan i la'a." 32 Ana a uwwai ne, reve ạsoja'a a pupaɗa amunga a mawantsu'un, ạvu a lyawa yi pe ạ mini.

33 Usana azama matawa, ạvu Bulu pati le a lyuwa ilyalya, adansa, "Ạzạ ạ vạ, tsu yuwan tạ rana kupa nạ ạzạ ạ nạshi a na tsu yuwain mmalu mạ ạtsumạlimạ ạ mini, agba tsu lyuwai ili i ro shi. 34 Adama o ndolo n ta patishi ɗu i lyuwa ilyalya adama a lafiya ɗu, ana wo o'woi ko vuma tạ ạtsumạ ạ ɗu aa lamba ạnji ạ tạ a aaci ạ yi shi." 35 Ana u dammai ne, ạvu u tara opopofu, ạvu u yuwaan Ạsulạ mạzạngạ, reve wu bubusa yi, ạvu u tama. Ne ɗa u yuwain ạ mạkạkạn me le suru. 36 Ạvu suru nle ạ dạshi ugbamu wa asuvu, reve ele fo a lyuwa ilyalya. 37 Ạbundạ ạ tsu na tsu dạnại pe ạtsumạ a wantsu'un gba ạtsu ɗa tsu dạnại ama ukpakure nạ kupocindere nạ ạzạ ạ tạli (276). 38 Ana a lyuwa ạ cuwạin, reve o oco ishina yạ ạbundạ tsạrạ ạ sạdạ ume u wantsu'un.

Wantsu'un wu ɓoso tạ

39 Ana usana u tawai, ạzạ o uluwu u wantsu'un a gura reve e iɗa i na ạ ri shi. Amma e ene tạ oboguzu o ro a na ạ ri nạ wuyun. Reve a yuwan majiyan ma na ạạ luwạ wantsu'un ạ 'yạwạ ubạtạ u wuyu'un. 40 Ạvu a pupaɗa amunga a na ạ tsu nlạạ irumu yu ume, reve a lyawa le pe a mala'a. Ạvu ạ bạɗạ amunga a na ạ nlại aaci o uwalata u wantsu'un fo a mantsa mạ tạ. Reve ạ kạrạ ạ 'yạsạsạn aapalutsu a wantsu'un ununa waa zuwa upepu u keɓe wantsu'un ạ tyo elime hali a rawa ạ nge'en m mala. 41 Agba wantsu'un u rawa e iɗa shi, ạvu tsu rawa ubạtạ u na mini ma palai wuyun, reve wantsu'un u uwa ạ wuyu'un hali u kuɗạ ạ zungwạ. Ạvu wantsu'un u kạrạ o moɓoso nạ ạcạpạ adama o upepu ni ikeɗu i mala.

42 Ạvu ạsoja'a ạ shi a ciga o una ạzạ o u'wa wa ali, tsạrạ a yuwan udạsu a suma wan. 43 Amma ana wo o'woi yali'i u ciga tạ u wawa Bulu, reve u putsaa le. Ạvu u damma le aza a na a gurai udạsu ạ dạsạ ạ tyo e eɓele a mala. 44 Akapi gba shi a kumba a akpata, ko a kumba akpata o ukosu u wantsun u na wu ɓosoi. Ne ɗa a yuwain hali suru nle a rawai ạ nge'en m mala'a gbaga.

28

Bulu kạmbạto tạ ama ạtsumạ a Malita gbaga

1 Ana tsu la'ai, ạvu tsu uwwa a na tsu tạ e iɗa i memere mạ mini i na ạ tsu ɗe
Malita. 2 Ama ạ lyuci'i a yuwaan tsu tạ isa'ani lon. Mantsa mạ mini nạ mantsa
mo utạnu ma ɗa mạ dạnại, ạvu a kaɓatowo tsu akina, tsạrạ tsu lyasuwa. 3 Ạvu
Bulu zami ɗanga a zuwusa a akina, reve yo ro na ri nạ tsukono wu utạ pe
ạtsumạ a ɗanga'a adama o usuɗuwu, ạvu u kạɗạ Bulu o ukere reve u kaɓa ɗe.
4 Ana ama ạ lyuci'i e enei yo'o ukaɓu o ukere wạ yi, ạvu a dammulai vạni le,
“Vuma nda za mona ma ama ma ɗa! Ye ene, ko na u kuwại ạ mini shi, amma
suru nạ ne ạạmạli a ka o uge'etosu wa amayun a ɗa a zuwai mpasa ma ama
n kurusu yi, u tạ gba ạ kuwạ.” 5 Ạvu Bulu zạkạtsạ ekere ạ yi reve u vari yo'o
a akina, agba wu uwwa mɓạlạ shi.
6 Reve ama'a ạ kạrạ a majiyan a na Bulu ta tsutsa ko u riyạ ạvu u kuwushi
lo. Amma ana a jimai, agba e ene ili i fara nạ ạyi shi. Reve a vadala majiyan
me le, ạvu a damma, “Mạsulạ ma ɗa.”
7 Vuma na ạ tsu ɗe Pubiliya ɗa dạnại gwamna vi iɗa i memere mạ mini'i.
U dạnạ tạ ni iɗa lo zuzu ạ kạndạruwạ. Ạyi ɗa u ushi ntsu, reve u ca tsu
ucu'watan o u'wa wạ yi hali rana ta'atsu. 8 Dada va Pubiliya gba u dạnạ tạ
ni ivunạ nu ucaruwu. Ạvu Bulu uwa ubạtạ u na u dạnại. Reve u kuruwạ yi
ukere a yuwusaan yi avasa, ạvu gba vuma'a u kạmbạ gbaga. 9 Ana vuma wo
o'woi gbaga, reve ama e iɗa i memere mạ mini'i ạ kạrạ ạ tạwusạạ na ama e
le a na ạ ri nu ubanakun yạ Bulu ạvu u kạmbạto le gbaga. 10 Ama'a a ca tsu
tạ tsugbain lon, waru ana tsạạ kạrạ a ca tsu tạ ili biti i na tsu cigai.

Bulu rawa tạ ạ lyuci vạ Roma

11 Ana tsu yuwain woto ta'atsu a Malita, reve tsu teme mmalu a mala'a.
Ạvu tsu uwa a wantsun u na wi isawain e iɗa i memere mạ mini'i a mantsa
ma na mmalu a wantsun n shi n yuwan shi. Wantsun u lyuci wa Iskandariya
u ɗa u dạnại. A aaci a wantsu'un, iroci yu ushe'en vu mpishe vạ ạmạli a na
ạ tsu ɗe Kasata nạ Polu ɗa dạnại ɗe. 12 Ana tsu rawai ạ lyuci va Sirakusa, tsu
dạnu tạ pe rana ta'atsu. 13 Reve tsu uwa a wantsun ạvu tsu lyawa Sirakusa,
ạvu tsu kạrạ ạ tyo ubạtạ u na ạ tsu ɗe Rigiyun. Ana usana u tawai, upepu u
lapusa tạ ạ tyosu ugana, ạvu tsu rawa ạ lyuci va Putiyoli. 14 Ạtsumạ ạ lyuci
va Putiyoli tsu cina tạ pe ạzạ e Itoni, reve a pati tsu tsi isawan pe ne ele. Ana
tsu yuwain ajuma ạ tạ ne ele, ạvu tsu kạrạ ạ tyo ạ lyuci vạ Roma. 15 Ana ạzạ
e Itoni yạ Roma a uwwai a na tsu tạ lo o ure ạ tạwạ, reve ạ tạwạ a ga'aton tsu
e Eden a Apiya. Ozo o ro gba shi a ga'aton tsu tạ ubạtạ u na ạ tsu ɗe Cu'watan
Ta'atsu. Ana Bulu ene nle, reve u godyoo Ạsulạ reve u dạshi tsurạ ugbamu
wo okolo.

Bulu yuwan tạ adanshi ɗe Roma

16 Ana tsu uwai ạ lyuci vạ Roma, a lyawa tạ Bulu dạnạ ạyi ạ nde'en oɓolo
nạ ạsoja a na ạ pirishi yi.
17 Ana tsu yuwain rana ta'atsu, ạvu Bulu ɗe azagbain a Isra'ila ạtsumạ ạ
Roma. Ana o ɓolotoi ạvu u damma le, “Ạɗu ạzạ ạ vạ, ko na wo o'woi n yuwaan
ama ạ tsu unusu shi, n nusaan le ubạtạ e ili ya agadu a nkaya n tsu shi.
Suru nạ ne e reme mu tạ ạ Urishelima, ạvu a ca mu e ekere a ama ạ Roma
ugutsuwu. 18 Ele gba ạzạ ạ Roma e petelyuwe tạ adanshi ạ vạ, ạvu a ciga
a lyawa mu, adama a na e reme mu nu unusu u na u rawai o una mu shi.
19 Amma ana aza a Isra'ila ạ usu yi shi, ạyi ɗa i zuwai u reme numu m patiyi
ạ tyo na adanshi ạ vạ ubạtạ wa Kaisa mogono, ko na wo o'woi n ciga n 'yạwạ
na ama ạ tsu o ukobu wu uge'etosu shi. 20 Ạyi ɗa i zuwai n zamiyi ure u na
me ene ɗu, tsạrạ tsu dammulai ne'en, ana wo o'woi adama a vuma na aza a
Isra'ila e indanasa utạwu wạ yi u ɗa ạ nlạ numu na akani a nda.”

21 Reve ạ usu yi, “Ạtsu tsu uwwa adanshi ạ wu ubạtạ wa aza a Isra'ila
shi. Tsu tsurạ mpepelime n na a ɗanaa ntsu ɗe Yahuda shi. Waru tsu uwwa
adanshi o uwuyanu ạ wu ubạtạ wa aza a na a rawai shi. 22 Amma tsu ciga tạ
tsu uwwa yo okolo ạ wu. Ili i na ạtsu tsu revei ạyi ɗa, adama o ure wạ Ạsulạ
a sa'avu a nda na ama suru a yuwusan adanshi a vanvama adama ạ yi.”
23 Ana a zuwai urana u na a ga'an, reve ama nạ ạbundạ gba ạ tạwạ ubạtạ u
na u cu'wain. Diga usana hali ạ tyo ulivu u yuwusaan le tạ adanshi o tsugono
tsạ Ạsulạ. Ạvu u yuwan ulinga na atagada ạ Wilạ wa Musa na atagada a
Amạsulạ, tsạrạ u vadala le ạ kuru Yesu. 24 Ozo o ro e le ạ usu tạ ili i na u
damma nle, ozo o ro gba shi a 'yuwan tạ a na a ca okolo.
25 Ạvu a uwa mawasan vạni le, reve ạ kạrạ e bete'ushe. Ạ tyo o ukosu ạvu
Bulu damma, “Ruhu va Akiza damma tạ mejege, ana u yuwain adanshi nạ
nkaya n tsu o unạ wa Ishaya vumavạsulạ,
26 ‘Vu 'yạwạ vu damma ama ạ vạ,
“I ta uwwa adanshi ạ vạ,
agba yạạ tsurạ urevu wạ yi shi.
I te ene ili i na n yuwain,
agba yạạ dạnạ nu urevu wạ yi shi.
27 Suru nɗu i tạ no okolo ugbamu.
Atsuvu ạ ɗu a ula tạ,
esu ạ ɗu waru ạ tu upalu.
Yee ene shi, waru yaa uwwa adanshi shi,
waru yạạ tsurạ urevu shi.
Ni i shi a uwwa, ana i vadala tạ ạ tyo yạ'ạ vạ,
waru n shi tạ kạmbạto ɗu gbaga.” ’ ◊
28 “Adama a nda, n ciga tạ i reve Ạsulạ ạ lyungu tạ na alabari e iwawi, hali
ạ tyo e ekere a Atakpaci. Ele gba ạ tạ ushi.”
[29 Ana Bulu dammai ne, ạvu aza a Isra'ila ạ 'yon a lyawa ubạtạ'ạ, reve ạ
kạrạ a mawasan vạni le.]*
30 Bulu gba u dạnu tạ pe o u'wa u na wa tsupusa ikebe hali a'wan e re. Ạ
ushishi vuma na tạwại ubạtạ wạ yi suru. 31 Ạ shi a putsaa yi na alajiya shi. U
yuwusan tạ uritosu wạ Yesu Zagbain Za vi Iwawi, babu wovon.

◊ **28:27** Isha. 6:9-10. * **28:29** Akuci a Atagada o Ulinga wa Ajiya o ro ạ ri nu uguzu u nda shi.

Mepepelime mạ Bulu ạ tyo yạ Ạzạ ạ Roma

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

Bulu ɗana tạ mepepelime ma nda ạ tyo ạzạ e Itoni ạ Roma. A mantsa ma na Bulu ɗanai aatagada a nda koto shi u bura Roma shi. Roma lyuci gbain ɗa dạnại, waru ngono n na e ɗeyi Kaisa a yuwan tạ tsugono pe. Lyuci'i u dạnạ tạ nạ ạzạ o urevu ạbundạ pe. Bulu ɗana tạ nu ugbozu adama u cuɗuwa ili i na Kristi Zamawawa yuwain ạtsumạ e ifoɓi yạ Ạsulạ ạ tyo o uvaɗi.

Bulu fara tạ roco cine vuma suru oo o'wo za vu unusu e ekere ạ Ạsulạ, adama o ndolo a ɗa za suru o'woi wukasu nạ Ạsulạ. Vuma aa gura dạnạ ushiwun shi, amma Yesu tu ushiwun. Ana u kuwại kucci ɗa wo o'woi o unạ wa ama suru, waru Ạsulạ a ca tạ za suru na usuyi Yesu Kristi ucira u kucci'i.

Ạtsumạ a aatagada a nda, ạzạ e Itoni e te reve lon cine Yesu yuwain ạbạjini o ulinga adama u wawa le. E te isawan ugbamu ạtsumạ o ucawu wo okolo e le adama a na a gura reve mejege cine Ạsulạ ee inda le. Urevu u nda u ta zuwa a yuwan wuma mejege, waru u ta kamba le a damma ozo o ro adama e Yesu nạ cine waa wawa le fo.

Ili i na i ri pe ạtsumạ a aatagada a nda

1. Bulu ni ikaka ya Aalabari a Sa'ani ạ yi (1:1-17)
2. Za suru tạ nu unusu (1:18–3:20)
3. Ure u na Ạsulạ ạ ushishi ama (3:21–4:25)
4. Wuma u sa'avu adama ạ muwun mạ Ạsulạ (5:1–8:39)
5. Ạ te gba adama a ama a Isra'ila? (9:1–11:36)
6. Cine aa yuwan wuma u sa'avu wi icigi (12:1–15:13)
7. Ifoɓi yạ Bulu ni icạsu yạ yi (15:14–16:27)

Ucuɗuwu

1 Ạmu Bulu ɗa n ɗanai mepepelime ma nda. Ạmu aagbashi e Yesu Kristi Zamawawa ɗa. Ạsulạ a ɗangwa mu tạ mo o'wo aajiya,† reve u lyungu mu n 'yạwạ n yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani ạ yi.

2 Ɗe nu ujimu, Ạsulạ a yuwan tạ nzuwulai ma Alabari a Sa'ani a nda e ekere a amạsulạ ạ yi, ununa a ɗanai ạtsumạ a Aatagada a Akiza. 3-4 Alabari a Sa'ani'i u ta yuwusan adanshi adama a Mawun mạ yi, Yesu† Kristi Zagbain tsu. A matsan yi tạ vuma za na shi mawun ma tsukaya mo Mogono Dạwuda.† Agba Ruhu na ri akiza roco tạ nu ucira na Yesu Mawun mạ Ạsulạ ma ɗa, adama a na u 'yạsạn niyi o ukwạ. 5 O ure wạ Kristi Zamawawa ɗa, Ạsulạ a ca numu ulinga u sa'ani wa aajiya. Ulinga u nda adama o rono ama e iɗa suru ạ usu ạvu ạ kuru ɗa. N ta yuwusaan yi ulinga u nda. 6 Ạɗu fo i tạ pe ạtsumạ a ama a na Yesu Zamawawa ɗangwai.

7 N ta ɗanasaa ɗu aza a na ạ ri ạtsumạ ạ ạbạjini ạ lyuci vạ Roma† mepepelime ma nda. Ạsulạ a ciga ɗu tạ ạvu waru u ɗe ɗu yo o'wo ama a akiza ạ yi.

Lyawa Ạsulạ Dada tsu nạ Yesu Zagbain Zamawawa ca ɗu isa'ani na asuvu nden.

Bulu yuwain avasa ạvu waru u godyo

8 Lyawa n fara damma n godyo tạ Ạsulạ ạtsumạ a ala e Yesu Zamawawa adama ạ ɗu suru. N ta yuwusan ne adama a na ama a ta yuwusan adanshi o ucawu wo okolo ạ ɗu ubạtạ suru. 9 Ạsulạ e reve tạ a na n lyawai a yuwusaan ɗu avasa shi, n ta yuwusaan yi ạgạndạ no okolo ạ vạ suru waru n ta casu

Alabari a Sa'ani adama a Mawun mạ yi. 10 Mantsa ma na maa yuwusan
avasa biti, n tsu pati tạ Ạsulạ u lyawa mu m bura ɗu, waru u to o'wo ne nạ
Ạsulạ ạ usu.
11 N ciga tạ me ene ɗu, ạvu n ca ɗu cu'un va aba'un a na Ruhu vạ Ạsulạ ca
numu. U ta kamba ɗu i kungwa nu ucira ạtsumạ a Zagbain. 12 N ta dansa n
ciga tạ tsu kambulai nu ucawu wo okolo a na tsu ri nạ ạyi. Ucawu wo okolo
ạ ɗu u ta kamba mu, ucawu wo okolo ạ vạ waru u ta kamba ɗu. 13 N'utsạ n
vạ, n ciga ɗu tạ i reve na n tsu dạnạ tạ e ifoɓi i na maa bura ɗu. Agba ili i ro i
tsu gesheshe mu tạ kuci. N ciga tạ n zuwa ama ạ kuru Zamawawa ạtsumạ ạ
Roma, ununa n yuwain na akapi a Atakpaci.
14 Nạ n ciga n 'yuwan n yuwaan ama suru ạgạndạ: aza a na ạ ri Nheleni†
na aza a na Nheleni n ɗa shi, waru na aza a na ạ ri nu urevu na aza a na e
revei ili shi. 15 Ạyi ɗa i zuwai n ri no okolo n yuwaan ɗu alajiya a Alabari a
Sa'ani ạtsumạ ạ Roma.

Ucira wa Alabari a Sa'ani

16 Maa uwwusa wono adama a Alabari a Sa'ani† ạ Kristi Zamawawa shi,
adama a na ạyi ɗa ucira u na Ạsulạ aa yuwusaan ulinga adama u wawa za
na suru cayi okolo, o ufaru aza a Isra'ila reve ạ kuru na Atakpaci. 17 Alabari
a Sa'ani'i u to rocosu cine Ạsulạ aa tarasa ama nạ ạɓulạ† ạ mạkạkạn mạ yi,
ạyi ɗa o ure wu ucawu wo okolo diga o ufaru ạ tyo o ukosu. Unạtạ ni ili i na
Ādanshi ạ Ạsulạ a dammai, “Ạyi nda za na Ạsulạ a tarasa za vạ ạɓulạ ɗa ạ
mạkạkạn mạ yi, u tạ tsurạ wuma o unạ u na u cayi Ạsulạ okolo.” ◊

Ama suru a nusan tạ

18 Ạsulạ za na ri zuva u to rocosu cine waa uwwusa upan wa ama ạdama ạ
cu'un vu nusu ni iwuya i na aa yuwusan suru. E geshe tạ amayun ni iwuya i
le. 19 Ạsulạ a ta casu le ạtsumạlimạ adama a na e reve tạ ili i na i lobonoi na za
biti ee reve ạ tyo e ekere ạ Ạsulạ, adama a na Ạsulạ o roco le tạ ili i ndolo suru
a alanga e eteshe. 20 Ama aa gura ene ucira wạ Ạsulạ u na u ri babu ukotu nu
ure wa akiza u majiyan mạ yi shi. Diga ana Ạsulạ a yuwain uvaɗī, ili i na u
yuwain suru i roco tạ cine ạyi u ri. Adama o ndolo ama ạ ri nu ure u motạạ
shi. 21 Ko na e revei Ạsulạ, a 'yuwan ta a ca yi tsugbain ana Ạsulạ a amayun,
ạvu waru a 'yuwan o godyoo yi. Ana aa yuwan ne, reve majiyan me le mo
o'wo ili ye pere. Okolo o tsulo tse le tsa shiwan tạ ni irumbu. 22 A ta majiyan
ạ tạ nu ugbozu, reve gba o o'wo olo. 23 Aa yuwusaan Ạsulạ a tsugbain za na ri
wuma babu ukotu ạgạndạ shi. O unạ u ndolo, reve a uwa a yuwusaan ạmạli
ạgạndạ a na a yuwain oroci a ama a na ạạ dạnạ wuma babu ukotu shi, oɓolo
no oroci ạ nnunu, ni inama, ni iyo.
24 Adama a na a yuwusain ne, reve Ạsulạ a lyawa le e eneshe. Reve a
yuwan ili i na a cigai a yuwan suru, ạvu maluwa me iwuya me le ma zuwa
le e reme mayan mạ tsipere. 25 A 'yuwan tạ amayun ạ Ạsulạ ạvu ạ usu epen.
A yuwaan tạ ili i na Ạsulạ a yuwain ạgạndạ, ana a yuwaan za na yuwan nle
ạgạndạ. Ạyi ɗa za na ạạ ushishi ica babu ukotu. Ami.†
26 Adama a na ama a yuwain ili i ndolo, Ạsulạ a lyawa le tạ ạ kuru re wono
na a cigai. Ạmạci a yuwusan tsipere nạ ạmạci, agba ne ɗa wu ntsayi shi. 27 Ali
a ta yuwusan ne fo. A lyawa tạ o vosun nạ ạmạci reve e reme a uwwusa
maluwa ma na oo von na ali nạ ạbundạ lon. Reve a yuwan ili i wono vạni le,
ili i na i cina nle ạyi ɗa oforo adama o tsulo tsa na a yuwain.
28 Ama a yuwan tạ majiyan ili yạ ạɓulạ i ɗa shi ạ dạnạ nu urevu wa amayun
wạ Ạsulạ. Daɗa gba Ạsulạ a lyawa nle ạ kạrại no okolo e iwuya i le, ạvu u
lyawa le a yuwan ili i na yi ntsayi aa yuwan shi, ko ke'en. 29 Ạ tạ tapu nạ cu'un

◊ **1:17** Hab. 2:4; Gal. 3:11; M.Ib. 10:38.

vu unusu ni iwuya suru. A ciga tạ o ɓolotowo aciyele ili biti. A ta 'yuwusan ama. Ạ tạ tapu nạ tsushu'un. A ciga tạ mona, waru a ciga tạ a yuwan nlạngi vạni le. Ạ tạ ạ mpusunlại mu ugbozu. A ta majiyan me iwuya ạ tyo e ekere a ama. A ta yuwusan idami. 30 Ạ tạ lungususạ ama ala. A ta 'yuwusan Ạsulạ. Aa casu ko vuma tsugbain shi. Ạ tạ 'yạsạsạn avangaci. A ta cuwusa aciyele. A ta yuwusan mpolo a yuwan iwuya e re sa'avu. Aa yuwusaan mbara n le tsutoni shi. 31 A ta yuwusan tsulo. Ạ tạ bulusạ nzuwulai n le. O tsu roco isa'ani ko e ene iliyali yo ozo o ro shi. 32 E reve tạ na wilạ wạ Ạsulạ u dammai aza a na aa yuwusan nden n le ne tsunda, wu ntsaa tạ ạ kuwạ. Agba ili i ndolo i putsaa le a lyawa mayan me iwuya shi. Hali a ta gbagbusa ozo o ro a yuwan ne fo.

2

Uge'etosu wạ Ạsulạ

1 U ta yuwan i dạnạ adansa, “Kai! Icu'un ya ama a na vaa yuwusan adanshi adama e le ạ tạ ni iwuya lon!” Ạɗu gba fo ama a wuya a ɗa tse le, waru i ri nu ure u motạạ shi! A mantsa ma na yaa dansa ele ạzạ e iwuya a ɗa waru ạ tạ tsurạ ạtsumạlimạ, i to kototosu aciyạɗu, adama a na cu'un vi ili i na yaa yuwusan ɗaɗa ele fo aa yuwusan. 2 Tsu reve tạ Ạsulạ ạ tạ mejege a mantsa ma na wee ge'etosu ama a na aa yuwusan ili i nda. 3 I te ge'etosu aza a na aa yuwusan ili i na i ri ili yi idaba, agba ạɗu na aciyạɗu fo i ta yuwusan ili i na i ri ili yi idaba'a. I ta majiyan i ta gura la'a uge'etosu wạ Ạsulạ? 4 I tara isa'ani† yạ Ạsulạ ili i ro shi adama a na u tsu cashi ạtsumạlimạ lo shi, ạvu u yuwusan ankuri nạ ạɗu. Amayun i reve tạ ili i na i zuwai Ạsulạ oo rocosu ɗu isa'ani ạyi ɗa adama a na u ciga ɗu tạ i vadala ạ tyo yạ'ạ yi.

5 Agba i tạ na aciyogbamu reve i 'yuwan a vadala ubạtạ wạ Ạsulạ. U ta zuwa ɗu i sowo ạtsumạlimạ a na ạ kạrạlại, o urana u na woo roco upan wạ yi, reve u ge'eto mejege. 6 U ta cuwa ko u ca vuma suru ạtsumạlimạ e ekere e ili i na u yuwain. 7 Aza a na a lyuwai elime nạ mayan me ili i sa'ani adama a na a zama tsugbain ni ica nạ wuma u babu ukotu, Ạsulạ a ta ca le wuma'a. 8 Agba u tạ tsun upan nạ ạtsumạlimạ ạ yi a aci a aza a na aa yuwusan nden adama a uwwaa aciyele uyo'o goon, aza a na waru a 'yuwusan ạ kurusu amayun reve e reme mayan me ili i wuya. 9 Ạsulạ a ta zuwa aza a na aa yuwusan unusu kuci oo sowo ạtsumạlimạ, reve waru a uwwa mɓạlạ. Ili i nda i ta fara na aza a Isra'ila ne'en, reve o koso na Atakpaci. 10 Agba u ta ca za na aa yuwusan isa'ani biti, tsugbain, ni ica, na asuvu nden. Ili i nda i ta fara na aza a Isra'ila ne'en, ạvu o koso na Atakpaci. 11 Ne ɗa u ri adama a na Ạsulạ e te ge'etosu ama suru unạtạ.

12 Ạsulạ a ta ca Atakpaci ạtsumạlimạ na a yuwan unusu, ko na e revei Wilạ u na Ạsulạ a cayi Musa shi. Waru u ta ca aza a Isra'ila ạtsumạlimạ na a yuwan unusu, adama a na ạ tạ nạ Wilạ. 13 Ạsulạ ạ tsu kạmbạto ama ạzạ ạ ạɓulạ ạ mạkạkạn mạ yi adama a na a uwwai ili i na Wilạ waa dansa shi. Amma u tsu yuwan tạ ne na aa yuwusan ili i na Wilạ u dammai. 14 Ana Atakpaci, aza a na ạ ri nạ Wilạ shi, a yuwain majiyan na aciyele ạ kuru ili i na Wilạ u dammai, o roco tạ ạtsumạ o okolo e le e reve tạ ili i na i ri mejege ni ili i wuya. 15 O to rocosu na Wilạ u ri pe ạtsumạ e le, adama a na okolo e le e te ge'etosu le, adama e iwuya i na aa yuwusan, ko adansa le a na a ta yuwusan ili i sa'ani. 16 Ili i nda suru i ta fara o urana u na Ạsulạ ee ge'eto majiyan mo usokowu ma ama e ekere e Yesu Zamawawa. Alabari a Sa'ani a na maa yuwusan alajiya a damma tạ ne.

Aza a Isra'ila nạ Wilạ

17 Nạ ạvu za va Isra'ila ɗa, vu ta zuwusa ucira ạ Wilạ. Vu ta afalu ạvu vuma
vạ Ạsulạ ɗa lạngạ. 18 Vu reve tạ ili i na u ciga nuwu vu yuwan ni ili i na
waru vu revei ạ ri mejege, adama a na vu ritoi Wilạ. 19 Vu ta zuwusa ạvu
ɗa voo ronuso nrumbạ aɗanga waru ne ekan a aza a na ạ ri e irumbu. 20 Vu
ta zuwusa vu to roco olo ure u mejege, reve vu rito aza a na e revei ili shi. Vu
tạ nạ Wilạ, adama o ndolo a ɗa vu ri a majiyan vu reve tạ ili biti waru vu reve
tạ amayun suru. 21 Vu to ritosu ozo o ro, to, adama ạ nye vu ritoi aciyạwu shi?
Vu ta dansaa ozo o ro she e ivạ wan, ạvu gba a yuwusan wivu. 22 Vu damma
unusu u ɗa a yuwan tsipere, ạvu gba vu ta yuwusan ne. Vu damma u lobono
a yuwaan ạmạli ạgạndạ shi, agba vu tạ tsurusạ ili i na yaa uwusa wu ure u na
u ri ulobonu shi ạ ạ'isạ e le. 23 Vu to uvaɗu a na vu ri nạ Wilạ,† agba vu zuwa
ama a tara Ạsulạ ili i ro shi ana vu 'yuwain ạ kuru yi. 24 Ununa Adanshi ạ
Ạsulạ a dammai ɗa, “Atakpaci a ta yuwusan adanshi a vama e ekere ạ Ạsulạ
adama ạ ɗu.” ◊

25 Nạ ạvu za va Isra'ila ɗa, ạvu vu yuwan ili i na Wilạ u dammai vu yuwan,
na a paɗa wu uryumbu, ulinga we pere u ɗa shi. Amma nạ vu kuru Wilạ
shi, unạtạ u ɗa u ri nạ ạ shi a paɗa wu uryumbu shi. 26 A tsu paɗa Atakpaci
uryumbu shi, agba na a yuwan ili i na Wilạ u dammai, Ạsulạ a tara le tạ
gashi a paɗa le tạ uryumbu. 27 Ạsulạ e te ge'eto ɗu aza a Isra'ila, adama a na
Atakpaci na aciyele ạ tạ kurusu Wilạ'ạ. I tạ nạ Wilạ, waru i ushi tạ mapaɗa
mo uryumbu,† agba ạvu i 'yuwan ạ kuru Wilạ. Ạ tạ kurusu Wilạ ko na a paɗa
nle uryumbu shi.

28 O unạ u na ama a tarai ạvu za va Isra'ila ɗa, ạvu waru a paɗa wu
uryumbu, ili i ndolo i kạmbạto wu za va Isra'ila va amayun shi. 29 Ne ɗa shi,
za va Isra'ila vạ ạɓulạ ạyi ɗa za na okolo ạ yi ạ ri mejege nạ Ạsulạ. Uryumbu
wa amayun ạyi ɗa mapaɗa mo ukwan mạ lipu shi, amma ạyi ɗa uvadalasa
wo okolo za na ulinga u Ruhu vạ Ạsulạ ɗa. Agba uvadalu u ndolo ulinga u
Wilạ u na a ɗanai ɗa shi. Cu'un vuma ndolo tạ tsurusạ ica e ekere ạ Ạsulạ,
agba e ekere a ama shi.

3

1 Ele aza a Isra'ila ạ tạ ni ili i na akapi a ama ạ ri nạ ạyi shi? Ulobonu u ne u
ɗa na a paɗa le uryumbu? 2 U tu ulobonu e re nạ ạbundạ! Ure wu ufaru ạyi
ɗa Ạsulạ a lyawa tạ ikaka yạ yi e ekere a aza a Isra'ila.

3 Amayun a ɗa ozo o ro e le ạ usu ikaka'a shi. Ạyi ndolo ta gura putsaa a
na Ạsulạ a yuwan ili i na u yuwain nzuwulai? 4 Ko ke'en! Ko na ama suru oo
o'wo ạzạ e epen, Ạsulạ za va amayun ɗa. Adanshi ạ Ạsulạ a yuwan tạ adanshi
adama ạ yi,

“Mantsa ma na vu yuwain adanshi suru, ama suru e te reve a na amayun a
ɗa wu.
Mantsa ma na a tara nuwu ạ 'yạwạ ubạtạ wu uge'etosu, vu ta lyuwa aci e le.”
◊

5 Ama o ro a tsu damma tạ, “Nạ tsu yuwan unusu, u to rocosu a alanga e
eteshe a na Ạsulạ ạ ạɓulạ a ɗa. Adama o ndolo nạ Ạsulạ a ca tsu ạtsumạlimạ
reve tsu damma u nusaan tsu tạ.” (Ne ɗa ama aa gura damma.) 6 Mawasan
ma nda amayun a ɗa shi! Na amayun a ɗa a na Ạsulạ a tsu yuwan isa'ani
kuci shi, to, amayun waa gura yuwaan uvaɗi u nda uge'etosu shi. 7 Za ro
waru tsu damma tạ, “Nạ n yuwan epen, cine tsa ɗa Ạsulạ a damma a na ạmu
za vu unusu u ɗa reve u ca mu oforo, ne epen ạ vạ o roco tạ ili i na u dammai
amayun a ɗa reve u ca yi tsugbain?” 8 Nạ ne ɗa, vu ta gura damma, “Lyawa
tsu dạnại a yuwusan iwuya adama tsu cayi Ạsulạ tsugbain.” Ama o ro e isula

◊ **2:24** Isha. 52:5; Izk. 36:22. ◊ **3:4** Ica 51:4.

tsu tạ ana a dammai tsu ta yuwusan cu'un vu uritosu u ndolo. Amayun a ɗa shi! Ạsulạ e te ge'eto le ạtsumạ e ili i na aa yuwusan.

Babu za vạ ạɓulạ

9 To, cine tsa ɗa ạtsu aza a Isra'ila, tsu ta tarasa tsu la'a tạ akapi a ama a na a buwai? Ne ɗa u ri shi, ko ke'en! Tsu roco tạ ɗe unusu† u ta guɓusa aza a Isra'ila oɓolo na Atakpaci fo. 10 Adanshi ạ Ạsulạ a damma tsu tạ,
“Babu za vạ ạɓulạ.†
Ko vuma tạ.
11 Babu za vu ugbozu.
Babu vuma na a zamishi Ạsulạ.
12 Ama a vadalaa tạ Ạsulạ ucinạ suru.
Ama suru o o'wo tạ ama e pere.
Babu vuma na aa yuwusan ili yạ ạɓulạ.
Ko vuma tạ babu.” ◊
13 “Ạ tsu tạwạ tạ nu ukwạ adama a adanshi o unạ u le.
Adanshi e le ạ tạ tapu ne epen.”
“Ili i na aa dansa ạ tạ gashi tsukono tso yo.” ◊
14 “A ta yuwusaan ama unạ na adanshi a na ạ ri uyo'o shi kuci.” ◊
15 “Babu usạn u ɗa a tsu una ama.
16 Ubạtạ u na ạ tyoyi suru ạ tsu tạwạạ tạ nu ulungusu nạ ạtsumạlimạ.
17 A tsu yuwan ko ili i tạ i na aa zuwa ama a yuwan nden n sa'ani na akapi a ama shi.” ◊
18 “A uwwusa wovon wạ Ạsulạ shi.” ◊
19 Tsu reve tạ ili i na Wilạ u dammai suru, u ta yuwusan adanshi a ama a na Ạsulạ a cayi Wilạ'ạ. Ne ɗa u ri adama ama ạ tsurạ ure u motạạ wan, waru uvaɗi suru u reve u tạ nu unusu ạ mạkạkạn mạ Ạsulạ. 20 Ko za lo na a gura yuwan ili i na Wilạ u dammai suru shi, adama o ndolo Wilạ'ạ waa gura zuwa tsu tso o'wo ạzạ ạ ạɓulạ shi. Ili i na Wilạ waa yuwusan ạyi ɗa u zuwa tsu tsu reve cu'un vu nusu na tsaa yuwusan.

Ạsulạ ạ kạmbạto tsu tạ ạzạ ạ ạɓulạ

21 Amma gogo Ạsulạ o roco tạ ure u ro ko'o a na waa tarasa ama ạzạ ạ ạɓulạ. Wilạ'ạ ni iɗana ya Amạsulạ a yuwan tạ adanshi adama o ure u nda, amma utonishi u Wilạ wa Musa u ɗa shi. 22 Ạsulạ a ta tarasa ama ạzạ ạ ạɓulạ nạ ạ ushi Yesu Zamawawa za na ạạ zạ'wạ nusu le. Vuma suru to o'wo za vạ ạɓulạ e ekere ạ Ạsulạ o ure u nda, ko cu'un vuma ne ɗa u ri.
23 Ama suru a yuwan tạ unusu reve ạ gạsạ a tsugbain tsạ Ạsulạ. 24 Amma Ạsulạ a ta tarasa le ạzạ ạ ạɓulạ adama e isa'ani i na u cayi une'e pere. U yuwan tạ ili i ndolo e ekere e Yesu Zamawawa, za na kạmbạto ntsu fạạn ana wu zạ'wại nusu tsu. 25-26 Ạsulạ a ca tạ Yesu Zamawawa wo o'wo kucci† na ạ tạwạạ nạ nsạlạlại, o ure wu ucasu wo okolo e ekere a mpasa mạ yi. Ạsulạ a yuwan tạ ne adama u roco u tạ mejege, ana ɗe nạ ạcapạ u yuwain ankuri, reve u sakato nusu va ama. Agba gogo u tạ mejege ana waa tarasa za vu unusu na biti usuyi Yesu za vạ ạɓulạ e ekere ạ yi.
27 Tsu tạ ni ili i na yaa zuwa tsu tsu 'yạsạn avangaci adama a aciyạtsu? O'o, ana Ạsulạ ạ usu ntsu, adama e isa'ani i na tsu yuwain ɗa shi. Amma adama o ucawu wo okolo ạ tsu a ɗa. 28 Ạsulạ a zuwa tsu tạ tso o'wo mejege na aciyạyi adama a na tsu usuyi, amma adama a na tsu toniyi Wilạ u ɗa shi. 29 Ạsulạ a aza a Isra'ila a ɗa goon? O'o, ne ɗa shi! Ạyi fo Ạsulạ a Atakpaci a ɗa? Ee, ne ɗaɗa! 30 Ạsulạ ạ tạ a ɗa ạ ri lo, waru ure u tạ u ɗa u ri lo a na u tsu usu ama.

◊ **3:12** Ica 14:1-3; Ica 53:1-3. ◊ **3:13** Ica 5:9; Ica 140:3. ◊ **3:14** Ica 10:7. ◊ **3:17** Isha. 59:7-8. ◊ **3:18** Ica 36:1.

U tsu kạmbạto tạ ama mejege na aciyạyi goon nạ ạ usu. U ɓạlạ ko ele aza a Isra'ila a ɗa ko ele Atakpaci a ɗa shi. 31 Gogo a na tsu ri nu ucawu wo okolo, to, tsu ta vari Wilạ'ạ? Ko ke'en! Ucawu wo okolo u tsu zuwa tsu tạ tso o'wo na amayun e ili i na Wilạ u ciga ntsu tso o'wo.

4

Ucawu wo okolo a Ibrahim

1 Nye tsaa damma a na akaya ạ tsu Ibrahim ritoi adama o ucawu wo okolo? 2 Nạ Ạsulạ a tara yi za na ri mejege adama e ili i na u yuwain, to, u tạ dạnạ ni ili i na waa yuwaan afalu. Agba waa yuwan ne e ekere ạ Ạsulạ shi. 3 Adanshi ạ Ạsulạ a damma, “Ibrahim ca tạ Ạsulạ okolo, adama o ndolo a ɗa Ạsulạ a kece niyi za vạ ạɓulạ.” ◊

4 Nạ vuma linga, a ciga a 'yuwan a tsu tsupa yi tạ adama o ulinga u na u yuwain. Ikebe i ndolo une'e u ɗa shi. 5 Agba vaa zuwa Ạsulạ a tara wu za vạ ạɓulạ† adama e ili i na vu yuwain shi. Ạsulạ a tsu tara tạ ạzạ o unusu ạzạ ạɓulạ goon adama a na a ca niyi okolo. 6 Ne ɗa fo Dạwuda dammai ana u yuwain adanshi ạ mạzạngạ ma vuma na Ạsulạ e kecei za vạ ạɓulạ, ko na wo o'woi ạɓulạ'ạ adama e ili i na vuma'a u yuwain ɗa shi:

7 “Ama a na a yuwain ili i wuya i na Ạsulạ a yuwayin gafura,
ạ tạ nạ mạzạngạ ma amayun.
Ạsulạ a tawa tạ unusu u le.
8 Ama o ndolo ạ tạ nạ mạzạngạ,
aza a na Ạsulazuva aa cuwusan nu unusu u le waru shi.” ◊

9 Mạzạngạ ma na Dạwuda yuwain adanshi ạ yi, wo o'wo tạ za va aza a na a paɗai uryumbu goon? O'o, ko ke'en! Wo o'wo tạ za va aza a na a paɗai uryumbu shi fo. Adama a na tsu damma tạ ɗe ili i na Adanshi ạ Ạsulạ a dammai, “Ibrahim ca tạ Ạsulạ okolo, reve gba Ạsulạ e kece yi za vạ ạɓulạ.” 10 Cine tsa ɗa ili i nda i farai? Ạsulạ ạ ushi tạ Ibrahim kafu a paɗa yi uryumbu, ko cina a paɗa yi? Ạsulạ ạ ushi yi tạ kafu a paɗa yi uryumbu. 11 Uryumbu'u iroci i ɗa na Ibrahim cayi ɗe okolo waru Ạsulạ ạ ushi yi tạ ɗe reve u kece yi za vạ ạɓulạ, ko kafu a paɗa yi uryumbu. Adama o ndolo Ibrahim ɗa dada va aza a na a cayi okolo e le, agba a paɗa le uryumbu shi. O o'wo tạ ạzạ ạ ạɓulạ e ekere ạ Ạsulạ adama o ucawu wo okolo e le. 12 Waru Ibrahim dada va aza a na a paɗai uryumbu ɗa fo, amma she nạ ạ ri nạ cu'un vu ucawu wo okolo a na Ibrahim shi nạ ạyi kafu a paɗa yi uryumbu.

Nzuwulai adama aza na ạ ri nu ucawu wo okolo

13 Ạsulạ a yuwaan tạ Ibrahim nạ muwun n tsukaya mạ yi nzuwulai n na waa ca le uvaɗi. Ạsulạ a yuwan ne adama a na Ibrahim kuruyi Wilạ shi, amma adama a na ucawu wo okolo ạ yi ubạtạ wạ Ạsulạ u zuwa tạ a tara yi za vạ ạɓulạ. 14 Na ama ạ ushi ili i na Ạsulạ a yuwain nzuwulai adama e itoni i Wilạ, to, ucawu wo okolo wo o'wo tạ ili ye pere. Waru nzuwulai mạ Ạsulạ ạ tyo ya Ibrahim wo o'wo tạ ili ye pere fo. 15 Ạsulạ a tsu yuwan tạ upan na ama ạ kuɗạ ạ kuru Wilạ. Nạ wilạ u shi lo shi, vuma shi a kuɗa wilạ'ạ shi.

16 Adama o ndolo ạ tạ ushi nzuwulai mạ Ạsulạ a mantsa ma na a cayi okolo. U ta casu yi pere, waru e reve tạ ạ tạ ushi yi. Nạ ạ kuru Wilạ† wa aza a Isra'ila, ko ạ kuɗạ ạ kuru yi, ạ tạ ushi yi nạ ạ ri nu ucawu wo okolo tsa Ibrahim. Adama a na Ibrahim ạyi ɗa dada va aza a na a cayi okolo suru. 17 Ununa Adanshi ạ Ạsulạ a dammai ana Ạsulạ a dammai Ibrahim,† “N zuwa wu tạ vo o'wo dada vi iɗa yạ ạbundạ.” ◊ A yuwaan tạ Ibrahim nzuwulai n nda adama a na u cayi

◊ **4:3** Ufr. 15:6. ◊ **4:8** Ica 32:1-2. ◊ **4:17** Ufr. 17:5.

Ạsulạ okolo, za na tsu 'yạsạn ạkwạkwạ ạ kạmbạ wuma reve waru u yuwan ili i sa'avu yu utạ ạtsumạ e ili i na i ri lo shi.
18 Ana Ạsulạ a yuwayin Ibrahim nzuwulai a na u to o'wo dada vi iɗa yạ ạbundạ, Ibrahim usu tạ. Ạsulạ waru a damma tạ, “Muwun n tsukaya mạ wu n to o'wo ạbundạ tse italyo'o,” ◊ ko na wo o'woi cu'un vu nzuwulai n ndolo u rotso tạ gashi waa yuwan shi. 19 Reve Ibrahim lyuwa elime nu ucawu wo okolo, ko na u shi na a'wan a na a rawai zuzu nu ukpaku, na ạ shi a putsaa yi a na wo o'wo dada. Saratu† ka vạ yi fo u shi tạ u kutsa, agba koto u shi u matsan shi. 20 Ibrahim zuwa tạ okolo na Ạsulạ a ta gura yuwan ili i na u yuwain nzuwulai, agba u bulạ shi. Ucawu wo okolo ạ yi u shiton yi tạ nu ucira, ạvu u ca Ạsulạ tsugbain. 21 U tara tạ suru suru na Ạsulạ aa gura yuwan ili i na u yuwain nzuwulai. 22 Reve gba adama o ucawu wo okolo a Ibrahim, “Ạsulạ e kece yi za vạ ạɓulạ.”† 23 Ana Adanshi ạ Ạsulạ a dammai “Ạsulạ e kece yi tạ za vạ ạɓulạ,” a ɗana yi adama a Ibrahim goon shi. 24 A ɗana tạ ne adama ạ tsu fo, adama a damma tsu na Ạsulạ ee kece tsu fo ạzạ ạ ạɓulạ nạ tsu ca Ạsulạ okolo, za na 'yạsạin Yesu Zagbain tsu ạtsumạ ạ ạkwạkwạ. 25 Ạsulạ a ca tạ Yesu adama u kuwạ adama o unusu u tsu, ạvu waru u 'yạsạn yi, adama Ạsulạ ạ usu tsu.

5

Ucawu wo okolo u tsu tạwạ tạ nạ mạzạngạ

1 Ạsulạ ạ usu tsu tạ o ure wu ucawu wo okolo. Gogo tsu tạ na asuvu nden nạ Ạsulạ adama e ili i na Yesu Zamawawa Zagbain tsu yuwaan ntsu. 2 U yuwaan tsu tạ ure adama tsu uwa ạtsumạ e isa'ani† yạ Ạsulạ adama a na tsu ushiyi Zamawawa. Tsu ta yuwusan mạzạngạ adama a na tsu tạ pe na akunda ạtsumạ a tsugbain tsạ Ạsulạ. 3 Tsu tạ waru nạ mạzạngạ ạtsumạ a addama, adama a na tsu reve tạ ele nda ạ tsu tạwạạ tạ nạ makaɓa ma asuvu ạtsumạ ạ tsu. 4 Makaɓa ma asuvu ma ɗa ma tsu lapula tsu nden, waru ulapulu wu nden n ɗaɗa u tsu tạwạạ nu uzuwu wo okolo.
5 Nạ tsu ri nạ cu'un vu uzuwu wo okolo o ndolo, woo rono tsu e iɗa shi. Ili i nda i fara tạ adama a na Ạsulạ a ca ntsu Ruhu va Akiza, za na shitoyin okolo ạ tsu ni icigi yạ yi.
6 Zamawawa kuwạ tạ adama ạ tsu mantsa ma na tsu kuɗại a kamba aciyạtsu, ko na tsu dạnại ạzạ o unusu. 7 Ili yu usạn i ɗa nanza ciga u kuwạ adama u wawa nanza na ạạ kurusu Wilạ. Amma u ta gura o'wo u kuwạ adama u wawa wuma wu za na a yuwusaan ozo o ro isa'ani kuci. 8 Amma Ạsulạ o roco tsu tạ ạbạjini e icigi ana u lyunguyi Zamawawa tsạrạ u kuwạ adama ạ tsu a mantsa ma na tsu dạnại ạzạ o unusu.
9 Gogo Ạsulạ e te keceshe tsu ạzạ ạ ạɓulạ adama a mpasa mu Zamawawa, waru tsu reve tạ u ta wawa tsu o upan wạ Ạsulạ. 10 Ko na tsu dạnại n'yuwatan mạ Ạsulạ, u kạmbạto tsu tạ n'utsạ mạ yi, adama a na Mawun mạ yi mạ kuwại adama ạ tsu. Gogo a na tso o'woi n'utsạ mạ Ạsulạ, tsu reve tạ amayun a ɗa a na waa wawa tsu e ekere a wuma u Mawun mạ yi. 11 Ạyi ndolo ɗa goon shi, amma tsu yuwan tạ mạzạngạ adama e ili i na Ạsulạ a yuwain e ekere a Zagbain tsu Yesu Zamawawa, za na kạmbạto ntsu n'utsạ mạ Ạsulạ.

Adạmu nạ Zamawawa

12 Unusu u uwa tạ ạtsumạ o uvaɗī adama e ili i na vuma tạ yuwain, ạvu unusu'u u tạwạạ nu ukwạ. Ạyi ɗa i zuwai ciga 'yuwan vuma suru kuwạ adama a na vuma suru yuwain unusu. 13 Unusu u tạ pa ạtsumạ o uvaɗī kafu Ạsulạ a ca Musa Wilạ. Ạsulạ aa cuwusan nu unusu'u shi a mantsa mo ndolo,

◊ **4:18** Ufr. 15:5.

adama a na Wilạ u dạnạ lo shi. 14 Amma diga a mantsa ma Adạmu† ạ tyo a mantsa ma Musa, suru nle ạ kuwạ tạ, ko na koto ạ shi a 'yuwain a yuwan ili i na Ạsulạ a damma nle a yuwan shi, cine Adạmu yuwain.

E re ro Adạmu cu'un vu Zamawawa ɗa za na tạwại nạ ạcapa. 15 Amma ejere'e unạtạ u ɗa ạ ri shi, adama a na une'e wạ Ạsulạ u ri tsu unusu wa Adạmu shi. Amayun a ɗa ama nạ ạbundạ ạ kuwạ tạ adama o unusu u vuma tạ ndolo. Amma isa'ani yạ Ạsulạ i la'a tạ mgbain lon, waru ama nạ ạbundạ ạ tsurạ tạ une'e u wuma wạ Ạsulạ adama e isa'ani i vuma tạ. Vuma ndolo ạyi ɗa Yesu Zamawawa. 16 Waru ili i na une'e pere wạ Ạsulạ u tạwạyi u tawa tạ ko'o ni ili i na unusu u vuma tạ u tạwạyi. Ana Adạmu yuwain unusu, Ạsulạ ạ tsu ge'eto tạ reve waru u ca ạtsumạlimạ. Amma Ạsulạ ạ usu tsu tạ adama o une'e wi isa'ani u na u cayi, ko tsu yuwan unusu wạ ạbundạ. 17 Unusu u vuma tạ nda, ạyi Adạmu, u tạwạạ tạ nu ukwạ ạvu wo o'wo mogono e ekere ạ tsu. Amma ili i na Yesu Zamawawa yuwain la'a tạ ili i ndolo nạ ạbundạ lon. Ạsulạ ạ tạ ni isa'ani lon e ekere ạ tsu, waru u usu tsu tạ adama e Yesu. Adama o ndolo tsu tạ tsurạ wuma reve tsu lyuwa aci o unusu nu ukwạ.

18 Unusu u tạ wa Adạmu u tạwạạ tạ nạ ạtsumạlimạ o ukwạ ạ tyo a ama suru. Ne ɗa waru, ili yạ ạɓulạ i tạ i na Yesu Zamawawa yuwain u zuwa tạ ama suru o o'wo mejege e ekere ạ Ạsulạ. Ạyi ɗa u tạwạyi nạ wuma wa amayun e ekere a ama suru. 19 Adạmu 'yuwan tạ o toni Ạsulạ, ne ɗa u zuwai ama nạ ạbundạ o o'woi ạzạ o unusu. Ạvu Yesu Zamawawa yuwan tsutoni nạ Ạsulạ, waru u ta zuwa yi u kạmbạto ama nạ ạbundạ ạzạ ạ ạɓulạ ạ mạkạkạn mạ yi.

20 Amma Ạsulạ a ca tạ Wilạ adama ama suru e reve cine ạ ri nu unusu. Amma a na ama a lyuwusa elime ạtsumạ o unusu, Ạsulạ waru a lyuwusa elime ạtsumạ e isa'ani yạ yi. 21 Unusu u ta yuwusan tsugono a aci a ama suru, reve u tạwạạ le nu ukwạ. Ne ɗa waru gogo, isa'ani yạ Ạsulạ yaa yuwusan tsugono, waru u usu tsu tạ adama e Yesu Zagbain Zamawawa tsu. Ạyi ili i nda i ɗa i tạwạạ ntsu nạ wuma u babu ukotu.

6

Unusu u ri nu ucira shi

1 Tsu ta majiyan tsu lyuwai elime nạ mayan mo unusu† adama isa'ani† yạ Ạsulạ i lyuwa elime? 2 O'o, ko ke'en! E icigi yu unusu, to, ạtsu ạkwạkwạ a ɗa, adama o ndolo cine tsaa lyuwai elime nạ mayan mo unusu? 3 Yi icina tạ na suru ntsu tso o'woi ili i tạ nạ Zamawawa ana ạ rumbu ntsu? Ana ạ rumbu ntsu, tsu kuwạ tạ cine ạyi u kuwại. 4 Ana ạ rumbu† ntsu, wo o'wo tạ ạ ciɗo tsu tạ oɓolo nạ ạyi adama a na tsu kuwạ tạ oɓolo nạ ạyi. Dada'a u zuwa tạ Zamawawa kạmbisạ wuma e ekere a tsugbain nu ucira wạ yi. Ne ɗa waru, u zuwa ntsu fo tso o'woi wuma ko'o o ure u sa'avu.

5 Zamawawa kuwạ tạ, ạtsu fo gba tsu ɓoluloi tạ nạ ạyi o ukwạ. Ne ɗa gba Ạsulạ aa zuwa tsu tsu kạmbisạ wuma ununa u zuwai Zamawawa kạmbisại wuma. 6 Tsu reve tạ o una tạ ama a na tsu shi nu ujimu a akpata† nạ Yesu adama a na unusu u lambai ucira wạ yi ạtsumạ a wuma u tsu. Ạsulạ a yuwan tạ ne adama lipu vu nusu tsu ạ dạshi o'wo agbashi o unusu wan. 7 Ne ɗa u ri, mantsa ma na vuma kuwại biti u fạtsạ tạ e ekere o unusu, unusu u ri nu ucira a aci ạ yi waru shi.

8 Nạ tsu kuwạ oɓolo nạ Zamawawa, tsu reve tạ na tsạạ dạnạ wuma nạ ạyi waru. 9 Ạ 'yạsạn tạ Zamawawa ạtsumạ ạ ạkwạkwạ, agba tsu reve tạ u buwa ạ kuwạ shi. Ukwạ u ri nu ucira a aci ạ yi gogo shi. 10 Ana Zamawawa kuwại, u kuwạ tạ u tạ adama u lyuwa aci o unusu, agba wạạ dạshi kuwạ shi, ko ke'en. Gogo nda u tạ nạ wuma u sa'avu, waru wuma u sa'avu wạ yi u to oɓolo nạ

Ạsulạ. 11 Ne ɗa waru, i tara aciyạɗu tsạ ạkwạkwạ ạ tyo e ili i na i ri unusu, agba i tạ wuma oɓolo nạ Ạsulạ e ekere e Yesu Zamawawa.

12 Adama o ndolo she i lyawa unusu u yuwusan tsugono a aci ạ ɗu pa o uvaɗi wan. She i kuru ili i wuya i na i cigai i yuwan wan. 13 She i lyawa upasu u na ạtsumạ ạ lipu ɗu wo o'wo ili i mayan mo unusu wan. Amma o unạ u ndolo, i ca Ạsulạ aciyạɗu suru suru adama a na i tạ tsa ama a na ạ shi ukwạ, amma ạvu Ạsulạ a zuwa ɗu yo o'wo wuma. I ca Ạsulạ lipu ɗu suru suru adama i yuwan ili i na i ri mejege, waru reve i tạwạạ Ạsulạ nạ tsugbain. 14 Unusu u buwa a yuwan tsugono a aci ạ ɗu shi. Isa'ani yạ Ạsulạ i ɗa yaa yuwusan tsugono tsạ ɗu, agba Wilạ shi.

Aagbashi a na aa yuwusan ili i na Ạsulạ a cigai

15 Adama o ndolo, u ta dansa tsu ta lyuwa elime nu unusu fạạn, ana wo o'woi isa'ani yạ Ạsulạ i ɗa yaa yuwusan tsugono a aci ạ tsu, agba Wilạ shi? Ko ke'en, ne ɗa shi! 16 I reve tạ ili i na i ɗangwai i toni suru wo o'wo tạ zagbain ɗu. I ta gura ɗangwa unusu, za na tsu tạwạạ nu ukwạ, ko i ta gura ɗangwa i toni Ạsulạ, ạvu yo o'wo ạzạ ạ ạɓulạ e ekere ạ yi. 17 Ɗe ạcạpạ, agbashi o unusu a ɗa i shi. Amma n godyo tạ Ạsulạ a na i toniyi uritosu u na i usuyi i kuru mejege. 18 Ạsulạ ạ bạɗạ ɗu tạ e ekere o ucira wu unusu, ạvu yo o'wo agbashi ạ Ạsulạ adama i yuwan ili i na i ri mejege.

19 N yuwan tạ adanshi ni iroci yi vaɗilimạ adama i tara ili i na maa dansa babu usạn. Ɗe ạcạpạ, i lyawa tạ aciyạɗu yo o'wo agbashi e ekere o unusu ni iwuya. Gogo gba i ciga i 'yuwan i ɗangwa yo o'wo agbashi e ekere ạ ạɓulạ adama yo o'wo aza a akiza.

20 Ɗe ạcạpạ, ana i shi agbashi o unusu, i shi adama e ili yạ ạɓulạ shi. 21 Nye i ɗa i tsurại a mantsa mo ndolo a na i yuwusain iwuya? Gogo gba i ta uwwusa wono u le. Ili i ndolo ukwạ u ɗa goon u tsu tạwạạ. 22 Gogo nda Ạsulạ ạ bạɗạ ɗu tạ e ekere o ucira wu unusu, reve yo o'wo agbashi ạ yi. Gogo i ta yuwusan ili i na yạạ tạwusạ nạ nden ma akiza, reve i koso a wuma u na woo koto shi. 23 Atsupu o unusu† ukwạ u ɗa, amma Ạsulạ a ca tsu tạ wuma u babu ukotu pere e ekere e Yesu Zamawawa Zagbain tsu.

7

Iroci ubạtạ u lolo

1 Ama ạ vạ, suru nɗu i reve tạ Wilạ wa Musa. Adama o ndolo i reve tạ na Wilạ u tsu yuwan tạ tsugono a aci a ama ele ubuwu wuma goon. 2 Iroci, nạ ka olo, wilạ wu nlạ yi tạ nạ vali vạ yi, nạ vali'i u ri wuma. Amma nu u kuwạ, wilạ u lolo u buwa wunlu nạ ạyi shi. 3 Agba nạ wo olo vali ro vali vạ yi ubuwu wuma, Wilạ u damma u ta yuwusan tsipere. Amma nạ vali vạ yi kuwạ u tạ fạạn e ekere ạ wilạ u lolo, waru u yuwan tsipere shi, ko nạ wo olo vali ro.

4 Ama ạ vạ, ne ɗa u ri yạ'ạ ɗu. Wilạ u buwa o tsugono a aci ạ ɗu shi, adama a na i kuwạ tạ o ucira wạ yi ana i kuwại nạ Zamawawa a akpata.† Gogo gba i to oɓolo nạ za na ạ 'yạsạin ạtsumạ ạ ạkwạkwạ, adama tsu yuwayin Ạsulạ ạgandạ. 5 Ɗe ạcạpạ, upasu u lipu u tsu za na ri nu unusu tsu yuwan tạ tsugono tsạ tsu. Wilạ u zuwa tsu tạ tsu ciga mayan me ili i na i ri unusu u na u yuwain tsugono tsạ lipu tsu. Waru adama o ndolo, ili i na tsu yuwain biti u tạwạto tsu tạ o ukwạ. 6 Agba Wilạ u buwa a yuwusan tsugono tsạ tsu shi. Tsu tạ gashi ạkwạkwạ, waru Wilạ wạạ tsurạ ucira a aci ạ tsu shi, ko ke'en. Gogo tsu ta gura yuwaan Ạsulạ ạgandạ o ure u sa'avu nạ Ruhu vạ yi o ronuso tsu aɗanga, agba a akuci o ure u Wilạ u na a ɗanai shi.

Wilạ nu unusu

7 I tạ dạnạ a majiyan gashi n ta dansa unusu nạ Wilạ ili i tạ i ɗa. Ne ɗa u ri shi! Amma Wilạ u ɗa u zuwa numu n revei ili i na ạ tsu ɗe unusu. Iroci, n shi n reve ili i na waa dansa she vuma ciga ili yi za ro shi wan, she na Wilạ u damma numu she n yuwan ne wan. 8 Unusu u ɗa u tsurại ure e ekere ạ wilạ u nda, ɗaɗa u zuwa numu n dạnạ nạ tsushu'un icu'un icu'un. Nạ Wilạ u shi lo shi, unusu u shi ạ tsurạ ucira u nda shi. 9 Ko ili i shi i ɓạlạ mu shi kafu n reve ili i na Wilạ u dammai u lobono tạ n yuwan. Amma ana n reve niyi, n reve tạ na n yuwain unusu waru za vu unusu ɗa n shi, za na ạạ kuwạ. 10 Wilạ u na u shi a zuwaa mu wuma, ạyi ɗa u kạmbisại, u zuwaa numu ukwạ.

11 Unusu u tsurạ tạ ure u na wạạ pusạn mu ugbozu, reve u yuwan ulinga nạ Wilạ'ạ adama wu una mu. 12 Suru nạ ne, Wilạ'ạ a aciyạyi u tạ na akiza, ili i na waru u dammai ạ tạ na akiza nạ mejege. 13 N ta dansa ili i na i ri ulobonu u ta zuwusaa mu ukwạ? O'o, ko ke'en! Unusu u ɗa u tarai ili i na i ri ulobonu reve u yuwan ulinga nạ ạyi adama u tạwạạ mu nu ukwạ. Ili i nda i fara tạ adama n reve ili i na unusu u rotsoi na amayun. Ili i na i zuwai Wilạ u ri lo ạyi ɗa adama u roco na unusu ili i wuya i ɗa lon.

Mpolo adama a yuwan unusu wan

14 Tsu reve tạ Wilạ ili i sa'ani i ɗa. Wilạ u ɗa wạạ tạwusạạ na addama shi, amma ạmu ɗa, adama a na ạmu vuma ɗa goon. Adama o ndolo, unusu u ta yuwusan tsugono a aci ạ vạ gashi ạmu aagbashi ạ yi a ɗa. 15 N reve ili i na i zuwai maa yuwusan ili i na maa yuwusan shi. N ciga tạ n yuwan ili i na i ri mejege na amayun, agba maa yuwusan yi shi. O unạ u ndolo, reve n reme a yuwusan ili i na n 'yuwain. 16 N reve tạ na ili i na maa yuwusan mejege ma ɗa shi, ạyi nda u roco tạ n usu tạ Wilạ u tu ulobonu. 17 Adama o ndolo ạmu ɗa maa yuwusan ili i wuya i nda shi. Unusu u na u ri nden ạtsumạ ạ vạ a ɗa a yuwusan le. 18 Upasu u wuma u vạ u na u ri akuci nu unusu u lyawa mu n yuwan ili i na i ri ulobonu shi, ko ke'en. Ko nạ n shi n ciga n yuwan ili i sa'ani, n tsu gura shi. 19 Nạ n ciga n yuwan isa'ani, n tsu yuwan shi. Waru nạ n ri o mpolo n kuɗạ a yuwan unusu, reve gba me eneshe ạmu ɗa nda a yuwusan yi. 20 Agba nạ maa yuwusan ili i na n cigai n yuwan shi, ạmu ɗa na amayun maa yuwusan yi shi. Unusu u na u ri ạtsumạ ạ vạ ạyi ɗa waa yuwusan yi.

21 Apa ili i na me enei a wuma u vạ, nạ n ciga n yuwan ili i sa'ani ạvu n cina aciyạvạ a yuwusan iwuya. 22 Okolo ạ vạ ạ tạ mạzạngạ adama ạ wilạ u na wu utại ubạtạ wạ Ạsulạ. 23 Agba reve n cina ubạtạ biti ạtsumạ ạ vạ ili i ro a yuwusan nlạngi ni ili i na okolo ạ vạ a cigai a yuwan, reve u kạmbạto mu aagbashi o unusu u na waa yuwusan tsugono tse ili i na maa yuwusan suru. 24 Adama o ndolo, okolo ạ vạ ạ dạnu shi! Zane ɗa o utạạ mu e ekere ạ lipu nda na aa zuwusa mu ukwạ? 25 N godyo tạ Ạsulạ adama e Yesu Zamawawa Zagbain tsu, ạyi ɗa za na wawa numu.

Nda cine n ri: o okolo ạ vạ, n ciga tạ n kuru wilạ wạ Ạsulạ, agba upasu u lipu vạ u na u cigai u yuwusan unusu, wo o'woto mu tạ aagbashi o unusu.

8

Lyawa Ruhu va Akiza yuwan tsugono

1 Adama o ndolo, nạ ạɗu ạzạ e Yesu Kristi Zamawawa ɗa, Ạsulạ ee ge'eto reve waru u kototo ɗu shi. 2 Adama a na ạɗu ạzạ ạ yi a ɗa, Ruhu va Akiza na tsu tạwạạ nạ wuma u bạɗạ ɗu tạ yo o'wo fạạn e ekere o ucira wu unusu u na u tsu tạwạạ nu ukwạ. 3 Ạyi Wilạ wa Musa u ri nu ucira u na waa wawa tsu shi, adama a na ạtsu na aciyạtsu ạzạ o unusu a ɗa tsu dạnại. Amma Ạsulạ a yuwan tạ ili i na Wilạ waa gura yuwan ne shi. U lyungu tạ Mawun mạ yi ạ tyo o uvadī nạ lipu tsạ tsu, ili i na i tawai ko'o ạyi ɗa lipu tsu tạ nu unusu.

Ạsulạ o kototo tạ ucira wu unusu u na waa yuwusan tsugono ạ lipu tsu, ana u ca ntsu Mawun mạ yi tsạ kucci adama ạ nusu tsu. 4 A yuwan tạ ne adama a tsupa suru atsupu e mejege a na wilạ u dammai a aci ạ tsu, ạtsu na tsoo tono Ruhu, agba tsạạ kurusu ili i na lipu cigai shi.

5 Na ama a lyawa ili yu unusu i na ele a cigai a yuwan, i yuwan tsugono a aci e le, a tsu yuwusan tạ majiyan mo unusu kuci. Amma aza a na a lyawai Ruhu yuwain tsugono a aci e le, a tsu yuwusan tạ majiyan me ili i na yaa zuwa Ruhu'u waa uwwa uyo'o u le. 6 Ni icigi i mayan me ili i wuya ma ɗa maa yuwusan tsugono a aci a vuma, u tạ kuwạ. Amma nạ Ruhu ɗa a yuwusan tsugono a aci a vuma, u tạ dạnạ nạ wuma na asuvu nden. 7 Ni icigi i mayan mo unusu ma ɗa maa yuwusan tsugono a aci a vuma, kuci ɗa waa yuwusan nlạngi nạ Ạsulạ. U tsu toni ili i na Ạsulạ a dammai u yuwan shi. Amayun a ɗa, waa gura yuwan tsundolo shi. 8 Aza a na a lyawai she ili i na lipu le damma nle a yuwan ɗaɗa aa yuwusan, aa zuwa Ạsulạ a uwwa uyo'o u le shi.

9 Amma ạɗu i lyawa ili yu unusu u na i cigai i lyuwa elime a yuwusan tsugono a aci ạ ɗu shi. Amma Ruhu va Akiza tạ pe nden ạtsumạ ạ ɗu, amayun u ta yuwusan tsugono tsạ ɗu. (Amma i cuwan za na ri nạ Ruhu vu Zamawawa nden ạtsumạ ạ yi shi, ạyi za vi Itoni ɗa shi, ko ke'en.) 10 Lipu ɗu tạ kuwạ adama o unusu. Amma nạ Zamawawa ri nden ạtsumạ ạ ɗu, Ruhu ta ca ɗu wuma, adama a na Zamawawa kạmbạto ɗu tạ ạzạ ạ ạɓulạ e ekere ạ Ạsulạ. 11 Ruhu vạ Ạsulạ na 'yạsạin Yesu o ukwạ tạ pe nden o okolo ạ ɗu. Ạyi na u 'yạsạin Yesu o ukwạ u ta ca lipu ɗu na ạ kuwạ wuma, e ekere ạ Ruhu vạ yi na ri pe nden ạtsumạ ạ ɗu'u.

12 Adama o ndolo ama ạ vạ, tsu ciga tsu 'yuwan tsu yuwain nden n na Ruhu vạ Ạsulạ damma ntsu tsu yuwan. Tsu ciga tsu 'yuwan tsu yuwain cine tsu cigai tsu yuwan wan, adama a na ạtsu na aciyạtsu ạzạ o unusu a ɗa. 13 Ili i na i zuwai ạyi ɗa, ni i lyuwa elime nạ mayan mo unusu u na i cigai, i tạ kuwạ. Amma ni i lyawa Ruhu kamba ɗu i lyawa mayan mo unusu, i tạ tsurạ wuma wa amayun. 14 Muwun ma amayun mạ Ạsulạ ele ɗa aza a na Ruhu vạ Ạsulạ o ronuso le aɗanga. 15 Adama a na Ruhu na Ạsulạ a ca nɗu u kạmbạto ɗu agbashi a na aa uwwa wovon shi. Amma, ạyi Ruhu u kạmbạto ɗu tạ yo o'wo muwun mạ Ạsulạ, waru ạyi Ruhu'u u tsu ca tsu tạ ucira u na tsạạ shon ạ tyo ubạtạ wạ Ạsulạ reve tsu damma, “Dada! Dada tsu!” 16 Ruhu vạ Ạsulạ tsu ɓolo tạ nạ ruhu tsu, reve u roco amayun na ạtsu muwun mạ Ạsulạ n ɗa. 17 Adama o ndolo, tsu tạ tsurạ ili i na wạạ guzạsạ adama a ama ạ yi. Waru ili i na Ạsulạ a cayi Mawun mạ yi suru, Zamawawa, ạzạ ạ tsu a ɗa fo. Amma nạ tsạạ tsurạ cu'un tsugbain tsa na Zamawawa tsurại, tsu ciga tsu 'yuwan tsu sowo ạtsumạlimạ cine ạyi fo u sowoi.

Tsugbain tsa na tsạ ri lo ạ tạwạ

18 Nạ tsu cuwan nạ cu'un tsugbain tsa na waa ca tsu ạ tyo ɗe, ạtsumạlimạ a na tsoo sowuso gogo ili i ɗa shi. 19 Ili i na Ạsulạ a yuwain suru a ta pura mantsa gogo na Ạsulạ oo roco a alanga e eteshe cine muwun mạ yi n ri na amayun. 20 Ạsulạ a yuwaan tạ ili i na u yuwain suru unạ. Ili i na u yuwain ɗa a ɗangulai a yuwan tsundolo shi, Ạsulạ a ɗa a ɗangulai ne. 21 Nạ tsundolo suru, Ạsulạ o foɓo tạ a na waa zuwa ili i na u yuwain o o'wo fạạn, waru tsạrạ a shama wan, agba o to o'wo fạạn reve ạ tsurạ tsugbain tsạ muwun mạ Ạsulạ.

22 Adama a na tsu reve tạ diga o ufaru ạ tyo a mantsa mo gogo ili i na Ạsulạ a yuwain tạ ạ mạngạ nạ mɓạlạ, cine ka vạ ạạtsumạ tsu dạnạ nạ ạạtsumạ ạ mɓạlạ nu u ciga u matsan. 23 Ko ạtsu ạzạ e Itoni tsu tạ ạ mạngạ adama ạ mɓạlạ, ko na tsu ri nạ Ruhu va Akiza za na ạyi ɗa ufaru wu une'e wạ Ạsulạ. Ạtsu fo, tsu ta pura gogo urana u na Ạsulạ ạạ usu tsu tsạ muwun mạ yi suru

suru, reve u kạmbạto lipu tsu faạn suru. 24 A wawa tsu tạ, waru tsu tạ nu uzuwu wo okolo a nda. Nạ tse ene ili i na tsaa pura, ạyi ili i ndolo i ɗaɗa uzuwu wo okolo wa amayu'un shi. Ama a tsu zuwa okolo e ili i na ạ tsuraị ɗe shi. 25 Amma nạ tsu ri nu uzuwu wo okolo e ili i ro i na tsu ri nạ ạyi ne'en shi, tsu to purosu yi na ankuri.

26 Waru ạyi Ruhu u tsu kamba tsu tạ ạtsu aza a na ạ ri babu ucira. Tsu reve cine tsaa yuwan avasa a na a ntsayi shi. Amma Ruhu na aciyạyi tsu yuwaan tạ Ạsulạ adanshi o unạ u tsu, waru u tsu pati tạ Ạsulạ o unạ u tsu nạ mạngạ ma na ma la'ai ili i na vuma aa gura damma. 27 Ạsulạ e tse ene tạ ili i na i ri pe ạtsumạ o ookolo a vuma. Waru u reve tạ ili i na i ri pe ạtsumạ a asuvu ạ Ruhu, adama a na ạyi Ruhu'u u ta yuwusan adanshi nạ Ạsulạ o unạ wa ama ạ yi cine Ạsulạ a cigai.

28 Waru tsu reve tạ Ạsulạ a tsu zuwa tạ ili suru i linga oɓolo adama o ulobonu e ekere a aza a na a ciga niyi. Ele ɗa ama a na u ɗeyi, adama a na ne ɗa u foɓoi u yuwan. 29 Ạsulạ e reve le tạ kafu u yuwan uvaɗi, waru u ɗangwa le tạ tsạrạ o o'wo tsa Mawun mạ yi, adama Yesu Kristi Zamawawa wo o'wo umatsun wu ufaru reve waru u tsurạ azawawa'a ạ ạbundạ lon. 30 Ana u ɗangwa nle, reve u ɗe le ạ tạwạ ubạtạ wạ yi. Ana u ɗe nle, reve u tara le ạzạ ạ ạɓulạ ạ mạkạkạn mạ yi, reve waru u yuwaan le nzuwulai n tsugbain tsạ yi.

Icigi yạ Ạsulạ

31 Cine tsa ɗa tsaa damma adama e ili i nda suru? Nạ Ạsulạ ạ ri oɓolo nạ ạtsu, babu za na aa gura lyuwa aci ạ tsu. 32 U putsaa nạ Mawun mạ yi shi, amma u ca yi tạ adama ạ tsu suru suru. Ana u ca ntsu ɗe Yesu, to, amayun a ɗa a na waa ca tsu ili suru. 33 Zane ɗa aa yuwan adanshi a vama adama a ama a na Ạsulạ a ɗangwai? Ko vuma tạ, adama a na Ạsulạ a ɗa na aciyạyi za na kạmbạto nle mejege. 34 Zane ɗa oo kototo ama ạ Ạsulạ? Ko vuma tạ, adama a na Yesu Kristi Zamawawa kuwại, waru ạ 'yạsạn yi tạ ạtsumạ o ukwạ, gogo waru u tạ wuma o ukere usa'ani wạ Ạsulạ, u ta yuwusan ipati ubạtạ wạ Ạsulạ adama ạ tsu. 35 Ko ili yi lo i na yaa gura kasa tsu ni icigi yi Zamawawa za na u ri nạ ạyi ạ tyo yạ'ạ tsu shi. Nạ tsu ri pe ạtsumạ a addama, ko tsoo sowuso ạtsumạlimạ, ko na ama o ɓongi tsu, ili i ndolo yaa kasa tsu ni icigi yi Zamawawa shi. Ko nạ tsu ri ni ili i na tsaa lyuwa shi, ko nạ tsu ri ni itana i na tsoo oto shi, ili i ndolo suru yaa kasa tsu in icigi yi Zamawawa shi. Ko nạ tsu ri ạtsumạ e meleshe, ko na oo una tsu, ko ni ili i ndolo suru waa gura kasa tsu ni icigi yi Zamawawa shi. 36 Ne ɗaɗa u ri cine Adanshi ạ Ạsulạ a dammai ciɗa:

“Usana suru ama a ta dansa ạ to una tsu adama ạ wu,
a ta yuwusan nạ ạtsu cine a tsu yuwan ni ikyon i na tarai ạ 'yạwạ ubạtạ u na
aa paɗa.” ◊

37 Amma ko ạtsumạ e ili i ndolo suru, tsu tạ nu ulyuwu wa aci suru suru e ekere a za na ciga ntsu! 38 N reve tạ amayun a ɗa a na babu ili i na yaa gura kasa tsu ni icigi yạ yi: Ukwạ waa gura kasa tsu nạ ạyi shi, waru wuma waa gura shi. Nlingata mạ Ạsulạ maa gura kasa tsu nạ ạyi shi, ko otoni ạ limạ. Ko ele cira va zuva† aa gura kasa tsu ni icigi yạ yi shi. Ili i na yaa farasa gogo, ko ili i na yaa fara elime aa gura kasa tsu ni icigi yạ yi shi. 39 Ko tsu ri zuva ve eleshe, ko tsu pe zạlạ mala, u rotso ili i ro shi, adama a na babu ili i na i ri pa ạtsumạ o uvaɗi u na yaa gura kasa tsu ni icigi yạ Ạsulạ i na u roco ntsu e ekere e Yesu Zamawawa Zagbain tsu.

◊ **8:36** Ica 44:22.

9

Ạsulạ na aza a Isra'ila

1 Amayun a ɗa maa dansaa ɗu. Ạmu za vu Zamawawa ɗa agba epen a ɗa
mu shi. Ruhu va Akiza na asuvu ạ vạ ạ usu tạ ili i na maa dansa amayun a ɗa.
2 Okolo ạ vạ ạ tạ ạtsumolạngu nạ mɓạlạ lon 3 adama a ama ạ vạ, aza a Isra'ila
cine n ri. Ko nạ Ạsulạ aa yuwaan mu unạ reve wu kasa mu nạ Zamawawa
adama ko ạạ tsurạ iwawi,† she n usu ni ilaɗi Ạsulạ a yuwan ne. 4 Ele ama
a Isra'ila a ɗa, aza a na Ạsulạ a ɗangwai o o'wo muwun mạ yi, u roco le tạ
tsugbain tsạ yi, reve waru u yuwusan akucunu ne ele. U ca le tạ Wilạ wa
Musa. U damma le tạ cine aa yuwan ạgandạ a amayun. U ca le tạ nzuwulai
mạ yi e ekere e le. 5 Nkaya n le ama a gbagbain ạ Ạsulạ a ɗa ạ shi, Zamawawa
a aciyạyi mawun ma tsukaya me le ma ɗa. Ạyi waru Ạsulạ a ɗa, za na aa
yuwusan tsugono tse ili i biti! Ica za vạ yi ɗa babu ukotu! Ami.†

6 Maa dansa Ạsulạ ạ kuɗạ tạ a yuwan ili i na u yuwain nzuwulai na waa
yuwan shi. Agba ama a Isra'ila suru ɗa ạ dạnại ama ạ yi na amayun shi.
7 Waru muwun n tsukaya ma Ibrahim suru n ɗa Ạsulạ a yuwayin Ibrahim
nzuwulai shi. Ạsulạ a damma tạ Ibrahim, “Muwun ma Ishiyaku n ɗa goon e
ɗe muwun n tsukaya mạ wu.” 8 Ạyi nda u to rocosu a na muwun n tsukaya
ma Ibrahim suru ɗa muwun ma amayun mạ Ạsulạ shi. Muwun ma Ibrahim
ma amayun ele ɗa aza a na o o'woi muwun mạ Ạsulạ adama a nzuwulai n
na Ạsulạ a yuwayin Ibrahim. ◊ 9 Apa nzuwulai n na u yuwain: “Ạ tyo nkoli a
mantsa ma nda, n ta cina cina Saratu† matsan ɗe ulobo.” ◊

10 Mawu'un ạyi ɗa Ishiyaku† akaya ạ tsu. Ana u kungwai, reve u zuwa
Rikatu,† za na matsain mpishe. 11-12 Agba kafu u matsan reve Ạsulạ a damma
yi, “Zakpara ta yuwaan zawa'a tsugbashi.” ◊ A yuwan tạ ne kafu muwu'un
n yuwan ili i sa'ani ko ili i wuya. Ạsulạ a yuwan tạ ne adama a na za na
u ɗangwai ạyi ɗa za na u cigai adama e ifoɓi yạ yi, agba adama e ili i na
mawu'un u yuwain ɗa shi. 13 Ununa Adanshi ạ Ạsulạ a dammai, “N ciga tạ
Yakubu, agba n 'yuwan tạ Isuwa.” ◊†

14 To, nye tsa damma adama e ili i nda? Ạsulạ a yuwan tạ ili i na i lobonoi
shi ạ tyo e ekere a ama biti? Ne ɗa shi, ko ke'en!

15 Ạsulạ a damma tạ Musa,
“N to roco za na n ɗangwai biti isa'ani,
waru n te ene iliyali yi za na n ɗangwai me ene.” ◊

16 Ạsulạ o to roco za na u ɗangwai biti isa'ani, agba adama e ili i na vuma'a
cigai waru waa yuwusan ɗa shi. 17 Adanshi ạ Ạsulạ a damma tạ, Ạsulạ a
damma tạ mogono ma Masar, “N zuwa wu tạ mogono adama a nda: N ciga
tạ n roco ucira u vạ yạ'ạ wu, adama a yuwan adanshi a ala ạ vạ ubạtạ biti
ạtsumạ o uvaɗi.” 18 Adama o ndolo ye ene, Ạsulạ o tsu roco tạ ozo o ro isa'ani
adama a na u cigai u yuwan ne, waru u tsu ɗangwa tạ u zuwa ozo o ro o o'wo
aza a aciyogbamu.

Isa'ani nu upan wạ Ạsulạ

19 Nanza ta gura ece, “Cine Ạsulạ a tawaa tsu, nu u zuwa tsu tsu yuwan cine
u cigai tsu yuwan?” 20 She i damma ne wan! N'utsạ n vạ, n te ecishe ɗu, “Zane
ɗa yaa tarasa aciyạɗu a na i ri aa yuwusan mawasan nạ Ạsulạ? Upondo u tse
ece tạ ma'i vạ yi, ‘Adama ạ nye vu ma'a numu tsunda?’ ” 21 Ma'i tsu ma'a tạ
ili i na u cigai u ma'a suru. U ta gura kene olo'o reve u ma'a mataɗa ma sa'ani

◊ **9:8** Ufr. 21:12. ◊ **9:9** Ufr. 18:10. ◊ **9:11-12** Ufr. 25:23. ◊ **9:13** Mal. 1:2-3. ◊ **9:15** Mtạ. 33:19.

adama a rana na a tsu linga nạ ạyi lạngạ goon, ili i ro waru gba shi adama a linga va ana'an nạ nfa'an.
22 Ne ɗa u ri nạ Ạsulạ. U ciga tạ u roco upan wạ yi adama ama e ene ucira wạ yi a aci a za na suru wu ntsayi ạ lungusạ yi. Amma reve wo o'wo u ta yuwusan ankuri ne ele. 23 U yuwan tạ ili i nda adama u roco tsugbain tsạ yi lon ana we enei iliyali ya ama, aza a na u foɓoyi ạ ushi tsugbain tsạ yi. 24 Ạtsu ɗa gba ama o ndolo a na Ạsulạ e ɗeyi. U ɗangwa tsu tạ ạtsumạ a ama a Isra'ila, agba ạyi ɗaɗa ne goon shi, waru u ɗangwa tsu tạ fo ạtsumạ a Atakpaci. 25 Cine Ạsulạ a dammai ạtsumạ a aatagada a Hosiya, vumavạsulạ:
“Aza a na ạ ri ama ạ vạ shi,
Ele ɗa mee ɗe ama ạ vạ gogo.
Waru n to roco icigi
ạ tyo ubạtạ wa aza a na n shi n cigai shi.” ◊
26 Waru
“De ubạtạ u na Ạsulạ a damma nle,
‘Ạɗu ama ạ vạ a ɗa shi,’
De ɗa Ạsulạ a wuma ee ɗe le muwun mạ yi.” ◊
27 Waru apa ili i na Ishaya† vumavạsulạ dammai adama a ama a Isra'ila:
“Ama a Isra'ila ạ tạ ạbundạ,
vadamma wuyun wu nge'en m mala,
agba wa'a ɗa aa wawa ạtsumạ e le.
28 Ạsulazuva ạ tạ jikạ,
adama u ca ama o uvadī ạtsumạlimạ suru suru.” ◊
29 Ishaya dammisa tạ:
“Ạsulazuva Mogono me Ili Suru Suru
ma lyawa tạ ama o gundo tsu wa'a ạ dạnạ wuma.
Nạ ne ɗa gba shi,
ạ tạ lungusạ tsu suru suru,
tse ilyuci yo Sodom nạ Gomora.” ◊†

Aza a Isra'ila na Alabari a Sa'ani

30 To, adama o ndolo nye tsaa damma adama e ili i ndolo? Ạyi nda ɗa: Atakpaci a yuwusan ukadu u na a zuwa aciyele ạzạ ạ ạɓulạ e ekere ạ Ạsulạ shi, amma Ạsulạ a ɗa a zuwa nle ạzạ ạ ạɓulạ na aciyạyi adama a na a ca tạ okolo yạ'ạ yi. 31 Ama a Isra'ila a yuwan tạ ukadu o toni Wilạ adama o o'woto aciyele ạzạ ạ ạɓulạ nạ Ạsulạ. Agba a gura shi. 32 Adama ạ nye ạ kuɗại? Adama a na a ciga tạ a zuwa aciyele ạzạ ạ ạɓulạ e ekere e ili i na aa yuwusan, amma a zami yi nu ucawu wo okolo ubạtạ wạ Ạsulạ okolo mejege shi. Reve ạ kạrạ ạ tạɗạtsạsạ a aatali a gbain a na ạ ri o ure u le. 33 Cine Ạsulạ a dammai ạtsumạ a Adanshi ạ yi:

“N ta zuwa aatali ạtsumạ a Sihiyona.*
Za na ama ạạ dạnạ ạ tạɗạtsạsạ.
U tạ tsa aatali a na aa zuwa le ạ riyạ.
Agba za na ca niyi okolo waa uwwa wono shi.” ◊

10

1 Ama ạ vạ, ili i na n la'a cigai, n ciga tạ aza a Isra'ila suru ạ tsurạ iwawi. Avasa ạ vạ a ɗa ndolo e ekere ạ Ạsulạ. 2 N reve tạ a na a cigai a yuwaan Ạsulạ ạgạndạ, agba ạ tsurạ urevu 3 wi ili i na i tsu zuwa Ạsulạ ạ ushi ama shi. O unạ u ndolo, reve a yuwan ukadu u na a zuwa aciyele o o'wo ạzạ ạ ạɓulạ e re

◊ **9:25** Hos. 2:23. ◊ **9:26** Hos. 1:10. ◊ **9:28** Isha. 10:22-23. ◊ **9:29** Isha. 1:9. * **9:33** Sihiyona aala o ro a ɗa ạ Urishelima. ◊ **9:33** Isha. 8:14; Isha. 28:16.

le. Reve a 'yuwan o toni ure wa Asula u na u tsu kambato ama azaa a abula.
4 Zamawawa zuwa ta Wila wo o'wo babu ucira, adama o ndolo Asula a ta usu
aza a na a cayi Zamawawa okolo suru.

Ama suru a ta gura tsura iwawi

5 Musa ɗana ta cine Asula a tsu zuwa ama o o'wo azaa a abula adama a na
oo tono Wila. U damma ta, "Za na yuwain tsutoni ni ili i na Wila u dammai, u
ta dana wuma." ◊ 6 Apa nda ili i na Adanshi a Asula o ritoyi cine vuma o o'wo
za va abula nu ure wu ucawu wo okolo: "She vu damma aciyawu wan, 'Zane
ɗa aa 'yawa zuva?' " (Za na a dansa, "She vu damma aciyawu wan, 'Zane ɗa
aa 'yawa zuva avu u tara Zamawawa a cipa o uvaɗi?' ") 7 "Waru she i damma
wan, 'Zane ɗa waru aa cipa pe ubata wa akwakwa?' " (Za na a dansa, "She i
damma wan, 'Zane ɗa aa 'yawa ubata wa akwakwa wu uta na Zamawawa?'
")

8 Apa ili i na Adanshi a Asula a dammai: "Ikaka'a i ta zuzu na avu, u ta o
una wa wu no o okolo a wu." Ayi ɗa uritosu wu ucawu wo okolo u na tsaa
dansa.

9 Na vu damma a alanga e eteshe, "Yesu Zagbain ɗa," waru na vu usu ta o
okolo a wu a na Asula a 'yasan yi ta pe o ukwa, Asula a ta wawa wu. 10 Tsu usu
ta no okolo a tsu, waru adama o ndolo a ɗa Asula a kambato ntsu mejege. Avu
tsu damma a alanga e eteshe tsu usu ta, waru adama o ndolo a ɗa tsu tsurai
iwawi.† 11 Cine Asula a dammai atsuma a Adanshi a yi, "Agba za na ca niyi
okolo suru waa uwwa wono shi." ◊ 12 Ayi nda ta yuwusan adanshi a za suru,
adama a na babu ili i na i tawulai na aza a Isra'ila na Atakpaci. Zagbain ta
ɗa ri lo va koyan ɗa. Waru u tsu zuwaa ta aza a na a yuwusan avasa e ekere
a yi aba'un a abunda. 13 Cine Adanshi a Asula a dammai, "Na za ɗe a ala a
Zagbain suru, Asulazuva a ta wawa yi." ◊

14 Cine ama aa ca Zagbain okolo hali a pati yi u wawa le, nna koto a uwwa
aɗa a yi shi? Waru cine a uwwa, na za ro damma le shi? 15 Waru cine aa
'yawa a damma le, na Zagbain lyungu le shi? Adanshi a Asula a damma ta,
"Ili i mazanga i ɗa lon na aza a na aa tawusa na a alabari a sa'ani a rawa." ◊

16 Aza a Isra'ila suru ɗa a usuyi Alabari a Sa'ani'i shi. Iroci, Ishaya
vumavasula ece ta, "Asulazuva, vuma ro usu ta ɗe ili i na tsu dammai?"
17 Ama a uwwa ta Alabari a Sa'ani'i ana nanza damma nle aɗa e Yesu
Zamawawa. A tsu fara ta uwwa ikaka'a, reve a usu. 18 Amma te ɗa aza a
Isra'ila? A uwwa ta ɗe ikaka'a? Ee, a uwwa ta! Adanshi a Asula a damma ta:
"A damma ta ikaka'a a tyo ubata wa ama suru.
Waru a yuwan ta adanshi a yi bata koko'o a alanga atsuma o uvaɗi." ◊

19 Amma ama a Isra'ila e reve ta ili i na waa dansa na amayun gba? Ee, e
reve ta, ko a mantsa ma Musa, Asula a damma ta,
"N ta zuwaa iɗa i ro aba'un, reve i yuwan tsushu'un
N ta zuwaa olo Atakpaci aba'un, reve yu uwwa upan." ◊

20 Ishaya yuwan ta adanshi babu wovon a na Asulazuva a damma ta,
"Aza a na a shi e izami i va shi, ele ɗa aza a na a tsura numu.
N roco ta aciyava a tyo ubata wa aza a na a shi e ipati i na ee ene mu shi." ◊

21 Waru Asula a yuwan ta adanshi adama a aza a Isra'ila,
"Urana maɓula n tsu bubaruwa ta ekere a va adama n ushi ama a na a ri na
asuvu ugbawu waru a 'yuwain o toni." ◊

◊ **10:5** N.Gn. 18:5. ◊ **10:11** Isha. 8:14; Isha. 28:16. ◊ **10:13** Juw. 2:32. ◊ **10:15** Isha. 52:7.
◊ **10:18** Ica 19:4. ◊ **10:19** U.Wl. 32:21. ◊ **10:20** Isha. 65:1. ◊ **10:21** Isha. 65:2.

11

Ạsulạ a yuwaan tạ aza a Isra'ila isa'ani

1 Adama o ndolo reve me ece: Ạsulạ a 'yuwan tạ ama ạ yi, aza a Isra'ila?
Ne ɗa shi! Ạmu na aciyạvạ za va Isra'ila ɗa. Ạmu maci va Ibrahim ɗa, waru
za vu ugundo wa Banyami† u ɗa. 2 Ạsulạ a ɗangwa tạ ama a Isra'ila o o'wo
ama ạ yi ɗe nu ujimu, waru koto u wasan le shi. I cuwan tạ ni ili i na Adanshi
ạ Ạsulạ a dammai adama a nda? Iliya† vumavạsulạ 'yạwạ tạ na adanshi a
aci a ama a nda reve u damma, 3 "Ạsulazuva, o una tạ amạsulạ ạ wu, waru ạ
lungusạ tạ musa'a mạ wu. Ạmu ɗa vumavạsulạ na buwai ạ nde'en, agba a ta
zama o una mu fo gogo." ◊ 4 Waru i cuwan tạ cine Ạsulạ ạ usuyi? U damma,
"Ạvu ɗa goon vu buwai shi. N tạ na ama ukpakukupa ucindere (7,000) aza a
na koto ạ kingyowạyi ạmạli Ba'alu† shi!" ◊

5 Ne ɗa fo u ri gogo. Ama ạ tạ lo wa'a na Ạsulạ a ɗangulai adama e isa'ani†
yạ yi. 6 Waru nnu u ɗangula le, adama e isa'ani yạ yi i ɗa, agba adama e ili i ro
na a yuwain ɗa shi. Nno o to o'wo ama ạ Ạsulạ adama e ili i na aa yuwusan,
une'e wi isa'ani yạ Ạsulạ wo o'wo une'e wa amayun shi.

7 Ạyi nda u to rocosu ama a Isra'ila wa'a ɗa, aza a na Ạsulạ a ɗangwai,
ạ tsurại ili i na aza a Isra'ila suru ạ ri e izami. Agba akapi e le ạ tạ na
aciyogbamu. 8 Cine Adanshi ạ Ạsulạ† a dammai:
"Ạsulạ a ca le tạ okolo ạ tsutạmu.
U rumbạnạto le tạ adama e ene wan,
waru u ula tạ atsuvu e le adama a uwwa wan.
Ne ɗa gba hali n gogo." ◊

9 Waru Dạwuda damma tạ:
"Lyawa ạbuki e le e reme le ạtsumạ a maza me le,
adama ạ tạɗạtsạ
reve ạ ushi ạtsumạlimạ adama e ili i na a yuwain.
10 Lyawa esu e le ạ rumbạnạ adama e ene wan,
zuwa le ạ kạɗạto zạlạ vi itana yu ume
u na aa cu'wan shi." ◊

11 Adama o ndolo reve me ece: Ana aza a Isra'ila ạ riyại, uriyu u ndolo u
lungusạ le tạ? Ne ɗa shi! Adama a na a yuwain unusu, ɗaɗa iwawi i tạwại
ubạtạ wa Atakpaci, ạyi nda gba ạyi ɗa waa zuwa aza a Isra'ila a yuwan
tsushu'un. 12 Na Atakpaci ạ ushi aba'un ạ ạbundạ adama a na aza a Isra'ila a
'yuwain a mantsa ma na Ạsulạ ạ shi a cigai a wawa le, reve a mantsa ma na
aza a Isra'ila ạ tạwạ ạ ushi iwawi'i o ukosu, aba'un e le a ta la'a ạbundạ.

Iwawi ya Atakpaci

13 Gogo n ta yuwusaan ɗu adanshi ạɗu Atakpaci. Ạsulạ a ɗangwa mu tạ mo
o'wo aajiya a Atakpaci, waru n ta yuwusan afalu adama o ulinga u gbain u
na u ca numu n yuwan. 14 N ta zama ure u na maa zuwa aza a Isra'ila a ciga
ili i na ạɗu Atakpaci i ri nạ ạyi, tsundolo tsa ɗa mạạ tsurạ n wawa ozo o ro e
le. 15 Ana Ạsulạ a vadalayi aza a Isra'ila ucinạ, wo o'wo tạ i'utsạ ya Atakpaci.
Adama o ndolo ana Ạsulạ aa yuwisan tsu'utsạ na aza a Isra'ila, u tạ gashi ạ
kạmbạto tạ ạạkwạkwạ wuma. 16 Na a ca Ạsulạ mabishi ma tsuwa, to, za vạ
yi ɗa mạɓulạ. Waru na a ca Ạsulạ aralu o uɗanga, eten o uɗanga'a suru za vạ
yi ɗa.

17 U tạ gashi a saza tạ eten o ro o uɗanga u zetun.† Ạɗu Atakpaci i tạ gashi
eeten e zetun a na a kungwai ạtsumạ o ogozo a na e leɓenuyi zuva vu uɗanga
u zetun. Gogo i ushi tạ ili i sa'ani i na i shi za va aza a Isra'ila cine eeten a

◊ **11:3** 1 Ngo. 19:10; 1 Ngo. 19:14. ◊ **11:4** 1 Ngo. 19:18. ◊ **11:8** U.Wl. 29:4; Isha. 29:10. ◊ **11:10** Ica 69:22-23.

sa'avu o tsu sowo mini mạ yi diga a aralu o uɗanga. 18 Adama o ndolo she
i yuwaan eten a na a sazai uvaɗu wan. Cuwain, ạɗu ɗa yạạ ɓạnạsạ aralu o
uɗanga ạ ndeɗe shi. Aralu ạ yi a ɗa ạ ɓạnạsạ ɗu. 19 U ta gura wo o'wo i yuwan
majiyan a na a sazai ete'en, adama a zuwa ɗu o unạ u le u ɗa. 20 Amayun a ɗa.
A saza le tạ adama a na a 'yuwain ạ usu, ạɗu gba i buwa tạ ubạtạ'ạ adama a
na i usuyi. She i 'yạsạn avangaci wan, amma yu uwwa wovon wi ili i na yaa
gura fara. 21 Nnạ Ạsulạ a saza eten o ufaru o ndolo, ne ɗa waa gura koɗo ɗu
fo.
22 Adama o ndolo ye ene tạ Ạsulạ ạ tạ ni isa'ani, waru u tu usuɗuwu lon. U
tsu ca tạ aza a na a lyawai itoni yạ yi ạtsumạlimạ. Ni i lyuwa elime nạ nden
cine woo roco ɗu isa'ani, to, u tạ ạ ri n rocosu ɗu isa'ani yạ yi. Nnạ gba i yuwan
ne shi, u ta saza ɗu diga o uɗanga'a. 23 Waru na aza a Isra'ila a zuwisa okolo
e le ubạtạ wạ Ạsulạ, u tạ kạmbạtowisạ le ubạtạ u na ạ shi. U tạ nu ucira u
na waa yuwan ne. 24 Ạɗu Atakpaci i tạ gashi eeten o uɗanga u zetun† u na u
kungwai ạtsumạ ogozo u na o koɗoi, reve e leɓenu yi zuva vu uɗanga u zetun
u sa'ani. Ne ɗa ili'i u ri shi! Amma a na wo o'woi aza a Isra'ila o ndolo ạ tạ
gashi eeten a na a kungwai o uɗanga u sa'ani, ạ tạ gba e leɓenuwishe le o
uɗanga'a babu usạn.

Ạsulạ a tsu yuwaan tạ ama suru isa'ani

25 Ama ạ vạ, n ciga ɗu tạ i reve ili yu usokowu i nda, adama i reve na koto i
revei ili suru shi, waru adama i 'yạsạn avangaci wan. Aza a Isra'ila o ro ạ tạ
na aciyogbamu, agba ili i nda i ta lyuwa elime hali she nạ ạtyo a na Ạsulạ a
zuwayi Atakpaci a na a ɗangwai, ạ tạwạ ubạtạ wạ Yesu Zamawawa. 26 Waru
ne ɗa Ạsulạ aa wawa aza a Isra'ila suru. Cine Adanshi ạ Ạsulạ a dammai:
“Zamawawa to utạ Sihiyona,†
reve u tawa iwuya suru diga o u'wa wa Yakubu.
27 N ta yuwan akucunu a nda ne ele
nạ n tawa nusu le.” ◊
28 Aza a Isra'ila a 'yuwan tạ ạ usu Alabari a Sa'ani'i, adama o ndolo o o'wo
tạ n'yuwatan mạ Ạsulạ. Ayi nda wo o'wo tạ ne adama u kamba ɗu, ạɗu na
i ri Atakpaci. Agba hali n gogo aza a Isra'ila ama a ɗa a na Ạsulạ a ɗangwai,
waru u ciga le tạ adama a nzuwulai n na u yuwayin nkaya n le Ibrahim, nạ
Ishiyaku nạ Yakubu. 29 Ạsulạ a tsu vadala okolo ạ yi a aci a ama a na u ɗeyi
ni ili i na u ca nle shi.
30 De nu ufaru ạɗu Atakpaci i 'yuwan tạ o toni Ạsulạ. Amma a mantsa ma
na aza a Isra'ila a 'yuwain o toni, reve Ạsulạ a yuwaan ɗu isa'ani. 31 Ne ɗa
waru u ri hali n gogo, aza a Isra'ila a 'yuwan tạ o toni, adama o ndolo Ạsulạ
a ta gura yuwaan le isa'ani cine u roco nɗu isa'ani. 32 Ạsulạ a ciga tạ u roco
isa'ani ạ tyo a ama suru adama o ndolo u zuwa le tạ o o'wo gashi aza a na ạ
ri o u'wa wa ali adama a na a 'yuwain o toni.

Ica ạ tyo ubạtạ wạ Ạsulạ

33 Zane ɗa aa gura rito utsuru, nu ugbozu, nu urevu u na Ạsulạ ạ ri nạ ạyi?
Zane aa gura reve ili yo okolo ạ yi?
Zane aa gura cuɗuwa ili i na u tsu yuwan?
34 Cine Adanshi ạ Ạsulạ a dammai,
“Zane revei okolo ạ Ạsulazuva?
Zane aa gura ca yi ạsạlạ?”
35 “Za ro tạ ni ili i na woo tono Ạsulazuva,
i na a ciga a 'yuwan u tsupa yi?” ◊
36 Ạsulạ a yuwan tạ ili suru.

◊ **11:27** Isha. 59:20-21; Isha. 27:9. ◊ **11:35** Isha. 40:13; Ayu. 41:11.

Ạyi ɗa za na tsu zuwa ili suru i lyuwa elime.
Ili suru i tạ lo adama a ca yi tsugbain.
Tsu 'yuwan tsu ciga tsu cuwa Ạsulạ babu ukotu! Ami.

12

I ca aciyạɗu e ekere ạ Ạsulạ

1 Ama ạ vạ, Ạsulạ ạ tu ulobonu, ạyi ɗa i zuwai n ri a patishi ɗu i ca aciyạɗu e ekere ạ Ạsulạ tsạ kucci, ni i ri wuma. I ca aciyạɗu kpạrạ-kpạrạ i yuwaan Ạsulạ ulinga waru i yo'onoto yi okolo. Ne ɗa wu ntsayi i yuwaan Ạsulạ ạgạndạ o okolo ạ ɗu. 2 She i lyuwa elime nạ mayan me ili i na ama o uvaɗi u nda aa yuwusan wan, amma, i lyawa Ạsulạ a ca ɗu okolo a sa'avu. Ne ɗa yee reve ili i na Ạsulạ a ciga nɗu i yuwan: I te reve ili'i i tu ulobonu, ili'i waru i tsu yo'onoto yi tạ okolo, nạ cine wu ntsayi.

3 Ạsulạ o roco mu tạ isa'ani, adama o ndolo n ta dansaa za suru ạtsumạ ạ ɗu: She vu tara aciyạwu upasu nạ cine vu ri wan, amma vu yuwan majiyan ulobonu waru vu kạlyuwạ aciyạwu cine Ạsulạ a ca nuwu ucawu wo okolo. 4 Tsu tạ nạ pasu lipu ạbundạ ạ lipu tạ, waru pasu lipu nda suru tsu linga tạ ko'o. 5 Ne ɗa fo, tsu tạ ạbundạ, agba za suru upasu u lipu vu Zamawawa u ɗa, waru ạtsu fo tsu tu uɓoluloi ubạtạ u tạ.

6 Ạsulạ a ca tạ za suru ạtsumạ ạ tsu une'e u na waa lingaa. Nu u ca tsu ucira u na tsaa yuwan alajiya e ikaka, tsu 'yuwan tsu ciga tsu yuwan yi nu ucawu wo okolo suru u na tsu ri nạ ạyi. 7 Nu u ca tsu ucira u na tsaa yuwain ạgạndạ, tsu yuwain ạgạndạ. Nu u ca tsu tạ ucira tsu yuwain uritosu, tsu yuwain uritosu. 8 Nu u ca tsu tạ ucira tsu dạshi ozo o ro okolo ugbamu, tsu dạshi le okolo ugbamu. Nạ tsu tạ nu une'e wu ucasu, tsu ca no okolo ạ tạ. Nạ Ạsulạ a zuwa wu tạ zagbain, vu kạmbạto ugbozu vu yuwan tsugbain ulobonu. Nu u ca wu tạ ucira u na vaa yuwaan ozo o ro isa'ani, vu yuwan yi nạ mạzạngạ.

Nden mu ulobonu

9 Vu ciga ama ni icigi ya amayun. Vu 'yuwan ili i na i ri iwuya, reve vu guzạ ili i sa'ani. 10 I cigalai cine wu ntsayi i cigalai nạ za vạ wu. I ciga i yuwunlai tsutoni gogogo. 11 She yo o'wo orogo wan, amma i yuwan ulinga ne ekere e re. I ca aciyạɗu kpạrạ-kpạrạ i yuwusaan Zagbain ạgạndạ. 12 I lyuwa elime nạ mạzạngạ adama a na i ri nu uzuwu wo okolo. Ni i ri na addama i dạnạ na ankuri. I yuwan avasa a mantsa suru. 13 I ca ama ạ Ạsulạ ili i na a lambai. I ushi omocin ạzạ e Itoni a 'wa ɗu.

14 Na ama a zuwa ɗu ạtsumạ ạ ạtsumạlimạ adama a na i ri ạzạ e Itoni, she i yuwaan le unạ wan. Amma i yuwaan le avasa Ạsulạ a zuwaa le aba'un. 15 I yuwan mạzạngạ na aza a na a yuwusan mạzạngạ, waru i shon na aza a na ạ ri e mesun. 16 I yuwan nden n sa'ani nạ ạzạ ạ ɗu suru. I yuwan tsu'utsạ na ama a na ạ ri ili i ro shi. She i 'yạsạn avangaci ko i tara aciyạɗu i tạ nu ugbozu wan.

17 Nạ za ro nusaan ɗu, she i tsupa yi ni iwuya wan. I yuwan ukadu i yuwan ili i na vuma suru ri e inda u ri mejege. 18 I yuwan ạtyo a na yaa yuwan tsạrạ i yuwan nden mu uyo'o na ama suru. 19 N'utsạ n vạ, she i ciga i ca ozo o ro ạtsumạlimạ a na a nusaan ɗu wan, amma i puro Ạsulạ a ca le ạtsumạlimạ nu upan wạ yi. Ạsulazuva damma tạ ạtsumạ a Adanshi ạ yi,
“N ta ca aza a na a nusain ạtsumạlimạ.
N ta tsupa le adama e ili i na a yuwain.” ◊

20 Amma i yuwan ili i na Adanshi ạ Ạsulạ a dammai:
“Nạ ma'yuwatan mạ ɗu mạ ri na ambulu, i lyuwato yi.

◊ **12:19** U.Wl. 32:35.

Nu u ri na akuli, i ca yi mini mo oso.
Ne ɗa waa uwwa wono wi ili i na u yuwaan nɗu.” ◊
21 She i lyawa iwuya i lyuwa aci a̱ ɗu wan, amma i lyuwa aci e iwuya na̱
mayan me ili i sa'ani.

13

I yuwan tsutoni na̱ ngono

1 I yuwan tsutoni na̱ ngono n na maa yuwusan tsugono a aci a̱ ɗu. A̱sula̱
a ɗa goon a̱ ri nu ucira u na waa ca vuma tsugono, a̱yi ɗa u zuwa nle o o'wo
ngono. 2 Adama o ndolo aza a na a 'yuwain o toni wila̱ u gwamnati, A̱sula̱ a
ɗa a 'yuwain o toni. Adama o ndolo o to ronoo aciyele oforo. 3 Aza a na aa
yuwusan isa'ani, a̱a̱ dana̱ a uwwusa wovon wu ngono shi, amma aza a na
aa yuwusan iwuya, ele ɗa aza a na aa uwwusa wovon u le. Babu ili i na yaa
zuwa ɗu yu uwwa wovon u le. I yuwan ili i sa'ani, ni i yuwan tsundolo ele a ta
cuwa ɗu. 4 Mogono aagbashi a̱ A̱sula̱ a ɗa, waru ulinga wa̱ yi a̱yi ɗa u kamba
ɗu. Amma na̱ yaa yuwusan iwuya, reve yu uwwa wovon wa̱ yi, adama a na
u ta̱ nu ucira u na waa ca ɗu oforo. Ana u tsu ca a̱za̱ e iwuya a̱tsuma̱lima̱,
a̱yi aagbashi a̱ A̱sula̱ a ɗa. 5 Adama o ndolo i ciga i 'yuwan i yuwan tsutoni na
azagbain a gwamnati, adama a na tsundolo tsa ɗa yaa yuwan a̱vu i kanzu'wa
oforo, waru adama a na ili i na yi ntsayi i yuwan ɗa ndolo. 6 A̱yi ɗa i zuwai yaa
tsupusa utafa. Ngono agbashi a̱ A̱sula̱ a ɗa, waru a̱ tsu ushi ta̱ atsupu tsa̱ra̱ a
gura yuwan ulinga u na A̱sula̱ a zuwa nle. 7 I tsupa le ili i na oo tono ɗu suru.
I tsupa ko cu'un vu utafa ne ɗa suru. I ca le tsugbain waru i yuwan tsutoni
ne ele suru.

I ciga ama

8 She i lyawa nanza toni ɗu ili i ro wan. Ili i ta̱ i ɗa goon na ni i ciga i 'yuwan i
yuwan, a̱yi ɗa i cigalai, adama a na vuma na cigai ama u to tonishi Wila̱ suru.
9 Wila̱'a̱ u damma ta̱, “She vu yuwan tsipere wan. She vu una nanza nu ucigu
wa̱ wu wan. She vi iva̱ wan. She vu zuwa okolo e itana yi za ro wan.” Amma
wila̱ u ta̱ u ta̱ lo za na dammai una̱ta̱ na aza a nda: “Vu ciga nron mu nden
ma̱ wu cine vu cigai aciya̱wu.” ◊ 10 Na̱ vu ciga ama, vaa yuwaan le iwuya shi.
Na̱ vu ri ni icigi ya ama vu to tonishi ili i na Wila̱ u dammai.
11 Ni i ciga i 'yuwan i yuwan ili i nda adama a na i reve ta̱ cu'un mantsa
ma na tsu ri. Mantsa ma na u lobonoi i 'yon gogogo a̱tsuma̱ a nlavu a ɗa,
adama a na iwawi i tsu i la'a ta̱ zuzu na̱ mantsa ma na tsu fara cayi okolo. 12 U
yuwan ta̱ gashi ayin a ciga ta̱ o koto, waru usana u ciga ta̱ matawaa. Adama
o ndolo tsu lyawai a yuwusan ili i na aa yuwusan a̱tsuma̱ e irumbu, reve
tsu tarai itana i na tsaa yuwayin uvon a̱tsuma̱ e ekan. 13 I yuwan wuma u
ɗu ulobonu, cine ama a tsu yuwusan nu urana. She i yuwan iwuya a mantsa
ma̱ a̱buki wan. She yoo o'wo ososowi wan. She i yuwan tsipere icu'un icu'un
wan. She i yuwan nla̱ngi va̱ni ɗu wan. She i yuwan tsushu'un no ozo o ro
wan. 14 Amma i lyawa Zagbain Yesu Zamawawa rono ɗu aɗanga a wuma u
ɗu suru suru. Reve waru i lyawa ifoɓi yu ure u na ya̱a̱ tsura̱ ili i wuya i na i
cigai.

14

She i ge'eto ama wan

◊ **12:20** Udm. 25:21-22. ◊ **13:9** Mta̱. 20:13-15; Mta̱. 20:17; N.Gn. 19:18.

1 I ushi aza a na ạ kurusu Zagbain, ko na aza a na ucawu wo okolo u le u
ri nu ucira shi ɗa. She i yuwan mawasan ne ele adama e ili i na a tarai u na
u ri ulobonu ko ulobonu shi wan. 2 Iroci, nanza tara tạ unusu u ɗa shi na a
lyuwa ko cu'un vi ilyalya i na ạ tsurại biti. Agba za na ucawu wo okolo ạ yi ạ
ri nu ucira shi, u tsu tama nama na u tsurại suru shi. 3 Aza a na a tsu lyuwa
ko cu'un vi ilyalya i ne ɗa ạ tsurại, a ciga a 'yuwan o goro aza a na a 'yuwain a
tama inama wan. Waru aza a na a tamusa inama shi, a ciga a 'yuwan a tara
gashi aza a na a lyuwusa ilyalya a yuwan tạ unusu wan, adama a na Ạsulạ
ạ usu tạ vuma ndolo. 4 U ri ulobonu i yuwaan aagbashi a vuma ro uge'etosu
shi. Zavu'wa vạ yi ɗa aa gura damma ko u ta yuwusan ulinga u sa'ani ko waa
yuwusan ulinga u sa'ani shi. Ucira wu Zagbain u ta kamba aagbashi ạ yi a
yuwan ili i na wu ntsayi u yuwan.
5 Ạzạ e Itoni o ro a tara tạ urana u ro u la'a tạ urana u ro akiza, ozo o ro gba
a tara tạ urana suru unạtạ u ɗa ạ ri. I yuwan majiyan me ili i na yi ntsayi na
aciyạɗu. 6 Aza a na a tarasa a na urana u ro u la'a tạ urana u ro, a tsu yuwan tạ
ne adama a na a ciga tạ a ca Zagbain tsugbain. Ne ɗa waru aza a na a lyuwusa
ilyalya icu'un icu'un ạ ri. O tsu godyoo tạ Ạsulạ kafu a lyuwa, tsundolo tsa ɗa
aa ca Zagbain tsugbain. Aza a na waru a 'yuwain a lyuwa ili suru a tsu ciga
tạ a ca Zagbain tsugbain reve waru o godyoo Ạsulạ.
7 Adama a aciyạtsu a ɗa tsu ri wuma goon shi, waru tsu kuwạ adama a
aciyạtsu goon shi. 8 Nạ tsu ri wuma, adama a Zagbain a ɗa tsu ri wuma, waru
nạ tsu kuwạ, adama a Zagbain a ɗa tsu kuwại. Adama o ndolo, nạ tsu ri wuma
ko tsu kuwạ e ekere a Zagbain a ɗa tsu ri.
9 Ili i na i zuwai Zamawawa kuwại reve waru u 'yon u kạmbạ wuma ạyi
ɗa adama wo o'wo Zagbain a aci a aza a na ạ ri wuma na aza a na ạ ri ukwạ.
10 Adama o ndolo nye i zuwai yee ge'etosu aza a na ạ ri oo tono Zagbain?
Waru nye i zuwai yoo ronuso ạzạ ạ ɗu ạzạ e Itoni e iɗa? Urana u tạ lo ạ tạwạ
a na Ạsulạ ee ge'eto tsu suru. 11 Ạsulạ a damma tạ ạtsumạ a Adanshi ạ yi,
“N kucina tạ nạ wuma u vạ,
ama suru ạ tạ kingyo ạ mạkạkạn mạ vạ.
A alanga e eteshe a ɗa ama suru
a damma a na ạmu ɗa Ạsulạ.” ◊
12 Ama suru a ta cuɗuwa ili i na a yuwain ạ mạkạkạn mạ Ạsulạ, ni ili i na i
zuwai a yuwain ne.

She i zuwa ama ạ riyạ wan

13 Tsu ciga tsu 'yuwan tsu lyawa e ge'etosulei. O unạ u ndolo, i dammulai u
ri ulobonu i zuwa ama ạ tạɗạtsạ ạvu ạ riyạ ạtsumạ o unusu shi. 14 Ạmu n tu
uɓolu nạ Yesu Zagbain, adama o ndolo n reve tạ ilyalya suru ạ tu ulobonu u
na a gura lyuwa le. Nạ vuma tara ili i ro i ri ulobonu shi, to, ili i ndolo unusu
u ɗa e ekere ạ yi. 15 Voo rocosu icigi shi nạ vu lyuwa ilyalya i na yaa zuwa
za vi Itoni† ro riyạ. She vu lyawa ilyalya i na vaa lyuwusa u lungusạ vuma
na Zamawawa kuwại adama ạ yi wan! 16 She vu lyawa ili i na vu tarai u ri
mejege ma ɗa u kạmbạ ili i na ama o ro a tarai ili yi idaba wan. 17 Nạ vuma
ro yuwan adanshi adama o tsugono tsạ Ạsulạ waa yuwusan adanshi adama
ạ wilạ o unạ wa alya e ilyalya no oso shi, amma gba u tsu yuwan tạ adanshi
adama ạ ạɓulạ, na asuvu nden, nạ mạzạngạ ma na Ruhu va Akiza a casu.
18 Ni i yuwaan Zamawawa ạgạndạ o ure u nda, i tsu zuwa tạ Ạsulạ a uwwa
uyo'o waru ama ạ tạ usu ɗu fo.
19 Adama o ndolo, tsu ciga tsu 'yuwan tsu yuwan ạtyo a na tsaa yuwan tsu
yuwan ili i na i tsu tạwạạ nạ nden ma asuvu, waru ni ili i na i tsu kambulai

◊ **14:11** Isha. 45:23.

e isawan ugbamu. 20 She i lungusạ ulinga wạ Ạsulạ adama e ili i na yaa
lyuwusa wan. I ta gura lyuwa ilyalya suru, amma unusu u ɗa vu zuwa nanza
yuwan unusu adama e ili i na vaa lyuwusa. 21 She i tama inama, ko i sowo
mạrạ, ko i yuwan ili i ro wan, nạ wo o'wo i yuwan tsundolo u ta zuwa ạzạ e
Itoni o ro ạ riyạ.
22 Ạtsumạ e ili i na vaa yuwusan ạvu ɗa nạ Ạsulạ ạ wu. Ama a tsu yuwan
tạ mạzạngạ ne e reve ili i na a yuwusan mejege ma ɗa, babu mạlạlạ adama
ạ yi. 23 Amma nạ ạ ri ạ mạlạlạ ạtsumạ e ili i na aa lyuwusa, Ạsulạ o kototo le
tạ na a lyuwa yi, adama a na e reve tạ mejege ma ɗa shi. Ni i yuwan ili i na i
revei mejege ma ɗa shi, i ta yuwusan unusu.

15

Vu yuwan ili i na vaa uwwa uyo'o goon wan

1 Ạtsu na tsu ri nu ucawu wo okolo o ucira, tsu yuwain ankuri nạ ạzạ e Itoni
yi Zagbain aza a na ucawu wo okolo e le ạ ri nu ucira shi. She tsu cigai tsu
zuwa aciyạtsu na tsaa uwwai uyo'o goon wan. 2 Tsu yuwain ili i na yaa zuwa
le a uwwa uyo'o, reve waru tsu yuwain ili i na yaa kamba le. 3 Ko Zamawawa
yuwan adama u zuwa aciyạyi wu uwwa uyo'o shi. Amma cine Adanshi ạ
Ạsulạ a dammai, “Ama a na e isulusa wu ạmu ɗa fo e isulusa.” ◊ 4 Ili i na a
ɗanai suru ạtsumạ a Adanshi ạ Ạsulạ a ɗana le tạ adama o rito tsu. Adanshi ạ
Ạsulạ a ca tsu tạ makaɓa ma asuvu, reve waru u ca tsu okolo ugbamu, adama
tsu dạnạ nu uzuwu wo okolo.
5 Ạsulạ a ɗa za na tsu zuwa tsu tsu kaɓa asuvu, reve waru u ca tsu okolo
ugbamu. N ta yuwusan avasa Ạsulạ a kamba ɗu adama i yuwan nden n
sa'ani na ama, ạtsumạ e itoni yi Zamawawa. 6 Ne ɗa suru nɗu yoo ɓoluloi
ɗyo ɗu i yuwaan Ạsulạ ica reve waru i casu yi tsugbain, za na ạyi ɗa Dada vạ
Yesu Kristi Zagbain tsu.

Alabari a Sa'ani adama a aza a Isra'ila na Atakpaci

7 Zamawawa usu ɗu tạ, adama o ndolo ạɗu fo i usulại. Ne ɗa Ạsulạ ạạ tsurạ
tsugbain. 8 N damma ɗu tạ Zamawawa yuwan tạ ạgạndạ ạ tyo e ekere a aza a
Isra'ila adama u roco nzuwulai mạ ạbundạ n na Ạsulạ a yuwayin nkaya n le
amayun a ɗa. 9 Waru u tạwạ tạ tsarạ Atakpaci a ca Ạsulạ ica adama e isa'ani
i na u roco nle. Ununa Adanshi ạ Ạsulạ a dammai:
“N ta cuwa wu e memere ma Atakpaci.
N ta cana ica ạ tyo a aala ạ wu.” ◊
10 Adanshi ạ Ạsulạ a dammisa tạ:
“Zạngạnại, ạɗu Atakpaci,
oɓolo na ama ạ yi, aza a Isra'ila.” ◊
11 Waru Adanshi ạ Ạsulạ a damma tạ:
“Cuwai Ạsulazuva, suru nɗu Atakpaci.
Cuwa niyi, ama o uvaɗi suru.” ◊
12 Reve vumavạsulạ Ishaya damma,
“Nanza o u'wa u Mogono Dạwuda† u tạ tạwạ,
u ta yuwan tsugono a aci a Atakpaci,
waru a ta zuwa okolo e le e ekere ạ yi.” ◊
13 N ta yuwusan avasa ạ tyo ạ Ạsulạ, za na tsu ca uzuwu wo okolo, u shiton
ɗu nạ mạzạngạ ma amayun na asuvu nden, a mantsa ma na i cayi okolo ạ ɗu
e ekere ạ yi. Ne ɗa uzuwu wo okolo ạ ɗu waa lyuwa elime o ucira u Ruhu va
Akiza.

◊ **15:3** Ica 69:9. ◊ **15:9** Ica 18:49. ◊ **15:10** U.Wl. 32:43. ◊ **15:11** Ica 117:1. ◊ **15:12** Isha. 11:1.

Bulu yuwan tạ adanshi adama o ulinga wạ yi

14 Ama ạ vạ, n reve tạ i tạ tapu ni isa'ani. N reve tạ waru i tạ nu urevu u
na wu ntsayi i dạnạ nạ ạyi, waru n reve tạ i tsu gura tạ ritoloi. 15 Amma n
ɗanaa ɗu tạ a alanga eteshe adama e ili i na n ciga nɗu i cuwan. N yuwan
tạ ne adama a na Ạsulạ a yuwaan mu tạ isa'ani, 16 waru u ca mu tạ ulinga
u na moo o'wo aagbashi e Yesu Zamawawa ạ tyo ubạtạ wa Atakpaci. N ta
yuwusaan Ạsulạ tsugbashi ana mo ritosu Alabari a Sa'ani ạ yi. N dạnạ tạ
ana ganu† adama Atakpaci o o'wo kucci na Ạsulạ ạạ ushi, kucci na Ruhu va
Akiza kạmbạtoi akiza.
17 Adama o ndolo, n ta yuwusan mạzạngạ adama e ili i na n yuwain adama
ạ Ạsulạ ạtsumạ e Yesu Zamawawa. 18 Maa yuwan adanshi adama e ili i ro shi,
she ili i na Zamawawa yuwain e ekere ạ vạ, ana n zuwai Atakpaci a yuwan
tsutoni nạ Ạsulạ. A yuwan tạ tsutoni nạ ạyi adama e ili i na n dammai ni
ili i na n yuwain. 19 Waru o toni tạ Ạsulạ adama o ucira wạ ạbạjini o ulinga
wa asalama† u na e enei, nạ waru adama o ucira u Ruhu va Akiza. N yuwan
tạ alajiya a Alabari a Sa'ani ạtsumạ ạ Urishelima hali ạ tyo alanga a Iliriku,
adama o ndolo n koto tạ ɗe alajiya ubạtạ suru. 20 N ciga tạ n yuwan alajiya a
Alabari a Sa'ani kuci ubạtạ u na ama o ro koto a uwwai adama a Zamawawa
shi, adama a na n ciga n yuwusan ulinga o ulinga u na nanza farai shi. 21 U
tạ cine Adanshi ạ Ạsulạ a dammai:
“Aza a na koto a damma nle adama ạ yi shi e te ene,
waru aza a na koto a uwwai adama ạ yi shi, ạ tạ tsurạ urevu.” ◊

Bulu ciga tạ u bura Roma

22 Ulinga u nda u ɗa u shi u putsusaa numu ạ tạwạ yạ'ạ ɗu me ene ɗu.
23 Gogo gba n koto tạ ulinga u na maa yuwusan bạtạ nda. N shi tạ n ciga n
'yạwạ ubạtạ u ɗu nu ujimu. 24 N te ifoɓi n 'yạwạ Asibaniya, nạ mạạ kạrạ,
n ta ɓatsa Roma.† N reve tạ n ta uwwa uyo'o nạ m ɓatsa me ene ɗu, reve i
kamba mu n reme ure. 25 Amma kafu me ene ɗu, n ciga n 'yuwan n 'yạwạ
ne'en Urishelima tsạrạ n tara une'e ạ tyo ạzạ e Itoni a na ạ ri ɗe. 26 Ạ'isạ ạ ạzạ
e Itoni a na ạ ri Makidoniya nạ Akataya a ca tạ ikebe fạạn adama a kamba
alambi a na ạ ri pe ạtsumạ ạ ạzạ e Itoni ạ Urishelima. 27 A uwwa tạ uyo'o u na
aa yuwaan le ne, adama a na une'e'e wo o'wo tạ she damma atsupu o utan.
O ufaru, Atakpaci ạ ushi tạ isa'ani e ekere ạ Ạsulạ adama a aba'un ạtsumạ ạ
ruhu e ekere a aza a Isra'ila. Ɗaɗa gba e enei u lobono tạ a kamba le ni ili i na
ạ ri nạ ạyi. 28 Nạ n koto a casu ikebe i nda, n tạ kạlyuwạ ɗu, reve n kạrạ ạ tyo
Asibaniya. 29 N reve tạ nạ n rawa ubạtạ u ɗu, Zamawawa ta ca mu ạbạjini
aba'un adama ạ ɗu.
30 Ama ạ vạ, n ta patishi ɗu ankuri ạtsumạ a ala e Yesu Zamawawa Zagbain
tsu, i ɓolo ekere nạ ạmu ạtsumạ o ulinga a yuwusan avasa ạ tyo ubạtạ wạ
Ạsulạ adama ạ vạ. I yuwan ili i nda adama e icigi i na i ri nạ ạyi ạ tyo e ekere
ạ vạ na Ruhu va Akiza ca nɗu. 31 I yuwan avasa adama a ama a na ạ ri e iɗa
ya Yahuda aza a na koto ạ ushiyi Yesu Zamawawa shi, tsạrạ a uwwato mu
usạn wan. Waru i yuwan avasa adama ạ ạzạ e Itoni ạtsumạ ạ Urishelima a
yuwan mạzạngạ ni ili i na n yuwain adama n kamba le. 32 Nạ Ạsulạ ạ usu, n
tạ tạwạ yạ'ạ ɗu nạ mạzạngạ, waru ukạlyuwusạ u vạ ạ tyo yạ'ạ ɗu u ta zuwa
mu mu uwwa uyo'o reve n tsurạ wivuwun. 33 Gogo lyawa Ạsulạ, za na tsu ca
asuvu nden, u dạnạ oɓolo nạ ạɗu suru. Ami.

16

Bulu cạsạ tạ n'utsạ mạ yi

◊ **15:21** Isha. 52:15.

1 N tạ ni ili i sa'ani i na maa damma adama ạ Fibi, ka na a yuwusan ạgạndạ ạtsumạ ạ ạa'isạ ạ ạzạ e Itoni a Kankiriya. 2 N ta patishi ɗu ankuri i ushi yi ạtsumạ a Zagbain o ure u sa'ani u na ama ạ Ạsulạ aa tsu yuwan. I kamba yi ạtsumạ o ure u na yaa gura suru, adama a na u kamba mu tạ na ama ạ ạbundạ fo.

3 I cạsạ Birisika nạ Akila, ◊ aza a na a yuwain ulinga oɓolo nạ ạmu ạtsumạ a tsugbashi tsạ Yesu Zamawawa. 4 Ạ usu tạ ạ kuwạ adama a kamba mu. N godyoo le tạ lon, waru ạmu ạ nde'en shi ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni a Atakpaci suru o godyoo le tạ. 5 Waru, i cạsạạ mu ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni a na o tsu ɓolotosu ạtsumạ o u'wa u le.

Waru i cạsạạ mu i'utsạ ya amayun i vạ Abayinitu. Ạyi ɗa vuma na fara o'woi za vi Itoni e iɗa ya Asiya.

6 I cạsạạ mu Meri, za na yuwaan ɗu ulinga wạ ạɓulạ lon.

7 I cạsạạ mu ama ạ vạ, Andranika nạ Juniya, aza a na ạ dạnại ạtsumạ o u'wa wa ali oɓolo nạ ạmu. O o'wo tạ ạzạ e Itoni kafu ạmu, waru ajiya a ta casu le tsugbain.

8 I cạsạạ mu Amfiliya, ạyi i'utsạ ya amayun i vạ i ɗa ạtsumạ e itoni yi Zagbain.

9 I cạsạạ mu Uribanu, za na yuwayin Zamawawa ạgạndạ oɓolo nạ ạtsu.

I cạsạạ mu i'utsạ ya amayun i vạ Isitaki.

10 I cạsạạ mu Abali, za na rocoi amayun a ɗa u toniyi Zamawawa.

I cạsạạ mu Aristobulu na ama o u'wa ạ yi.

11 I cạsạạ mu Hiruduyan, moron mạ vạ.

Waru i cạsạạ mu Nakisu na aza a na ạ ri ạtsumạ o u'wa wạ yi, aza a na ạ ri ạzạ e Itoni yi Zagbain.

12 I cạsạạ mu Tarafina nạ Tarafusa, ạmạci a na a yuwain ulinga u sa'ani adama a Zagbain.

I cạsạạ mu nạwạyi va amayun vạ Barisisa, ka ro na yuwain ulinga u sa'ani adama a Zagbain.

13 I cạsạạ mu Rufo, za na ri aagbashi a sa'ani adama a Zagbain. Waru i cạsạ mma vạ yi, za na o'woi gashi mma vạ.

14 I cạsạạ mu Asinkirita, nạ Filiguna, nạ Hamisa, nạ Baturoba, nạ Hema, oɓolo nạ ạzạ e Itoni a na ạ ri oɓolo ne ele.

15 I cạsạạ mu Fililugu, nạ Juliya, nạ Niriyu, nạ mawun mạ ạnạwu mo usheli mạ yi, nạ Ulumfa, oɓolo na ama ạ Ạsulạ a na ạ ri oɓolo ne ele.

16 I cạsạlại ni icigi yi Zamawawa.

Ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni a Zamawawa suru ạ tạ cạsạsạ ɗu.

Morono ma atsuvu mo ukosu

17 Ama ạ vạ, i kạmbuwạ ugbozu u ɗu ulobonu adama a aza a na ạạ tạwạạ nu une'esun nu u'yạsạsạn wa asuvu e ekere o ucawu wo okolo wa ama, reve o rito ili i ro ko'o ni ili i na i tsurại. I suma le! 18 Aza a na a yuwusan ne a yuwusaan Zamawawa Zagbain tsu ạgạndạ shi, amma a ta yuwusan ili i na aa uwwaa aciyele uyo'o. A tsu yuwusan tạ ica ye pere, reve ạ lumạ ama a na e revei cu'un morono ma adanshi me iwuya ma nda shi. 19 Ạzạ e Itoni suru a uwwa tạ a na yaa yuwusan tsutoni e ekere a Zagbain, adama o ndolo n ta yuwusan mạzạngạ adama ạ ɗu. Amma n ciga ɗu tạ i kạmbuwạ ugbozu ạtsumạ e ili i na i ri ili i sa'ani, amma gba i suma iwuya.

20 Ạsulạ a na gba ạ tsu tạwạạ na asuvu nden, aa jima shi u ta minjira Male reve u ca ɗu ucira a aci ạ yi.

N ta yuwusan avasa isa'ani yạ Yesu Zagbain tsu dạnu oɓolo nạ ạɗu.

◊ **16:3** Ajy. 18:2.

21 Timoti za na a yuwusan ulinga oɓolo nạ ạmu, u tạ lyungusạạ ɗu ni icạsu
yạ yi. Waru ama ạ vạ fo, Lusiya, nạ Yason, nạ Susibatara ạ tạ cạsạsạ ɗu.
22 Ạmu ɗa Tatiyu, n ta ɗanasa ili i na Bulu dammai n ɗana. Ạmu fo n tạ
cạsạsạ ɗu ạtsumạ a Zagbain.
23 Gayu tạ cạsạsạ ɗu. U ushi mu tạ oɓolo nạ ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni suru ạtsumạ
o u'wa wạ yi.
Arasata, za vu uzuwa wi ikebe ạ lyuci gbain, ni i'utsạ i tsu Kawata ạ tạ
cạsạsạ ɗu fo.
24 N ta yuwusan avasa Zagbain tsu Yesu Zamawawa u roco ɗu isa'ani suru.
Ami.*

Avasa e ica

25 Tsu cayi Ạsulạ tsugbain! U tsu zuwa ɗu tạ yi isawan nu ucira ạtsumạ
o ucawu wo okolo ạ ɗu, cine Alabari a Sa'ani a dammai. Ikaka i ɗa adama
e Yesu Zamawawa ni ifoɓi i na u sokoi nu ujimu. 26 Amma gogo iɗana ya
amạsulạ a zuwa le tạ e reve amayun a alanga e eteshe. Waru Ạsulạ, a na ạ
tsu kuwạ shi, a zuwa tạ uvaɗi mạɓulạ e reve amayun a nda, tsạrạ ạ usu waru
aa yuwan tsutoni nạ ạyi. 27 Lyawa Ạsulạ, za na ạyi ɗa goon u ri nu ugbozu, u
ushi tsugbain o ure wạ Yesu Zamawawa babu ukotu. Ami.

* **16:24** Akuci a atagada o ro ạ ri nu uguzu u nda shi.

Mepepelime mo Ufaru mạ Bulu ạ tyo yạ Ạzạ ạ Korinti

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

Bulu ɗana tạ mepepelime ma nda nạ mepepelime mo ro ạ tyo ạzạ e Itoni o ro ạtsumạ ạ Korinti. Korinti ạbajini ạ lyuci a ɗa zuzu nạ nge'en m mala. Ama bạtạ bạtạ ạ dạnạ tạ ɗe nạ nden. Lyuci'i u dạnạ tạ na ala a vama adama a mayan me iwuya ko ili yi idaba pe. Iroci yi ili i na a dansa ạyi ɗa ạạ'isạ ạ ạmạli a Afurodata, ubạtạ u na a zuwai ashakala ukpakukupa (1,000) adama o ulinga wa aza a na aa yuwusaan ure we epen ạgạndạ. Bulu 'yạwạ tạ ɗe reve u linga adama u tsurạ ikebe yi ili i na wạạ dạnạ a lyuwusa waru o ritosu ama adama e Yesu. Ạzạ e Itoni nạ ạbundạ alambi a ɗa ạ dạnại a mantsa mo ndolo, amma ama o ro gba shi ạ shi tạ nu ucira.

Ạtsumạ e mepepelime ma nda, Bulu rito tạ ạzạ e Itoni cine a yuwan nden n le ubạtạ u na ama ạ ạbundạ ạ ri a yuwusan ili yi idaba. U damma tạ ạzạ e Itoni a yuwan nden ma ankuri na akapi a ama a na a buwai, she ạ dạnạ wukasu wan. U rito tạ ama she a yuwan tsipere wan ko iwuya i ro wan. U cuɗuwa tạ cine wu ntsayi lolo dạnạ. E mepepelime ma nda Bulu damma tạ cine icigi i ri nu ucira lon. U roco tạ cine waru wu ntsayi a yuwan ạgạndạ. O ukosu, u cuɗuwa tạ ulyuwu wa aci e Yesu na ạ 'yạsạin diga o ukwạ, ne ɗa fo ạzạ e Itoni ạ yi suru ạạ dạnạ nu ulyuwu wa aci.

Ulyuwu wa aci e ekere o ukwạ u tạwạạ tạ nu ucira e ekere ạzạ e Itoni. Icigi yi ili yu uvaɗi ạbạjini e ili i wuya i ɗa. Aatagada a nda a damma tsu tạ ulyuwu wa aci e Yesu Zamawawa e ekere o ukwạ a la'a tạ icigi yi ili yu uvaɗi, ne ɗa za vi Itoni a gura suma ili yu uvaɗi reve u kuru Zamawawa ulobonu.

Ili i na i ri pe ạtsumạ a aatagada a nda

1. Icạsu na avasa ạ Bulu (1:1-9)
2. Ipati adama o uɓolu wa aci (1:10–4:21)
3. Addama ạtsumạ ạ tsu'utsạ (5:1–7:40)
4. Tsutoni nạ Ạsulạ o unạ wạ ạmạli (8:1–11:1)
5. Uritosu cine a yuwan ạgạndạ nạ wuma wạ ạạ'isạ (11:2–14:40)
6. Ulyuwu wa aci ạ Kristi Zamawawa a aci o ukwạ (15:1-58)
7. Sadaka adama a alambi (16:1-4)
8. Ifoɓi yi mmalu mạ Bulu (16:5-12)
9. Majiyan mạ Bulu ni icạsu yạ yi (16:13-24)

Ucuɗuwu

1 Ạmu Bulu ɗa n ɗanaa nɗu ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni† ạtsumạ ạ Korinti mepepelime ma nda. N tạ lyungusạạ ɗu ni icạsu. I'utsạ i tsu Satsani fo u tạ lyungusạạ ɗu ni icạsu. Ạsulạ e ɗe mu tạ ạmu Bulu, mo o'wo aajiya e Yesu Kristi Zamawawa, adama a na ne ɗa u cigai. 2 Ạsulạ e ɗe ɗu tạ yo o'wo ama a akiza ạ yi. U kạmbạto ɗu tạ na akiza e ekere e Yesu Zamawawa. U yuwaan tạ ne fo aza a na a yuwaan niyi ạgạndạ ạtsumạ a Zagbain Yesu Zamawawa bạtạ koko'o. Zamawawa ɗa Zagbain tsu na akapi ama fo.

3 Lyawa Ạsulạ Dada tsu oɓolo nạ Zagbain Yesu Zamawawa a ca ɗu isa'ani na asuvu nden.

Bulu godyoo tạ Ạsulạ

4 N tsu godyoo tạ Ạsulạ kuci adama e ne'e na u ca nɗu, gogo a na yo o'woi ạzạ e Yesu Zamawawa. 5 E re suru yo o'wo tạ ạzạ o utsuru, ạtsumạ a adanshi nu urevu suru adama a na yo o'wo tạ ili i tạ nạ ạyi. 6 Ạyi nda u roco tạ ili i na

n damma nɗu adama ạ yi amayun a ɗa. 7 Adama o ndolo, i ushi tạ ne'e suru
na Ruhu vạ Ạsulạ aa casu, ạɗu a pura ukạmbu wu Zagbain Yesu Zamawawa.
8 U tạ ɓạnạ ɗu nu ucira hali o ukosu adama Ạsulạ o goro ɗu ạtsumạ e ili i ro o
urana u na wạạ tạwisạ waru wan. 9 Amayun a ɗa Ạsulạ a ta yuwaan ɗu ne,
adama a na u tsu yuwan tạ ili i na u dammai, u ɗangwa ɗu tạ yo o'wo ili i tạ
nạ Mawun mạ yi, Zagbain tsu Yesu Zamawawa.

Ama e ne'eshen tạ re re

10 Ama ạ vạ, n tạ patishi ɗu, adama o tsugono tsu Zagbain tsu Yesu
Zamawawa, na suru nɗu i usulại. She yi kasa wan, amma i ɓoluloi aciyạɗu
ubạtạ u tạ adama i dạnạ no okolo ạ tạ nạ majiyan mạ tạ. 11 Ama ạ vạ, ama o ro
aza a na ạ ri ɗe nden o u'wa wạ Kuluwi* a damma mu tạ a na i tạ a mawasan
vạni ɗu. 12 A damma tạ vuma suru ta yuwusan adanshi ạ yi ko'o. Vuma ro
damma, “N te itoni yạ Bulu.” Za ro a dansa “N te itoni ya Apolo.” Za ro waru
a dansa, “N te itoni yạ Bituru.” Za ro gba a dansa, “N te itoni yi Zamawawa.”
13 A ta gura ne'eshen Zamawawa za na ri vuma tạ koko'o? O'o! Bulu kuwạ
tạ adama ạ ɗu a akpata?† O'o! Ạ rumbu ɗu tạ tsạrạ yoo o'wo otoni ạ Bulu? O'o!
14 N godyo tạ Ạsulạ a na n rumbuyi ko vuma tạ ạtsumạ ạ ɗu shi, she Kirisibu
nạ Gayu. 15 Gogo babu vuma na aa damma ạ rumbu yi tạ ạtsumạ a ala ạ vạ.
16 (Kai, n cuwan tạ gogo! N rumbu tạ Istifana nạ ka vạ yi nạ muwun mạ yi,
waru maa gura cuwan ko n rumbu tạ nanza shi.) 17 Zamawawa† lyungu mu
n rumbu ama shi. U lyungu mu tạ n yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani. Nạ n
damma Alabari a Sa'ani'i, she n yuwan nu ugbozu wa ama wan, adama a na
n ciga ucira wu ukwạ wu Zamawawa zuva va akpata wo o'wo pere shi.

Zamawawa ɗa ucira nu ugbozu wạ Ạsulạ

18 Na ama a na ạ ri o ure wu ukwạ a uwwa ikaka adama o ukwạ wu
Zamawawa, u tso o'wo le tạ gashi tsulo. Nạ ạtsu na Ạsulạ a wawusa tsu uwwa
yi, ucira wạ Ạsulạ u ɗa. 19 A ɗana tạ ạtsumạ a Adanshi ạ Ạsulạ:
“N tạ lungusạ ugbozu wa aza a na a tarai aciyele ạ tạ nu ugbozu.
N te geshe urevu wạ ạzạ o urevu.”◊
20 Nye i ɗa i ri ulobonu ạtsumạ o uvaɗi wạ ạzạ o urevu wa adanshi, nạ
munlu n wilạ, na aza a ndammulai? Ạsulạ a zuwa le tạ suru o o'wo olo waru u
roco tạ ugbozu u le u ri nạ ạɓulạ shi. 21 Ạsulạ za na ri nu ugbozu o foɓo tạ ama
o uvaɗi u nda ạạ tsurạ yi shi, no o toni ugbozu u le. O unạ u ndolo, u ɗangwa
tạ u wawa aza a na ạ ushiyi ikaka i na tsu yuwain alajiya, ikaka i na yo o'woi
gashi tsulo. 22 Aza a Isra'ila a ciga tạ ee ene ili ya asalama tsạrạ u roco a na
Ạsulạ ạ ri o ulinga. Atakpaci a ciga tạ ạ tsurạ ugbozu. 23 Adama o ndolo, ana
tsu yuwain alajiya a na Zamawawa kuwạ tạ a akpata,† aza a Isra'ila a tara
yi tạ gashi unusu, ạvu Atakpaci a damma ili i tsulo tsa ɗa. 24 Amma ikaka'a ạ
tyo e ekere a aza a na Ạsulạ a ɗangwai, aza a Isra'ila oɓolo na Atakpaci, ạyi ɗa
nda: Zamawawa, ạyi ɗa ucira wạ Ạsulạ waru ạyi ɗa ugbozu wạ Ạsulạ. 25 Ko
nạ Ạsulạ a yuwan gashi u tu ulo, u la'a tạ vaɗilimạ ugbozu, ko nạ wo o'wo
gashi babu ucira, u la'a tạ vaɗilimạ ucira.
26 Ama ạ vạ, cuwain cine i dạnại ana Ạsulạ a ɗangwa nɗu. Ama o uvaɗi
u nda a jiyan gashi wa'a ɗa ạtsumạ ạ ɗu ạ ri nu ugbozu. Ama wa'a ɗa ạ
dạnại azagbain ạ lyuci ạtsumạ ạ ɗu. Waru wa'a ɗa utại ạtsumạ ạ ɗu o u'wa u
tsugono. 27 Amma, Ạsulạ a ɗangwa tạ ili i na ama a tarai tsulo tsa ɗa tsạrạ u
zuwa aza a na a tarai aciyele ạzạ o ugbozu a uwwa wono. Waru u ɗangwa tạ
aza a na ạ ri nu ucira shi, tsạrạ u ca ạzạ o ucira wono. 28 U ɗangwa tạ ili i na

---

* **1:11** Kuluwi ka ɗa, waru o utạ yi a alanga e eteshe ko ama'a ạzạ ạ yi a ɗa ko ạzạ ạ yi a ɗa shi, waru ko agbashi a ɗa ko ama a na ạ ri pe nạ nden ạtsumạ o u'wa wạ yi u ɗa shi. ◊ **1:19** Isha. 29:14.

ama o uvaɗi a tarai ili shi, ko babu ạɓulạ, ko babu ili i ro ko ke'en, ạvu u linga ne ele adama ili i na ama a tarai ili yạ ạɓulạ yo o'wo babu ạɓulạ. 29 U yuwan tạ ne tsạrạ vuma ro yuwan uvaɗu ạ mạkạkạn mạ yi wan. 30 Ạsulạ a ɗa za na zuwa nɗu yo o'wo uɓolu nạ Yesu Zamawawa. U kạmbạto tạ Zamawawa na aciyạyi wo o'wo ugbozu adama ạ tsu. Adama ạ yi a ɗa Ạsulạ ạ usu ntsu. U kạmbạto tsu tạ aza a akiza, waru u ca tạ aciyạyi tsạrạ wu utạạ tsu ubạtạ wu unusu. 31 Adanshi ạ Ạsulạ a damma tạ, “Vuma na cigai yuwan uvaɗu, u yuwan goon ạtsumạ e ili i na Zagbain yuwain.”

2

Adanshi adama a Zamawawa nu ukwạ wạ yi

1 Ama ạ vạ, ana n tạwạ n damma nɗu ikaka yạ Ạsulạ, n yuwaan ɗu adanshi nu uguru wa adanshi ko n roco n tạ nu ugbozu shi. 2 Adama a na a mantsa ma na n dạnại oɓolo nạ ạɗu, n zuwa tạ aciyạvạ mi icina ili i na i buwai suru, she Yesu Zamawawa goon nu ukwạ wạ yi a akpata.† 3 Ana n tạwại ubạtạ u ɗu, lipu vạ dạnạ nu ucira shi, waru n dạnạ tạ e meje'en adama o wovon. 4 Waru ana n dạnại o uritosu na alajiya n yuwan tạ adanshi hawun. N yuwan ugbozu ko adanshi o morono mo ugbozu shi. N lyawa tạ Ruhu vạ Ạsulạ roco ucira wạ yi. 5 N yuwan tạ ne tsạrạ i ca okolo adama o ucira wạ Ạsulạ, agba adama o ugbozu wu vadilimạ shi.

Ugbozu wạ Ạsulạ

6 Nạ n ri oɓolo na aza a na a gbamai ɗe ạtsumạ e Itoni, n tsu yuwan tạ adanshi nu ugbozu. Amma cu'un vu ugbozu vu uvaɗi u ɗa shi, waru cu'un vu ugbozu na azagbain o uvaɗi a cigai ɗa shi. Ele ɗa aza a na ucira u le woo o'wo babu ạɓulạ. 7 Amma n ta yuwusan adanshi o usokowu wu ugbozu wạ Ạsulạ, za na u lyawai usokowu hali ạ tyo gogo. Kafu u yuwan uvaɗi, Ạsulạ o foɓo tạ ugbozu u nda tsạrạ u tạwạạ tsu nạ tsugbain. 8 Ạtsumạ a azagbain o uvaɗi a nda babu za na tsurai urevu u ndolo. Nạ ạ shi e reve, ạ shi a vara Zagbain na ri nạ tsugbain a akpata shi. 9 Amma Adanshi ạ Ạsulạ a damma tạ:

“Ili i na Ạsulạ o foɓoyi aza a na a ciga niyi
u la'a tạ ili i na ee eneshe ne esu e le,
waru u la'a tạ ili i na a uwwai na atsuvu e le.
Koto nanza jiyan ili i ndolo o okolo ạ yi shi!”

10 Amma tsu reve tạ ili i ndolo suru adama a na Ruhu vạ Ạsulạ roco ntsu ɗe ili'i suru. U reve tạ ili suru, hali ni ili yu usokowu i na i ri a majiyan mạ Ạsulạ. 11 Ạvu ɗa goon vu revei ili i na i ri pe ạtsumạ o okolo ạ wu, waru Ruhu vạ Ạsulạ ɗa goon revei ili i na i ri pe ạtsumạ o okolo ạ Ạsulạ. 12 Amma Ạsulạ a ca tsu tạ Ruhu vạ yi. Ạyi ɗa i zuwai tsu ri nạ majiyan mạ tạ nạ ạzạ o uvaɗi a nda shi. Ạyi ɗa i zuwai waru tsu revei fo ili i na Ạsulạ a ca ntsu faạn. 13 Ạna tsu damma nɗu ili i ndolo, tsu yuwan ulinga ni idanshi yu ugbozu wu vadilimạ shi. Tsu yuwan tạ adanshi a na Ruhu damma ntsu tsu damma ana tsu cuɗuwai amayun a nda ạ tyo aza a na ạ ri nạ Ruhu. 14 Ạyi ɗa i zuwai she vuma na ri nạ Ruhu vạ Ạsulạ goon ɗa aa gura reve aba'un ạ Ruhu. Vuma na ri nạ Ruhu vạ Ạsulạ shi, u tsu jiyan tạ gashi aba'u'un tsulo tsa ɗa. 15 Vuma na ri nạ Ruhu suru u ta gura petelyuwe ili i nda, amma babu vuma na aa gura petelyuwe vuma'a.

16 Adanshi ạ Ạsulạ a damma tạ:
“Zane ɗa gura revei majiyan mạ Ạsulazuva?
Zane ɗa aa gura ca yi ạsạlạ?” ◊

◊ **2:16** Isha. 40:3.

Amma tsu gura tạ reve ili i nda, adama a na tsu tạ no okolo a Zamawawa.

3

Agbashi ạ Ạsulạ

1 Ama ạ vạ, ana n dạnại oɓolo nạ ạɗu n yuwaan ɗu adanshi cine maa
yuwaan aza a na a gbamai ɗe ạtsumạ e Itoni shi. N yuwaan ɗu tạ adanshi
gashi ạɗu aza a na ạ ri pe ạtsumạ o uvaɗī ɗa ko gashi ạɗu nreɓu n ɗa ạtsumạ
a Zamawawa. 2 N lyuwato ɗu tsuwa shi, adama a na i buwai a apasa maani.
Ko gogo koto i rawa i lyuwa tsuwa shi, adama a na hali n gogo i buwa tạ a
yuwusan nden n ɗu gashi aza a na ạ ri pe ạtsumạ o uvaɗī. 3 I tạ tsushu'un
vạni ɗu waru i ta mawasan vạni ɗu. Ạyi ili i nda i roco tạ a na i buwai ạtsumạ
o uvaɗī, waru i buwa tạ o tono re vạ yi. 4 Za ro a dansa, “N te itoni yạ Bulu.”
Za ro waru a dansa, “N te itoni ya Apolo.” Ana yaa dansa cu'un ndolo, i rotso
tạ ama o uvaɗī.

5 To, Apolo gba ili i ro i ɗa? O'o! Bulu waru gba ili i ro i ɗa? O'o! Ạtsu agbashi
ạ Ạsulạ a ɗa goon, aza a na aa kambusa ɗu i usu. Za suru ạtsumạ ạ tsu u ta
yuwusan ulinga u na Zagbain ca niyi u yuwan. 6 Ạmu n cu'wạn tạ ạvu Apolo
tsun mini. Agba Ạsulạ a ɗa a tsu zuwa yi u kungwa. 7 Za vu cạ'ạn nạ za vu
utsusun u mini ili i ro i ɗa ạ ri shi, amma Ạsulạ ili i ro i ɗa adama a na ạyi ɗa
u tsu zuwa icu'u'un i kungwa. 8 Za vu cạ'ạn nạ za vu utsusun u mini a ciga tạ
icu'u'un a kungwa tsạrạ uɗumạ u lobono. Ạsulạ a ta ca vuma suru iliyinkapa
ạtyo o ulinga u na u yuwain. 9 Adama a na ạtsu n'utsạ mu ulinga n na tsaa
yuwusaan Ạsulạ ulinga ɗa, waru ạɗu uɗumạ wạ Ạsulạ u ɗa.

Waru ạɗu usaa wạ Ạsulạ u ɗa. 10 N yuwan tạ ulinga wu suwi va amayun,
adama a na Ạsulạ a kamba mu tạ n yuwan yi, waru n vara tạ ikyun yu
usaa, ạvu vuma ro reme usaa zuva vạ yi. Suru nɗu i yuwan ugbozu cine
yaa yuwusan usaa'a. 11 Ikyun yu usaa u na tsu varai ɗe, Yesu Zamawawa†
ɗa, waru babu vuma ro na aa varisa ikyun i ro. 12 Vuma na a yuwan usaa e
ikyun yu usaa i ndolo, za ro ta yuwan ulinga nạ zinariya, ko azurufa, ko atali
e ikebe, za ro gba shi ɗanga, za ro waru alawan, ko tsu'iwạ. 13 Amma urana
wu uge'etosu u tạ lo ạ tạwạ a na ạạ lyungwạ tsạrạ e ene cu'un vu ulinga na
suwi suru yuwain. A ta zuwa ulinga u vuma suru ạtsumạ a akina tsạrạ e ene
ko u tạ kulạ. 14 Nu usaa'a u kulạ ạtsumạ a akina'a shi, to, suwi ndolo tạ tsurạ
iliyinkapa. 15 Amma nu usaa'a u kulạ, ạyi suwi ndolo ta lamba ili suru. Ạyi
suwi'i u ta la'a, amma u to o'wo gashi vuma na utulại ạtsumạ a akina.

16 N reve tạ a na i revei a na ạɗu ạạ'isạ ạ Ạsulạ a ɗa waru Ruhu vạ Ạsulạ tạ
pe nden ạtsumạ ạ ɗu! 17 Ạsulạ ạ tạ lungusạ vuma na lungusại ạạ'isạ ạ Ạsulạ.
Ili i na i zuwai ạyi ɗa ạạ'isạ ạ Ạsulạ ạ tạ na akiza, waru ạɗu aciyạɗu ạɗu ɗaɗa
ạạ'isạ'ạ.

18 Lyawai ạ pususạn aciyạɗu ana. Nạ yaa yuwusan majiyan i tạ nu ugbozu
ạtsumạ o uvaɗī u nda, to, i kạmbạto aciyạɗu olo adama a na ne ɗa yoo o'wo
ạzạ o ugbozu wa amayun. 19 Ili i na uvaɗī u tarai wo o'woi tsulo, ạyi ɗa ili
i na Ạsulạ a tarai ugbozu. Adanshi ạ Ạsulạ a damma tạ, “Ạsulạ a tsa azu tạ
ạzạ o ugbozu a mantsa ma na aa yuwusan ugbozu u le.” 20 Waru u dammisa
tạ, “Ạsulazuva e reve tạ a na ifoɓi i na ạzạ o ugbozu a yuwain suru pere ɗa.”
21 Adama o ndolo she i 'yạsạn avangaci adama a na yoo tono vuma gbain ro
wan. Ili suru ạzạ ạ ɗu a ɗa: 22 Bulu, nạ Apolo, nạ Bituru ạzạ ạ ɗu a ɗa. Waru
uvaɗī mạɓulạ za ɗu ɗa. Wuma, nu ukwạ za ɗu ɗa. Ne ɗa mantsa mo gogo nạ
mantsa ma na mạạ tạwạ. Ili suru e ekere ạ ɗu a ɗa ạ ri, 23 waru ạɗu e ekere a
Zamawawa ɗa i ri, waru Zamawawa e ekere ạ Ạsulạ a ɗa u ri.

4

Ulinga wa ajiya

1 Lyawa ama a tara tsu agbashi a Zamawawa, aza a na Ạsulạ a cayi ili ya amayun i na i ri usokowu. 2 Na ama a ca agbashi ulinga, a ciga le tạ a yuwan ulinga'a cine wuntsayi a yuwan. 3 Ạmu u ɓạlạ mu ko i ge'eto mu ko ukobu wu uge'etosu wa ama u ge'eto mu shi. N tsu ge'eto aciyạvạ shi. 4 N reve tạ asuvu ạ vạ ạ tạ cece. Amma suru nạ ne u kạmbạto mu cece shi, adama a na Zagbain ɗa za na ee ge'eto mu. 5 She i ge'eto kafu mantsa ma rawa wan, i puro hali Zagbain kạmbạ. U to utạạ ili i na i ri usokowu ạtsumạ e irumbu e ekan, waru u tạ pạlu'wạ ili i na ama a cigai i na i ri usokowu o okolo e le. Ạsulạ a ɗa aa ciɓala vuma na aciɓalu a na a ntsaa niyi.

6 Ama ạ vạ, ạmu nạ Apolo iroci i ɗa ạtsumạ e ili i na maa yuwusan adanshi a aci ạ yi, tsạrạ i tsurạ urevu wi ili i na udammu'u u ri, “Toniyi ili i na a ɗanai ạtsumạ a Adanshi ạ Ạsulạ goon.” Tsundolo yạạ 'yạsạn avangaci reve i tara manlu mạ ɗu ma la'a tạ manlu mo ro shi. 7 Zane ɗa vaa tarasa aciyạwu? Vu ta tarasa vu la'a tạ akapi ạ ạzạ e Itoni? Nye ɗa vu ri nạ ạyi na Ạsulạ a ɗa a ca nuwu ạyi shi? Nni ili i na vu ri ne ele suru ubạtạ wạ Ạsulạ a ɗa o utại, cine vạạ 'yạsạsạn avangaci gashi ạvu ɗa vu yuwan nle na aciyạwu?

8 I ta yuwusan majiyan gashi i tsurạ tạ ɗe ili i na i cigai suru. I yuwan tạ majiyan gashi i tạ nu utsuru. I ta yuwusan majiyan yo o'wo tạ ngono goon ɗu reve i lyawa tsu. N ta ciga yo o'wo ngono na amayun adama tsu yuwain tsugono oɓolo. 9 Me ene tạ gashi Ạsulạ a zuwa tsu ạtsu ajiya† ạ yi tso o'wo ama a na ama a tarai ili i ro shi, cine aza a na ạ ri o u'wa wa ali ạ ri ạcạpạ suru suru. Tsu tạ tsa ama a na a tarai ạ tyo a agalaci reve o una le,* adama ama suru nạ nlingata mạ Ạsulạ e ene cine ạạ kuwạ. 10 Ama o uvaɗi a nda ạ te inda tsu gashi olo adama a na tsaa yuwusan ulinga wu Zamawawa. Amma ạɗu, i ta dansa i tạ nu ugbozu lon, adama a na i ri e itoni yi Zamawawa. Agba ne ɗa shi. I ta yuwusan majiyan tsu ri nu ucira shi ạɗu gba i tạ nu ucira. I ta yuwusan majiyan ama a ta casu ɗu tsugbain, agba a ca tsu tsugbain shi. Agba ne ɗa shi. 11 Hali n gogo tsu lamba tạ ilyalya nạ mini mo oso. Akashi a ɗa tsu ri ne ele goon na tsoo oto. Ama o to ɓongishi tsu lon. Tsu ri nu u'wa wa aciyạtsu shi. 12 Tsu yuwan tạ ạtyo a na tsaa yuwan ulinga ne ekere ạ tsu. Na ama a yuwaan tsu unạ, ạtsu tsu zuwaa le tạ aba'un. Na ama o ɓongi tsu, ạtsu tsu kaɓa tạ pe asuvu. 13 Na ama a yuwan adanshi a vanvama adama ạ tsu, ạtsu tsu damma tạ ili i sa'ani a aci e le. Hali n gogo ama a ta tarasa tsu tse everi waru gashi akkama.

14 Maa ɗanasaa ɗu ili i nda adama yu uwwa wono shi. N ciga tạ n rono ɗu atsuvu adama a na muwun n vạ n ɗa i ri. 15 Ama ukpakukupa kupa (10,000) ta gura rito ɗu adama a Zamawawa, amma ạmu ɗa ạ nde'en dada ɗu goon. Yo o'wo ta muwun n vạ ana n damma nɗu adama e Yesu Zamawawa. 16 Adama o ndolo m pati ɗu tạ i toni iroci i vạ ạvu i yuwan cine maa yuwusan. 17 Ạyi ɗa i zuwai mạạ lyunguwisạ ɗu ulobo u vạ Timoti ạtsumạ e itoni. Ạyi macigata mạ vạ ma ɗa waru aagbashi ạ ạɓulạ a Zagbain a ɗa. U ta cuwaan ɗu ni ili i na n ritoi adama e Yesu Zamawawa ạtsumạ ạ ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni ubạtạ u na n 'yạwại suru.

18 Ozo o ro ạ ɗu ạ tạ 'yạsạsạn avangaci adama a na i yuwain majiyan ma na mạạ tạwạ n kạlyuwạ ɗu shi. 19 Amma nạ Zagbain lyawa mu n tạwạ, maa

* **4:9** Nạ yali yạ Roma i lyuwa uvon reve u kạmbạ ạ wạtạ, u tạ dạnạ elime, ạvu ạsoja na ama a na a kamba niyi ạ kuru ạcạpạ, aza a na ạ dạnạ ạcạpạ suru suru ele ɗa n'yuwatan n na e remei bạtạ o uvon reve a zuwa le o u'wa wa ali. Bulu ta kuratosu aciyạyi na aza a na e remei na aa zuwa o u'wa wa ali aza na ạ ri ạcạpạ suru suru.

jima shi n tạ tạwạ. Nạ n tạwạ n te ene ili i na aza a na ạạ 'yạsạsạn avangaci aa yuwusan. N te reve ko ubạtạ wạ Ạsulạ u ɗa ạ tsurại ucira u le, ko adanshi a ɗa aa yuwusan goon. 20 Adama a na tsugono tsạ Ạsulạ adanshi a ɗa a yuwusan goon shi, amma adama o ucira. 21 Ạtsumạ e ili i re i nda, zane ɗa i ɗangwai: n tạwạ ɗu na aasuɗu ko n tạwạ ɗu ben ni icigi?

5

Tsipere ạtsumạ ạ ạzạ e Itoni

1 Mu uwwa tạ ama a dansa za ro ạtsumạ ạ ɗu ta yuwusan tsipere, a na u ta yuwusan tsipere nạ ka va dada vạ yi. Ko ạtsumạ a aza a na e revei Ạsulạ shi a 'yuwan tạ cu'un vu unusu u ndolo. 2 U rawa tạ yu uwwa wono, agba ạɗu ɗa nda ạ 'yạsạsạn avangaci. I yuwan ạtsumolạngu adama o unusu u vuma'a. Ni i shi i yuwan ạtsumolạngu tsundolo, i shi ta putsaa vuma ndolo a yuwan iɓolo nạ ạɗu. 3 Ko na wo o'woi n tạ alanga nạ ạɗu, n tsu yuwusan tạ majiyan adama ạ ɗu. N yuwan tạ uge'etosu gashi n tạ lo oɓolo nạ ạɗu gogo. Nu ucira u na Yesu Zagbain ca numu, n damma tạ a na i ciga i 'yuwan i ca vuma na aa yuwusan unusu u ndolo oforo. 4 I ɗe iɓolo waru ucira wạ Yesu Zagbain tạ dạnạ oɓolo nạ ạɗu ạtsumạ e iɓolo i ndolo. 5 I 'yuwan i ciga i ca vuma ndolo ạ tyo o ucira u Male, tsạrạ u lungusạ lipu vuma ndolo, amma a ta wawa ruhu vạ yi nạ Yesu Zagbain tạwạ.

6 Uvaɗu u ɗu u ri ulobonu shi. I reve tạ udammu u nda, “Ununa wolilo† wa'a u tsu zuwa yira ya akala ạtsumạ e meretsu i tsutsa tapu.” Ili i nda u to rocosu ni i lyawa vuma ndolo na aa yuwusan tsipere tso ndolo lyuwa elime nạ ạɗu, ama o ro ạtsumạ ạ ɗu a ta gura reme mayan ne. 7 Cine aza a Isra'ila a tsu tawa wolilo suru a 'wa le kafu a yuwan Ạbuki a Mapasa, ne ɗa yaa yuwan, yu utạạ vuma nda ạtsumạ ạ ɗu. Ạsulạ ạ kạmbạto ɗu tạ cece adama a na Zamawawa kuwại tsạrạ u kạmbạto tsu fạạn e ekere o unusu. Wo o'wo tạ tsạ mạgiri'i ma na aza a Isra'ila o unai ɗe ạ Ạbuki a Mapasa nu ujimu lon. 8 Adama a na ne ɗa u ri na amayun, tsu dạnại a cuwusan kuci a na ạtsu ama ạ Ạsulạ a ɗa. Tso ocoyi akuci o wolilo, ele ɗa tsurala, nạ tsushu'un, nạ re vi iwuya i na tsu yuwain kafu tso o'wo ạzạ e Itoni, amma tsu yuwain amayun nạ ạɓulạ tsa akala tsa na a yuwain nạ wolilo shi.

9 Ana n ɗanaa nɗu nu ufaru, n damma ɗu tạ she i ɓolo aci na ama a na aa yuwusan tsipere wan. 10 N ta yuwusan adanshi adama ạ ạzạ e Itoni a na a yuwusan tsipere, agba a aci a aza a na ạ ri ạzạ e Itoni shi. Amayun a ɗa ozo o ro e le a yuwan tạ ɗe tsipere. Ozo o ro e le ạ tạ nu utsạn, ozo o ro waru aza a a'usa, ozo o ro waru a ta yuwusaan ạmạli ạgạndạ. Ni i ciga yi kasa nạ cu'un va ama o ndolo, to i lyawa uvaɗi. 11 Ili i na maa dansaa ɗu ạyi ɗa yi kasa na za na e ɗesu aciyạyi za vi Itoni amma u ta yuwusan tsipere. Yi kasa na ama a na ạ ri nu utsạn ne evu. Waru yi kasa no ososowi na aza a na e isulusa ama na aza a a'usa. Waru yi kasa na ama a na yuwusaan ạmạli ạgạndạ. Ko tsuwa she i lyuwa oɓolo nạ cu'un va ama o ndolo wan.

12 N ri nu ucira n ge'eto aza a na ạ ri ạzạ e Itoni a ɗa shi. Amma i tạ nu ucira u na yoo ɓoryo ạzạ ạ ɗu aza a na a tsu yuwan cu'un vu nusu ndolo. 13 Ạsulạ ạ te ge'eto ama a na ạ ri ạzạ e Itoni shi. Adanshi ạ Ạsulạ a damma tạ, “Nạ ạtsumạ ạ ɗu za ro pe ni iwuya, i lo yi.” ◊

6

Ntaralai ạ 'yạwạ o ukobu wu uge'etosu

◊ **5:13** U.Wl. 17:7.

1 Ạtsumạ ạ ɗu nạ za tạ ɗu ri nạ mawasan nạ za ro, she u 'yạwạ o ukobu wu za vu uge'etosu na ri za vi Itoni shi wan. U damma ama ạ Ạsulạ e ge'eto adanshi'i. 2 Ạɗu i reve urana u ro ạtsu ạzạ e Itoni tsu tạ ge'eto uvaɗi shi? Nạ ạɗu ɗa yee ge'eto uvaɗi, yaa gura ge'eto addama e keke'en a nda shi? 3 I reve tạ mantsa mạ tạ lo ạ tạwạ a na tsee ge'eto nlingata mạ Ạsulạ, adama o ndolo amayun a ɗa tsu ta gura ge'eto ili i na i buwai ạtsumạ o uvaɗi. 4 Ni i ri nạ cu'un mawasan ndolo, cine tsa ɗa yạạ 'yạwusạ ubạtạ wạ ạzạ o uge'etosu a na ạ ri ạtsumạ ạ tsu shi, aza a na ama ạ Ạsulạ a tarai ili i ro shi? 5 N ta yuwusan adanshi a nda tsạrạ yu uwwa wono. N reve tạ ạtsumạ ạ ɗu aa lamba za vu ugbozu na aa gura ge'eto nạ ạ tsurạ mawasan ạtsumạ ạ ạzạ e Itoni shi. 6 Amma o unạ u ndolo, reve ạzạ e Itoni e re ạ 'yạwạ o ukobu wu uge'etosu, ạvu a uwa mawasan ạ mạkạkạn ma aza a na e revei Ạsulạ shi. She i yuwan tsundolo wan!

7 Ni i tara mawasan mạ ɗu ạ tyo o ukobu wu uge'etosu, to, i riyạ tạ. Ạtsumạ ạ ɗu nạ za vi Itoni ro nusaan ɗu, she i 'yạwạto yi ubạtạ wu za vu uge'etosu ạvu yi isula yi wan. U ta la'a i rungwạ. Ko nạ za vi Itoni ro paala ɗu, she i 'yạwạto yi ubạtạ wu za vu uge'etosu ạvu yi isula yi wan. U ta la'a i lyawa yi ne. 8 Amma ạɗu na aciyạɗu i tsu yuwan tạ iwuya reve waru i paala ozo o ro, i tsu yuwan tạ ne ạ tyo e ekere ạzạ ạ ɗu ạzạ e Itoni!

9-10 She yi lumạ aciyạɗu wan. I reve tạ za vi iwuya ạạ tsurạ tsugono tsạ Ạsulạ shi. Ama a nda ele ɗa aza a na a yuwusaan ạmạli ạ ạgạndạ. Ele fo aza a na a yuwusan tsipere, ama a nda ạạ tsurạ tsugono tsạ Ạsulạ† shi. Ne ɗa waru ali a na a tsu lyawa ali a yuwan tsipere ne ele e re koko'o. Evu, nạ ạzạ o utsạn, nạ ạzạ ạ ngạlạlại ạạ tsurạ tsugono tsạ Ạsulạ shi, oɓolo no ososowi, na aza a na ạ lungususạ ala o ozo o ro. Aza a na a yuwain cu'un ndolo ạạ tsurạ tsugono tsạ Ạsulạ shi. 11 Kafu i usu Zamawawa, ozo o ro ạ ɗu a yuwan tạ cu'un vi ili yi idaba i ndolo. Amma Ạsulạ ạ zạzạ'wạ tạ nusu ɗu suru ạvu u kạmbạto ɗu cece, reve u kạmbạto ɗu babu unusu ạ mạkạkạn mạ yi. U yuwan tạ ili i ndolo suru ạtsumạ a ala a Zagbain Yesu Zamawawa waru nu ucira u Ruhu va Akiza.

I ca Ạsulạ tsugbain nạ lipu ɗu

12 Apa ili i na ozo o ro ạ ɗu a dansa: “N ta gura yuwan ili i na n cigai, adama a na ạmu za vi Itoni ɗa.” Apa cine n tsu usu: “Ee, uritosu u ndolo amayun a ɗa. Agba ili i na maa gura yuwan suru i ɗa yaa kamba mu shi.” N ta gura damma, “N ta gura yuwan ili i na n cigai biti,” amma n lyawa ili i ro i kạmbạto mu aagbashi ạ yi shi. 13 I damma tạ, “Ilyalya i tu ulobonu adama ạ ạạtsumạ, waru ạạtsumạ ạ tu ulobonu adama e ilyalya.” Amayun a ɗa, amma urana u ro Ạsulạ o to kototo le ra. Ạsulạ a yuwan lipu adama e tsipere shi. U yuwan yi tạ tsạrạ u yuwaan Zagbain ạgạndạ, waru Zagbain tạ kpạtu'wạạ lipu'u ure u mạtsurạ. 14 Ạsulạ ạ 'yạsạn tạ Zagbain ạtsumạ o ukwạ, waru ạyi fo u tạ 'yạsạn tsu nu ucira wạ yi. 15 I reve lipu ɗu pasu lipu vu Zamawawa ɗa shi? U tu ulobonu m ɓolo akapi ạ lipu vu Zamawawa na aashakala? O'o, ko ke'en! 16 Adanshi ạ Ạsulạ a damma tạ, “Ejere'e o ɓolo tạ ạvu o o'wo ili i tạ.” ◊ Adama o ndolo, tsu reve tạ nạ vuma ɓolo aciyạyi na aashakala, wo o'wo tạ lipu tạ nạ ạyi. 17 Amma vuma na ɓoloi nạ Zagbain, ruhu vạ yi nạ ruhu vu Zagbain o o'wo tạ ili i tạ.

18 I suma mayan me tsipere. Ko cu'un vu unusu u ne u ɗa vuma yuwain a alanga ạ lipu a ɗa u ri, she tsipere. Aza a na a yuwusan tsipere a ta nususaan lipu le. 19 Ạɗu i reve a na lipu ɗu u'wa wạ Ạsulạ u ɗa ubạtạ u na Ruhu va Akiza ri nden shi? U tạ pe ạtsumạ ạ ɗu. Ạsulạ na aciyạyi a ɗa a ca nɗu Ruhu va Akiza'a. Ạɗu aza a aciyạɗu a ɗa i ri shi, amma ạzạ ạ Ạsulạ. 20 Ạsulạ a tsula

◊ **6:16** Ufr. 2:24.

ɗu tạ. U tsupaa ɗu tạ nạ ạbundạ lon. Adama o ndolo, ili i na yaa zuwa lipu ɗu yuwan suru u roco na yaa casu Ạsulạ tsugbain.

7

Uritosu adama o lolo

1 To, gogo n ta damma ɗu majiyan mạ vạ adama e ili i na i ɗanaa numu. I ta dansa, “Nạ vuma ciga zuwa Ạsulạ a uwwa uyo'o, u tạ dạnạ ulobonu u kuɗạ e reve ka ko ke'en.” 2 Apa u'ususu u vạ: Ama nạ ạbundạ aa gura guzạ aciyele shi, reve a yuwan tsipere. Ạyi ɗa i zuwai u ri ulobonu vuma suru zuwa ka vạ yi ạvu u dạnu nạ ạyi goon, waru u tu ulobonu ka suru yuwan lolo ạvu u dạnu nạ vali vạ yi goon. 3 She vali 'yuwan o von nạ ka vạ yi wan. Waru, u ri ulobonu ka 'yuwan o von nạ vali vạ yi shi. 4 Ka'a gba u ri nu ucira adama ạ lipu vạ yi shi, she vali vạ yi, ne ɗa waru vali ri nu ucira u lipu vạ yi shi, she ka'a. 5 She i 'yuwunlai a ca aciyạɗu lipu wan, she ni i usulại a mantsa wa'a tsạrạ i ca mantsa ma avasa. Reve i tạwulại waru tsạrạ Male† mạ lyungwạ ɗu u na yaa gura guzạ aciyạɗu wan. 6 N damma tạ ne tsạrạ n ca ɗu ure adama yi kasa nạ nven ne'en hali mamantsa. Wilạ u ɗa shi. 7 N shi ta ciga ạzạ e Itoni suru ạ dạnạ babu lolo, cine ạmu n ri babu lolo. Amma vuma suru Ạsulạ a tsu ca yi tạ une'e wạ yi. Vuma ro nu une'e u nda, za ro waru nu une'e u ndeɗe.

8 Gogo n ta dansaa ali nạ ạmạci ạ ạzạ e Itoni aza a na ali ko ạmạci e le ạ kuwại ɗe. U ta la'a ulobonu ạ dạshi yuwan lolo waru wan. I dạnạ ne babu lolo cine ạmu n ri. 9 Amma nạ yaa gura guzạ aciyạɗu shi, to, i yuwan lolo. U ta la'a ulobonu i yuwan lolo a na yạạ dạnạ a majiyan mạ lipu kuci agba yaa yuwan majiyan me ili i ro shi.

10 N tạ nạ wilạ u nda adama a aza a na ạ ri nạ lolo. Amma amayun a ɗa a na Yesu Zagbain na aciyạyi a ɗa u ca ntsu wilạ u nda. Ạyi ɗa u zuwaa nɗu wilạ'ạ, ạmu ɗa shi. Ạvu ka, she vu kakasa lolo vạ wu wan. 11 Amma nạ vu lyawa yi, she vu dạshi yuwan lolo ro wan, amma vu kạmbạ ubạtạ u vali vạ wu. Ạvu vali waru, she vu gbạrạ ka vạ wu wan.

12 Gogo n ta yuwusan adanshi na aza a na oloi aza a na ạ ri ạzạ e Itoni shi. Yesu Zagbain ca tsu wilạ adama a nda shi, amma ạmu n ta ca ɗu uritosu u vạ. Ozo o ro aza a na ạ ri ạzạ e Itoni ạ tạ nạ ạmạci a na ạ ri ạzạ e Itoni shi. Nu u ciga u dạnu nạ ạvu, she vu lo yi wan. 13 Waru, nạ ạvu ka ɗa na vu usuyi Yesu, agba vali vạ wu za vi Itoni ɗa shi, ạvu u ciga u dạnu nạ ạvu, she vu kakasa nạ ạyi wan. 14 Nạ ka ɗa vu ri ạtsumạ e Itoni, agba vali vạ wu za vi Itoni ɗa shi, adama ạ wu lolo ɗu wo o'wo tạ na akiza. Waru nạ vali ɗa vu ri ạtsumạ e Itoni za na ri nạ ka na ri ạtsumạ e Itoni shi, adama ạ wu lolo ɗu wo o'wo tạ na akiza. Nạ ne ɗa shi a na muwun n ɗu fo o o'wo tạ idaba, amma gogo ạ tạ na akiza adama a akiza a na vu tạwạyi ạtsumạ o lolo.

15 Nạ za na ri za vi Itoni shi ciga u lyawa za vi Itoni, she za vi Itoni zuwa yi wi isawan wan. Nạ cu'un ndolo fara, za vi Itoni ndolo tạ fạạn a kasa. Nu u ri n yuwan, yi isawan nạ vali ko ka na ri za vi Itoni'i shi, adama a na Ạsulạ a ciga tsu tạ ạzạ e Itoni tsu dạnu na asuvu nden na ama. 16 N ta dansaa ạmạci a na ạ ri ạzạ e Itoni: Kila ali ạ ɗu ạ tạ kuru Zamawawa fo adama ạ ɗu. Ạyi nda fo ne ɗa u ri amayun ạ tyo ali ạzạ e Itoni: Kila ạmạci ạ ɗu ạ tạ kuru Zamawawa adama ạ ɗu.

I toni Zagbain kuci

17 Ạtsumạ ạ ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni suru n damma tạ ama e isawan cine ạ dạnại a mantsa ma na Yesu Zagbain ɗangwa nle, reve Ạsulạ e ɗe le o o'wo ạzạ ạ yi. Gogo n ta dansaa ɗu ne fo. 18 Iroci, vali na a paɗai uryumbu kafu wo o'wo za vi Itoni, she u ciga u pala aalana'a wan. Waru, nạ koto a paɗa yi uryumbu

shi, she a paɗa yi uryumbu mantsa ma na u temei itoni yi Zamawawa wan.
19 Ko a paɗa yi uryumbu ko a paɗa yi uryumbu shi, ạyi ndolo babu addama.
Ili i na i ri ulobonu ạyi ɗa a yuwan ili i na Ạsulạ a dammai a yuwan. 20 I lyuwa
elime cine i dạnại ana Ạsulạ e ɗe nɗu. 21 Ạvu aagbashi a ɗa? She vu lyawa ili
i ndolo i ɓạlạ wu wan. Amma nạ vu tsurạ ure u na voo o'wo fạạn, to, vo o'wo
fạạn. 22 Aza a na ạ dạnại agbashi ana Zagbain ɗe nle, o o'wo tạ fạạn ana o
o'woi e ekere a Zagbain. Ne ɗa waru, aza a na ạ dạnại fạạn ana Zagbain ɗe
nle, gogo o o'wo tạ agbashi a Zamawawa. 23 Ạsulạ a tsula ɗu tạ ɗe. U tsupaa
ɗu tạ nạ ạbundạ lon. She i yuwan gashi agbashi aza a na a zuwai na 'yuwan
a ciga a zuwaa ama atsuvu agba a zuwaa Ạsulạ atsuvu wan. 24 Ama ạ vạ, n
dammisa ɗu tạ, yi isawan cine i ri ana Ạsulạ e ɗe nɗu, Ạsulạ a ta kamba ɗu i
yuwan tsundolo.

Uritosu adama a ama a na ạ ri nạ lolo shi

25 N ta ɗanasaa ɗu ama a na ạ ri nạ lolo shi. Zagbain zuwa wilạ wi ili i na aa
yuwan shi, n ta dansaa ɗu ili i na maa yuwusan majiyan. I tạ usu ili i na maa
damma ɗu adama a na Zagbain to rocosu mu isa'ani. 26 Adama a addama a
na ạzạ e Itoni o sowuso, n ta dansaa aza a na koto a yuwain lolo shi a yuwan
wan. 27 Amma ni i yuwan ɗe lolo, she yi kasa wan. I buwa tạ babu i yuwan
lolo? She i zami ka wan. 28 Amma ko nạ vu zuwa ka, vu yuwan unusu shi.
Waru ko usheli u yuwan lolo, ạyi fo u yuwan unusu shi. Amma n ciga tạ n
kamba ɗu adama a addama a na ạ ri pe ạtsumạ ạ nden n lolo.

29 Ama ạ vạ, n damma ɗu tạ mejege, mantsa ma na yạạ dạnu ạtsumạ o
uvaɗi u nda u buwa ạbundạ shi. Adama o ndolo mamantsa ma na ma buwa
ntsu, tsu lungusạ yi adama a majiyan mo lolo wan. 30 Ni i ri e mesun adama
ạ ạtsumolạngu, i lyuwa elime a yuwusaan Zagbain ạgạndạ. Ni i ri e izo'oshi
nạ mạzạngạ, she i lyawa mạzạngạ mo ndolo u putsaa ɗu a na yaa yuwaan
Zagbain ạgạndạ wan. Ni i tsurạ ili nạ ạbundạ adama a aciyạɗu, ili i ndolo
i putsaa ɗu a na yaa yuwaan Zagbain Yesu Zamawawa ạgạndạ wan. 31 Ni i
yuwan ili i na ama a tsu yuwusan ạtsumạ o uvaɗi, she i lungusạ mantsa mạ
ɗu a majiyan me le wan, adama a na ili i na i ri pe ạtsumạ o uvaɗi u nda suru
o to koto babu usạn.

32 N ciga ɗu i dama adama e ili yu uvaɗi i nda shi. Za na ri nạ lolo shi, ta
gura dạnạ a yuwusan ulinga wu Zagbain, reve waru u yuwan majiyan me
ili i na yaa zuwa Zagbai'in wu uwwa uyo'o. 33 Amma za na ri nạ lolo u tạ na
addama ạ ạbundạ. U ciga u 'yuwan, u yuwan majiyan me ili yu uvaɗi, ni ili i
na waa yuwan tsạrạ ka vạ yi uwwa uyo'o. 34 U tạ no okolo e re. Ka ko usheli
u na u ri nạ lolo shi, u ta gura dạnạ a yuwusan ulinga wu Zagbain, oɓolo nạ
lipu nạ wuma wạ yi. Amma nạ ka ri nạ lolo, u tsu ca tạ mantsa a yuwusan
ili yu uvaɗi waru u ciga tạ vali vạ yi uwwa uyo'o wạ yi. 35 Ili i na i zuwai n
yuwaan ɗu cu'un va adanshi o ndolo gogo ạyi ɗa n ciga tạ n kamba ɗu, amma
mu nlạ ɗu shi. N ciga ɗu tạ i yuwan ili i na ama a Zagbain aa yuwan, tsạrạ i
yuwaan Zagbain ạgạndạ waru babu ili i na yee geshe ɗu.

36 Amma nu ulobo waa yuwusan majiyan u zuwa eegeɓe ạ yi adama a na u
ta maluwa ma na waa yuwan lolo lon, u yuwan lolo'o, unusu u ɗa shi. 37 Agba
nu u jiyan tạ ạtsumạ o ookolo ạ yi ili i na waa yuwan, agba babu vuma na
zuwa niyi elime a na waa zuwa eegeɓe ạ yi, waru u ta gura guzạ aciyạyi, u
toni ili i na u jiyain ɗe a na waa zuwa yi shi. Ạyi fo u yuwan tạ ili i na i la'ai

ulobonu.* 38 Na a yuwan lolo, u lobono tạ. Na a yuwan lolo shi, u la'a tu ulobonu.

39 Ka dạnu nạ vali vạ yi ạtsumạ o lolo, hali she ukwạ. Nạ cu'un ndolo fara u tạ fạạn u yuwisan lolo ro, amma wo olo vali na ri za vi Itoni yi Zagbain. 40 N ta majiyan u ta la'aa yi mạzạngạ nu u lyuwa elime nạ nden n tsuruna, waru n ta a majiyan Ruhu vạ Ạsulạ fo ta dansa ne.

8

Inama i na a paɗayi ạmạli

1 Gogo n ciga tạ n yuwan adanshi adama e inama i na ama a paɗai adama ạ kucci vạ ạmạli. Suru ntsu tsu reve tạ ili i ro adama e ili i ndolo. Adama o urevu tsu tsu 'yạsạn tạ avangaci ạ tsu nu uvaɗu, amma icigi i tsu zuwa tsu tạ tsu kambulai. 2 Nạ vuma aa yuwusan majiyan ma na u ri nu urevu, koto u tsurạ urevu wa amayun shi. 3 Amma vuma na cigai Ạsulạ, ạyi ɗa Ạsulạ e revei waru u tạ kạlyuwạ yi.

4 Apa ili i na maa dansa adama o utamu wi inama i na a paɗayi ạmạli: Tsu reve tạ ạmạli ili i ro i ɗa shi ạtsumạ o uvaɗī, waru tsu reve tạ Ạsulạ ạ tạ a ɗa goon. 5 Ạ tsu ɗe tạ ili nạ ạbundạ ɗe zuva nạ pa o uvaɗī "musulạ" na "azagbain" agba "musulạ" na "azagbain" a amayun a ɗa shi. 6 Amma tsu reve tạ tsu tạ nạ Ạsulạ ạ tạ goon, ạyi ɗa Dada, za na yuwain ili suru, u yuwan tsu tạ tsạrạ tsu yuwaan yi ạgạndạ. Yesu Zamawawa ạyi ɗa Zagbain tsu goon. Babu ili i na u kuɗại a yuwan, waru adama ạ yi a ɗa tsu tsurại wuma.

7 Amma ama suru a ɗa e revei amayun a nda shi. Ozo o ro a ta zuwusa okolo e le bạtạ ạ ạmạli o ndolo, ɗaɗa i zuwai hali na ana'an na aa tamusa cu'un vi inama i ndolo, a tsu buwa tạ a majiyan inama'a ạzạ ạ ạmạli a ɗa. A ta yuwusan majiyan na a lyuwa cu'un vi ilyalya i ndolo u tạ kạmbạto le idaba. A ta yuwusan majiyan ne adama a na asuvu e le ạ ri nu ucira u na aa gura kurato isa'ani ni iwuya mejege shi. 8 Amayun a ɗa ilyalya i ɗa yaa rawato tsu zuzu nạ Ạsulạ shi. Nạ tsu lyuwa yi shi, tsu lamba ili i ro shi ko ke'en. Waru nạ tsu lyuwa yi, tsu tsurạ ili i ro shi.

9 Amma i yuwan ugbozu. She i lyawa fạạn na yaa lyuwa cu'un vi ili i ndolo wo o'wo ili i na yaa zuwa aza a na ạ ri nu ucira a majiyan mo okolo e le shi ạ riyạ wan. 10 I reve tạ ạmạli ili i ro i ɗa shi, adama o ndolo waa damaton ɗu i 'yạwạ i lyuwa ilyalya ạ ạạ'isạ ạ ạmạli shi. Amma nạ vuma na asuvu ạ yi ạ ri nu ucira shi we ene ɗu a tamusa, ạvu fo u ciga u tama. 11 Adama o ndolo urevu wạ wu u lungusạ tạ vuma na ri nu ucira'a shi za na Zamawawa kuwạyi. 12 Nạ vu yuwaan ạzạ ạ wu cu'un vu unusu ndolo, hali vu zuwa le a yuwan ili i na a tarai unusu u ɗa, ạvu fo vu ta yuwusaan Zamawawa unusu. 13 Ni ili i na maa tama waa zuwa moron mạ vạ ma yuwan unusu, mạạ dạshi tama nama shi, hali n kuwạ, adama a na n ciga yi u riyạ shi.

9

Unạtạ u ɗa Bulu ri na akapi a ajiya

* **7:37** Waru u ta gura o o'wo urevu wu uguzu'u ạyi ɗa: A damma dada ta putsusaa usheli wạ yi she u yuwan lolo wan, agba a'wan ạ yi a ciga tạ ạ kạrạ lolo. Nạ ạyi dada we ene wu ntsaa tạ u geshe yi, amma gba ạyi mawun ma ka u ciga tạ u yuwan lolo she u putsaa yi wan. Unusu u ɗa shi. A damma o okolo a dada u zuwa tạ ɗe okolo a na wee geshe usheli'i u putsaa a na waa yuwan lolo agba za ro ɗa zuwa niyi elime tsạrạ u putsaa usheli'i nạ lolo shi. U toni ili i na u foɓoi o okolo ạ yi mawun ma ka u dạnạ lo babu na u yuwain lolo. Ạyi ndolo fo ili i sa'ani i ɗa.

1 Ạmu n tạ fạạn. Ạmu aajiya† a ɗa. Me ene tạ Yesu Zagbain tsu, waru ạɗu ɗa utsuru wu ulinga u na Zagbain aa yuwusan o ukere u vạ. 2 Ko shi nạ za ro tara ạmu aajiya a ɗa shi, amayun e ekere ạ ɗu ạmu aajiya a ɗa. Adama a na i ri uɓoluloi nạ Zagbain u roco tạ ạmu a aajiya a ɗa.

3 Apa ili i na n tsu usu aza a na a tsu ciga a yuwan adanshi o uge'etosu a aci ạ vạ: 4 Tsu tạ na tsạạ ushi ilyalya adama o ulinga u na tsu yuwain. 5 Ajiya a na a buwai na azawawa'a a Zagbain, nạ Bituru a tsu walasa tạ nạ ạmạci e le aza a na ạ ri ạzạ e Itoni ạtsumạ a mmalu. Tsu tạ na tsaa yuwan ne fo. 6 Ạmu nạ Banaba ɗa goon nạ tsu ciga tsu 'yuwan tsu linga adama tsu tsurạ ikebe yi ilyalya?

7 Nạ soja 'yạwạ bạtạ o uvon, u ta tsulaa aciyạyi ilyalya? Za tạ lo na tsu cu'wạn uɗumạ reve u lamba a lyuwa itana yu uɗumạ'ạ? Za va aguɓa tạ lo a guɓusa ikyon reve u kuɗạ o sowo maani me le? 8 Maa dansa ili i nda o uyuwun u vạ shi, amma ne ɗa fo Wilạ wạ Ạsulạ u dammai. 9 Tse ene tạ ạ Wilạ u na Musa ɗanai: “She vu ɓạru unạ wu nan ạyi a dadasa ishina wan.”* Ana Ạsulạ a dammai ne, majiyan me inan ma ɗa goon u shi nạ ạyi? O'o! 10 Adanshi ạ tsu a ɗa u shi a yuwusan. Za na ri e iluma nạ za na ri a faba a ta yuwan ulinga u le na a zuwusai okolo a na ạạ tsurạ akunda ạtsumạ e ili i na a gasai. 11 Ana tsu damma nɗu ikaka'a ili i tạ i ɗa nạ cạ'ạn vi icu'un vạ Ạsulạ o okolo ạ ɗu. Adama o ndolo tsu tạ na tsạạ ushi ilyalya ni ili i ro gashi ugasa u tsu yạ'ạ ɗu. 12 Ni i kamba ama o ro a na a yuwusaan nɗu alajiya, ạtsu tsu la'a le tạ ntsaa.

Agba koto tsu zuwa ɗu i ca tsu ne shi. O unạ u ndolo, tsu ta yuwusan ulinga ni ili i na tsu ri nạ ạyi adama tsu geshe Alabari a Sa'ani a Zamawawa a na waa baza wan. 13 I reve tạ aza a na aa yuwusan ạgandạ ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa ạ tsu ushishi tạ ilyalya i le pe. Ne ɗa waru nan ganu aza a na aa paɗasa kucci vi inama a asa'a ạ tsu ushishi tạ akunda e inama'a. 14 Ne ɗa fo Zagbain roco tạ a na aza a na aa yuwusan alajiya a Alabari a Sa'ani ạ ushishi ilyalya i le adama o ulinga'a.

15 Agba koto n zuwa ɗu i ca tsu ne shi. Waru maa ɗanasaa ɗu ili i nda gogo adama a na n ciga nɗu i ca mu ili shi. Me ene tạ gashi u la'aa mu tạ n kuwạ a na yaa yuwan ne. 16 Maạ 'yạsạsạn avangaci adama a na maa yuwusan alajiya a Alabari a Sa'ani shi. Ulinga u ndolo u ɗa Ạsulạ a zuwa numu n yuwan, agba nạ n ciga n 'yuwan n yuwan yi. Woo yo'ono mu shi nạ n yuwan yi shi! 17 Nạ n yuwan ulinga u nda adama a na ạmu na aciyạvạ n ɗangwai n yuwan yi, u to lobono i tsupa mu. Amma n ta yuwusan ulinga u nda mejege adama a na Ạsulạ a ɗa za na zuwa niyi e ekere ạ vạ. 18 To, atsupu ạ nye a ɗa mạạ ushi? Ạyi ɗa nda n ciga tạ n yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani fạạn, agba maa zuwusa ama a tsupa mu adama o ulinga u nda shi.

19 Ạmu aagbashi a za ɗa shi, agba ạvu n kạmbạto aciyạvạ aagbashi a ama suru adama n lyuwa aci a ama nạ ạbundạ. 20 Nạ n ri oɓolo na aza a Isra'ila, n tsu yuwan tạ tsu za va Isra'ila adama n lyuwa aci e le. Ạ tạ zạlạ Wilạ wa Musa, ạmu gba shi. Agba n tạ kurusu Wilạ'ạ mejege adama n lyuwa aci e le. 21 Ne ɗa waru, nạ n ri oɓolo na Atakpaci, reve n yuwan tse le, aza a na oo tono Wilạ shi, adama n lyuwa aci e le. Ạyi nda woo rocosu n 'yuwan tạ ạ kuru wilạ wạ Ạsulạ shi, amma n tạ kurusu wilạ wu Zamawawa. 22 Nạ n ri oɓolo na aza a na Itoni i le i ri ugbamu lon shi, n tsu yuwan tạ gashi ạmu fo n ri ugbamu lon shi, adama n lyuwa aci e le. N ta yuwusan ununa ama aa yuwusan ubạtạ biti adama n yuwan ạtyo a na maa gura yuwan adama n lyuwa aci a za na

* **9:9** Ạtsumạ a rana ndolo, na a ciga a faba ishina, inan i tsu dadasa le tạ ạ 'yạwạ nạ ạ kạmbi e ishina'a.

biti maa gura. 23 N ta yuwusan ili i nda suru adama m baza Alabari a Sa'ani,
waru n ta uwwusa uyo'o adama a aba'un a Asula.
24 I cuwan na a yuwusan ala'anlai e iladi, koyan tsu suma ta, agba vuma ta
da tsu tsura iliyinkapa. Adu fo ni i ciga i 'yuwan i suma cine yaa lyuwa.
25 Za na ri e iladi ya ala'anlai biti u tsu fobuso ta aciyayi lon adama u lyuwa
une'e wo ookokolo† a avu'un a na aa jima shi. Amma tsu to fobuso aciyatsu
adama tsu lyuwai une'e wo okokolo a na oo koto shi. 26 Ayi da i zuwai ma
sumusa mejege. Ayi da i zuwai maa dakanusu tsu za na ri a nlangi nu ukere
wa yi ukukumuwu adama u lyuwa, agba ana za na a falishi atsuma o upepu
shi. 27 N ta dudukusa lipu va reve n kambuwa yi aagbashi a va adama a na na
n tawa n koto a yuwusaan ozo o ro alajiya, Asula a putsaa mu ni iliyinkapa
wan.

10

She i yuwaan musula n ro agandа wan

1 Ama a va, n ciga du ta i cuwan ni ili i na i farai na nkaya n tsu aza a na a
kuruyi Musa. Asula a walaa le ta elime ana u lyunguyi eleshe a na a walai
elime e le, reve u pasato le a Mala ma Shili† ni ida yu u'yewu. 2 Ne da Asula
a rumbu nle reve o o'wo otoni a Musa atsuma e eleshe na a mala. 3 Suru nle
a lyuwa ta ilyalya i na yu utai zuva. 4 Suru nle o sowo ta mini ma na mo utai
nu ucira wa Asula. Mini mo ndolo mo uta ta a aatali diga zuva a na e shewun
nle, ayi aatali o ndolo gba Zamawawa da. 5 Agba suru na ne, na abunda e le
Asula a uwwa uyo'o u le shi. Adama o ndolo a da a kuwai, reve lipu le o o'wo
ubazu atsuma o una.
6 Ili i nda i fara ta adama wo o'wo iroci a tyo ya'a tsu, adama u tiga tsu
tsu lyawa icigi yi iwuya ununa ama o ndolo a yuwain. 7 She i yuwaan amali
agandа cine ozo o ro e le a yuwain wan. Adanshi a Asula a damma, “Ama'a
a yuwan ta mere reve a yuwan abuki a vanvama nu uje'en.” 8 Reve ozo o
ro e le a yuwan tsipere, adama o ndolo a da gba, a tyo ama ukpakukupa
ushin nu ukpakukupa uta'atsu (23,000) a kuwai urana u ta. She tsu yuwain
unusu ununa a yuwain wan. 9 She tsu lyungwai Asulazuva cine ozo o ro e
le a yuwain wan, reve gba a kuwa ana iyo yi kada nle. 10 Waru she i yuwan
adanshawuya cine ozo o ro e le a yuwain wan, adama o ndolo a da Asula a
lyunguyi malingata ma yi mo ukwa wu una le.
11 Ili i nda suru i fara ta adama e iroci. A dana le ta adama o rono tsu atsuvu,
adama a na mantsa mo ukosu ma yuwan ta zuzu. 12 Na vu ri a majiyan gashi
vu ta mishin, vu yuwan ugbozu adama vu riya wan. 13 A mantsa ma na a
lyungwa ndu suru, i cuwan a ta lyungusa akapi a ama ne fo. Asula a tu uguzu
na nzuwulai ma yi, agba waa lyawa malyungwa'a ma la'a ucira u na yaa kaba
asuvu shi. A mantsa ma malyungwa'a, u ta ca du ucira u na yaa gura kaba
asuvu, ne da Asula aa ca du ure u na yaa lyuwa elime.
14 Ama a va, adama o ndolo, i suma itoni ya amali. 15 Adu ama a na a ri
nu ugbozu u da. I yuwan majiyan na aciyadu ko ili i na n cigai madamma
amayun a da. 16 Na tsaa cuwusan mantsa ma na Zagbain tarai opopofu,
reve tsu sowo masayan ma inabi, avu tsu godyoo Asula adama a yi, tsu ta
na akunda atsuma a mpasa mu Zamawawa. Na tsu tara opopofu reve tsu
ne'eshen tsu tama yi, tsu ta tsura akunda a lipu vu Zamawawa na amayun.
17 Ana tsu ne'eshein opopofu a ta, tso o'wo ta lipu ta, ko a na tsu ri abunda.
18 I cuwan na ama a Isra'ila, za suru reve ta na a pada kucci a masa'a, aza a
na a tamai inama i ndolo suru, a ta tsura aba'un a kucci'i. 19 Maa dansa amali
ko ilyalya i na a yuwayin amali kucci ili i da shi. 20 Amma n ta dansa ili i na

a cayi ạmạli, kucci vo otoni ạ limạ† a ɗa, agba Ạsulạ a ɗa a cayi shi. Agba n ciga ɗu yoo o'wo ili i tạ no otoni ạ limạ shi. 21 Yoo sowo o mokoto ma Zagbain reve waru i sowo o mokoto mo otoni ạ limạ shi. Yaa lyuwa ilyalya i na a cayi Zagbain reve waru i lyuwa ilyalya i na a cayi otoni ạ limạ shi. 22 Tsu ciga tạ tsu zuwa Zagbain tsushu'un? Tsu te inda tsu tạ nu ucira u na tsaa 'yuwan Zagbain reve u kuɗạ a ca tsu ạtsumạlimạ?

A ca Ạsulạ tsugbain kuci

23 Ozo o ro ạtsumạ ạ ɗu i ta dansa, “Tsu ta yuwan ili i na tsu cigai biti!” Amma n ta dansaa ɗu ili biti i ɗa i ri ulobonu u na yaa yuwan shi. I ta gura damma, “Tsu ta yuwan ili i na tsu cigai fo!” Amma n ta dansaa ɗu ili biti i ɗa i ri ni ikambi shi. 24 She i dạnạ e izami yi ili i na i ri ulobonu yạ'ạ ɗu goon wan. Amma i zami ili i na i ri ulobonu e ekere a akapi a ama.

25 I tama inama i na aa winasa e eden. Agba ye ece ko a yuwaan tạ ạmạli kucci ne ele wan, ne ɗa asuvu ạ ɗu ạ dạnạ nden. 26 Adama a na Adanshi ạ Ạsulạ a damma tạ, “Uvaɗi ni ili i na i ri pe ạtsumạ ạ yi suru za vu Zagbain ɗa.” ◊

27 Na aza a na ạ ri ạzạ e Itoni shi, e ɗe ɗu i lyuwa ilyalya, reve i ciga i lyuwa, to, i lyuwa ili i na a ca nɗu biti. She i yuwan yeci i ro wan, adama a na yeci'i u tạ tạwaạ na addama. 28-29 Amma nạ vuma ro damma ɗu, “Ilyalya i nda a ca tạ ạmạli.” To, she i lyuwa ilyalya i ndolo wan, ko asuvu ạ ɗu a tara yi unusu u ɗa shi. She i lyuwa wan, adama a na za na damma nɗu'u, u tara tạ unusu u ɗa ni i lyuwa.

Adama ạ nye aa 'yasan mu a yuwan ili i na n ri fạạn na maa yuwan, adama wo o'wo unusu a asuvu o ozo o ro wan? 30 Nạ moo godyoo Ạsulạ adama e ilyalya'a reve n lyuwa yi, adama ạ nye e ɗe numu za vu unusu?

31 Nạ yaa lyuwa, ko i sowo, ko i yuwan ili i ro, i yuwan ili biti cine aa ca Ạsulạ tsugbain. 32 She i yuwan ili i ro na yaa nusaan aza a na ạ ri aza a Isra'ila, ko Atakpaci, ko ạzạ e Itoni wan. 33 Yuwain cine n tsu yuwan. N ta yuwusan mpolo n na koyan ɗa a uwwa uyo'o ạtsumạ e ili i na maa yuwusan suru. Maa zamishi ili i na yạạ tạwạạ mu ni ili yu ulobonu shi, amma n te izami yi ili i na i ri ulobonu e ekere a koyan ɗa adama a wawa le.

11

1 Ni i ciga i 'yuwan i kuru iroci i vạ, ununa ạmu mạạ kurusu iroci yi Zamawawa.

Uritosu adama ạ ạgạndạ

2 N ta cuwusa ɗu adama a na yaa cuwusan nạ ạmu kuci, ạvu waru i kuru ili i na n rito nɗu.

3 Agba n ciga ɗu tạ i reve nda: Zamawawa tạ nạ tsugbain a aci a vali, vali waru u tạ nạ tsugbain a aci a ka vạ yi, Ạsulạ waru u tạ nạ tsugbain a aci ạ Zamawawa. 4 Vali na suru pupalai aaci ạ yi a mantsa ma na u ri a avasa ko a yuwusan uritosu wạ Ạsulạ u tạ tạwusạạ Zamawawa nạ wono. 5 Amma ka na suru pupalai aaci ạ yi shi a mantsa ma na u ri a avasa ko o uritosu wạ Ạsulạ u tạ tạwusạạ vali vạ yi nạ wono. Ka ndolo ili i tạ i ɗa nạ ka na a punai ogbondo adama wo o'wo iroci yi ili i wono. 6 To, nu u 'yuwan a pala aaci ạ yi a puna yi ogbondo. Agba ana wo o'woi ili i wono i ɗa ubạtạ a ka a puna yi ogbondo, to, wu pala aaci ạ yi. 7 Ạsulạ a yuwan tạ ali oroci ạ yi adama a ca yi tsugbain. Ạyi nda u roco tạ she vali oto ili i ro a aci ạ yi wan. Ạsulạ a yuwan tạ ạmạci ạ tạwạạ ali e le nạ tsugbain. 8 Ạsulạ a yuwan vali vu ufaru diga ạtsumạ a ka

◊ **10:26** Ica 24:1.

shi, amma wu utaa ta ka vu ufaru diga a vali. 9 Asula a yuwan vali adama a
ka shi, amma u yuwan ta ka adama a vali. 10 Adama o ndolo a ɗa ka a pupala
aaci a yi adama u roco u ta zala tsugbain tsa vali va yi, adama a nlingata ma
Asula waru.
11 Atsuma e Itoni i tsu yi Zagbain, a kasa amaci atsuma a ali shi, ali waru
a kasa le atsuma a amaci shi. 12 Amayun a ɗa ka vu ufaru wu uta ta diga a
vali, amma amaci a ɗa a matsain akapi a ali. Agba Asula a ɗa za na yuwain ili
biti. 13 Ecei aciyaɗu, na ka yuwan avasa babu aaci a yi wupalu, ili i ndolo ili
i wono i ɗa shi? 14 Ye ene ure u na Asula a yuwain o uvaɗi, na vali ri na anji
zakpakpa ili i wono i ɗa shi? 15 Agba na ka ri na anji uga'an, ili i sa'ani i ɗa.
Asula a ca yi ta anji ne wo o'wo aapalutsu. 16 Hali n gogo ama o ro a ta ciga a
yuwan mawasan adama e ili i nda, amma n ta dansa atsu na akapi a a'isa a
aza e Itoni tsaa yuwusan ili i ro ko'o shi.

Adama e Ilyalya yi Zagbain

17 Atsuma o uritosu u na n cigai n roco ɗu, maa cuwusa ɗu shi, adama a
na a mantsa ma na i ɓolotoi suru, yaa yuwusan ili i sa'ani shi, reve i reme a
yuwusan ili i vama. 18 O ufaru, mu uwwa ta a na ni i ɓoloto i tsu ne'eshen
ta aciyaɗu koko'o, agba n usu ta a na ili i ro i na a dammai amayun a ɗa.
19 Amayun a ɗa i ta pe une'esun koko'o, ne ɗa e reve aza a na a yuwusan ili i
na i ri mejege. 20 A mantsa ma na i ɓolotoi, i ta a majiyan i ta lyuwusa Ilyalya
yi Zagbain, agba ne ɗa u ri shi. 21 Adama a na ni i ri a alya, i tsu gaɗara ta
adama i zazan ili suru reve gba akapi a ama a dana na ambulu. Ozo o ro gba
hali o o'wo usowu! 22 I ri na 'wa na yaa lyuwa i sowo shi? Ko i tara ta aa'isa
a aza e Itoni a Asula ili i na i ri aɓula shi? Ko i ta casu alambi wono? Nye i ɗa
i lobonoi na maa damma ɗu? I ciga ta n cuwa ɗu a na yaa yuwusan ne? Maa
cuwa ɗu shi, ko ke'en!
23 Zagbain ɗa ca numu ili i na n rito nɗu. Atsuma a ayin a na a winai Yesu
Zagbain, u tara ta opopofu. 24 Reve u godyoo Asula adama a yi. Reve wu busa
yi mubishi mubishi avu u damma, “Nda lipu va ɗa, za na n cayi kucci adama
a ɗu. I yuwusan ne adama u zuwa ɗu i dana a cuwusan na amu.” 25 Ne ɗa
waru, ana a lyuwai ilyalya, reve u tara mokoto ma masayan ma inabi,† avu
u damma, “Mokoto ma nda akucunu† a sa'avu a Asula a ɗa, za na o rocoi
amayun a ɗa adama a mpasa n va. I yuwusan ne adama u zuwa ɗu i cuwusan
na amu a mantsa ma na yoo sowuso yi kuci.” 26 A mantsa ma na yaa tamusa
opopofu a nda ni i sowi mokoto ma nda biti, i ta dansa na Zamawawa kuwai.
I yuwusan ne hali u kambа.
27 Adama o ndolo na za ro atsuma a ɗu tama opopofu a Zagbain ko u sowo
o mokoto ma yi o ure u na u ca niyi tsugbain shi, u yuwan ta unusu e ekere a
lipu na mpasa mu Zagbain. 28 Adama o ndolo a ɗa vaa kalyuwa aciyawu kafu
vu tama opopofu'u ko sowo o mokoto'o. 29 Adama a na na vu ri nu urevu wu
ucuɗuwu u lipu wu Zagbain shi a mantsa ma na vaa tamusa opopofu'u avu
vu sowo o mokoto'o, vu te ge'etosu aciyawu na vu tama vu sowo. 30 Ayi ɗa i
zuwai ozo o ro a ɗu na abunda a ri ubanakun o o'woi takalya, ozo o ro gba
shi a kuwai. 31 Na tsu kalyuwa aciyatsu kafu tsu lyuwa tsu sowo, Asula ee
ge'eto tsu shi. 32 Agba Zagbain tsu ge'etosu ta nu u ɓari ntsu adama a tyo o
ukosu Asula a ri na woo kototo tsu shi, a mantsa ma na woo kototo uvaɗi.
33 Adama o ndolo ama a va, a mantsa ma na i ɓolotoi i lyuwa Ilyalya yi
Zagbain, i puroloi. 34 Waru no ozo o ro a uwwusa ambulu a lyuwa ilyalya
ne'en a 'wa le, adama Asula e ge'eto ɗu a mantsa ma na i ri alya oɓolo wan.
N ta damma ɗu ili i na yaa yuwan adama a akapi e ili, na n tawa.

12

Ne'e koko'o

1 Ama ạ vạ, gogo n ta ɗanaa ɗu adama e ne'e na Ruhu va Akiza tsu ca koyan ɗa ạtsumạ ạ tsu.
N ciga ɗu tạ i reve ili ya amayun adama e le. 2 N ciga ɗu tạ i cuwan kafu yo o'wo ạzạ e Itoni yi Zagbain, ạ kuru tạ nạ ạɗu o ure u na u ri mejege shi, reve i yuwaan ạmạli a na a tsu yuwan adanshi shi ạgạndạ. 3 N ciga ɗu tạ i reve nạ Ruhu vạ Ạsulạ ri oɓolo nạ vuma, vuma ndolo a damma, "A yuwaan tạ Yesu unạ!" shi. Waru ko za lo aa damma, "Yesu Zagbain ɗa" shi, she nạ Ruhu va Akiza zuwa yi u yuwan ne.
4 Ne'e tạ lo koko'o, agba suru Ruhu tạ ɗa aa casu le. 5 Re tạ lo koko'o na tsaa yuwusan ikambi, agba suru ntsu Zagbain tạ ɗa tsaa yuwusaan ạgạndạ. 6 Ama a ta yuwusan linga icu'un icu'un, agba Ạsulạ ạ tạ a ɗa a cayi vuma biti ucira u na waa yuwan cu'un vu ulinga u ndolo.
7 Ruhu tsu roco tạ aciyạyi ạtsumạ a za vi Itoni† biti ana u ca niyi ulinga ko'o na waa kamba ạzạ e Itoni suru. 8 Ruhu vạ Ạsulạ tsu ca tạ vuma ucira u na waa ca ạsạlạ o ugbozu. Ruhu ɗaɗa waru tsu ca za ro ucira u na waa yuwan adanshi a na ạ ri tapu nu urevu. 9 Ruhu tạ ɗaɗa waru tsu ca za ro ucawu wo okolo a gbain. U tsu ca tạ za ro ucira u na wạạ kạmbạto ạzạ o ubanakun gbaga. 10 U tsu ca tạ za ro ucira u na waa yuwan ulinga wa asalama,† reve waru u ca za ro ucira u na waa damma ikaka yạ Ạsulạ. U tsu ca tạ za ro ucira u na waa kurato ili i na yu utại ubạtạ wạ Ạsulạ ko ubạtạ u ro. U tsu ca tạ za ro ucira u na waa yuwan adanshi ne elentsu o ro. Reve waru u ca za ro ucira u na waa gura cuɗuwa ili i na a dammai ne elentsu koko'o. 11 Ạyi ɗa waru Ruhu va Akiza tạ goon za na aa casu ne'e nda. Ạyi ạ nde'en ɗa tsu ca cu'un vu une'e u na u tsu ntsaa koyan.

Lipu vu Zamawawa nạ pasu vạ yi

12 Lipu vuma ili i tạ i ɗa, agba u tạ nạ pasu koko'o. Ko a na wo o'woi lipu tạ nạ pasu koko'o, pasu ndolo o ɓoluloi tạ reve o o'wo lipu tạ goon. Ne ɗa fo lipu vu Zamawawa ri. 13 Ozo o ro ạ tsu aza a Isra'ila a ɗa, ozo o ro waru Atakpaci* a ɗa. Ozo o ro waru agbashi a ɗa ozo o ro waru gba shi ạ tạ fạạn. Amma Ruhu vạ Ạsulạ rumbu tạ koyan tsu reve u zuwa tsu tso o'wo upasu u lipu vu Zamawawa. Suru ntsu tsu ushi tạ Ruhu tạ.
14 Amayun, lipu tạ nạ pasu icu'un icu'un, agba upasu u tạ goon shi. 15 Na anana a damma, "Ạmu upasu u lipu u ɗa shi, adama a na ạmu ukere u ɗa shi," ili i nda i geshe yi tạ a na woo o'wo upasu u lipu'u? O'o! 16 Waru nu utsuvu u damma, "Ạmu upasu u lipu u ɗa shi, adama a na ạmu utsuvu u ɗa goon agba lyusu ɗa shi," ili i ndolo i putsaa yi tạ a na wo o'wo upasu u lipu? O'o! 17 Nạ lipu suru lyusu ɗa, cine wàa uwwa? Waru nu utsuvu u ɗa u shi goon, cine wa uwwa mạguru? 18 Amma Ạsulạ a yuwan tạ lipu tsu nạ pasu ạbundạ, reve gba u zuwa upasu suru ubạtạ u na u ciga niyi. 19 Ili i wovon i ne i ɗa lipu shi o'wo nu u shi upasu u tạ goon! 20 To, lipu tạ nạ pasu vạ ạbundạ, amma lipu tạ ɗa goon.
21 Lyusu aa damma ukere, "Ili i bura mu nạ ạvu" shi. Aaci aa damma ana, "Ili i bura mu nạ ạvu" shi. 22 Pasu lipu na rotsoi gashi ạ ri nu ucira shi, amayun ele ɗa a la'ai ulinga. 23 Pasu lipu ro na tsu tarai gashi a la'ashi ulinga shi o tạ lo, agba ele ɗa tsu la'a kạmbuwạyi ugbozu o ugoloɓuso u le. Ạtsu tsu pala tạ lipu tsali tsạ tsu adama ama e ene le wan, 24 agba tsu ta gura lyawa

* **12:13** Vuma na ɗanai aatagada a nda u yuwan tạ ulinga nạ danshi "Nheleni" a yuwusan adanshi a Takpaci.

upasu u ro babu pupala. Ạsulạ e gere tạ lipu tsu hali nạ pasu na tsu tarai ạ ri nu ulinga shi, ạ tạ gba nu ulinga. 25 U yuwan tạ ne adama u zuwa pasu lipu'u suru a linga oɓolo, upasu suru a kambusa za vạ yi. 26 Nu upasu u lipu u ro u sowo ạtsumạlimạ, akapi a pasu a tsu uwwa yi tạ. Na a ca upasu u ro tsugbain, to, akapi a pasu a tsu yuwan tạ mạzạngạ oɓolo nạ ạyi.

27 Suru nɗu suru lipu vu Zamawawa ɗa. Koyan ạtsumạ ạ ɗu upasu u ɗa ạ lipu vạ yi. 28 Apa nda pasu ro na Ạsulạ a zuwai ạtsumạ ạ lipu vu Zamawawa. Ele ɗa: U fara tạ zuwa ajiya, za ve ire, aza a na a yuwusan alajiya e ikaka yạ Ạsulạ, za va ta'atsu munlu. Reve u toni na aza a na a yuwusan linga va asalama, na aza a na ạ ri nu ucira u na ạ kạmbạto ama gbaga. Reve waru u zuwa aza a na aa kambusa ozo o ro, na azagbain. Reve u zuwisa aza a na aa yuwusan adanshi ne elentsu icu'un icu'un. 29 Vuma suru ɗa aajiya? Ko ke'en ne ɗa shi. Za suru ɗa a yuwan alajiya e ikaka yạ Ạsulạ? Suru ɗa munlu? Za suru ɗa ri nu ucira u na waa yuwan linga va asalama? 30 Suru ɗa ạ ri nu ucira u na ạạ kạmbạto ama gbaga? Ạsulạ a ca tạ suru ntsu ucira u na tsaa yuwan adanshi ne elentsu icu'un icu'un? Vuma suru ɗa aa gura cuɗuwa ili i na a dammai ne elentsu icu'un icu'un? O'o! 31 Amma na amayun i zuwa okolo a na yạạ tsurạ ne'e na la'ai.

Gogo n ta damma ɗu ili i na i la'ai suru suru.

13

Icigi

1 Nạ maa yuwan adanshi ne elentsu o ro a ama ko hali ne elentsu a nlingata mạ Ạsulạ, agba waru nạ n ri ni icigi ya ama shi, adanshi ạ vạ o rotso tạ ilama i malapa mạ rumu, ko ilama yu ulingi.* 2 Nạ Ruhu ca mu ucira n yuwan alajiya e ikaka yạ Ạsulạ agba n ciga ama shi, ili i ro i ɗa n ri shi. Ne ɗa waru nạ n gura reve ili biti, hali ni ili i na i ri usokowu suru suru. Ne ɗa waru nạ n ri nu ucawu wo okolo hali na maa gura damma masasan mạạ shuwạ ubạtạ u ro, reve u yuwan ne. 3 Nạ n ca alambi ili i na n ri ne ele suru, hali gba nạ n ca lipu vạ kucci vu ukulạtosu, agba nạ n ciga ama shi, wo o'wo mu tạ ulinga we pere.

4 Icigi i tạ na ankuri nu ulobonu. Icigi i ri nạ tsushu'un shi. Icigi i tsu yuwan adanshi nu u'yạsạsạn wa avangaci shi. U tsu tara aciyạyi ili i ro shi. 5 U tsu yuwan adanshi adama u suɗato ozo o ro asuvu shi. U tsu dạnạ o mpolo n na wạạ tsurạạ aciyạyi ili shi. U tsu yuwan upan go'o shi. U tsu cuwan unusu u na ama o ro a yuwaan niyi ɗe shi. 6 U tsu yuwan mạzạngạ adama a na ili i wuya i farai shi, amma u tsu yuwan tạ mạzạngạ na amayun o utạ a alanga e eteshe. 7 Icigi i tsu bulạ mayan me icigi shi, u tsu kuɗạ ạ usu shi, u tsu dạnạ tạ nu uzuwu wo okolo kuci, waru u tsu kaɓa tạ asuvu kuci.

8 Icigi i tsu koto shi. Ne'e na aa yuwan alajiya e ikaka yạ Ạsulạ o to koto. Ne'e na aa yuwan adanshi ne elentsu icu'un icu'un o to koto. Ne'e vu urevu fo to koto. 9-10 A mantsa ma nda une'e u tsu wu urevu nu ucira u na tsaa yuwan alajiya e ikaka yạ Ạsulạ ạ ri ushiwun shi, mantsa ma na za vu ushiwun tạwại, ɗaɗa une'e u na u ri ushiwun shi waa buwa nu ulinga waru shi. 11 Ana n shi mawun, n yuwusan tạ adanshi ununa mawun ma tsu yuwan, n yuwusan tạ majiyan ununa mawun ma tsu yuwan, n tạwusạ tạ nạ re gashi mawun. Ana n kungwai, reve n lyawa a yuwusan ununa mawun ma tsu yuwan. 12 A

* **13:1** Ele nda a tsu yuwan tạ ulinga ne ele ạtsumạ ạ ạgandạ ạ ạmạli. Elemu a na a yuwusan wạạ tạwusạạ nạ tsugbain e ekere ạ Ạsulạ a wuma shi. Tsundolo, nạ vuma ro yuwan adanshi ne elentsu o ro agba wu pe aɗa tsạrạ u kamba ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni shi, ne ɗaɗa elemu a na ạmạli a tsu yuwusan ạtsumạ ạ ạgandạ ạ ạmạli waru u tsu tạwạạ nạ tsugbain e ekere ạ Ạsulạ a wuma shi.

mantsa ma nda, tsu te inda ili yạ Ạsulạ, agba tsu te inda le akapi, ununa i tse ene ululu wa'a ni i kạlyuwạ ạ mạdubi. Mantsa mạ tạ lo ạạ tạwạ na tsee ene Ạsulạ esu esu. Gogo wa'a ɗa goon n revei, amma a mantsa'a n te reve suru suru, ununa Ạsulạ e reve numu suru suru.

13 Ili i ta'atsu i nda o tạ lo no oo koto shi: ucawu wo okolo, uzuwu wo okolo ni icigi, agba za na la'ai ạtsumạ e le suru suru ạyi ɗa icigi.

14

Udạshiwu wu uritosu adama e ne'e Ruhu

1 I yuwan ạtyo a na yaa yuwan tsạrạ i ciga ozo o ro. Waru i zuwa okolo tsạrạ i ushi ne'e na Ruhu va Akiza aa ca ɗu. Agba une'e u na u la'ai ạyi ɗa une'e wa alajiya e ikaka yạ Ạsulạ. 2 Aza a na aa yuwusan adanshi ne elentsu o ro, aa yuwusaan ozo o ro a na a uwwusa le adanshi shi, amma ạ tyo ạ Ạsulạ za na a uwwusa le. A ta yuwusan adanshi a amayun e ili yu usokowu nu ucira u Ruhu va Akiza. 3 Amma aza a na a yuwusan alajiya e ikaka yạ Ạsulạ a ta yuwusaan ama adanshi reve waru a ca le ikambi, nu ugbamu wa asuvu, nu ucasu wa adanshi adama ạ tsurạ asuvu nden. 4 Aza a na a yuwusan adanshi ne elentsu o ro, aciyele a ɗa aa kambusa goon, amma aza a na a yuwusan alajiya e ikaka yạ Ạsulạ a ta kambusa ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni suru. 5 N ta dansa, u tạ dạnạ ulobonu suru nɗu i yuwan adanshi ne elentsu o ro. Amma u ta la'a ulobonu suru nɗu i yuwaan ama alajiya e ikaka yạ Ạsulạ. Une'e u ndolo u la'a tạ une'e u mayan ma adanshi ne elentsu o ro. Une'e wa adanshi ne elentsu o ro u tu ulobonu nạ za ro gura cuɗuwa ili i na a dammai, adama ạạ'isạ'ạ mạɓulạ u tsurạ ikambi.

6 Ama ạ vạ, nạ n tạwạ n yuwaan ɗu adanshi ne elentsu o ro, cine ili i ndolo yaa kamba ɗu? Ili i ndolo yaa kamba ɗu shi, ko ke'en, she nạ n damma ɗu ili i na Ạsulạ o roco numu, ko nạ n damma ɗu ili yu urevu, ko ikaka i na Ạsulạ a ciga numu n damma ɗu, ko uritosu. 7 Ili i wivulu gashi papin ko ili mawa'a ko kumburu ạ ri wuma shi. Babu za na ee reve ishipa i na aa wa'asa, she nạ za mawa'a u wa'a yi a alanga eteshe. 8 Na aavana a na oo rocosu ạsoja ure wu uvon u ca mesun ma sa'ani shi, cine tsa ɗa ạsoja'a oo foɓo adama e teme uvon? 9 Ne ɗa waru, babu za na ee reve ili i na yaa dansa, she ni i yuwan adanshi a alanga eteshe. Nạ ne ɗa shi, vu tạ dạnạ a yuwusan adanshi o upepu goon. 10 Tsu tạ ne elentsu icu'un icu'un ạtsumạ o uvaɗi u nda, agba babu za na ri lo elemu goon reve u lamba urevu. 11 Nạ vuma ro yuwan adanshi ne elentsu a na mu uwwai shi, tso o'uloi tạ omocin. 12 Na amayun a ɗa i cigai ne'e Ruhu, i pati Ạsulạ a ca ɗu aza a na ạạ dạnạ ni ikambi ạtsumạ ạ ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni mạɓulạ.

13 Vuma na ri nu une'e wa adanshi ne elentsu o ro, u yuwan avasa tsạrạ a ca yi fo une'e wu ucuɗuwusa wi ili i na u dammai. 14 Nạ n yuwan adanshi ne elentsu o ro, ruhu vạ ɗa aa yuwusan avasa, amma ạmu aciyạvạ n reve ili i na maa dansa shi. 15 To, nye maa yuwan? N ta yuwan le ra. N ta yuwan avasa ạtsumạ ạ ruhu, waru n ta yuwan avasa ni idanshi i na n revei. N ta cana ishipa ạtsumạ ạ ruhu, waru n ta cana ishipa ni idanshi i na n revei. 16 Ni i ɓoloto ubạtạ u tạ, ni i yuwaan Ạsulạ ica ạtsumạ ạ ruhu ɗu, ozo o ro ee reve shi. Ne e reve ili i na yaa dansa shi, cine ee reve cine ạạ usu, “Ami, wo o'wo ne?”† 17 I to godyusho Ạsulạ o ure u sa'ani, amma ạyi ndolo aa kamba za ro shi.

18 N godyoo tạ Ạsulạ a na n la'a nɗu suru mayan ma adanshi ne elentsu o ro. 19 Amma nạ tsu ɓoloto ubạtạ u tạ tsạrạ tsu yuwaan Ạsulạ ạgạndạ, n ta dansa u ta la'aa mu ulobonu n damma idanshi i ton i na ama ee reve ana maa damma idanshi ukpakukupa kupa (10,000) ne elentsu o ro.

20 Ạzạ ạ vạ, lyawai a yuwusan majiyan cine muwun n tsu yuwan. Yoo
o'wo gashi muwun n na koto n yuwain iwuya shi. A majiyan mạ ɗu i yuwan
majiyan tsa aza a na o gbozoi ɗe. 21 A ɗana tạ ạtsumạ a Adanshi ạ Ạsulạ:
“Ạsulazuva a damma tạ,
‘N ta yuwaan ama ạ vạ adanshi
ne elentsu a na omocin aa gura damma.
Amma nạ ne suru aa zuwaa mu atsuvu shi.’ ”
22 Une'e wa adanshi ne elentsu o ro iroci i ɗa adama a aza a na ạ ri ele ạzạ
e Itoni a ɗa shi, amma adama ạ ạzạ e Itoni a ɗa shi. Une'e wa alajiya e ikaka
yạ Ạsulạ iroci i ɗa ạ tyo ubạtạ wạ ạzạ e Itoni, amma adama u kamba aza a na
ạ ri ele ạzạ e Itoni a ɗa shi. 23 Ko nạ ne, nạ za na ri za vi Itoni shi ko ama a na
e revei ili i ndolo shi, ạ tạwạ ubạtạ wi iɓolo i ɗu ạvu a uwwa ɗu a yuwusan
adanshi ne elentsu o ro, a ta jiyan gashi i jaara tạ. 24 Amma na ama o ndolo a
uwwa a na za suru ta yuwusan alajiya e ikaka yạ Ạsulạ, e te reve a na ele ạzạ
o unusu ɗa, waru ili i na a uwwai u te ge'eto le. 25 A ta damma ili i na i ri pe
usokowu ạtsumạ o okolo e le. Ạ tạ kingyo ạvu a yuwan ạgạndạ ạvu a damma
Ạsulạ, “Amayun a ɗa vu ri na ama a nda.”

Isa'ani ạtsumạ ạ ạgạndạ

26 N'utsạ n vạ, ni i ɓoloto tsạrạ i yuwan ạgạndạ, ni i ciga i 'yuwan i yuwan ili
i sa'ani i na yaa kamba ama a na ạ ri lo suru. Ne ɗa wu ntsayi u dạnạ nạ vuma
ro cana ishipa ko u yuwan uritosu ko u damma ili i na Ạsulạ a dammai ko u
yuwan elentsu o ro ko u cuɗuwa ili i na vuma'a u dammai. 27 Ni i ɓoloto ubạtạ
u tạ, i ta gura lyawa vuma ro yuwan adanshi ne elentsu o ro, ko ama e re,
amma she u la'a ama a ta'atsu wan. A yuwan adanshi ạzạ ạ tạ tạ, reve vuma
ro cuɗuwa ili i na a dammai. 28 Nạ babu za na aa cuɗuwa ili i na a dammai,
ạyi za na yuwain adanshi ne elentsu o ro nu u 'yuwan u ciga u rungwạ, ạvu
u yuwan adanshi na aciyạyi nạ Ạsulạ goon.
29 Ama e re ko ama a ta'atsu a yuwan adanshi e ikaka yạ Ạsulạ, ạvu ama a
na a buwai ạ kạlyuwạ ili i na a dammai ulobonu. 30 Nạ vuma ro aa yuwusan
alajiya e ikaka yạ Ạsulạ, ạvu Ạsulạ o roco za ro ili i ro, za na a yuwusan alajiya
e ikaka'a wi isawan ạvu u lyawa vuma ndeɗe lyuwa elime na adanshi. 31 A
mantsa mạ tạ i lyawa vuma tạ yuwan adanshi, ạvu suru nɗu i rito ili i ro,
reve waru i dạshi tsurạ ugbamu wa asuvu. 32 Ama a na a yuwusan alajiya e
ikaka yạ Ạsulạ a ta gura guzạ aciyele, reve a lyawa ozo o ro a yuwan adanshi.
33 Ạsulazuva Ạsulạ o ujạmbạru a ɗa shi, amma a asuvu nden ɗa, cine u ri ạ
ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni suru.
Na ama ạ Ạsulạ o ɓoloto adama a yuwan ạgạndạ, 34 lyawa ạmạci ạ dạnạ
kpaku. She i lyawa le a yuwan adanshi wan, adama a na Wilạ u damma tạ
ạmạci a yuwan tsutoni. 35 Na a ciga e reve ili i ro, e ece ali e le nạ ạ kạmbạ a
'wa le. Ili i wono i ɗa ka yuwan adanshi ạtsumạ e iɓolo.
36 Adanshi ạ Ạsulạ o utạ yạ'ạ ɗu shi, waru yạ'ạ ɗu ɗa u rawai goon shi. 37 Nạ
vaa yuwusan majiyan gashi ạvu vuma na a yuwusan alajiya e ikaka yạ Ạsulạ
a ɗa, ko gba vu tạ nu une'e u ruhu, vu te reve a na maa ɗanasa ili i na Zagbain
damma numu n ɗana ɗa goon. 38 Adama o ndolo ama a na a 'yuwain a zuwa
atsuvu e ili i na n ɗanai she i zuwaa le atsuvu wan.
39 Ama ạ vạ, icigi yo okolo i ɗu ạyi ɗa i ciga i damma ikaka yạ Ạsulạ, amma
she i putsa vuma na aa yuwusan adanshi ne elentsu o ro wan. 40 Ạtsumạ e ili
i na yaa yuwan suru wo o'wo o ure u na wu ntsayi waru u tu ufoɓu ulobonu.

15

U'yosun wu Zamawawa

1 Ama ạ vạ, gogo n ciga tạ n cuwaan ɗu na Alabari a Sa'ani a na n yuwaan ɗu ɗe alajiya. I ushi yi tạ ɗe, ạvu waru yi isawan ɗe nu ucawu wo okolo ạ ɗu.
2 Ạyi Alabari a Sa'ani† a nda ạyi ɗa waa wawa ɗu ni i ɓạnạ yi ugbamu ạtsumạ e ili i na n damma nɗu. Ni i yuwan ne shi, ucawu wo okolo ạ ɗu wo o'wo tạ pere.
3 N damma ɗu tạ ili i na a damma numu. Ạyi ili i nda ạyi ɗa u la'ai ulobonu suru: Zamawawa kuwạ tạ adama o unusu u tsu, ne ɗa Adanshi ạ Ạsulạ a dammai. 4 Ạ ciɗo yi tạ, o urana wa ta'atsu ạvu ạ 'yạsạn yi wuma, cine Adanshi ạ Ạsulạ a dammai. 5 U roco tạ aciyạyi yạ Bituru, waru u roco tạ aciyạyi ạ tyo a akapi Kupanejere'e. 6 Ana ạyi ndolo kotoi, u roco tạ aciyạyi ạ tyo o otoni ạ yi a na a la'ai ukpakuton (500) a mantsa mạ tạ. Aza a na e ene niyi nạ ạbundạ a buwa tạ wuma, ozo o ro gba shi ạ kuwạ tạ ɗe. 7 Ạvu waru u roco aciyạyi ạ tyo ya Yakubu, waru ạvu u roco aciyạyi ạ tyo ubạtạ wa ajiya suru. 8 O ukosu suru, u roco tạ aciyạyi ạ tyo yạ'ạ vạ, gashi za na a matsain a mantsa ma na koto wu ntsayi a matsan mu shi.
9 Ajiya suru a la'a mu tạ. N rawa e ɗe mu aajiya shi, adama a na m ɓongi tạ ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni ạ Ạsulạ. 10 Amma isa'ani yạ Ạsulạ i kạmbạto mu tạ ili i na n ri, waru isa'ani yạ yi e ekere ạ vạ pere ɗa shi. N dakanu tạ adama n la'a akapi a ajiya ulinga suru, waru amayun a ɗa, ni isa'ani yạ Ạsulạ i ɗa n yuwain ulinga'a, nu ucira u vạ u ɗa shi. 11 Nạ ạmu n yuwaan ɗu alajiya ko ajiya† a yuwaan ɗu alajiya, ili i tạ i ɗa tsaa yuwusan, waru ili'i i ɗaɗa i usuyi.

A damma ạạ 'yạsạn ạkwạkwạ shi

12 Nạ tsu yuwan alajiya a na ạ 'yạsạn tạ Zamawawa diga o ukwạ, to cine ozo o ro ạ ɗu aa damma ạạ 'yạsạn ạkwạkwạ ạ kạmbạ wuma shi? 13 Nạ ạyi ndolo amayun a ɗa, u to rocosu ạ 'yạsạn Zamawawa shi. 14 Nạ ạ 'yạsạn Zamawawa shi, to, alajiya ạ tsu pere ɗa, waru ucawu wo okolo ạ ɗu pere ɗa. 15 Nạ ạạ 'yạsạn ạkwạkwạ shi, tsu yuwan tạ epen ạ tyo e ekere ạ Ạsulạ ana tsu dammai ạ 'yạsạn tạ Zamawawa, agba amayun a ɗa shi. 16 Nạ ạạ 'yạsạn ạkwạkwạ shi, koto fo ạ 'yạsạn Zamawawa shi. 17 Nạ koto ạ 'yạsạn Zamawawa shi, ucawu wo okolo ạ ɗu pere ɗa, waru e te ge'eto ɗu adama ạ nusu ɗu. 18 Nạ ạyi ndolo amayun a ɗa, ele ama a na ạ kuwại ɗe cina a ca okolo e le ubạtạ wạ yi ạ puwạn tạ ana. 19 Nạ tsu zuwa okolo Zamawawa ta wawa tsu a wuma u nda goon amma a wuma u na wạạ tạwạ shi, to, iliyali i tsu i la'a tạ akapi a ama.

Ili ya amayun cine ạạ 'yạsạn ạkwạkwạ

20 Amayu'un ạyi ɗa ạ 'yạsạn tạ Zamawawa ạtsumạ o ukwạ, ạyi ɗa umatsun wu ufaru ạtsumạ a aza ạạ 'yạsạn ạ ạkwạkwạ. 21-22 Ama suru ạ kuwạ tạ adama e ili i na vuma tạ yuwain, Adạmu† ɗa tạwạạ ntsu nu ukwạ suru. Ne ɗa fo ạạ 'yạsạn ama ạtsumạ ạ ạkwạkwạ adama e ili i na vuma ro yuwain. Zamawawa ɗa ạạ tạwạạ tsu nạ wuma suru. 23 Ạ tạ 'yạsạn vuma suru o ure u na wu ntsayi. Zamawawa ɗa a fara 'yạsạin. Nạ Zamawawa kạmbạ, ạ tạ 'yạsạn ama ạ yi suru. 24 Nạ ạyi ndolo koto, ukosu wu uvaɗi u nda u tạ tạwạ. Zamawawa to kototo n'yuwatan mạ yi suru suru, ạvu u ca tsugono'o e ekere ạ Ạsulạ Dada. 25 Na a ciga a 'yuwan Zamawawa yuwan tsugono she nu u lyuwa aci a n'yuwatan suru ạvu u zuwa le zạlạ va apata a ana ạ yi. 26 Ma'yuwatan mo ukosu ma na woo kototo ạyi ɗa ukwạ. 27 Ana Adanshi ạ Ạsulạ a dammai a na u ta zuwa ili suru zạlạ vu ucira vạ yi, o ɓolo pe Ạsulạ shi. Ạsulạ a ɗa a zuwai ili suru zạlạ vu ucira wu Zamawawa. 28 Ạvu, nu u lyuwa aci e ili suru, Mawu'un u ta zuwa aciyạyi zạlạ vạ Ạsulạ, za na zuwai ili'i suru zạlạ vạ yi. Ạvu Ạsulạ a yuwan tsugono tsi ili suru.

29 Cine tsa ɗa gba adama a ama a na ą rumbuyi adama a aza a na ą ri ukwą? Cine tsa ɗa ulobonu wą yi? Ną ą 'yąsąn ąkwąkwą shi ko ke'en, cine tsa ɗa ąą rumbu ama adama e le?
30 Adama ą nye tsu zuwai aciyątsu ątsumą e meleshe rumu suru? 31 Ązą ą vą, usana suru n ta gashi n tą kuwą. Amayun a ɗa maa dansaa ɗu. Cine i revei maa lapusa mąkąkąn ną ąɗu na amayun adama e ili i na Zagbain Yesu Zamawawa yuwaan nɗu, ne ɗa maa dansa ili i nda'a. 32 Ną ą 'yąsąn ąkwąkwą shi, nye i ɗa mąą tsurą ną n yuwan nląngi na ama a Afisu aza a na ą ri nlyayi? Ną ą 'yąsąn ąkwąkwą shi nye i zuwai tsaa yuwan cine a dansa shi?
"Lyawa tsu lyuwai tsu sowoi,
adama a na nfa'an tsu ta gura kuwąi."
33 She i lyawa nanza lulumą ɗu wan. A ta dansa, "N'utsą n wuya n tą lungusą nden n sa'ani n ɗu." 34 I kąmbąto majiyan mą ɗu e ili i sa'ani ąvu i lyawa mayan mo unusu. Yu uwwa wono a na ozo o ro ą ɗu koto e revei Ąsulą shi.

Lipu tsu ną Ąsulą ą 'yąsąn tsu

35 Za ro te ece, "Cine ąą 'yąsąn ąkwąkwą ą kąmbą wuma? Cu'un lipu ne ɗa ąą dąną ną ąyi?" 36 Yeci i tsulo tsa ɗa ndolo'o. Ną vu cu'wąn cu'un e iɗa, u tsu kungwa shi, she nu u kuwą ne'en. 37 Icu'un i na vu cu'wąin i tsu rotso cą'ąn na utąi shi, nu u kungwa. Cu'un vu shina ɗa goon na ri u'yewu ko ili i na vu cu'wąin, agba ili i na vu cu'wąin ąvu'un a ɗa shi. 38 Ąsulą a ɗa a tsu zuwa cu'un ndolo kungwa cine u cigai, cu'un suru u tsu kungwa tą ną cu'un vą ąvu'un vą yi. 39 Lipu na ri ną wuma suru ą tą icu'un icu'un. Vaɗilimą gba ą tą ną cu'un lipu tą. Inama waru ą tą ną lipu koko'o. Nnunu ną mugula ą ri ili i tą shi. 40 Cu'un lipu tą, tą ɗe zuva,† waru cu'un lipu tą, tą pa ątsumą o uvaɗi. Ulobonu u lipu u na u ri ɗe zuva u tawa tą ko'o ną cu'un vu ulobonu u lipu na ri pa ątsumą o uvaɗi. 41 Urana u tą nu ulobonu wą yi, woto u tą nu ulobonu u ro. Italyo'o waru ą tą nu ulobonu u ro koko'o.
42 Ne ɗa wąą dąną ną ą kąmbąto ąkwąkwą wuma. Lipu tsu na tsu kuwą reve u shama, ą tą dąną ko'o ną ą 'yąsąn le, adama a na a mantsa mo ndolo ąą kuwą waru shi ko ke'en. 43 Ną ą ciɗo lipu tsu, ą ri ulobonu shi waru ą ri nu ucira shi. Ną ą 'yąsąn le, ą tą dąną ulobonu nu ucira. 44 Gogo tsu te eneshe lipu va ndana, amma ną ą 'yąsąn le, o to o'wo lipu na Ruhu va Akiza aa ca wuma.
Amayun lipu va ndana ɗa, waru amayun a ɗa lipu ro tą lo na Ruhu va Akiza aa casu wuma. 45 Adanshi ą Ąsulą a damma tą, "Vuma vu ufaru Adąmu ushi tą wuma." Ąyi vuma vu ukosu, za na ąyi ɗa Zamawawa, wo o'wo tą ruhu na tsu ca wuma. 46 Ili i na i fara tąwąi ąyi ɗa lipu va ndana, ąvu lipu ruhu tąwą ną ącąpą. 47 Ąsulą e kene tą mąbulą ąvu u yuwan Adąmu vuma vu ufaru. Vuma ve ire gba zuva ɗa wu utąi. 48 Vaɗilimą suru tą ną lipu cu'un va Adąmu. Waru za na ri zuva suru u tą ną lipu cu'un vuma na cipąi diga zuva. 49 Cine tsu ri gogo tsa Adąmu, vuma na a yuwain ną mąbulą, ne ɗa urana u ro tsu to o'woi tsu Zamawawa, vuma va zuva.
50 Ązą ą vą, n ciga ɗu tą i reve lipu tsu va ndana ną mpasa ta shama. Ąyi nda u ta dansaa tsu ąą tsurą tsugono tsą Ąsulą shi, za na ąą dąną babu ukotu. 51-52 Gogo n ta damma ɗu ili yu usokowu i na Ąsulą o roco numu: Ozo o ro ą tsu ąą kuwą shi, amma ne e ivulą aavana o ukosu, Ąsulą a ta vadala tsu babu usąn, cine vu revei igipątsu ye esu i ri gogogo. Ne e ivulą aavana, ą tą 'yąsąn ąkwąkwą, waru ąą dąshi kuwą shi, ąvu suru ntsu tsu ushi lipu sa'avu. 53 Adama a na lipu tsu na ąą kuwą ąvu u shama, a ciga a 'yuwan a vadala le ą kąmbą lipu va zuva na ąą kuwą shi suru suru. 54 Ni ili i ndolo i fara, ąvu lipu

va ndana na ạạ kuwạ a vadala le ạ tyo ạ lipu va zuva aza a na ạạ kuwạ shi, ạvu Adanshi ạ Ạsulạ a shiwan:
“O kototo tạ ukwạ, a lyuwa tạ aci ạ yi suru suru!
55 Te ɗa ubạtạ u na ukwạ u lyuwai aci?
Te ɗa waru ucira wu liya vu ukwạ na tsu taɗa nạ mɓạlạ?”
56 Unusu u ɗa u tsu tạwạạ nạ mɓạlạ n na ukwạ u tsu tạwạạ. Wilạ waru ạyi ɗa u zuwai unusu u tsurại ucira'a. 57 Amma tsu godyo tạ Ạsulạ ana u lyawai Zagbain Yesu Zamawawa tsu u ca ntsu ulyuwu wa aci!
58 Ama ạ vạ, aza a na n cigai, adama a na Ạsulạ a yuwain ne, yi isawan nu ucira. She i lyawa ili i ro i jingạɗạ ɗu tsạrạ i lyawa ure wan. I zuwa aciyạɗu i yuwan ulinga babu uro nạ yaa yuwan ulinga wu Zagbain, adama a na i reve tạ ulinga u na i yuwain adama a Zagbain suru woo o'wo pere shi.

16

Uɓolotosu wi ikebe adama a ama ạ Ạsulạ

1 Ni i ushi ikebe adama a ama ạ Ạsulạ, n ciga ɗu tạ i yuwan cine n dammai ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni a na ạ ri pe ạtsumạ a Galatiya a yuwan. 2 Urana wa Aladi suru i 'yuwan i ciga za suru u zuwa ikebe i ro e ili i na u tsurại. I zuwa le adama a sadaka. Ni i yuwan ne, yạạ tạwạ nda i 'yạwạ ndeɗe tsạrạ i ushi utafa a mantsa ma na n tạwại shi. 3 I ɗangwa ạzạ e Itoni o ro a tara ikebe'e ạ 'yạwạ Urishelima. Nạ n rawa n ta ca le mepepelime ma na woo roco ạɗu ɗa i ɗangwa nle. 4 Nạ wu ntsaa ạmu fo n 'yạwạ, tsu ta yuwan mmalu suru.

Ili i na Bulu cigai u yuwan

5 Nạ n kạndạruwạ Makidoniya suru, n tạ tạwạ n kạlyuwạ ɗu. 6 U ta yuwan n dạnu nạ ạɗu ne'en rana re, ko ạ tyo o ukosu u mantsa mo utạnu. Ạvu i kamba mu ạtsumạ a mmalu n vạ, ubạtạ u na mee tyo suru. 7 Nạ Zagbain usu, n ciga n rawa ɗe go'o shi, tsạrạ n dạnu oɓolo nạ ạɗu a mantsa nạ ạbundạ a na mạạ tạwạ ạvu n kạrạshi. 8 Amma n tạ dạnạ pa ạtsumạ a Afisu hali urana u na aa yuwan Ạbuki o Urana wa Kupoton† u kạrạ. 9 Adama a na ạ kpạtu'wạạ mu tạ ure u sa'ani u ro adama o ulinga u gbain, waru ama nạ ạbundạ ạ tạ ususu, ko na wo o'woi n'yuwatan n tạ lo nạ ạbundạ.
10 Nạ Timoti rawa, i ushi yi ne ekere e re. U ta yuwusan ulinga wu Zagbain, cine ạmu maa yuwusan. 11 She i lyawa nanza rono yi e iɗa wan. I zuwaa yi aba'un reve i kamba yi a mantsa ma na wạạ kạmbạ yạ'ạ vạ. N ta pura yi na ama a na ạạ tạwạ.
12 Adama a za tsu Apolo, m patishi yi tạ u 'yạwạ oɓolo nạ ạzạ ạ yi a mantsa ma na ạạ kạlyuwạ ɗu, amma u ri na aɗa a na wạạ 'yạwạ gogo shi. Nu u tsurạ mantsa u tạ tạwạ.

Ukosu u mepepelime mạ Bulu

13 I dạnạ ufoɓu. I ɓạnạ ucawu wo okolo ạ ɗu ulobonu. Waru she yu uwwa wovon wan. Yi isawan nu ucira. 14 I yuwan ulinga u ɗu suru ạtsumạ e icigi.
15 I reve tạ a na Istifana nu u'wa wạ yi mạɓulạ ele ɗa aza a na a fara o o'woi ạzạ e Itoni ạtsumạ a Akataya, waru a ca tạ aciyele adama ạ ạgạndạ a ama ạ Ạsulạ. M pati ɗu tạ ama ạ vạ, 16 i toni ama a nda na akapi e le aza a na a yuwusan ulinga oɓolo ne ele. 17 N yuwan tạ mạzạngạ a na Istifana, nạ Fatunatu nạ Akayiku a rawai. A kamba mu tạ adama a na i ri pa shi. 18 A ca mu tạ ugbamu wa asuvu, waru n reve tạ a yuwaan ɗu tạ fo ne. Ni i ciga i 'yuwan i ca tsugbain ạ tyo aza a na suru a yuwain tsugbashi tsa na tsa ntsayi.

19 Aa'isa a aza e Itoni† pa nda atsuma e ida ya Asiya a ta lyungusaa du icasu i le. Akila obolo na Birisika, obolo na aa'isa a na o bolotosu o u'wa u le, a ta lyungusaa du icasu i le atsuma a ala a Zagbain.
20 Aza e Itoni yi Zagbain suru a ta lyungusaa du icasu i le. I casalai ulobonu.
21 Amu Bulu, amu da n danai icasu i nda ne ekere a va.
22 N ta yuwusan avasa Asula a yuwaan vuma na 'yuwain Zagbain una. Lyawa Zagbain tawa gogo.
23 Lyawa isa'ani ya Yesu Zagbain dana obolo na adu.
24 N ciga ta vuma na suru ri atsuma e Yesu Kristi Zamawawa.

Mepepelime me Ire mạ Bulu ạ tyo yạ Ạzạ ạ Korinti

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

Bulu ɗana tạ mepepelime me ire ma nda ạ tyo ạ ạzạ e Itoni ạtsumạ ạ Korinti ana ama o ro ạ ri ɗe a yuwusan adanshi a vama adama ạ yi. Bulu lyungu tạ kambi vạ yi Titu u 'yạwạ u yuwan adanshi na ama adama e ili i na i ri amayun. Ana Titu kạmbại u damma tạ a na ama nạ ạbundạ ạ usu tạ Bulu, amma hali n gogo ozo o ro a 'yuwan yi tạ. Ạtsumạ e mepepelime ma nda Bulu godyoo tạ aza a na a kambusa yi, reve waru u yuwan adanshi adama a aza a na a 'yuwan niyi.

Bulu cuɗuwa tạ ama cine u shi u cigai u yuwan, ni ili i na i putsaa niyi a yuwan ne. Reve waru u yuwisan adanshi adama ạ ạgandạ a amayun ạ tyo ạ Ạsulạ. U yuwan tạ adanshi cine ạzạ e Itoni aa kambulai. O ukosu u roco tạ a na ạyi aajiya a amayun a Zamawawa a ɗa.

Ạyi mepepelime ma nda ma ta dansaa tsu cine ạzạ e Itoni a ana'an aa yuwan ulinga oɓolo, waru nạ cine aa kamba azagbain a amayun nạ munlu n na maa yuwusaan Zamawawa ulinga ana'an. U yuwan tạ adanshi cine aa kamba ni ikebe ni ili yạ ạɓulạ ạ tyo ạtsumạ o ulinga wạ Ạsulạ. U roco tsu tạ zagbain va amayun tsu linga tạ adama ama suru ạ tsurạ ili i sa'ani. U damma tạ na a yuwan ili i ro babu ucira ko icigi yạ Yesu Zamawawa, ili ye pere i ɗa, amma ili i na a yuwain nu ucira ni icigi yạ Yesu, ili i nda i tsu zuwa tạ Ạsulạ a uwwa uyo'o reve waru ạ dạnạ nu ucira wa amayun ạtsumạ o uvaɗi u nda.

Ili i na i ri pe ạtsumạ a aatagada a nda

1. Bulu godyoo tạ Ạsulạ (1:1-11)
2. Ulinga wa aajiya adama a ama ạ Ạsulạ (1:12–2:17)
3. Ugoloɓu ni icigi yạ Kristi Zamawawa (3:1–7:16)
4. Une'e adama a alambi (8:1–9:15)
5. Bulu aajiya a amayun (10:1–13:10)
6. Icạsu yu ukosu (13:11-13)

Bulu cạsại ạzạ e Itoni ạ Korinti

1 Ạmu ɗa Bulu, Timoti za tsu tạ pa oɓolo nạ ạmu. Ạmu ɗa n ɗanaa nɗu mepepelime ma nda. Ạsulạ a ɗangwa mu tạ mo o'wo aajiya e Yesu Kristi Zamawawa.

N ta ɗanasaa ɗu ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni ạ Ạsulạ ạtsumạ ạ lyuci vạ Korinti oɓolo na ama ạ Ạsulạ suru upasu wa Akataya.

2 Lyawa Ạsulạ Dada tsu nạ Yesu Zagbain Zamawawa roco ɗu isa'ani na asuvu nden.

Bulu godyoo tạ Ạsulạ

3 Tsu yuwusayin Ạsulạ ica, za na ạyi ɗa Dada vu Zagbain tsu Yesu Zamawawa! Ạsulạ ạyi ɗa Dada na ri tapu ni isa'ani waru ạyi ɗa u tsu casu adanshi suru. 4 U tsu ca tsu tạ adanshi a mantsa ma na tsu ri ạtsumạ ạ ạtsumạlimạ, adama ạtsu fo tsu ca ama o ro adanshi. Nạ ạ ri ạ ạtsumạlimạ tsu ta gura ca le adanshi cine Ạsulạ a ca ntsu. 5 Amayun a ɗa tsu to sowuso ạtsumạlimạ lon adama a Zamawawa. Waru amayun a ɗa tsu tạ tsurusạ ucasu wa adanshi adama a Zamawawa. 6 Nạ tsu sowo ạtsumạlimạ, uzuwu wo okolo ạ tsu ạyi ɗa Ạsulạ a ta ca ɗu adanshi ni iwawi adama o ndolo. Nạ Ạsulạ a ca tsu adanshi, adama tsu ca ɗu adanshi i kaɓa asuvu a ɗa. Ne ɗa yaa gura kaɓa asuvu na ankuri ạtsumạ e ili i na ạtsu fo tsoo sowuso ạtsumạlimạ.

7 Tsu tạ no okolo ugbamu adama a na tsu reve tạ ni i sowo ạtsumạlimạ tsạ tsu, i tạ tsurạ ucasu wa adanshi cine tsu ushiyi.
8 Ama ạ vạ, tsu ciga ɗu tạ i reve ununa tsu sowoi ạtsumạlimạ e iɗa ya Asiya. A ca tsu tạ ạtsumạlimạ a na a la'ai ucira u tsu, hali tsu jiyan na tsaa la'a shi. 9 Amayun a ɗa, tsu jiyan tạ tsu tạ kuwạ. Agba ili i ndolo i zuwa tsu tạ tsu zuwa ucira ubạtạ wạ Ạsulạ amma o ucira wa aciyạtsu shi, adama a na ạyi ɗa za na tsu 'yạsạn ạkwạkwạ. 10 Ạsulạ a wawa tsu tạ diga a mantsa ma na tsu shi ạ kuwạ, waru tsu reve tạ u ta lyuwa elime nạ mawawa mạ tsu. 11 U ta wawa tsu adama a na yaa kambusa tsu a mantsa ma na yaa yuwusan avasa adama ạ tsu. Adama o ndolo, Ạsulạ ạ tạ usu avasa ạ ạbundạ ạ ɗu. U ta zuwaa tsu aba'un, waru ama nạ ạbundạ o to godyoo yi adama e ili i na u yuwaan ntsu.

Bulu bulại mabura ne'en

12 Tsu ta gura damma nạ tsu cuwan ili i na tsu yuwain, tsu tạ ạ mạzạngạ na asuvu ạ tsu ạ ri cece. Mantsa suru tsu yuwan tạ nden mạ ạɓulạ, agba ạtsu tsu soko ɗu ko ili i tạ shi. Isa'ani yạ Ạsulạ i ɗa i zuwai tsu yuwain ne, urevu wu uvaɗi u nda u ɗa shi. Tsu yuwan tạ nden mạ ạɓulạ ubạtạ u na tsu dạnuyi suru bele ạtsumạ a muwwulai n tsu nạ ạɗu. 13 Ana tsu ɗanaa nɗu, tsu yuwan tạ adanshi mejege ạ tyo yạ'ạ ɗu, agba tsu soko ikaka'a shi. Adama o ndolo a ɗa, i gura revei ili i na tsu ɗanai. 14 Gogo i gura tạ reve ili i na tsaa dansa lo ne, agba tsu ta zuwusa okolo a na yạạ tạwạ i reve ili i na tsaa dansa mejege, adama o urana wu Zagbain Yesu i yuwan mạzạngạ adama ạ tsu, reve ạtsu waru tsu yuwan mạzạngạ adama ạ ɗu.
15 N reve tạ ne ulobonu, waru adama o ndolo, n shi tạ n ciga m bura ɗu ne'en o ufaru. Ne ɗa Ạsulạ a zuwaa ɗu aba'un adama a na n tạ tạwạ yạ'ạ ɗu ure. 16 N shi tạ n ciga mi isawan n kạlyuwạ ɗu ana n temei mmalu ạ tyo e iɗa ya Makidoniya nạ n kạmbạ waru. Reve i kamba mu n 'yạwạ upasu wa Yahuda. 17 I ta yuwan yeci yi ili i na i zuwai n yuwain ili i na n foɓoi shi. N shi a yuwusan adanshi o unạ goon shi. N rotso tạ ama o uvaɗi a na ạ tsu usu a ta yuwan ili i ro reve waru a 'yuwisan a yuwisan ili'i?
18 Amma ni i tara ili i na Ạsulạ aa yuwusan amayun a ɗa, i te ene ili i na tsaa dansaa ɗu “Ee” ko “O'o” ɗa shi a mantsa mạ tạ. 19 Ne ɗa u ri adama a na Mawun mạ Ạsulạ, Yesu† Zamawawa usu reve waru u 'yuwan a mantsa mạ tạ shi. U tsu usu tạ kuci no okolo ạ tạ. Ạyi ɗa za na ạmu nạ Sila nạ Timoti tsu yuwaan ɗu adanshi ạ yi. 20 Adama a na ạyi ɗa za na shitoyin nzuwulai mạ Ạsulạ suru. Ạyi ɗa i zuwai tsaa dansa “Ami”† nạ tsaa casu Ạsulạ tsugbain ạtsumạ a aala a Zamawawa. 21 I cuwan, Ạsulạ a ɗa za na aa gbamatosu tsu nạ ạɗu suru ạtsumạ a Zamawawa. Waru Ạsulạ a ɗa a ɗangwa ntsu. 22 U zuwaa tsu tạ urotsu† wu za vi ili adama u roco a na ạtsu ạzạ ạ yi a ɗa goon. Waru u zuwa tạ Ruhu vạ yi o okolo ạ tsu tsu uzuwa adama u rocosu tsu ili i ro i tạ lo ạ tạwạ.
23 Ana n damma nɗu n 'yuwan tạ ạ kạmbạ Korinti adama n dạnạ ɗu usuɗuwu wan. Ne epen a ɗa maa yuwusan ndeɗe Ạsulạ. 24 Tsaa yuwusan afalu a dansaa ɗu ili i na ni i ciga i 'yuwan i usu ɗa shi. Tsu reve tạ i tạ nu ucawu wo okolo lon waru yi isawan nu ucira ne. Tsu ciga tạ tsu yuwan ulinga nạ ạɗu adama i dạnạ tapu nạ mạzạngạ.

2

1 N jiyan tạ mạạ 'yạwạ yạ'ạ ɗu waru shi, adama a na mantsa ma na n shi n 'yạwại yạ'ạ ɗu, suru nɗu u ɓạlạ ɗu tạ. 2 Nạ maa zuwa ɗu ạtsumolạngu, to, zane ɗa aa buwa na waa zuwa mu mạzạngạ? She ạɗu goon, aza a na n zuwai ạtsumolạngu. 3 Ạyi ɗa i zuwai n ɗanai ne e mepepelime ma na n lyunguwạ

nɗu ɗe. N ciga m bura ɗu shi, adama a na uga'asusan nạ ạɗu ạtsumolạngu a ɗa waa zuwa mu goon. Agba ạɗu ɗa ama a na wu ntsayi i zuwa mu mạzạngạ. Ili i na i zuwai n cigai n dạnạ ạ mạzạngạ ạyi ɗa adama n zuwa ɗu mạzạngạ. 4 A mantsa ma na n ɗanaa nɗu nu ufaru, n shi tạ udamu waru n shi nạ mạzạngạ o okolo ạ vạ shi, waru n ɗana tạ na aɓara lon. N ɗana adama n zuwa ɗu ạtsumolạngu shi, amma n ɗana tạ adama i reve a na n ciga nɗu lon.

I yuwaan za vu unusu gafura

5 Za ro ạtsumạ ạ ɗu zuwa mu tạ ạtsumolạngu, agba ạmu ɗa ạ nde'en shi, hali nạ ạɗu suru. Ili i na maa dansa ạyi ɗa u zuwa tạ ạzạ e Itoni ạtsumolạngu kpara. (N ciga n yuwan adanshi a na ạ kạrạlại adama o ndolo'o shi.) 6 Nạ ạbundạ ạtsumạ ạ ɗu i ɓolo tạ ugbozu reve i ca yi awuya a na a ntsaa niyi. Awuya o ndolo a rawa tạ. 7 Amma gogo i yuwaan yi gafura reve i ca yi adanshi adama u putsaa yi nạ ạtsumolạngu lon hali waru u lyawa itoni suru suru wan. 8 N ta patishi ɗu, i roco a na i ciga niyi. 9 N ɗanaa ɗu tạ adama n lyungwạ ɗu, reve waru me ene ko i toni tạ uritosu u vạ. 10 Ni i yuwaan vuma nda gafura, ạmu fo n ta yuwaan yi gafura. Waru nạ n yuwaan yi gafura (nu unusu u tạ lo), n yuwan tạ ne nu ucira wu Zamawawa o unạ u ɗu. 11 N yuwan tạ ne adama Male† ma yuwan tsu ugbozu wan, adama a na tsu reve tạ ifoɓi yạ yi lon.

Bulu yuwain alajiya a Taruwasa

12 Ana n rawai Taruwasa adama n yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani† e Yesu Zamawawa, n cina tạ cina Zagbain kpạtu'wạ ɗe ure adama o ulinga'a. 13 Agba n shi tạ udamu lon, adama a na me enei za tsu Titu shi. Reve n damma ama o ubạtạ'ạ, “She mantsa mo ro,” reve n kạrạ ạ tyo Makidoniya.

Ulyuwu wa aci adama a Zamawawa

14 Tsu godyo tạ Ạsulạ lon! Ạyi ɗa za na kạmbạto ntsu agbashi ạ yi, reve waru u walaa tsu elime ạtsumạ a mmalu ma alya ma aci a Zamawawa. Ạsulạ waru u ta kambusa bazasa urevu wu Zamawawa ubạtạ biti ana mạguru ma sa'ani. 15 Wuma u tsu tsạ mạguru ma na Zamawawa a casu Ạsulạ ɗa, za na a bazasa ubạtạ wa aza a na Ạsulạ a wawusa na aza a na ạ kuwusạ. 16 E ekere a aza a na ạ kuwusạ, mạguru'u u rotso tạ ushamu wạ ạkwạkwạ, amma e ekere a aza a na ạ ri wuma mạguru ma wuma ma ɗa. Zane ɗa rawai u yuwan ulinga u nda? 17 Tsu ri tsa ama o ro a na a yuwusan alajiya a adanshi ạ Ạsulạ adama ạ tsurạ ikebe shi. O'o, ne ɗa shi. Amma tsu tạ kạmbusạ ugbozu na tsu ri ama a na Ạsulạ ạ lyunguyi, waru o ucira wu Zamawawa tsu ta yuwusan adanshi e ikaka i tsu ạ mạkạkạn mạ Ạsulạ.

3

Akucunu a sa'avu ạ Ạsulạ

1 Tsu fara tạ u'yasạsạn wa avangaci adama a aciyạtsu waru? Ama ạ tạ tạwusạ nạ mpepelime n na a ɗanai n na maa yuwusan adanshi e ica a aciyele ko gba shi a ta zuwusa ɗu i ɗanaa le mpepelime adama e le. U tu ulobonu tsu dạnại ni icu'un yi mpepelime n nda? 2 Amma ạɗu ɗa mepepelime mạ tsu, waru i tạ o okolo ạ tsu na vuma suru ee ɗenunạ ạvu u reve ili i na e ɗeyinunạ. 3 I to rocosu ạɗu mepepelime ma na Zamawawa ɗanai ɗa, ạvu ạtsu tsu tạwạ nạ ạyi. Ruhu vạ Ạsulạ za na aa casu wuma, u ɗana ɗu tạ o okolo ạ tsu, agba ạ ạạvu'un shi, ko e ili yi iɗana i na a yuwain na aɓaci a atali shi.

4 Tsu ta damma ne adama o ucawu wo okolo ạ tsu o ucira ạ mạkạkạn mạ Ạsulạ adama a Zamawawa. 5 Amma tsa dansa tsu ta gura yuwan ulinga u nda na aciyạtsu shi. Ạsulạ a ɗa a zuwusa tsu tsu gura yuwan ili i na tsaa

yuwusan suru. 6 U zuwa tsu tạ tso o'wo agbashi a akucunu a sa'avu ạ yi na o utusạ ubạtạ wạ Ruhu va Akiza. Akucunu a nda Wilạ u na a ɗanai ɗa shi, adama a na Wilạ u tsu tạwạạ tạ nu ukwạ, amma Ruhu tsu ca tạ wuma.

7 Akuci ạ Wilạ a ɗana le tạ a atali, reve gba e ene tsugbain tsạ Ạsulạ a mantsa'a. Ama a Isra'ila a gura jima ạ kạlyuwusạ urewesu wa Musa shi, adama a na u shi te ikanasa nu ucira lon, ko na wo o'woi wikanasa'a tsa jima shi. Adama o ndolo, nạ Wilạ za na ulinga wạ yi ạyi ɗa u tạwạạ nu ukwạ u shi nạ tsugbain ne tsundolo, 8 to, ulinga wạ Ruhu vạ Ạsulạ u tạ dạnạ nạ tsugbain tsa na tsa la'ai za Wilạ. Amayun a ɗa shi? 9 Nu ulinga u na u tsu kototo ama u shi nạ tsugbain, to, ulinga u na u tsu kạmbạto ama mejege e ekere ạ Ạsulạ u tạ dạnạ nạ tsugbain tsa na tsa la'ai. 10 Amayun a ɗa tsugbain tsa akuci tsa akucunu u tsu rotso tsugbain waru shi, adama a na ekan a tsugbain tsa sa'avu tsa la'a yi tạ. 11 Wilạ u shi tạ nạ tsugbain tsa na tso kporoi. Amma tsugbain tsa akucunu a sa'avu u la'a yi tạ lon, adama a na woo kporo shi, ko ke'en.

12 Tsu ta gura yuwan adanshi babu wovon adama a na tsu ri nu uzuwu wo okolo ne tsunda. 13 Tsu ri tsa Musa shi. Urewesu wạ yi u shi te ikanasa, reve wu pala urewesu'u adama u geshe aza a Isra'ila e ene ekan o ukporuso wan. 14 Ama'a ạ shi tạ na aciyogbamu, ili i ro waru i ta putsusa le na ee ene amayun a mantsa ma na e ɗesu Wilạ nu unạ. Yesu Zamawawa ɗa goon a gura tawa apalutsu a na aa putsusa le yeni. 15 Hali na ana'an, ne ee ɗesu Wilạ wa Musa nu unạ, aapalutsu a pala tạ okolo e le.

16 Agba nạ vuma vadala† ubạtạ wu Zagbain (Yesu), u tsu tawa tạ aapalutsu o ndolo'o. 17 Ana wo o'woi Zagbain Ruhu ɗa, ubạtạ u na Ruhu vu Zagbain ri suru, u tsu zuwa tạ ama o o'wo fạạn. 18 Adama o ndolo a ɗa urewesu u tsu u ri ukpạtu'u adama tsu roco tsugbain tsạ Ạsulazuva. Waru nạ Ruhu vạ Ạsulazuva ri o ulinga ạtsumạ ạ tsu, tsu tạ kạmbusạ tsạ yi kuci, waru tsu tạ dạshi rocosu tsugbain tsạ yi.

4

Uzuwa o upondo

1 Ạsulạ, ni isa'ani yạ yi, u ca tsu tạ ulinga u nda tsu yuwan. Ạyi ɗa i zuwai tsu kunại shi. 2 Tsu ta 'yuwusan mayan me ili i wono ni ili yu usokowu. Tsạạ lumusạ ama shi, waru tsaa vadalasa adanshi ạ Ạsulạ shi. Adanshi a amayun a ɗa goon tsaa yuwusan ạ mạkạkạn mạ Ạsulạ, adama ama o ro e reve a na tsu ri nạ ạɓulạ. 3 Na ama o ro a gura reve Alabari a Sa'ani a na tsaa yuwusan alajiya shi, u roco tạ ạ puwạạn tạ. 4 Male, ạyi za wuya na a yuwusan tsugbain tsu uvadī tsa nda tsa ɗa. Waru u rumbạnạto tạ okolo a aza a na a cayi okolo shi, adama o ndolo aa gura ene ekan a gbain a Alabari a Sa'ani a na e ikanasa ubạtạ u le shi. Aa gura reve ikaka i na tsaa yuwusan alajiya adama a tsugbain tsa Zamawawa shi, za na rotsoi Ạsulạ foyi. 5 A mantsa ma na tsaa garasa a yuwusan alajiya a Alabari a Sa'ani, tsaa yuwusan alajiya a aciyạtsu shi, amma Yesu ɗa Zagbain. Ili i na goon tsaa dansa adama ạ tsu, ạyi ɗa ạtsu agbashi ạ ɗu a ɗa adama e ili i na Yesu yuwain adama ạ tsu. 6 Ạsulạ a ɗa za na dammai, “Lyawa ekan e ikana ạtsumạ e irumbu!” U zuwa tsu tạ tsu reve a na ekan a nda ạyi ɗa ekan a tsugbain tsạ Ạsulạ a na urewesu wạ Yesu Zamawawa oo rocosu.

7 Tsu tạ nu uzuwa u nda ubạtạ wạ Ạsulạ, agba tsu rotso tạ mpondo n na a ma'ai no olo'o a na ạ ri nu uzuwa'a. Ạyi nda'a u to rocosu ạbạjini o ucira ubạtạ wạ Ạsulạ a ɗa wu utại, ubạtạ u tsu u ɗa shi. 8 A ta zuwusa tsu ạtsumạlimạ lon, agba a minjira tsu shi ko ke'en. Ko a mantsa ma na tsu revei ili i na tsaa yuwan shi, tsu kuɗạ o ure shi. 9 O ɓongi tsu tạ lon, agba Ạsulạ

a lyawa tsu shi. A mantsa mo ro ạ tsu dimbạ tsu tạ e iɗa, agba o kototo tsu shi ko ke'en. 10 A mantsa ma na tsoo sowuso ạtsumạlimạ tsunda, urana biti lipu tsu to rocosu ununa Yesu sowoi ạtsumạlimạ ana u kuwại, adama ama a gura ene wuma wạ Yesu ạ lipu tsu. 11 Amayun, a ta gura una tsu a mantsa biti adama a na tsoo tono Yesu, adama ama ee ene wuma wạ Yesu ạ lipu tsu na ạạ kuwạ. 12 Tsu usu tạ tsu yuwan mpolo nu ukwạ, adama i tsurạ wuma.

13 A ɗana tạ a Adanshi ạ Ạsulạ, “N yuwan tạ adanshi adama a na n cayi okolo.” Tsu tạ nu ucawu wo okolo cu'un tạ, waru tsu ta yuwusan adanshi adama a na tsu cayi okolo. 14 Ạsulạ ạ 'yạsạn tạ Yesu Zagbain ạtsumạ ạ ạkwạkwạ, waru tsu reve tạ na Ạsulạ ạ tạ 'yạsạn tsu fo oɓolo nạ Yesu. Ạsulạ a ta tara tsu oɓolo nạ ạɗu, ạvu tsi isawain ạ mạkạkạn mạ yi. 15 Ili i nda suru adama ạ ɗu a ɗa, ana ama ạ ạbundạ lon ạạ ushi isa'ani yạ Ạsulạ, a ta zuwa ugodyusho wạ ạbundạ e yene reve Ạsulạ ạ tsurạ tsugbain lon.

Ucawu wo okolo ạtsumạ e Itoni

16 Ạyi ɗa i zuwai tsu kuɗai okolo ạ tsu shi. Ko na wo o'woi lipu tsu vu vaɗilimạ ri ạ lạngạsạ, ruhu tsu tạ tsurusạ ucira u sa'avu usana biti. 17 Ạtsumạlimạ a na tsoo sowuso gogo nda wa'a ɗa, waru waa jima shi. Waru u ta kambusa tsu tsu tsurạ tsugbain tsa na tsa la'ai ạtsumạlimạ ạ tsu lon, waru tsugbain tso ndolo tsạ ri nu ukotu shi. 18 Tsaa zuwusa esu ạ tsu e ili i na tsee inda shi, agba e ili i na i ri usokowu. Ili i na tsee inda waa jima shi, amma ili i na tsee inda shi ạyi ɗa wạạ dạnạ babu ukotu.

5

1 Adama a na tsu reve tạ no o kototo oogodo a ndana a nda ubạtạ u na tsu ri nden, a ta dansa, nạ tsu kuwạ tsu kasa nạ lipu nda, Ạsulạ o to foɓoo tsu u'wa zuva adama tsu dạnu pe. Ubạtạ u na ạyi na aciyạyi u yuwain, ubạtạ u na u ri babu ukotu. 2 Tsu kunạ tạ ạ lipu na tsu ri nạ ạyi gogo, tsu ta zama urana u na tsoo oto lipu sa'avu ɗe zuva ana itana i sa'avu. 3 A mantsa mo ndolo tsạạ dạnạ ataɓu shi, adama a na tso otoi lipu sa'avu'u ɗe zuva. 4 Nạ tsu ri nden nạ lipu nda, tsu tạ ni ili i na yạ ɓạlạ tsu, waru tsu to sowuso ạtsumạlimạ. Agba ukunu u ɗaɗa u tsu zuwa tsu tsu ciga tsu kuwạ tsu lyawa lipu nda shi. Amma adama a na tsu ciga tạ tsu kita'wa le tsu ushi lipu na ạạ kuwạ shi, ko ke'en. 5 Ạsulạ na aciyạyi ạyi ɗa u foɓo ntsu adama o ndolo, waru u ca tsu tạ Ruhu va Akiza, tsu uzuwa u na woo roco wuma u sa'avu u nda ili ya amayun i ɗa.

6 Adama o ndolo, tsu tạ no okolo ugbamu. Tsu reve tạ nạ tsu ri wuma ạtsumạ ạ lipu nda, tsu ri oɓolo nạ Zagbain shi. 7 Tsu tạ kurusu ili i na tsu cayi okolo, agba tsoo tono ili i na tsee inda shi. 8 Ɗaɗa n dammai tsu tạ no okolo ugbamu. Tsu la'a tạ ciga tsu kasa nạ lipu nda adama a na a mantsa ma ɗaɗa tsoo o'wo ɗe o u'wa ạ mạkạkạn ma Zagbain. 9 Nạ tsu ri wuma ạ lipu nda, ko nạ tsu ri wuma shi, tsu la'a tạ ciga tsu yuwan ili i na tsoo yo'onoto yi okolo upasu ni ili i na i buwai lo suru. 10 Ili i na i zuwai ạyi ɗa urana u ro suru ntsu tsu tee isawan ạ mạkạkạn mạ Yesu Zamawawa reve u ge'eto tsu. Za suru ạtsumạ ạ tsu u tạ ushi ili i na yi ntsayi adama e ili i na tsu yuwain a mantsa ma na tsu dạnại wuma ạtsumạ ạ lipu nda, ko isa'ani i ɗa ko iwuya.

Ukạmbạtosu wa ama ubạtạ wạ Ạsulạ

11 Adama a na tsu revei tsu ta uwwusa wovon wu Zagbain, ɗaɗa tsu ri o mpolo adama ama a vadala ạ kuru yi. Ạsulạ e reve tạ cine tsu ri na amayun. Tsu ciga ɗu tạ i dạnạ nu urevu wi icu'un ya ama a na tsu ri. 12 Tsu ciga tsu 'yạsạn avangaci shi, amma tsu ta dansaa ɗu adama a aciyạtsu tsạrạ i yuwan mạzạngạ adama ạ tsu. Ɗaɗa yaạ tsurạ ili i na yaa damma adama a aza a na ạạ 'yạsạsạn avangaci adama e ili i na ama a yuwusan majiyan adama e le,

agba ili yạ ạɓulạ i ɗa ạ ri ạ mạkạkạn mạ Ạsulạ shi. 13 Nu u yuwan gashi tsu
jaara tạ, adama u tạwạạ Ạsulạ nạ tsugbain tsa ɗa. Agba nạ tsu tạ nu ugbozu
u tsu, adama u kamba ɗu ɗa.
14 Ili i na tsaa yuwusan suru tsu ta yuwusan adama a na icigi yi Zamawawa
u ta gitsasa tsu. Tsu ca tạ okolo na Zamawawa kuwạ tạ adama ạ koyan,
adama o ndolo tsu reve tạ suru ntsu tsu kuwạ tạ fo. 15 U kuwạ tạ adama u
wawa koyan, adama aza a na ạ ushiyi wuma u sa'avu adama ạ yi a buwa
dạshi yuwan nden o ure u na u yo'ono nle goon shi. Amma, a ta yuwan nden
cine woo yo'ono Zamawawa, za na kuwại reve ạ 'yạsạn yi adama e le.
16 Tsu lyawa tạ a yuwusan adanshi a ama o ro tsi ili i ro a majiyan ma
ama. Ɗe nu ujimu, tsu shi tạ a majiyan adama e Yesu Zamawawa cine ama
o uvaɗi aa yuwusan, agba gogo tsaa yuwusan ne shi. 17 Za na suru ri oɓolo
nạ Zamawawa, Ạsulạ ạ kạmbạto yi tạ vuma sa'avu. Akuci e ili suru o koto tạ
reve waru ạ kạrạ. Ạsulạ o o'woto tạ ili suru usa'avu. 18 Ạsulạ a ɗa a yuwain ili
nda biti. U tạwạto tsu tạ zuzu nạ ạyi e ekere e ili i na Zamawawa yuwain. U
zuwaa tsu tạ ulinga u na tsạạ ri n tsu tạwusạ na ama zuzu nạ ạyi fo. 19 Ikaka
i tsu ạyi ɗa Ạsulạ ạ tạ tạwusạ na ama suru zuzu nạ ạyi e ekere a Zamawawa.
Ạsulạ aa cuwusan nu unusu u le shi. Reve waru u ca tsu ikaka ya asuvu nden
a nda. 20 Ạsulạ ạ lyungu tsu tạ tso o'wo ạzạ o ulinga o unạ wu Zamawawa,
waru u ta dansaa ɗu i poloo ikaka i tsu atsuvu. Tsu ta yuwusan adanshi
a Zamawawa, waru tsu ta patishi ɗu i lyawa Ạsulạ o rono ɗu zuzu nạ ạyi.
21 Zamawawa yuwan unusu shi, ko ke'en! Agba reve Ạsulạ a zuwa wo o'wo
za vu unusu, adama o ndolo Zamawawa zuwa tsu tạ tso o'wo ạzạ ạ ạɓulạ e
ekere ạ Ạsulạ.

6

1 Tsu ta yuwusan ulinga oɓolo nạ Ạsulạ, waru tsu ta patishi ɗu she i ushi
isa'ani yạ Ạsulạ reve i lyawa u kạrạ pere wan. 2 Ạsulạ a damma tạ ạtsumạ a
Adanshi ạ yi,
“Ana mantsa ma na n ɗangwai ma rawai,
mu uwwa tạ avasa ạ ɗu.
O urana wi iwawi† n kamba ɗu tạ.”◊
Amayun a ɗa Ạsulạ ạ tu ufoɓu na waa kamba ɗu gogo. Ana'an urana wi
iwawi i ɗa.

Ạtsumạlimạ ạ Bulu

3 Tsu ciga ulinga wạ Ạsulạ u na tsaa yuwusan wo o'wo ili ye pere e ekere a
ama shi, ɗaɗa tsu zamiyi ure u na tsaa yuwusan nden n na maa zuwa ama ạ
riyạ wan. 4 Ili i na tsaa yuwusan suru, tsu ta yuwusan mpolo tsu roco na ạtsu
agbashi a amayun ạ Ạsulạ a ɗa tsu ri. Tsu ta kaɓa asuvu na ankuri nạ cu'un
vạ ạtsumạlimạ suru. 5 A faba tsu tạ. Waru a zuwa tsu tạ o u'wa wa ali. Oɓolo
a ama a yuwan tạ upan nạ ạtsu reve a uwa ạ 'yạsạsạn ugbozu wa ama. Tsu
linga tạ hali tso o'wo utạkạlyuwu. Ayin o ro tsu lantsa shi, ko ke'en. Mantsa
mo ro tsu lamba ilyalya. 6 Tsu roco tạ aciyạtsu na ạtsu agbashi ạ Ạsulạ a ɗa
adama a na tsu guzạ tạ aciyạtsu cece, waru tsu tạ nu urevu u na Ạsulạ aa
casu. Tsu yuwan adanshawuya shi. Tsu ta yuwusaan ama isa'ani. Tsu tạ nu
ucira u Ruhu va Akiza, waru tsu ciga tạ ama na amayun. 7 Tsu ta yuwusan
alajiya e ikaka ya amayun, waru Ạsulạ a ta casu tsu ucira. Tsu tạ nạ ạɓulạ a
na o o'wo ntsu ana matsun me pe'eni nạ ạạrạgạ na tsu cigai adama o uvon.
8 Tsu ta yuwusaan Ạsulạ ạgandạ na ama a ca tsu tsugbain, ko a tara tsu ili
i ro shi. Tsu ta yuwusaan Ạsulạ ạgandạ na a cuwa tsu, ko na a ca tsu ala a
vama. Ama a damma ạtsu ạzạ e epen a ɗa, agba tsu ta dansa amayun kuci.

◊ **6:2** Isha. 49:8.

9 Koyan ɗa reve tsu tạ, agba reve a yuwan nạ ạtsu gashi e reve tsu shi. Tsu tạ
nden gashi ukwạ u rawa tạ zuzu, agba ạtsu ɗa nda, tsu buwa tạ wuma. Tsu
to sowuso ạtsumạlimạ lon, agba o una tsu shi. 10 Tsu tạ ạ mạzạngạ kuci, ko
a mantsa ma na tsu ri oo sowuso ạtsumạlimạ. Tsu tạ nu ulambu, agba tsu ta
zuwusa ama nạ ạbundạ o o'wo ạzạ o utsuru ạtsumạ o ucawu wo okolo. Tsu
ri ni ili shi, agba amayun a ɗa tsu tạ ni ili biti.
11 Ạɗu ama ạ Korinti, tsu yuwaan ɗu tạ adanshi mejege, okolo ạ tsu ạ tạ
tapu ni icigi i ɗu. 12 Tsu lyawa icigi i ɗu shi, amma ạɗu ɗa i lyawai icigi i tsu.
13 N ta yuwusaan ɗu adanshi gogo cine maa yuwan nạ muwun n vạ. I yuwan
ankuri i roco tsu cu'un vi icigi na tsu roco nɗu.

Ạạ'isạ ạ Ạsulạ a wuma

14 She i yuwan mmalu oɓolo na aza a na ạ ri ạtsumạ e Itoni shi wan. Isa'ani
ni iwuya a wala oɓolo shi. Ekan ni irumbu a tsi isawan ubạtạ u tạ shi. 15 Cine
tsa ɗa Kristi Zamawawa nạ Male oo o'wo n'utsạ? Cine tsa ɗa za vi Itoni ạ dạnạ
uɓolu nạ za na ri e Itoni shi? 16 Ạạ'isạ ạ Ạsulạ ạ ri a muwwulai nạ ạmạli shi.
Ạtsu ɗa gba ạạ'isạ ạ Ạsulạ a wuma. Ạsulạ a damma tạ "N tạ dạnu oɓolo ne ele
ạvu n zuwa u'wa u vạ ubạtạ u na ạ ri. N to o'wo Ạsulạ e le, reve ele o o'wo
ama ạ vạ." ◊
17 Adama o ndolo, Ạsulazuva a damma tạ,
"Utại ạtsumạ e le reve yi kasa aciyạɗu ne ele.
She i ju'wạn ili i na i ri ushindạlu wan,
reve gba n ushi ɗu." ◊
18 Ạsulazuva Mogono me Ili Suru ma damma tạ,
"N to o'wo Dada ɗu,
reve ạɗu yo o'wo muwun n vạ." ◊

7

1 N'utsạ n vạ, Ạsulạ a yuwaan tsu tạ nzuwulai n nda nạ ạbundạ. Adama o
ndolo tsu sumai ili i na yaa zuwa lipu no okolo ạ tsu o o'wo ushindạlu. Tsu
cayi Ạsulạ tsugbain ạvu tsu yuwain mpolo tsu dạnại unạtạ nạ ạyi suru suru.

Mạzạngạ mạ Bulu

2 I yuwaan tsu ure ạtsumạ o okolo ạ ɗu! Tsu nusaan za shi. Tsu lungusạ
ucawu wo okolo a za shi. Waru tsu paala nanza shi. 3 Maa dansa ili i nda
adama a na n cigai m ɓara ɗu shi. N damma ɗu tạ ɗe a na tsu ri a cuwusan ɗu
kuci, ko nye gba yaa farasa. 4 N soɗuwo ɗu tạ mạtsạn suru suru. N tạ mạzạngạ
adama ạ ɗu kuci. Okolo ạ vạ a gbama tạ adama ạ ɗu. Ko na n ri a addama lon,
i zuwa mu tạ mạzạngạ.
5 Ana tsu rawai e iɗa ya Makidoniya, tsu shi nạ wivuwun shi. Tsu ga'an tạ
na addama ukạndạruwu nạ ạtsu. Tsu yuwan tạ nlạngi nạ n'yuwatan. Tsu
yuwan tạ mpolo nạ wovon o okolo ạ tsu. 6 Amma Ạsulạ, za na tsu ca aza a
na ạ ri na addama mini mo utạnu, u ca tạ asuvu ạ tsu mini mo utạnu ana
Titu tạwại. 7 Amayun, tsu yuwan tạ mạzạngạ na tse ene niyi, agba ili i na i
zuwa ntsu mạzạngạ na amayun ạyi ɗa cine i gbamato niyi okolo. U damma
tsu tạ cine i ri azama ye ene mu a na waru i lạngạ tạ ạtsumạ adama e ili i na
i yuwain. Waru u damma mu tạ cine i cigai i kamba mu. Ana mu uwwai ne,
n yuwan tạ mạzạngạ lon.
8 Ko nạ mepepelime mạ vạ mạ shi mạ lạngạto ɗu okolo, u ɓạlạ mu na n ɗana
niyi shi. O ufaru u shi tạ u ɓạlạ mu, adama a na u lạngạto nɗu okolo, amma i
jima ạ ạtsumolạngu shi. 9 Agba gogo n tạ mạzạngạ. Maa yuwusan mạzạngạ
o unạ u na n zuwa nɗu ạtsumolạngu shi, amma adama a na ạtsumolạngu

◊ **6:16** N.Gn. 26:12; Izk. 37:27. ◊ **6:17** Isha. 52:11; Izk. 20:34. ◊ **6:18** 2 Sam. 7:14.

ạ ɗu a zuwa tạ i vadala nden n ɗu. Nạ ạyi ndolo, tsa amaton ɗu shi ko ke'en.
10 Adama a na Ạsulạ a ta yuwan ulinga nạ ạtsumolạngu ạ tsu adama u kamba
tsu tsu vadala o unusu u tsu adama tsu tsurạ iwawi. Tsạạ lạngạ ạtsumạ
adama ạ ạtsumolạngu o ndolo shi. Amma nạ vuma ri ạ ạtsumolạngu, agba
u vadala ubạtạ wạ Ạsulạ shi, u tạ tsurạ ukwạ, agba iwawi shi.
11 Votoyin ugbozu e ili i na ạtsumolạngu a nda na Ạsulạ a ciga nɗu i sowo
u yuwain ạtsumạ ạ ɗu. U zuwa ɗu tạ i lapula nden n ɗu. U zuwa ɗu tạ i roco i
nusan shi. U zuwa ɗu tạ upan nạ wovon u na yu uwwai. U zuwa ɗu tạ i ciga
yee ene mu. U zuwa ɗu tạ i dạnạ aɗa a ama. U zuwa ɗu tạ ye ene cine a ca za
na nusain ạtsumạlimạ. I roco tạ a na i ri nu unusu ạtsumạ e ili'i shi. 12 N ɗana
tạ mepepelime mo ndolo adama ye ene, ạ mạkạkạn mạ Ạsulạ, i kạmbuwạ tạ
ugbozu lon. N ɗana yi adama a za na nusain, ko adama a za na a nusayin shi.
13 Ạyi ɗa i zuwai tsu ri no okolo ugbamu.
Ko na tsu ri no okolo ugbamu, tsu la'a tạ mạzạngạ na tse enei cu'un
mạzạngạ ma na Titu ri a yuwusan, adama a na i rocoi u ri ni ili i na yaa
damaton yi shi. 14 Tsu damma yi tạ ununa tsu ri ạ mạzạngạ adama ạ ɗu,
reve gba i roco na n yuwain mejege. Ili i na tsu damma nɗu suru amayun
a ɗa, waru ạvu gba i roco na ili i na tsu dammai Titu adama ạ ɗu amayun a
ɗa. 15 Adama o ndolo icigi yạ yi ạ tyo yạ'ạ ɗu u tạ dạshishi ucira, nu u cuwan
cine suru nɗu i ri ufoɓu u na yạạ kuru ili i na u dammai, nạ cine i ushi niyi
nạ wovon nạ meje'en mạ lipu. 16 N tạ ạ mạzạngạ adama a na n to soɗuwo ɗu
mạtsạn suru suru.

8

Ucasu no okolo ạ tạ

1 N'utsạ n vạ, tsu ciga ɗu tạ i reve cine Ạsulạ o rocoi isa'ani yạ yi ạ tyo ạ ạ'isạ
ạ ạzạ e Itoni e iɗa ya Makidoniya. 2 O sowo tạ ạtsumạlimạ lon, waru ạ dạnạ
nu utsuru shi, agba mạzạngạ me le mạ ri nu ukotu shi, reve a ca hali gba nu
upasu.
3 N ta damma ɗu a ca tạ cine aa gura ca hali u kạrạ wirạ. Ko za damma le a
yuwan ne shi. 4 Agba a patishi tsu tạ kuci tsu lyawa le a kamba ama a na oo
tono Ạsulạ ạtsumạ ạ Urishelima. 5 Tsu yuwan majiyan ma na aa gura ca tsu
ne shi! A fara tạ ne'en ca Zagbain aciyele reve ạ kuru nạ ạtsu. Ạyi ɗa ili i na
Ạsulạ a cigai.
6 Titu ɗa za na fara rito nɗu cine yaa ca, ɗaɗa tsu pati niyi u kạmbạ adama
u kamba ɗu adama i koso ili i na i farai a casu. 7 I ta yuwusan ili biti mejege,
hali nu upasu: I tạ nu ucawu wo okolo lon. I tsu yuwan tạ adanshi ulobonu. I
tạ nu urevu. I tsu ciga tạ i kamba kuci. Waru i ciga tsu tạ lon. Adama o ndolo
tsu ciga ɗu tạ i ca lạngạ, adama o ucasu i ca no okolo ạ tạ.
8 Maa dansaa ɗu ni i ciga i 'yuwan i ca shi, ko na wo o'woi ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni
o ro a ciga tạ a yuwan ne lon. Amma ạyi nda ạyi ɗa ure u ro na yoo roco icigi
i ɗu amayun a ɗa. 9 I reve tạ isa'ani yi Zagbain tsu Yesu Zamawawa. I reve tạ
Zamawawa za vu utsuru ɗa u shi, reve u kạmbạ za vu ulambu adama ạ ɗu,
reve ạɗu yo o'wo ạzạ o utsuru adama a na ạyi wo o'woi za vu ulambu.
10 Apa a nda ạsạlạ ạ vạ: Lyun nda ạɗu ɗa aza a na i shi i cigai i fara ca, waru
ạɗu ɗa aza a na i fara cayi. 11 Adama o ndolo i koso ulinga u na i farai. I roco
i ta gura koso ulinga'a nạ maluwa ununa i fara niyi. 12 Ni i ciga i ca, ili yạ
ạbundạ i na yaa ca ạyi ɗa u la'ai ulobonu shi. Amma Ạsulạ a ciga ɗu tạ i ca
ạtsumạ e ili i na i ri nạ ạyi, agba ạtsumạ e ili i na i ri nạ ạyi shi wan.
13 N ciga i ca ạbundạ a na a la'ai ucira u ɗu shi, reve i kạmbạ ạ ạtsumạlimạ
o unạ u na i buwayi wa'a. N ciga tạ ili biti yo o'wo unạtạ e ekere a za na ili i

burai suru. 14 A mantsa ma nda i tạ ni ili nạ ạbundạ. Ili i na i ri nạ ạyi u ta
kamba aza a na a na ạ ri nạ ạyi shi. Reve ɗe, nạ ạ tạwạ ạ tsurạ lon, a ta kamba
ɗu ni i lamba, reve ili yo o'wo unạtạ. 15 Adanshi ạ Ạsulạ a damma tạ, “Vuma
na ɓolotoi lon, u ri ni ili i na i la'ai ạbundạ shi. Za na waru ɓolotoi wa'a, u
lamba ili shi.” ◊

Titu nạ n'utsạ mạ yi

16 N godyo tạ Ạsulạ adama a na u zuwai Titu ciga ɗu ununa n ciga nɗu.
17 Titu usu tạ u yuwan ili i na tsu damma niyi u yuwan. U ciga tạ u 'yạwạ yạ'ạ
ɗu kafu tsu damma yi u 'yạwạ. 18 Tsu lyungu yi tạ oɓolo nạ za tsu, za vi Itoni
za na ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni suru aa cuwusa adama ạ ạgạndạ ạ yi nu u yuwan
alajiya a Alabari a Sa'ani. 19 Waru, ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni a ɗangwa yi tạ u 'yạwạ
oɓolo nạ ạtsu a mantsa ma na tsaa ca une'e wi ikebe i nda. Tsu ta yuwusan
ạgạndạ a nda adama tsu ca Zagbain tsugbain, reve waru tsu roco na tsu cigai
tsu kamba na amayun.

20 Tsu ciga ko za reme tsu nu unusu cine tsạạ guzạsạ une'e wạ ạbundạ u
nda shi. 21 Amma tsu ciga tạ tsu yuwan ili i na i yo'onoi Zagbain ni ili i na
ama a tarai u tạ mejege.

22 Waru, tsu tạ lyungusu vuma ro oɓolo na ama e re o ndolo. Vuma nda u
tu ufoɓu kuci adama e ikambi. U roco tsu tạ ne e re nạ ạbundạ waru ko gogo
u ciga tạ u yuwan ikambishi i na i la'ai ạyi nda, adama a na u soɗuwo nɗu
mạtsạn lon. 23 Nạ vuma ro ece adama ạ Titu, i damma za vạ ɗa na aa yuwusan
ulinga oɓolo nạ ạmu adama u kamba ɗu. Ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni ạ lyungu tạ ama
e re o ro o ndolo waru yạ'ạ ɗu, waru ạ tạwạạ tạ Zamawawa nạ tsugbain. 24 I
roco le icigi i ɗu, adama ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni suru e reve na tsu ri mejege na tsu
ri ạ mạzạngạ adama ạ ɗu.

9

Ikebe adama ạ ạzạ o ulambu

1 Me ene ili i na yaa zuwa n ɗanaa ɗu adama e ikebe i na i foɓoi na yaa ca
ama a na oo tono Ạsulạ shi. 2 N reve tạ i ciga tạ i kamba. N tạ mạzạngạ adama
o ndolo, waru n ta dansaa ama a Makidoniya a na ạɗu aza a na ạ ri Akataya
i tu ufoɓu na yaa ca ili lon ili yạ lyun. Waru okolo a maluwa ma na yaa ca u
zuwa tạ ozo o ro nạ ạbundạ ạtsumạ e le o foɓo adama a ca fo. 3 Amma n tạ
lyungusu ạzạ ạ tsu yạ'ạ ɗu adama adanshi ạ tsu adama ạ ɗu wo o'wo adanshi
e pere wan. N ciga ɗu tạ i dạnạ ufoɓu adama a na n damma le tạ a na i tạ
dạnạ ufoɓu. 4 N ta uwwa wono, ạɗu waru fo i ta uwwa wono, na ama o ro
ạtsumạ ạ ạzạ e Itoni a Makidoniya ạ tạwạ oɓolo nạ ạmu, reve tsu cina koto
i foɓo shi, suru ni ili i na n damma nle! 5 Adama o ndolo n kạlyuwạ tạ u tạ
dạnạ ulobonu n lyungu ạzạ ạ tsu a nda elime ạ vạ adama e reve une'e u na i
yuwain nzuwulai i tu ufoɓu. U to roco na i cigai i ca adama a na i cigai, agba
adama a na n zuwa nɗu i ca nu ucira ɗa shi.

6 Cuwain za na suru cu'wạin icu'un wa'a u ta gasa wa'a. Za na cu'wạin
icu'un yạ ạbundạ u ta gasa ili yạ ạbundạ. 7 Koyan ɗa ạtsumạ ạ ɗu biti u foɓo
ili cine waa ca. She vu ca wan, nạ vu ciga shi. Waru she vu ca wan, na vu
tara tạ gashi a zuwa wu tạ vu ca nu ucira. Adama a na Ạsulạ a ciga tạ za na
aa casu nạ mạzạngạ. 8 Waru Ạsulạ a ta zuwaa ɗu aba'un a na a la'ai ili i na i
lambai. Ne ɗa yạạ dạnạ ni ili biti ạbundạ, reve i dạnạ ni ili i na yaa ca adama
o ulinga u sa'ani biti. 9 Adanshi ạ Ạsulạ a damma tạ,
“Za vạ ạɓulạ tsu ca tạ alambi une'e wạ yi pere,

◊ **8:15** Mtạ. 16:18.

waru u tsu yuwan tạ ili i na i ri mejege kuci.” ◊
10 Ạsulạ a ɗa za na tsu ca cimbi icu'un, reve waru u ca ilyalya. U tạ dạshi
ili i na i ri nạ ạyi, adama i dạshi lyuwa elime ạtsumạ e ili yạ ạɓulạ i na yaa
yuwusan. 11 U ta ca ɗu utsuru o ure biti adama i ca pere kuci. Reve ama nạ
ạbundạ o godyoo Ạsulạ a mantsa ma na tsu cayi une'e u ɗu.
12 Ili i re i ɗa ili i na yaa yuwusan waa yuwusan. U ta kambusa ạzạ e Itoni ni
ili i na a lambai. Waru ili i ndolo i ta zuwa ama nạ ạbundạ a yuwan mạzạngạ
e ekere ạ Ạsulạ. 13 I tạ dạnạ a casu Ạsulạ tsugbain adama a na yaa casu pere.
I ushi tạ ikaka adama a Zamawawa, reve i yuwan tsutoni nạ ạyi ana i cayi
ama a na oo tono Ạsulạ na akapi a ama o ro pere. 14 Gogo a ta avasa adama ạ
ɗu, waru a ciga tạ ee ene ɗu, adama e isa'ani i na i kạrạlại i na Ạsulạ a yuwaan
nɗu. 15 Lyawa tsu godyoyi Ạsulạ adama o une'e u na tsaa gura tsupa yi shi.

10

Bulu yuwusan tạ ulinga wạ Ạsulạ

1 Ạmu, Bulu n ta patishi ɗu nạ cine Yesu Zamawawa tarai aciyạyi ili i ro
shi na ankuri. Ama o ro a damma n tạ nạ wono nạ n ri oɓolo nạ ạɗu amma
nạ n ri alanga nạ ạɗu n tu usuɗuwu. 2 A mantsa ma na mạạ dạshi tạwạ n
kạlyuwạ ɗu, n reve tạ n tạ dạnạ usuɗuwu ạ tyo e ekere a ama a na aa dansa
tsu tạ kurusu ure wu uvaɗi. N ciga i zuwa mu n yuwaan ɗu tsundolo shi.
3 Tsu tạ nden ạtsumạ o uvaɗi, amma tsaa yuwusan uvon ununa ama o uvaɗi
aa yuwusan shi. 4 Tsu ta yuwusan uvon ni itana yu uvon i na i ri ko'o na aza a
na uvaɗi waa yuwusaan ulinga. Itana yu uvon i tsu ạ tạ nu ucira diga ubạtạ
wạ Ạsulạ na aa gura lungusạ bạtạ a cira ma'yuwatan. 5 Tsu tạ lungususạ
mawasan nạ cu'un vu u'yạsạsạn wa avangaci suru a na a putsusaa ama nu
urevu wạ Ạsulạ. Tsu te remushe majiyan ma ama ma na mạ ri mejege shi,
reve tsu zuwa le a yuwan tsutoni nạ Zamawawa. 6 Reve ni i roco na i kuruyi
Zamawawa suru suru, tsu tạ dạnạ ufoɓu u na tsaa ca za na suru 'yuwain a
yuwan tsutoni oforo.
7 I tạ kạlyuwusạ ili ne esu a na ạ ri ạtsumạ ạ lipu ɗu. Ni i ciga i 'yuwan
i cuwan a na ạtsu aza a Zamawawa ɗa ununa aza a na a dansa na afalu a
na ele aza a Zamawawa ɗa. 8 Amayun a ɗa tsu ta yuwusan adanshi ạbundạ
na afalu e ekere o ucira u na Zagbain ca ntsu na tsaa kamba ɗu, amma gba
adama a na tsaa amaton ɗu ɗa shi. Agba maa uwwusa wono adama o ndolo
shi. 9 Nạ n ɗanaa ɗu, n ciga ɗu i uwa majiyan gashi n to mpolo n na maa ca
ɗu wovon ɗa shi. 10 Ama o ro a ta dansa, “Mpepelime mạ Bulu n tạ nu ucira
waru gashi ili ya amayun i ɗa, agba nu u ri oɓolo nạ ạtsu ạdạlimbạ a ɗa. Waru
adanshi ạ yi ili i ro i ɗa shi.” 11 Lyawa le e reve nda: Tsu ɗe oɓolo nạ ạɗu gogo
shi, ɗaɗa tsaa ɗanasa adanshi a nda ạ mpepelime. Amma nạ tsu ɗe oɓolo nạ
ạɗu, tsu to roco tsugbain ununa tsoo rocosu ạtsumạ ạ mpepelime n tsu.
12 Tsu kawan tara aciyạtsu unạtạ na aza a na a tarai aciyele ili i ro shi.
A yuwaan tạ aciyele ronutsu reve o rito aciyele nạ ạyi. Waru e te ge'etosu
aciyele ni ili i na ele na aciyele ạ ri. Ạyi nda u roco tạ e reve ili shi. 13 Agba
tsaa yuwan afalu adama e ili i na i ri alanga nu ulinga u na Ạsulạ a ca ntsu
tsu yuwan shi. Tsu ta yuwan afalu adama o ulinga u na u lyungu ntsu tsu
yuwan goon, waru ạɗu fo ạtsumạ o ulinga u ɗaɗa i ri. 14 Ana ạɗu fo ạtsumạ
o ulinga a ɗaɗa i ri, tsaa yuwusan afalu upasu nạ cine u lobonoi tsu yuwan
shi. Ạyi ɗa nda gba, ạtsu ɗa aza a na tsu fara tạwạạ nɗu na Alabari a Sa'ani a
Zamawawa.

◊ **9:9** Ica 112:9.

15 Tsaa yuwusan afalu adama e ili i na ama o ro a yuwain shi, gashi ạtsu ɗa
tsu yuwain ili'i na aciyạtsu. O unạ u ndolo, tsu ta zuwusa okolo a na ucawu
wo okolo ạ ɗu u ta kungwa, reve waru ulinga u tsu ạtsumạ ạ ɗu u lyuwa elime
lon. 16 Tsu ciga tạ tsu 'yạwạ bạtạ va alanga tsu ca Alabari a Sa'ani. Tsu ciga
tsu yuwan afalu adama o ulinga u na ama o ro a yuwain ɗe ubạtạ u le shi.
17 Adanshi ạ Ạsulạ a damma tạ, “Nạ vu ciga vu 'yạsạn avangaci, vu 'yạsạn
adama e ili i na Ạsulazuva a yuwain.” ◊ 18 Adama a na za na tarai u tạ tsurạ
ica na aciyạyi ạyi ɗa u tsu tsurạ ica'a shi. Agba nạ Ạsulazuva a zuwa vuma tạ
tsurạ ica, ạyi ɗa za na tsu tsurạ ica ya amayun.

11

Bulu na ajiya e epen

1 N ta zuwusa okolo i ta yuwan ankuri nạ ạmu ko nạ shi n yuwan gashi n
reve ili i shi. Ee, n ta patishi ɗu i yuwan ankuri. 2 N ta aɗa ạ ɗu ununa Ạsulạ ạ ri
aɗa ạ ɗu. I rotso tạ usheli u na koto u revei vali shi, za na n yuwayin nzuwulai
n lolo nạ vali tạ goon, ạyi ɗa Zamawawa na aciyạyi. 3 Agba gogo n ta uwwusa
wovon u na ạạ pusạn okolo ạ ɗu adama i lyawa itoni yi Zamawawa ạtsumạ a
amayun na akiza, cine yo lulumại Hawa† o ure u vama wạ yi. 4 Tsu damma
ɗu tạ adama e Yesu, reve i tsurạ Ruhu va Akiza ạvu i usu ikaka i tsu. Agba
reve i lyawa ama o ro a dansaa ɗu ili i ro ko'o adama e Yesu. Gogo nda i tu
ufoɓu na yạạ ushi ruhu ro ko'o reve i ushi ikaka i ro ko'o. 5 N reve tạ aza a
na ee ɗesu aciyele “ajiya a gbagbain” a la'a mu shi. 6 Maa yuwan adanshi
ulobonu cine ele aa yuwusan shi, agba n reve tạ ili i na maa dansa. Tsu roco
ɗu tạ ne a alanga e eteshe o ure biti.

7 N zuwa ɗu i tsupa mu adama a Alabari a Sa'ani a na n yuwaan nɗu alajiya
shi. Mo o'woto tạ aciyạvạ zạlạ reve n ca ɗu tsugbain. Unusu u ɗa ndolo'o? 8 U
yuwan tạ gashi n te ivusạ ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni o ro, ana n ushiyi ikebe i le adama
n yuwaan ɗu ạgandạ. 9 Nạ n lamba ili i ro a mantsa ma na n shi oɓolo nạ ạɗu,
m pati ɗu i kamba mu shi. Ạzạ ạ tsu a na o utại Makidoniya ạvu a rawa ɗe ele
ɗa a ca numu ili i na n cigai suru. Ko ke'en koto m pati ɗu ikambi i ro shi, waru
maa yuwan ne shi, ko ke'en. 10 Ko za ạtsumạ e iɗa ya Akataya aa zuwa mu n
lyawa adanshi ạ ạbundạ adama o ndolo shi. N ta dansa ili i nda na amayun
a Zamawawa na ri ạtsumạ ạ vạ. 11 Nạ n damma maa zuwaa ɗu itana yu ume
shi, o unạ u na n ciga nɗu ɗa shi? O'o! Ạsulạ e reve tạ na n ciga nɗu.

12 Waru n ta lyuwa elime ni ili i na maa yuwusan gogo, adama a na n cigai
m putsa ama o ndolo nu ure wu u'yạsạsạn wa avangaci. A ta ciga a damma
ulinga u na ạạ 'yạsạsạn avangaci adama ạ yi, ili i tạ i ɗa nạ za tsu. 13 Ama a
nda ajiya e epen a ɗa. A ta yuwusan epen adama o ulinga u le, reve a vadala
aciyele tsarạ o rotso ajiya a amayun a Zamawawa. 14 Amma ili ya asalama i
ɗa mu shi! Ko Male† ma tsu vadalasa tạ aciyạyi o rotsuso malingata mạ Ạsulạ
me ekan. 15 Adama o ndolo wo o'wo tsu ili ya asalama shi, na agbashi a Male
fo a zuwa aciyele o rotso agbashi a na aa yuwusan ulinga u na u ri mejege.
Agba o ukosu ạ tạ tsurạ ạtsumạlimạ a na a ntsayi adama e ili i na a yuwain.

Bulu yuwain adanshi ạ ạtsumạlimạ ạ yi

16 N tạ dạshi dansaa ɗu: Ko za tara mu gashi n reve ili shi. Agba nạ ne
ɗa majiyan mạ ɗu, to, poloo numu atsuvu, ununa yoo poloo za na revei
ili shi atsuvu, ạvu fo n yuwan afalu ne'en ke'en. 17 A mantsa ma na maa
cuwusa aciyạvạ ne tsundolo, maa yuwusan adanshi cine Zagbain aa yuwan
shi, amma tsu za na revei ili shi. 18 Ama nạ ạbundạ a ta yuwusan afalu adama

◊ **10:17** Irm. 9:24.

e ili i na a yuwain ạtsumạ o uvaɗi. Adama o ndolo ạmu fo n ta yuwusan afalu.
19 Ạɗu aza a na i ri a majiyan i tạ nu ugbozu, i ta uwwusa uyo'o o polusoo olo
atsuvu! 20 Hali i ta yuwusan ankuri na aza a na ạạ kạmbuwusạ ɗu agbashi e
le, ko aza a na aa paalasa ɗu, ko aza a na aa yuwusaan ɗu epen. I ta yuwusan
ankuri na aza a na a tarasa a la'a ɗu tạ, ko aza a na aa ɓasasa ɗu a agbaguzu.
21 N ta uwwusa wono ana n dammai a na tsu ri nu ucira u na tsaa yuwan ili
i na aa yuwusan shi.

Na aa yuwusan afalu, ạmu fo n ta yuwusan, agba uyuwusan ne tsulo tsa
ɗa. 22 A ta dansa ele mmaci ma Ibrahim n ɗa, ko? Ạmu fo maci va Ibrahim
ɗa. Ele aza a Isra'ila a ɗa? Ạmu fo ne ɗa. Ele muwun n tsukaya ma Ibrahim
n ɗa? Ạmu fo ne ɗa. 23 Ele agbashi a Zamawawa ɗa? Nạ n damma n la'a le tạ
yuwaan yi ạgạndạ mo o'wo tạ gashi ulo. N la'a le tạ yuwan ulinga lon. A zuwa
mu tạ o u'wa wa ali kuci hali u la'a cine a zuwa nle o u'wa wa ali. Wufabu u na
a faba numu u la'a tạ cine a faba nle. N yuwan tạ zuzu nu ukwạ nạ ạbundạ.
24 Aza a Isra'ila a faba mu tạ mata'atsu nạ kucci.* A yuwan tạ ne toto uton.
25 Ạzạ ạ Roma a faba mu tạ na aɗanga. A yuwan tạ ne toto uta'atsu. A vara
mu tạ na atali azama o una mu u tạ. N shi tạ a mmalu a wantsun reve wu
ɓoso. A yuwan tạ ne uta'atsu. Reve n dạnạ o udạsu ạ mini diga ili yu ulivu
hali ulivu u ro. 26 Ạtsumạ a mmalu mạ ạbundạ, n uwa tạ ạtsumạ e meleshe
adama o ɗolu na shiwain, oɓolo nạ ạzạ ạ ngạlạlại waru. N uwa tạ e meleshe
e ekere a ama ạ vạ, aza a Isra'ila, ne e ekere a Atakpaci. N uwa tạ e meleshe e
ilyuci i gbagbain, nạ ạtsumạ o una, nạ ạtsumạ a mala. Waru n uwa tạ ạtsumạ
e meleshe e ekere a ama a na a dansa ele ạzạ e Itoni a ɗa, agba ne ɗa ạ ri shi.
27 N yuwan tạ ulinga wu ucira hali n tạkạlyuwạ, waru mantsa nạ ạbundạ n
lantsa shi. N dạnạ tạ na ambulu na akuli, waru a mantsa nạ ạbundạ n lamba
tạ ilyalya. N sowo tạ utạnu kuci adama a na itana i kạlạmạ numu. 28 Udạshiyi
e ili i nda suru, wo o'wo tạ gashi n tu utanuwu ni itana yu ume urana suru
adama a na n ri udamu adama ạ ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni suru. 29 Ana ozo o ro
ạ dạnại lagaga, ạmu fo n dạnạ tạ lagaga. Nạ ạ lulumạ nanza hali u yuwan
unusu u tsu damaton mu tạ lon.
30 Nạ hali maa cuwa aciyạvạ, n ta yuwan ne adama e ili i na i rocoi n ri
nu ucira shi. 31 Ạsulạ e reve tạ maa yuwusan epen shi. Ạyi ɗa Ạsulạ nạ
Dada vạ Yesu Zagbain, waru a ta cuwa yi babu ukotu. 32 A mantsa ma na n
shi Dimaska, gwamna (ana Areti dạnại mogono) shi tạ ciga u reme mu ɗaɗa
u zuwai ạsoja ạ kạndạruwạ lyuci'i. 33 Agba ạvu n'utsạ n vạ mu tạlyuwạto
mu ạtsumạ a aasaka ạ wungu wu ukari u lyuci'i. Ne ɗa n la'ai e ekere a
gwamna'a.

12

Zagbain rocoi Bulu alavu alavu

1 N ciga n 'yuwan n yuwan uvaɗu. Ko ili n tsurạ nạ ne shi, agba lyawa n
'yạsạn avangaci adama a alavu alavu nạ wenu u na Zagbain roco numu.
2 A'wan kupa nạ ạzạ ạ nạshi na ạ kạrại, Ạsulạ ạ ushi tạ za vi Itoni vu
Zamawawa ro ạ tyo zuva suru suru. N reve shi ko lipu vạ yi ɗa kạrại, ko ruhu
vạ yi, Ạsulạ a ɗa e revei. 3-4 N kạmbisạ tạ n yuwan adanshi, n reve tạ a tara tạ
vuma nda ạ tyo o u'wa u wivuwun† ɗe zuva, n gura reve ulobonu shi, ko lipu
vạ yi kạrạ tạ zuva ko gba ruhu vạ yi ɗa goon, Ạsulạ a ɗa e revei. Wu uwwa
tạ ili i na aa gura cuɗuwa shi, ni ili i na Ạsulạ aa lyawa nanza damma shi.
5 Adama o ndolo n ta yuwan uvaɗu adama a vuma ndolo, agba maa yuwan

* **11:24** A mantsa mo ndolo, na a faba vuma toto amunga, u tsu kuwạ tạ. A tsu faba yi tạ mata'atsu nạ kucci adama u sowo ạtsumạlimạ lon agba wạạ kuwạ shi.

afalu adama a aciyạvạ shi, she adama e ili i na yoo rocosu n ri nu ucira shi goon. 6 Amma nạ n ciga n yuwan afalu adama a aciyạvạ, moo o'wo ulo shi, adama a na amayun a ɗa mạạ dạnạ a dansa. Agba maa yuwan afalu adama a aciyạvạ shi. N ciga ama a ca mu tsugbain tsa na tsa la'ai ili i na e ene numu a yuwusan ko a dansa shi.

7 Agba nạ n ciga n 'yuwan n kuɗạ yuwan uvaɗu ạbundạ adama e ili ya asalama i na Ạsulạ o roco numu. Ạyi ɗa i zuwai u ca numu mɓạlạ n ro na moo sowuso ạtsumạlimạ, cine aawanda a tsu sapa lipu. U rotso tạ gashi malingata ma Male mo foɓo tạ adama u ca mu ạtsumạlimạ adama a putsaa mu a na maa yuwan uvaɗu. 8 M pati tạ Zagbain toto uta'atsu u tawa mu addama a nda. 9 Agba u damma mu tạ, “Isa'ani i vạ i rawa wu tạ. A mantsa ma na vu ri tạkạlyạ, ɗaɗa ucira u vạ u tsu dạnạ mejege ạtsumạ ạ wu.” Adama o ndolo gogo n tạ mạzạngạ n yuwan afalu adama o ulambu wu ucira u vạ, adama ucira wu Zamawawa yuwan ulinga ạtsumạ e ekere ạ vạ. 10 Nạ n ri nu ucira shi, nạ tsundolo ạạ tạwạạ Zamawawa ni isa'ani, n ta yuwan mạzạngạ. Na ama e isula mu, ko n lamba ili, nạ tsundolo ạ tạwạạ yi ni isa'ani, n ta yuwan mạzạngạ. Waru ko ama o ɓongi mu ko n sowo ạtsumạlimạ, n ta yuwan mạzạngạ nạ cu'un ndolo ạ tạwạạ Zamawawa ni isa'ani. U to o'wo nạ n ri nu ucira shi, a mantsa mo ndolo ma ɗa moo o'wo nu ucira.

Bulu ciga tạ ama ạ Korinti

11 N ta yuwusan adanshi ana ulo, agba ạɗu ɗa i zuwa numu n yuwain ne. Ạɗu ɗa aza a na u lobonoi i damma ili i na i ri ulobonu ạ tyo e ekere ạ vạ. Adama a na ko nạ n ri ili i ro shi, aza a na a dansa ele “ajiya a gbagbain” a ɗa a la'a mu shi. 12 Ana n shi oɓolo nạ ạɗu, n shi tạ na ankuri hali n yuwan linga vu ucira ni iroci ni ili ya asalama na aajiya a amayun a tsu yuwan. 13 Adama o ndolo i tsurạ tạ ili i na ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni o ro ạ tsurại. Ili i tạ i ɗa goon i shi i tawai ko'o: mo o'woto aciyạvạ itana yu ume e ekere ạ ɗu shi. I yuwaan mu gafura adama o ndolo!

14 N te ifoɓi i na mạạ kạlyuwạ ɗu wa ta'atsu. Agba ko nạ n shi n tạwạ moo o'wo ɗu itana shi. Ạɗu ɗa n cigai, amma ikebe i ɗu shi. U ri ulobonu muwun n zuwusa ikebe adama ạ kạlyuwạ aza a na a matsan nle shi. Ne ɗa shi! Mbara n ɗa n tsu kạlyuwạ muwun n le. 15 Adama o ndolo n tạ mạzạngạ adama n ca ili i na n ri nạ ạyi suru adama ạ ɗu, hali gba na aciyạvạ. I ta jiba icigi i vạ adama a na n la'a ciga nɗu?

16 Ozo o ro ạ ɗu ạ usu tạ mo o'wo ɗu itana shi. Agba a buwa tạ a majiyan n yuwan tạ ugbozu, reve n yuwan epen adama n tsurạ maa azu ɗu. 17 Ạtsumạ a ama a na n lyunguwạ nɗu, za ro paala ɗu tạ? 18 M pati tạ Titu u 'yạwạ yạ'ạ ɗu, ạvu n lyungu za vi Itoni ro oɓolo nạ ạyi. Agba ạyi u paala ɗu shi. Waru i reve tạ a na ạmu nạ ạyi ili i tạ i ɗa tsu yuwain, waru tsu tạ no okolo ạ tạ.

19 I ta gura yuwan majiyan gashi tsu ta dansa ili i nda suru adama tsu roco tsu tạ mejege. Ne ɗa u ri shi. Tsu ta yuwusan adanshi cine Zamawawa aa ciga tsu tsu yuwan adanshi ạ mạkạkạn mạ Ạsulạ. Ạɗu n'utsạ n tsu n ɗa, waru ili i na tsaa yuwusan suru adama tsu gbamato ɗu ɗa. 20 N ta uwwusa wovon nạ n tạwạ n kạlyuwạ ɗu, nden n ɗu moo yo'ono mu shi, adama o ndolo, nden n vạ moo yo'ono ɗu shi. N ta uwwusa wovon u na mạạ tạwạ n cina ɗu a mawasan waru i tạ tsushu'un tsi ili i na ama ạ ri nạ ạyi. Waru n ta uwwusa wovon nạ n tạwạ yạ'ạ ɗu n cina ɗu a yisaali nu upan, ạvu waru i ciga ili biti adama a aciyạɗu. N ta uwwusa wovon n tạwạ n cina ɗu a dansa ili i vama adama a ama o ro, ạvu waru i dạnạ a yuwusan idami. Nạ n tạwạ n ciga n cina ɗu ạ 'yạsạsạn avangaci shi, waru n ciga ɗu i yuwusan nden iwạwu shi. 21 Amayun, n ta uwwusa wovon na nạ n tạwạ, Ạsulạ ạ tạ kạɗạto mu adama ạ ɗu. N ta

yuwan mesun adama a aza a na a yuwain ɗe unusu agba koto a lyawa nden mạ ạshindạ shi, nạ tsipere, ni ili i wono.

13

Ạsạlạ ạ Bulu

1 N tạ tạwạ yạ'ạ ɗu wa ta'atsu. Adanshi a Ạsulạ a damma, “Esu e re ko a
ta'atsu u to roco na adanshi a na a yuwusan a aci a za ro amayun a ɗa.” ◊ 2 Ana
n dạnại oɓolo nạ ạɗu we ire, n rono tạ aza a na a yuwusan unusu atsuvu. N
tạ dạshi dammisa gogo a na n ri alanga: Nạ n dạshi tạwạ, za ạạ fạtsạ oforo
shi. 3 N to roco a na amayun a ɗa na Zamawawa aa yuwusan adanshi e ekere
ạ vạ. Ana waa yuwusan ulinga e memere mạ ɗu, u ri babu ucira shi, amma
u tạ nu ucira. 4 Amayun a ɗa u shi nu ucira shi ana o una niyi a akpata,† agba
u tạ wuma gogo o ucira wạ Ạsulạ. Tsu ri nu ucira shi, cine Zamawawa shi nu
ucira shi ana u dạnại a akpata. Agba i te ene na tsạạ dạnạ wuma nu ucira wạ
Ạsulạ, cine Zamawawa ri.
5 I kạlyuwạ aciyạɗu ulobonu. Ye ece aciyạɗu ye ene ko i to tono ili i
na i usuyi. Ni i reve na Yesu Zamawawa ri ạtsumạ ạ ɗu shi, i riyạ tạ ạ
mạlyungwạ. 6 Amma n ta zuwusa okolo a na yee ene na ạtsu na aciyạtsu
tsu riyại mạlyungwạ'ạ shi. 7 Tsu te ipati yạ Ạsulạ i yuwan iwuya wan. Tsaa
yuwusan avasa ne adama tso o'woto aciyạtsu ama ạ ạɓulạ shi, amma adama
tsu zuwa ɗu i yuwan ili i na i ri mejege, ko nạ shi wo o'wo gashi tsu riyạ tạ.
8 Tsu ta yuwan ili i na yạạ cạcosu amayun elime. Tsaa yuwan ili i na yoo rono
yi ạcạpạ shi. 9 To ko nạ tsu ri nu ucira shi, tsu tạ mạzạngạ a na i ri nu ucira.
Tsu ta a avasa a na yạạ kạmbạ yoo o'wo ama ạ ạɓulạ. 10 N ta ɗanasa ili i nda
kafu n rawa. Ne ɗa maa ɓara nu usuɗuwu shi a mantsa ma na maa yuwusan
adanshi nu ucira u na Zagbain ca numu. U ca mu tạ ucira u nda, adama n
kamba ɗu, amma n lungusạ ɗu ɗa shi.

Icạsu yu ukosu

11 Gogo ama ạ vạ, n to kosuso mepepelime ma nda. N ta dansa: Yuwain
mạzạngạ! I lapula nden n ɗu. I polo atsuvu e ili i na n dammai. I dạnạ no
okolo ạ tạ nạ ạzạ ạ ɗu. I dạnu oɓolo ạtsumạ a asuvu nden. Ɗaɗa Ạsulạ e icigi
na asuvu nden oo o'wo oɓolo nạ ạɗu.
12 I cạsạlại ni icigi yạ ạzạ e Itoni. 13 Ạzạ e Itoni pa nda suru ạ tạ lyungusạạ
ɗu ni icạsu i le.
14 Lyawa isa'ani yi Zagbain tsu Yesu Zamawawa, ni icigi yạ Ạsulạ, nạ nden
m muwwulai n Ruhu va Akiza mo o'wo oɓolo nạ ạɗu suru.

◊ **13:1** U.Wl. 19:15.

Mepepelime mą Bulu ą tyo ya Aza a Galatiya

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

Bulu ɗana tą mepepelime ma nda ą tyo ązą e Itoni ątsumą a Galatiya. Galatiya iɗa i ɗa, waru ilyuci i gbagbain i tą pe ątsumą ą yi. Bulu ɗana tą mepepelime ma nda ą tyo ą ą'isą ązą e Itoni suru. Bulu kąndąruwą tą iɗa'a suru, adama o ndolo u tą ną n'utsą ątsumą ą ązą e Itoni a na ą ri pe. Ągba ozo o ro ɗe a damma tą a na Bulu aajiya a amayun a ɗa shi.

Bulu ɗanaa tą ama tsąrą u roco cine wo o'woi aajiya a amayun. Ana u kotoi a yuwusan adanshi e ili i nda, u rito le tą a na ą tą tsurą iwawi o ure u sa'ani adama a na ą tą nu ucawu wo okolo ątsumą ą Kristi Zamawawa. Ure wi itoni i wilą u tsu tąwą ni iwawi shi. U roco le tą a ta gura toni ure wą Ąsulą za na wu ntsayi fąąn, waru a cigalai.

Ili i na Bulu dammai ązą e Itoni a Galatiya suru amayun a ɗa fo ą tyo ązą e Itoni a ana'an. Suru tsu tą fąąn na tsoo toni Ąsulą o ure u na wu ntsayi, o ure wu ucawu wo okolo. Wilą u tsu kamba tsu tą tsu reve cine tsaa yuwan wuma, amma ucawu wo okolo a ɗa goon woo ɓolo tsu ną Zamawawa reve u tąwąą tsu ni iwawi.

Ili i na i ri pe ątsumą a aatagada a nda

1. Ajiya a amayun ni ikaka ya amayun (1:1-10)
2. Ąsulą a ɗangwa tą Bulu o o'wo aajiya (1:11-24)
3. Bulu isawaan tą ikaka yą yi (2:1-21)
4. Ucawu wo okolo a ɗa goon u tsu tąwąą ni iwawi (3:1–4:31)
5. Za na ri ną Ruhu tsu roco tą icigi (5:1–6:10)
6. Morono ma atsuvu mo ukosu (6:11-18)

Icąsu

1-2 Ąmu, Bulu, n ta ɗanasa mepepelime ma nda ą tyo ą ą'isą ą ązą e Itoni ątsumą e iɗa ya Galatiya. Ąmu aajiya a ɗa. Vaɗilimą ɗa ɗangwa numu shi. Waru oɓolo a ama a ɗa a ɗangwa numu shi. Amma Yesu Kristi Zamawawa ɗa ɗangwa numu na aciyąyi. U yuwan tą ne oɓolo ną Ąsulą Dada, za na 'yąsąin Yesu diga o ukwą. Ama ą tsu a na ą ri pa fo suru oɓolo ną ąmu tsu tą lyungusąą ɗu ni icąsu i tsu.

3 Lyawa Ąsulą Dada tsu ną Zagbain tsu Yesu Kristi Zamawawa roco ɗu isa'ani, reve waru a ca ɗu asuvu nden. 4 Yesu Zamawawa Zagbain kuwą tą adama o unusu u tsu, cine Ąsulą Dada tsu foɓoi, tsąrą u wawa tsu diga o uvaɗi wi iwuya i nda ubątą u na tsu ri ą nden gogo. 5 Ąyi ɗa i zuwai tsugbain suru tso o'woi za vą Ąsulą ą tyo a mantsa suru babu ukotu. Ami.

Alabari a Sa'ani a nda goon

6 N yuwan tą asalama lon a na i farashi uvadalasa a lyawusa Ąsulą. U ɗangwa ɗu tą adama e isa'ani yą Yesu Kristi Zamawawa. Amma gogo ąɗu ɗa nda o tonishi ikaka i ro ko'o. 7 Amayun a ɗa, ikaka i ro yi lo shi, she ikaka ya Alabari a Sa'ani goon, ko na wo o'woi ama o ro o tą lo na a gbandarasa ɗu. A ciga tą a vadala a Alabari a Sa'ani e Yesu Zamawawa ą tyo ili i ro ko'o. 8 Lyawa Ąsulą a yuwaan za na yuwaan nɗu alajiya e ili i ro ko'o ni ikaka i tsu ą tyo ya'ą ɗu suru uną! Ąsulą a yuwan ne, ko ną shi wo o'wo ątsu a aciyątsu tsu tąwąą ni ikaka i ro ko'o, waru ko ną shi wo o'wo malingata mą Ąsulą ma ɗa mą tąwąyi ni ikaka i ro ko'o. 9 N damma tą ne, waru n tą dąshi dammisa:

Nnạ za ro yuwan alajiya o ro ko'o nạ za na i fara ushiyi, lyawa unạ wạ Ạsulạ u reme vuma ndolo.
10 Maa yuwusan ili adama n yo'onoto ama okolo shi. Amma n ciga tạ n yo'onoto Ạsulạ okolo. I ta majiyan n ciga tạ n zuwa ama a ciga mu? Nạ ne ɗa maa yuwusan, n shi o o'wo aagbashi ạ Kristi Zamawawa shi.

Ạsulạ e ɗe tạ Bulu

11 Ama ạ vạ, n ciga ɗu tạ i reve Alabari a Sa'ani a na n yuwaan ɗu alajiya, ili i na ama a yuwain ɗa shi. 12 Ubạtạ wa ama a ɗa n tsurạ niyi shi. Ko za rito mu ạyi shi. Yesu Kristi Zamawawa ɗa roco numu uritosu u nda suru.
13 I reve tạ cine n dạnại ana n dạnại o tono ure wa aza a Isra'ila. N ca tạ ạzạ e Itoni ạtsumạlimạ waru n yuwan tạ ukadu u na mee bete'we le. 14 Aza a Isra'ila o ro u'yowun u ɗa tsu tạ, amma n la'a tạ ozo o ro e le nạ ạbundạ toni wilạ wu nkaya n vạ. N dạnạ tạ e meje'en n yuwan ne.
15 Agba kafu a matsan mu, Ạsulạ a ɗangwa mu tạ. U yuwan tạ ne adama e isa'ani yạ yi. 16 Reve mantsa mạ tạwạ ana u roco numu Mawun mạ yi adama n yuwan adanshi ạ yi ubạtạ wa Atakpaci. A mantsa mo ndolo, m pati za ca mu ạsạlạ shi. 17 N 'yạwạ Urishelima adama n cina ɗe ama a na o o'woi ɗe ajiya kafu mo o'wo aajiya shi. Ili i na n yuwain a mantsa mo ndolo ạyi ɗa, n kạrạ tạ ạ tyo Laraba n dạnu ɗe mantsa wa'a. Reve n kạrạ ạ kạmbạ Dimaska.
18 Ana a'wan a ta'atsu ạ kạrại, reve n kạrạ ạ tyo Urishelima n 'yạwạ m bura Bituru, ạvu n dạnu ɗe hali rana kupa no ozo o ton. 19 Waru me ene tạ fo Yakubu zawa'a vu Zagbain, agba me ene akapi a ajiya'a a mantsa mo ndolo shi. 20 N kucina tạ nạ Ạsulạ, epen a ɗa maa yuwusan shi.
21 Mantsa mo ro ɗe, n toni tạ ni iɗa ya Suriya ni iɗa ya Kilikiya. 22 A mantsa'a ạzạ e Itoni ạtsumạ a Yahuda koto ạ shi e ene mu shi. 23 Ele a uwwa tạ a yuwusan adanshi ạ vạ goon adansa: “Apa vuma na tạwạạ ntsu na addama, waru u yuwusan tạ ukadu u na wee bete'we ạzạ e Itoni. Amma gogo u ta dansaa ama o toni ikaka'a.” 24 Reve a cuwa Ạsulạ adama ạ vạ.

2

Ajiya ạ ushiyi Bulu

1 Ana a yuwain a'wan kupa nạ ạzạ ạ nạshi, reve n kạmbisạ Urishelima oɓolo Banaba, waru n tara tạ Titu. 2 N 'yạwạ tạ ɗe adama a na Ạsulạ o roco numu alavu alavu adansa mu n kạrạ. Ạmu ɗe, n yuwan tạ adanshi na azagbain ạ ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni goon. N shi tạ n ciga n zuwa le e reve ikaka i na maa dansaa Atakpaci. N shi tạ n ciga ajiya'a ạ lyungwạ ili i na moo ritosu. Nnạ ạ usu uritosu u vạ shi, uritosu u na n yuwain hali ạ tyo a mantsa ma nda u to o'wo ili ye pere. 3 Ana a uwwai ili i na n dammai, ạ usu yi tạ. A zuwa a paɗa i'utsạ i vạ Titu za na shi oɓolo nạ ạmu uryumbu shi, ko na wo o'woi ạyi Takpaci* ɗa.
4 Ạzạ e itoni e epen o ro o oɗoru tạ a uwa ạtsumạ ạ tsu. A uwa tạ ạtsumạ ạ tsu gashi aza a matawa mo utyo adama e reve ufạlu u na Yesu Kristi Zamawawa ca ntsu. A ciga tạ ạ kạmbạto tsu agbashi. Ama o ndolo a ɗa a zuwa ntsu tsu yuwain adanshi a mapaɗa mo uryumbu.† 5 Amma tsu tonoo aɗa ạzạ e itoni e epen o ndolo shi, ko ke'en. Tsu ciga tạ amayun a Alabari a Sa'ani ạ dạnạ oɓolo nạ ạɗu.
6 (Ozo o ro ạtsumạ ạ ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni a nda a tara tạ aciyele gashi azagbain a ɗa, amma ạyi ndolo ili i ro i ɗa shi yạ'ạ vạ. Ạsulạ a ta tarasa ama ili

* **2:3** Titu Takpaci ɗa, waru ele ama o ndolo a tsu paɗa vali uryumbu shi. Aza a Isra'ila gba vali suru a ta paɗa yi uryumbu. Ili ya asalama i ɗa ana wo o'woi ajiya a zuwai a paɗa Titu uryumbu shi.

i tạ.) Ne ɗa aa vadala Alabari a Sa'ani a na n yuwain shi. 7 E ene tạ Ạsulạ a ca mu tạ ulinga wa alajiya a Alabari a Sa'ani ạ tyo ubạtạ wa Atakpaci, cine u cayi Bituru ulinga wa alajiya ạ tyo ubạtạ wa aza a Isra'ila. 8 Ạsulạ a ca tạ Bituru ucira u na waa yuwan ulinga wa aajiya ạtsumạ a ama a Isra'ila. Ne ɗa fo u ca numu ucira u na maa yuwan ulinga wa aajiya ạ tyo ubạtạ wa Atakpaci.

9 Ana Yakubu nạ Bituru nạ Yahaya† (aza a na ama suru e revei azagbain a ɗa) e revei Ạsulạ a ca mu tạ une'e u gbain u nda, reve ạ ushi mu nạ Banaba alingi ạtsumạ a aza a na aa yuwusan ulinga oɓolo. Ạ dạshi tsu tạ asuvu ugbamu tsạrạ tsu lyuwa elime a yuwusaan Atakpaci alajiya, waru a mantsa mạ tạ a ta lyuwa elime nu ulinga u le ạtsumạ a aza a Isra'ila.† 10 Ili i tạ i na a pati ntsu tsu yuwan, ạyi ɗa tsu cuwan na alambi, waru n dạnạ tạ no okolo a na maa yuwan ne!

Bulu ɓara tạ Bituru

11 Urana u ro, ana Bituru tạwại ạtsumạ a Antakiya, u yuwusan tạ ili i babu ulobonu lon, reve ạmu adama o ndolo m ɓara yi ạ mạkạkạn mạ ạzạ e Itoni. 12 Apa ili i na i farai: Ana u fara rawai, u lyuwusa tạ oɓolo na Atakpaci ạzạ e Itoni. Ạvu Yakubu lyungu ạzạ e Itoni o ro aza a Isra'ila ạ tyo Antakiya. Ana ama a nda a rawai, Bituru dạshi lyuwisa na Atakpaci waru shi, adama a na u dạnạ tạ a uwwusa wovon wi ili i na ama a nda aa damma adama ạ yi. 13 Reve akapi ạ ạzạ e Itoni a Isra'ila fo o toni yi nạ mayan me ikpa'a ne, hali fo nạ Banaba toni le tạ nạ mayan me ili i babu i mejege i nda.

14 Ana me enei oo tono mejege ma amayun a Alabari a Sa'ani shi, reve n yuwan adanshi nạ Bituru ạ mạkạkạn me le suru. Ạvu n damma, “Bituru, ạvu za va Isra'ila ɗa, amma vu ta yuwusan ili gashi Takpaci, agba vadamma ạvu za va Isra'ila ɗa shi. Nạ ne ɗa, nye i zuwai vu cigai vu zuwa Atakpaci a nda o toni ili i na aza a Isra'ila a yuwusan?

15 “Ạmu nạ ạvu umatsun wa aza a Isra'ila a ɗa, waru ạtsu omocin a ɗa shi e ekere ạ Ạsulạ cine Atakpaci ạ ri. 16 Amma suru nạ ne, tsu reve tạ a na tso o'woi ạzạ ạ ạɓulạ† nạ Ạsulạ nu ucawu wo okolo ạtsumạ a Zamawawa, agba adama a na tsu yuwain ili i na Wilạ'ạ u damma ntsu tsu yuwan ɗa shi, adama a na za lo na ạ kạmbạ za vạ ạɓulạ nạ Ạsulạ nu utonishi u Wilạ shi. Adama o ndolo tsu ca tạ Yesu Zamawawa okolo, tsạrạ Ạsulạ ạ ushi tsu adama o ucawu wo okolo ạ tsu e ekere a Zamawawa.

17 “Aza a Isra'ila o ro a tara tsu tạ ạzạ o unusu adama a na tsu ca tạ okolo Kristi Zamawawa tạ kạmbuwạ tsu ạzạ ạ ạɓulạ nạ Ạsulạ adama o ndolo a ɗa tsu toniyi Wilạ wa aza a Isra'ila suru shi. Ạyi ndolo u ta dansa Zamawawa zuwa tsu tạ tsu yuwan unusu? O'o, ne ɗa shi! 18 Amma nạ n kạmbạ n toniso Wilạ'ạ waru, to, n ta yuwaan Ạsulạ unusu wa amayun. 19 Ana n toniyi Wilạ'ạ, u polo mu tạ, reve u putsaa mu a yuwan wuma u na Ạsulạ a cigai. Gogo nda gba Wilạ'ạ u buwa nu ucira a aci ạ vạ shi, adama n yuwan wuma u na Ạsulạ a cigai. 20 A vara mu tạ a akpata† oɓolo nạ Kristi Zamawawa. Ạmu na aciyạvạ a ɗa maa yuwusan wuma shi, amma Kristi Zamawawa na ri nden pe ạtsumạ ạ vạ. Pe ạtsumạ ạ lipu vạ ạtsumạ o uvaɗi u nda n ca tạ okolo ubạtạ u Mawun mạ Ạsulạ. U ciga mu tạ waru ạyi na aciyạyi a ɗa u ɗangwai u kuwạ tsạrạ ạmu n dạnạ wuma. 21 Ạmu mu pe ạtsumạ a ama a na a 'yuwain isa'ani yạ Ạsulạ shi. Nnạ Ạsulạ ạ ushi tsu nu ure u Wilạ, to, Kristi Zamawawa kuwạ tạ pere.”

3

I ca okolo

† **2:9** Ạtsumạ o uguzu u nda Bulu yuwan tạ ulinga nạ Tsu'arama u ɗe aala ạ Bituru: “Kefa.”

1 Ạɗu, olo aza a Galatiya! Zane ɗa pusạn nɗu ana? N roco ɗu tạ mejege ili
i na i zuwai Yesu Kristi Zamawawa kuwại a akpata.† 2 N ta yuwan ɗu yeci i
tạ: I ushi tạ Ruhu va Akiza adama a na i toniyi Wilạ? O'o, ne ɗa shi! Ruhu va
Akiza tạwạ ɗu tạ adama a na i usuyi ikaka i na yu uwwai e Yesu Zamawawa.
3 Ạɗu i ri na aci shi? I fara tạ a yuwusan wuma ạtsumạ ạ Kristi Zamawawa
ạtsumạ ạ Ruhu va Akiza, amma gogo i ciga tạ i lyuwa elime nu ucira u ɗu.
4 I sowo tạ ạtsumạlimạ lon adama a Alabari a Sa'ani. N ciga ạtsumạlimạ a
nda ạ kạrạ pere shi. 5 Ana Ạsulạ a ca nɗu Ruhu va Akiza vạ yi waru ana u
yuwain linga va asalama ạtsumạ ạ ɗu, u yuwan tạ ne adama a na i toniyi
Wilạ wa Musa? Ne ɗa shi! U yuwan tạ ili i nda adama a na i ushiyi ikaka yạ
Yesu Kristi Zamawawa na yu uwwai.

6 Apa ili i na Adanshi ạ Ạsulạ a dammai: “Ibrahim ca tạ Ạsulạ okolo ạ yi, ạvu
Ạsulạ a tara yi ạɓulạ e ekere ạ yi.” 7 Ạyi nda u roco tạ muwun ma Ibrahim ele
ɗa aza a na suru a cayi okolo ubạtạ wạ Ạsulạ. 8 Ɗe nu ujimu Adanshi ạ Ạsulạ a
damma tạ a na Ạsulạ ạ tạ ushi Atakpaci adama o ucawu wo okolo e le. Ạsulạ
a yuwaan tạ Ibrahim nzuwulai ma Alabari a Sa'ani a nda ɗe nu ujimu ana
u dammai, “Uvaɗi mạɓulạ u tạ tsurạ aba'un adama ạ wu.” ◊ 9 Ạyi nda u to
rocosu za na suru ri nu ucawu wo okolo, u tạ na akunda ạtsumạ a aba'un a
na a cayi Ibrahim adama o ucawu wo okolo ạ yi.

10 Za na suru ri a majiyan utonishi u Wilạ u ɗa waa zuwa yi wo o'wo mejege
nạ Ạsulạ, u tạ ushi unạ wạ Ạsulạ. Adama a na Adanshi ạ Ạsulạ a damma tạ,
“Za na suru aa yuwusan tsutoni nạ Wilạ suru u na u ri pe ạtsumạ a Aatagada
ạ Wilạ shi, u tạ ushi unạ wạ Ạsulạ.” ◊ 11 U tạ babu usạn vu reve za lo, na
itoni i Wilạ yaa zuwa yi za vạ ạɓulạ e ekere ạ Ạsulạ shi, adama a na Adanshi
ạ Ạsulạ a damma tạ, “Ạsulạ a ta ca za na ri nu ucawu wo okolo wuma.” 12 Ili
i ɓolo utonishi u Wilạ nu ucawu wo okolo shi, adama a na Adanshi ạ Ạsulạ
a damma tạ, “Vuma na cayi okolo ạ Wilạ u ta yuwan wuma cine Wilạ'ạ u
dammai.” ◊

13 Amma Yesu Kristi† Zamawawa wawa tsu tạ diga o unạ u na Wilạ u
yuwain. Ana a vara niyi a akpata u ushi tạ unạ u na u shi ạ tạwạ yạ'ạ tsu.
Adama a na Adanshi ạ Ạsulạ a damma tạ, “Ạsulạ a yuwaan tạ za na a varai
a akpata biti unạ.” ◊ 14 Adama a na Yesu Kristi Zamawawa yuwain ne, ɗaɗa
Ạsulạ a zuwayi Atakpaci aba'un cine u yuwayin Ibrahim nzuwulai, ne ɗa
fo ạtsu ạzạ e Itoni tsu ushiyi Ruhu va Akiza a na Ạsulạ a yuwain nzuwulai
adama o ucawu wo okolo.

Adama ạ Wilạ

15 Ama ạ vạ, apa iroci cine tsaa yuwusan wuma: Nna ama e re a yuwan
akucunu o ure u sa'ani, she za ro kuɗa ko u vadala adanshi o ndolo wan. Ne
ɗa u ri nạ nzuwulai mạ Ạsulạ n nda. 16 Ạsulạ a yuwaan tạ Ibrahim nzuwulai
n nda nạ mawun ma tsukaya mạ yi. ◊ U yuwaan muwun n tsukaya n ro
mạ ạbundạ nzuwulai'i shi, amma ạ tyo a za tạ, ạyi gba za tạ ndolo ạyi ɗa
Kristi Zamawawa. 17 Apa ili i na maa dansa: Ạsulạ e isawaton tạ adanshi nạ
Ibrahim waru u yuwan tạ akucunu† a na wạạ guzạ yi. A'wan ukpakunạshi
nạ mata'atsu (430) nạ ạcạpạ, ɗaɗa u cayi Wilạ'ạ. Wilạ u ndolo waa gura
vadala nzuwulai'i shi. Nu u shi u yuwan ne, u shi tạ lungusạ nzuwulai n na
Ạsulạ a yuwayin Ibrahim. 18 Nnạ Wilạ'ạ waa gura ca tsu aba'un a na Ạsulạ
a yuwayin Ibrahim, to, aba'u'un u buwa adama a nzuwulai'i shi. Amma wo
o'wo ne shi, adama a na Ạsulạ a ca tạ Ibrahim aba'un ạ yi pere e ekere a
nzuwulai n na u yuwain.

◊ **3:8** Ufr. 12:3; Ufr. 22:18. ◊ **3:10** U.Wl. 27:26. ◊ **3:12** N.Gn. 18:5. ◊ **3:13** U.Wl. 21:23. ◊ **3:16** Ufr. 12:7; Ufr. 13:15; Ufr. 24:7.

19 Adama ạ nye Ạsulạ a zuwai Wilạ'ạ? U zuwa yi tạ adama a na ama a
yuwusan tạ unusu. U zuwa tạ lo Wilạ'ạ, hali she nạ vuma tạ na u dammai
wạạ tạwạ'ạ u rawa. U zuwa tạ nlingata mạ yi n ca Musa Wilạ'ạ, reve Musa
ca ama a Isra'ila Wilạ'ạ. Ne ɗa Musa dạnại za na shi e memere me le. 20 Za
na ri e memere ma ama u tsu yuwan tạ adanshi na ama a na u ri e memere
me le, amma Ạsulạ na aciyạyi a ɗa a yuwain nzuwulai'i ạyi ạ nde'en.
21 Ạsulạ a ta a tsurala nạ nzuwulai mạ yi ana u cayi Wilạ? Ne ɗa shi. Nnạ ạ
shi ạ tsurạ wuma u babu ukotu ạtsumạ ạ Wilạ, to, a na ạ kạmbạto tạ aciyele
ạzạ ạ ɓulạ e ekere ạ Ạsulạ nu utonishi u Wilạ. 22 Amma Adanshi ạ Ạsulạ
a damma tsu tạ unusu wu nlạ tạ vuma suru, waru waa gura toni Wilạ shi.
Adama o ndolo ure u tạ goon u na Ạsulạ aa ca za ili i na u yuwain nzuwulai
ạyi ɗa nạ vuma ndolo ca okolo ubạtạ wạ Yesu Kristi Zamawawa.
23 Wilạ'ạ u goloɓuso tsu tạ tsa aza a na ạ ri o u'wa wa ali. U zuwa tsu
tạ zạlạ vu ucira vạ yi, hali she nạ mantsa ma na tsaa ca okolo mạ tạwạ.
24 Wilạ'ạ u dạnạ tạ zagbain tsu, hali she na Kristi Zamawawa tạwại. Ana
Kristi Zamawawa tạwại u zuwa tsu tạ ạzạ ạ ạɓulạ e ekere ạ Ạsulạ ana tsu
cayi okolo yạ'ạ yi. 25 Gogo a na tsu ri nu ucawu wo okolo yạ'ạ yi, Wilạ'ạ u
buwa o tsugono tsạ tsu shi.

Ạɗu muwun mạ Ạsulạ n ɗa

26 Suru nɗu muwun mạ Ạsulạ n ɗa adama o ucawu wo okolo ạ ɗu yạ Yesu
Kristi Zamawawa. 27 Waru ana ạ rumbu nɗu, wo o'wo tạ gashi yo oto tạ Kristi
Zamawawa cine i tsu oto itana i sa'avu. 28 Ucawu wo okolo yạ Yesu Kristi
Zamawawa ɗa u kạmbạtoi za suru ạtsumạ ạ ɗu unạtạ: nạ ạvu za va Isra'ila
ɗa ko Meheleni,† nnạ ạvu aagbashi a ɗa ko ạvu aagbashi a ɗa shi, ko nạ ạvu
vali ɗa ko ka, za suru unạtạ u ɗa u ri nạ za vạ yi. 29 Adama o ndolo nạ ạɗu ạzạ
ạ Kristi Zamawawa ɗa, gogo ạɗu yo o'wo tạ muwun n tsukaya ma Ibrahim,
waru vu tạ ushi agadu a na Ạsulạ a yuwain nzuwulai.

4

1 N ta cayisa ɗu iroci i ro: mawun me ke'en ma na dada vạ yi kuwại wạạ
guzạ itana i na dada vạ yi dammai ạzạ ạ yi a ɗa shi. U tạ dạnạ gashi aagbashi
a mantsa mo ndolo ko na wo o'woi ạyi ɗa za vi itana'a. 2 Ama a na ạạ
kạlyuwusạ yi ni itana yạ yi ele ɗa ạạ kạlyuwạ ili suru, hali she nạ mawu'un
u kungwa ununa dada vạ yi dammai. 3 Ne ɗa u shi nạ ạtsu. Tsu shi tạ gashi
muwun waru cira vu uvaɗi u nda icu'un icu'un ạ shi tạ o tsugono a aci ạ tsu.
4 Amma ana mantsa ma yuwain, Ạsulạ ạ lyungu tạ Mawun mạ yi, reve ka
matsan yi. Ạvu Mawun mạ yi ma yuwan tsutoni nạ Wilạ'ạ, 5 adama u lyawa
tsu fạạn e ekere ạ Wilạ'ạ, tsạrạ ạtsu fo tso o'wo muwun mạ Ạsulạ. 6 Ana wo
o'woi ạɗu muwun mạ Ạsulạ n ɗa, u lyungu tạ Ruhu Mawun mạ yi o okolo ạ
ɗu, reve Ruhu'u u saala, “Dada, Dada vạ.” 7 Adama o ndolo gogo ạvu aagbashi
a ɗa shi, ạvu mawun mạ Ạsulạ ma ɗa, waru ne ɗa waa ca wu ili i na u yuwain
nzuwulai.

Bulu roco tạ aza a Galatiya icigi

8 Ana i shi i revei Ạsulạ shi, i dạnạ tạ agbashi e ili i na i ri ili yạ ạmạli, agba
ili i nda'a Ạsulạ a ɗa shi, ko ke'en. 9 Amma gogo i reve tạ Ạsulạ, waru u lobono
tạ n damma ɗu na Ạsulạ e reve nɗu. Adama o ndolo, nye i zuwai yạạ kạmbạ
a cira icu'un icu'un vu uvaɗi u nda na ri nu ucira shi, waru ili ye pere i ɗa?
Nye i zuwai i cigai i kạmbisạ agbashi e le waru? 10 Hali yaa yuwusan ạbuki
o ucuwusan vu rana ro, nạ woto ro, nạ mantsa mo ro, na a'wan o ro. 11 Gogo
n ta uwwusa wovon adama a na mantsa ma na n yuwain ulinga nạ ạɗu wo
o'wo tạ pere. 12 Ama ạ vạ, n te ipati i dạnạ fạạn ni ili i nda, cine ạmu n yuwain

wuma fạạn. Adama a na mo o'wo tạ gashi cine ạɗu Atakpaci i dạnại, n ta dansa n dạnạ tạ fạạn nạ Wilạ.

Ana n fara yuwaan nɗu alajiya i le'e mu shi. 13 I cuwan n dạnạ tạ ubanakun ana n fara tạwạạ nɗu na Alabari a Sa'ani e Yesu Kristi Zamawawa. 14 Ko na wo o'woi ubanakun u vạ wo o'wo tạ mạlyungwạ e ekere ạ ɗu, agba suru nạ ne i 'yuwan a ca mu tsugbain shi, waru i kuɗạ ạ kạlyuwạ mu ulobonu shi. Amma, reve i ushi mu gashi ạmu malingata mạ Ạsulạ ma ɗa. I ushi mu tạ waru gashi ạmu ɗaɗa Yesu Kristi Zamawawa'a na aciyạyi. 15 N ta gura damma na amayun, hali gba u shi tạ gashi u ta la'aa ɗu i fodo esu ạ ɗu reve i ca mu ele. Ạ te isa'ani i ɗu ạ tyo yạ'ạ vạ gogo? 16 Ạmu ma'yuwatan mạ ɗu ma ɗa gogo adama a na maa dansaa ɗu amayun?

17 Munlu me epen n nda maa yuwusan ili i nda adama ạ tạwạạ ɗu ni isa'ani shi. A ciga tạ a lyuwa aci ạ ɗu nạ ạbundạ lon adama i kuru le. Ạ to ukadu u na ee geshe ɗu nạ ạmu adama i poloo le atsuvu ulobonu. 18 Gogo u lobono tạ a na i ri e meje'en i yuwan ili i sa'ani, waru u la'a tạ ulobonu na yaa yuwusan ne ana n ri oɓolo nạ ạɗu shi. 19 Amma suru nạ ne, ncigata n muwun n vạ, n tạ gashi n ta uwwusa mɓạlạ n limatan adama ạ ɗu cine n yuwain nu ufaru, waru mɓạlạ'ạ n ta lyuwa elime hali she na ama e ene Kristi Zamawawa pe ạtsumạ ạ ɗu. 20 N ta maluwa a damma n tạ ɗe oɓolo nạ ạɗu gogo, tsạrạ n yuwan adanshi nạ ạɗu ben. Gogo majiyan mạ vạ mo o'wo tạ wumbu a aci a addama a nda.

Muwun n re ma Ibrahim

21 Hali n gogo ozo o ro ạ ɗu a ciga tạ ạ dạnạ zạlạ Wilạ. Damma numu, i reve tạ ili i na Wilạ'ạ waa dansa? 22 Adanshi ạ Ạsulạ a damma tạ Ibrahim dạnạ tạ nạ muwun n re. Mma mawun tạ aagbashi a ɗa ạ dạnại, mma vu za ve ire gba shi aagbashi a ɗa shi. 23 Reve ka na dạnại aagbashi a matsan cine wu ntsayi a matsan. Amma ạvu ka na dạnại fạạn u matsan fo adama a na ne ɗa Ạsulạ a yuwayin Ibrahim nzuwulai ili na yaa fara.

24 Ili i nda suru i tạ fo o ritosu ili i ro: Ạmạci e re'e ạ tạ gashi akucunu e re a na ạ ri e memere mạ Ạsulạ na ama ạ yi. Akucunu ạ tạ ạyi ɗa Wilạ u na Ạsulạ a cayi Musa zuva Masasan ma Sinai,† waru ama a na o toniyi akucunu a nda ạ tạ gashi agbashi. Ka na ạ tsu ɗe Hajara† za na dạnại aagbashi ạyi ɗa tsa akucunu o ndolo. 25 Ạyi ɗa iroci i Masasan ma Sinai ạtsumạ a Laraba. Amma gogo lyuci vạ Urishelima wo o'wo tạ gashi Masasan ma Sinai, adama a na lyuci'i na ama ạ yi ạ tạ ạ nden n tsugbashi ạtsumạ ạ Wilạ. 26 Amma Saratu, ka na aagbashi a ɗa shi, iroci i Urishelima va zuva ɗa. Waru ạyi ɗa mma tsu.

27 Adanshi ạ Ạsulạ a yuwan tạ adanshi adama ạ yi,
“Vu yuwan mạzạngạ ạvu idari yi ka!
Ạvu na koto vu revei cine mɓạlạ n limatan n ri shi,
vu teme ishipa ạvu vu yuwan ikelenu i mạzạngạ.
Adama a na muwun mu ka na ri idari
gogo a la'a tạ muwun mu ka na n ri nạ vali ạbundạ.” ◊

28 Ama ạ vạ, ạɗu muwun mạ Ạsulạ n ɗa adama a nzuwulai mạ yi, cine Ishiyaku dạnại. 29 A mantsa mo ndolo, Isma'ila,† mawun ma na a matsain cine wu ntsayi a matsan, ma ca tạ Ishiyaku ạtsumạlimạ, za na a matsain o ure u Ruhu vạ Ạsulạ. Ne ɗa fo u ri ana'an. 30 Amma nye Adanshi ạ Ạsulạ a dammai a aci e ili i nda? U damma tạ, “Vu lo aagbashi a ka'a nạ mawun mạ yi. She mawun ma aagbashi'i u tsurạ ili ya agadu ạ tạ ạtsumạ o utsuru wa dada vạ yi wan. Mawun ma ka ma na mạ ri fạạn u gada le suru.” ◊ 31 Ama ạ vạ, ạtsu muwun mu ka na n ri fạạn ɗa, amma aza a aagbashi a ɗa shi.

◊ **4:27** Isha. 54:1. ◊ **4:30** Ufr. 21:10.

5

Tso o'wo tạ fạạn ạtsumạ a Zamawawa

1 Gogo tso o'wo tạ fạạn, adama a na Yesu Zamawawa zuwa tsu tạ tso o'wo fạạn. Adama o ndolo yi isawan mishin. She i vadala i kạmbisạ agbashi ạ Wilạ waru wan.
2 Uwwai! Ạmu Bulu, n ta dansaa ɗu ili i nda: Nni i lyawa le a paɗa ɗu uryumbu, u to rocosu Zamawawa ili ye pere i ɗa e ekere ạ ɗu. 3 N ta dansaa ɗu waru nu ucira za na a paɗai uryumbu suru u 'yuwan u ciga u toni Wilạ'ạ suru. 4 Waru nạ vu yuwan ukadu u na voo yo'onoto Ạsulạ okolo nạ mayan mo tsutoni nạ Wilạ, vu kasa tạ aciyạwu nạ Zamawawa, waru vu 'yuwan tạ ạ ushi isa'ani yạ Ạsulạ. 5 Ruhu ɗa tsu zuwa tsu tsu reve a na Ạsulạ ạ tạ ushi tsu tsa ama ạ ạɓulạ adama a na tsu ca tạ okolo ubạtạ wu Zamawawa. 6 Nạ ạvu za vi Itoni† vạ Yesu Zamawawa ɗa wo o'wo ili i ro shi ko na a paɗa wu uryumbu ko na a paɗa wu shi. Ili yu ulobonu ạyi ɗa ucawu wo okolo ạ wu ạyi ɗa waa zuwa wu vu ciga ama.
7 Ununa i dạnại o tonishi Kristi Zamawawa u dạnạ tạ ulobonu, reve nanza tạwạ u vadala ɗu diga a amayun. 8 Amma amayun a ɗa vuma ndolo Ạsulạ a ɗa shi, za na ɗangwa nɗu. 9 Wolilo wa'a u tsu zuwa tạ yira yạ ạbundạ i tsutsa. Ili i na waa dansa ạyi ɗa, uritosu we epen wa'a u tsu vadala tạ ama ạ ạbundạ. 10 Amma n zuwa tạ okolo ubạtạ wạ Ạsulạ, yạạ usu uritosu wa ama e epen o ndolo shi, amma i toni ili i na n dammai. Ạsulạ a ta ca aza a na ạ jạmbạrạsạ ɗu ạtsumạlimạ, ko nạ zane ɗa u shi.
11 Ama ạ vạ, nnạ m buwa a yuwusan alajiya, a na ama a 'yuwan a ciga a paɗa le uryumbu, nye i zuwai aza a Isra'ila a casu mu ạtsumạlimạ? Nạ n shi a yuwusan alajiya a nda, o unạ u na maa yuwan alajiya o ukwạ wạ Kristi Zamawawa, n shi ạ dạnạ a nususaan le shi. 12 N te ipati za na a damatosun ɗu suru a paɗa le uryumbu goon shi, amma o foɗo arawa e le!
13 Ama ạ vạ, Ạsulạ e ɗe ɗu tạ adama yo o'wo fạạn! Amma she i lyawa mo'wo mạ fạạn mo ndolo wo o'wo ɗu ure u na yạạ dạnạ a maluwa ma mayan mo unusu wan. Amma, i cigalai waru i kambulai. 14 Wilạ'ạ suru ili i tạ i ɗa nạ ạyi nda: “Vu ciga moron mạ nden mạ wu cine vu cigai aciyạwu.” ◊ 15 Amma ni i lyuwa elime nạ ngagalai nạ ncalai mạ ạtsumạlimạ, ni i yuwan ugbozu shi, i tạ lungusulại suru suru.

Ruhu vạ Ạsulạ ni ili i na tsu cigai

16 N ta dansaa ɗu: I lyawa Ruhu lyuwa elime ạ ɗu, ne tsundolo tsa ɗa yoo toni ili yi iwuya i na i cigai shi. 17 Ruhu'u ni ili i na i cigai n'yuwatan n ɗa. A mantsa suru a tsu yuwusan tạ nlạngi vạni le, adama o ndolo yaa yuwan ili i na i cigai shi. 18 Amma nạ Ruhu ɗa aa lyuwusa elime ạ ɗu, Wilạ wạạ dạnạ o tsugono a aci ạ ɗu shi.
19 Za suru reve tạ ili i wuya i na okolo a tsu ciga: A tsu yuwan tạ tsipere. A tsu yuwan tạ ili i wono. A tsu yuwan tạ majiyan me tsipere lon. 20 A ta yuwusaan ạmạli ạgạndạ. A ta yuwusan nkunu. A tsu 'yuwan tạ ama. Izami ya addama i ɗa ulinga u le. Ạ tsu dạnạ tạ a tsugamu. 21 Ạ tạ waru tapu nu upan lon. Majiyan ma aciyele ma ɗa goon a tsu yuwusan. She mawasan ma na mạ tsu tạwạ nạ wukasu. Waru une'esun u ɗa ạ ri adama a aciyele. A tsu zuwusa tạ esu e le e itana ya ama o ro. Ele waru ososowi a ɗa. Ạ tsu 'yạwạ tạ ubạtạ ạ ạbuki† a na ama a tsu gura goloɓo aciyele shi. Reve a yuwan ili yi idaba i ro koko'o. N rono ɗu tạ ɗe atsuvu, waru n to roniso ɗu atsuvu: Aza a na a yuwusan ili i nda ạạ ushi aba'un o tsugono tsạ Ạsulạ shi.

◊ **5:14** N.Gn. 19:18.

22 Amma nạ Ruhu vạ Ạsulạ o goloɓuso ɗu, u ta matsan muwun n nda: I tạ dạnạ a ncigalai. I tạ dạnạ ạ mạzạngạ, na asuvu nden. Ruhu ta zuwa ɗu i yuwan ankuri. I tạ dạnạ a nkambulai. I ta yuwan ili i isa'ani. O to soɗuwo ɗu mạtsạn. 23 I yuwan nden mu ulobonu na ama. Nạ Ruhu o ronuso ɗu aɗanga i to goloɓo aci ạ ɗu. Wilạ wu lo na waa damma ili i nda i ri ulobonu shi. 24 Na ama ạzạ e Yesu Kristi Zamawawa a ɗa, a lyawa tạ nusu le ạcạpạ ni icigi i mayan me iwuya. 25 Adama a na Ruhu vạ Ạsulạ ca ntsu wuma u sa'avu, lyawa tsu yuwain ili i na Ruhu'u u damma ntsu tsu yuwan. 26 She tsu 'yạsạn avangaci wan, ko tsu zuwulai addama wan, ko tsu dạnại ạ tsushu'un wan.

6

I kambulai

1 Ama ạ vạ, nạ za ro ạtsumạ ạ ɗu yuwan tạ unusu, to, ạɗu a na i ri nu ucira ạtsumạ ạ Ruhu i kạmbạto vuma'a o ure u mejege. Amma i yuwan yi ben. Amma i yuwan ugbozu, adama ạɗu fo i yuwan cu'un vi iwuya i ndolo wan. 2 I kambulai nni i ri ni itana yu ume i na yaa tanu. Ni i yuwan ne, i tạ dạnạ a yuwusan ili i na Kristi Zamawawa ciga nɗu i yuwan. 3 Nạ za ro a tarasa aciyạyi ili i ro i ɗa, agba ạyi ili i ro i ɗa shi, aciyạyi a ɗa wạạ lumusạ. 4 Za suru u petelyuwe wuma wạ yi. Nnu u yuwan tạ mejege, u tạ zạngạnạ nu ulinga wạ yi. Amma she u kurato ulinga wạ yi nạ linga va ama wan. 5 Za suru nu u 'yuwan u ciga u tanu itana yạ yi.

6 Za na ạ ushishi uritosu wạ Ạsulạ, u ne'eshen ili i sa'ani i na u ri nạ ạyi nạ manlu mạ yi.

7 She yi lumạ aciyạɗu wan: She i jiyan gashi i ta gura pusạn Ạsulạ ugbozu wan. Ili i na vuma cu'wạin ạyi ɗa waa gasa. 8 Nnạ ạ cu'wạn tạ adama o yo'onoto icigi yi iwuya i le, icigi yi iwuya i le i tạ lungusạ le. Amma nạ ạ cu'wạn adama o yo'onoto Ruhu okolo, ạ tạ ushi wuma u babu ukotu ubạtạ wạ Ruhu'u. 9 She tsu kunại nạ mayan me ili i na i ri ulobonu wan, tsu tạ ushi ugasa u wuma u babu ukotu u tsu a mantsa ma sa'ani nnạ tsu kuɗạ o ure shi. 10 Adama o ndolo tsu yuwayin ama suru isa'ani nạ tsu tsurạ mantsa suru. U la'a tạ ulobonu tsu yuwayin ạzạ ạ tsu ạzạ e Itoni i sa'ani.

Bulu koto tạ ucasu wạ ạsạlạ

11 I ta gura ene iɗani i gbagbain i na n yuwain ana n ɗanai nu ukere u vạ.

12 Aza a na a cigai o yo'onoto aza a Isra'ila okolo a ɗa a yuwusan ukadu a zuwa ɗu mapaɗa mo uryumbu. A ta uwwusa wovon u na aza a Isra'ila a ca le ạtsumạlimạ nno o toni akpata e Yesu Zamawawa goon. 13 Aza a na a paɗai ɗe uryumbu, ele a aciyele oo tonishi Wilạ'ạ shi, amma a ciga ɗu tạ i paɗa uryumbu adama ạ 'yạsạn avangaci e ekere e ili i na a zuwa nɗu i yuwan nu ucira. 14 Ạmu gba, n ciga n 'yạsạn avangaci a aci e ili i ro shi, she o ukwạ wu Zagbain tsu Yesu Kristi Zamawawa a akpata goon. Adama a akpata† o ndolo, maa yuwusan waru wuma cine ama o uvaɗi a nda a yuwusan shi. Amma a gura reve ili i na i zuwai maa yuwusan cu'un wuma'a shi. 15 Wo o'wo ili i ro shi nna a paɗa vuma uryumbu ko na a paɗa yi uryumbu shi. Amma ili i na i la'ai ulobonu ạyi ɗa vuma ushi wuma u sa'avu diga ubạtạ wạ Ạsulạ. 16 Ạsulạ a ta ca ama a na o toniyi adanshi a nda asuvu nden ạ yi, waru u ta zuwaa le aba'un. Ama o ndolo ele ɗa ama ạ Ạsulạ a amayun.

17 Diga gogo ạ 'yạwạ, she nanza dạshi damaton mu ni ili i nda waru wan. Alana a na n ri nda ne ele ạ lipu vạ o to rocosu ạmu za vạ Yesu ɗa.

18 Ama ạ vạ, lyawa isa'ani yi Zagbain tsu Yesu Kristi Zamawawa i dạnạ oɓolo nạ ạɗu suru. Ami.

Mepepelime mạ Bulu ạ tyo ya Aza a Afisu

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

Bulu ɗana tạ mepepelime ma nda ạ tyo ạ ạzạ e Itoni a na ạ ri ạtsumạ a Afisu a mantsa ma na u dạnại ạtsumạ o u'wa wa ali. Bulu dạnu tạ ạtsumạ a Afisu a'wan a ta'atsu o ritosu ama adama e Yesu Zamawawa. Ạyi ạmạli Atima u dạnạ tạ nạ ạbạjini ạ ạạ'isạ ạtsumạ ạ lyuci'i. Ạzạ o ulinga a yuwan tạ ạbạjini e eden adama a na ạ dạnạ tạ a winasa ạmạli. Alajiya ạ Bulu a zuwa tạ ama a lyawa atsulu ạ ạmạli'i. Adama o ndolo a ɗa ạtsumạ ạ lạngại ạzạ o ulinga'a lon a aci ạ Bulu.

Ana a tarai mantsa wa'a ɗaɗa Bulu ɗanai aatagada a nda. Ạtsumạ a aatagada a nda u damma tạ ạzạ e Itoni ạtsumạ a Afisu ili ya asalama yạ ạbundạ a na ạ tsurại adama a na ạ ri oɓolo nạ Zamawawa. Ili yu uvaɗi i nda i ɗa shi, amma ili ya zuva i ɗa i na i la'ai ili yu uvaɗi. U damma le tạ a na ạzạ e Itoni suru ili i tạ i ɗa ạtsumạ e Itoni yạ Yesu Zamawawa, babu adama e elentsu koko'o. Waru u rito tạ ali nạ ạmạci cine aa yuwan nden ạtsumạ e Itoni. Waru u rito tạ muwun cine a yuwan tsutoni nạ mbara n le, waru fo u rito tạ azagbain aza a na ạ ri na agbashi, waru u rito tạ agbashi.

Ili i na Bulu dammai ạzạ e Itoni ạtsumạ a Afisu ne ɗa fo u ri ubạtạ ạzạ e Itoni ana'an. Tsu tạ ni ili i sa'ani ɗe zuva adama a na tsu ri nạ Yesu Zamawawa. Ne ɗa fo, u ri ulobonu tsu yuwain wuma cine aatagada a nda o ritoi tsu yuwain wuma.

Ili i na i ri pe ạtsumạ a aatagada a nda

1. Icạsu (1:1-2)
2. Zamawawa tạwạạ tạ na aba'un a akiza (1:3–3:21)
3. Wuma u sa'avu oɓolo nạ Zamawawa (4:1–6:20)
4. Icạsu yu ukosu (6:21-24)

Icạsu diga yạ Bulu

1 Ạmu Bulu, ạmu ɗa maa ɗanasa mepepelime ma nda. Ạmu aajiya e Yesu Kristi Zamawawa ɗa, adama a na Ạsulạ a ɗangwa mu tạ mo o'wo ne.

N ta ɗanasaa ama a akiza a na a ri pe ạtsumạ a Afisu, aza a na aa yuwusan itoni yạ Yesu Zamawawa na amayun.

2 Lyawa Ạsulạ za na ạyi ɗa Dada tsu oɓolo nạ Zagbain Yesu Zamawawa u roco ɗu isa'ani waru u ca ɗu asuvu nden.

Aba'un adama e Yesu Zamawawa

3 Tsu yuwaan tạ Ạsulạ nạ Dada vu Zagbain Yesu Zamawawa ica. Ạyi ɗa u zuwaa ntsu aba'un ana u ca ntsu ili i sa'ani suru za na utại diga zuva tsạrạ u kamba wuma u tsu ạtsumạ ạ ruhu. U yuwan tạ ne ana u ɓolo ntsu nạ Yesu Zamawawa. 4 Ko kafu Ạsulạ a yuwan uvaɗi, u ɗangwa tsu tạ tso o'woi ama ạ yi a na u ɓolo ntsu nạ Yesu Zamawawa. U yuwan tạ ne adama tso o'woi na akiza ạ mạkạkạn mạ yi, waru babu ili yi idaba i na yạạ dạnạ ạ mạkạkạn mạ yi a na waa tawaa tsu na addama. 5 Adama a na Ạsulạ ạ te icigi i tsu, u yuwan tạ ne, adama u kạmbạto tsu muwun mạ yi o ure wi ili i na Yesu Zamawawa yuwain. Ạsulạ a yuwan tạ ne nu ujimu, adama a na ili'i i zuwa yi tạ wu uwwa uyo'o, waru u ciga tạ u yuwan ne. 6 Adama o ndolo tsu cuwa yi tạ adama ạ ạbajini e ili i isa'ani i na u yuwaan ntsu. U ca tsu tạ isa'ani i ndolo pere, ạtsumạ a Zamawawa, za na u cigai. 7 Ạtsumạ e Yesu Zamawawa tso o'wo tạ fạạn adama a mpasa mu ukwạ mạ yi, ạyi ɗa ili i na i zuwai tsu tsurại

gafura vu nusu tsu. O ure u nda u ɗa Ạsulạ o roco ntsu ạbạjini e isa'ani yạ yi ạbundạ lon. 8 Adama a na Ạsulạ ạ tạ nu ugbozu, waru u reve tạ ili suru suru, 9 u yuwan tạ ili i na u cigai u yuwan. U roco tsu tạ ili i na i dạnại usokowu i na u foɓoi u yuwan e ekere e Yesu Zamawawa. 10 Nạ mantsa'a ma yuwan a na woo shiton ifoɓi yạ yi, reve u ɓolo ili suru i na i ri zuva nu uvaɗi nạ mogono mạ tạ, ạyi ɗa Zamawawa.

11 Ạsulạ a ɗangwa tsu tạ tso o'wo ama ạ yi ana u ɓolo ntsu nạ Yesu Zamawawa. U yuwan tạ ne adama a na u jiyan tạ nu ujimu u yuwan ne, reve u zuwa ili'i i fara cine u cigai. 12 U yuwan tạ ne tsạrạ ạtsu, aza a na ạ ri ạzạ o ufaru ạtsumạ o uzuwu wo okolo e ekere e Yesu Zamawawa, tsu ta zuwa ama a yuwaan Ạsulạ ica adama a na u ri nạ tsugbain. 13 Waru ne ɗa u ri nạ ạɗu amayun. Yu uwwa tạ adama a Alabari a Sa'ani za na ạyi ɗa ikaka ya amayun, waru a wawa ɗu tạ. I usu tạ Yesu Zamawawa reve o ɓolo ɗu nạ ạyi. Adama o ndolo, Ạsulạ a ca ɗu tạ Ruhu va Akiza za na u yuwayin ama ạ yi nzuwulai. Ạyi Ruhu'u, u tạ tsu urotsu za na tsu roco ạɗu ạzạ ạ Ạsulạ a ɗa. 14 Adama a na tsu ushiyi Ruhu va Akiza tsu uzuwa ne'en, tsu reve tạ ili i ro yi lo shi, Ạsulạ a ta ca tsu ili i sa'ani i na u yuwain nzuwulai. Waru tsu reve tạ Ạsulạ a ta zuwa ama ạ yi o'wo fạạn. Ạyi ili i nda u ta zuwa ama a cuwa Ạsulạ adama a na u tạ nạ tsugbain lon.

Avasa ạ Bulu

15 Adama a na Ạsulạ a zuwaa ntsu aba'un tsundolo, n ta yuwusan avasa ạ tyo yạ'ạ yi adama ạ ɗu. A mantsa ma na mu uwwai a na i ushi tạ Yesu Zagbain Zamawawa, waru i ciga tạ ama ạ Ạsulạ, 16 n to godyusho Ạsulạ adama ạ ɗu a mantsa suru. Mantsa ma na n yuwain avasa suru, n tsu yuwaan ɗu tạ avasa. 17 N ta yuwusan avasa ạ tyo ya Dada tsu za na ri nạ ạbạjini a tsugbain. Ạyi ɗa Ạsulạ e Yesu Zagbain Zamawawa tsu. N ta patishi yi wo o'woto ɗu ạzạ o ugbozu reve waru u roco ɗu aciyạyi, adama i dạshi reve yi ulobonu lon. 18 Waru n ta yuwusan avasa u zuwa ɗu i dạnạ nu urevu ulobonu lon, adama i reve ili i sa'ani i na u foɓoi adama ạ ɗu. I to purosu i ushi ili i sa'ani i nda adama a na u ɗe nɗu yo o'wo muwun mạ yi. Waru n ta yuwusan avasa i reve ạbạjini a aba'un a nzuwulai a na u yuwain a na waa ca ama ạ yi. 19 Waru n ta yuwusan avasa i reve ucira wạ yi, za na la'ai ili suru, waru za na tsu kamba tsu, ạtsu aza a na tsu usuyi. Ạyi ɗaɗa ạbạjini o ucira 20 a na u yuwayin ulinga ana u zuwai Yesu Zamawawa kạmbisạ wuma, reve waru u zuwa yi u dạnu o ootogu a tsugbain o ukere usa'ani wạ yi ɗe zuva.† 21 Yesu Zamawawa ta yuwusan tsugono a aci a cira suru, aza a na ạ ri ɗe zuva ko na wo o'woi ạ tạ nu ucira lon. Aala ạ yi a la'a tạ akapi a ala a na aa yuwusan tsugono. Gogo ili i nda amayun a ɗa, waru u to o'wo amayun a mantsa ma na mạạ tạwạ. 22 Ạsulạ a ca tạ Yesu Zamawawa tsugono a aci e ili suru suru, reve u zuwa yi aci ạ ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni, lipu vạ yi. 23 Ạyi ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni ạ tsu ushi tạ ucira wạ yi e ekere e Yesu Zamawawa, waru ạyi ɗa za na tsu ca wuma e ekere e ili suru ubạtạ suru waru.

2

Gogo tsu tạ nạ wuma

1 Nu ufaru, i rotso tạ ạkwạkwạ adama a na i 'yuwain a yuwan tsutoni nạ Ạsulạ reve i yuwusan unusu. 2 I tsu yuwusan tạ nden n ɗu tsa ama o uvaɗi. I yuwan tạ tsutoni nạ Male, za na ạyi ɗa mogono mo otoni ạ limạ za na ri ɗe zuva. Ạyi ɗa otoni ạ limạ a na aa yuwusan ulinga ạtsumạ a ama a na a 'yuwain a yuwan tsutoni nạ Ạsulạ. 3 Suru ntsu tsu yuwan tạ cine ele fo a yuwusain nu ufaru. Tsu yuwan tạ ili yi iwuya i na tsu cigai tsu yuwan biti.

Tsu toni tạ ili i na okolo ạ tsu a cigai tsu yuwan suru ni ili i na majiyan mạ tsu ma ca ntsu tsu yuwan. Ádama a na tsu yuwain iwuya wu ntsaa tạ Ạsulạ a ca tsu ạtsumạlimạ, cine waa ca akapi a ama.

4 Amma isa'ani yạ Ạsulạ ạbạjini a ɗa, waru u ciga tsu tạ lon. 5 U ɓolo tsu tạ nạ Yesu Zamawawa, reve u ca tsu wuma u sa'avu. Ū yuwan tạ cu'un ndolo ko na u dạnại a mantsa mo ndolo tsu dạnạ tạ tsạ ạkwạkwạ ádama ạ nusu. Adama e isa'ani i ɗa goon Ạsulạ a wawa nɗu. 6 Ū 'yạsạn tsu tạ diga o ukwạ nạ Yesu Zamawawa, reve u zuwa tsu zuva tsạrạ tsu dạnu oɓolo nạ Yesu Zamawawa, reve waru tsu yuwan tsugono oɓolo nạ ạyi. Ạsulạ a yuwan tạ ne ana u ɓolo ntsu nạ Yesu Zamawawa. 7 U roco tsu tạ isa'ani yạ yi o ure u nda e ekere e Yesu Zamawawa, tsạrạ a a'wan a na ạạ tạwạ ama ee ene ạbạjini e isa'ani ạ yi waru u la'a tạ akapi e ili suru. 8 Adama e isa'ani† i na Ạsulạ o roco nɗu ɗa goon u wawa nɗu o ure u na i usuyi Yesu Zamawawa. U wawa ɗu adama e ili i sa'ani i na i yuwain shi. 9 Ạyi nda une'e wạ Ạsulạ u ɗa ạ tyo yạ'ạ ɗu, amma adama e ili i na i yuwain i ɗa shi. Ạyi ɗa i zuwai nanza ạạ 'yạsạn avangaci shi. 10 Ạsulạ a ɗa a zuwa ntsu tso o'woi ili i na tsu ri. Ạtsumạ e Yesu Zamawawa, Ạsulạ a yuwan tsu tạ tsạrạ tsu yuwan linga sa'ani. Ure u na u foɓoi u nda nu ujimu u ɗa adama tsu toni.

Yesu Zamawawa ɓolo tsu tạ ubạtạ u tạ

11 Ạɗu Atakpaci a ɗa i shi. Ạɗu ɗa ama a na aza a Isra'ila ạ tsu ɗe “aza a na a paɗai uryumbu shi.” Aza a na e ɗe nɗu “aza a na a paɗai uryumbu shi”, e ɗe tạ aciyele, “aza a na a paɗai uryumbu.” (Mapaɗa mo uryumbu ili i na a tsu yuwan ạ lipu le ɗa.) 12 I cuwan a mantsa mo ndolo, koto i shi i reve Yesu Zamawawa shi, i shi pe ạtsumạ a ama e iɗa ya Isra'ila shi. Ạsulạ a yuwan tạ akucunu ne ele, amma nạ ạɗu shi, reve u yuwaan le nzuwulai mi ili yạ ạbundạ agba adama ạ ɗu a ɗa shi. I shi tạ pe ạtsumạ o uvaɗi u nda agba i shi ni ili i na yaa zuwa okolo shi, waru koto i shi i reve Ạsulạ shi. 13 Ɗe ạcapạ, i dạnạ tạ alanga, amma gogo a na o ɓolo nɗu nạ Yesu Zamawawa, Ạsulạ a rawato ɗu tạ zuzu na aciyạyi o ure wu mpasa wạ Yesu Zamawawa.

14 Yesu Zamawawa na aciyạyi u tạwạạ tsu tạ na asuvu nden. Nu ufaru tsurala tsa na tsạ ri pe e memere ma aza a Isra'ila na Atakpaci u tạ gashi uɓaɓu. U tawa tạ tsurala tso ndolo, reve u kạmbạto tsu ama e ili i tạ. 15 Wilạ wa aza a Isra'ila ạ tạ ni ili i na ama oo toni nạ ạbundạ, amma Yesu Zamawawa tara le tạ reve u zuwa le ạ nge'en o ure wu ukwạ wạ yi. U yuwan tạ ne tsạrạ u ɓolo aza a Isra'ila na Atakpaci ạ tyo e ekere ạ yi adama o o'wo ili i sa'avu i tạ. O ure u nda u ɗa u tạwạyi na asuvu nden ạtsumạ e le. 16 Waru ifoɓi yạ Yesu Zamawawa i ɗa i kototoi tsurala tsa na tsạ ri pe e memere ma ama o ndolo. Reve u kạmbạto le o o'wo lipu tạ, reve waru u kạmbạto le ubạtạ wạ Ạsulạ. Yesu Zamawawa yuwan tạ ili i ndolo suru nu ukwạ wạ yi a akpata.† 17 U tạwạ tạ ạtsumạ o uvaɗi u nda, reve u yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani za na aa yuwusan adanshi adama a asuvu nden. U yuwaan ɗu tạ Atakpaci alajiya, aza a na ạ dạnại alanga, waru ạ tyo yạ'ạ tsu aza a Isra'ila, aza a na ạ ri zuzu. 18 Gogo suru ntsu, aza a Isra'ila na Atakpaci, ạ tạwạ ya Dada o ure u Ruhu va Akiza tạ adama e ili i na Yesu Zamawawa yuwaan ntsu.

19 Adama o ndolo, ạɗu Atakpaci,† i buwa omocin ko aza a na ạ ri ạzạ e iɗa ya alanga shi. Amma, yo o'wo tạ ama e iɗa i tạ na ama ạ Ạsulạ. Ạɗu ama a ɗa a na ạ ri pe ạtsumạ o u'wa wạ Ạsulạ. 20 I tạ gashi ikunku ạtsumạ o u'wa aza a na a yuwusaan usaa a atali. Ajiya na Amạsulạ ạ tạ gashi ikyun yu usaa u ndolo, waru Yesu Zamawawa ɗa ikyun yu ucira yu usaa'a. 21 Ạyi ɗa za na ɓạnại usaa u ndolo mạɓulạ. U zuwa yi tạ u kungwa reve waru u kạmbạ ạạ'isạ a akiza adama a Zagbain. 22 Adama a na i tu uɓolu nạ Zamawawa u ɓolo ɗu tạ

nạ ạzạ e Itoni, tsạrạ yo o'wo u'wa, ubạtạ u na Ạsulạ ạạ dạnu nu ucira u Ruhu va Akiza.

3

Ulinga wạ Bulu

1 Ạmu, Bulu n tạ ạtsumạ o u'wa wa ali adama o ulinga u na Yesu Zamawawa zuwa numu n yuwan, adama n kamba ɗu, ạɗu Atakpaci. 2 I reve tạ ɗe na Ạsulạ ạtsumạ e isa'ani yạ yi u ca mu tạ ulinga u nda tsạrạ n kamba ɗu. 3 Ạsulạ a zuwa mu tạ n reve ifoɓi i na u sokoi. N ɗanaa ɗu tạ ɗe wa'a adama e ili i nda. 4 Nni i ɗeyinunạ ili i na n ɗanai, i te reve ili i na n revei adama e ifoɓi i nda adama a Zamawawa. 5 Ạsulạ o roco ama a na a yuwain ɗe nden ifoɓi i nda shi. Amma gogo o roco yi tạ e ekere ạ Ruhu va Akiza. O roco yi tạ ạ tyo ubạtạ wa ama a na u ɗangwai o o'wo ajiya na ama ạ Ạsulạ ạ yi. 6 Ifoɓi yạ Ạsulạ i ɗa nda: ạɗu Atakpaci i tạ ushi aba'un a na Ạsulạ a cayi suru, ununa aza a Isra'ila ạ ushi nle. Atakpaci na aza a Isra'ila o o'wo tạ ama ạ tạ. Ạɗu Atakpaci fo i tạ ushi ili i na Ạsulạ a yuwayin ama ạ yi nzuwulai adama a na ạɗu fo i tu uɓolu nạ Yesu Zamawawa. Ạyi nda ạyi ɗa ili i na Alabari a Sa'ani a dammai.

7 Ạyi nda ạyi ɗa Alabari a Sa'ani a na maa yuwusan alajiya. Adama a na Ạsulạ ạ tạ ni isa'ani, u ca mu tạ ulinga u na mạạ dạnạ a dansaa ama Alabari a Sa'ani, waru u kamba mu tạ n yuwan ulinga u nda nu ucira u na u ca numu. 8 Ạmu ɗa za na la'ai ukạlạmu a tsugbain suru ạtsumạ a ama a na a uwwusa wovon wạ Ạsulạ, amma nạ ne suru, Ạsulạ a ca mu tạ ulinga u nda n damma Atakpaci ili i sa'ani i na Zamawawa cayi. Ili i sa'ani i nda i la'a tạ a na ama aa gura reve. 9 Waru Ạsulạ, za na yuwain ili suru, ca mu tạ fo ulinga u na maa damma ama suru adama e ifoɓi i na u sokoi diga o ufaru. 10 U yuwan tạ ili i nda, tsạrạ u roco cira icu'un icu'un ɗe zuva, u dạnạ tạ nu ugbozu ạtsumạ e ili i na u yuwain suru. Ạsulạ o roco tạ ili i nda e ekere e ili i na u yuwayin ạzạ e Itoni ạ yi. 11 Ạsulạ a ɗangwa tạ u yuwan ili i nda, nu ujimu kafu u yuwan uvaɗi, amma gogo u zuwa yi tạ u fara e ekere e ili i na Yesu Zagbain Zamawawa tsu yuwain. 12 Adama a na tsu cayi okolo yạ'ạ yi waru o ɓolo tsu tạ nạ ạyi, tsu ta gura tạwạ ubạtạ wạ Ạsulạ fạạn waru babu wovon. 13 Adama e ili i nda, n te ipati i ɗu, she asuvu ạ ɗu a kuɗa wan adama a na moo sowuso ạtsumạlimạ adama ạ ɗu. Ạtsumạlimạ a nda ạ tạ tạwạạ ɗu nạ tsugbain.

Zamawawa ciga tsu tạ

14 Adama o ndolo, n tạ kingyosu ạ mạkạkạn ma Dada tsu, reve n yuwusaan ɗu avasa. 15 Ạyi ɗa Dada va amayun vu 'wa suru, va aza a zuva na aza a na ạ ri pa o uvaɗi. 16 Ạsulạ a ta gura zuwaa ɗu aba'un ạ ạbundạ lon. Adama o ndolo m pati tạ tsạrạ Ruhu vạ yi ca ɗu ucira, adama okolo ạ ɗu a gbama. 17 Waru m pati tạ tsạrạ Zamawawa dạnu ạtsumạ o okolo ạ ɗu adama a na i ca tạ okolo yạ'ạ yi. N ta a avasa i dạnạ e icigi yạ Ạsulạ nạ ạzạ ạ ɗu. Nni i yuwan ne, i tạ dạnạ tsu uɗanga u na u sapai aralu ạtsumạ e iɗa, waru gashi u'wa u na a suwai e ikyun yu usaa yu ucira. 18 O ure u nda, ạɗu na ama a na a uwwusa wovon wạ Ạsulạ suru, i te reve cine Zamawawa ciga ntsu. U tạ ni icigi lon, upasu nạ cine vuma aa gura reve. 19 Ko na wo o'woi za lo na aa gura reve cine Zamawawa ciga ntsu shi, m pati tạ Ạsulạ i reve ili i nda, adama yoo o'wo cine yi ntsayi i dạnạ, cine Ạsulạ ạ ri.

20 Ạsulạ ạ tạ nu ucira u na waa yuwan ili i na i la'ai ili i na tsu pati niyi u yuwan, hali ni ili i na tsu jiyain. Waru u yuwan le tạ nu ucira u na waa yuwusan ulinga o okolo ạ tsu. 21 Tsu cuwa niyi babu ukotu waru nạ tsugbain

tsạ yi na o rocoi ạtsumạ e ili i na waa yuwusan e ekere ạ ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni ne e ekere e Yesu Zamawawa! Ami.†

4

Lipu tạ

1 N tạ ạtsumạ o u'wa wa ali adama a na maa yuwusaan Zagbain ạgạndạ, agba n ta patishi ɗu i yuwan nden n na mu ntsayi nạ ɗesu na Ạsulạ e ɗe nɗu i yuwan. 2 Ạtsumạ e ili i na yaa yuwusan biti, i tara aciyạɗu ili i ro wan, reve waru i kuru ben na ama. Adama a na i cigai ama, i yuwan ankuri, waru she i yuwan upan wan, na a yuwan unusu. 3 Ruhu va Akiza o'woto ɗu tạ ili i tạ, adama o ndolo i yuwan ạtyo a na yaa yuwan i dạnu oɓolo na asuvu nden, adama i dạnạ ili i tạ. 4 Suru ntsu lipu tạ ɗa tsu ri. Ruhu vạ Ạsulạ tạ ɗa ri lo. Waru Ạsulạ a ca tsu tạ uzuwu wo okolo ạ tạ ana u ɗangwa ntsu tso o'wo ama ạ yi. 5 Suru ntsu tsu tạ nạ Zagbain tạ. Suru ntsu waru tsu usu tạ uritosu u tạ. Suru ntsu tsu ushi tạ urumbusu u tạ. 6 Tsu ta yuwusaan Ạsulạ ạ tạ ạgạndạ, waru ạyi ɗa Dada tsu suru. Ạyi ɗa za tsugono tsi ili suru, waru u tu ubạtạ suru, waru u tạ ạtsumạ ạ tsu suru.

7 Agba waru Zamawawa ca tạ za suru ạtsumạ ạ tsu une'e lạngạ adama tsu yuwain ulinga wạ yi. U yuwan tạ ne adama ạ ạbundạ e isa'ani yạ yi. 8 Cine Adanshi ạ Ạsulạ a dammai,
“Ana u kumbai ạ tyo zuva suru suru,
u tara tạ aza a na ạ ri o u'wa wa ali oɓolo nạ ạyi,
reve u ca ama ne'e.” ◊

9 (Gogo n ciga ɗu tạ i yuwan majiyan adama e idanshi i nda, “u kạrạ tạ ạ tyo zuva.” 10 Nnu u kạrạ ạ tyo zuva, ciga 'yuwan u ta dansa tsu, u shi tạ ɗe u tạwạ pa zạlạ ubạtạ o uɗạluwu o uvaɗi u nda. Vuma na tạwại pa o uvaɗi u nda ạyi ɗa waru u kumbai zuva suru suru, adama u zuwa ili biti yo o'wo cine wu ntsayi.) 11 Ạyi ɗa za na cayi ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni ne'e nda: u ɗangwa tạ ozo o ro o o'wo ajiya, ozo o ro amạsulạ, ozo o ro waru aza a alajiya a adanshi ạ Ạsulạ. Reve waru u zuwa ozo o ro ạ kạlyuwusạ ạzạ e Itoni, reve ozo o ro waru ạzạ o uritosu. 12 U yuwan tạ ne adama u foɓo ama ạ Ạsulạ a na aa yuwaan yi ạgạndạ, adama ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni, za na ạyi ɗa lipu vu Zamawawa, u yuwan ucira. 13 Ne tsunda tsa ɗa, suru ntsu tsoo o'wo oɓolo ạ tạ o ure u na tsu cayi Ạsulạ okolo waru tsu revei Mawun mạ yi, waru suru ntsu tsu ta kungwa ulobonu. U ta dansa, tsu to o'wo tsu Zamawawa, za na o o'woi cine wu ntsayi u dạnạ.

14 A mantsa'a tsaa buwa tsạ muwun waru shi. Ạạ dạshi vutạlạ tsu nda nạ ndeɗe tsa wantsun tsa na mini ma mala mạ tsu vutạlạsạ nda nạ ndeɗe shi. Tsoo poloo ama a na a cigai ạ lumạ tsu nu uritosu we epen atsuvu shi. 15 O unạ u ndolo, tsu ta yuwain adanshi a amayun, reve tsu cigalai, adama tsu kungwai ạvu tso o'woi tsu Zamawawa suru suru, za na ạyi ɗa Aci ạ ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni. 16 Yesu Zamawawa ɓolo tạ ama ạ yi, cine aruva o tsu ɓolo pasu lipu vuma suru. Nu upasu suru u yuwan ulinga wạ yi, u tsu kamba tạ akapi a pasu a kungwa, adama lipu'u suru u dạnạ gbaga waru ugbamu tapu ni icigi.

Wuma u sa'avu

17 Adama o ndolo, n ta dansaa ɗu, waru n ta ɓarasa ɗu ạtsumạ a ala a Zagbain, i lyawa a yuwusan nden tsa ama a na e revei Ạsulạ shi. Ununa aa yuwusan majiyan ili ye pere i ɗa. 18 Ạ tạ ạtsumạ e irumbu, waru e reve ili shi, adama a na a 'yuwain o polo atsuvu. Adama o ndolo ạạ tsurạ wuma u na Ạsulạ aa casu shi. 19 A mantsa ma na aa yuwusan ili i wono, a buwa a

◊ **4:8** Ica 68:18.

uwwusa wono shi. A ca tạ ɗe aciyele a mayan me ili i na lipu cigai, waru a ta yuwusan cu'un tsipere suru, waru a lyawa mayan me ili i nda shi.
20 Ạɗu gba, a mantsa ma na i revei Zamawawa, ne ɗa a damma nɗu i yuwan nden n ɗu shi. 21 N reve tạ a na yu uwwai adama ạ yi, waru i tạ ạtsumạ ạ yi, adama o ndolo o roco ɗu tạ amayun a na ạ ri ạtsumạ e Yesu. 22 O roco ɗu tạ i lyawa cu'un vu nden mu ufaru n na i shi aa yuwusan. A mantsa mo ndolo nden n ɗu u shi tạ ạ lạngạsạ adama a na i shi i cigai i yuwusan cu'un vi ili i wuya biti. 23 Gogo gba i lyawa Ạsulạ a vadala wuma u ɗu adama i fara majiyan ma sa'avu. 24 Lyawa Ạsulạ ạ kạmbạto ɗu ama a sa'avu. U yuwan ɗu tạ yo o'wo tsạ yi, adama o ndolo ni i ciga i 'yuwan yo o'wo ạzạ ạ ɓulạ na akiza ạtsumạ a amayun.
25 Ni i ciga i 'yuwan i lyawa epen. Za suru u damma za vạ yi za vi Itoni amayun, adama a na ạtsu tsu tạ gashi pasu lipu tạ koko'o. 26 Nạ vu ri ạtsumạ o upan, she vu yuwan unusu wan, waru vu lyawa urana u riyạ wu ạvu ạtsumạ o upan wan. 27 She i lyawa Mekerenkesu ma lyuwa aci ạ ɗu wan. 28 Vuma na shi vivu she u dạshi yuwan wivu waru wan. U ta la'aa yi u yuwan ulinga lon adama u tsurạ ili i na waa ca alambi.
29 She i yuwan adanshi a vama wan, amma i yuwan adanshi a sa'ani a na aa gbamato ama. Vu damma ili i na yi ntsayi adama u kamba aza a na a uwwusa wu. 30 Waru she i lungusạ Ruhu va Akiza okolo wan. Adama a na Ruhu va Akiza rotso tạ urotsu† u na woo rocosu ạɗu ạzạ ạ yi a ɗa. Ạsulạ a ca ɗu tạ Ruhu'u adama u roco Ạsulạ a ta lyawa ɗu fạạn o urana wu ukosu. 31 I lyawa adanshi a vama o okolo nu upan na asuvu usuɗuwu e ekere a ama o ro. She i yuwan nlạngi ko yi isulusa ama wan, ko i yuwan ili i ro i na i rotsoi n'yuwunlai wan, ko ke'en. 32 Ana yaa yuwan ne, u la'aa ɗu tạ i yuwunlai ili i na i lobonoi, reve i roco isa'ani ạ tyo ama a na a uwwusa ạtsumạlimạ. I yuwaan ama ạtsumạ ạ ɗu gafura na a nusaan ɗu, cine Ạsulạ a yuwaan nɗu gafura vu nusu ɗu adama e Yesu Zamawawa.

5

I yuwan nden ạtsumạ e ekan

1 Adama o ndolo i yuwan wuma tsạ Ạsulạ, adama a na ạɗu muwun mạ yi n ɗa n na u cigai lon. 2 I ciga ama kuci, cine Zamawawa ciga ntsu, hali u kuwạ adama ạ tsu. U ca tạ Ạsulạ wuma wạ yi gashi kucci, reve gba wo o'wo tse ili i mạguru† lon e ekere ạ Ạsulạ.
3 She ạ tsurạ unusu u tsipere ạtsumạ ạ ɗu wan, ko cu'un vi ili i wono i ro wan, ko utsạn wan. Icu'un yu nusu ndolo a ntsaa ạtsumạ a ama ạ Ạsulạ shi. 4 Waru wu ntsaa i yuwusan adanshi o wono shi, waru she i yuwan adanshi a vanvama wan, ko i yuwan tsuzo'o na adanshi e iwuya wan. Amma i godyo Ạsulạ adama e ili i na waa yuwusaan ɗu. 5 I reve tạ ili i nda amayun a ɗa za na a yuwusan ili i nda waa uwa o tsugono tsu Zamawawa nạ tsạ Ạsulạ shi: nnạ vuma aa yuwusan unusu u tsipere, ko nạ waa yuwusan ili i wuya, ko ni ili i tsu rawa yi shi, adama a na za na ili i tsu rawa shi suru u ta yuwusaan mạsulạ ạgạndạ. 6 She i lyawa nanza pusạạn ɗu ana wan, a dansaa ɗu ili i na i ri mejege shi. Ạsulạ ạạ lạpạ ca aza a na a 'yuwain a yuwan tsutoni nạ ạyi ạtsumạlimạ shi, aza a na a yuwusan ili yi idaba i nda. 7 Adama o ndolo, she i ɓolo ekere na ama a na aa yuwusan ili yi idaba i ndolo wan.
8 Ɗe nu ufaru, i dạnạ tạ ạtsumạ e irumbu, amma gogo i tu uɓolu nạ Zagbain, reve i uwa ạtsumạ e ekan. Adama o ndolo i yuwan nden tsa ama a na ạ ri ạzạ e ekan. 9 N damma tạ ili i nda adama a na ekan a tsu zuwa tạ ama a yuwan ili i sa'ani, ni ili i mejege, ni ili ya amayun. 10 Adama o ndolo, i rito ili i na yoo

yo'onoto Zagbain okolo waru i yuwan le. 11 She i ɓolo ekere a mayan me ili
i na ama a na ạ ri ạtsumạ e irumbu aa yuwusan wan. Ili i ndolo ili ye pere i
ɗa. Amma, i zuwa ama e reve a na ili i ndolo ili yu uwuyanu i ɗa. 12 Ili i wono
i ɗa a yuwan adanshi e ili i na ama a nda a yuwusan usokowu. 13 Amma ne
ekan e ikana le, za suru te ene cine ili i ndolo i ri, 14 adama a na ekan o tsu
roco tạ ili suru. Ạyi ɗa i zuwai a dammai,
“Ạɗu a na i ri a nlavu, i 'yon!
I 'yon diga o ukwạ,
Zamawawa te ikana a aci ạ ɗu.”
15 Adama o ndolo i yuwan ugbozu cine yaa yuwusan nden n ɗu. She i
yuwan nden n tsulo tsa ama wan, amma i yuwan nden nu ugbozu. 16 I yuwan
ulinga nạ mantsa ma na i tsurại suru i yuwan isa'ani, adama a na ama a ta
yuwusan iwuya a mantsa ma nda. 17 Amma she yo o'wo olo wan, amma i rito
mayan me ili ma na Zagbain ciga nɗu i yuwan. 18 She yoo o'wo ososowi wan,
adama a na ạyi ndolo u tạ lungusạ ɗu. Amma i lyawa Ruhu va Akiza† shiton
ɗu nu ucira wạ yi. 19 I cana icu'un yi ishipa yạ Ạsulạ suru tsạrạ i dạshilại
asuvu ugbamu. I cana ishipa adama i cuwa Zagbain no okolo ạ ɗu suru.
20 I godyoo Ạsulạ Dada tsu kuci adama e ili suru adama a Zagbain tsu Yesu
Zamawawa.

Ạmạci na ali

21 I yuwan ntoniloi, adama a na i ta casu Zamawawa tsugbain.
22 Ạɗu ạmạci, i yuwan tsutoni na ali ạ ɗu cine yaa yuwusaan Zagbain
tsutoni, 23 adama a na vali ɗa aci a ka, cine Zamawawa ri Aci ạ ạạ'isạ ạ ạzạ e
Itoni, lipu vạ yi. Waru ạyi ɗa za na tsu wawa yi. 24 Adama o ndolo, ka suru
yuwan tsutoni nạ vali vạ yi ạtsumạ e ili suru, cine ạ ạạ'isạ'ạ a tsu yuwan
tsutoni nạ Zamawawa.
25 Ạɗu ali, za suru ạtsumạ ạ ɗu u 'yuwan u ciga u ciga ka vạ yi, cine
Zamawawa cigai ạạ'isạ'ạ, ạvu u kuwạ adama ạ yi 26 adama u kạmbạto yi na
akiza. Wu zạ'wạ yi tạ nạ mini waru na adanshi ạ yi. 27 U yuwan tạ ili i nda
adama wo o'woto ạạ'isạ ạ yi ulobonu, ạvu waru u tạwạto yi ạ mạkạkạn mạ
yi tsa kasa'avu babu abasa ạ wufuru, waru babu urakpatsu ko ili i ro a aci ạ
yi. Amma, u dạnạ na akiza waru ạ tsurạ ili i na o goro a aci ạ yi wan. 28 Ne
ɗa waru fo, vali ciga ka vạ yi, cine u cigai lipu vạ yi. Vali na cigai ka vạ yi u
ciga tạ aciyạyi. 29 Za lo na 'yuwain lipu vạ yi shi, amma u tsu lyuwato yi tạ,
reve waru u foɓo yi. Waru ili i na Zamawawa a yuwusaan ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni
a ɗa ndolo, 30 adama a na ạtsu pasu lipu vạ yi ɗa. 31 Cine Adanshi ạ Ạsulạ a
dammai, “Vali lyawa dada nạ mma vạ yi, reve u suraa ka vạ yi ạvu ele ra o
o'wo ili i tạ.” ◊ 32 Amayun o ro ạ tạ pe usokowu ạtsumạ o uritosu u nda. N
ta yuwusan adanshi a Zamawawa nạ ạạ'isạ'ạ. 33 Amma ạyi nda fo amayun
a ɗa ạ tyo yạ'ạ ɗu: za suru ciga ka vạ yi cine u cigai aciyạyi, waru ka suru u
'yuwan u ciga u ca vali vạ yi tsugbain.

6

Muwun nạ mbara

1 Ạɗu muwun, i yuwan tsutoni nạ mbara n ɗu adama a na ạɗu aza a
Zagbain ɗa, adama a na ili i na yi ntsayi i ɗa. 2 Za vu ufaru ạtsumạ ạ Wilạ
Kupa na kosoi nạ nzuwulai ạyi ɗa: “Vu yuwan tsutoni nạ dada nạ mma vạ
wu.” 3 Waru apa nzuwulai'i: “Nạ vu yuwan tsutoni nạ dada nạ mma vạ wu,
ili i ta wala wu mejege, waru vu ta jima o uvadî.”

◊ **5:31** Ufr. 2:24.

4 Mbara, she i zuwa muwun n ɗu n yuwan upan wan. Amma, i kạlyuwạ le ulobonu, i ca le ạsạlạ waru i rito le cine Zagbain cigai.

Agbashi na azagbain

5 Ạɗu na i ri agbashi, i yuwan tsutoni na azagbain ạ ɗu pa o uvaɗī. Yu uwwa wovon u le, waru i ca le tsugbain, waru i yuwaan le ạgạndạ no okolo ạ tạ cine yaa yuwaan Zamawawa. 6 I yuwan ulinga na amayun a mantsa suru, ko yaa yuwusan majiyan ma na azagbain ạ ɗu ạ ri lo zuzu nạ ạɗu shi. Amma ili i na i la'ai ạyi ɗa i yuwan linga ɗu no okolo ạ tạ, cine Ạsulạ ạ ciga nɗu i linga, adama a na ạɗu agbashi a Zamawawa a ɗa. 7 I yuwan linga ɗu nạ mạzạngạ, gashi Zagbain ɗa yaa yuwusaan, waru adama a ama a ɗa goon shi. 8 I cuwan Zagbain ta ca iliyinkapa a aci o ulinga u na za suru yuwain, ko nạ ạyi a aagbashi a ɗa ko na aagbashi a ɗa shi.

9 Ạɗu na i ri azagbain, i guzạ fo agbashi ạ ɗu ulobonu. She i damma i ta zuwa le o sowo ạtsumạlimạ wan. I cuwan, azagbain na agbashi, suru nɗu i tạ nạ Zagbain tạ ɗe zuva, waru u tạ kạlyuwusạ za suru unạtạ.

Itana yu uvon yạ ạzạ e Itoni

10 Ikaka yu ukosu i vạ ạ tyo yạ'ạ ɗu ạyi ɗa: I dạnạ nu ucira wu Zagbain u na u ri mgbain kuci, adama a na o ɓolo ɗu tạ nạ ạyi. 11 Yo oto itana yu uvon i na Ạsulạ a ca nɗu adama a na Mekerenkesu ma cigai mạ pusạn ɗu ana, ne ɗa yaa gura isawan nu ucira ạvu i kuɗạ riyạ. 12 Na ama tsạ tsu tsa ɗa tsaa yuwusan nlạngi shi, amma tsu tạ nlạngi nạ nan ruhu a wuya oɓolo nạ cira icu'un icu'un i na i ri o tsugono ạtsumạ o uvaɗi u tsu u nda na ri ni irumbu, waru tsu ta yuwusan nlạngi nạ cira vi iwuya na ri zuva. 13 Adama a nda, i tara itana yu uvon i na Ạsulạ a ca nɗu suru. Ne ɗa o urana wi iwuya yaa vadala shi. I ta yuwan nlạngi hali ạ tyo o ukosu, waru i ta buwa mishin nu ucira. 14 I foɓo aciyạɗu! I damma amayun a mantsa suru. Amayun ạ tạ gashi gbakala na vuma tsu nlạ e ikyun tsạrạ u dạnạ ufoɓu u na waa yuwan ili. I yuwan ili i na i ri mejege, adama a na nden n sa'ani u tạ gashi utugu wu rumu. 15 I lyuwa elime nu u'ususu wa Alabari a Sa'ani a na a casu asuvu nden. Ne ɗa wo o'wo gashi i tạ na atan a ana ạ ɗu, waru i tạ dạnạ ufoɓu ulobonu. 16 Ili i ro i ɗa nda waru: I lyuwa elime nu ucasu wo okolo e ekere e Yesu Zamawawa. Ucawu wo okolo ạ ɗu ạ tạ dạnạ gashi ạạrạgạ a na ee geshe iliya ya akina yu utan, aza a na Male me tewiyin ạ tyo yạ'ạ ɗu. 17 Lyawa iwawi yạ Ạsulạ yo o'wo ɗu tsạ melezu mạ ạạrạgạ na tsu geshe aci ạ ɗu. Waru i dạnạ ufoɓu u na yaa yuwan ulinga na Ādanshi ạ Ạsulạ. U tạ gashi matsun me pe'eni ma na Ruhu va Akiza ca nɗu. 18 Nạ yaa yuwan ili i ndolo, i yuwan avasa waru i pati Ạsulạ a kamba ɗu ạtsumạ e ili suru a mantsa suru cine Ruhu va Akiza roco nɗu. Waru ni i ri a avasa, i dạnạ ufoɓu. I lyuwa elime nạ mayan ma avasa kuci adama a ama ạ Ạsulạ suru.

19 I yuwaan mu fo avasa, cine Ạsulạ a ca mu idanshi i sa'ani i na maa damma n nạ n fara mayan ma adanshi, tsạrạ n yuwan adanshi babu wovon, tsạrạ waru n damma ama ikaka i na Ạsulạ o roco ntsu gogo ạtsumạ a Alabari a Sa'ani. 20 Yesu Zamawawa ɗangwa mu tạ mo o'wo malingata mạ yi, n yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani a nda, ạyi ɗa i zuwai n ri ugutsuwu na akani gogo ạtsumạ o u'wa wa ali. I yuwan avasa nạ maa yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani'i n yuwan yi babu wovon, cine wu ntsayi n yuwan.

Icạsu yu ukosu

21-22 N ciga ɗu tạ i reve cine n ri waru ni ili i na maa yuwusan. Ạyi ɗa i zuwai mạạ lyungusu Tikiku yạ'ạ ɗu. Ạyi za tsu ɗa za na tsu cigai, waru u ta

yuwusaan fo Zagbain a̱ga̱nda̱ ulobonu. U ta damma ɗu ili i na yaa cinasa tsu, waru u ta̱ da̱shi ɗu asuvu ugbamu.

23 N ta yuwusan avasa A̱sula̱ Dada oɓolo na̱ Zagbain Yesu Zamawawa ca ɗu asuvu nden, ni icigi, nu ucawu wo okolo a̱ tyo a za vi Itoni suru! 24 Lyawa A̱sula̱ o roco isa'ani ya̱ yi a̱ tyo uba̱ta̱ wa aza a na a cigai Zagbain Yesu Zamawawa ni icigi i na yoo koto shi.

Mepepelime mạ Bulu ạ tyo yạ Ạzạ ạ Filibi

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

Bulu dạnạ tạ ạtsumạ o u'wa wa ali ana u ɗanai mepepelime ma nda ạ tyo ạzạ e Itoni a na ạ ri ạ lyuci vạ Filibi. U ɗana yi tạ adama u godyoo le adama e ikambi i na a yuwaan niyi ạyi pe o u'wa wa ali, waru tsạrạ u rito le cine a yuwan wuma u sa'ani adama ạ Kristi Zamawawa.

Bulu damma tạ ạzạ e Itoni o o'wo tsu Zamawawa a mantsa suru. U roco le tạ cine aa yuwan mạzạngạ ko nạ ạ pe o sowuso ạtsumạlimạ. U damma le tạ a na ili yi ulobonu i ɗa a yuwan ulinga oɓolo ulobonu.

Nạ ạzạ e Itoni ana'an e ɗesununạ mepepelime ma nda, a tsu yuwan tạ asalama adama a na mepepelime ma ɗa ma na mạ ri tapu na adanshi ạ mạzạngạ diga ạtsumạ o u'wa wa ali. Ucira u na wo o'woto niyi ne ạyi ɗa ucira u na e revei Zamawawa waru nạ mayan mo ulinga tsạrạ tso o'wo tsạ yi. Ucira u ndolo za vạ ạzạ e Itoni a ɗa suru ana'an cine u dạnại za vạ Bulu nạ ạzạ e Itoni a na ạ dạnại pe Filibi.

Ili i na i ri pe ạtsumạ a aatagada a nda

1. Icạsu na avasa (1:1-11)
2. Urevu u wuma e ekere ạ Bulu (1:12-30)
3. Zamawawa iroci yu ukạɗạtosu wa aci wa amayun (2:1-18)
4. Alabari ạ n'utsạ mạ Bulu (2:19-30)
5. Ạsulạ ạ usu wu (3:1–4:9)
6. Bulu godyoyi ạzạ ạ Filibi (4:10-20)
7. Icạsu yu ukosu (4:21-23)

1 Ạmu ɗa Bulu, waru Timoti tạ pa oɓolo nạ ạmu. Ạtsu agbashi e Yesu Kristi Zamawawa ɗa.

N ta ɗanasaa azagbain na akambi† a azagbain ạ ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni, waru ạ tyo ạzạ e Itoni suru ạtsumạ ạ Filibi aza a na Ạsulạ a ɗangwai.

2 Lyawa Ạsulạ Dada tsu nạ Zagbain tsu Yesu Zamawawa roco ɗu isa'ani, reve waru u ca ɗu asuvu nden.

Avasa ạ Bulu nu ugodyusho

3 N tsu godyusho tạ Ạsulạ ạ vạ a mantsa ma na n cuwain nạ ạɗu biti. 4 N tsu dạnạ tạ nạ mạzạngạ nạ maa yuwusan avasa adama ạ ɗu. 5 Adama a na i shi tạ oɓolo nạ ạmu ạtsumạ a mabaza ma Alabari a Sa'ani adama e Yesu Zamawawa. I fara tạ a yuwusan ne a mantsa ma na yu uwwai alabari a nda ạvu i lyuwa elime nạ mayan ne hali n gogo. 6 Ạsulạ a ɗa a farai ulinga u nda ạtsumạ ạ ɗu, waru n reve tạ waa lyawa shi, she nu ulinga u nda u shiwan o urana u na Yesu Zamawawa ạạ tạwạ.

7 Mejege ma ɗa n tara ne tsunda adama ạ ɗu suru. I tạ nu ubạtạ lạngạ ạtsumạ o okolo ạ vạ adama a na tsu to oɓolo ạtsumạ a aba'un ạ Ạsulạ. Tsu yuwan tạ ne a mantsa ma na n shi o u'wa wa ali na a mantsa ma na n dạnại fạạn, waru n dạnại o mpolo n yuwan adanshi a amayun adama a Alabari a Sa'ani. 8 Ạsulạ e reve tạ cine n ciga nɗu ni icigi yạ Yesu Zamawawa. Waru u reve tạ cine n cigai n dạnạ oɓolo nạ ạɗu.

9 N ta a avasa ncigalai n ɗu n yuwan ạbundạ lon hali u la'a ne. N ta a avasa waru a na yaa lyuwa elime na akungu ạtsumạ o urevu nu ugbozu. 10 N ta a avasa ne adama a na n ciga ɗu tạ i reve ili i na i ri yạ ạɓulạ na amayun, adama i dạnu cece nạ wuma u babu unusu hali Yesu Zamawawa tạwạ. 11 Waru wuma

u ɗu u tạ dạnạ tapu nạ mayan me ili i na Ạsulạ a cigai waru ili i nda i tạ tạwạạ Ạsulạ nạ tsugbain ni ica. Ili i sa'ani i ndolo ele ɗa ili i na Yesu Zamawawa zuwai a wuma u ɗu.

Alabari a Sa'ani ạtsumạ o u'wa wa ali

12 Ama ạ vạ, n ciga ɗu tạ i reve ili i na a yuwaan numu u kamba tạ Alabari a Sa'ani a lyuwa elime. 13 Gogo nda koyan ɗa pa nda reve tạ a na ạ nlạ numu na akani adama a na maa yuwusaan Zamawawa ạgạndạ. Hali gba nạ ạsoja a na ạạ pirishi ukobu u mogono suru e reve tạ a na maa yuwusaan yi ạgạndạ. 14 Waru adama a na ạ nlạ numu, ạzạ e Itoni nạ ạbundạ pa nda ạ tsurạ tạ ugbamu wo okolo hali gogo nda a ta dansaa ozo o ro adama a Zamawawa no okolo ugbamu babu wovon.

15-16 Ozo o ro a ta yuwusan alajiya adama a na a ciga numu, waru a ciga tạ a yuwan ili i na i ri mejege. Ama a nda a ta yuwusan alajiya adama a na e reve tạ Zagbain tạwạto mu tạ pa adama n yuwan mpolo n yuwan adanshi a amayun adama a Alabari a Sa'ani. Agba amayun a ɗa waru ama o ro a ta yuwusan alajiya adama ạ tsushu'un nạ tsurala. 17 Ama a nda ạtsumạ a alajiya e le adama e Yesu Zamawawa, ạ tạ no okolo o ro ko'o. A ta yuwusan alajiya ni icigi ya aci i le tsạrạ ạ tsurạ ica. Amayun ạ pe ạtsumạ e le shi waru ạ kạmbuwạ ugbozu shi. A ciga tạ ạ dạshi mu usuɗuwu ạtsumạ a akani a na n ri.

18 Agba ko cine tsa ɗa majiyan mo okolo me le mạ ri, amayun a ɗa a ta yuwusan alajiya e ikaka adama e Yesu Zamawawa. N ta yuwusan mạzạngạ adama a alajiya e le. Waru n ta lyuwa elime nạ mạzạngạ 19 adama a na n reve tạ avasa ạ ɗu ni ikambi i Ruhu vạ Yesu Zamawawa u ta zuwa a lyawa mu.

20 N te icigi kuci n yuwan nden n na maa yuwan ili i na yaa zuwa mu mu uwwa wono wan, amma o unạ u ndolo, n ciga tạ n yuwaan Kristi Zamawawa ạgạndạ babu wovon kuci. N shi nạ wovon ɗe ạcạpạ shi, waru n ciga tạ n dạnạ nu ucira gogo hali ạ 'yạwạ elime adama wuma u vạ u ca yi tsugbain kuci, ko n ri wuma ko nạ n kuwạ.

21 Nạ n ri wuma, u to o'wo adama ạ Kristi Zamawawa, agba nạ n kuwạ u ta la'aa mu. 22 Agba nạ n lyuwa elime nạ wuma ạ lipu nda, n tạ tsurạ n lyuwa elime nu ulinga wạ Kristi Zamawawa. N gura reve ili i na maa ɗangwa shi. 23 Ạsạlạ a na maa tara u yuwan tạ usạn. A mantsa mo ro n la'a tạ ciga n dạnạ wuma, a mantsa mo ro gba shi, n la'a tạ ciga n kuwạ adama n dạnu oɓolo nạ Kristi Zamawawa. N dạnạ oɓolo nạ ạyi u la'aa mu tạ ulobonu suru suru. 24 Agba n reve tạ i buwa tạ a zama mu tsạrạ n dạnạ oɓolo nạ ạɗu.

25 Waru adama a na i buwai a zama mu, n reve tạ n ta buwa wuma tsạrạ i kungwa ạtsumạ o ucawu wo okolo ạ ɗu waru ne ɗa yạạ ushi mạzạngạ mo ucawu wo okolo ạ ɗu. 26 Nạ ne ɗa, nạ n tạwisạ yạ'ạ ɗu waru, i tạ dạnạ nạ mạzạngạ mạ ạbundạ adama e ili i na i cina numu, waru i tạ tsurạ ili nạ ạbundạ na yaa zuwa i damma Yesu Zamawawa tu ulobonu.

27 Amma ili i na i farai biti, ạyi ɗa, ni i ciga i 'yuwan i yuwan nden n na mạạ tạwạạ Alabari a Sa'ani tsugbain adama e Yesu Zamawawa. To, ko n dạshi tạwạ me ene ɗu ko mu uwwa adama ạ ɗu, n te reve a na i ri mishin a majiyan mạ tạ ni ifoɓi i tạ, o mpolo n na yạạ tsurạ aza a na aa ca okolo a Alabari a Sa'ani. 28 She yu uwwa wovon adama a n'yuwatan n ɗu wan. Ne ɗa woo o'wo le iroci i na Ạsulạ na aciyạyi ạạ lungusạ le ạvu gba u wawa ɗu. 29 Adama e Yesu Zamawawa, Ạsulạ a ca ɗu tạ ili i sa'ani a na a ca niyi okolo, waru u ca ɗu tạ ili i sa'ani i na yoo sowo ạtsumạlimạ adama ạ yi. 30 I reve tạ cine a ca numu ạtsumạlimạ hali gba gogo nda yu uwwa tạ a na ne ɗa u buwai. Ạɗu fo i te reveshe cu'un vạ ạtsumạlimạ'ạ.

2

I dạna tsạ Yesu

1 I tạ nu ugbamu wa asuvu adama a na i ri uɓoluloi nạ Zamawawa? I tạ nu
uvotowun wo okolo adama e icigi yạ yi? I ta muwwulai oɓolo ạtsumạ ạ Ruhu
va Akiza? I te inda iliyali yạ ạzạ ạ ɗu, reve i ri ạ kurusu ben ne ele? 2 Adama
a na n revei ne ɗa u ri, n ciga ɗu tạ i zuwa mu mu uwwa uyo'o lon. Apa ili i
na yaa yuwan: i sạlạlại vạni ɗu ulobonu, i cigalai, reve waru i yuwan ulinga
oɓolo nạ majiyan mạ tạ a yuwusan ili i tạ.
3 She i yuwan ili adama ạ tsushu'un wan, waru she i yuwan ili adama
o u'yạsạsạn wa avangaci wan. Amma vu tara aciyạwu ili i ro wan nạ vaa
yuwusan ili, reve vu dạnạ a majiyan vuma ro la'a wu tạ. 4 She i dạnạ adama
e ili i na i bura nɗu goon wan, amma i dạnạ aɗa ama o ro fo.
5 Ạtsumạ a wuma ạ ɗu ni i ciga i 'yuwan i yuwan majiyan waru i dạnạ aza
a mayan ununa Yesu Zamawawa yuwain majiyan reve waru u yuwan.
6 Yesu ili i tạ i ɗa nạ Ạsulạ foyi,
agba u yuwusan majiyan ma na waa uwwa uyo'o u na Ạsulạ a uwwusa shi.
7 O unạ u ndolo reve u kạmbạto aciyạyi ili i ro i ɗa shi,
ạvu wo o'wo unạtạ ana aagbashi.
Ā matsan yi tạ vadīlimạ.
8 Reve u dạnạ cine vu revei vuma.
Ạvu u yuwan tsutoni nạ Ạsulạ,
agba u kạmbạto aciyạyi ili i ro shi suru suru,
hali u kuwạ a akpata.
9 Adama o ndolo, Ạsulạ ạ 'yạsạn yi tạ,
reve u rawato yi ubạtạ u na u la'ai suru suru.
Reve Ạsulạ a ca yi ala a na a la'ai ala biti.
10 Ne ɗa vuma suru ạạ kingyo nạ wu uwwa ala e Yesu. ◊
Koyan ɗa ạtsumạ a zuva nạ o uvadī u ta yuwan ne.
11 Waru ne ɗa unạ biti waa damma a alanga eteshe
a na Yesu Zamawawa Zagbain ɗa,
waru ili i nda i tạ tạwạạ Ạsulạ Dada nạ tsugbain.

Yi ikana tsi italyo'o

12 N'utsạ n vạ, i kurusu tạ Ạsulạ kuci a mantsa ma na n dạnại oɓolo nạ ạɗu.
Gogo gba a na n ri oɓolo nạ ạɗu shi, i kuru hali u la'a cine i yuwusain. I lyuwa
elime nu ulinga u na woo roco a wawa ɗu tạ, agba i yuwan ne nu ucasu u
tsugbain nạ wovon. 13 Ạsulạ ạ to ulinga ạtsumạ ạ ɗu, a zuwusa ɗu i ciga i
yuwan tsutoni, waru a casu ɗu ucira u na yaa yuwan ili i na i yo'onoto niyi
okolo.
14 She i yuwan mokoɗo ko nwasanlai ạtsumạ e ili i na yaa yuwusan wan.
15 Nạ ne ko za oo goro ɗu adama e ili i ro shi, ko ke'en. I yuwan nden n cece,
wuma u na u ri nu unusu shi, ạɗu muwun mạ Ạsulạ n ɗa ạtsumạ o uvadī wi
irumbu za na ri tapu na ama a na ạ ri ạzạ e iwuya waru aza a na aa yuwusan
unusu kuci. Lyawai wuma u ɗu wi ikana lon tsi italyo'o ubạtạ wa ama a nda.
16 I guzạ adanshi a wuma ulobonu, adama ko nạ Yesu tạwạ, n gura damma
n riyạ ala'anlai e iladī'i shi, waru ulinga u vạ wo o'wo ulinga we pere shi.
17 Ucawu wo okolo ạ ɗu ạ tyo yi Zagbain nạ cine yaa yuwusaan yi agạndạ wo
o'wo tạ kucci e ekere ạ yi. Waru u to o'wo she damma ạ tsun tạ mpasa n vạ
ạtsumạ ạ kucci ɗu. Ne ɗa maa yuwan mạzạngạ, waru n ta yuwan mere oɓolo
nạ ạɗu. 18 I yuwan mere adama o ndolo, reve waru i yuwan mạzạngạ oɓolo
nạ ạmu.

◊ **2:10** Isha. 45:23.

Bulu lyunguyi ni ikambi

19 Nạ Yesu Zagbain usu aa jima shi, n te ifoɓi i na mạạ lyunguwạ ɗu Timoti.
Reve nu u kạmbạ ubạtạ u vạ n ta yuwan mạzạngạ adama a alabari a na wạạ
tạwạạ mu adama ạ ɗu. 20 N ri nạ za ro tsạ yi shi. U te inda iliyali i ɗu i na u
la'ai koyan pa. 21 N ta dansa ne adama a na koyan ɗa ta majiyan me ili i na u
cigai goon, o unạ u majiyan me ili i na Yesu Zamawawa cigai. 22 Agba i reve
tạ cine Timoti rocoi aciyạyi gashi mawun ma na mạ ri oɓolo nạ dada vạ yi
ɗa. U kamba mu tạ ạtsumạ a alajiya a Alabari a Sa'ani. 23 Nạ n reve ili i na aa
yuwan nạ ạmu, n tạ lyungu yi yạ'ạ ɗu. 24 Waru n zuwa tạ okolo waa jima shi
Zagbain ta zuwa mu n tạwạ yạ'ạ ɗu.

25 I lyungu tạ Abafaroditu ana malingata mạ ɗu, reve gba u yuwan ili i
na n cigai suru. Za vạ ɗa ạtsumạ e Itoni, u yuwan tạ ulinga oɓolo nạ ạmu,
waru soja ɗa oɓolo nạ ạmu. Gogo, n yuwan tạ majiyan u lobono tạ n lyawa
yi u kạmbạ ubạtạ u ɗu. 26 Adama a na u ciga tạ u dạnu nạ ạɗu lon. U dama
tạ ana yu uwwai u shi tạ ubanakun. 27 Amayun a ɗa u shi tạ u banakan, u
shi tạ u yuwan gashi u tạ kuwạ. Amma Ạsulạ e ene tạ iliyali yạ yi, reve ana
u wawai wuma wạ yi, ạvu u putsa mu nạ mesun adama ạ ạtsumolạngu ạ
ạbundạ. 28 Ạyi ɗa i zuwai n la'a cigai n lyungu yi ubạtạ u ɗu. Nạ ye enishe
yi i ta yuwan mạzạngạ, ne ɗa ạtsumolạngu ạ vạ ee jebe. 29 I raba yi ulobonu
ạtsumạ a Zagbain reve i yuwan mạzạngạ lon. Icu'un ya ama o ndolo i ca le
tsugbain. 30 I yuwan ne adama a na u shi tạ ạkuwạ adama o ulinga wạ Yesu
Zamawawa, adama a na u tạwạ tạ u shiton ikambi i na ạɗu na aciyạɗu yaa
yuwan shi.

3

Ununa ạạ tsurạ utsuru wa amayun

1 Gogo gba, ama ạ vạ, i yuwan mạzạngạ adama a Zagbain! N tạ mạzạngạ n
ɗanaa ɗu ili i na n damma nɗu ɗe. Hali gba u tạ dạshi kamba ɗu.

2 She i lyawa ama a vama o ndolo ạ pusạn ɗu ana wan. Ele ɗa ama a na a
tsu zuwa mapaɗa mo uryumbu ma vama, o rotso tạ musạn me idaba. 3 Ạtsu
tsu tạ nu uryumbu wa amayun adama a na tsu ta yuwusan ạgandạ nạ Ruhu
vạ Ạsulạ. Tsugbain tsạ tsu tsạ tạwạ tạ adama e Yesu Zamawawa waru tsu
zuwa ucira u tsu ạ lipu shi.

4 Ạmu gba n ta gura zuwa ucira e ili i lipu. Nạ za ro te eneshe u tạ tsurạ
ulyuwu wa aci ni ili i nda, n ta la'a yi ạtsumạ e ili i nda suru. 5 A paɗa mu tạ
uryumbu ạmu na ayin kunlạ nu umatsun. Ạmu ạtsumạ a aza a Isra'ila a ɗa.
Ạmu ugundo wa Banyamiṭ u ɗa. U to rocosu na amayun ạmu za ve elentsu
a Ibrahim a ɗa. Nạ tsaa yuwan adanshi ạ Wilạ, ạmu Mafarishi ma ɗa. 6 Ạmu
za vu ucira ɗa n shi, n zuwa tạ ạzạ e Itoni ạtsumạlimạ. Babu za na ee reme
mu nu unusu u makuɗa mo upasu u tạ u Wilạ.

7 Ɗe ạcapạ, n shi tạ a majiyan gashi ili i nda ili yạ ạɓulạ i ɗa, agba gogo n
tara le ili i ro shi, adama e ili i na Zamawawa yuwaan numu. 8 Upasu nạ ne,
n te inda ili biti babu ạɓulạ nạ n kurato yi nu urevu wạ Yesu Zamawawa.
Urevu wạ Yesu Zagbain Zamawawa vạ u la'a tạ ili biti ạɓulạ, waru amayun a
ɗa. Adama ạ yi a ɗa mo ocoyi ili biti, ạvu n tara le tse everi adama mo o'wo za
vu Zamawawa suru suru. 9 Waru adama mo o'wo oɓolo nạ ạyi suru suru, m
buwa a zuwusaa isa'ani i vạ ko itoni i wilạ ucira shi, amma n zuwaa tạ Yesu
Zamawawa ucira adama u wawa mu. N ta yuwusan ne adama a na ure wạ
Ạsulạ u na waa zuwa tsu mejege oɓolo nạ ạyi u to ucasu wo okolo. 10 N ciga
tạ n reve Yesu Zamawawa, nu ucira u na u 'yasạn niyi ạtsumạ ạ ạkwạkwạ. N
ciga tạ mo o'wo oɓolo nạ ạyi, adama n reve ạtsumạlimạ ạ yi. Waru n ciga tạ

mo o'wo oɓolo nạ ạyi ạtsumạ o ukwạ wạ yi. 11 Ne ɗa n ri nu uzuwu wo okolo
na ạmu fo ạạ 'yạsạn mu ạtsumạ ạ ạkwạkwạ!

Lyuwai elime nạ mpolo

12 Koto n koto mayan me ili i nda shi, waru koto a zuwa mu n shiwan shi.
Amma n ta lyuwusa elime nu ulinga hali ạ tyo o ukosu na aa zuwa mu mo
o'wo ili i na Yesu Zamawawa ciga numu mo o'wo. 13 Ama ạ vạ, maa dansa
n tsurạ tạ ɗe n guzạ ili i nda suru shi, amma apa ili i na maa yuwusan: N
zuwa aciyạvạ e ili yạ ạcapạ shi, n to tono nu ucira adama n reme ili i na i ri
elime. 14 N lyuwa tạ elime nu ulinga adama n rawa ukosu a mantsa ma na aa
ca mu iliyinkapa, a mantsa ma na Ạsulạ ee ɗe mu ạ tyo zuva adama e Yesu
Zamawawa.

15 Koyan ạtsumạ ạ tsu za na kungwai ɗe ạtsumạ ạ Ruhu u ta yuwan majiyan
ne tsunda. Agba ni ili i ro i tạ lo na i usuyi shi, Ạsulạ a ta zuwa ɗu yee ene ili
i na i ri mejege. 16 Ili i na i la'ai ili biti ạyi ɗa: tsu lyuwai elime ni itoni yi ili i
na tsu revei ɗe amayun a ɗa.

17 Ama ạ vạ, kuruyi cine maa yuwusan nden, reve waru i rito ạ kạlyuwusạ
ama a na a yuwusan nden ana iroci i na tsu ca nɗu. 18 I yuwan nden ne,
adama a na ama nạ ạbundạ ạ tạ lo ạ nden o ure u na woo rocosu ama ele
n'yuwatan ma akpata† e Yesu Zamawawa ɗa. N damma ɗu tạ ɗe ne, agba
hali n gogo n te mesun na aɓara adama a na ili i nda amayun a ɗa. 19 Ama
a nda a ta rawa o ukosu reve a cina ukwạ suru suru. Ili i na aa yuwusaan
ạgạndạ goon ạyi ɗa ili i na ele na aciyele a cigai adama ạ lipu le. Ạ tạ tsurusạ
tsugbain ạtsumạ e ili i wono i na aa yuwusan. A zuwa tạ okolo e le e ili yu
uvaɗi u nda suru suru.

20 Ạtsu gba ama a zuva a ɗa, ubạtạ u na Yesu Kristi Zagbain Zamawawa
ri nden. Agba tsu te ipiri yạ yi lon o utạwu wạ yi Zamawawa tsu. 21 U ta
tawa lipu tsu aza a na ạ ri nu ucira shi o uvaɗi u nda, reve u kạmbạto le lipu
tsugbain gashi za vạ yi, u ta yuwan ne nu ucira u gbain u na waa zuwa ili biti
i yuwan tsutoni nạ ạyi.

4

1 Ama ạ vạ, n te icigi i ɗu, waru n ciga tạ me ene ɗu. I zuwa mu tạ mu n
yuwan mạzạngạ waru ạɗu ɗa ookokolo a na a ca numu. Adama o ndolo yi
isawan nu ucira ạtsumạ e Itoni yi Zagbain.

Ununa ee isawan mejege

2-3 Za vạ, ạvu za vu ulinga va amayun ɗa vu ri oɓolo nạ ạmu, n ta patishi wu
vu kamba ạmạci e re a na ạ ri ɗe oɓolo nạ ạvu. N te ipati ya Afodiya nạ Sintiki
ạmạci e re a nda, e reme muwwulai adama a Zagbain. De ạcapạ a yuwan tạ
ulinga lon oɓolo nạ ạmu adama a damma ozo o ro Alabari a Sa'ani. Waru
a yuwan tạ ulinga nạ Kileme na akapi ạ ạzạ o ulinga oɓolo nạ ạmu. Ạsulạ a
ɗana tạ ala a ama a nda ạtsumạ a aatagada a ama a wuma u na woo koto shi.

4 I yuwan mạzạngạ kuci adama a Zagbain. N tạ dạshi gba damma ne, i
yuwan mạzạngạ! 5 I kuru ben na ama suru, i cuwan utạwu wu Zagbain u
yuwan tạ zuzu.

6 She i dama adama e ili i ro wan. Agba i yuwan avasa ạvu i pati Ạsulạ
ikambi e ekere e ili biti. I dạnạ o godyusho, ạvu i damma yi ili i na i ri nạ ạyi
shi. 7 Ni i yuwan ne, i reve tạ Ạsulạ a ta zuwa okolo ạ ɗu ạ dạnu. Ạyi nda ạyi ɗa
ili i na i la'ai ulobonu upasu ni ili i na ookolo a vuma aa gura reve. Ne ɗa wạạ
tigạ okolo ạ ɗu na asuvu ạ ɗu ạtsumạ ạ nden n ɗu ạtsumạ e Yesu Zamawawa.

8 Ama ạ vạ, o ukosu n ta dansa ili i nda: i kạmbuwạ ugbozu u ɗu e ili i na i
ri amayun, waru ni ili i na i rawai a ca tsugbain ni ili i na i ri mejege. I yuwan

majiyan me ili i na i ri cece, ni ili yi icigi, ni ili i na yi ntsayi. I kạmbuwạ ugbozu u ɗu e ili i na i la'ai ulobonu waru u rawai ica. 9 I dạnạ a mayan me ili i na i ritoi yạ'ạ vạ suru. Waru i yuwusan ili i na suru yu uwwa numu adansa. Waru i yuwusan ili i na suru ye ene numu a yuwusan. Adama a na ne ɗa, Ạsulạ o okolo nden oo o'wo oɓolo nạ ạɗu.

Bulu damma u godyo tạ

10 Nu ufaru i dạnạ tạ aɗa ạ vạ. N reve tạ majiyan mo ndolo mạ dạnạ ɗu tạ lo, agba i tsurạ ure u na yaa lyuwa elime ni ikambi i vạ waru shi. Gogo nda n tạ ạ mạzạngạ a na i tsurại ure u na yaa kamba mu. 11 Maa dansa ili i nda adama a na n lambai shi. O roco mu tạ cine maa yuwan mạzạngạ e ili i na i cina numu suru. 12 N reve tạ ili i na ạ tsu ɗe ulambu. Waru n reve tạ ili i na ạ tsu ɗe utsuru. N reve tạ cine mạạ dạnạ ạ mạzạngạ kuci. N reve tạ cine mạạ dạnạ a mạzạngạ ạtsumạ o ucuwun na a mantsa ma ambulu. N reve tạ cine mạạ dạnạ ạ mạzạngạ ạtsumạ o utsuru wạ ạbundạ, ko babu ili suru suru. 13 N ta gura yuwan ili biti adama o ucira u na Yesu Zamawawa aa casu mu.

14 Agba suru nạ ne, i yuwan tạ ili i na i lobonoi adama i sowo nạ ạmu ạtsumạ ạ ạtsumạlimạ a na moo sowuso gogo. 15 Waru ạɗu ama ạ Filibi i reve tạ a na ạɗu ɗa goon aza a na a ca numu ikebe adama e ikambi a mantsa ma na n tạwạạ nɗu na Alabari a Sa'ani, reve waru n lyuwa elime nạ mmalu n lyawa Makidoniya. Ko ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni o ro a yuwan ne shi. 16 Ko a mantsa ma na n shi Tasalonika i ca mu tạ ikebe u la'a tạ u tạ.

17 Maa dansa ili i nda adama a na n cigai n dạshi ushi une'e u ro yạ'ạ ɗu shi. Amma ili i na n cigai ạyi ɗa i tạ ushi atsupu adama a na i yuwaan numu isa'ani. 18 Gogo n tạ ni ili i na n cigai suru. Hali gba ili i na n ri nạ ạyi u la'a tạ ili i na n cigai. I lyungu tạ nu une'e wạ ạbundạ o ukere wạ Abafaroditu, waru n ushi le tạ. Kucci mạguru ma sa'ani ma ɗa, waru Ạsulạ ạ ushi tạ kucci'i waru u yo'onoto yi tạ okolo. 19 Ạsulạ ạ vạ, za na ạạ kạlyuwusạ mu, u ta ca ɗu fo ili i na i cigai suru nu utsuru u tsugbain tsạ yi. Utsuru wạ yi ele ɗa ili i na u ca ntsu o ukere wạ Yesu Zamawawa. 20 Adama e ili i nda suru, i ca Ạsulạ Dada tsu tsugbain babu ukotu. Ami.

Icạsu yu ukosu

21 I cạsạ ạzạ e Itoni ạtsumạ ạ Filibi suru. Ạzạ ạ tsu a na ạ ri pa ạ tạ lyungusu ni icạsu i le. 22 Waru akapi ạ ạzạ e Itoni suru ạ tạ cạsạsạ ɗu fo. Ạzạ e Itoni a na aa yuwusan ulinga o ukobu u tsugono tsạ Kaisa ạ tạ lyungusạạ ɗu ni icạsu lạngạ.

23 Lyawa isa'ani† yi Zagbain Yesu Zamawawa yo o'wo oɓolo na asuvu ạ ɗu.

Mepepelime mą Bulu ą tyo yą Ą́zą ą Kolosi

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

Bulu ɗana tą mepepelime ma nda ą tyo ą́zą e Itoni a na ą ri pe ą́tsumą ą Kolosi ą́yi ą́tsumą o u'wa wa ali. Bulu ɗa farai ą́ą'isą ą́zą e Itoni a nda na aciyą́yi shi. Koto shi u bura ubą́tą'ą shi ko ke'en. Ų́ reve tą adama ą́zą e Itoni o ubą́tą'ą adama e ili i na Abafara damma niyi. Abafara za vi Itoni ɗa za na dą́nąi oɓolo ną Bulu ą́tsumą o u'wa wa ali.

Ą́zą e Itoni ą Kolosi a fara tą itoni yu uritosu i na i ri mejege shi. Ą́ shi tą a ciga a putsaa aciyele ili i ro i na lipu cigai, waru ą shi tą a ciga a yuwaan nlingata mą Ą́sulą ą́gą́ndą na akapi e ili i vama i ro. Bulu ɗana tą adama u damma le ili i ndolo suru amayun a ɗa shi. U ciga tą u damma le e reve Yesu Zamawawa ca tą vuma ili i na vuma cigai suru. Ų́ cuɗuwa tą ulobonu lon cine Ą́sulą ną Yesu Zamawawa kambai ą́zą e Itoni.

Ana'an fo, Yesu Zamawawa ca tą ili suru i na vuma cigai adama tsu yuwaan Ą́sulą ą́gą́ndą o ure u sa'ani. Aatagada a nda a cuɗuwa tą adama a nda ulobonu lon a alanga e eteshe.

Ili i na i ri pe ą́tsumą a aatagada a nda

1. Icą́su (1:1-2)
2. Avasa o ugodyusho (1:3-8)
3. Yesu Zamawawa nu ulinga wą yi (1:9–2:19)
4. Wuma u sa'ani ną Yesu Zamawawa (2:20–4:6)
5. Icą́su yu ukosu (4:7-18)

1 Ą́mu ɗa Bulu. Ą́sulą a ɗangwa mu tą adama mo o'wo aajiya e Yesu Kristi Zamawawa. Timoti tą pa oɓolo ną ą́mu, ą́yi mawun mą ą́nąwu mą tsu ma ɗa.

2 N ta ɗanasa mepepelime ma nda ą tyo ubą́tą wa ama ą Ą́sulą aza a na ą ri ną nden Kolosi. Ele ą́zą ą tsu a ɗa waru o to tono Zamawawa mejege.

Lyawa Ą́sulą Dada tsu roco ɗu isa'ani na asuvu nden ą yi.

Avasa o ugodyusho

3 Tsu ta yuwusan avasa kuci adama ą ɗu, waru tsu to godyusho Ą́sulą, Dada vu Zagbain tsu Yesu Zamawawa. 4 Ili i na i zuwai ą́yi ɗa tsu uwwa tą a na i cayi Yesu Zamawawa okolo ą ɗu, waru tsu uwwa tą a na i ciga tą ama ą Ą́sulą suru. 5 I tą nu ucawu wo okolo ni icigi i nda adama o uzuwu wo okolo ą ɗu, agba Ą́sulą a zuwa tą ɗe ili i na yaa zuwusaa okolo ɗe zuva adama ą ɗu, ubą́tą u na yee ene yi gogo shi. Yu uwwa tą adama o uzuwu wo okolo a nda a mantsa ma na yu uwwai ikaka adama a amayun, Alabari a Sa'ani a na a damma nɗu. 6 Alabari a Sa'ani a nda a vadala tą nden n ɗu o urana u na yu uwwai amayun mejege adama e isa'ani i na Ą́sulą oo rocosu ą́zą o unusu. Gogo gba Alabari a Sa'ani a nda'a a ta rawusa ubą́tą suru ą́tsumą o uvaɗi. U ta matsasan muwun n na waa vadalasa nden ma ama ubą́tą suru ununa u vadala nɗu.

7 Abafara to ulinga oɓolo ną ą́tsu, waru tsu ciga yi tą lon. Ą́yi ɗa za na tą́wą́ą nɗu na Alabari a Sa'ani'i. U yuwaan tą Zamawawa ą́gą́ndą mejege ana malingata mą tsu e memere mą ɗu. 8 Ą́yi ɗa za na damma ntsu ununa Ruhu va Ą́kiza ca nɗu icigi ya ama lon.

9 Adama o ndolo, tsu ta yuwusan avasa adama ą ɗu kuci. Tsu yuwan tą ne diga o urana u na tsu fara uwwai adama ą ɗu, agba tsu lyawa avasa shi. Tsu ta patishi Ą́sulą a ca ɗu urevu u mejege e ili i na u ciga nɗu i yuwan, waru tsu ta patishi yi u ca ɗu urevu wi ili i ruhu. 10 Ne ɗa cine yaa yuwusan nden n ɗu

maa ca Zagbain tsugbain kuci, ạvu wu uwwa uyo'o u ɗu. I ta matsan muwun mạ ạɓulạ nạ yaa yuwusan ili i sa'ani, waru i to roco isa'ani kuci. Ni i yuwan ne, i ta kungwa ạvu i reveshe Ạsulạ kuci.

11 Tsu te ipati Zagbain ca ɗu ucira tsu ucira u tsugbain tsạ yi adama i kaɓa asuvu waru i dạnạ na ankuri, adama waru i kunạ wan. Lyawa u shiton ɗu nạ mạzạngạ. 12 Tsu ciga ɗu tạ i godyoo Dada kuci. U ta zuwa ɗu i tsurạ akunda a na waa ca ama ạ yi ạtsumạ o tsugono tse ekan. 13 U wawa tsu tạ e ekere a za na ri a tsugbain o tsugono tsi irumbu, waru reve u tạwạto tsu ạtsumạ o tsugono tsa Mawun mạ yi, za na u cigai lon. 14 Ạsulạ a tsupaa tsu tạ nạ mpasa m Mawun mạ yi reve tso o'wo fạạn, ne ɗa u yuwaan ntsu gafura vu nusu tsu.

Kristi Zamawawa la'a tạ koyan

15 Kristi Zamawawa ununa Ạsulạ ạ ri a ɗa u ri, shede ama aa gura ene Ạsulạ ne esu e le shi. Ạyi ɗa Mawun mo ufaru mạ Ạsulạ waru u to tsugono tsi ili i na Ạsulạ a yuwain biti. 16 Ne ɗa u ri adama a na Ạsulạ a yuwan tạ ili biti o ukere wạ yi. U yuwan tạ ili biti zuva ni ili biti pa o uvadî. U yuwan tạ ili i na tsee ene ne esu biti, waru u yuwan tạ ili i na tsee ene shi biti. U yuwan tạ icu'un i tsugono nạ cira koko'o suru aza a na ạ ri ubạtạ u na tse inda shi. Amayun a ɗa Mawun mạ Ạsulạ ma yuwan tạ ili biti adama ili biti i ca yi tsugbain. 17 U tạ lo kafu ili biti, waru ạyi ɗa u zuwai ili biti yo o'wo oɓolo.

18 Kristi Zamawawa ɗa aci ạ ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni, ạzạ e Itoni waru lipu vạ yi ɗa. Ạyi ɗa za na farai ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni waru ạyi ɗa za na Ạsulạ a fara 'yạsạin ạtsumạ ạ ạkwạkwạ, ạvu u kạmbạtowisạ yi wuma. Adama o ndolo, u la'a tạ ili biti. 19 Ạsulạ ene tạ u lobono tạ cine ạyi u ri, waru u dạnạ ubạtạ wu Zamawawa suru. 20 Ạsulạ a zuwa tạ o ure wạ Yesu Zamawawa ili yu uvadî ni ili ya zuva suru ạ kạmbạ cece ubạtạ wạ Ạsulạ. Mpasa mạ Yesu n ɗa n kạmbạtoi asuvu nden nạ Ạsulạ ana a zuwai mpasa'a moo oco, ạyi uvaru a akpata.†

21 Ɗe ạcạpạ, i shi tạ alanga nạ Ạsulạ. N'yuwatan mạ yi n ɗa i shi, ạvu majiyan me iwuya nạ linga ɗu kakasa ɗu nạ ạyi. 22 Gogo gba shi Ạsulạ ạ kạmbạto ɗu tạ tsu n'utsạ mạ yi. U yuwan tạ ne nạ lipu Mawun mạ yi, za na kuwại a akpata. Adama o ndolo, Yesu Zamawawa tạwạto ɗu tạ ạ mạkạkạn mạ Ạsulạ, ạvu yo o'wo babu unusu, ununa ko za aa yuwan adanshi o ro a aci ạ ɗu shi, nạ yi isawan ạ mạkạkạn mạ yi. 23 Amma ni i ciga i 'yuwan i lyuwa elime nu u'ususu na ili i nda amayun a ɗa waru ni i ciga i 'yuwan yi isawan pe nu ucira. She i lyawa uzuwu wo okolo ạ ɗu na ushiyi a mantsa ma na yu uwwai Alabari a Sa'ani wan. A yuwan tạ alajiya a Alabari a Sa'ani a nda o uvadî suru, waru ạmu Bulu, mo o'wo tạ aagbashi e itana yi ikaka i nda.

Ulinga wạ Bulu

24 N ta uwwusa uyo'o a mantsa ma na aa casu lipu vạ ạtsumạlimạ adama ạ ɗu. N to sowo ạtsumạlimạ e ili i na i tạwại biti, agba suru nạ ne n sowo ạtsumạlimạ a na a rawai za na Kristi Zamawawa sowoi shi. Ạtsumạlimạ'ạ u tạwạạ tạ ạạ'isạ ạzạ e Itoni ni ikambi za na ạyi ɗa lipu vạ yi. 25 Gogo ạmu aagbashi ạ ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni a ɗa adama a na Ạsulạ a zuwa mu tạ n damma ɗu ikaka yạ yi suru cine u ri amayun. 26 Ạsulạ o sokoo tạ ama ikaka'a ɗe nu ujimu, agba gogo a mantsa ma nda u roco tạ ama ạ yi ifoɓi yạ yi. 27 Ạsulạ o roco tạ ikaka yạ yi adama a na u cigai ạɗu Atakpaci i reve ili i sa'ani ni ili i gbain i nda. Ili i na i shi usokowu, ạvu gogo e ene yi a alanga eteshe, ạyi ɗa: Zamawawa tạ nden ạtsumạ ạ ɗu, waru ne ɗa i revei a na i ri na akunda ạtsumạ a tsugbain tsạ yi.

28 Adama o ndolo a ɗa tsaa dansaa koyan ɗa adama a Zamawawa ubạtạ u na tsu 'yạwại suru. Tsu to ronuso le atsuvu waru tsu to rocosu le. Tsu ta

yuwusan ulinga nu urevu u na Ạsulạ a ca ntsu, adama a na tsu cigai ạ dạnạ oɓolo nạ Kristi Zamawawa waru oo o'wo wuntsayi nạ ạạ 'yạwạ ạ mạkạkạn mạ Ạsulạ. 29 N ta yuwusan ulinga lon adama wo o'wo ne, agba n ca tạ aciyạvạ suru suru o ucira u gbain wạ Kristi Zamawawa za na aa yuwusan ulinga ạtsumạ ạ vạ.

2

1 N ciga ɗu tạ i reve cine n yuwain ạtyo a na maa yuwan adama ạ ɗu, waru adama ạ ạzạ e Itoni ạtsumạ a Lawudikiya, waru na adama ạ ạzạ e Itoni a na koto a ga'ain nạ ạmu shi. 2 N yuwan tạ ili i ndolo adama n dạshi le ugbamu wo okolo waru adama o ɓoluloi ni icigi. Ạyi nda u ta lyawa le ạ tsurạ ili i sa'ani yạ ạbundạ i na i tsu tạwạ ne e reve ili yu usokowu yạ Ạsulạ. 3 Adanshi ạ Kristi Zamawawa ɗa maa yuwusan. Ạyi ɗa za na ri uguzu ni ili yu ugbozu suru waru nu urevu u na tsee ene shi. 4 N damma ɗu tạ ili i nda adama she za gura pusạn ɗu ugbozu wan na a yuwan ulinga nu urevu wu uvaɗi, waru a yuwan mawasan nạ ạɗu. 5 Ko na wo o'woi n ri zuzu nạ ạɗu shi, okolo ạ vạ o to oɓolo nạ ạɗu. Agba n tạ ạ mạzạngạ mạ ạbundạ adama a na i ri a yuwusan nden n wuma na wu ntsayi, waru adama a na i ri nu ucawu wo okolo wu ucira a Zamawawa.

Zamawawa tạwạạ tạ nạ wuma wa amayun

6 Gogo gba a na i ushiyi Yesu Zamawawa, Zagbain ɗu, i lyuwa elime ni itoni yạ yi. 7 I shuwạ aralu ạ ɗu ạtsumạ ạ yi reve i kungwa ạtsumạ e le. Ne ɗa ucawu wo okolo ạ ɗu ạ tsurạ ikyun yu ugbamu, cine o rito nɗu. Ne ɗa waru yaa shiwan nu ugodyusho.

8 She i lyawa nanza reme ɗu ạtsumạ a mawasan me pere wan. Mawasan mo ndolo mạ tạ dạnạ gashi urevu u ɗa, agba uritosu u vuma u ɗa goon. Ạ tạwạ tạ o ucira u ruhu wu uvaɗi u nda amma ubạtạ wạ Kristi Zamawawa ɗa shi. 9 Ili i na i ri pe ạtsumạ ạ Ạsulạ suru ạ tạ pe ạtsumạ ạ Kristi Zamawawa. 10 I to oɓolo nạ ạyi, adama o ndolo ili i na i ri ạtsumạ yi suru ạ tạ pe ạtsumạ ạ ɗu fo. Waru u ta yuwusan tsugono a aci a cira suru na ama a gbagbain suru.

11 Ana i tạwại yạ Yesu Zamawawa u paɗa ɗu tạ uryumbu o ure u ruhu. Mapaɗa mo uryumbu mo ndolo cine vuma tsu paɗa vuma uryumbu ɗa shi. Ili i na gba Kristi Zamawawa yuwain ạyi ɗa u paɗa tạ wuma vu nusu ɗu. 12 Ana a yuwaan ɗu urumbusu, ạ ciɗo ɗu tạ oɓolo nạ Yesu Zamawawa. Reve ạ 'yạsạn ɗu ạ tyo a wuma adama a na i ri nu ucawu wo okolo ạtsumạ o ucira wạ Ạsulạ, za na 'yạsạin Kristi Zamawawa ạtsumạ ạ ạkwạkwạ. 13 I dạnạ tạ ạkwạkwạ adama ạ nusu ɗu waru adama a na i dạnại no okolo ạ nusu. Amma Ạsulạ a zuwa ɗu tạ i dạnạ wuma ạtsumạ e Yesu Zamawawa. U yuwaan ɗu tạ gafura vu nusu ɗu suru.

14 Udaru vu nusu dạnạ tạ lo uɗanu, waru udaru u nda u tạ a aci ạ tsu. Amma Ạsulạ ạ kimusạ tạ udaru'u, u tara le tạ reve u lungusạ le ana a vara nle akpata ạ Kristi Zamawawa. 15 O ure u nda u ɗa, Ạsulạ a tawai ucira wu cira na aza a tsugbain. U ca le tạ wono a alanga e eteshe a na u lyuwai aci e le a akpata† ạ Kristi Zamawawa.

16 Adama a nda, she i lyawa nanza kototo ɗu, adama e ili i na yoo sowo ko i lyuwa wan. She i lyawa le o kototo ɗu adama a na i kuɗại a yuwan ạbuki a rana va akiza o ro wan, ko a yuwan ạbuki o Woto Sa'avu wan, ko a na i kuɗại o toni wilạ wa Ashibi wan. 17 Adama a na wilạ u ndolo oroci e ili i na i ri amayun a ɗa. Zamawawa a aciyạyi ạyi ɗa ili i na i ri amayun. 18 Ama o tạ lo a na a uwwusa uyo'o lon na a tarasa aciyele ili i ro i ɗa shi ne epen, waru a na yuwusaan nlingata mạ Ạsulạ ạgandạ. She i lyawa ama o ndolo e geshe ɗu ana yạạ ushi ili i na yi ntsayi i ushi a na i lyuwai aci wan. Cu'un va ama

ndolo a tsu damma tạ ili suru i na e enei, waru wuma u babu a akiza e le u tsu zuwa le tạ ạ 'yạsạn avangaci ạtsumạ o urevu u tsulo tsạ le. 19 Ama a nda ạ ri oɓolo nạ Yesu Zamawawa Aci ạ lipu shi. Adama a na tsu tu uɓolu nạ ạyi ạ lipu e ekere a aruva o ugbamu ạ yi, waru tsu ta kungwa nnạ tsu tsurạ ilyalya i tsu nu ucira u tsu diga ạ Ạsulạ goon.

20 I kuwạ tạ oɓolo nạ Zamawawa, reve wo o'woto ɗu fạạn diga o ucira wu uvaɗi u nda. Adama ạ nye i ri oo tono wilạ wu uvaɗi u nda vadamma ạɗu ạzạ o uvaɗi a ɗa? 21 Wilạ u nda u damma tạ, “She i guzạ ili i nda wan!” ko “She i lyuwa ili i nda wan!” ko “She i ju'wạn ili i nda wan!” 22 Wilạ u nda u ta adanshi a aci e ili i nda i na i tsu jima shi. Nnạ tsu yuwan ulinga ni ili i nda, tsu tso oco le tạ. Ne ɗa fo wilạ u na ama a zuwai. 23 Wilạ u nda ạ tạ gashi ạ tu ulobonu adama a na a zuwa tạ ama a yuwan ukadu o yo'onoto Ạsulạ okolo, ko o roco ukạɗạtosu wa aci. Agba epen a ɗa, waru a tsu zuwa tạ ama a ca aciyele ạtsumạlimạ adama o yo'onoto Ạsulạ okolo. Agba wilạ u nda u tsu kamba vuma na cigai lyawa majiyan me iwuya ni icigi yi iwuya shi.

3

Cine yaa yuwan wuma u cece

1 Adama a na ạ 'yạsạn nɗu oɓolo nạ Kristi Zamawawa, i ciga i 'yuwan i zuwa okolo ạ ɗu e ili ya zuva, ubạtạ u na Yesu Zamawawa ri nden o ukere usa'ani wạ Ạsulạ. 2 I zuwa okolo ạ ɗu a jiyan e ili ya zuva, agba she a jiyan e ili yu uvaɗi u nda wan. 3 I yuwan ili i nda adama a na i kuwạ tạ ana Kristi Zamawawa kuwại, gogo gba shi wuma u ɗu u tu usokowu yạ Yesu Zamawawa ubạtạ wạ Ạsulạ. 4 Yesu Zamawawa ɗa wuma wa amayun ạ ɗu, agba nu u roco aciyạyi, ạɗu fo o to roco ɗu ạtsumạ a tsugbain tsạ yi.

5 Ili i na i ri pe ạtsumạ ạ lipu ɗu, i ciga i 'yuwan yu una ili ndolo suru: ili tsạ tsipere, hali ni ili i wono i tsipere i maluwa me icigi i tsipere. I 'yuwan i ciga i lyawa icigi vu cu'un vi iwuya suru. Waru i ciga i 'yuwan i lyawa utsạn suru u na u rocoi ạgandạ ạ ạmali. 6 Ucasu wạ ạtsumạlimạ wạ Ạsulạ o tạ lo ạ tạwạ a ama a na aa yuwusan ili i ndolo.

7 Ne ɗa ạɗu fo i yuwusain a mantsa ma na i yuwusain ili i nda ɗe. 8 Amma gogo i ciga i 'yuwan i vari ili i ndolo suru. She i dạnạ no okolo usuɗuwu ạbundạ wan. She i yuwan upan lon wan. She i yuwan ule'e wan. Waru she i yuwan adanshi e epen a aci a nanza wan, ko i yuwaan nanza adanshi a vanvama wan. 9 She i yuwunlai epen wan, ana wo o'woi i foɗo tạ ɗe akuci o okolo ạ ɗu waru nạ cine i shi a yuwusan ili. 10 Gogo yo oto tạ okolo a sa'avu waru za na yuwain okolo a sa'avu'u u ta lyuwa elime nu u casu nɗu urevu nu u zuwusa nɗu yoo o'wo tsạ yi. 11 Ạtsumạ o ure u sa'avu u wuma u nda, wo o'wo ili i ro shi ko ạɗu aza a Isra'ila ɗa ko Atakpaci. Wo o'wo ili i ro shi ko a paɗa wu tạ uryumbu ko a paɗa wu shi. Wo o'wo ili i ro shi ko ạvu mocin na koto e revei ɗa shi, ko diga e elentsu ama a na a cigai addama ɗa. Wo o'wo ili i ro shi ko ạvu aagbashi a ɗa ko aagbashi a ɗa shi. Ili i tạ i na i la'ai ulobonu ạyi ɗa Kristi Zamawawa, waru u tạ pe ạtsumạ ạ tsu suru.

12 Adama e ili nda, waru adama a na Ạsulạ a ɗangwa nɗu yo o'wo ama ạ yi, waru u zuwa ɗu tạ yo o'wo cece, waru adama a na u ciga nɗu, adama o ndolo i guzulại ni iliyali, ni isa'ani. Waru i dạnạ ben na ankuri. Ili i nda yo o'wo tsu utugu u na i tso oto. 13 She i dạnạ a muwwulai mu upan vạni ɗu wan, waru ni i nusunlai, i yuwunlai gafura. Zagbain yuwaan ɗu tạ ɗe gafura, adama o ndolo i yuwunlai gafura ne. 14 Waru ili i na i la'ai ulobonu ạyi ɗa, i ciga i 'yuwan i dạnạ ni icigi. Icigi i ɗa i ɓolo ntsu suru, reve u lyawa tsu tsu yuwain nden n sa'ani.

15 Lyawa asuvu nden e Yesu Zamawawa yuwan tsugono o okolo ạ ɗu. I
yuwan ili i nda adama a na ạɗu ama ạ lipu tạ ɗa waru Ạsulạ e ɗe ɗu tạ i
yuwan wuma ạtsumạ a asuvu nden. Waru a mantsa suru i godyusho Ạsulạ.
16 I lyawa ikaka yạ Kristi Zamawawa dạnu ạtsumạ o okolo ạ ɗu lon waru i
tạ tsurạ ugbozu. I yuwan ulinga ni idanshi yạ yi i ritoloi reve waru i calai
ạsạlạ a sa'ani. I dạnạ o godyusho ạtsumạ o okolo ạ ɗu waru a mantsa suru i
dạnạ a canasaa Ạsulạ ishipa i sa'ani icu'un icu'un. 17 Waru ili i na i yuwain
suru ko ili i na i dammai suru, lyawa o o'wo gashi vuma na isawain o unạ
wu Zagbain Yesu ɗa. Waru a mantsa ma na yaa yuwusan ili i nda, i godyoo
Ạsulạ Dada kuci e ekere ạ yi.

Cine yaa yuwan nden a 'wa ɗu

18 Ạmạci, i toni ali ạ ɗu, adama a na ạyi ndolo ạyi ɗa ili i na yi ntsayi ana i
toniyi Zagbain.

19 Ali, i ciga ạmạci ạ ɗu, waru she i dạnạ usuɗuwu e ekere e le wan.

20 Muwun, i yuwan tsutoni nạ mbara n ɗu ạtsumạ e ili suru, ne ɗa yoo
yo'onoto Zagbain okolo.

21 Nan dada, she i damaton muwun n ɗu wan, tsạrạ o o'wo nu ukuɗu wo
okolo a wuma u le wan.

22 Agbashi, i ciga i 'yuwan i yuwan tsutoni na azagbain ạ ɗu ạtsumạ o uvaɗi
u nda. I yuwan ukadu i yo'onoto le okolo. She i yuwan ne a mantsa ma na
ạ ri lo ạ kạlyuwusạ ɗu goon wan. I yuwan ne no okolo ạ tạ ko nạ ạ shi lo ạ
kạlyuwusạ ɗu shi. Ne ɗa ya ca Zagbain tsugbain. 23-24 Zagbain Yesu ɗa yaa
lingasaa a mantsa suru. Ama a ɗa yaa lingasaa shi. Zagbain ta ca ɗu ili i na u
zuwayi ama ạ yi o unạ wi ili i na i yuwain. Adama o ndolo, i linga nu ukadu u
ɗu suru. 25 Ạɗu waru i reve tạ nni i yuwan ili i babu ulobonu, a ta tsupa ɗu fo
ni ili i babu ulobonu u na i yuwain. Adama a na Ạsulạ ạ ri na aɗangulu shi.

4

1 Azagbain, i kạlyuwạ agbashi ạ ɗu ulobonu, waru i guzạ le ulobonu. I
yuwan ne adama a na i revei a na i ri fo nạ Zagbain zuva.

I yuwan avasa

2 I dạnạ a yuwusan avasa kuci no okolo ạ ɗu ufoɓu waru nu ugodyusho
ạtsumạ o okolo ạ ɗu. 3 Waru i yuwaan tsu avasa kuci. I yuwan avasa a na
Ạsulạ ạạ kpạtu'wạạ ikaka i tsu ure, adama tsu damma ama ili yu usokowu
yạ Kristi Zamawawa, ili i na i zuwai n ri wunlu na akani. 4 I yuwan avasa
adama n gura yuwan adanshi e ikaka i nda ulobonu, waru o ure u mejege.
5 I dạnạ nu ugbozu nni i ri oɓolo na ama aza a na ạ ri ạzạ e Itoni shi. I yuwan
ulinga nạ mantsa ma na i tsurại biti mejege. 6 I yuwan adanshi ni idanshi i
sa'ani waru i lyawa adanshi ạ ɗu o o'wo uyo'o u mawwa kuci tsa akpaɗi. Ạyi
ɗa waa kamba ɗu i usu yeci i na za ro aa yuwan ɗu.

Icạsu yu ukosu

7 Tikiku ta damma ɗu adama ạ vạ. N ciga yi tạ lon. Ạyi za vi ikambi
va amayun ɗa za na aa lingasaa Zagbain oɓolo nạ ạmu. 8 N lyungu yi tạ
ạtsumạ a mmalu n sa'ani nda ạ tyo yạ'ạ ɗu adama u damma ɗu cine tsu ri
pa a yuwusan, waru adama u dạshi ɗu okolo ugbamu. 9 Waru n tạ lyungusu
Unisima. Ạyi fo za na oo soɗuwo matsan ma ɗa waru za tsu na tsu cigai. Waru
vuma tạ ɗa ạtsumạ a ama ạ ɗu. A ta damma ɗu ili suru i na yaa farasa pa nda.

10 Arista tạ pa oɓolo nạ ạmu o u'wa wa ali. U tạ lyungusạạ ɗu ni icạsu yạ yi,
ne ɗa fo Marku, za na kaka tạ ɗa le nạ Banaba. Tsu damma ɗu tạ ɗe nu ufaru

i ushi Marku nnu u tạwạ yạ'ạ ɗu. 11 Josuwa* za na waru ạ tsu ɗe Yusutu,
lyungu tạ fo icạsu yạ yi. Ele nda ele ɗa ạzạ e Itoni ạtsumạ aza a Isra'ila goon
ạtsumạ aza a na tsaa yuwusan ulinga oɓolo. A tạ pa a yuwusan ulinga oɓolo
adama o tsugono tsạ Ạsulạ waru ạ tạ tạnạtosu mu okolo lon.
12 Abafara vuma ɗa diga ạ lyuci ɗu, waru aagbashi e Yesu Zamawawa a ɗa.
U lyunguwạ ɗu tạ icạsu yạ yi. U tsu yuwaan ɗu tạ avasa babu uro. U tsu pati
tạ Ạsulạ a gbamato ɗu waru u zuwa ɗu yo o'wo wuntsayi, adama yi isawan
nu ucira ạtsumạ e ili i na Ạsulạ a cigai suru. 13 N ta gura yuwan adanshi ạ yi
ana wi isawaan nɗu oɓolo nạ ạzạ e Itoni ạtsumạ a Lawudikiya nạ Hirafoli.
14 I'utsạ yạ ạɓulạ i tsu za vu urevu wạ ạgumạ Luka tạ lyungusu fo icạsu yạ
yi, ne ɗa fo Dima. 15 I yuwan ankuri i lyunguwạ ạzạ ạ tsu ạzạ e Itoni ạtsumạ
a Lawudikiya icạsu i vạ, waru nạ Nimfa ka oɓolo na aza a na o tsu ɓolotosu o
u'wa wạ yi.
16 Ni i koto ɗesununạ u mepepelime ma nda, i lyunguwạ ạzạ e Itoni ạtsumạ
a Lawudikiya adama ele fo e ɗeyinunạ. Waru ạɗu fo i ɗenunạ mepepelime
ma na n ɗanaa nle. 17 I damma Arikibu adanshi a nda, “Vu 'yuwan ciga vu
koso ulinga u na Zagbain ca nuwu suru.”
18 Ạmu, Bulu, ạmu ɗa n ɗanai icạsu i nda ne ekere ạ vạ.
I cuwan na akani ạ vạ.
Lyawa isa'ani yạ Ạsulạ i dạnạ oɓolo nạ ạɗu.

* **4:11** Josuwa nạ Tsuyahuda ili i tạ i ɗa nạ Yesu nạ Tsuheleni.

Mepepelime mo Ufaru mạ Bulu ạ tyo ya Aza a Tasalonika

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

Bulu ɗa ɗanai mepepelime ma nda waru u ɗana tạ mepepelime mo ro ạ tyo ạzạ e Itoni a Tasalonika. Tasalonika lyuci gbain ɗa ạ nge'en m mala ne eden ạbundạ. Waru ubạtạ u ɗa a na ama ạbundạ ạ ri oo tono ạmạli. Bulu tạwạ tạ ạtsumạ a Tasalonika reve u rito ama adama e Yesu. Ạyi pe u ɗavusa tạ amuna o ogodo adama u tsurạ ikebe. Ạzạ e itoni yạ ạmạli nạ ạbundạ o o'wo tạ ạzạ e Itoni yạ Yesu. Aza a Isra'ila fo ạtsumạ ạ lyuci'i o o'wo tạ ạzạ e Itoni.

A mantsa wa'a, reve azagbain ạ lyuci'i a uwa tsushu'un, ạvu o loso Bulu ubạtạ'ạ. Ạ tyo ɗe, reve Bulu lyungu kambi vạ yi Timoti u 'yạwạ u tạwạạ yi ni ili i na yaa farasa nạ ạzạ e Itoni a na u lyawai ɗe Tasalonika. Timoti tạwạạ yi tạ na adanshi a sa'ani, a mantsa ma na wu uwwai adanshi a sa'ani a nda a ɗa Bulu ɗanai mepepelime ma nda.

Ạbajini o uritosu ạtsumạ e mepepelime ma nda ạyi ɗa, cine ili yạạ dạnạ a mantsa ma na Yesu ạ kạmbạ ạtsumạ o uvaɗi u nda. Ili nạ ạbundạ i ta fara a mantsa mo ndolo. Tsaa gura reve urana u na ili i ndolo yaa fara shi, adama o ndolo tsu 'yuwan tsu ciga ạtsu e ipiri tsu yuwan wuma cine Ạsulạ a cigai. Bulu cuɗuwa tạ ili i nda suru ạtsumạ e mepepelime ma nda.

Ili i na i ri pe ạtsumạ a aatagada a nda

1. Icạsu (1:1-3)
2. Ucawu wo okolo wa aza a Tasalonika ni iroci i le (1:4–3:13)
3. Wuma u na u tsu yo'onoto Ạsulạ okolo (4:1-12)
4. Ili i na a zuwusa yaa fara nạ Zagbain kạmbạ (4:13–5:11)
5. Ili yu ukosu i na aa yuwan ni icạsu (5:12-28)

1 Ạmu Bulu, nạ Sila nạ Timoti, ạtsu ɗa tsaa ɗanasaa ạzạ e Itoni ạtsumạ a Tasalonika mepepelime ma nda. Ũ tạ ạ tyo ubạtạ a ama a na ạ ri ạzạ ạ Ạsulạ waru aza a na ạ rị aza a Zagbain Yesu Kristi Zamawawa a na ạ rị ɗe ubạtạ'ạ.

N ta yuwusan avasa Ạsulạ o roco ɗu isa'ani yạ yi waru u zuwaa ɗu aba'un a asuvu nden!

Ama a Tasalonika ạ tạ nu ucawu wo okolo

2 Ạtsu tsu godyusho tạ Ạsulạ adama ạ ɗu. Waru a mantsa suru nạ tsaa yuwusan avasa, tsu yuwaan ɗu tạ avasa. 3 Nạ tsu yuwan adanshi nạ Ạsulạ nạ Dada tsu adama ạ ɗu, tsu yuwan tạ adanshi e ili i na yaa yuwusan adama o ucawu wo okolo ạ ɗu. Waru tsu yuwan tạ adanshi ạ ɗu adama o ulinga wu ucira u na i yuwain adama a na i cigai ama. Waru tsu yuwan tạ adanshi ạ ɗu adama o ulyuwu we elime u na yạạ kạlyuwusạ Zagbain Yesu Zamawawa nni i ri pe ạtsumạ ạ ạtsumạlimạ.

4 N'utsạ n vạ, Ạsulạ ạ tạ nạ ạɗu o okolo, waru ạtsu tsu reve tạ a na u ɗangwa nɗu yo o'wo ama ạ yi. 5 Ana tsu damma nɗu Alabari a Sa'ani, ni idanshi i ɗa goon shi, amma nu ucira, adama a na Ruhu va Akiza ca ɗu tạ urevu lon ana tsu damma nɗu amayun. Ana tsu dạnại oɓolo nạ ạɗu, ye ene tạ cine tsu yuwain nden n tsu o rocosu amayun e ikaka i tsu. 6 Ne ɗa i ritoi i yuwan cine ạtsu tsu yuwain nden, waru cine Zagbain Yesu yuwain nden mạ yi. Ko na ạtsumạ ạ ạtsumạlimạ ạ ạbundạ i ushi tạ ikaka'a, Ruhu va Akiza zuwa ɗu tạ i yuwan mạzạngạ.

7 Ne ɗa fo yo o'woi iroci e ekere a ama a na o toniyi Zagbain ạtsumạ a Makidoniya nạ Akataya. 8 Waru adama ạ ɗu a ɗa ikaka yi Zagbain i bazai ạtsumạ e iɗa i ndolo, hali u kạrạlại ubạtạ u ndolo suru. Ama ko te ɗa a uwwa tạ adama o ucawu wo okolo ạ ɗu. Adama o ndolo tsaa ciga tsu dạshi yuwan adanshi o ndolo shi. 9 Ama'a na aciyele a lyuwa tạ elime a yuwusan adanshi cine i ushi ntsu. Waru a yuwan tạ fo adanshi cine i vadalai i lyawai ạmạli ạ ɗu nạ cine yaa yuwusaan Ạsulạ a amayun ạgạndạ za na ri wuma. 10 Waru a ta dansa cine i ri ufoɓu a pura mạkạmbạa ma Mawun mạ yi Yesu u tạwạ diga zuva. Ạsulạ ạ 'yạsạn tạ Yesu ạtsumạ ạ ạkwạkwạ, waru Yesu ɗaɗa aa wawusa tsu ạtsumạlimạ o uge'etosu u na wạạ tạwạ.

2

Ulinga wạ Bulu ạtsumạ a Tasalonika

1 Ama ạ vạ, i reve tạ ana tsu bura nɗu pere ɗa shi. 2 Cine i revei, tsu dạnạ tạ ạtsumạ ạ Filibi kafu tsu tạwạ yạ'ạ ɗu. Ɗe ɗa a ca ntsu ạtsumạlimạ reve waru a yuwaan tsu ulamu. Agba Ạsulạ a ca tsu tạ okolo o ugbamu u na tsu damma nɗu Alabari a Sa'ani a alanga e eteshe, ko na wo o'woi ama o ro e gigeshe tsu tạ ɗe. 3 Tsu tạwạạ ɗu ni ikaka i tsu oɓolo ne epen shi. Waru tsu tạwạạ ɗu nạ ạyi no okolo o ro ɗe ko'o shi, ko adama a na tsu cigai tsu yuwaan ɗu ugbozu shi. Ne ɗa shi, ko ke'en!

4 Ạsulạ ạ usu tsu tạ, ɗaɗa u ca ntsu Alabari a Sa'ani ạ yi tsạrạ tsu damma ama. Ili i na tsu cigai ạyi ɗa tsu yo'onoto Ạsulạ o okolo adama a na ạyi ɗa u tsu lyungwạ okolo ạ tsu. Ạtsu tsu zuwa atsuvu e ili i na ama a dansa shi. 5 Ạɗu i reve tạ a na ica i na tsu cuwa nɗu ica ye epen i ɗa shi, waru Ạsulạ na aciyạyi u to roco ili i na tsu yuwain, tsu yuwan le adama tso oɓonu ili suru shi. 6 Waru tsu yuwan ili i ro tsạrạ tsu tsurạ tsugbain e ekere ạ ɗu shi, ko e ekere a ama a na a buwai.

7 O unạ u na, ạtsu ajiya e Yesu Zamawawa ɗa, tsu shi ta zuwa ɗu i ca tsu ili. Agba tsu yuwan ne shi, amma, reve tso o'wo ben ạtsumạ ạ ɗu cine mma tsu ca mawun maani reve waru u goloɓo yi. 8 Tsu ciga ɗu tạ lon, waru tsu tạ nạ mạzạngạ ma na tsaa damma ɗu Alabari a Sa'ani ạ Ạsulạ. Waru tsu tạ nạ mạzạngạ ma na tsaa kamba ɗu ạtsumạ e ili icu'un icu'un, adama a na yo o'woi ama a na n cigai lon.

9 Ama ạ vạ, i cuwan cine tsu yuwain ulinga nu ucira u tsu suru ana tsu dạnại nạ ạɗu. Usana na ayin tsu yuwusan tạ ukadu wi izami yi ikebe adama e ili i na tsu cigai tsu tsula suru. Tsu zuwaa ɗu ume shi, ana tsu dạnại oɓolo nạ ạɗu a yuwusan alajiya a Alabari a Sa'ani ạ Ạsulạ. 10 Ạɗu ye ene tạ ne esu ạ ɗu, waru Ạsulạ e reve tạ ne, a na tsu ri cece na amayun, waru ko za aa gura tsurạ ili i na woo goro a aci ạ tsu shi cine tsu yuwain nạ ạɗu, ạɗu aza a na i usuyi Zagbain. 11 Waru i reve tạ cine tsu guzại za suru cine dada tsu kạlyuwạ muwun mạ yi. 12 Tsu te ipati i ɗu, waru tsu ta casu ɗu adanshi, waru tsu ta zuwusa ɗu, i yuwan nden n na mạạ tạwạạ Ạsulạ nạ tsugbain adama a na ạyi ɗa u ɗe nɗu i uwa ạtsumạ o tsugono tsạ yi tsạrạ i tsurạ tsugbain tsạ yi.

13 A mantsa suru tsu to godyusho Ạsulạ adama a na i usuyi ikaka i na tsu yuwaan nɗu alajiya. I damma adanshi ạ tsu idanshi ya ama a ɗa goon shi. I ushi yi tạ cine u ri amayun. Ikaka yạ Ạsulạ i ɗa. Waru ikaka'a i lyuwa tạ elime a yuwusan ulinga ạtsumạ ạ ɗu aza a na ạ usuyi.

14 Ama ạ vạ, ana i usuyi ili i na tsu dammai, ama ạ ɗu a ca ɗu tạ ạtsumạlimạ. Ne ɗa yo o'woi vadamma ạ'isạ ạzạ e Itoni ạ Ạsulạ ạtsumạ a Yahuda. Ama o ndolo ạ usu tạ Yesu Zamawawa, amma ama e le, aza a Isra'ila, a ca le tạ fo ạtsumạlimạ. 15 Aza a Isra'ila o ndolo o una tạ amạsulạ e le, hali ozo o ro e le o una Zagbain Yesu. Gogo a ca tsu tạ ạtsumạlimạ ạvu o loso tsu o utạ. Ama a

nda o yo'onoto Ạsulạ okolo shi, waru a 'yuwan tạ ama suru. 16 A putsa tsu tạ a na tsaa yuwan adanshi na Atakpaci, adama ạ tsurạ iwawi wan. A ta yuwusan ne waru ạ tạ dạshishi nusu le. Gogo Ạsulạ a yuwan tạ upan waru u ca le tạ ạtsumạlimạ.

Bulu ciga tạ bura le

17 Ama ạ vạ, ana o loso ntsu ạtsumạ ạ ɗu, tsu jima shi, reve tsu uwa maluwa ma na tsaạ kạmbạ yạ'ạ ɗu. Tsu lyawa majiyan mạ ɗu shi, ko ke'en, tsu dạnạ tạ nạ maluwa ma na tsee ene ɗu. 18 Amayun a ɗa a na tsu shi tsu cigai tse ene ɗu, ạmu Bulu, n yuwan tạ ukadu mantsa nạ ạbundạ adama n tạwạ yạ'ạ ɗu, amma reve Male me geshe tsu. 19 Ili i na i zuwai n cigai me ene ɗu ạyi ɗa i tạ tạwusạ tsu nu uzuwu wo okolo, waru i tạwạạ tsu tạ nạ mạzạngạ, waru ạɗu ɗa iroci yu ulyuwu wa aci ạ tsu. I ta zuwa tsu tsu yuwan mạzạngạ ạ mạkạkạn ma Zagbain tsu Yesu nnu u tạwạ. 20 Amayun, ạɗu ɗa tsugbain tsạ tsu nạ mạzạngạ mạ tsu.

3

1 Adama a na tse enei tsaa gura dạnu babu na tsu uwwai alabari ạ ɗu shi, ɗaɗa tsu isawantoyi adanshi tsi isawan ạtsumạ a Atina ne'en, 2 reve tsu lyungu Timoti yạ'ạ ɗu. U ta yuwusan ulinga oɓolo nạ ạtsu ana aagbashi ạ Ạsulạ, reve waru u yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani ạ Kristi Zamawawa. Tsu lyungu yi tạ adama u zuwa ɗu i gbama waru u dạshi ɗu okolo ugbamu o ucawu wo okolo ạ ɗu. 3 Tsu ciga ɗu yoo o'wo udamu adama a addama a na i ri pe shi. Nạ ne suru, i reve tạ a na a ɗangwa ntsu ɗe adama o oso ạ ạtsumạlimạ a nda.

4 A mantsa ma na tsu dạnại oɓolo nạ ạɗu tsu ronuso ɗu tạ atsuvu a na addama ạ ri lo ạ tạwạ ɗu babu ujimu. Waru i reve a na addama'a ạ tạwại ɗe. 5 N reve tạ na addama ạ ɗu, waru maa gura dạnu babu na mu uwwai ili i na yạạ ɓạlạ ɗu o okolo ạ vạ adama ạ ɗu shi. Ạyi ɗa i zuwai n lyunguwạ nɗu nạ Timoti. N lyungu yi tạ adama we ene ko ucawu wo okolo ạ ɗu a buwa tạ ugbamu. N ta uwwusa wovon she Za Mạlyungwạ ma lyuwa aci ạ ɗu o ure u ro ạvu waru ulinga u tsu woo o'wo pere wan.

Timoti dammai ili i na we enei

6 Gogo ɗa Timoti rawai ana wu utại yạ'ạ ɗu. U tạwạạ tsu tạ na alabari a sa'ani adama o ucawu wo okolo ni icigi i ɗu. U kạmbuwạ tsu tạ a na yaa cuwusan nạ ạtsu nạ mạzạngạ, waru i ta maluwa ma na yee ene tsu cine ạtsu tsu ri a maluwa ma na tsee ene ɗu.

7 Ama ạ vạ, ạtsu a aciyạtsu tsu tạ pa na addama ạ ạbundạ, waru a ta casu tsu ạtsumạlimạ lon, amma tsu tsurạ tạ okolo o utạnu adama a na i buwai pe nu ucira ạtsumạ o ucawu wo okolo ạ ɗu. 8 Tsu reve tạ i tạ mishin nu ucira ạtsumạ a Zagbain Yesu, ạyi ɗa gba waa casu tsu mạzạngạ ma asuvu ma na wuma u tsu u tsurạ tạ ucira. 9 Tsu godyoo tạ Ạsulạ lon adama ạ ɗu! Adama ạ ɗu tsu tạ nạ mạzạngạ mạ ạbundạ ạ mạkạkạn mạ Ạsulạ ạ tsu. 10 Urana na ayin tsu ta yuwusaan ɗu avasa babu uro. Waru tsu te ipati yạ Ạsulạ u lyawa tsu tse enishe ɗu adama ni i cigisa ili i ro ạtsumạ o ucawu wo okolo ạ ɗu, tsu ca ɗu.

11 Tsu ta avasa Ạsulạ Dada tsu nạ Zagbain tsu Yesu lyawa tsu tsu bura ɗu. 12 Tsu ta yuwusan ipati Zagbain zuwa icigi i ɗu i kungwa, waru u shiwan hali u kạrạ a rawusa ubạtạ ạzạ ạ ɗu hali ạ tyo e ekere a za suru, cine icigi i tsu i shiwain ạ tyo yạ'ạ ɗu. 13 Wi isawaton okolo ạ ɗu aza a babu unusu ạtsumạ a akiza ạ mạkạkạn mạ Ạsulạ Dada tsu, a mantsa ma na Yesu Zagbain ạạ tạwạ na aza a akiza ạ yi.

4

Vu yuwan nden n sa'ani ạ mạkạkạn mạ Ạsulạ

1 O ukosu, ama ạ vạ, cine tsu damma nɗu ạtsumạ a ala a Zagbain tsu Yesu
Zamawawa, tsu tạ fo e ipati i ɗu i yuwan nden n na woo yo'onoto Ạsulạ o
okolo. Tsu rito ɗu tạ ɗe i yuwan ne waru i ta yuwusan ne. Waru tsu ta patishi
ɗu i lyuwa elime nạ mayan ne, 2 adama a na i ta cuwusan ni ili i na tsu rito
nɗu a ala a Zagbain Yesu.

3 Ạsulạ a ciga ɗu tạ i dạnạ cece, adama o ndolo i suma cu'un vu unusu u
tsipere suru. 4 Reve za suru u goloɓo lipu vạ yi, ạvu u yuwan nden n na n ri
na akiza na ama a ca yi tsugbain. 5 Ne ɗa yaa yuwan nden ạtsumạ e icigi i
mayan mạ tsipere vadamma ạzạ ạ ạmạli shi. E reve Ạsulạ nạ re vạ yi shi.

6 She vu paala za vạ wu vi Itoni ạtsumạ e ili i nda, vu zami ka vạ yi wan,
adama a na Ạsulạ ạ tạ tạwạạ nạ ạtsumạlimạ o unạ wi icu'un vu nusu ndolo
suru. Tsu rono ɗu tạ atsuvu nạ ạbundạ. 7 Ạsulạ ạ ɗe tsu tạ adama tso o'wo
cece, agba u ɗe tsu adama tsu yuwain nden mi idaba shi. 8 Za na kuɗại a
yuwan nden oo tono wilạ u nda, wilạ u vuma u ɗa u 'yuwain a yuwan tsutoni
nạ ạyi shi, amma Ạsulạ a ɗa waa 'yuwusan, za na ca nɗu Ruhu va Akiza vạ
yi.

9 Ạsulạ na aciyạyi u rito ɗu tạ i cigalai, adama o ndolo ili yi lo shi na yaa
zuwa mu n ɗanaa ɗu adama e icigi yạ ạzạ e Itoni a na wu ntsayi e ene ạtsumạ
a ama ạ Ạsulạ. 10 Amayun a ɗa, gogo i tạ ni icigi yạ ạbundạ ạ tyo ubạtạ ạzạ e
Itoni a na ạ ri e iɗa ya Makidoniya. Ama ạ vạ, ko na wo o'woi ne, tsu te ipati
i ɗu i dạshi icigi ạ tyo yạ'ạ le lon.

11 Ili i na yaa la'a yuwan maluwa ạyi ɗa nda: I dạnu sanyi, i yuwan majiyan
me ili i na yaa yuwusan goon, waru i linga ne ekere ạ ɗu, cine tsu damma nɗu
nu ufaru. 12 Ne ɗa ama a na ạ ri ạzạ e Itoni shi a ca ɗu tsugbain adama ạ nden
n ɗu, waru yạạ dạnạ ạ kạlyuwusạ nanza ca ɗu ikebe shi.

Cine Zagbain ạạ kạmbạ

13 Ama ạ vạ, n ciga ɗu tạ i reve ili i na yaa fara nạ ạzạ e Itoni a na ạ kuwại,
adama i dạnạ tapu nạ ạtsumolạngu tsa ama a na ạ ri nu uzuwu wo okolo shi
wan. 14 Tsu usu tạ a na Yesu kuwại, waru ạ 'yạsạn yi tạ ạvu u kạmbạ wuma.
Waru tsu ca tạ okolo na Ạsulạ ạạ tạwạto Yesu waru, u tạ kạmbạ oɓolo na ama
suru a na a cayi okolo yạ Yesu kafu ạ kuwạ.

15 Cine Zagbain Yesu yuwain adanshi na aciyạyi a na, ạtsu na tsu ri wuma
a mantsa ma na Zagbain ạạ kạmbạ tsaa wala elime a aza a na ạ ri pe ason e le
shi. 16 Zagbain na aciyạyi u tạ cipạ diga zuva. A mantsa ma ndolo ma ɗa ama
a uwwa udammu wu ucira wu Zagbain, reve waru a uwwa ạbạjini a yisaali o
unạ wu zagbain vu nlingata mạ Ạsulạ, reve a uwwa e ivulusạ aavana ạ Ạsulạ.
Ne ɗa, aza a na ạ kuwại ạtsumạ ạ Kristi Zamawawa a fara 'yon ạ tyo zuva.
17 Reve ạtsu na tsu buwai wuma ạvu tsu buwa ạtsumạ o uvaɗi reve ạ fạlạ tsu
ạ tyo ạtsumạ e eleshe oɓolo ne ele, ạvu suru ntsu tsu ga'asan nạ Zagbain zuva
reve tsu dạnạ oɓolo nạ ạyi babu ukotu. 18 Adama o ndolo i vowontoloi okolo
waru i gbamatoloi aciyạɗu ni idanshi i nda.

5

1 Ama ạ vạ, ili i ro yi lo na yaa zuwa mu n ɗanaa ɗu cine ko mantsa ma na
ili i ndolo yaa fara shi, 2 adama a na i reve tạ ulobonu lon urana wu Zagbain
u tạ tạwạ cine vivu tsu tạwạ na ayin. 3 A mantsa ma na ama aa dansa, “Ili
suru i tạ mejege, asuvu nden tạ lo waru babu addama o ro,” a mantsa ma
ɗaɗa ulungusu wạạ riyạ le babu urevu, cine mɓạlạ n limatan n ri usạn lon

nạ mantsa ma rawa zuzu. A mantsa'a babu ure u mala'aa diga a addama o ndolo.
4 Ama ạ vạ, she i dạnạ ạtsumạ e irumbu adama e ili nda wan, waru she i yuwan asalama nnu urana wu Zagbain tạwạ gashi vivu wan. 5 Adama a na suru nɗu muwun me ekan n ɗa waru muwun mu urana n ɗa. Tsu ri ạzạ e irumbu na ayin shi. 6 Adama o ndolo i yuwan ipiri i sa'ani, she i lantsa cine ozo o ro ạ ri a nlavu wan. I dạnạ e ipiri nu uguzu wa aci. 7 Ayin mantsa ma ɗa na ama a tsu lantsa waru mantsa ma ɗa na ama o tso o'wo usowu. 8 Agba ạtsu na tsu ri ạ nden ạtsumạ e ekan tsu 'yuwan tsu ciga tsu gitsai aciyạtsu. Cine soja tsu foɓo aciyạyi nnạ wu nlạ utugu wạ ạạrạgạ ạ mạkạkạn ma yi, tsu 'yuwan tsu ciga tsu foɓoi aciyạtsu adama nạ Mekerenkesu mạ tạwạ, tsu gura lyuwa elime nu ucawu wo okolo yạ Yesu ạvu waru tsu lyuwai elime ni icigi ya ama. Cine soja tsu foɓo aciyạyi nnạ wo oto melezu mo uvon, tsu 'yuwan tsu ciga tsu dạnại nu uzuwu wo okolo a na Yesu a wawa tsu. 9 Tsu yuwain ili i nda adama a na Ạsulạ a zuwa tạ okolo u wawa tsu o ucira wu Zagbain tsu Yesu Kristi. Ạyi Ạsulạ u tsuwạn tsu upan wạ yi shi. 10 Zagbain Yesu kuwạ tạ adama ạ tsu, adama tsu yuwain wuma oɓolo nạ ạyi babu ukotu. Ạyi nda amayun a ɗa nạ tsu ri wuma ko cina tsu kuwạ a mantsa ma na u kạmbại. 11 Adama e ili i ndolo suru, i gbamatoloi asuvu reve i suwulai aciyạɗu cine i ri a yuwusan.

Uritosu wu ukosu

12 Ama ạ vạ, i ca aza a na ạ ri azagbain ạ ɗu ạtsumạ o ulinga wu Zagbain tsugbain. A linga tạ lon ạtsumạ ạ ɗu waru a damma ɗu tạ adama e ili i na i ri ulobonu shi a na yaa yuwusan. 13 I ca ama a nda tsugbain waru i ciga le adama o ulinga u le. Waru i yuwan nden n sa'ani vạni ɗu.
14 Ama ạ vạ, ni i ciga i 'yuwan i rono orogo atsuvu. I dạshi aza a na ạ tsu lạpạ uwwa wovon shi okolo ugbamu. I toni ben waru i kạlyuwạ aza a na ạ ri nu ucira shi. I yuwan ankuri nạ za suru.
15 She i lyawa nanza tsupa iwuya ni iwuya wan, amma i yuwan ukadu i yuwunlai isa'ani waru nạ za suru.
16 I dạnạ nạ mạzạngạ kuci. 17 I lyuwa elime nạ mayan ma avasa. 18 Ko ni ili i ro i fara, i dạnạ nạ no okolo o ugodyusho, adama a na wo o'woi ili i na Ạsulạ a cigai ạ tyo yạ'ạ ɗu ɗa aza a na ạ ri ạzạ ạ Kristi Yesu Zamawawa.
19 She i geshe Ruhu va Akiza wan. 20 She i kuɗạ a tara adanshi e ili yu usokowu yạ Ạsulạ ili yạ ạɓulạ wan. 21 Amma i 'yuwan i ciga i lyungwạ ili suru i na a dammai. I guzạ ili i na i ri ulobonu. 22 I suma cu'un vi iwuya suru.
23 Tsu reve tạ a na Ạsulạ a ɗa aa casu asuvu nden, waru n ta yuwusaan ɗu avasa u zuwa ɗu yoo o'wo aza a akiza o ure suru. N ta yuwusan avasa u geshe okolo na asuvu nạ lipu ɗu diga a mayan mo unusu e re suru, hali she urana u na Zagbain tsu Yesu Zamawawa kạmbại. 24 Za na ɗangwa nɗu za vạ ạɓulạ ɗa, waru u ta yuwan ili i ndolo.
25 Ama ạ vạ, i yuwaan tsu avasa.
26 I cạsạ ạzạ e Itoni a na ạ ri ɗe suru ni ikatalu ya amayun.
27 N te ipati i ɗu ạtsumạ a ala a Zagbain, i ɗenunạ o u'wa wu Zagbain suru mepepelime ma nda.
28 N te ipati Zagbain roco ɗu isa'ani yạ yi suru.

Mepepelime me Ire mạ Bulu ạ tyo ya Aza a Tasalonika

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

Bulu ɗanaa tạ ạzạ e Itoni a na ạ ri pe ạtsumạ a Tasalonika. Ạyi ɗa mepepelime me ire ma na u ɗanayi ạzạ e Itoni ạtsumạ ạ lyuci na ri nạ ạbajini e eden a na ạ ri ạ nge'en m mala. U ɗana tạ mepepelime ma nda adama a na ama o ro aa yuwusan uritosu u sa'ani shi adama o urana u na Yesu Zamawawa ạạ kạmbạ. Ozo o ro e le a damma tạ a na ạ tsurạ tạ mepepelime diga yạ Bulu agba epen a ɗa le.

Ạtsumạ e mepepelime ma nda Bulu ɗana tạ amayun e ili i na yaa fara ạ mạkạmbạạ mạ Yesu. U dạshi tạ damma ili i na u dammai ɗe adama a adanshi a nda. Bulu yuwan tạ adanshi e ili i ta'atsu i na i la'ai ulobonu ạtsumạ e mepepelime ma nda. U damma le tạ adama aɗa a mantsa ma na Yesu ạạ kạmbạ. Waru u dammisa le tạ ạtsumạlimạ a na o sowuso ubạtạ wạ Ạsulạ a ɗa wo utusạ shi. Ạtsumạlimạ a nda o to koto urana u ro reve ạ tsurạ wivuwun. Ạ tyo o ukosu, u damma le tạ a yuwan ulinga nạ ạtyo o ucira u na ạ ri nạ ạyi kafu Yesu kạmbạ.

Ili i nda suru amayun a ɗa hali ạ tyo ana'an, cine ạ dạnại a mantsa ma ama a Tasalonika a na Bulu ɗanaa nle mepepelime ma nda.

Ili i na i ri pe ạtsumạ a aatagada a nda

1. Icạsu (1:1-2)
2. Ukạmbu wu Zagbain amayun a ɗa (1:3-12)
3. Koto Zagbain kạmbạ shi (2:1-12)
4. Vu yuwan nden mạ ạɓulạ (2:13-17)
5. Vu yuwan avasa waru vu yuwan ulinga (3:1-15)
6. Avasa o ukosu (3:16-18)

1 Ạmu Bulu, nạ Sila nạ Timoti, ạtsu ɗa tsaa ɗanasa mepepelime ma nda e tewee ạzạ e Itoni ya Tasalonika ama ạ Ạsulạ Dada tsu aza a na ạ ri ạtsumạ e itoni yi Zagbain Yesu Kristi Zamawawa.

2 M pati tạ Dada Ạsulạ nạ Yesu Zamawawa Zagbain u roco ɗu isa'ani waru u ca ɗu aba'un na asuvu nden!

Avasa o ugodyusho

3 Ama ạ vạ, u lobono tạ tsu godyoo Ạsulạ adama ạ ɗu kuci, tsu ta yuwusan mạzạngạ adama a na ucawu wo okolo ạ ɗu a ta kungusa ạtsumạ e itoni nu ucira, waru suru nɗu i tạ dạshishi ncigalai. 4 Nạ tsaa yuwusan adanshi ạ ɗu nạ ạzạ e Itoni yạ Ạsulạ bạtạ ro, ạtsu tsu yuwan tạ mạzạngạ a na yaa kaɓusa asuvu, ạvu i buwa nu ucawu wo okolo ko na yoo sowuso ạtsumạlimạ ạ mạlyungwạ na awuya.

5 Ạtsumạlimạ a nda o to rocosu Ạsulạ e te ge'eto koyan mejege. Ne ɗa Ạsulạ ee kece ɗu ạtsumạ a aza a na aa uwa o tsugono tsạ yi, agba gogo adama o tsugono tso ndolo tsa ɗa yoo sowuso ạtsumạlimạ'ạ. 6 Ạsulạ a ta yuwusan ili i na i ri ulobonu kuci. U ta ca aza a na ạ tạwusạạ ɗu na addama ạtsumạlimạ. Waru u tạ tạwạạ ɗu nạ wivuwun ạtsumạ ạ ạtsumạlimạ ạ ɗu. 7-8 A mantsa ma na Yesu Zamawawa Zagbain ạạ tạwạ diga zuva nạ nlingata mạ Ạsulạ mu ucira mạ yi oɓolo na akina ạ mạkulạ u ta ca tsu wivuwun fo.

Zagbain tsu Yesu ta ca aza a na e revei Ạsulạ shi ạtsumạlimạ na aza a na a 'yuwain a yuwan tsutoni na Alabari a Sa'ani a Zagbain tsu Yesu. 9 Ạtsumạlimạ a na oo sowo ạyi ɗa ulungusu suru suru. A ta kasa le nạ Zagbain

waru nu ucira u tsugbain tsạ yi suru suru. 10 Ili i nda i ta fara o urana u ndolo
a mantsa ma na Zạgbain ạạ kạmbạ adama u ushi ica nạ tsugbain e ekere a
aza a na a ca niyi okolo suru waru ạ ri ạzạ ạ yi. Ili'i oɓolo nạ ạɗu ɗa, adama a
na i usu tạ ili i na tsu dammai.
11 Ạsulạ a ɗangwa ɗu tạ, waru tsu ta avasa a na Ạsulạ ạạ usu ɗu yi ntsaa
yoo o'wo ama ạ yi. Tsu ta avasa a na ucira wạ Ạsulạ waa kamba ɗu i yuwan
ili i sa'ani i na yaa ciga i yuwan suru. Ucawu wo okolo ạ ɗu a ɗa waa zuwusa
ɗu i ciga mayan me ili i nda. 12 Ne ɗa za suru aa ca ala a Zạgbain tsu tsugbain
adama ạ ɗu, ạvu a ca ɗu tsugbain oɓolo nạ ạyi. Ạyi nda ili i mayuwaan i ɗa e
ekere ạ Ạsulạ ạ tsu ne ekere e Yesu Zamawawa Zạgbain adama e isa'ani i le.

2

Vuma Vama na 'yuwain Wilạ

1 Ama ạ vạ, tsu ta damma ɗu ununa Zạgbain tsu Yesu Zamawawa ạạ tạwạ,
nạ cine oo ɓoloto tsu ubạtạ wạ yi. 2 She yoo o'ushi nạ ạtsumolạngu ko udamu
adama a ama a na aa dansa a na urana wu Zạgbain u tạwạ tạ ɗe wan. A ta
gura damma a uwwa tạ ne ubạtạ u tsu o uritosu, ko e ikaka ya adanshi, ko e
mepepelime. 3 She i lyawa a yuwan ɗu ugbozu ni ili i na aa dansa wan.
Amayun ạyi ɗa urana u ndolo wạạ tạwạ shi, she nạ ạbạjini o u'yạsạsạn wa
aci e ekere ạ Ạsulạ a rawa reve waru o roco Vuma Vama na ạạ lungusạ suru
suru. 4 U tạ 'yạsạn aciyạyi mgbain, reve u tara aciyạyi u la'a tạ ili i na ạ tsu
ɗe ạạmạli suru. Ạvu waru u lungusạ ili i na aa yuwusaan ạgạndạ suru. U ta
uwa ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa ạ Ạsulạ, ạvu u damma ạyi na aciyạyi Ạsulạ a ɗa.
5 I gura cuwan ana n dạnại oɓolo nạ ạɗu, n yuwaan ɗu tạ adanshi e ili i nda.
6 Gogo gba i reve tạ ili i na yạạ guzạsạ yi, adama a na ạ to utạạ yi a alanga e
eteshe nạ mantsa mạ yi ma rawa. 7 Agba ko gogo ucira wu ulinga u vuma u
na u ri ạ nlạngi nạ Ạsulạ u to ulinga usokowu. Agba za na ạạ guzạ yi ta lyuwa
elime nạ mayan ne hali she na a tawa za na ạạ guzạsạ yi'i. 8 Ɗaɗa Vuma Vama
oo utạạ aciyạyi, ạyi ɗa za na Zạgbain Yesu Zamawawa oo kototo nu upepu u
wivuwun wu unạ wạ yi. Ạyi ɗa za na Yesu Zamawawa ạạ lungusạ, nu u tạwạ
ạtsumạ a tsugbain tsạ yi.
9 Vuma vama n nda u tạ tạwạ u yuwan ulinga u Male nu ucira we epen ni
iroci ye epen nạ linga va asalama ve epen. 10 Waru u ta gura yuwan ạtyo e
iwuya i na waa yuwan wu lumạ ama a na ạạ lungusạ. Ạ tạ lungusạ le adama
a na a 'yuwan tạ a ciga ili ya amayun reve waru a 'yuwan iwawi i na i tsu utạ
ubạtạ wạ Ạsulạ. 11 Adama o ndolo Ạsulạ ạ lyunguwạ le tạ ni ili yu ucira i na
yạạ lulumạ le, ạvu u zuwa le ạ usu epe'en. 12 Ne ɗa oo kototo le adama a na
ạ shi tạ a uwwusa uyo'o wi iwuya i na ạ shi a yuwusan, reve a 'yuwan ạ usu
amayun.

Yi isawan nu ucira

13 Ama ạ vạ, tsu godyoo tạ Ạsulạ adama ạ ɗu. Zạgbain ciga ɗu tạ waru Ạsulạ
a ɗangwa ɗu tạ ɗe nu ujimu diga o ufaru adama u wawa ɗu. Iwawi i nda i
tạwạ tạ adama a na Ruhu va Akiza kạmbạto nɗu cece, waru u tạwạ tạ adama
a na i usuyi ikaka ya amayun. 14 U ɗe ɗu tạ i tsurạ iwawi a mantsa ma na tsu
damma nɗu Alabari a Sa'ani. Gogo nda i ta gura uwa ạtsumạ a tsugbain tsu
Zạgbain tsu Yesu Zamawawa.
15 Ama ạ vạ, adama e ili i nda, i ciga i 'yuwan yi isawan mejege, ạvu i guzạ
ili i na tsu rito nɗu ạtsumạ a adanshi nạ ạtsumạ a maɗana.
16 Ạsulạ Dada tsu ciga tsu tạ. Adama e isa'ani yạ yi u ca tsu tạ adanshi
na asuvu nden nu uzuwu wo okolo u sa'ani u na u ri nu ukotu shi. 17 Tsu
ta avasa Zạgbain Yesu Zamawawa nạ Ạsulạ Dada tsu a zuwa okolo ạ ɗu a

gbama. Waru tsu ta avasa a ca ɗu ucira u na yaa yuwan ili i sa'ani, reve waru i yuwusan adanshi a sa'ani.

3

I yuwaan tsu avasa

1 Ama ạ vạ, o ukosu u mepepelime ma nda, n te ipati i yuwan avasa adama ạ tsu. Ili yu ufaru, i yuwan avasa adama e ikaka yi Zagbain i baza go'o ạvu ubạtạ u na u rawai biti, a tara yi nạ ạɓulạ ununa i yuwain a mantsa ma na ikaka'a i rawa nɗu. 2 Waru i yuwan avasa a wawa tsu e ekere a ama a vama na ama e iwuya, adama a na vuma suru ɗa cayi Zagbain okolo shi. 3 Amma Zagbain za vạ ạɓulạ ɗa, u ta gbamato ɗu, ạvu u geshe ɗu e ekere a za vama. 4 Tsu tạ nu uzuwu wo okolo ạtsumạ a Zagbain a na yaa yuwusan ili i na tsu damma nɗu, waru tsu tạ nu uzuwu wo okolo i ta lyuwa elime nạ mayan ne. 5 Lyawa Zagbain roco ɗu cine Ạsulạ a ciga nɗu, waru u roco ɗu cine yaa kaɓa asuvu nạ ạtsumạlimạ ununa Zamawawa kaɓai asuvu.

Morono ma atsuvu adama ạ ạzạ o ukuɗu

6 Gogo gba ama ạ vạ, tsu ta zuwusa ɗu i yuwan ili i nda ạtsumạ a ala a Zagbain tsu Yesu Zamawawa: Yi kasa nạ vuma suru na ri nu ukuɗu ạtsumạ ạ ɗu waru za na aa yuwusan nden mạ yi ạ kurusu uritosu u na i tsurại yạ'ạ tsu shi. 7 Ạɗu na aciyạɗu i reve tạ cine wuntsayi i toni ili i na tsu yuwain. Ana tsu dạnại nạ ạɗu, tsu dạnạ ạzạ o ukuɗu shi. 8 Tsu ushi ilyalya une'e ubạtạ wu za ro shi, shede nạ tsaa tsupa. Tsu linga tạ lon urana na ayin adama tsoo o'wo itana ạ tyo yạ'ạ ɗu wan. 9 Tsu yuwan tạ ne ko na tsu ri na tsaa zuwa ɗu i lyuwato tsu, ạvu gba tsu 'yuwan adama tsu lyawaa ɗu iroci i na yạạ kuru. 10 A mantsa ma na tsu dạnại oɓolo nạ ạɗu, tsu zuwaa ɗu tạ wilạ u nda: “Za na suru lingai shi, she u lyuwa wan.”

11 Gogo gba tsu uwwa tạ ozo o ro ạtsumạ ạ ɗu ạ tạ ạ nden me pere, reve a 'yuwan a linga, reve a uwa e gesheshe ulinga wa akapi a ama. 12 Adama o ndolo, ạtsumạ a ala a Zagbain tsu Yesu Zamawawa, tsu ta patishi icu'un ya ama o ndolo, tsu tạ gba waru a dansaa le, e reme ulinga adama ạ tsurạ ilyalya waru ạ dạnu ben.

13 Ama ạ vạ, she i kunạ mayan me isa'ani wan ko ke'en.

14 I kạlyuwạ aza a na a 'yuwain ạ kuru ili i na tsu dammai ạtsumạ e mepepelime ma nda ulobonu. Yi kasa ne ele, adama o o'wo nạ wono. 15 She i tara ama a nda ana n'yuwatan n ɗu wan, amma i yuwan adanshi ne ele ununa yaa yuwan adanshi nạ ạzạ ạ ɗu, za na lobonoi i ɓara yi adama o unusu u na waa yuwusan.

Icạsu yu ukosu

16 Lyawa Zagbain va asuvu nden na aciyạyi u ca ɗu asuvu nden ạ yi kuci ạtsumạ e ili i na i farai suru. Lyawa Zagbain dạnạ oɓolo nạ ạɗu suru.

17 Gogo nda apa icạsu i vạ, ạmu ɗa n ɗana niyi ne ekere ạ vạ. Ạmu, Bulu, ne ɗa n tsu yuwan o ukosu wu mpepelime n vạ suru, waru o to rocosu ạzạ ạ vạ a ɗa na amayun.

18 Lyawa isa'ani yi Zagbain tsu Yesu Zamawawa yo o'wo oɓolo nạ ạɗu suru.

Mepepelime mo Ufaru mạ Bulu ạ tyo yạ Timoti

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

Bulu ɗa ɗanai mepepelime ma nda ạ tyo yạ Timoti. Timoti tsu walasa tạ oɓolo nạ Bulu kuci adama a damma ama aɗa e Yesu. A mantsa ma na u ɗanai mepepelime ma nda, Timoti yuwusan tạ ulinga ạ kạndạruwusạ mɓạngạ n lyuci va Afisu.

Bulu ɗanaa tạ Timoti tsạrạ u kamba yi ạtsumạ o ulinga u na woo ronoo ạạ'isạ o ubạtạ'ạ aɗanga. Adama o ndolo ạyi mepepelime'e u tạ tapu nạ cine aa ɗangwa azagbain, waru nạ cine wuntsayi ạzạ e Itoni a yuwan nden n le ạtsumạ o ulinga wạ Yesu Zamawawa.

Ạ'isạ ạzạ e Itoni ana'an bạtạ ɗa na ạzạ e Itoni oo rito amayun adama ạ Ạsulạ waru ubạtạ u na aa linga suru oɓolo adama a kambulai waru a kamba fo ama e ili i na yạ ɓạlạ le. Ạyi mepepelime ma nda u ca tạ azagbain ạ ạạ'isạ ạzạ e Itoni uritosu ni iroci i sa'ani waru adama ạzạ e Itoni suru.

Ili i na i ri pe ạtsumạ a aatagada a nda

1. Icạsu (1:1-2)
2. Cine ạạ'isạ aa yuwan wuma (1:3–3:13)
3. Ili i na Ạsulạ o soko ntsu (3:14–4:5)
4. Ạsạlạ ạ Bulu ạ tyo yạ Timoti (4:6–6:21)

Ucuɗuwu

1 Ạmu ɗa Bulu, za na aa ɗanasaa wu. Ạmu aajiya e Yesu Kristi Zamawawa ɗa adama a na Ạsulạ nạ Yesu a zuwa yi tạ wo o'wo ne. Ạsulạ ạyi ɗa za vi iwawi i tsu. Yesu Zamawawa waru uzuwu wo okolo ạ tsu.

2 N ta ɗanasaa wu Timoti, mawun ma amayun mạ vạ adama o ucawu wo okolo ạ wu.

Ạsulạ a ɗa Dada tsu, waru Yesu Zamawawa ạyi ɗa Zagbain tsu. N ta yuwusaan wu avasa a ca wu icigi ni isa'ani† na asuvu nden.

Vu dạnạ nu urevu u munlu me epen

3 Ana n kạrại ạ tyo e iɗa ya Makidoniya, n damma wu tạ vu dạnu ạtsumạ a Afisu. Adama a na n ciga nuwu vu ɓara ama o ro adama a lyawa uritosu wi ili i na i ri mejege shi. 4 She ạ kuru ofoli a alabari e pere wan, agba she ạ lungusạ mantsa e itoni ya alabari o ugeru u limatan wa agadu a nkaya wan. Nna a yuwan ne ạ tsu tạwạ tạ nu nronuloi ma adanshi n na n tsu kamba ama a yuwan wuma wu ucawu wo okolo e ekere ạ Ạsulạ shi. 5 Ili i na i zuwai vaa ɓara le tsunda ạyi ɗa adama koyan na ri lo u shiwan ni icigi. Icigi i nda i tsu utạ diga o okolo a na ạ ri cece, na asuvu a sa'ani, nu ucawu wo okolo a amayun. 6 Amma ama o ro a ɓatsa tạ a lyawa ili i nda. Reve ạ lungusạ mantsa mạ ạbundạ a adanshi e pere. 7 A ciga tạ o o'wo munlu n Wilạ mạ Ạsulazuva, agba ạ ri nu urevu wa amayun e idanshi'i shi ko ana ạ ri afalu a na e revei.

8 Tsu reve tạ Wilạ wa Musa u tu ulobonu nnạ vuma yuwan tsutoni nạ ạyi ununa Ạsulạ a cigai. 9 Waru tsu reve tạ Ạsulạ a zuwa Wilạ'ạ adama a aza a na ạ ri nạ ạɓulạ shi. Amma u zuwa tạ Wilạ'ạ adama a aza a na a 'yuwain a yuwan tsutoni waru na aza a na aa yuwusan ili yu uwuyanu a mantsa suru. Waru u zuwa le tạ adama a aza a na a 'yuwain Ạsulạ waru na aza a na aa yuwusan unusu. U zuwa le tạ waru adama a aza a na asuvu e le ạ ri cece shi, waru na aza a na aa yuwusaan Ạsulạ ạgạndạ shi. U zuwa tạ Wilạ'ạ waru adama a aza a na aa gura una nan dada nạ nan mma le. U zuwa le tạ adama

a̱ a̱za̱ a̱ mona. 10 Waru u zuwa le ta̱ adama a aza a na aa yuwusan tsipere, na ali a na oo vosun na ali waru na̱ a̱ma̱ci a na oo vosun na̱ a̱ma̱ci. Waru Wila'a̱ u ta̱ lo adama a aza a na a winasa a̱za̱ e le ana a̱gbashi, na aza a na a yuwusan epen o6olo na aza a na a yuwusan epen o ukobu wu uge'etosu. U zuwa ta̱ Wila̱ u ndolo adama a ama a na a yuwusan ili i wuya icu'un icu'un i na i wasain uritosu u sa'ani. 11 Uritosu u sa'ani u ta ntsaa na adanshi e ikaka i sa'ani i na moo ritosu adama a̱ A̱sula̱ a sa'ani. A̱yi nda a̱yi ɗa ikaka i sa'ani i na A̱sula̱ a ca numu tsa̱ra̱ n damma ozo o ro.

Isa'ani ya̱ A̱sula̱ a̱ tyo ya̱ Bulu

12 N godyoo ta̱ Yesu Zamawawa za na ri Zagbain tsu, u ca mu tu ucira. Reve u ca mu ulinga wa̱ a̱6ula̱ wa̱ yi tsa̱ra̱ n yuwaan yi. 13 Ili ya asalama i ɗa, a na u yuwain ili i nda, adama a na n shi ta̱ n tsu yuwusan adanshi a vama e ekere a ala a Zamawawa. N yuwusan ta̱ ugenge wa ama a̱ yi tsa̱ra̱ n yuwaan le iwuya o ure u na maa gura suru. Na̱ ne suru A̱sula̱ o roco mu ta̱ isa'ani ya̱ yi adama a na n yuwusain ili i ndolo suru a̱tsuma̱ o ulambu wu urevu waru babu na n cayi okolo. 14 Zagbain yuwaan mu ta̱ isa'ani ya̱ a̱bunda̱. Adama e isa'ani† ya̱ yi u zuwa mu ta̱ n ca okolo, reve u ne'e mu icigi i na Zamawawa Yesu rocoi ama.

15 Yesu Zamawawa ta̱wa̱ ta̱ a̱tsuma̱ o uvaɗi tsa̱ra̱ u wawa a̱za̱ o unusu. Ikaka'a amayun a ɗa, waru vaɗi suru usu ikaka'a. Waru a̱tsuma̱ a ama, a̱mu ɗa n shi n la'ai koyan ɗa unusu suru. 16 Adama o ndolo, Yesu Zamawawa yuwaan mu ta̱ isa'ani, reve waru u roco mu ankuri babu utyo, tsa̱ra̱ mo o'wo iroci e ekere a aza a na a̱a̱ ta̱wa̱ a̱ usu na̱ a̱ca̱pa̱ adama a̱ tsura̱ wuma u babu ukotu. 17 Tsu cayi A̱sula̱ ica, reve waru tsu ca niyi tsugbain. Tsu yuwusain ne babu ukotu. A̱yi ɗa Mogono ma babu ukotu, za na a̱ tse ene shi, agba u tsu kuwa̱ shi. A̱yi ɗa A̱sula̱ a̱ nde'en. Ami.

18 Kafu mantsa ma nda, ama o ro a yuwan ta̱ adanshi adama e ili i na vaa yuwan. Mawun ma̱ va̱, Timoti, uwwa adanshi a̱ va̱, waru adanshi a̱ va'a̱ u toni ta̱ adanshi a na a yuwain a aci a̱ wu ɗe a̱ca̱pa̱. N ciga ta̱ adanshi a nda a ca wu ucira u na vaa yuwan mpolo n sa'ani. 19 A̱vu a yuwusan ne mpolo, vu guza̱ ucawu wo okolo a̱ wu waru vu da̱na̱ na asuvu a sa'ani. Ozo o ro a 'yuwan ta̱ na aa lyawa ucawu wo okolo e le u lyuwa elime a asuvu a sa'ani e le, ne ɗa ucawu wo okolo e le a̱ la̱nga̱i ana upepu wu ucira u tsu lungusa̱ wantsun. 20 Ama o ro a na a yuwain ne, ele ɗa Hamanaya na̱ Iskandari. Reve n ca ama a nda e ekere o ucira u Male, ne ɗa oo rito she a yuwaan A̱sula̱ adanshi a vama† wan.

2

Uritosu adama a̱ aga̱nda̱

1 Ili yu ufaru, n ciga ta̱ n damma wu vu yuwaan za suru avasa. Nna̱ vaa yuwan ipati ya̱ wu, vu pati A̱sula̱ u roco le isa'ani ya̱ yi, reve vu damma A̱sula̱ vu godyo ta̱. 2 Tsu yuwayin ngono na aza a na a̱ ri na̱ tsugbain suru avasa tsunda. Tsu yuwain ne adama tsu yuwain nden n sa'ani no okolo nden. Vu yuwan ne adama tsu yuwain cu'un vu nden n na A̱sula̱ a cigai, waru tsu ta yuwan nden n sa'ani na ama. 3 Mayan ma avasa tsunda u tu ulobonu, waru tsu to yo'onoto A̱sula̱ okolo nna̱ tsu yuwan ne. 4 A̱sula̱ a ɗa za na tsu wawa tsu, waru u ciga ta̱ u wawa ama suru. Waru u ciga ta̱ ama suru e reve ili i na i ri amayun. 5 A̱sula̱ a̱ ta̱ a ɗa. Waru vuma ta̱ ta̱ lo na tsu uwa e memere ma̱ A̱sula̱ na ama. Vuma ta̱ ndolo a̱yi ɗa Zamawawa Yesu goon. 6 Yesu Zamawawa ɗa goon za na tsulayi koyan ɗa ufa̱lu, ana u cayi aciya̱yi reve o una yi. A̱sula̱

a ca tạ ikaka i nda ạ tyo o uvaɗi a mantsa ma sa'ani ma na u ɗangwai.* 7 N damma ɗu tạ mejege suru suru, ana n damma nɗu Ạsulạ a ɗangwa mu tạ mo o'wo aajiya nạ za va alajiya. Ulinga u vạ ạyi ɗa n rito Atakpaci ucawu wo okolo wa amayun.

8 A mantsa ma na i ɓolotoi biti adama i yuwaan Ạsulạ ạgandạ n ciga tạ ali ạ 'yạsạn ekere e le zuva, nna a yuwusan avasa, waru n ciga tạ ekere o ndolo ạ dạnạ cece. She ạ tsurạ upan ko mawasan ạtsumạ a aza a na aa yuwusan avasa wan.

9-10 Waru n ciga tạ ạmạci o oto itana i na yi ntsayi ạmạci a amayun o oto. O oto itana ulobonu, waru o oto itana i na yaa varu ama wan. O tsu roco tạ ulobonu u le ạtsumạ e ili i na aa yuwusan. Maɗava me le ma ɗa mo tso roco ulobonu u le ko iliyatsuvu i zinariya i na oo oto ɗa shi. Waru iyeɗi yi ikebe†† i le i ɗa yoo rocosu ulobonu u le shi. A suma ili i ndolo suru.

11 Ạmạci o polo atsuvu reve waru o rito ben na a yuwin tsutoni. 12 N lyawa ạmạci o rito ali shi, waru n lyawa le ạ tsurạ tsugbain a aci a ali shi. Amma ạmạci o polo atsuvu ulobonu. 13 Ili i na i tạwại nạ ne ạyi ɗa Adạmu ɗa Ạsulạ a fara yuwain, reve u kuru nạ Hawa.† 14 Reve waru Mekerenkesu mạ pusạạn ka ugbozu, ɗaɗa unusu wee teme. Mekerenkesu mạ pusạạn Adạmu† ugbozu shi. 15 Adama o ndolo, Ạsulạ a ta wawa ạmạci ana aa matsasan muwun, agba waru ạ dạnạ nu ucawu wo okolo. A 'yuwan a ciga a yuwan icigi waru a yuwan wuma u na Ạsulạ a cigai. A yuwan nden n wuma u mejege.

3

Uritosu adama a azagbain

1 Adanshi a nda amayun a ɗa: Vuma na cigai wo o'wo zagbain† ạtsumạ ạ ạzạ e Itoni, u ta zama ili i sa'ani. 2 To, zagbain nu u ciga u 'yuwan u yuwan wuma u na ama aa yuwan adanshi a vama adama ạ yi wan. U ciga u 'yuwan woo o'wo vali vu ka tạ. U ciga u 'yuwan u goloɓo aciyạyi, waru u dạnạ nu ugbozu. U dạnạ na ala a sa'ani. U kạlyuwạ omocin a na ạ tạwusạ o u'wa wạ yi ulobonu, waru u gura rito ama. 3 She vuma ndolo wo o'wo ososowi wan, she u dạnạ za vu ulungusu wan. U ciga u 'yuwan u dạnạ ben. U 'yuwan u ciga u ciga nden n lafiya. She wo o'wo za vi icigi yi ikebe lon wan. 4 U ciga u 'yuwan u guzạ u'wa yi ulobonu, reve waru muwun mạ yi n yuwan tsutoni, waru a uwwa adanshi ạ yi. 5 Nạ vuma gura guzạ u'wa wạ yi ulobonu shi, cine waa gura guzạ ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni ạ Ạsulạ? 6 She za na oo o'wo zagbain wo o'wo za vi Itoni i sa'avu wan, adama u 'yạsạn avangaci wan o unạ u na a ɗangwa niyi zagbain babu na u jimai, reve Mekerenkesu ma yuwan ulinga nu uvaɗu u ndolo reve u varu yi wan. 7 Waru aza a na ạ ri pe ạtsumạ ạ ạạ'isạ'ạ shi a yuwan adanshi a sa'ani a aci ạ yi ne ɗa ama a yuwan adanshi a vama a aci ạ yi shi, waru wạạ riyạ o wono a maza ma Mekerenkesu shi.

8 Ne ɗa waru akambi a azagbain◊† ạ ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni a ciga a 'yuwan ama a ca le tsugbain waru ạ dạnạ ama ạ ạɓulạ. She oo o'wo ososowi wan, waru ạạ dạnạ ni icigi yi ikebe uwuyanu wan. 9 A ciga a 'yuwan o toni ili ya amayun i na Ạsulạ o roco ntsu adama a wuma wạ ạzạ e Itoni. A ciga a 'yuwan ạ dạnạ na asuvu a sa'ani. 10 Kafu ama a ɗangwa le a yuwan ulinga wi ikambi ya azagbain ạ ạạ'isạ'ạ, a yuwan ne'en ulinga u ro u na woo roco ama ạ ạɓulạ ɗa

---

* **2:6** Ure u ro u na aa damma urevu wạ yi ubạtạ u nda ạyi ɗa: Ukwạ wạ Yesu tsạ kucci urotsu u ɗa u na woo rocosu Ạsulạ a ciga tạ a wawa ama. Urotsu u ndolo u tạwạ tạ a mantsa ma na wu ntsayi.
† **2:9-10** Ạyi danshi Tsuheleni "iyeɗi yi ikebe" u ta yuwusan adanshi a muwara, cu'un muwara n na ạ tsu tsurạ ạtsumạ e inama i mala (Mat. 7:1). ◊ **3:8** Ajy. 6:1-7.

waru a ta gura. Na a gura yuwan ulinga'a ulobonu, to, a ta gura o'wo akambi
a azagbain ạ ạạ'isạ'ạ.
11 Ne ɗa waru ka vu kambi va azagbain vạ ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni u ciga u
'yuwan e reve yi nạ ạɓulạ, waru u dạnạ za va adanshi a vanvama wan. U
gura ɓạnạ aciyạyi waru e ili i na waa yuwusan suru, u dạnạ na amayun.
12 Kambi va azagbain vạ ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni u ciga u 'yuwan wo o'wo vali
vu ka tạ. U gura ɓạnạ u'wa wạ yi mạɓulạ ulobonu. 13 Kambi va azagbain ạ
ạạ'isạ a na a yuwain ulinga u sa'ani u tạ tsurạ atsupu a tsugbain e ekere o ozo
o ro waru ạ tạ dạshi yi okolo ugbamu ạtsumạ o ucawu wo okolo ạ yi e ekere
e Yesu Zamawawa.
14-15 N zuwa tạ okolo a na mạạ tạwạ yạ'ạ wu gogo. Agba nạ n tsurạ n tạwạ
keɗu shi, ạyi ɗa i zuwai maa ɗanasaa wu ili i nda, adama vu reve cine wu
ntsayi ama ạ dạnu ạtsumạ o u'wa wạ Ạsulạ. Za na ạyi ɗa ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni
ạ Ạsulạ a na ạ ri wuma, ạyi ɗa atsura ni ikyun ya amayun.
16 Apa ạbạjini a amayun o ucawu wo okolo ạ tsu za na Ạsulạ ạ shi o soko
ntsu:
Zamawawa tạwạ tạ nạ lipu vuma,
Ruhu vạ Ạsulạ roco tạ a na ạyi ɗa Za vạ ạɓulạ'ạ.
Nlingata mạ Ạsulạ me ene yi tạ, waru a yuwan tạ adanshi ạ yi o uvaɗī suru.
Ama bạtạ bạtạ ạtsumạ o uvaɗī a zuwa tạ okolo e ekere ạ yi,
reve Ạsulạ a tara yi ạ tyo zuva ubạtạ u tsugbain. ◊

4

Morono ma atsuvu adama ạ munlu me epen

1 Agba Ruhu va Akiza† damma tạ a alanga eteshe, a mantsa mo ukosu ozo
o ro a ta lyawa ucasu wo okolo e ili ya amayun. Reve o toni nan ruhu vu
upusạsun wu ugbozu ni ili i na otoni ạ limạ o rocosu. 2 Aza a na o tsu roco
ili i ro reve ạ 'yạwạ a yuwan ili i ro ko'o ạ tạ tạwạạ nu uritosu wo otoni ạ
limạ. Asuvu e le ạ kuwạ tạ ɗe, ununa lipu na rumu vu usuɗuwu kukulạtoi.
3 Munlu n nda n ta dansa, u ri ulobonu a yuwan lolo shi, waru u ri ulobonu
a lyuwa ilyalya i ro shi. Agba Ạsulạ a yuwan tạ ilyalya i ndolo adama aza a
na e revei amayun waru ạ usuyi amayu'un, a lyuwa reve a yuwaan Ạsulạ
mạzạngạ. 4 Ana wo o'woi ili i na Ạsulạ a yuwain suru ạ tu ulobonu, she tsu
'yuwan ili i ro pe wan. Tsu ushi nle nạ mạzạngạ no okolo o ugodyusho. 5 Tsu
reve tạ adanshi ạ Ạsulạ na avasa ạ kạmbạto le tạ akiza.
6 Vu roco ạzạ e Itoni ili i nda. Nạ vu yuwan ne, vu to o'wo aagbashi ạ ạɓulạ e
Yesu Zamawawa. Waru ne ɗa ạvu aciyạwu vaa yuwan ucira ạtsumạ e ikaka
ya amayun e ili i na vu usuyi nu uritosu u sa'ani u na yoo tono. 7 She vu zuwa
atsuvu e yitele i na e icinai nạ Ạsulạ, ko adanshi o tsulo wan. Apa nda ili i
na vaa yuwan: Vu yuwan ukadu tsạrạ vu tsurạ ucira ạtsumạ e isa'ani cine
Ạsulạ ạ ri. 8 U tu ulobonu vu suɗato lipu vạ wu tsạrạ vu tsurạ ucira, amma
nạ vu yuwan wuma adama vu yo'onoto Ạsulạ okolo, u tsu tạwạạ tạ ni isa'ani
ạtsumạ e ili suru. U tu ulobonu yạ'ạ wu gogo, waru ne ɗa wạạ dạnạ a wuma
wạ wu we elime.
9 Ikaka i nda suru amayun a ɗa, waru u tu ulobonu ạ usu le suru. 10 Ạtsu
tsu ta yuwusan ạbạjini o ulinga nạ ạtsumạlimạ tsạrạ ama ạ usu amayu'un.
Tsu yuwan tạ ne adama a na uzuwu wo okolo ạ tsu e ekere ạ Ạsulạ a ɗa u ri,
za na ri wuma, ạyi ɗa u tạwại nạ mawawa ma ama suru, waru mawawa mạ
Ạsulạ u te e ekere a aza a na ạ usuyi suru.
11 Vu rito ili i nda, reve vu zuwa za suru u reve le. 12 She vu lyawa ama o
rono wu e iɗa adama a na vu buwai mawun wan. Ciga 'yuwan vo o'wo iroci

◊ **3:16** Rom. 1:4.

i na ạzạ e Itoni ạạ kuru. Voo o'wo iroci ạtsumạ a adanshi a sa'ani nạ nden n sa'ani. Ạtsumạ e icigi voo o'wo iroci. Ciga 'yuwan voo o'wo iroci ạtsumạ o ucawu wo okolo o ugbamu. Voo o'wo za vi izami yạ ạmạci wan. 13 Vu ɗeshe nu unạ ama Adanshi ạ Ạsulạ waru vu cuɗuwusa le, reve waru vu ritosu le. Vu yuwusan ili i nda hali n tạwạ. 14 She vu 'yuwan une'e u sa'ani u na Ạsulạ a ca nuwu wan, a mantsa ma na azagbain ạ ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni ạ kuruwạ nuwu ekere, reve a yuwan adanshi ạ Ạsulạ a aci ạ wu.

15 Vu yuwan ili i ndolo nu ucira wạ wu suru. Vu yuwan ukadu vu yuwan ulinga u sa'ani adama ama ene ununa vaa lyuwusa elime. 16 Vu yuwan ugbozu nạ wuma wạ wu ni ili i na voo ritosu. Vu guzạ ili i na i ri mejege ulobonu, ne ɗa Ạsulạ aa wawa wu, waru u ta wawa aza a na a uwwa nuwu.

5

Ạsạlạ adama a adanshi no ozo o ro

1 She vu yuwaan aabara adanshi nu upan wan, amma vu yuwaan yi adanshi ben gashi dada vạ wu ɗa. Vu yuwan adanshi no olobo gashi azawawa'a ạ wu a ɗa. 2 Vu yuwaan mukuci ununa vaa yuwaan makuci mạ wu, waru vu kuru ne esheli na akiza cine vạạ kuru na azawawa'a ạ wu e esheli.

3 Ạzạ e Itoni a kamba mạrunạ ma na mạ ri nạ za na aa kamba yi shi. 4 Amma nnu u ri nạ mawun ko muwun n tsukaya, na a ciga a 'yuwan o rito ure u sa'ani u na ạ usuyi tsạrạ o roco isa'ani yạ Ạsulạ ạtsumạ o u'wa u le nnạ ạạ kạlyuwusạ aza a na a matsan nle. Ạyi nda ạyi ɗa ure u na aa tsupa aza a na a matsan nle adama a na a kungwato nle. Waru Ạsulạ a tsu uwwa tạ uyo'o wi ili i ndolo lon.

5 Mạrunạ ma amayun, za na ri nạ za vi ikambi shi, za na ri ạ nden mạ yi e ekere ạ Ạsulạ ɗa u gbasatoi. U tsu patishi tạ Ạsulạ kuci, a yuwusan avasa urana nu usana suru. 6 Mạrunạ ma na gba mạ ri ạ nden adama a mawwa mo uyo'o goon, ạạkwạkwạ a ɗa o okolo, ko na u ri wuma. 7 Vu rito ạzạ e Itoni ili i nda suru, adama ama ạ tsurạ ili i vanvama i na a damma aci e le wan. 8 Aza a na gba a 'yuwain ạ kạlyuwạ mmaci n le, hali nạ mmaci n na ạ ri mpasa n tạ, a 'yuwan tạ ạ usu ili i na tsu ushiyi. Icu'un ya ama o ndolo a la'a tạ aza a na ạ ri ạzạ e Itoni shi ulambu wạ ạɓulạ.

9 Mạrunạ ma na ma ntsayi mạ ushi ikambi, ạyi ɗa za na rawai a'wan kupotạli waru u ɓạnạ tạ vali vạ yi ulobonu. 10 U dạnạ ni ica e ekere a ama adama a wuma u sa'ani u na u yuwain. Vu yuwan yeci i nda: U kungwato tạ muwun mạ yi ulobonu? U gura tạ ɓạnạ omocin? U gura tạ yuwaan ạzạ e Itoni tsugbashi nu ukạɗạtosu wa aci? U kamba tạ aza a na ạ ri ạtsumạlimạ? U dạnạ tạ ufoɓu u na waa yuwan isa'ani kuci?

11 She ạzạ e Itoni a kamba nrunạ n na m buwai wawa'a ne tsunda wan. Adama a na ucira wi icigi u lipu u le u ta la'a ucawu wo okolo e le ya Zamawawa, reve ạ tạwạ a yuwan lolo ro. 12 Ne ɗa aa yuwan, reve a kuɗa nzuwulai n le nạ Zamawawa.* 13 Waru a ta gura o'wo orogo, reve a uwa o tonishi 'wa 'wa a yuwusan idami. Ạ tạ kạmbạto ugbozu u le a linga va ama, reve ạ kạrạ a yuwusan adanshi a na a ntsayi shi. 14 Adama o ndolo n ta casu nrunạ n keke'en ạsạlạ a yuwisan lolo ro. A yuwan limatan, reve ạ kạlyuwạ 'wa le ulobonu. Ne ɗa ma'yuwatan mạ tsu maa gura damma ili i ro a aci e le shi. 15 Ozo o ro e le ɓatsa tạ ɗe, reve o toni Male.

---

* **5:12** "Makuɗa ma nzuwulai n na a yuwain nạ Zamawawa" a rana ndeɗe, kafu a kamba mạrunạ nạ ạbundạ, u ta yuwaan ạzạ ạ ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni nzuwulai n na wạạ guzạ aciyạyi reve u dạnu babu vali adama u yuwaan Zamawawa ạgandạ.

16 Nạ ka vi Itoni ri ne edenge aza a na ạ ri nrunạ, nu u ciga u 'yuwan u
kamba le waru waa lyawaa ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni nu ume u le shi. Tsạrạ ạạ'isạ'ạ
u gura kamba nrunạ ma amayun aza a na ạ ri nạ za shi.
17 Azagbain† a na aa yuwusan ulinga u sa'ani a rawa tạ a ca le tsugbain
na atsupu a sa'ani. Ne ɗa wu ntsayi ạ tyo aza a na a yuwusan ulinga wạ
Ạsulạ na aza a na oo ritosu ili i mejege yạ Ạsulạ. 18 Apa ili i na i ri uɗanu
ạtsumạ a Adanshi ạ Ạsulạ, “She vu pala unạ wu nan wan, a mantsa ma na
waa yuwusan ulinga ạtsumạ e ishina,” waru a ɗana tạ, “Lingi rawa tạ u ushi
atsupu ạ yi.”
19 She vu zuwa atsuvu a adanshi a vama a na ạ tạwạyi adama a zagbain
wan. She na ama a na e revei ili i na i farai a rawa ama e re ko ama a ta'atsu.
20 Vu yuwaan zagbain za na yuwain unusu adanshi ạ mạkạkạn mạ ạzạ e
Itoni. Vu yuwan ne adama akapi e ene, tsạrạ a uwwa wovon u na aa yuwan
unusu. ◊ 21 Ạ mạkạkạn mạ Ạsulạ ma ɗa n yuwaan nuwu adanshi a nda, waru
ạ mạkạkạn mạ Yesu Zamawawa, waru ạ mạkạkạn ma nlingata mạ Ạsulạ, aza
a na Ạsulạ a ɗangwai. Vu zuwa ikaka i nda o ookolo ạ wu, she vu la'a ciga
nanza a aci a nanza wan. Ko vu yuwan aɗangulu wan.
22 She vu yuwan meje'en wan a mantsa ma na vaa ɗangula azagbain nu
ukurusu we ekere a aci e le. Adama vu zuwa ekere ạ wu ạtsumạ o unusu wo
ozo o ro wan, agba vu dạnạ cece.
23 N reve tạ vu tạ nạ mɓạlạ. Adama o ndolo she vu sowo mini goon wan,
amma vu ɓolo yi nạ masayan ma inabi ke'en. U ta kamba wu.
24 Vu cuwan ozo o ro o to tono unusu, ama suru e reve tạ nu unusu'u kafu
a yuwaan le uge'etosu. Ozo o ro o tạ lo aza a na aa yuwusan unusu, agba ạ
tsu kpạtu'wạ unusu u le shi, she na a jima lon. 25 Ne ɗa waru ozo o ro o tạ lo
na aa yuwusan isa'ani, waru ama suru e reve tạ nạ ne, waru ozo o ro o tạ lo
a yuwusan isa'ani agba ama ạ tsu reve ne ele shi, she na a jima.

6

1 Ạzạ e Itoni a na ạ ri agbashi a yuwan tsutoni na azagbain e le ulobonu. A
yuwan ne tsạrạ ama a yuwan adanshi a vama ala ạ Ạsulạ wan, waru tsạrạ a
yuwan adanshi a vama adama o uritosu wạ yi wan. 2 Agbashi a na ạ ri ạzạ
e Itoni a na ạ ri na azagbain ạzạ e Itoni, she ạ kuɗạ a yuwaan azagbain e le
tsutoni wan. Amma, agbashi'i ạ dạshi yuwaan le tsugbashi, a na wo o'woi
aza a na ạạ tsurusạ ili adama o ulinga u le'e ạzạ e Itoni a ɗa, ncigata n le n ɗa.
Ạyi ɗa ili i na voo roco, reve waru vu damma ạzạ e Itoni.

Utsuru wa amayun

3 Munlu me epen n ro n ta 'yuwan uritosu u nda, agba uritosu u nda u tu
ulobonu nu ucira o uritosu wạ Yesu Zagbain Zamawawa, waru ele ɗa ikyun
yu ucira wi ili i na vuma aa yuwan a na Ạsulạ a cigai. 4 Za na ritoyi ili i ro
ko'o u 'yạsạn tạ avangaci lon. Waru u ri nu urevu wa amayun shi. Cu'un
vuma ndolo tsu yuwan tạ mạzạngạ a na waa yuwan mawasan mo urevu wi
idanshi'i. Nu u yuwan ne, u tạ tạwạạ nạ mawasan ma na ama a uwa tsurala,
reve waru ama a uwa nlạngi. Reve waru u zuwa le a yuwan adanshi a na ạ
lungusạ ạzạ e le, waru ạ dạnạ nạ majiyan me iwuya ạ tyo ubạtạ wạ ạzạ e le.
5 Ama a nda ạ tạ ni izami ya addama kuci. Ạ ri no okolo a sa'ani shi, waru a
tsu yuwan adanshi a amayun shi. O tsu toni tạ ạdini tsạrạ ạ tsurạ utsuru.
6 Isa'ani ạtsumạ e itoni yạ Ạsulạ oɓolo na ankuri ạtsumạ e ili i na tsu ri nạ
ạyi, ạyi ɗa ạbạjini o utsuru. 7 Ana a matsan ntsu, tsu tạwạạ ni ili ạtsumạ o
uvaɗī shi. Ne ɗa waru woo o'wo nạ tsu kuwạ, tsạạ kạmbạ ni ili shi. 8 Adama
o ndolo, nạ tsu ri ni ilyalya ni itana yu u'otosu, u rawa tạ tso o'wo na asuvu

◊ **5:20** Mat. 18:15-17.

nden. 9 Ozo o ro a ciga tạ oo o'wo ạzạ o utsuru lon, ana a cigai ili i na i ri nạ ạɓulạ a amayun shi, reve ạ riyạ ạtsumạ ạ mạlyungwạ, reve ạ riyạ a maza ma na mạ lungusạ nle na ama o ro. 10 Ili i na i zuwai ạyi ɗa, icigi yi ikebe lon ạyi ɗa ufaru wu cu'un vi iwuya suru. Ozo o ro a lyawa tạ ucawu wo okolo, reve waru ạ tạwạạ aciyele nạ ạtsumolạngu adama a na a cigai ikebe lon.

Bulu ca tạ Timoti ạsalạ

11 Ạvu Timoti aagbashi ạ Ạsulạ a ɗa. Adama o ndolo 'yuwan ciga vu suma iwuya i ndolo suru, waru vu toni ili yạ ạɓulạ, reve vu yuwan ili i sa'ani. Vu yuwan wuma u sa'ani tsạrạ Ạsulạ a uwwa uyo'o wạ wu. Vu roco ucawu wo okolo ni icigi. Vu lyuwa elime nu ulinga wạ wu, waru vu yuwan yi ben. 12 Vu yuwan mpolo n sa'ani, adama o ucawu wo okolo ạ tsu, vu ɓạnạ wuma u babu ukotu u na Ạsulạ a ca nuwu nu ucira. Vu yuwaan tạ ɗe ama ạ ạbundạ adanshi a sa'ani adama a wuma u nda.

13 M ɓolo wu tạ nạ Ạsulạ, za na cayi vuma suru wuma, waru m ɓolo wu tạ nạ Yesu Zamawawa, za na yuwain adanshi a sa'ani ạ mạkạkạn ma Bontu Bilatu, 14 adama vu kuru ili i na u cigai mejege, babu ạshindạ, tsạrạ ozo o ro a yuwan adanshi a vama aci ạ wu wan. Adama o ndolo za lo na wee reme wu nu unusu shi, hali utạwu wạ Yesu Zamawawa.

15 Ạsulạ o to roco Zamawawa diga zuva a mantsa ma na wu ntsayi. Ạsulạ a ɗa goon za na rawai a ciɓala, ạyi ɗa goon za na ri nu ucira suru suru a yuwusan tsugono. Ạyi ɗa Mogono mo ngono, ạyi ɗa Zagbain va azagbain. 16 Ạyi ɗa goon za na ạạ kuwạ shi, waru u tạ pe ạtsumạ e ekan a na vaɗilimạ aa gura rawa zuzu shi. Za lo na e ene niyi ɗe shi, waru babu za na aa gura ene yi. Tsu ca niyi tsugbain babu ukotu waru ucira za vạ yi ɗa babu ukotu. Ami.

17 Vu damma ạzạ o utsuru ạtsumạ o uvaɗi u nda ạ 'yạsạn avangaci wan, waru a zuwa okolo e le e ikebe i le wan. Ikebe yaa jima shi o to koto. Amma a zuwa okolo e le e ekere ạ Ạsulạ za na ri wuma kuci, waru ạyi ɗa waa ca tsu ili i na tsu cigai tsạrạ waru tsu yuwan mạzạngạ. 18 Damma le a yuwan ulinga u sa'ani ni ikebe i le. A yuwan ulinga u sa'ani tapu waru e ne'e ạzạ o ulambu no okolo ạ tạ. Ạ dạnạ ufoɓu u na a kamba aza a na ạ ri nạ ạyi shi ạtsumạ e ili i na ạ Ạsulạ a ca nle. 19 Na a yuwan ne, ne ɗa ạ dạnạ a zuwusaa aciyele utsuru ɗe zuva. Ũ tạ dạnạ ikyun yu usaa ya amayun adama e elime, waru ne ɗa ạạ tsurạ wuma wa amayun ko gogo.

20 Timoti, vu ciga 'yuwan vu guzạ ili i na Ạsulạ a ca nuwu ulobonu. Vu lyawa adanshi o tsulo na aza a na a ciga nuwu shi, adama e ili i na ee ɗesu urevu u le. Cu'un va adanshi o ndolo u tsu tạwạạ Ạsulạ ni ica shi. 21 Ozo o ro a lyawa tạ o ucawu wo okolo e le adama ạ cu'un va adanshi o tsulo o ndolo.

Lyawa isa'ani yạ Ạsulạ i dạnạ oɓolo nạ ạɗu suru.

Mepepelime me ire mạ Bulu ạ tyo yạ Timoti

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

A mantsa ma na Bulu ɗanayi Timoti mepepelime ma nda, u dạnạ tạ ạtsumạ o u'wa wa ali. Mepepelime ma nda u rotso tạ mepepelime ma na dada tsu ɗanaa mawun ma na u cigai. Bulu damma tạ Timoti tạwạ u kạlyuwạ yi pe ạtsumạ o u'wa ali.

Bulu damma tạ Timoti cine wạa guzạ aciyạyi ulobonu, reve u suma mạlyungwạ. U yuwan tạ iroci cine u lobonoi lingi vạ ạɓulạ ạ Kristi dạnạ. U ca tạ Timoti ạsạlạ u lyuwa elime nu uritosu wạ yi wa ama adama e Yesu Kristi.

Ana'an fo za vi Itoni to o mpolo nạ mạlyungwạ. Mepepelime ma nda ma ta kamba ama ạ kuɗạ riyạ ạ mạlyungwạ. Ạsạlạ ạ Bulu ạ tyo yạ Timoti ili i tạ i ɗa ạ tyo e ekere ạ ạzạ e Itoni ana'an.

Ili i na i ri pe ạtsumạ a aatagada a nda

1. Icạsu na avasa adama ạ Timoti (1:1-2)
2. She a uwwa wono adama a Zagbain wan (1:3-18)
3. Cine vuma oo o'wo soja vạ ạɓulạ vạ Kristi (2:1-26)
4. Cine ama oo o'wo a rana vu ukosu (3:1-9)
5. Malya me elime ạtsumạ a amayun (1:10–4:8)
6. Ạsạlạ a vuma lạngạ ni icạsu yu ukosu (4:9-22)

Ucuɗuwu

1 Ạmu ɗa Bulu, aajiya e Yesu Kristi Zamawawa adama a na Ạsulạ a ciga tạ wo o'wo ne. U yuwan tạ ne adama n damma koyan nzuwulai n na Ạsulạ a yuwain a na waa ca za suru wuma e ekere e Yesu Zamawawa.

2 N ta ɗanasaa wu Timoti, macigata ma mawun mạ vạ. Ạsulạ Dada tsu ɗa waru Yesu Zamawawa Zagbain tsu ɗa. Icigi i vạ i ɗa o roco wu isa'ani waru e ene iliyali yạ wu. Waru a lyawa wu vu tsurạ asuvu nden.

Vu lyuwa elime nu ucasu wo okolo

3 Urana na ayin suru, n tsu cuwan tạ nạ ạvu kuci ạtsumạ a avasa ạ vạ. Nnạ maa yuwusan avasa n tsu godyo tạ Ạsulạ adama ạ wu. Ạyi nda ạyi ɗa Ạsulạ a na maa yuwusaan ạgandạ na asuvu a sa'ani, ununa nkaya n vạ n yuwain. 4 N ta ciga me enishe wu waru babu uro, adama a na n cuwan tạ a na vu shoyin na aɓara a mantsa ma na tsu kasai. Nạ tsu ga'asisan waru n tạ zạngạnạ lon. 5 N reve tạ vu tạ nu ucawu wo okolo lon cine mma vạ wu Afiniki ri nạ ạyi nạ cine kaka vạ wu vu ka Loyisi ri fo nạ ạyi. 6 Adama o ndolo n ta dansaa wu vu fạlạ une'e u na Ạsulạ a ca nuwu ana n kuruwạ nuwu ekere. 7 Ạsulạ a ca tsu okolo o wovon shi, agba u ca tsu tạ okolo o ucira, ne e icigi, waru u tsu kambusa tsu tạ tsu guzạ aciyạtsu.

8 Vu damma ozo o ro adama a Zagbain tsu, waru she vu uwwa wovon wi ili i na ama aa damma wan, nnạ vu yuwan ne. Waru she vu wasan mu ạtsumạ a ama adama a na ạ gutsu numu adama ạ Kristi Zamawawa wan. Amma, nu ucira u na Ạsulạ a ca nuwu vu sowo ạtsumạlimạ oɓolo nạ ạmu adama a Alabari a Sa'ani. 9 Ạsulạ a wawa tsu tạ, waru u ɗangwa tsu tạ tsu yuwan nden n wuma wa akiza. Ɗe nu ujimu kafu a yuwan uvaɗi ɗaɗa u foɓo niyi ne. U ciga tạ u roco tsu icigi ni isa'ani yạ yi e ekere e Yesu Zamawawa. U ɗangula tsu o unạ u na tsu yuwain ili i ro i na tsu ntsayi a ɗangula tsu shi. 10 Ạsulạ o utạạ tạ ili i na maa yuwusan adanshi ạ yi a alanga e eteshe, ana

Yesu Zamawawa tạwạ u kuɗai ucira wu ukwạ, reve u roco tsu ure u wuma u na u ri nu ukotu shi. Ạyi ɗa Za vi Iwawi waru Alabari a Sa'ani a ɗaɗa nda.
11 Gogo Ạsulạ a ɗangwa mu tạ n damma ili i nda. U ɗangwa mu tạ mo o'wo aajiya. Reve waru u zuwa mu mo o'wo manlu ma Alabari a Sa'ani. 12 Adama o ndolo a ɗa n ri pa o u'wa wa ali o sowuso ạtsumạlimạ. Amma mu uwwa wono shi, adama a na n reve tạ vuma na n cayi okolo ạ vạ, waru n reve tạ u te geshe ili i na n ca niyi, waru u te geshe le hali mantsa ma na u kạmbại.*
13 Vu guzạ ili i na n rito nuwu wo o'wo iroci yu uritosu u mejege. Waru vu cuwan vu zuwa okolo kpạrạ ubạtạ wạ Yesu Zamawawa, ạvu vu ciga ama adama ạ yi. 14 Vu kạlyuwạ ili i na u ca nuwu ulobonu. Ruhu va Akiza to oɓolo nạ ạtsu, ạyi ɗa waru waa kamba wu vu yuwan ili i nda.
15 Ununa vu revei, ama ạ tsu ạtsumạ e iɗa ya Asiya a 'yuwan tạ na aa kamba mu, hali nạ Fijala nạ Hamajana.
16 N ciga tạ Zagbain roco isa'ani lạngạ ạ tyo ya Onisifara nạ ạzạ o u'wa wạ yi suru adama a na u tsu kạlyuwusạ mu tạ nu u dạshishi numu asuvu ugbamu. Ko na n dạnại o u'wa wa ali u wasan mu shi. 17 Ana u tạwại Roma,† u bungạ tạ ubạtạ suru hali she na we ene numu. 18 Adama o ndolo, n ciga tạ Ạsulazuva o roco yi isa'ani lạngạ o urana u na Kristi Zamawawa ạạ kạmbạ. Waru vu reve tạ Onisifara kamba mu tạ lon ana n dạnại ạtsumạ a Afisu.

2

Soja vạ ạɓulạ e Yesu Zamawawa

1 Gogo mawun ma vạ, vu dạnạ no okolo ugbamu e isa'ani yạ Yesu Zamawawa. 2 Vu uwwa tạ ikaka i vạ, waru ama nạ ạbundạ ạ usu tạ ikaka'a. Gogo, vu ca ama a na a gura soɗuwo mạtsạn ikaka'a adama o rito ozo o ro.
3 Vu ɓolo aci nạ ạmu ạtsumạ ạ ạtsumạlimạ a na moo sowuso, ne ɗa voo o'wo soja vạ ạɓulạ vạ Yesu Zamawawa. 4 Nnạ za ro aa yuwusan ulinga u soja, u tsu yuwisan ulinga u ro shi. Ne ɗa u tsu yo'onoto zagbain vạ yi okolo. 5 Nnạ za ro uwa ala'anlai o uro wi ilaɗi, waa lyuwa aci a ala'anlai'i shi, she nu u kuru wilạ wa ala'anlai e ilaɗi'i. 6 Cimbi na gasai ujuvu cacawu mejege ạyi ɗa waa fara lyuwa ili i na u cu'wạin. 7 Vu yuwan majiyan me ili i na maa dansa. Ạsulazuva a ta kamba wu vu reve ili i nda.
8 A mantsa suru vu cuwan nạ Yesu Zamawawa. A matsan yi tạ diga o ugundo u Mogono Dạwuda waru ạ 'yạsạn yi tạ diga o ukwạ. Ạyi ɗa Alabari a Sa'ani a na maa yuwusan alajiya. 9 Waru adama a na maa dansa Alabari a Sa'ani a nda, ạyi ɗa i zuwai moo sowuso ạtsumạlimạ ạvu ạ nlạ mu na akani vadamma za vu unusu. Amma aa gura zuwaa adanshi ạ Ạsulạ akani shi. 10 N tu ufoɓu n sowo cu'un vạ ạtsumạlimạ suru, nnu u tạ tạwạạ ni iwawi ubạtạ wa ama a na Ạsulạ a ɗangwai o o'wo ạzạ ạ yi, ạvu waru ạ tsurạ tsugbain tsa babu ukotu e ekere e Yesu Zamawawa.
11 Adanshi a nda amayun a ɗa:
Nnạ tsu kuwạ oɓolo nạ ạyi,
tsu ta yuwan wuma waru oɓolo nạ ạyi.
12 Nnạ tsu kaɓa asuvu nạ ạtsumạlimạ,
tsu ta yuwan tsugono oɓolo nạ ạyi.
Nnạ tsu wasan yi,

---

* **1:12** Ure u ro u na vuma a gura tsurạ urevu wi idanshi i na Bulu ɗanai ạyi ɗa “u ta gura geshe ili i na u ca nuwu.” Urevu wi ili i nda ạyi ɗa Zamawawa ca tạ ɗe Bulu ạzạ e Itoni a sa'avu nu ulinga u na waa yuwan, to gogo a na Bulu cigai mạkuwạạ, u tạ nu uzuwu wo okolo a na ulinga u na u farai u ta lyuwa elime adama a na Zamawawa'a na aciyạyi u tạ kạlyuwạ ulinga u ndolo na aciyạyi.

ạyi fo u ta wasan tsu.
13 Nnạ tsu ri nạ ạɓulạ shi,
ạyi u tạ nạ ạɓulạ,
adama a na ạyi waa wasan aciyạyi shi.

Lingi na o soɗuwoyi mạtsạn

14 Vu cuwaan za suru ili i nda, waru vu rono le atsuvu ạtsumạ a ala ạ Ạsulạ a lyawa a yuwusan nlạngi adama a adanshi a nda na adanshi ạ ndeɗe. Cu'un mawasan mo ndolo mạ ri nu urana shi, waru u ta varu aza a na a uwwa nle. 15 Vu yuwan ulinga babu uro adama Ạsulạ o soɗuwo wu mạtsạn. Vo o'wo lingi sa'ani, za na a uwwa wono shi, waru za na aa gura ca ucuɗuwu wa adanshi a amayun. 16 Vu suma mayan ma adanshi a vanvama a na ạ tsu tạwạạ Ạsulạ nạ tsugbain shi. Ili i ndolo i tsu zuwa tạ ama ạ kuɗạ ca Ạsulạ tsugbain. 17 Icu'un ya adanshi a nda a tsu baza tạ vadamma mɓạlạ mu ɗoɗi. Hamanaya nạ Filita ele ɗa iroci ya ama a na aa yuwusan adanshi a nda. 18 Ama a nda a lyawa tạ ure wa amayun, reve ạ kạrạ a dansa a na Ạsulạ ạ 'yạsạn tsu tạ ɗe ạzạ e Itoni ạtsumạ ạ ạkwạkwạ, ne ɗa ạ lungusại ucawu wo okolo a ama o ro. 19 Amma amayun ạ Ạsulạ ạ tạ lo vadamma ikyun yu usaa i na a varai na aatali ạvu e she'en ɗe udammu u nda: "Ạsulazuva e reve tạ aza a na ạ ri ạzạ ạ yi," waru "Aza a na a adansa ạzạ ạ Ạsulazuva a ɗa ạ ri, a suma mayan me ili i wuya suru."

20 O u'wa wu utsuru, itana i na a yuwain nạ zinariya nạ azurufa ɗa ri pe goon shi, amma itana i ro gba shi a yuwan le tạ nạ ɗanga no olo'o. A mantsa mạ ạbuki ma ɗa a tsu yuwan ulinga ni itana yi ikebe, aza a babu ikebe gba shi adama o ulinga wa ana'an nạ nfa'an. 21 Nạ vu kạmbạto ili yu uwuyanu i wuma wạ wu cece, vu to o'wo tana na Ạsulạ aa yuwan nạ ạyi ili i na u cigai. Wuma wạ wu u tạ dạnạ cece, waru vu tạ dạnạ ufoɓu u na Zavu'wa aa yuwan ulinga nạ ạvu ạtsumạ o ulinga u sa'ani suru.

22 Vu suma icigi yi iwuya i tsumuwun suru na yạ tạwạạ nạ mạriyạạ. Amma vu toni ili suru i na yaa zuwa wu vu yuwan ili i na i ri mejege. Vu zami ucawu wo okolo, ni icigi, na asuvu nden, waru vu uwwa uyo'o wu mmalu oɓolo na aza a na ee ɗesu ala ạ Ạsulazuva na asuvu ạ tạ. 23 Waru, n ta dansaa wu, she vo oto aciyạwu ạtsumạ a mawasan ma adanshi o tsulo wan, waru vu ɓolo aciyạwu na aza a na e revei ili shi wan. Ili i nda i tsu sato tạ ama nlạngi. 24 Agbashi ạ Ạsulazuva a ciga a 'yuwan a yuwan mawasan wan, amma e ene iliyali ya ama suru. Waru a gura rito ozo o ro mejege, waru a yuwan ankuri na ama a na ạ ri usạn wu nden. 25 O rito aza a na a wasain amayun na ankuri. Ko Ạsulạ a ta vadala okolo e le, reve ạ ushi amayun. 26 Hali ama o ndolo a fara majiyan ma sa'ani ạvu ạ fạtsạ diga a maza me Mekerenkesu. Adama a na hali n gogo Mekerenkesu mạ guzạ le tạ agbashi, adama u zuwa le a yuwan ili i na u cigai suru.

3

Rana vu ukosu

1 Polo atsuvu ạ wu vu uwwa, ạtsumạlimạ ạ tạ dạnạ lo ạbundạ lon a rana vu ukosu. 2 Ili i na i zuwai ạyi ɗa, ama a ta a ciga aciyele goon, waru o to o'wo ạzạ e icigi ikebe lon. Ạ tạ dạnạ tapu nu uvaɗu ạtsumạ a adanshi, waru ạ dạnạ tapu nu u'yạsạsạn wa avangaci. A mantsa suru ạ tạ dạnạ a lamusaa Ạsulạ. Aa yuwan tsutoni nạ mbara n le shi, waru aa cuwa ili shi. Waru a ta 'yuwan ili yạ Ạsulạ. 3 Oo roco icigi shi, waru aa gura yuwaan o ozo o ro gafura shi. A ta yuwan epen ạ tyo ekere o ozo o ro, aa gura goloɓo aciyele shi. Ạ tạ dạnạ ạzạ e iɓongi babu uyo'o, waru aa zuwa okolo e ili i na i ri ulobonu shi. 4 A ta

wina n'utsạ n le. Ạ tạ dạnạ a yuwusan ili babu majiyan, waru a ta shiwan nu u'yạsạsạn wa avangaci nạ ạ ushiyi ica ye epen. A ta ciga mawwa mo uyo'o wi ili yu uvaɗi o unạ u na aa ciga Ạsulạ. 5 A ta yuwan gashi a ta yuwan ili i na Ạsulạ a cigai, agba aa lyawa ucira wạ Ạsulạ u vadala le shi. Vu suma icu'un ya ama o ndolo.

6 Babu usạn ama a nda a tsu uwa tạ a 'wa ben reve ạ pusạn ạmạci a na ạ ri nu ucira shi na aza a na unusu wa damatosun, na aza a na icigi yi ili yu uvaɗi i zuwai elime ana. 7 A mantsa suru icu'un yạ ạmạci o ndolo ạ tsu kuru tạ uritosu u sa'avu, agba a tsu gura reve amayun shi. 8 Agba munlu n nda a mantsa suru a ta yuwusan nlạngi na amayun cine Yanisu nạ Yambinsu* yuwain nlạngi nạ Musa. Okolo e le ạ tu uwuyanu, waru ucawu wo okolo e le u ri mejege shi. 9 Ạạ tsurạ ulyuwu we elime shi, adama a na za suru te ene tsulo tse le. U fara tạ ne nạ Yanisu nạ Yambinsu.

Bulu damma tạ Timoti ili i na waa yuwan

10 Agba ạvu Timoti, vu reve tạ ili i na n ritoi, waru vu reve tạ cine n yuwain nden mu uvaɗi n vạ. A wuma u vạ vu reve tạ ili i na n dạnại e izami. Vu reve tạ nu ucawu wo okolo u vạ nạ cine n jimai na ankuri. Vu reve tạ icigi i vạ nạ cine n kaɓai asuvu. 11 Vu reve tạ ạbundạ ạ mạlyungwạ ma na n sowoi waru vu reve tạ ạbundạ ạ ạtsumạlimạ a na n sowoi. Vu tạ nu urevu u mạlyungwạ ma na n sowoi suru ạtsumạ a Antakiya, ni Ikoniya, waru nạ Lisitira, ạvu gba Zagbain utạạ mu ạtsumạ e le suru. ◊ 12 Ili i nda amayun a ɗa: vuma suru na cigai u yuwan wuma hali u yo'onoto Ạsulạ okolo ạtsumạ e Yesu Zamawawa u to sowo ạtsumạlimạ ạ mạlyungwạ. 13 Amma ạzạ e iwuya no oboci ạ tạ tsurạ ulyuwu we elime. Ạ tạ ri n yuwusan ozo o ro ugbozu, waru ozo o ro ạ tạ ri n yuwusan le ugbozu. 14 Amma vu 'yuwan vu ciga vo o'wo za vu ucawu wo okolo wa amayun ạ tyo e ili i na munlu mạ wu n rito nuwu. Vu reve tạ a na uritosu u le amayun a ɗa, adama a na vu reve tạ munlu mạ wu waru vu soɗuwo le tạ mạtsạn. 15 Diga a mantsa ma na vu dạnại mereɓu o rito wu tạ Adanshi ạ Ạsulạ. Ạyi ɗa u ca nuwu ugbozu u na vu ushiyi iwawi. Iwawi'i u tạwạ tạ o ure wu ucasu wo okolo wa amayun yạ Yesu Zamawawa. 16 Suru iɗana ạtsumạ a Adanshi ạ Ạsulạ† o utạ tạ diga o unạ wạ Ạsulạ, waru adanshi'i ạ tạ nu ucira u na woo ritosu ili i na i ri amayun, waru u zuwa tsu tsu reve ili i na i ri mejege shi a wuma u tsu. Adanshi ạ Ạsulạ a nda u ta lapulusa nden m babu ulobonu u na tsaa yuwusan, waru u to ritosu tsu tsu yuwan ili i sa'ani. 17 Tsunda tsa ɗa Ạsulạ o foɓo ntsu adama e ili suru, adama tsu tsurại ili suru na aa zuwa tsu tsu yuwan ili i sa'ani i na Ạsulạ a ciga ntsu tsu yuwan.

4

1 Vu reve na urana u ro Yesu Zamawawa te ge'eto vaɗilimạ suru na ri wuma, waru u te ge'eto ạkwạkwạ suru. Ili i nda i to o'wo a mantsa ma na u tạwại adama u teme tsugono tsạ yi. Gogo, n tạ mishin ạ mạkạkạn mạ Ạsulạ nạ ạ mạkạkạn mạ Yesu Zamawawa, waru n ta dansaa wu 2 vu yuwan alajiya a adanshi ạ Ạsulạ. Vu 'yuwan ciga vu dạnạ a yuwusan ne ko nạ mantsa, ko babu mantsa. Vu ciga vu 'yuwan vu yuwaan ạzạ ạ wu ulapulu nu uritosu u sa'ani. Uritosu'u u roco le unusu u le, waru u dạshi ca le ugbamu wa asuvu. Vu yuwan ili i ndolo na ankuri. 3 Vu yuwan ne adama a na mantsa mạ tạ lo ạ tạwạ a na ama oo polo atsuvu a uwwa uritosu u sa'ani shi. Ili i na a cigai adama a aciyele a ɗa goon oo toni, waru a ta zami munlu n na maa damma

* **3:8** "Yanisu nạ Yambinsu" Alabari a aza a Isra'ila a damma tạ a na Yanisu nạ mawun mạ ạnạwu mạ yi Yambinsu ele oboci a Firi'awuna a ɗa a na ạ shi a cigai a putsaa Musa nu ulinga wạ yi (Mtạ. 7:11). Ala e le ạ pe ạtsumạ a Nzuwulai mu Ufaru shi. ◊ **3:11** Ajy. 14:1-28.

le ili i na a cigai a uwwa. 4 Ama a nda a ta 'yuwan amayun, waru o to toni
uritosu wa alabari o ro. 5 Suru nạ ne vu yuwan majiyan ma sa'ani ạtsumạ e
ili suru. She vu uwwa wovon u na voo sowo ạtsumạlimạ adama a Zagbain
wan. Vu yuwan ulinga u na vạạ tạwạạ na ama ubạtạ wạ Kristi Zamawawa,
ne ɗa voo koto ulinga u na Ạsulạ a ca nuwu.

Ukosu wi idanshi wạ Bulu

6 Ạmu gba ạ tạ tsusun wuma u vạ tsạ kucci ạ tyo e ekere ạ Ạsulạ. Waru
mantsa ma na mạạ kuwạ ma yuwan tạ zuzu. ◊ 7 N yuwan tạ mpolo n wuma
ulobonu, n koto tạ iladī, waru n guzạ tạ amayun. 8 Gogo nda gba babu usạn
n tạ tsurạ une'e wi iliyinkapa. Zagbain ta ca mu ookokolo† ạ nden mạ ạɓulạ.
Adama a na Zagbain za vu uge'etosu za vạ ạɓulạ ɗa, ạyi ɗa i zuwai waa ca mu
ookokolo ạ ạbajini o urana u na wạạ kạmbạ ạtsumạ o uvadī. Agba iliyinkapa
i nda wạạ dạnạ adama ạ vạ goon shi, amma ạ tyo a ama a na a zuwai esu o
ukạmbu u tsugbain tsạ yi.

9 Vu yuwan ankuri vu tạwạ gogo. 10 Dima kạrạ tạ u lyawa mu adama a na
u cigai ili yu uvadī. Reve u kạrạ ạ tyo Tasalonika. Waru Karaka kạrạ tạ ạ tyo
Galatiya, Titu gba shi kạrạ tạ ạ tyo Dalamatiya. 11 Luka ɗa ri pa oɓolo nạ ạmu
goon. Nnạ vạạ tạwạ pa ubạtạ u nda, vu tạwạ nạ Marku oɓolo nạ ạvu adama
u kamba mu. 12 N lyungu tạ Tikiku ạ tyo Afisu. 13 Nnạ vạạ tạwạ, vu cuwan
vu tạwạạ mu nu utugu wu utạnu u na n lyawai ya Kabu ạtsumạ a Taruwasa.
Waru vu tạwạạ mu na atagada ạ vạ, waru vi icina vu tạwạạ mu nạ ạvu'un ạ
tạ ạ tạ ạ vạ wan.

14 Iskandari maruma ma ɗa mạ dạnại. Vuma nda yuwaan mu tạ iwuya
lon, agba Zagbain te ge'eto yi adama e ili i na u yuwain. 15 Vu yuwan ugbozu
nạ ạyi, adama a na u yuwan tạ nlạngi ni ili i na tsu dammai suru.

16 Ko za dạnạ oɓolo nạ ạmu shi a mantsa mo ufaru ma na ạ 'yạwại nạ ạmu
ubạtạ wu za vu uge'etosu. Ama suru a suma mu tạ. N zuwa tạ okolo ee kecee
le unusu u ndolo o unạ u nda shi. 17 Agba Zagbain dạnạ tạ oɓolo nạ ạmu,
reve u ca mu okolo ugbamu, adama n yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani ubạtạ
u na Atakpaci oo poloo mu atsuvu. Ạvu Zagbain wawa mu a na n shi ạ kuwạ.
18 Ee, ne ɗa Zagbain oo utạạ mu ạtsumạ e iwuya suru, waru u tạ tạwạ nạ ạmu
gbaga o tsugono tsa zuva tsạ yi. Lyawa tsugbain tsạ dạnạ e ekere ạ Ạsulạ
babu ukotu. Ami.

Icạsu yạ Bulu yu ukosu

19 Vu cạsạạ mu Birisika nạ Akila na aza a na ạ ri pe ạtsumạ o u'wa wa
Onisifara. 20 Arasata buwa tạ pe ạtsumạ ạ Korinti. Waru n lyawa tạ Tarafima
a Milita ubanakun.

21 Vu jikạ, vu tạwạ ubạtạ u vạ kafu mantsa mo utạnu. Waru Awubulu te
icạsu yạ wu, ne ɗa waru Budi nạ Lina nạ Kaludiya ạ ri e icạsu yạ wu, hali nạ
ạzạ ạ tsu ạzạ e Itoni suru ali nạ ạmạci.

22 N te ipati Zagbain dạnạ oɓolo nạ wuma wạ wu. Waru isa'ani yi Zagbain
i dạnạ oɓolo nạ ạɗu suru.

◊ **4:6** Mkc. 28:7.

Mepepelime mą Bulu ą tyo yą
Titu

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

Titu kamba tą Bulu aajiya ątsumą o ulinga wą yi. Bulu ɗana tą mepepelime ma nda ą tyo yą Titu adama a na u shi tą u buwa ątsumą ą lyuci gbain va Karita, ąyi gba Bulu lyuwa tą elime ną mmalu.

Bulu yuwan tą adanshi cine wu ntsayi ązą e Itoni e Yesu a yuwan wuma u le. Waru u yuwaan tą moɓolo suru adanshi aza a na ą ri pe ątsumą ą ąą'isą ązą e Itoni.

Ną vu ri zagbain ątsumą ą ąą'isą ązą e Itoni, ko aabara, ko makuci ma ɗa vu ri, ko ulobo u ɗa vu ri ko ka, vu tą tsurą uritosu u sa'ani adama ą wu ątsumą a aatagada a nda.

Ili i na i ri pe ątsumą a aatagada a nda

1. Icąsu na avasa ą tyo yą Titu (1:1-4)
2. Wilą adama a azagbain ą ąą'isą ązą e Itoni (1:5-16)
3. Wilą adama a ama ą ąą'isą (2:1–3:11)
4. Ąsąlą ni icąsu yu ukosu (3:12-15)

Ucuɗuwu

1 Ąmu ɗa Bulu aagbashi ą Ąsulą, waru ąmu aajiya e Yesu Kristi Zamawawa ɗa. Ąsulą ą lyungu mu tą tsąrą n tąwąą nu ucawu wo okolo e ekere a aza a na u ɗangwai. Waru u lyungu mu tą tsąrą n rito le e reve amayun a na oo rocosu le ununa aa yuwan nden n sa'ani nu ununa Ąsulą aa yuwan mąząngą ne ele. 2 Amayun a nda a ta ca le uzuwu wo okolo a wuma u babu ukotu, za na Ąsulą a yuwaan nle nzuwulai kafu u yuwan uvaɗi, waru waa yuwan epen shi. 3 Gogo mantsa ma na ma ntsayi ma ɗa, u rocoi Alabari a Sa'ani'i, waru tsu damma tą za suru. Nu udammu wą Ąsulą Za vi Iwawi i tsu i ɗa a zuwa numu n yuwaan yi ulinga u nda.

4 N ta ɗanasaa wu mepepelime ma nda, Titu, mawun ma amayun mą vą ątsumą o ucawu wo okolo a na tsu ri ną ąyi. Lyawa Ąsulą Dada ną Yesu Zamawawa tsu ca wu isa'ani na asuvu nden.

Ulinga wą Titu ątsumą a Karita

5 N lyawa wu tą ątsumą e iɗa ya Karita,† tsąrą vu koso ulinga u tsu u na u ri ɗe, waru tsąrą vu ɗangula azagbain† ątsumą ą ą'isą ą ązą e Itoni ątsumą e ilyuci suru ununa n damma nuwu. 6 Zagbain suru u ciga u 'yuwan wo o'wo vuma na ama a yuwan majiyan ma sa'ani a aci ą yi adama a na u yuwain nden n sa'ani. U ciga u 'yuwan u dąną vali vu ka tą. Waru muwun mą yi moo o'wo ązą e Itoni ą ąɓulą, aza a na aa yuwusan nden mu uwuyanu shi, waru aza a na ą ri na aciyogbamu shi. 7 Ne ɗa waru zagbain u ciga u 'yuwan u yuwan wuma u sa'ani adama o ulinga wą Ąsulą u na waa yuwusan. U dąną za vu ugbawu wan, waru u dąną za vu upan babu usąn wan. U ciga u 'yuwan u dąną osoowi wan.* She u dąną za vu ulungusu wan. She wo o'wo za vi icigi yi ikebe lon wan. 8 U ciga u 'yuwan u kąlyuwą omocin a na ąą tąwusą o u'wa wą yi ulobonu, u ciga ili i na i ri ulobonu suru. U ciga u 'yuwan u dąną nu ugbozu, waru u dąną za vą ąɓulą. Wuma wą yi u dąną cece a na woo

* **1:7** A mantsa mą ndeɗe aza a Isra'ila o tsu sowo tą mąrą gashi ągumą a ɗa, ną ą ri ubanakun. Waru, o tsu sowo tą wa'a na aa lyuwusa ilyalya. Amma a mantsa mą tsu tsaa gura sowo wa'a ąvu tsu lyawa shi, adama o ndolo u ta la'a ulobonu tsu rito sowo mąrą wan, ko ke'en.

yo'onoto Ạsulạ okolo, waru u gura guzạ aciyạyi ulobonu. 9 U ciga u 'yuwan u guzạ uritosu wa adanshi a amayun. Reve u yuwan ulinga nu uritosu'u u kamba ama, waru u lapula aza a na a yuwusan mawasan na adanshi ạ Ạsulạ.

10 Ne ɗa wạạ dạnạ adama a na ama o ro o tạ lo aza a na a yuwusan mawasan nu uritosu wa amayun. Ama a nda a tsu yuwusan tạ adanshi a vama, reve waru ạ lulumusạ ama. Ạtsumạ ạ munlu n ndolo ozo o ro nạ ạbundạ ạ tạ pe ạtsumạ a aza a na a dammai she na a paɗa vuma suru uryumbu. Ama a nda ele ɗa a la'ai adanshi a vanvama. 11 I ciga i 'yuwan i ɓara ama o ndolo nạ cu'un va adanshi o ndolo. A vadala tạ ɗe 'wa diga o uritosu wa amayun nạ cu'un vu uritosu u vama u ndolo. A yuwan tạ ili i ndolo suru tsạrạ ạ tsurạ ikebe o ure u vama. 12 Hali vuma tạ ạtsumạ a aza a Karita za na ri za yindi yuwan tạ adanshi adama e icu'un ya ama o ndolo, u damma, “Ama a Karita suru ạzạ e epen a ɗa, nạ nlyayi, orogo, na aliwi.” 13 Amayun a ɗa. I ɓara le nu ucira tsạrạ a zuwa le a yuwan ucira ạtsumạ e Itoni. 14 Waru a 'yuwan a ciga a lyawa mazuwa ma atsuvu a alabari a aza a Isra'ila, waru she a zuwa atsuvu e le a adanshi a ama a na a lyawai amayun wan.

15 Ili suru e ekere a aza a na okolo e le ạ ri cece ạ tạ cece. Agba e ekere a aza a na ạ ri no okolo e iwuya, ili suru ili yi idaba i ɗa ni ili i na ạạ usu shi, adama a na okolo e le na asuvu e le a buwa ulobonu shi. 16 Icu'un ya ama o ndolo ạ tạ kạlyuwusạ gashi e reve tạ Ạsulạ, agba a wasan yi tạ ununa aa yuwusan wuma u le. Aza a tsu uwwa adanshi shi ɗa, waru a tsu yuwan ili yạ ạɓulạ shi. Ama suru a suma le tạ adama e ili yi idaba i na aa yuwusan.

2

Ili i na voo rito

1 Agba ạvu, vu damma ạzạ e Itoni a yuwan cu'un wuma na rotsoi uritosu u sa'ani. 2 Vu rito mbara ạ guzạ aciyele, adama ạ tsurạ tsugbain waru ạ dạnạ nu ugbozu. A ciga a 'yuwan ạ dạnạ nu ucawu wo okolo lon, waru ạ dạnạ ni icigi lon na ankuri.

3 Ne ɗa waru, vu rito ạmạci a na a paɗuwai esu a yuwan nden n sa'ani n na mu ntsayi aza a na oo tono Zagbain. She ạ kạrạ a yuwusan idami yạ ạzạ e le ạtsumạ ạ lyuci wan, waru she o o'wo ososowi wan. Na a yuwan ne, oo to rito akapi ạ ạmạci ili i na i ri ulobonu. 4 A ciga a 'yuwan o rito ạmạci a wawa'a a ciga ali e le nạ muwun n le. 5 O rito le a yuwan nden n sa'ani nu ugbozu. Waru o rito le cine ạạ kạlyuwạ 'wa le ulobonu, waru a yuwan ili i sa'ani. O rito le ununa aa yuwan ntoniloi na ali e le ulobonu. Ne ɗa aa yuwan ạvu ạ kuɗạ tạwạạ Adanshi ạ Ạsulạ ni ili i wono.

6 Ne ɗa waru, vu damma olobo ạ dạnạ nu ugbozu ạtsumạ e ili i na aa yuwusan suru. 7 Ạvu na a aciyạwu vu ciga vu 'yuwan vo o'wo iroci ye'e le a mayan me isa'ani ạtsumạ e ili suru. Ạtsumạ e ili i na vaa yuwan suru, lyawa vu roco wuma u sa'ani nu usapu wa aci ạtsumạ o uritosu wạ wu. 8 Lyawa uritosu wạ wu wo o'wo mejege adama ạ tsurạ za na aa yuwan adanshi o ro a aci ạ yi wan. Ne ɗa aza a na a cigai a yuwan mawasan a uwwa wono, adama a na ạạ tsurạ ili i wuya i na aa yuwan adanshi a aci ạ tsu shi.

9 Na agbashi a ciga a 'yuwan a yuwan ntoniloi na azagbain e le, waru na a ciga a 'yuwaan a yuwaan le ili i na yoo yo'onoto le asuvu. She a yuwaan le adanshi nu ugbawu ko a yuwan le wivu wan. 10 Agba a ciga a 'yuwan o o'wo ama a sa'ani a na oo soɗuwo mạtsạn. Ne ɗa oo o'woto uritosu wạ Ạsulạ Za vi Iwawi i tsu maluwa o ure suru.

11 U to o'wo ne tsunda, adama a na Ạsulạ o roco tạ ama suru isa'ani yạ yi tsạrạ ạ tsurạ iwawi. 12 Isa'ani yạ Ạsulạ i roco tsu tạ tsu vadala diga ạ nden m babu Ạsulạ ạvu waru tsu lyawa ure wi ili i na tsaa ciga u yo'onoto tsu okolo.

Uvaɗi u nda u tạ ni iwuya, tsu dạnuyi pe nu uguzu wa aci. Waru nạ tsu ciga tsu 'yuwan tsu dạnuyi na ala a sa'ani nu ucawu wa aci e ekere ạ Ạsulạ. 13 Ne ɗa waru, tsu tạ kạlyuwusạ urana u sa'ani u Mogono mạ Ạsulạ nạ Za vi Iwawi i tsu, za na ạyi ɗa Zagbain Yesu Zamawawa. O urana u ndolo Zamawawa tạ tạwạ nạ tsugbain tsạ yi suru. 14 U kuwạ tạ adama u wawa tsu diga o unusu suru, waru tsạrạ u kạmbạto tsu cece. Waru u ca tạ aciyạyi tsạrạ u kạmbạto tsu ama ạ yi, adama tsu kạmbạ a mayan me isa'ani suru suru.

15 Ciga 'yuwan vu ritosu ili i nda, reve waru vu damma ama ạ wu o toni le. Ciga 'yuwan vu ɓarasa le ubạtạ u na a nusain. Vu tạ nu ucira u na vaa yuwan ne, adama o ndolo she vu lyawa nanza kạmbạto wu mawun wan, waru she vu lyawa nanza kuɗạ ạ kuru ili i na vu dammai wan.

3

Yuwan ili i na i ri ulobonu

1 Vu damma ama ạ wu a yuwan tsutoni nạ ngono, na azagbain a gwamnati. Ama ạ wu waru ạ dạnạ nạ ntoniloi, reve waru ạ dạnạ ufoɓu kuci na aa yuwan ili i na i ri ulobonu. 2 Na a 'yuwan a ciga a yuwan adanshi e iwuya a aci a vuma ro wan, waru a ciga a 'yuwan a lyawa nwasanlai. Na a yuwan ne, ạ tạ dạnạ no okolo nven reve waru a ca ama suru tsugbain tsa amayun.

3 Ɗe nu ufaru, tsu dạnạ tạ nạ tsulo nu ulambu wu ntoniloi. Ạ lulumạ tsu tạ ɗe, ạvu tso o'wo agbashi e icigi yi iwuya nạ mawwa mo uyo'o me iwuya. Reve wuma u tsu u dạnạ ni iwuya lon nạ tsushu'un. Waru tsu 'yuwan tạ ama o ro, reve ele fo a 'yuwan tsu.

4 Agba ạyi Ạsulạ, za na ạyi ɗa Za vi Iwawi i tsu, u roco tsu tạ isa'ani ni icigi yạ yi. 5 U wawa tsu tạ adama a na we enei iliyali i tsu, agba adama e ili i sa'ani i na tsu yuwain ɗa shi. Wu zạ'wạ tạ unusu u tsu ạvu u ca tsu wuma u sa'avu ạtsumạ ạ Ruhu va Akiza. 6 Ạsulạ ạ tsuwạạn tsu tạ Ruhu vạ yi pere adama e ili i na Yesu Zamawawa yuwaan ntsu. 7 U kạmbạto tsu tạ aza a babu unusu adama ạ ạbạjini e isa'ani i na u yuwaan ntsu. Waru ạtsu gogo tsu reve tạ tsu tạ tsurạ wuma u babu ukotu. 8 Ili i na n dammai nda suru amayun a ɗa. N ciga wu tạ vu yuwusan ne tsạrạ aza a na a cayi Ạsulạ okolo a yuwan ugbozu a yuwan ili i sa'ani mantsa suru. Ili i nda ạ tu ulobonu waru ạ tạ nu urana o ukere wạ koyan.

9 She i uwa mawasan me pere adama a nkaya wan. She i uwa nlạngi nạ mawasan adama o tsutoni tsạ Wilạ wa aza a Isra'ila wan. Icu'un yi ili i nda suru ạ ri nu urana shi, waru mantsa ma ɗa ạ tsu lungusạ. 10 Nạ za ro to mpolo u tạwạạ ɗu nạ wukasu, i ciga i 'yuwan i ɓara yi tsuɓari tsu ufaru, nu u dạshiyisạ a yuwaan yi tsuɓari tse ire. Nạ wu uwwa shi, she ili i ro i dạshi ɓolo ɗu nạ cu'un vuma ndolo wan. 11 Icu'un ya ama o ndolo a lyawa tạ amayun. Ama'a a ta yuwusan unusu, reve waru o kototo aciyele adama e ili i na aa yuwusan.

Icạsu yu ukosu yạ Bulu

12 N te ifoɓi n lyunguwạ ɗu nạ Aritima ko Tikiku. Nạ vuma tạ ạtsumạ e le u rawa, vu yuwan ạtyo a na vaa yuwan tsạrạ vu cina mu a Nikafoli. Ili i na i zuwai ạyi ɗa n ɗangwa tạ n dạnu ɗe mantsa mo utạnu. 13 Vu yuwan ạtyo a na vaa yuwan tsạrạ vu kamba Zina, za vu urevu wu uge'etosu wa adanshi, nạ Apolo ạtsumạ a mmalu n le. Vu kamba le ni ili i na a cigai suru. 14 Ạzạ e Itoni a zami ulinga u sa'ani na a ciga a 'yuwan, waru a kamba ozo o ro aza a na a cigai ikambi. Ili i na i zuwai ạyi ɗa adama ama ạ tsu a yuwan nden me pere a wuma u le wan.

15 Ama suru pa nda a̱ ta̱ ca̱sa̱sa̱ wu. Waru vu yuwan ankuri vu ca̱sa̱a̱ mu
a̱za̱ e Itoni suru aza a na a ciga ntsu.
Lyawa isa'ani ya̱ A̱sula̱ i da̱na̱ oɓolo na̱ a̱ɗu suru.

Mepepelime mạ Bulu ạ tyo yạ Filimon

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

A mantsa ma na Bulu aajiya a ɗanai mepepelime ma nda, u dạnạ tạ o u'wa wa ali adama a na u toniyi Yesu. U ɗana tạ mepepelime'e ạ tyo o toni vạ Yesu na ạ tsu ɗe Filimon.

Bulu nạ Filimon n'utsạ n ɗa n dạnại kafu a zuwa Bulu o u'wa wa ali. Filimon za vu utsuru ɗa dạnại waru u dạnạ tạ na agbashi. Aagbashi a na ạ tsu ɗe Unisima a suma tạ e ekere ạ Filimon. Reve wo o'wo Unisima o o'wo tạ a kambusa Bulu ạyi ạtsumạ o u'wa wa ali, reve wo o'wo toni vạ Yesu adama a adanshi ạ Bulu. Gogo Bulu ciga tạ Unisima kạmbạ ubạtạ wu zavu'wa vạ yi Filimon. Bulu waru u ciga tạ Filimon ushi aagbashi a na ạ kạmbại o ure u na wuntsayi na wạạ tạwạạ Yesu nạ tsugbain.

Mepepelime ma nda ma yuwan tạ uritosu u mayan ma gafura. Waru u rito tạ cine zagbain vạ ạzạ e Itoni aa yuwan ulinga wạ yi tsa vuma na kạɗạtoi aciyạyi, vuma na fara yuwain ili i mejege kafu u damma ozo o ro cine aa yuwan wuma u le.

Ili i na i ri pe ạtsumạ a aatagada a nda

1. Icạsu ạ tyo yạ Filimon (1-3)
2. Bulu yuwain adanshi o unạ wạ Unisima ạ tyo yạ Filimon (4-22)
3. Icạsu yu ukosu na avasa (23-25)

1 Mepepelime ma nda yạ'ạ vạ ɗa wu utại, ạmu Bulu, nạ Timoti zawa'a tsu. N tạ o u'wa wa ali adama a na maa yuwusan alajiya a Alabari a Sa'ani e Yesu Kristi Zamawawa.

N ta ɗanasaa Filimon i'utsạ yu ulinga i tsu, waru tsu ciga yi tạ lon. 2 Waru n ta ɗanasaa fo zawa'a tsu vu ka Awufiya, waru n tạ fo a ɗanasaa Arikibu, soja vu Zagbain za tsu ạtsumạ o ulinga oɓolo nạ ạtsu. N tạ fo a ɗanasaa ạzạ e Itoni a na oo ɓolotosu o u'wa wạ wu.

3 M pati tạ Ạsulạ Dada tsu nạ Zagbain Yesu Zamawawa o roco ɗu isa'ani i le, reve ạ tạwạạ ɗu nạ nden mo okolo.

Ugodyusho wạ Bulu na avasa ạ yi

4 Filimon, nnạ maa yuwusan avasa adama ạ wu, n tsu godyo tạ Ạsulạ kuci. 5 N tsu yuwan tạ ne o unạ u na n ta uwwusa a na vu cayi Zagbain Yesu okolo ạ wu suru suru, waru vu ciga tạ ama ạ Ạsulạ suru. 6 N ta yuwusan avasa ucawu wo okolo u na u ɓolo nuwu nạ ạzạ ạ wu u lyuwa elime a na vu peɗei ili i sa'ani i na Ạsulạ a ca ntsu. Lyawa wo o'wo ne adama Yesu Zamawawa tsurạ ica. 7 Icigi i na vu cigai ama ạ Ạsulạ u ca mu tạ mạzạngạ mạ ạbundạ nu ugbamu wa asuvu. Ạvu, zawa'a vạ, vu tạwạạ tạ ama ạ Ạsulạ nạ ạbundạ wivuwun u sa'ani.

Ipati yạ Bulu o unạ wạ Unisima

8 Adama e ili i sa'ani i na vaa yuwusan n ta pati wu ili i ro. Ạtsumạ a ala e Yesu Zamawawa n shi ta yuwaan wu idanshi yu ume e ili i na yi ntsayi vu yuwan, amma maa yuwan ne shi. 9 Agba, o unạ u na tsu cigalai, n ta pati wu vu yuwan ili i nda. Gogo, ạmu i'utsạ yạ wu, Bulu, n ta yuwusan adanshi, za na ri aabara waru n ri o u'wa wa ali adama e Yesu Zamawawa.

10 Ili i na maa patishi ạyi ɗa: vu roco Unisima isa'ani. Gogo nda wo o'wo tạ mawun mạ vạ adama a na wo o'wo tạ za vi Itoni ạmu pa o u'wa wa ali. 11 Ɗe

ạcạpạ u shi nu urana e ekere ạ wu shi. Gogo gba u tạ nu urana e ekere ạ tsu ra. 12 N tạ kạmbuwạ yi yạ'ạ wu, okolo ạ vạ o to oɓolo nạ ạyi lon.
13 N tạ pa o u'wa wa ali adama a alajiya a Alabari a Sa'ani, n shi tạ n ciga m kpada yi pa adama u yuwaan mu ulinga u na vu shi a yuwaan mu. 14 Agba n ciga n yuwan ili i ro ne tsundolo shi, she nạ vu usu. Waru n ciga m gbagba wu shi, she nạ vu ciga na asuvu ạ wu.
15 U ta gura wo o'wo ili i na i shi i zuwai u lyawa nuwu a mantsa me ke'en ạyi ɗa, adama u tạwạ u dạnu nạ ạvu suru suru. 16 Gogo u buwa aagbashi shi, amma u la'a tạ aagbashi, waru wo o'wo tạ vadamma zawa'a tsu macigata. N ciga yi tạ lon, ạvu waru gogo she vu la'a ciga yi. Vu ciga yi ana aagbashi waru vu ciga yi ana mawun mạ ạnạwu ạtsumạ e Itoni yi Zagbain.
17 Gogo nda nạ vu tara mu tạ ana za na tsaa yuwusan ulinga u tạ, cạsạ yi cine vạạ cạsạ mu, vu raba yi nạ cu'un vi irabu i na vaa yuwaan mu nạ n tạwạ yạ'ạ wu. 18 Nu u nusaan wu tạ e ili i ro, ko nạ vu to tono yi ili i ro, n ta tsupa wu.
19 Ạmu ɗa Bulu waru ne ekere ạ vạ a ɗa n ɗanai idanshi i nda, “N ta tsupa.” Koto n yuwan adanshi a nda shi waru maa yuwan shi, n to tono wu ili nạ ạbundạ adama a na n kamba wu tạ vu tsurạ wuma u sa'avu! 20 Zawa'a vạ, vu yuwan ankuri vu yuwan ili i na n dammai nda, vu yuwaan yi gashi vu ta yuwusaan Yesu Zagbain ạgạndạ. U tạ dạshi zuwa mu ugbamu wa asuvu ạtsumạ e Itoni yạ Yesu. 21 Ko gogo ạmu a maɗana ma adanshi ma nda n ta zuwusa okolo vu ta yuwan ili i na n dammai, hali waru vu ta yuwan ili i na i la'ai ne! 22 Vu foɓoo mu aasula o omocin, adama a na n ta zuwusa okolo Ạsulạ ạ tạ usu avasa ạ ɗu a lyawa mu n kạmbạ ubạtạ u ɗu go'o.

Icạsu yạ Bulu yu ukosu

23 Abafara tạ lyungusạạ wu icạsu. Ạyi fo u tạ pa o u'wa wa ali oɓolo nạ ạmu adama e itoni yạ Yesu Zamawawa. 24 Aza a na tsaa yuwusan ulinga oɓolo, Marku nạ Arista, nạ Dima, nạ Luka, ạ tạ cạsạsạ wu fo.
25 Lyawa isa'ani yạ Yesu Zagbain wo o'wo oɓolo na asuvu ạ wu.

Mepepelime ạ tyo ya Mmaci ma Ibrahim

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

Tsu reve vuma na ɗanai mepepelime ma nda shi. U ta gura wo o'wo Bulu aajiya a ɗa ɗana niyi. Tsu reve tạ u tạ pe ạtsumạ a Adanshi ạ Ạsulạ adama o uritosu u na u ri nạ ạyi cu'un vu uritosu u na u ri pe ạtsumạ a Adanshi ạ Ạsulạ ɗa. Waru nu ujimu azagbain ạ ạạ'isạ ạ usu yi tạ fo ạtsumạ a Aatagada ạ Ạsulạ. Za na ɗanai aatagada'a u cuɗuwa tạ cine mayan mạ ạgạndạ ma aza a Isra'ila mo o'woi iroci yạ ạgạndạ ya amayun a na ri pe ạtsumạ a Zamawawa.

Za na ɗanai mepepelime ma nda ma damma tạ ạzạ e ɗesununạ cine Yesu ri nạ ạɓulạ. Yesu la'a tạ nlingata mạ Ạsulạ suru. Waru u la'a tạ amạsulạ, waru u la'a tạ Musa. Ạyi ɗa ganu gbain na ri ukạlạmu shi waru koto u yuwan unusu shi ko ke'en, waru a na u cayi wuma wạ yi u ca tạ kucci adama o unusu o unạ u mantsa suru. Ana u kuwại ạvu u kạmbạ wuma u kpạtu'wạ tạ ure adama ama ạ tsurạ ure u na a rawa ubạtạ wạ Ạsulạ.

E ekere a ama a na e revei adama ạ kucci ạtsumạ ạ ạdini, aatagada a Mmaci ma Ibrahim ạ tạ nu uritosu wu ucira. Yesu Zamawawa zuwa tạ kucci suru wo o'wo ili ye pere. Amma gogo ucawu wo okolo ạtsumạ ạ yi ạyi ɗa ili i na i kpạtu'wạyi ama ure ạ tyo ubạtạ wạ Ạsulạ.

Ili i na i ri pe ạtsumạ a aatagada a nda

1. Tsugbain tsa Mawun mạ Ạsulạ (1:1-4)
2. Yesu la'a tạ nlingata mạ Ạsulạ suru suru (1:5–2:18)
3. Yesu la'a tạ Musa nạ Josuwa (3:1–4:13)
4. Yesu ɗa Ganu Gbain (4:14–7:28)
5. Yesu tạwạạ tạ nạ nzuwulai n na n la'ai ulobonu (8:1–9:22)
6. Kucci vạ Yesu u tạ u ɗa waru ạyi ɗa ne (9:23–10:31)
7. Ama ạ Ạsulạ a na ạ dạnại nu ucawu wo okolo (11:1-40)
8. Vu toni iroci yạ Yesu Zamawawa (12:1–13:19)
9. Avasa o ukosu ni icạsu (13:20-25)

Yesu Zamawawa Mawun mạ Ạsulạ ma ɗa

1 De nu ufaru, Ạsulạ a yuwusaan tạ nkaya n tsu adanshi o unạ wa amạsulạ nạ re koko'o. 2 Amma a mantsa mo ukosu ma nda, Ạsulạ a yuwan tạ adanshi nạ ạtsu e ekere a Mawun mạ yi. Ạsulạ a yuwan tạ uvaɗi ni ili i na i ri pe ạtsumạ ạ yi suru e ekere ạ yi. Ạyi ɗa Ạsulạ a ɗangwai wo o'wo za vi ili suru. 3 Mawu'un u roco tạ ekan adama a tsugbain tsạ Ạsulạ, u rotso tạ Ạsulạ foyi. U zuwa tạ ili i lyuwa elime nu ucira wi ikaka yạ yi. Ana Mawu'un u kạmbạtoi ama cece ạtsumạ ạ nusu le, u dạnu tạ o ukere usa'ani wạ Ạsulạ Mogono me Ili Suru.

Yesu Zamawawa la'a tạ nlingata mạ Ạsulạ

4 Ạyi Mawu'un u la'a tạ nlingata mạ Ạsulạ lon. Reve Ạsulạ a ca yi ạbạjini a aala a na a la'ai ala e le.

5 Ili i na i zuwai ạyi ɗa Ạsulạ a yuwaan nlingata mạ Ạsulạ adanshi e ili i ro tsa na u yuwayin Mawu'un shi,

“Mawun mạ vạ ma ɗa vu ri.
Ana'an mo o'wo tạ Dada vạ wu.”◊

Ạsulạ a dammisa tạ,

“N to o'wo Dada vạ yi,
waru ạyi u to o'wo Mawun mạ vạ.”

◊ **1:5** Ica 2:7; 2 Sam. 7:14.

6 Ana Ạsulạ ạ shi a cigai u lyungu magaji mạ yi ạ tyo o uvaɗĩ, u damma tạ,
“Nlingata mạ Ạsulạ suru a ciga a 'yuwan a yuwaan yi ạgạndạ.” ◊
7 Apa ili i na Ạsulạ a dammai adama a nlingata mạ yi,
“Mo o'woto tạ nlingata n vạ tsu upepu.
Mo o'woto tạ agbashi ạ vạ tse elentsu a akina.” ◊
8 Agba apa ili i na Ạsulạ a dammai adama a Mawun mạ yi,
“Ạvu Ạsulạ a ɗa, waru tsugono tsạ wu tsạ ri nu ukosu shi.
Vu ta yuwan tsugono nu uge'etosu u na wu ntsayi.
9 Vu ciga tạ ili i mejege reve vu 'yuwan iwuya.
Ạyi ɗa i zuwai Ạsulạ, Ạsulạ ạ wu, a ɗangwa nuwu,
reve u ca wu tsugbain tsa na tsa zuwa nuwu vu zạngạnại.
Ạyi tsugbain tsa nda u la'a tạ za na u cayi akapi e le.” ◊
10 Ạsulạ a dammisa tạ,
“Zagbain, ạtsumạ o ufaru vu yuwan tạ uvaɗĩ,
waru ekere ạ wu a ɗa a yuwain zuva.
11 Mantsa mạ tạ tạwạ ana za ro enishe le shi,
Ạ tạ kunạ suru tsa amuna.
Amma ạvu vu tạ dạnạ lo.
12 Vu tạ kutsulu le cine ạ tsu kutsulu akuci a amuna.
A ta vadala tsa akuci e itana.
Amma ạvu gba ne ɗa vạạ dạnạ kuci mantsa suru,
wuma wạ wu waru woo koto shi.” ◊
13 Ạsulạ a yuwaan nlingata mạ yi adanshi cine u yuwayin Mawun mạ yi shi,
“Dạnu pa o ukere usa'ani u vạ
she nạ n zuwa n'yuwatan
mạ wu mo o'wo uzuwata wa ana ạ wu.” ◊
14 Nlingata mạ Ạsulạ† suru nan ruhu ɗa na aa yuwusaan Ạsulạ ạgạndạ, waru u lyungu le tạ tsạrạ a kamba aza a na ạạ ushi iwawi.†

2

Iwawi i tsu i tạ mgbain

1 Adama o ndolo nạ tsu ciga tsu 'yuwan tsu dạshi yuwain ugbozu tsu kuruyi amayun a na o roco ntsu. Nạ tsu yuwan ne tsạạ puwạạn shi. 2 O roco tạ a na ikaka'a i na Ạsulạ a cayi nlingata mạ Ạsulạ a ca nkaya n tsu amayun a ɗa. Waru za na biti kuru niyi shi, ko za na 'yuwan niyi u tạ ushi ạtsumạlimạ a na a ntsayi ili i na u yuwain. 3 Nye i ɗa yaa zuwa tsu tsu dạnại a majiyan tsu ta la'a nạ tsu 'yuwan ạ ushi iwawi† i gbain i nda? Zagbain ɗa fara yuwain adanshi e iwawi i nda na aciyạyi, reve aza a na a uwwa niyi o roco tsu amayun a ɗa. 4 Ạsulạ na aciyạyi u roco tạ a na ikaka yạ yi amayun a ɗa, ana u yuwain linga va asalama ni iroci yu ucira icu'un icu'un. Waru u ca tạ Ruhu va Akiza a za suru na u ɗangwai.

Za na o rocosu tsu ure wi iwawi

5 Ạsulạ a ɗangwa nlingata mạ yi n yuwan tsugono tsu uvaɗĩ u sa'avu u na u ri lo ạ tạwạ shi, ạyi ɗa ili i na tsaa yuwusan adanshi ạ yi. 6 Ununa a ɗanai ạtsumạ Adanshi ạ Ạsulạ ubạtạ u ro,
“Nye i zuwai vu ri aɗa a vaɗĩlimạ?
Nye i zuwai vu ri aɗa a mawun ma vuma?

◊ **1:6** U.Wl. 32:43. ◊ **1:7** Ica 104:4. ◊ **1:9** Ica 45:6-7. ◊ **1:12** Ica 102:25-27. ◊ **1:13** Ica 110:1.

7 A mantsa ma wa'a vu zuwa tạ ucira wạ yi*
u kạlạmạ ucira wu nlingata mạ Ạsulạ,
reve vu katala yi ookokolo nạ tsugbain nu ucira.
8 Reve vu zuwa yi u yuwan tsugono tsi ili biti." ◊
Ana Ạsulạ a zuwa niyi mogono me ili biti, ko ili yi lo i buwai i na waa yuwusan tsugono tsạ yi shi shi. Agba koto ne'en tse ene ili i nda i fara shi.
9 Ili i na tsee inda ạyi ɗa Yesu, za na a mantsa wa'a ucira wạ yi u shi u rawa za vu nlingata mạ Ạsulạ shi. Agba gogo a katala yi tạ ookokolo nu ucira nạ tsugbain, adama a na u sowoi ạtsumạlimạ o ukwạ o unạ u tsu. Amayun adama e isa'ani yạ Ạsulạ i ɗa, Yesu kuwại o unạ wạ koyan ɗa o uvaɗi.
10 Ạsulạ a ɗa a yuwain ili biti, waru ili biti adama a na a ca yi tsugbain tsa ɗa. U ciga tạ muwun nạ ạbundạ a uwa ubạtạ u tsugbain tsạ yi. Adama o ndolo a ɗa u zuwai Yesu sowoi ạtsumạlimạ, ne ɗa u zuwai Yesu ntsayi tsạrạ u roco ama ure wi iwawi. 11 Adama o ndolo, Yesu na aza a na wạạ kạmbạtosu aza a akiza ạ tạ nạ Dada tạ. Ạyi ɗa i zuwai Yesu ri o wono u na wee ɗe le azawawa'a ạ yi shi. 12 U damma tạ Ạsulạ,
"N ta damma ama ạ vạ ili i na vu yuwain.
N ta cuwa wu no o ɓoloto na aa yuwan ạgạndạ." ◊
13 Waru u damma tạ,
"N ta zuwaa Ạsulạ ucira."
Reve u damma,
"Ạmu ɗa nda oɓolo nạ muwun n na Ạsulạ a ca numu." ◊
14 Ama ạ Ạsulạ ama a ɗa nạ lipu nạ mpasa, adama a nda Yesu na aciyạyi wo o'wo tạ unạtạ ne ele. U yuwan tạ ne adama a na nu ukwạ wạ yi u to kototo Mekerenkesu, za na ri nu ucira wu ukwạ. 15 Ne ɗa u bạɗại aza a na ạ shi agbashi o wovon wu ukwạ a wuma u le suru suru. 16 Suru ntsu tsu reve tạ a na Yesu tạwạ tạ adama u kamba mmaci ma Ibrahim, amma u kamba nlingata mạ Ạsulạ shi. 17 Adama o ndolo a ɗa Ạsulạ a zuwai Yesu u rotso ama ạ yi suru suru, adama wo o'wo aabara a nan ganu lo za na oo rocosu isa'ani, za na Ạsulạ a cayi okolo suru suru. Ne ɗa waa gura ca Ạsulạ kucci adama Ạsulạ a yuwaan ama gafura vu unusu u le. 18 Ạyi na aciyạyi u sowo tạ ạtsumạlimạ, waru Mekerenkesu ma yuwan tạ mpolo n na waa zuwa yi u nusan. Adama o ndolo gogo u ta gura kamba aza a na Mekerenkesu mạ ri o mpolo u zuwa le a yuwan unusu.

3

Yesu la'a tạ Musa

1 Ama ạ vạ, Ạsulạ a ɗangwa ɗu tạ yo o'wo ama a akiza ạ yi. Adama o ndolo i yuwusan majiyan cine Yesu ri aajiya ạ Ạsulạ, waru ạyi ɗa aabara a nan ganu vu ucawu wo okolo ạ tsu. 2 U yuwan tạ ạɓulạ e ili i na Ạsulạ a ɗangwa niyi u yuwan suru, cine Musa yuwain ạɓulạ e ili i na Ạsulạ a damma niyi u yuwan suru, ạtsumạ a tsugbain tsạ yi va aza a Isra'ila.* 3 Yesu tsurạ tạ tsugbain tsa na tsa la'ai za va Musa, cine suwi tsu tsurạ tsugbain tsa na tsa la'ai usaa u na u yuwain. 4 Amayun a ɗa ozo o ro ɗa a suwai 'wa'a suru, amma Ạsulạ a ɗa suwi vi ili suru. 5 Ạsulạ a lyawa tạ u'wa wạ yi e ekere a Musa, adama a na Musa aagbashi ạ ạɓulạ a ɗa a na a zuwaa ucira, waru iroci i ɗa i na Ạsulạ oo roco elime. 6 Zamawawa† gba waru Mawun mạ Ạsulạ ma ɗa, ạyi ɗa za na Ạsulạ

* **2:7** Akuci a atagada nạ ạbundạ ạ dạshi tạ: Vu zuwa yi tạ wo o'wo mogono a aci e ili i na vu yuwain suru. ◊ **2:8** Ica 8:4-6. ◊ **2:12** Ica 22:22. ◊ **2:13** Isha. 8:17-18. * **3:2** Nạ Tsuheleni idanshi "U'wa wạ Ạsulạ" urevu wạ yi u ɗa "Aza a Isra'ila."

a lyawayi u'wa wạ yi. Ạtsu ɗa u'wa wạ yi nạ tsu lyuwa elime nạ mạtsurạ mo okolo ugbamu, waru nạ tsu zuwa ucira o uzuwu wo okolo ạ tsu yạ'ạ yi.

Tsu 'yuwan tsu ciga tsu lyuwai elime ni itoni yạ Ạsulạ

7 U tạ cine Ruhu va Akiza dammai,
“Nạ yu uwwa uɗyo wạ Ạsulạ ana'an,
8 she i dạnạ na aciyogbamu
cine nkaya n ɗu n dạnại wan,
ana a vadalayi Ạsulạ uciṇạ,
a mantsa ma na ạ lyungwại Ạsulạ o ogozo.
9 Ạsulạ a damma tạ,
‘Reve ạ lyungwạ mu,
adama e ene ili i na maa yuwan,
ko na wo o'woi e ene tạ ili i na n yuwain
ạtsumạ a a'wan amunga.
10 Adama o ndolo n yuwan tạ upan ne ele lon,
reve n damma:
“Okolo e le ạ tsu dạnạ tạ alanga nạ ạmu.
Waru a 'yuwan tạ a yuwan ili i na n damma nle a yuwan.”
11 N yuwan tạ upan reve n kucinaa le,
“Aa uwa ubạtạ u wivuwun u vạ shi, ko ke'en.” ’ ” ◊
12 Ama ạ vạ, i yuwan ugbozu adama she za tạ ɗu dạnạ no okolo e iwuya, a na waa 'yasan ɗu a ca okolo wan. Icu'un yo okolo o ndolo a tsu vadala ɗu tạ diga ubạtạ wạ Ạsulạ a wuma.
13 I dạshilại okolo ugbamu urana suru. Waru i lyuwa elime nạ mayan ne n de nu urana wu lo. Ni i yuwan ne shi, unusu u tạ pusạạn ozo o ro ạ ɗu a na e reme a zuwa le ạtsumạ a aza a aciyogbamu. 14 Ạtsu tsu to oɓolo nạ Kristi Zamawawa nạ tsu lyuwa elime hali ạ tyo o ukosu nu ucawu wo okolo o ugbamu u na tsu ri nạ ạyi diga o ufaru. 15 Adanshi Ạsulạ a damma tạ,
“Nạ yu uwwa uɗyo wạ Ạsulạ ana'an,
she i dạnạ na aciyogbamu,
cine nkaya n ɗu n dạnại wan
ana a vadalayi Ạsulạ uciṇạ.”
16 Nan zane ɗa a uwwai uɗyo wạ Ạsulạ'ạ reve a yuwaan yi aciyogbamu? Ele ɗa aza a na Musa utạyi ạtsumạ a Masar suru. 17 Nan zane ɗa waru Ạsulạ a yuwain upan ne ele ạtsumạ a a'wan amunga? Ele ɗa aza a na a yuwain unusu, aza a na ạ kuwại ạtsumạ o ogozo. 18 Waru nan zane ɗa Ạsulạ a yuwusain adanshi ana u kucinai na aa uwa ubạtạ u wivuwun wạ yi shi? Aza a na a 'yuwain a yuwaan yi tsutoni ɗa. 19 Tsu tạwạ tạ tsu reve a na aa gura uwa ubạtạ u wivuwu'un shi, adama a na a 'yuwan tạ ạ usu.

4

Nzuwulai mu ubạtạ u wivuwun

1 Ạsulạ a yuwaan tsu tạ nzuwulai n na tsaa gura uwa ubạtạ u wivuwun wạ yi. Adama o ndolo, tsu yuwain ugbozu suru ntsu adama ko za tạ tsu kuɗạ a uwa pe wan. 2 Tsu uwwa tạ ikaka ya Alabari a Sa'ani'i, cine ele aza a Isra'ila fo a uwwa niyi. Amma reve a 'yuwan a ca okolo e ili i na a uwwai, waru ikaka'a i kamba le shi. 3 Ạtsu na tsu usuyi ạtsu ɗa goon tsaa uwa ubạtạ u wivuwun wạ yi. Cine Ạsulạ a dammai,
“N yuwan tạ upan reve n kucina,
‘Aa uwa ubạtạ u wivuwun u vạ shi, ko ke'en!’ ” ◊

◊ **3:11** Ica 95:7-11. ◊ **4:3** Ica 95:11.

U damma tạ ili i nda ko a na u foɓoi ɗe ubạtạ u wivuwun wạ yi diga na u yuwain uvaɗi. 4 Ạtsumạ a Adanshi ạ Ạsulạ, u yuwan tạ adanshi adama o urana we cindere wa ajuma, u damma tạ: “O urana we cindere Ạsulạ e ivuwan tạ ạtsumạ a linga vạ yi suru.” ◊ 5 Waru tsu ɗe tạ nu unạ a mantsa mo ro u damma, “Ama a nda aa uwa ubạtạ u wivuwun u vạ shi!” ◊

6 Ele aza a na a fara uwwai ikaka i nda, ạ tsurạ ạ uwa ubạtạ u wivuwun u nda shi, adama a na ạ kuɗại ạ kuru. Agba amayun a ɗa ama o ro a ta uwa ubạtạ u wivuwun wạ Ạsulạ'ạ. 7 Adama o ndolo Ạsulạ a zuwa tạ mantsa mo ro a na ama aa uwa ubạtạ u wivuwun wạ yi, mantsa mo ndolo ma ɗa u ɗeyi, “Ana'an.” Ạsulạ a yuwan tạ adanshi e ekere ạ Dạwuda nạ ạcạpạ cina a jima e idanshi i na a yuwain ɗe adanshi,

“Nạ yu uwwa uɗyo wạ Ạsulạ ana'an,
she i dạnạ na aciyogbamu wan.” ◊

8 Josuwa† tara le tạ ạ tyo e iɗa ya Ka'ana,† agba ạyi ɗaɗa ubạtạ u wivuwu'un shi. Nạ Ka'ana ɗaɗa shi ubạtạ u wivuwu'un, Ạsulạ ạ shi ạ dạshi yuwisan adanshi o urana u wivuwusan u ro shi. 9 Ạyi nda to rocosu a na mantsa mạ wivuwun ma ama ạ yi koto ma yuwan shi. Mantsa mạ wivuwun ma nda u tạ gashi wivuwun u na Ạsulạ a yuwain o urana we cindere. 10 Za na uwai ubạtạ u wivuwun wạ Ạsulạ suru, u te ivuwan nu ulinga wạ yi, cine Ạsulạ e ivuwain ana u kotoi mayan mo uvaɗi. 11 Tsu yuwain ukadu tsu uwai ubạtạ u wivuwun wạ Ạsulạ, adama she za tạ tsu kuɗạ a uwa wan, cine ele a yuwain adama a na a 'yuwain a yuwan tsutoni.

12 Ikaka yạ Ạsulạ i tạ gashi ili i ro i na i ri wuma waru i ri nu ucira. U la'a tạ matsun me pe'eni ma na e tewein nạ re vạ yi wali. U tsu ɓatsala ntsu tạ a uwa pe, ạtsumạ a asuvu ạ tsu nạ majiyan mạ tsu. Waru u tsu paɗa tạ a uwa e memere mạ ạlạtạ e etele ạ tsu hali u ɓatsalai laka. U tsu roco tạ a alanga e eteshe ili i na tsu sokoi pe, ele ɗa ili i na tsu tsu jiyan ni ili i na tsu cigai. 13 Za lo a gura soko ili i ro ạtsumạ o uvaɗi i na Ạsulạ ee ene shi. U tse ene tạ ili suru cine u ri. Ạyi ɗa Ạsulạ a na nạ tsu 'yuwan tsu ciga tsu cuɗuwa yi ili i na tsu yuwain suru.

Yesu ɗa aabara a nan ganu ạ tsu

14 Tsu lyuwai elime nạ mạguzạ me ili i na tsaa dansa tsu usuyi. Tsu yuwain ne adama a na tsu tạ na aabara a nan ganu, Yesu Mawun mạ Ạsulạ, za na kạrại ạ tyo zuva. 15 U gura tạ reve na tsu ri babu ucira. Mekerenkesu ma yuwan tạ ukadu u na waa zuwa yi u yuwan unusu cine waa yuwusan ukadu u zuwa tsu mayan mo unusu, agba Zamawawa yuwan unusu shi. 16 Adama o ndolo tsu rawai zuzu no ootogu o tsugono tsạ Ạsulạ babu wovon. Ạyi ɗa za na o rocosu ama isa'ani. Nạ tsu yuwain ne, tsu tạ tsurại isa'ani e ekere ạ yi, reve u kamba tsu a mantsa ma na tsu cigai ikambi.

5

1 Ạsulạ a tsu ɗangwa tạ aabara a nan ganu suru ạtsumạ a ama, reve u ca yi ulinga u na wạạ 'yạwạ ạ mạkạkạn mạ yi o unạ wa ama a na waa casu ne'e nạ kucci adama o unusu. 2 Aabara a nan ganu ạ ri nu ucira shi, u tạ tsa akapi a ama. Ạyi ɗa i zuwai woo tono ben na aza a na a yuwusan unusu adama a na ạ ri nu urevu shi. 3 Adama a na u ri nu ucira shi, u ciga u 'yuwan u ca kucci adama ạ nusu vạ yi waru adama ạ nusu va ama ạ yi.

4 Babu vuma na aa gura ca aciyạyi tsugbain adama wo o'wo aabara a nan ganu. Vuma tso o'wo tạ aabara a nan ganu nạ Ạsulạ e ɗe yi, cine u ɗeyi Haruna.† 5 Ne ɗa u dạnại e ekere a Zamawawa. Ana wo o'woi aabara a nan

◊ **4:4** Ufr. 2:2. ◊ **4:5** Ica 95:11. ◊ **4:7** Ica 95:11.

ganu, adama a na u ɗangulai aciyạyi wo o'wo nạ tsugbain tsa ɗaɗa shi. Ạsulạ a ɗa a damma niyi,
“Mawun mạ vạ ma ɗa vu ri.
Ana'an mo o'wo tạ Dada vạ wu.” ◊
6 Ubạtạ u ro reve Ạsulạ a damma,
“Ạvu ganu† babu ukotu ɗa,
cine Malkisada† dạnại ganu.” ◊
7 Ạsulạ ạ tạ nu ucira u na waa wawa Yesu Zamawawa ubạtạ o ukwạ. Ana Yesu dạnại ạtsumạ o uvaɗi u nda, u pati tạ Ạsulạ ni yisaali oɓolo na aɓara tsạrạ u wawa yi. Na amayun a ɗa u yuwayin Ạsulạ tsutoni, reve gba, Ạsulạ a zuwaa yi atsuvu e ipati yạ yi. 8 Ko na wo o'woi Yesu Zamawawa Mawun mạ Ạsulạ ma ɗa, ạtsumạlimạ a na u sowoi u rito yi tạ u yuwan tsutoni e ekere e ili'i. 9 Ana u kotoi ili i na wu ntsayi u yuwan suru, wo o'wo tạ za na a zuwa ama ạ tsurạ iwawi i babu ukotu, aza a na a yuwusan ili i na u damma nle a yuwan. 10 O ure u nda u ɗa Ạsulạ a zuwa niyi wo o'woi aabara a nan ganu, ganu oroci a Malkisada.

She i lyawa itoni yạ Ạsulạ wan

11 Tsu tạ ni ili i na tsaa damma nạ ạbundạ adama e ili i nda, amma u tu usạn u na tsaa cuɗuwa adama a na i tsu reve ili go'o shi. 12 Yo o'wo tạ ạzạ e Itoni nu ujimu, waru u to lobono i dạnạ o ritosu akapi. Amma i ciga tạ nanza ritosu ɗu ikaka yu ufaru ya adanshi ạ Ạsulạ. I tạ gashi ibạbạ i na ya apasa maani, agba i rawa tạ na i shi a lyuwa tsuwa. 13 Vuma na buwai a yapu i maani waa gura kakasa isa'ani ni iwuya shi. 14 Amma ama a na o gbozoi a ta lyuwusa tsuwa tsa na ibạbạ yaa lyuwa shi, waru o ritosu tạ ɗe cine aa kakasa iwuya ni isa'ani.

6

1-3 O ufaru i rito tạ uritosu wu ufaru, aza a na a ntsayi ibạbạ. Ritosu n nda ele ɗa tsu vadalai ạ nusu tsu na tsu tạwạạ nu ukwạ, waru tsu dạnại nu ucawu wo okolo e ekere ạ Ạsulạ. Ele ɗa waru uritosu adama o urumbusu nạ mazuwa me ekere. Nu uritosu adama o u'yosun diga o ukwạ, na adama o uge'etosu u babu ukotu, ạ tạ pe ạtsumạ o uritosu wu ufaru. Amma i reve tạ ɗe ili i ndolo. Adama o ndolo, tsaa yuwan adanshi adama e le shi. Amma nạ Ạsulạ a kamba tsu, tsu tạ kạmbuwạ ugbozu adama tsu rito ili i na yi ntsayi aza a na a kungwai ɗe.

4 No ozo o ro a lyawa itoni yi Zamawawa, ko za lo aa gura zuwa le a vadala ạ nusu le waru shi. Ɗe nu ufaru, ama a nda ạ shi tạ e ekan ạ Ạsulạ waru e peɗe tạ une'e wạ yi. Ele oɓolo no ozo o ro ạ ushi tạ Ruhu va Akiza. 5 Ẹ reve tạ cine ikaka yạ Ạsulạ i ri ulobonu, waru ạ ushi tạ ucira u mantsa ma na Ạsulạ ạạ dạnạ a yuwusan tsugono. 6 Ana ạ ushiyi ili i ndolo suru, reve a vadalaa Zamawawa uciną. U ri n yuwan ạ kạmbạtowisạ icu'un ya ama o ndolo a vadalisa shi adama a na a ta varasa Mawun mạ Ạsulạ a akpata† waru reve a 'yuwan yi. A ta zuwusa yi o wono ạ mạkạkạn ma ama.

7 Ama o ro ạ tạ gashi iɗa i na i tsu tsurạ mini mạ ạbundạ. Reve u tạwạạ nạ limatan vạ ạɗumạ lon e ekere a aza a na a cimbusa yi. Ạsulạ a tsu zuwaa tạ iɗa i ndolo aba'un. 8 Ozo o ro gba shi ạ tạ gashi iɗa i na i tsu kungwato awanda na anlya a vama agba a tsu matsan ili shi. Ạsulạ a tsu yuwaan tạ iɗa'a unạ, reve waru akina ạ lungusạ yi suru suru.

9 Ama ạ vạ a na n cigai, ko nạ tsu yuwan adanshi tsunda, tsu dama adama ạ ɗu shi. Tsu reve tạ a na i ri o ure u sa'ani, ure wi iwawi. 10 Ạsulạ ạ tsu ge'eto tạ

◊ **5:5** Ica 2:7. ◊ **5:6** Ufr. 14:17-24; Ica 110:4.

cine u tsu ntsaa. U ta cuwan nạ linga na vu yuwain, waru u ta cuwan ni icigi i na vu roco niyi ana vu kambai ama ạ yi. Waru u ta cuwan a na vu buwai a kambusa le hali n gogo. 11 Ili i na tsu la'a cigai ạyi ɗa, i lyuwa elime nạ mayan ne hali ạ tyo o ukosu, adama a na i tạ reve ili i sa'ani i na i ri a zuwusa okolo'o u too o'wo amayun. 12 Tsu ciga ɗu yo o'wo orogo shi. Amma, i kuru iroci ya aza a na ạ ushiyi ili i na Ạsulạ a yuwain nzuwulai adama o ucawu wo okolo na ankuri e le.

Ạsulạ a tsu yuwan tạ ili i na u yuwain nzuwulai

13 Ana Ạsulạ a yuwayin Ibrahim† nzuwulai, u kucina tạ na waa yuwan ili i na u yuwain nzuwulai. U yuwan tạ akucunu a nda na ala ạ yi, adama a na babu lo za na la'ai Ạsulạ. 14 U damma tạ, “Ạmu Ạsulazuva, n ta zuwaa wu aba'un, waru n ta ca wu mmaci mạ ạbundạ!” ◊ 15 Ibrahim yuwan tạ ipiri na ankuri adama ili i nda i fara, reve u ushi ili i na Ạsulạ a yuwaan niyi nzuwulai'i.

16 Na ama a yuwan akucunu, a tsu kucina tạ na aala a za na la'a nle. Akucunu'u o roco tạ ili i na a dammai amayun a ɗa, waru u tsi isawaton tạ mawasan. 17 Ạsulạ fo u yuwan tạ akucunu, adama aza a na ạạ usu nzuwulai e reve a na amayun a ɗa a na u tsu vadala ifoɓi yạ yi shi. 18 Ili i re i nda i ri n vadala shi: Ạsulạ a tsu yuwan epen shi nu u yuwan nzuwulai, waru waa yuwan epen na akucunu a na u yuwain shi. Ili i nda i tạ dạshishi tsu okolo ugbamu ạtsu na tsaa sumusa ạ tyo ubạtạ wạ Ạsulạ adama u keɗe tsu. U tạ dạshishi tsu ucira adama tsu guzạ uzuwu wo okolo u na u ca ntsu. 19-20 Uzuwu wo okolo o ndolo u tu ugbamu o okolo ạ tsu, cine rumu wantsun tsi isawaton wantsun ubạtạ u tạ. Vuma na yạ'ạ yi ɗa tsaa zuwusa uzuwu wo okolo ạ tsu ạyi ɗa Yesu, za na uwulai nu umuna ạ tyo Upasu u na u La'ai Akiza† zuva. U yuwaan tsu tạ ne. Wo o'wo tạ aabara a nan ganu a babu ukotu, ganu oroci a Malkisada.†

7

Ganu Malkisada

1 Malkisada† n nda ạyi ɗa u dạnại mogono mạ lyuci va Salem waru ganu Mogono mạ Ạsulạ ma ɗa. Ana Ibrahim† unai ngono n nạshi ạyi ạ mạkạmbạạ o u'wa, ạvu Malkisada kạrạ o utạ u ga'an nạ ạyi reve u zuwaa yi aba'un. ◊ 2 Reve Ibrahim ca yi za tạ ạtsumạ a kupa e ili suru a na u kạmbạyi diga ubạtạ o uvon. Ili yu ufaru i na tsu cigai tsu damma adama a Malkisada, ạyi ɗa urevu wa aala ạ yi, “mogono ma na maa yuwusan ili yạ ạɓulạ.” Ạyi ɗa waru “mogono ma asuvu nden” adama a na Salem tạ nu urevu “asuvu nden.” 3 Babu za na revei dada ko mma va Malkisada, ko ubạtạ u na wu utại, ko mantsa ma na a matsan niyi, ko mantsa ma na u kuwại. U tạ gashi Mawun mạ Ạsulạ waru ganu ɗa babu ukotu.

4 I kạlyuwạ cine Malkisada dạnại nạ tsugbain! Ko Ibrahim, akaya a gbain a Isra'ila, u reve tạ cine Malkisada dạnại nạ tsugbain ana u ca niyi za tạ ạtsumạ a kupa ạtsumạ e ili i na u kạmbạyi diga o uvon. 5 Wilạ u rito tạ mmaci ma Ibrahim a 'yuwan a ciga a ca aza a na ạ ri ạtsumạ a mmaci mạ Levi aza a na ạ ri nan ganu za tạ ạtsumạ a kupa e ili i na ạ tsurại, ko nạ shi wo o'wo edenge e le a ɗa. 6 Malkisada diga e elentsu ạ Levi a ɗa shi, agba u ushi tạ za tạ ạtsumạ a kupa ya Ibrahim. Reve u zuwaa Ibrahim aba'un, za na ushiyi ɗe nzuwulai mạ Ạsulạ. 7 Za suru reve tạ vuma na ri nu ucira u na waa zuwaa za ro aba'un, u la'a tạ za vu u ushishi wa aba'u'un ạbundạ lon. 8 Nan ganu ạ tsu ushi tạ za tạ ạtsumạ a kupa e ili i na ama ạ tsurại, ko na wo o'woi ele ama a ɗa a na ạạ

◊ **6:14** Ufr. 22:17. ◊ **7:1** Ufr. 14:17-20.

kuwạ. Amma Malkisada la'a tạ cine ạ ri, adama a na Adanshi ạ Ạsulạ o rito tạ u tạ wuma. 9 Tsu ta gura damma mmaci mạ Levi, aza a na ạ tsu ushi za tạ ạtsumạ a kupa, ele fo a tsu ca tạ ana Ibrahim cayi Malkisada za tạ ạtsumạ a kupa. 10 Koto ạ shi a matsan Levi shi, amma u dạnạ tạ lo ạtsumạ a akaya ạ yi Ibrahim, ana Malkisada ga'ain nạ ạyi.

11 Ko na wo o'woi Wilạ wa Musa u damma tạ a na nan ganu a 'yuwan a ciga ạ dạnạ mmaci mạ Levi, nan ganu a nda aa gura kạmbạto ko za o o'wo wuntsayi shi. Ili i na a lambai ạyi ɗa ganu tsa ganu Malkisada, ganu na utại o u'wa wa Haruna shi. 12 Waru nạ cu'un va ganu ro ko'o tạwạ, na a 'yuwan a ciga Wilạ'ạ u vadala fo. 13 Tsu ta yuwusan adanshi adama a Zamawawa, za na ri za vu ugundo u ro. Ko za diga o ugundo'o koto yuwan ulinga wạ ạgạndạ wa ganu a masa'a shi. 14 Za suru reve tạ a na u tạwại diga o ugundo wa Yahuza,† Musa damma ili i ro adama a ganu ạtsumạ o ugundo u ndolo shi.

Zamawawa tạ tsa Malkisada

15 Ạyi nda dạshi tạ utạ a alanga e eteshe ana tse enei ganu ro tạwại tsa Malkisada. 16 Vuma ndolo e ɗe yi ganu adama a nkaya mạ yi ko adama ạ wilạ shi, amma e ɗe yi tạ ganu adama a na ili i ro yi lo i na yaa gura zuwa wuma wạ yi u koto shi. 17 Adanshi ạ Ạsulạ a yuwan tạ adanshi adama ạ yi,

“Ạvu ganu ɗa babu ukotu,
cine vu revei Malkisada.” ◊

18 A zuwa tạ akuci ạ wilạ ạ nge'en, adama a na u ri nu ucira shi, waru ili ye pere i ɗa. 19 Wilạ wa Musa u gura zuwa ili i ro yi ntsaa shi. Amma gogo Ạsulạ a ca tsu tạ ili i sa'ani yạ ạbundạ lon i ro i na tsaa zuwa okolo. Ne ɗa tsaa rawai zuzu nạ Ạsulạ.

20 Ạsulạ a kucina tạ na Zamawawa ạạ dạnạ ganu babu ukotu, agba u yuwaan ganu ro akucunu a nda shi. 21 Yesu ɗa goon u dammai:

“Ạmu Ạsulazuva, n yuwan tạ akucunu a nda,
waru maa vadala okolo ạ vạ shi.
‘Ạvu ganu ɗa babu ukotu.’ ” ◊

22 Yesu ɗa za na zuwai akucunu a nda o o'woi amayun, akucunu a na la'ai za na Ạsulạ a yuwain nạ Musa.

23 De nu ufaru, nạ ganu kuwạ, waa lyuwa elime nu ulinga wa ganu shi. Ạyi ɗa i zuwai nan ganu ạ dạnại lo ạbundạ. 24 Amma Yesu o'wo tạ ganu babu ukotu, tsuganu tsạ yi tsạ ri n koto shi. 25 Adama o ndolo, ạyi ɗa za na ri lo gogo, waru mantsa suru, za na aa gura wawa aza a na a tạwại ubạtạ wạ Ạsulạ e ekere ạ yi. U tạ dạnạ wuma mantsa suru adama u yuwusaan le ipati ubạtạ wạ Ạsulạ.

26 Yesu ɗa cu'un va aabara a nan ganu na tsu cigai, adama a na u ta kambusa tsu o ure suru. Ili i na waa yuwusan u to yo'onotosu Ạsulạ okolo. U ri nu unusu shi. Ạsulạ a kakasa yi tạ na aza a na ạ ri o uvadī aza a na aa yuwusan unusu. Waru Ạsulạ a ca yi tạ ubạtạ u na u la'ai tsugbain suru suru zuva. 27 U ri tsa akapi a nan ganu shi, aza a na a casu kucci usana suru adama ạ nusu le, waru adama ạ nusu va ama. Amma Yesu yuwan tạ ạyi ndolo u tạ adama a mantsa suru na u cayi aciyạyi kucci a akpata. 28 Wilạ u damma tạ ama o tso o'wo tạ abara a nan ganu, ko na wo o'woi aa gura yuwan cine wu ntsayi a yuwan shi. Ili yu ufaru, Ạsulạ a ca tạ Musa Wilạ. Ana a yuwain ne, reve u zuwa Mawun mạ yi mo o'wo aabara a nan ganu na akucunu. Ạyi ɗa za na gura yuwain ili i na Ạsulạ a ciga niyi u yuwan suru.

◊ **7:17** Ica 110:4. ◊ **7:21** Ica 110:4.

8

Kristi Zamawawa ɗa aabara a nan ganu ạ tsu

1 Ạyi nda ạyi ɗa ili i gbain i na tsaa dansa: Tsu tạ nạ aabara a nan ganu
na tsu dạnu o ukere usa'ani wạ Ạsulạ Mogono me Ili Suru. 2 Aabara a nan
ganu'u u ta yuwusan ulinga u tsuganu ubạtạ wu Upasu u na u La'ai Akiza†
suru suru, ubạtạ wa amayun wạ ạgạndạ a na Ạsulạ a yuwain, agba ama a ɗa
a suwa niyi shi.
3 Aabara a nan ganu suru ạ tạ nu ulinga wu ucasu wu ne'e nu ucasu u kucci
ạ tyo Ạsulạ. Adama o ndolo aabara a nan ganu tsu fo u 'yuwan u ciga u ca
Ạsulạ ili i ro. 4 Nnu u shi pa o uvaɗī, u shi o o'wo ganu shi, ko ke'en, adama a
na nan ganu ạ tạ pa, a na o tonishi Wilạ a casu Ạsulạ ne'e. 5 Ạgạndạ a na nan
ganu aa yuwusan oroci o ululu wi ili i na i ri zuva ɗa. Unạtạ u ɗa u ri cine u
dạnại nạ Musa. Ana Musa dạnại e ifoɓi i na waa yuwan Oogodo o Ucuwusan,
Ạsulạ a damma yi tạ, “Vu cuwan ana vu dạnại zuva masasan, n damma wu tạ
cine vaa yuwan yi. Vu yuwan yi cine n damma nuwu foyi.” ◊ 6 Amma ulinga
u tsuganu u na Ạsulạ a cayi Yesu u la'a tạ ulinga u na a cayi akapi a nan ganu.
Ne ɗa waru, akucunu a sa'avu a na Yesu tạwạyi diga ạ Ạsulạ ạ tyo ubạtạ wa
ama ạ yi u la'a tạ za vu ufaru. Adama a na ana Ạsulạ a yuwain akucunu a
sa'avu, ili i na u dammai waa yuwan u la'a tạ ili i na u dammai waa yuwan a
akuci a akucunu.†
7 Nnạ akuci a akucunu a gura tạ yuwan ili suru na wu ntsayi a yuwan, ili yi
lo na yaa zuwa a yuwan za ve ire shi. 8 Amma Ạsulạ na aciyạyi, ana we enei
ama'a a gura kuru akuci a akucunu'u mejege shi, ɗaɗa u dammai:
“N ta dansaa ɗu, mantsa mo tạ lo ạ tạwạ,
ana maa yuwan akucunu a sa'avu,
na ama o u'wa wa Isra'ila na ama o u'wa wa Yahuza.†
9 Akucunu a nda ạạ dạnạ
tsu za na n yuwayin nkaya n le shi,
ana n guzạ nle ekere
reve mu utạạ le e iɗa ya Masar.†
Amma a 'yuwan tạ o toni yi,
ạvu n vadalaa le ucinạ.
10 Amma, apa akucunu a sa'avu a na maa yuwan
na ama a Isra'ila a mantsa ma na mạạ tạwạ:
Ạmu, Ạsulazuva, n ta zuwa wilạ u vạ a asuvu e le,
adama e reve le,
waru n ta ɗana le ạtsumạ o okolo e le,
adama ạ kuru le.
N to o'wo Ạsulạ e le,
ele waru o to o'wo ama ạ vạ.
11 Ama ạạ dạshi rito ama e le, nạ nron mu nden n le shi,
adansa, ‘I reve Ạsulazuva,’
adama a na ama'a suru e te reve mu,
diga a zawa'a ạ tyo a zagbain le suru suru.
12 N ta yuwaan le gafura vu ili i wuya i na a yuwain,
waru mạạ dạshi cuwan nạ nusu le shi, ko ke'en.” ◊
13 Ana Ạsulạ a yuwain adanshi a akucunu a sa'avu, u to rocosu u yuwan
tạ ɗe za vu ufaru waru wo o'wo tạ ili ye pere. Waru ili i na i kutsai ɗe hali u
kporoi suru u tạ puwạn babu usạn.

◊ **8:5** Mtạ. 25:40; Mtạ. 26:30. ◊ **8:12** Irm. 31:31-34.

9

Akuci ạ wilạ adama ạ ạgandạ

1 Akucunu† o ufaru a na Ạsulạ a yuwayin aza a Isra'ila, u damma tạ ama cine aa yuwaan yi ạgandạ waru u damma le tạ cine aa yuwan Oogodo o Ucuwusan,† ubạtạ u na aa yuwan ạgandạ. 2 Ạ shuwạ tạ oogodo a na a yuwain asula e re. A aasula o ufaru pe ɗa wisawatan u fitila u ri, ni irika, no opopofu a na a cayi Ạsulạ. Reve e ɗe aasula a nda Upasu wa Akiza.† 3 Waru umuna u dạnạ tạ pe u na u ne'eshein asula e re'e. Reve e ɗe aasula e ire Upasu u na u La'ai Akiza.† 4 Pe ɗa masa'a† mạ dạnại, za na a palai nạ zinariya, ubạtạ u na ạ tsu kulạto ili i mạguru. Waru pe ɗa a zuwai Akpati a Nzuwulai† a akpata, za na a palai nạ zinariya e eɓele suru. Ili i ta'atsu i dạnạ tạ pe ạtsumạ a Akpati'i: Za vu ufaru, upondo u zinariya u na o shitoyin nạ mana.† Za ve ire, aaɗanga a Haruna† za na topoi. Za va ta'atsu, atali o ushe'un aza a na ạ dạnại nạ Wilạ Kupa ɗe uɗanu. 5 Zuva va Aakpati'i a ruma tạ ili i wuma i re ɗe i na i tsu roco a na Ạsulạ ạ ri lo.* A kpạto tạ ikpạtạtsu ya Aakpati'i ne evelu e le, ubạtạ u na Ạsulạ a tsu yuwan gafura vu unusu. Agba tsaa gura damma ili suru adama e ili i nda gogo shi.

6 No o koto mofoɓo me ili tsundolo, nan ganu a tsu uwa tạ a aasula o ufaru usana suru adama a yuwan ulinga u le. 7 Agba aabara a nan ganu a ɗa goon tsu uwa a aasula e ire, agba u tsu uwa tạ u tạ ạtsumạ a aa'wan. U tsu uwa Upasu u na u La'ai Akiza babu mpasa shi. U tsu ca tạ kucci vu mpasa'a adama ạ nusu vạ yi, nạ nusu na ama a yuwain ạtsumạ o ulambu wu urevu. 8 Ili i nda suru ure u ɗa na Ruhu va Akiza aa dansa nnạ Oogodo o Ucuwusan a buwa ubạtạ u ɗa u na aa yuwusan ạgandạ, koto ạ kpạtu'wạ ure a uwa Upasu u na u La'ai Akiza shi. 9 Ạyi nda iroci i ɗa i mantsa mo gogo. U to rocosu ne'e nạ kucci na a casu aa gura zuwa za na a yuwusan ạgandạ u reve asuvu ạ yi ạ tạ cece cine wu ntsayi shi. 10 Adama a na ili i ndolo suru wilạ wi ilyalya i ɗa ni ili yo oso nạ wuzạ'u. Wilạ u ndolo suru adama ạ lipu a ɗa, waru Ạsulạ a zuwa tạ ama o toni le hali ạ tyo mantsa mo ure u sa'avu wạ yi.

Mpasa mu Zamawawa

11 Gogo Zamawawa ɗa o o'woi aabara a nan ganu suru a aci e ili i sa'ani suru i na i tạwại ɗe. U uwa tạ ubạtạ wạ ạgandạ a zuva za na la'ai ulobonu suru suru, za na ekere a ama a ɗa a yuwan niyi shi, waru u ri pa ạtsumạ o uvaɗi u nda shi. 12 U tạ o unạ u mantsa suru u tarai mpasa a uwa ubạtạ'ạ, agba mpasa mu mgbele ko ndindim n ɗa shi. U tara tạ mpasa mạ yi, waru ana u yuwain ne, ɗaɗa u tsupaa ntsu adama e iwawi i na yoo koto shi. 13 Ɗe nu ujimu, ana ama ạ dạnại nu unusu, lipu le tso o'wo tạ cece nạ ganu kyo'onuwo le mpasa mu mgbele nạ za vo ogono e inan, nạ ạ bulạnuwạ le okomo ạ ạnạwu a nan na ạ kulạtoi. 14 Agba Zamawawa yuwan unusu shi, ko ke'en, reve u ca aciyạyi kucci e ekere ạ Ạsulạ nu ure u Ruhu na ri lo babu ukotu. Ạyi ɗa i zuwai mpasa mạ yi n ri nu ucira lon, reve wu zạ'wạ asuvu ạ tsu diga a linga na tsu tạwạạ nu ukwạ. Adama tsu yuwayin Ạsulạ a wuma ạgandạ!

15 Ạyi nda ạyi ɗa i zuwai Zamawawa o o'woi za na gerei akucunu a sa'avu, adama aza a na Ạsulạ e ɗeyi ạ ushi aba'un a na oo koto shi, aza a na Ạsulạ a yuwayin nzuwulai. Ạyi nda ta gura o'wo adama a na Zamawawa kuwạ tạ, reve u zuwa ama o o'wo fạạn diga ạ nusu na a yuwain ele o tono akucunu o ufaru.

16 Akucunu tsunda ạ tạ gashi vuma na yuwain iɗana ạ ạạvu'un cine u cigai e ne'eshen utsuru wạ yi nu u kuwạ. Amma she nạ za suru reve ana vuma'a

* **9:5** Aruma a yuwan tạ ulinga wu uruma. Nạ Tsugana ạ tsu ɗe le tạ “kerubobin.”

u kuwại ɗaɗa ạ tsu ne'eshen utsuru'u. 17 Ạvu'u'un u tạ nu ucira nạ vuma na ɗana niyi'i u kuwạ. Ko za lo a gura ushi ili i tạ ạtsumạ e le shi, nạ vuma'a u buwa wuma. 18 Ạyi ɗa i zuwai akucunu o ufaru ili i ro i ɗa shi, she nạ mpasa adama u roco ukwạ. 19 Wu ufaru, Musa damma tạ ama Wilạ suru. We ire, reve u tara mpasa mu mgbele nạ mudindim reve u jạmbạrạ mpasa'a nạ mini. Ạvu u tara eleme e ikyon a na a sukumayi mini mạ shili ạvu u ɓolo yi no oosondori† adama u kyo'onuwo aatagada ạ Wilạ na ama suru. 20 Reve u damma, “Ạyi nda ạyi ɗa mpasa n na n zuwai Akucunu a na Ạsulạ a damma nɗu i yuwan tsutoni nạ ạyi.” 21 Ne ɗa waru, Musa kyo'onuyi mpasa'a o Oogodo o Ucuwusan† waru ni ili i na a yuwusayin ạgandạ suru. 22 Wilạ'ạ u damma tạ a 'yuwan a ciga ili suru o kyo'onuwo le mpasa adama ạ dạnạ cece. Waru Ạsulạ aa yuwan gafura vu nusu babu wocowu wu mpasa shi.

Ukwạ wu Zamawawa u tawa tạ nusu

23 Ạyi ɗa ili i na i zuwa nle ạ kạmbuwại Oogodo o Ucuwusan cece ni ili i na i ri pe suru nạ mpasa mi inama. Ili i nda suru oroci e ili ya amayun i na i ri zuva ɗa. Amma kucci† na kạmbạtoi ili ya amayun cece ɗe zuva a la'a tạ kucci vi inama. 24 Zamawawa uwa Upasu u na u La'ai Akiza na ama a yuwain ne ekere e le shi, za na ri ululu wi ili ya amayun. U kạrạ tạ ạ tyo zuva waru u tạ ɗe ɓolo nạ Ạsulạ adama u kamba tsu. 25 Waru u kạrạ ạ tyo zuva adama u dạshi cayisa kucci va aciyạyi shi, gashi aabara a nan ganu vu uvaɗi na tsu uwa Upasu u na u La'ai Akiza a aa'wan suru adama u ca kucci vu mpasa vu nama. 26 Nu u shi u ca kucci va aciyạyi aa'wan suru, a na u sowo tạ ạtsumạlimạ nạ ạbundạ diga a mantsa ma na a yuwain uvaɗi. Amma, u tạwạ tạ u tạ, zuzu nạ mantsa mo ukosu, o unạ u mantsa suru, adama u tawa ucira wu unusu suru suru ana u kuwại tsạ kucci adama ạ tsu. 27 Za suru u 'yuwan u ciga u kuwạ u tạ, nạ ạyi ndolo koto, Ạsulạ e te ge'eto yi. 28 Zamawawa kuwạ tạ u tạ adama u tara nusu va ama ạ ạbundạ. Agba nu u tạwisạ, woo o'wo adama a matawa mo unusu shi. U tạ tạwạ adama u wawa za suru na ri lo a pura yi.

10

Ạạ dạshi yuwan kucci ro shi

1 Wilạ wa Musa u tạ gashi oroci o ululu e ili i sa'ani i na i ri lo ạ tạwạ. Ạyi ululu u nda ạyi ɗa ili ya amayu'un shi, adama a na waa gura zuwa ama a na a yuwusan ạgandạ o o'wo cine wu ntsayi shi, ko na wo o'woi a tsu ca tạ kucci aa'wan suru. 2 Nnạ Wilạ u gura kạmbạto asuvu e le cece cine wu ntsayi, ana a lyawa tạ ɗe mayan mạ kucci. Ana Ạsulạ ạ shi tạ ạ zạ'wạ nusu va aza a na a yuwusan ạgandạ, waru asuvu e le ạ shi ạ ri n cuwusan nạ nusu le shi. 3 Agba ne ɗa u ri shi! Ạyi kucci nda tsu zuwa le tạ a cuwan nusu le a aa'wan suru. 4 Adama a na mpasa mo ogono e inan nạ mgbele maa gura tawa nusu shi ko ke'en.

5 Ana Zamawawa tạwại ạtsumạ o uvaɗi, u damma tạ Ạsulạ,
“Vu ciga kucci vi inama nạ ne'e vi ishina shi.
Amma vu ca mu tạ lipu adama n yuwan tsutoni nạ ạvu.
6 Inama i na ạạ kulạtosu a masa'a†
waru nạ ne'e adama ạ nusu tsu yo'onoto wu okolo shi.
7 Reve n damma, ‘Apa mu nda,
n tạwạ tạ n yuwan ili i na vu cigai, Ạsulạ,
cine a ɗanai adama ạ vạ ạtsumạ a Adanshi ạ Ạsulạ.’ ” ◊

8 Ạtsumạ a Adanshi ạ Ạsulạ a nda u fara tạ damma, “Vu ciga kucci nạ ne'e shi. Vu ciga kucci vu ukulạtosu shi, nạ kucci adama a tawa nusu shi. Waru

◊ **10:7** Ica 40:6-8.

vaa uwwusa uyo'o u le shi." (Ele nda kucci ɗa suru na Wilạ u zuwai a yuwan.)
9 Reve u damma, "Apa mu nda, Ạsulạ, n tạwạ tạ adama n yuwan ili i na vu
cigai." Adama o ndolo a ɗa Ạsulạ a tawai akuci ạ kucci suru, reve u zuwa
kucci vu Zamawawa o unạ u le. 10 Adama a na Yesu Zamawawa yuwain ili i
na Ạsulạ a ciga niyi u yuwan, tsu tsurạ tạ wuzạ'u diga ạ nusu tsu adama a na
u yuwan tạ kucci nạ lipu vạ yi u tạ o unạ u mantsa suru.
11 Ɗe nan ganu a tsu yuwan tạ ulinga u le usana suru, reve waru a lyuwa
elime nu ucasu u kucci na aa tawa nusu shi. 12 Amma Zamawawa† ca ta
aciyạyi kucci na ntsayi babu ukotu. Gogo u tạ nden o ukere usa'ani wạ Ạsulạ.
13 Waru u tạ dạnu ɗe hali she nạ Ạsulạ a zuwa n'yuwatan mạ yi zạlạ vu ucira
vạ yi. 14 Kucci tạ ndolo, u zuwa tạ ama o o'wo cine wu ntsayi ạ dạnạ babu
ukotu, ele ɗa aza a na Ạsulạ a zuwai o o'wo aza a akiza.
15 Ruhu va Akiza fo damma tsu tạ adama a nda. Wu ufaru u damma:
16 "Ạsulazuva a damma tạ, 'Ạyi nda ạyi ɗa akucunu
a na maa yuwan ne ele a mantsa mo ndolo.
N ta zuwa wilạ u vạ o okolo e le,
adama e reve le.
Waru n ta ɗana le a asuvu e le,
adama ạ kuru le.' "
17 Reve u dammisa:
"Mạạ dạshi cuwisan nusu le ni iwuya i na a yuwain shi, ko ke'en." ◊
18 Nạ Ạsulạ a yuwan gafura vu nusu, ili yi lo waru na yaa zuwa a yuwisan
kucci ro shi.

I lyuwa elime nu ucasu wo okolo

19 Adama o ndolo ama ạ vạ, tsu ta gura uwa Upasu u na u La'ai Akiza† babu
wovon adama a mpasa mạ Yesu.* 20 U ca tạ lipu vạ yi adama u kpạtu'wạạ tsu
ure u sa'avu u na u tsu 'yạwạto ubạtạ u wuma! Waru ure u nda u tsu pasato
tsu tạ nu umuna'a. 21 Tsu tạ nạ aabara a nan ganu a gbain za na a yuwusan
tsugono o u'wa wạ Ạsulạ ɗe zuva.† 22 Adama o ndolo tsu ta gura rawa zuzu
nạ Ạsulạ. Lyawa tsu yuwain ne no okolo ạ tạ nu ucawu wo okolo ạ ạɓulạ.
Mpasa mu Zamawawa mu zạ'wạ tạ asuvu ạ tsu a na tsu cuwan ni iwuya i na
tsu yuwusain, amma ạ zạ'wạ tsu tạ nạ mini ma na mạ ri kiza-kiza suru suru.
23 Nạ tsu 'yuwan tsu ciga tsu guzạ uzuwu wo okolo a na tsaa dansa tsu tạ
nạ ạyi ulobonu, adama ạ na Ạsulạ a ta yuwan ili i na u yuwain nzuwulai.
24 Lyawa tsu dạnại aɗa ạ ạzạ ạ tsu, reve tsu kamba nle tsạrạ o roco icigi,
waru adama a yuwan ili i sa'ani. 25 Ozo o ro ạ tsu tạwusạ ubạtạ wạ ạgạndạ
kuci shi, amma she tsu yuwain ne wan. Tsu lyuwai elime nạ ndạshilại mo
okolo ugbamu, a na wo o'woi i reve tạ urana u mạkạmbạạ ma Zagbain ma ta
yuwusan zuzu.
26 Nạ tsu ɗangwa tsu lyuwai elime nạ mayan mo unusu cina ɗe tsu reve
amayun, kucci lo waru na aa yuwan adama ạ nusu tsu shi. 27 Amma ili i na i
buwai goon ạyi ɗa she tsu piriyi uge'etosu u na u ri lo ạ tạwạ nạ wuna u na ạạ
lungusạ n'yuwatan mạ Ạsulạ! 28 Nna ama e re ko ama a ta'atsu a yuwunlai
adanshi a na nanza 'yuwain o toni Wilạ wa Musa, a ta gura ca vuma ndolo
ạtsumạlimạ hali u kuwạ babu uro. 29 Nạ vuma yuwan ili i na yoo roco u ca
Mawun mạ Ạsulạ tsugbain shi, u la'a tạ uwuyanu lon nạ cine aa 'yuwan a
yuwan tsutoni nạ Wilạ wa Musa. Agba waru, nạ vuma tạwạạ mpasa ma
akucunu nạ wono za na tsu kạmbạto tsu na akiza,† u la'a tạ uwuyanu lon

◊ **10:17** Irm. 31:33-34. * **10:19** Ạyi umuna wu kasa tạ Upasu wa Akiza nu Upasu u na u La'ai Akiza ạtsumạ o Oogodo o Ucuwusan nạ Ạạ'isamapaɗa. U karalai tạ mantsa ma na Zamawawa kuwại adama u roco Ạsulạ a lyawa tạ ama ạ tạwạ ubạtạ wạ yi mejege.

nạ cine aa 'yuwan a yuwan tsutoni nạ Wilạ wa Musa. Ne ɗa waru, nạ vuma isula Ruhu va Akiza, za na o rocosu tsu isa'ani, iwuya i ndolo unạtạ u ɗa na akapi. 30 Tsu reve tạ a na Ạsulạ a dammai, “N ta ca aza a na a nusain oforo. N ta tsupa le.” Waru u damma tạ fo, “Ạsulazuva e te ge'eto ama ạ yi.” ◊ 31 Ili i wovon i ɗa lon vuma riyạ e ekere ạ Ạsulạ a wuma.

32 I cuwan nạ rana ndeɗe, ana i fara revei amayun ạ Ạsulạ. I yuwan tạ mpolo nạ ạtsumạlimạ lon, reve gba i lyuwa elime nu ucira. 33 A mantsa mo ro a amaton ɗu tạ reve waru e isula ɗu ạ mạkạkạn mo oɓolo a ama. A mantsa mo ro i kamba tạ fo aza a na o sowuso cu'un vạ ạtsumạlimạ'ạ. 34 I roco tạ isa'ani ạ tyo ubạtạ wa aza a na a zuwai o u'wa wa ali. Ana a usai ili i na i ri ne ele suru, i yuwan tạ asuvu nạ mạzạngạ, adama a na i reve tạ na ili i sa'ani i ro i tạ lo a pura ɗu na yoo koto shi.

35 Adama o ndolo, she i lyawa cine i zuwayi Zagbain ucira wan, ko ni ili i ro i shi i fara, adama a na ni i lyuwa elime a zuwusaa yi ucira, i tạ ushi iliyinkapa i gbain. 36 Gogo i rito makaɓa ma asuvu, adama i gura yuwan ili i na Ạsulạ a cigai, tsạrạ waru i ushi ili i na u yuwain nzuwulai. 37 Cine Adanshi ạ Ạsulạ a dammai,

“Waa jima shi za na ri lo ạ tạwạ u tạ tạwạ.
Wạạ lungusạ mantsa shi.
38 Ama a na Ạsulạ ạ ushiyi a ta yuwan wuma
adama o ucawu wo okolo e le.
Amma u tsu yuwan tạ ạtsumolạngu
nạ za na ronoi ạcạpạ.” ◊

39 Amma ạtsu aza a na o tso rono nạ ạcạpạ ɗa shi, aza a na ạạ lungusạ. Tsu ca tạ Ạsulạ okolo ạ tsu, adama o ndolo, u wawa tsu tạ.

11

Ucawu wo okolo

1 Aza a na a casu Ạsulạ okolo e reve tạ na amayun a na a ta ca le ili i na a zuwai okolo suru. E reve tạ na amayun e ili i na koto e enei shi ạ tạ lo na amayun. 2 Ạsulạ ạ usu tạ ama o ufaru adama o ucawu wo okolo e le.

3 Tsu tạ nu ucawu wo okolo, ɗaɗa tsu revei na Ạsulạ a yuwain adanshi, waru nu ure u nda u ɗa u yuwain uvadĩ ni ili i na i ri pe. Ạsulạ a yuwan tạ ulinga ni ili i na vuma tse ene shi, tsạrạ u yuwan ili i na tsee ene.

4 Habila† dạnạ tạ nu ucawu wo okolo, ɗaɗa u yuwayin Ạsulạ kucci na la'ai kucci na Kayinu† cayi Ạsulạ. Reve Ạsulạ a damma wu uwwa tạ uyo'o wu une'e u na u cayi, reve u ɗeyi vuma vạ ạɓulạ. Ko na wo o'woi Habila kuwạ tạ ɗe nu ujimu, wuma wạ yi u buwa tạ a yuwusaan tsu adanshi adama o ucawu wo okolo ạ yi.

5 Anuhu dạnạ tạ nu ucawu wo okolo, ɗaɗa Ạsulạ a tara niyi ạ tyo zuva adama u kuwạ wan. E ene yi shi, adama a na Ạsulạ a tara yi tạ ạ kạrạ. Adanshi ạ Ạsulạ a damma tạ kafu a tara yi ạ tyo zuva, u zuwa tạ okolo ạ Ạsulạ o yo'ono. 6 Za lo o yo'onoto Ạsulạ okolo shi, she nu ucawu wo okolo. Za na ạạ tạwạ ubạtạ wạ Ạsulạ biti u 'yuwan u ciga u usu na Ạsulạ ạ ri wuma, waru u tsu ca tạ iliyinkapa ạ tyo aza a na a zama yi na amayun.

7 Nuhu† dạnạ tạ nu ucawu wo okolo, ɗaɗa wu uwwai ana Ạsulạ o rono niyi atsuvu a aci e ili i na koto we enei shi. U yuwaan tạ Ạsulạ tsutoni reve u she'en wantsun u gbain adama u wawa u'wa wạ yi. Nu ucawu wo okolo ạyi a ɗa, Nuhu rocoi uvadĩ na a nusain. Hali wo o'wo vuma tạ ạtsumạ a ama a na ạ dạnại nạ ạɓulạ e ekere ạ Ạsulạ adama o ucawu wo okolo ạ yi.

◊ **10:30** U.Wl. 32:35-36. ◊ **10:38** Hab. 2:3-4.

8 Ibrahim dạnạ tạ nu ucawu wo okolo, ɗaɗa u yuwain tsutoni ana Ạsulạ e ɗe niyi u 'yạwạ ubạtạ u ro u na u yuwaan niyi nzuwulai n na waa ca yi. U lyawa tạ iɗa yạ yi, agba u reve ubạtạ u na wee tyo shi. 9 Adama a na Ibrahim ri nu ucawu wo okolo, reve u yuwan nden n limocin e iɗa i na a yuwaan niyi nzuwulai. Reve u dạnu ɗe o oogodo, ne ɗa fo Ishiyaku nạ Yakubu aza a na ạ dạnại muwun mu ugundo mạ yi. Ạsulạ a yuwaan le tạ fo nzuwulai'i. 10 Ibrahim yuwan tạ ne adama a na u ri e ipiri i na waa uwa ạ lyuci gbain na Ạsulạ o foɓoi waru u suwai na wạạ dạnạ lo babu ukotu.

11 Saratu† oɓolo nạ Ibrahim ạ dạnạ tạ nu ucawu wo okolo, ɗaɗa ạ tsurại mawun, ko na wo o'woi ạ shi tạ a kutsa lon, waru Saratu idari i ɗa i shi. Ibrahim usu tạ a na Ạsulạ aa yuwan ili i na u yuwain nzuwulai n na waa yuwan. 12 Vuma nda shi tạ kutsa suru suru, u shi tạ u rawa mạkuwạạ, amma ko nạ ne ạvu wo o'wo akaya a ama ạ ạbundạ a na a gura kece shi. Amayun, ạ tạ lo nạ ạbundạ cine italyo'o ya zuva i ri ko tsạ mạbulạ mạ nge'en m mala.

13 Ama a nda suru a na ạ dạnại nu ucawu wo okolo, ạ kuwạ tạ babu na ạ ushiyi ili i na Ạsulạ a yuwaan nle nzuwulai. Ạ dạnạ tạ nạ mạzạngạ ma na ee ene ili i ndolo ạ tạwạ, ko na wo o'woi ạ dạnạ zuzu shi. Ạvu a damma a na ạ tạ gashi omocin nạ ạzạ e iɗa i ro ạtsumạ o uvaɗi u nda. 14 Nna ama a yuwan cu'un va adanshi a nda, o to rocosu a ta zamishi ure wi iɗa i na wo o'wo za le. 15 Nạ ạ shi a adanshi e iɗa i na a lyawai, babu ili i na yaa putsa le a na ạạ kạmbạ. 16 Amma ạ dạnạ te izami yu ubạtạ u na u la'ai ulobonu. U tạ ɗe zuva. Ạyi ɗa i zuwai Ạsulạ a tsu uwwa wono shi nne e ɗe yi Ạsulạ e le, adama a na u foɓoo le tạ lyuci gbain.

17 Ibrahim ◊ dạnạ tạ nu ucawu wo okolo, ɗaɗa u cayi mawun mạ yi Ishiyaku tsạ kucci ana Ạsulạ ạ lyungwạ niyi. Ibrahim ɗa vuma na Ạsulạ a yuwayin nzuwulai'i, amma u foɓo tạ u ca mawun mạ tạ mạ yi goon tsạ kucci. 18 Ɗe nu ufaru, Ạsulạ a damma yi tạ, “Mmaci n na n yuwaan nuwu nzuwulai ạ tạ o utạ ya Ishiyaku.” 19 Ibrahim jiyan tạ nạ Ishiyaku kuwạ, Ạsulạ a ta gura kạmbạto yi wuma waru. Ne ɗa Ibrahim yuwain, reve u yuwan gashi u ushiyisạ tạ mawun mạ yi diga o ukwạ.

20 Ishiyaku† dạnạ tạ nu ucawu wo okolo, ɗaɗa u zuwayi muwun n re mạ yi aba'un, Yakubu nạ Isuwa.† U reve tạ na Ạsulạ aa yuwaan le ili i sa'ani elime.

21 Yakubu† dạnạ tạ nu ucawu wo okolo, ɗaɗa ana wạạ kuwạ, u zuwayi muwun mạ Isuhu koyan ɗa aba'un. Reve u yuwaan Ạsulạ ạgạndạ ạyi ukạɗạtowu a aaɗanga ạ yi.

22 Isuhu dạnạ tạ nu ucawu wo okolo, ɗaɗa i zuwai ana wạạ kuwạ, u yuwain adanshi adama a mantsa ma na aza a Isra'ila aa lyawa Masar. Reve u damma le a tara etele ạ yi nnạ ạạ kạrạ.

23 Nshạwu ma Musa n dạnạ tạ nu ucawu wo okolo, ɗaɗa a gura soko niyi hali woto ta'atsu ana a matsan niyi. E ene tạ Musa mawun ma sa'ani ma ɗa, waru a uwwusa wovon u na aa 'yuwan yuwan tsutoni nạ wilạ u mogono shi.

24 Musa dạnạ tạ nu ucawu wo okolo, ɗaɗa i zuwai ana u kungwai, u 'yuwain a na e ɗe yi mawun mo usheli u mogono ma Masar. 25 U ɗangwa tạ u sowo ạtsumạlimạ oɓolo na ama a na Ạsulạ a ɗangwai, a na waa uwwa uyo'o u mayan mo unusu a mantsa ma wa'a. 26 U jiyan tạ u la'a tạ ulobonu u sowo ạtsumạlimạ o unạ wu Za na Ạsulạ a Ɗangwai, a na wạạ tsurạ utsuru wa Masar suru, adama a na u dạnạ tạ a pura iliyinkapa yạ Ạsulạ i na i ri lo ạ tạwạ. 27 Adama o ucawu wo okolo ạ yi, Musa lyawa tạ Masar, agba u dạnạ a uwwusa wovon wu upan u mogono shi. Musa kaɓa tạ asuvu adama a na u zuwaa tạ Ạsulạ a na aa gura ene shi esu. 28 Adama o ucawu wo okolo ạ yi a

◊ **11:17** Ufr. 21:12.

ɗa, u foɓoi Ạbuki a Mapasa† reve u kyo'onu mpasa e eɓele nạ gon vu nạntsu, adama a za na ạạ tạwạạ nu ukwạ wu una muwun mu ufaru mo olobo ma aza a Isra'ila wan.

29 Ama'a ạ dạnạ tạ nu ucawu wo okolo, ɗaɗa a pasai Mala mạ Shili† gashi iɗa yu u'yewu. Amma ana aza a Masar o toni nle, reve mala ma lyuwa le suru.

30 Ama ạ Ạsulạ ạ dạnạ tạ nu ucawu wo okolo, ɗaɗa ana ạ kạndạruwusại lyuci vạ Jeriko rana cindere, ạvu ukari wạ yi u riyạ.

31 Rahapu† aashakala ạ dạnạ tạ nu ucawu wo okolo, ɗaɗa u ushiyi aza a Isra'ila aza a matawa mo utyo. Ạyi ɗa i zuwai o una niyi shi, ana o unai aza a na a 'yuwain a yuwan tsutoni nạ Ạsulạ.

32 N dạshi tạwạ ni iroci i ro? N ri nạ mantsa ma na maa damma ɗu aɗa o Gidiyon,† nạ Baraka, nạ Samuson,† nạ Japuta, nạ Dạwuda, nạ Sama'ila,† na akapi a amạsulạ shi. 33 Ucawu wo okolo e le u zuwa le tạ a lyuwa aci e iɗa i ro yạ ạbundạ lon. A yuwan tạ ili i mejege, reve ạ ushi ili i na Ạsulạ a yuwain nzuwulai suru. Ạ ɓạru tạ nạ vi ikamu. 34 Ạ kimusạ tạ wuna u na u tsu lungusạ. Ạ fạtsạ tạ e ekere a aza a na ạ dạnại azama o una le nạ mutsun mu pe'eni. Ko na wo o'woi ạ dạnạ tạ babu ucira lon, ạ tsurạ tạ ucira. Ạ dạnạ tạ nu ucira ubạtạ o uvon hali a lyuwa aci o uvon o omocin ạ ạsoja o ro babu uro. 35 Ạmạci o ro waru ạ ushiyisạ tạ mmaci n le a na ạ shi ạ kuwại reve ạ kạmbisạ wuma. Ama o ro gba ozo o ro a ca le tạ ạtsumạlimạ adama o ucawu wo okolo e le, reve gba ạ usu le, “Tsạạ usu tso o'wo fạạn cine i dammai shi!” A yuwan tạ ne adama Ạsulạ ạ 'yạsạn le ạtsumạ o ukwạ ạ tyo a wuma u sa'ani. 36 Ozo o ro o sowo tạ ulamu, ạvu a faba le adama a na a cayi okolo ubạtạ wạ Ạsulạ, ozo o ro gba shi ạ nlạ le tạ na akani reve a zuwa le o u'wa wa ali. 37 Ozo o ro ạ kuwạ tạ adama a na a vara nle na atali. Ozo o ro gba shi ạ kuwạ adama a na o koɗulo nle tạ ure. Ozo o ro gba shi o una le tạ nạ matsun me pe'eni. Ozo o ro ạ dạnạ ni ili i ro shi, she kwan vu mgbele n na ạạ nlạ. Alambi a ama a ɗa ạ dạnại, reve e le'e le, waru o ɓongi le tạ. 38 Ama a nda ạ dạnạ tạ ama a sa'ani agba uvaɗi u nda wu ntsaa le shi. A baza tạ ạtsumạ o una na a nsasan, reve waru a pa'an ạtsumạ ạ ạbạnu nạ ạ ạkạri.

39 Ama o ndolo suru o yo'onoto tạ Ạsulạ okolo adama o ucawu wo okolo e le! Amma suru nạ ne, ạ kuwạ tạ babu na ạ ushiyi ili i na a yuwaan nle nzuwulai. 40 Adama a na Ạsulạ a ɗangwa tạ a na woo foɓoo tsu ili i ro i na i la'ai ulobonu ạbundạ lon. U foɓo tạ u yuwan ne adama she oɓolo nạ ạtsu goon ɗa oo o'wo cece wuntsayi.

12

Ạsulạ a ɗa Dada tsu

1 Tsu tạ na ama ạbundạ ukạndạruwu nạ ạtsu a na o o'woi iroci i na ucawu wo okolo u ri. Adama o ndolo lyawa tsu yuwain ala'anlai e ilaɗi a na ạ ri ạ mạkạkạn mạ tsu, she tsu kunại wan. Tsu tawai ili i na yee geshe tsu a yuwan ili i na yi ntsayi a wuma u tsu, ạyi ɗa, unusu u na wạạ tigạ tsu babu usạn. 2 Nạ tsu ciga tsu 'yuwan tsu kạlyuwusạ Yesu goon, za na ạyi ɗa ufaru wu ucawu wo okolo ạ tsu waru ạyi ɗa za na kạmbuwạ niyi ununa wu ntsayi. U sowo tạ ạtsumạlimạ reve u kuwạ a akpata.† Ạvu gba u ushi wono gashi ili i ro i ɗa shi, adama ạ mạzạngạ ma na wạạ tạwạ u tsurạ elime. Gogo tsunda u tạ nden o ukere usa'ani o ootogu o tsugono tsạ Ạsulạ.† 3 Yuwain majiyan me iroci mạ Yesu. U kaɓa tạ asuvu a mantsa ma na ama a wuya a yuwusaan yi iwuya. Adama o ndolo she i kunạ ạvu i lyawa mpolo wan.

4 I ta yuwusan mpolo nu unusu, agba mpolo n ɗu koto n zuwa o una ɗu shi.
5 Agba yi icina tạ ili i na Adanshi ạ Ạsulạ a dammai muwun mạ Ạsulạ adama
u gbamato le asuvu:
“Mawun mạ vạ, vu polo atsuvu a mantsa ma na Ạsulazuva oo ronuso wu
atsuvu,
waru she okolo ạ wu a kuɗa wan a mantsa ma na waa ɓarasa wu.
6 Adama a na Ạsulazuva a tsu ɓara tạ za na suru u cigai,
reve waru u ca aza a na u usuyi tsạ muwun mạ yi oforo.” ◊

7 I kaɓa asuvu ạtsumạ ạtsumạlimạ a na yoo sowuso adama a na u rotso tạ
oforo a na dada tsu ca mawun. Mawun mo lo ma na dada vạ yi tsu kuɗạ a
ca oforo shi. Ạsulạ a ta yuwusan nạ ạɗu tsạ muwun mạ yi. 8 Ạsulạ a tsu ɓara
tạ muwun mạ yi suru, agba nu u ɓara ɗu shi, to, ạɗu ạgirutu a ɗa, agba i ri
muwun ma amayun mạ yi shi. 9 Suru ntsu tsu shi tạ nạ mbara pa o uvaɗi aza
a na a ɓarasa ntsu. Reve gba tsu uwwusa le. To tsaa la'a uwwa Dada tsu na
ri zuva adama tsu dạnại wuma shi? 10 Mbara n tsu ɓara tsu tạ a mantsa wa'a
o ure u na e enei mejege. Amma Ạsulạ a ta ɓarasa tsu adama u kamba tsu,
adama tso o'woi aza a akiza ununa u ri akiza. 11 Tsuɓari ili i na ama a tsu
uwwa uyo'o a mantsa ma na aa yuwusan yi ɗa shi, u tsu ɓạli tạ! Nạ Ạsulạ a
ɓara le, ne ɗa, adama u roco le ubạtạ u na a nusain ɗa, ɗaɗa a tsu lapula reve
a yuwan ili i na i ri mejege no okolo nden.
12 I gbamato obolu ạ ɗu a na ạ kunại, reve waru i gbamato ạlu ạ ɗu. 13 I
yuwan ure mejege adama a ana ạ ɗu. Ne ɗa aza a na oo tono ɗu ạkutsumạ,
nạ ạ tạɗạtsạ, ạạ riyạ shi, amma ạ tạ tsurạ ucira.

Uwwai Ạsulạ

14 I yuwan mpolo i yuwan nden n sa'ani na ama suru, waru i yuwan mpolo
i yuwan nden ma akiza. Za na suru wuma wạ yi u ri na akiza shi, wee ene
Ạsulạ shi, ko ke'en. 15 I yuwan ugbozu she vuma lamba ạ ushi isa'ani yạ
Ạsulạ wan. I kạmbuwạ ugbozu tsạrạ nanza tạwạạ ɗu na addama wan. Cu'un
vuma ndolo tạ lungusạ ama nạ ạbundạ ạtsumạ ạ ɗu nạ ạbundạ. 16 I yuwan
ugbozu she nanza yuwan tsipere wan, ko u 'yuwan ạ kuru Ạsulạ ununa
Isuwa† yuwain wan. Isuwa ạyi ɗa mawun mo ufaru ma Ishiyaku, waru u shi
tạ ushi agadu a dada vạ yi suru, reve gba u wina yi adama u lyuwa ilyalya u
tạ. 17 I cuwan tạ ana Isuwa yuwain ne, u shi tạ u cigisa dada vạ yi zuwaa yi
aba'un, amma dada vạ yi 'yuwan tạ. Agba babu ili i na waa yuwan u vadala
ili'i, ko a na u patiyi dada vạ yi nạ mesun.
18 I ri tsa ama a Isra'ila shi, aza a na a rawai a Masasan ma Sinai,† ubạtạ u
na ee ene reve waru aa gura ju'wạn. U shi tạ ạ kulusạ na akina, ạ ɓạru yi tạ
ni irumbu i limạ nạ lipạ. 19 A uwwa tạ mesun ma aavana nu uɗyo u ro. Ana
ama'a a uwwai uɗyo'o, reve a pati Ạsulạ a lyawa adanshi, 20 adama a na u
la'a tạ ucira u na aa gura kuru ana u dammai, “Ko nạ shi nama ɗa ju'wạin
masasa'an, na a 'yuwan a ciga o una yi nạ mavara ma atali.” ◊ 21 Musa na
aciyạyi wu uwwa tạ wovon wi ili i na we enei ɗaɗa u dammai, “Mu uwwa tạ
wovon lon hali n te meje'en.” ◊

22 Agba gogo i tạwạ tạ a Masasan mạ Sihiyona† waru nạ Urishelima na ri
zuva. Ạyi ɗa lyuci gbain vạ Ạsulạ a wuma, ubạtạ u na oɓolo oɓolo a nlingata
mạ Ạsulạ mạ ạbundạ lon m ɓolotoi adama a yuwan mạzạngạ. 23 I tạwạ tạ
ubạtạ e iɓolo i muwun mạ Ạsulạ tsạ muwun mu ufaru mạ yi aza a na a ɗanai
ala e le suru ɗe zuva. I tạwạ tạ ubạtạ wạ Ạsulạ na aciyạyi, za na ạyi ɗa za vu
uge'etosu va ama suru. Waru i tạwạ tạ yạ kwisạ va ama a sa'ani, waru Ạsulạ

◊ **12:6** Udm. 3:11-12. ◊ **12:20** Mtạ. 19:13. ◊ **12:21** U.Wl. 9:19.

ạ kạmbạto le tạ cine wu ntsayi. 24 I tạwạ tạ ubạtạ wạ Yesu, za na tạwạyi na
akucunu† a sa'avu diga ạ Ạsulạ. Mpasa mạ Yesu* n ɗa o kyo'onuyi tsạ kucci,
za na ri ni ikaka i na i la'ai mpasa ma Habila.†
25 Adama o ndolo i yuwan ugbozu waru she i 'yuwan o polo atsuvu wan,
n nạ Ạsulạ a yuwan adanshi. Ama a Isra'ila a na a vadalaa niyi ucinạ ana
u o rono nle atsuvu pa o uvaɗi, ko za la'a shi. Adama o ndolo u tạ dạnạ tsu
uwuyanu nạ tsu vadalaa Ạsulạ a na ạ ri zuva ucinạ nu u rono tsu atsuvu.
26 Ana u yuwain adanshi nu ujimu ɗe ạcạpạ, uɗyo wạ yi u jingạɗạ tạ uvaɗi, ◊
amma gogo u yuwan tạ nzuwulai, “N tạ jingạɗisạ uvaɗi u tạ waru, agba uvaɗi
goon shi, hali nạ zuva.” ◊ 27 Ana u yuwain adanshi a nda, u ta dansa a na ili i
na u yuwain suru ạ tạ lungusạ le. She ili i na i ri n jingạɗạ shi, goon ele ɗa aa
buwa.
28 Ạyi ɗa i zuwai tsu dạnại o godyusho a na tsu ushiyi tsugono tsa na ili yi
lo a na wạạ jingạɗạ yi shi. Tsu yuwayin Ạsulạ ạgạndạ cine woo yo'onoto yi
okolo, reve tsu ca niyi tsugbain ạvu waru tsu uwwai wovon wạ yi, 29 adama
a na Ạsulạ ạ tsu akina a wuna u na u tsu lungusạ ili i ɗa.

13

Cine oo yo'onoto Ạsulạ okolo

1 I lyuwa elime nạ ncigalai ni icigi yi Zamawawa. 2 I cuwan i ushi omocin
ulobonu a 'wa ɗu. Ama o ro a yuwan tạ ɗe ne, ạvu gba ạ ushi nlingata mạ
Ạsulạ babu ele urevu. 3 She yi icina na aza a na ạ ri pe o u'wa wa ali wan. I
sowo ạtsumạlimạ oɓolo ne ele gashi i tạ ɗe oɓolo ne ele. I cuwan na aza a na
o ɓongiyi gashi ạɗu fo i tạ pe ạtsumạ e le.
4 I ca nden n lolo tsugbain. Ka nạ vali a mantsa suru i guzạ amayun, adama
a na Ạsulạ a ta ca za na yuwain tsipere suru ạtsumạlimạ, ko za na kuɗại ạ
guzạ amayun ạtsumạ ạ nden n lolo suru. 5 I guzạ aciyạɗu e icigi yi ikebe. I
yuwan ankuri ni ili i na i ri nạ ạyi. Ạsulạ a damma tạ,
“Maa lyawa wu shi,
waru maa vadalaa wu ucinạ shi, ko ke'en.” ◊
6 Adama o ndolo, tsu ta gura damma babu wovon,
“Maa uwwa wovon shi,
adama a na Ạsulazuva za vi ikambi i vạ i ɗa.
A gura yuwan ili i ro nạ ạmu shi.”
7 I cuwan na azagbain ạ ɗu, aza a na o rito nɗu Adanshi ạ Ạsulạ. I cuwan
ni isa'ani i na wuma u le u tạwạyi, waru i ca okolo ạ ɗu a Zagbain cine ele
a yuwain. 8 Yesu Zamawawa aa vadala shi, ko ke'en! Ne ɗa u ri tso yon, tsa
ana'an, waru babu ukotu.
9 She vu lyawa ạ pusạn wu ana wan, waru she vu lyawa uritosu icu'un
icu'un i zuwa wu vu toni ure u wuya wan. Isa'ani yạ Ạsulạ i ɗa yạạ dạshi wu
okolo ugbamu, agba e itoni i wilạ wi ilyalya i ɗa yaa zuwa wu vu yuwan ne
shi, ili i na yaa kambusa aza a na oo tono le shi. 10 Amma tsu tạ nạ masa'a†
mo ro, waru nan ganu† na a yuwusan ạgạndạ ubạtạ wạ ạgạndạ o uvaɗi u
nda, ạ ri nu ucira u na a tama kucci na a cayi a masa'a mạ tsu shi.
11 Aabara a nan ganu a tsu tanu tạ mpasa mi inama a uwa pe Upasu u na u
La'ai Akiza ubạtạ u na u tsu ca mpasa'a adama ạ nusu. Agba lipu vi inama'a

---

* **12:24** Mpasa mạ Yesu n tsu tạwạạ tạ nạ gafura vu nusu, amma mpasa ma Habila n tạwạạ tạ nạ ạtsumạlimạ e ekere a za na una niyi (Ufr. 4:10). † **12:24** Ana Kạyinu unai Habila, Ạsulạ a damma yi tạ, “Mpasa mu zawa'a vạ wu n na n ri e iɗa n te ɗewu vạ (Ufr. 4:10).” Gogo tsunda, mpasa mu Zamawawa n ɗa maa yuwusan adanshi e ikaka i na i la'ai mpasa ma Habila. ◊ **12:26** Mtạ. 19:18. ◊ **12:26** Hab. 2:6. ◊ **13:5** U.Wl. 31:6-8; Ica 118:6.

ạ tsu kulạto le tạ a alanga o uvạlạtạ. 12 Ạyi ɗa i zuwai Yesu sowoi ạtsumạlimạ o ugyuru, adama u kạmbạto ama ạ yi aza a akiza† nạ mpasa mạ yi. 13 Adama o ndolo tsu kạrại ạ tyo ubạtạ wạ yi o ugyuru wu uvạlạtạ adama tsu uwwai wono u na wu uwwai. 14 Tsu ri nạ lyuci na ạạ dạnạ lo babu ukotu o uvaɗi shi, amma tsu te ipiri i lyuci tsundolo.

15 Lyawa kucci tsu lyuwa elime a cuwusa Ạsulạ ạtsumạ a ala e Yesu. Tsu casu ala ạ yi tsugbain. 16 She yi icina i yuwan isa'ani wan, waru i kamba ozo o ro, adama a na ele ɗa kucci na oo yo'onoto Ạsulạ okolo. 17 I yuwan tsutoni na azagbain ạ ɗu, waru i yuwan ili i na a damma nɗu i yuwan. Ạ tạ kạlyuwusạ ɗu babu wivuwun, adama a na e reve tạ a na aa cuɗuwa Ạsulạ cine ulinga u le u yuwain. Ni i yuwaan le tsutoni, a ta yuwan ulinga u le nạ mạzạngạ. Ni i 'yuwan gba a yuwan tsutoni ne ele, a ta yuwan ulinga u le nạ ạtsumolạngu, agba ạyi nda waa kamba ɗu shi.

18 I yuwusaan tsu avasa kuci. Tsu reve tạ asuvu ạ tsu ạ tạ cece, waru tsu ciga tạ tsu yuwan ili i na i ri mejege a mantsa suru. 19 N te ipati i ɗu nu ucira u na n ri nạ ạyi suru, i yuwan avasa adama Ạsulạ ạ kạmbạto mu yạ'ạ ɗu keɗu.

Avasa o ukosu

20-21 N ta avasa Ạsulạ a asuvu nden u ca ɗu ili i sa'ani i na i cigai biti adama i yuwan ili i na u cigai. U 'yạsạn tạ Yesu Zamawawa Zagbain tsu diga o ukwạ. Gogo Yesu tạ tsu Za va Aguɓa a Gbain a na aa yuwan ulinga nạ mpasa mạ yi adama a yuwan akucunu ạ Ạsulạ ni ikyon yạ yi, akucunu a na oo koto shi. N ta yuwusan avasa Ạsulạ a yuwan ulinga ạtsumạ ạ tsu adama tsu yo'onoto yi okolo e ekere e Yesu Zamawawa. Lyawa tsugbain tso o'wo za vạ yi suru suru waru babu ukotu. Ami.

22 Ama ạ vạ, n te ipati i ɗu i kạmbuwạ ugbozu e ikaka yu udạshishi wo okolo o ugbamu u nda. Mepepelime mạ ạbundạ ma ɗa shi.

23 N ciga ɗu tạ i reve a na a lyawai Timoti za tsu diga o u'wa wa ali. Nu u rawa yạ'ạ vạ keɗu, tsu tạ tạwạ ubạtạ u ɗu ra adama tse ene ɗu.

24 I cạsạ azagbain ạ ɗu suru nạ ạzạ e Itoni suru.

Waru ạzạ e Itoni a Italiya a na ạ ri oɓolo nạ ạmu ạ te icạsu i ɗu.

25 Lyawa isa'ani yạ Ạsulạ i dạnạ oɓolo nạ ạɗu suru.

Mepepelime ma Yakubu

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

Yakubu zawa'a vu Zagbain Yesu Zamawawa ạyi ɗa za na ɗanai aatagada a nda. U ɗana tạ mepepelime ma nda ạ tyo ạzạ e Itoni e Yesu aza na ạ ri ubazu bạtạ bạtạ ạtsumạ o uvaɗi adama ạ ạtsumạlimạ a na oo sowuso adama e itoni yạ Yesu Zamawawa.

Ana ạtsumạlimạ a yuwain ạbundạ lon, reve e bete'we ạ tyo bạtạ bạtạ. Ạyi ɗa i zuwai Yakubu ɗanaa nle mepepelime ma nda adama a na u ciga nle a kaɓa asuvu waru a yuwan ankuri ạtsumạ e itoni i na a yuwusan. Ạyi ɗa i zuwai aatagada a nda a yuwusan adanshi adama ạ ạtsumạlimạ, na addama, nạ makaɓa ma asuvu, oɓolo na avasa, waru nạ nden n na mu ntsayi a yuwan ạtsumạ ạ nden n na a yuwusan ạtsumạ e itoni.

Ạzạ e Itoni ana'an nạ ạbundạ o to sowuso ạtsumạlimạ e ekere a aza a na ạ kurusu Zamawawa shi. Suru nạ ne suru tsu toni niyi ulobonu. Aatagada a nda o roco tsu tạ itoni yạ Yesu ạyi ɗa a yuwan ili i sa'ani usana suru.

Ili i na i ri pe ạtsumạ a aatagada a nda

1. Icạsu (1:1)
2. Wuma wu ucawu wo okolo nu ugbozu (1:2-18)
3. Mawwa nu ukurusu wi ikaka yạ Ạsulạ (1:19-27)
4. She vu roco aɗangulu ạ tyo ạzạ e ikebe wan (2:1-13)
5. Ucawu wo okolo nạ linga (2:14-26)
6. Ugbozu ni idanshi (3:1-18)
7. Morono ma atsuvu adama ạ tsu'utsạ nu uvaɗi (4:1–5:6)
8. Makaɓa ma asuvu, ni isa'ani, oɓolo na avasa (5:7-20)

Ucuɗuwu

1 Ạmu ɗa Yakubu, aagbashi ạ Ạsulạ waru aagbashi e Yesu Kristi Zagbain Zamawawa.

N ta ɗanasaa ạzạ e Itoni ya amayun a na ạ ri ubazu suru ạtsumạ o uvaɗi.

N tạ lyungusu icạsu i vạ.

Uritosu adama ạ mạlyungwạ

2 N'utsạ n vạ suru, i yuwan mạzạngạ mantsa ma na addama ạ tạwạ nɗu icu'un icu'un. 3 Adama a na i reve tạ cine mạlyungwạ mo ndolo ma tsu zuwa ucawu wo okolo ạ ɗu u tạwạ nạ makaɓa ma asuvu. 4 I kaɓa asuvu hali mạlyungwạ mạ ɗu mo koto. Ana i kaɓai asuvu o ndolo i to o'wo nu ucawu wo okolo ugbamu waru i tạ dạnạ ushiwun, yaa lamba ili i sa'ani shi. 5 Za na lambai ugbozu suru, u pati Ạsulạ, waru u ta ca yi ugbozu'u. Ạsulạ a tsu ca tạ vuma ne'e pere. U tsu gbarana za na pati niyi ili shi. 6 Amma nạ vu pati ili i ro, vu ciga vu 'yuwan vu ca okolo, agba vu kuɗa okolo wan. Ni i kuɗa okolo i tạ dạnạ gashi ikeɗu i mala ma na upepu u tsu zuwusa yi ạ kạndạruwusạ. 7 Cu'un vuma ndolo yuwan majiyan ma na Zagbain aa yuwaan yi ili ro wan, ko ke'en. 8 Cu'un vuma ndolo tsu gura yuwaan aciyạyi majiyan mạ tạ shi, waru u tsu gura kuru ure u tạ shi.

9 Ạzạ e Itoni aza a na ạ ri ni ili shi, a yuwan afalu adama a na Ạsulạ ạ 'yạsạn le tạ. 10 Ạzạ e Itoni aza a na ạ ri ni ikebe, a yuwan afalu fo adama a na Ạsulạ a zuwa le tạ ạ kạɗạto aciyele. Ạzạ e ikebe o to koto ana yipạlu ya anlya i na i tsu utạ o ogozo. 11 Urana u tsu tạwạ tạ nu usuɗuwu wạ yi, ạvu u 'yeweto anlya,

ạvu waru yipạlu yạ yi i riyạ e iɗa, reve ulobonu wạ yi u koto. Ne ɗa waru za vu utsuru oo koto ạyi pe ạtsumạ a linga vạ yi.

12 Ạsulạ ạ tsu tạwạạ tạ ama a na a kaɓai asuvu na ankuri nạ mạlyungwạ nạ mạzạngạ. Nnạ mạlyungwạ mo koto, Ạsulạ a ta ca ookokolo a wuma u babu ukotu e ekere a za na riyại ạ mạlyungwạ'ạ shi. Ạsulạ a yuwaan tạ aza a na a ciga niyi nzuwulai n nda.

13 Nạ vuma ciga yuwan ili i babu ulobonu, cu'un vuma ndolo she u damma Ạsulạ ạ lyungwạ yi tạ wan. Za lo na aa gura lyungwạ Ạsulạ a yuwan iwuya shi, waru Ạsulạ ạ tsu lyungwạ ama a yuwan iwuya shi. 14 Icigi i maluwa ma na tsaa yuwan iwuya u tsu lyungwạ tsu tạ tsu yuwan ili, reve u pusạn tsu ana. 15 Maluwa mo ndolo u tsu yuwan tạ ạạtsumạ reve u matsan unusu, ne ɗa waru unusu u ndolo u tsu yuwan mgbain hali u tạwạạ nu ukwạ.

16 Ama a na n cigai ạbundạ, she i kuru ili ye epen wan. 17 Ili i na i ri ulobonu suru une'e u ɗa diga ubạtạ wạ Ạsulạ ɗe zuva, ne ɗa waru ili suru i na i ri babu unusu. Ili i nda suru a ca tsu tạ le diga ya Dada na yuwain ekan a zuva. Ne ɗa u ri kuci, u tsu vadala cine ululu u tsu vadala babu usạn shi. 18 Icigi yạ yi i ɗa tsoo o'wo ama a na u ɗangwai, ɗaɗa u lyunguwạ ntsu ikaka ya amayun, ikaka i ɗaɗa i matsan ntsu tsạ muwun mu ufaru.

Zuwai atsuvu ạ ɗu

19 Ncigata n vạ, i dạnạ nạ mawwa babu usạn, amma i yuwan adanshi go'o wan, waru i yuwan upan go'o wan. 20 Ni i yuwan upan, ko ili i sa'ani i tạ i na Ạsulạ a ciga nɗu i yuwan, yaa yuwan shi. 21 I lyawa tsipere ni iwuya. Waru i kạmbạto aciyạɗu ili i ro i ɗa shi, waru i usu ikaka i na ạ shuwại ạtsumạ ạ ɗu, ikaka'a i tạ nu ucira u na waa wawa ɗu.

22 I yuwan ili i na ikaka'a i damma nɗu, she yu uwwa na atsuvu ạ ɗu goon wan, ni i yuwan ne, i yuwaan tạ aciyạɗu tsulo. 23 Nạ vuma uwwa adanshi ạ Ạsulạ agba u yuwan ili i na u damma niyi shi, cu'un vuma ndolo tạ gashi vuma na kạlyuwại aciyạyi ạ mạdubi. 24 Reve nu u kạrạ ạvu wi icina cine u ri babu usạn. 25 Agba nạ vuma kạlyuwạ wilạ wạ Ạsulạ u na u ri ulobonu lon, reve u lyuwa elime a yuwusan ili i na wilạ'ạ u dammai, vuma ndolo tạ tsurạ aba'un na asuvu nden a na wilạ u cayi.

26 Nạ vuma aa yuwusan majiyan gashi u to tonishi Ạsulạ, agba u gura guzạ unạ wạ yi shi, wu lumạ tạ aciyạyi, waru itoni yạ Ạsulạ yạ yi pere ɗa. 27 Ure u sa'ani u na wu ntsayi o toni Ạsulạ Dada tsu ạyi ɗa ạ kạlyuwạ mkpa'an nạ nruna, reve waru a suma nshindạ mu uvaɗi.

2

Morono ma atsuvu adama a aɗangulu

1 Ama ạ vạ, Yesu Zagbain Zamawawa tsu tạ nạ tsugbain lon. Adama a na ạɗu ạzạ e Itoni a ɗa, she i roco aɗangulu e ekere a ama o ro wan. 2 Iroci, nạ vuma ro utạ ɗe reve u tạwạ ubạtạ wi iɓolo i ɗu, ạyi wotowu ni itana i sa'ani nạ makawani me ikebe ma zinariya, reve waru za vu ulambu tạwạ wotowu ni itana yu uwuyanu wukaru. 3 Reve vu la'a ca ugbozu wạ wu a za na otoyi itana i sa'ani, reve vu damma yi, “Yuwan ankuri dạnu o ootogu a sa'ani a nda.” Reve vu damma za vu ulambu, “Isawan ndeɗe,” ko vu damma yi, “Dạnu e iɗa lo ạ mạkạkạn mạ vạ.” 4 Nạ vu yuwan ne, vu ta yuwusan aɗangulu ạtsumạ a ama, waru ne ɗa yaa yuwusan gashi ạzạ o uge'etosu a na ạ ri nạ majiyan me iwuya.

5 Ncigata n vạ, zuwai atsuvu ạ ɗu yu uwwa ulobonu: Amayun a ɗa Ạsulạ a ɗangwai ạzạ o ulambu ạtsumạ o uvaɗi u nda, reve o o'wo ạzạ o utsuru ạtsumạ e Itoni. Reve waru u ɗangwa le tsạrạ a uwa ạtsumạ o tsugono tsa

na u yuwayin aza a na a ciga niyi nzuwulai. 6 Nạ ne suru, i tsi isulusa tạ alambi! Waru gba ạzạ o utsuru ele ɗa e le'eshe ɗu, reve waru a tara ɗu ạ tyo o ukobu wu uge'etosu. 7 Ele ɗaɗa waru aza a na aa yuwusan adanshi a vanvama adama a ala a sa'ani e Yesu Zamawawa, waru i tạ pe ạtsumạ a ala'a.

8 Ili i na yi ntsayi ạyi ɗa i toni wilạ u Mogono'o u na ạ tsurại ạtsumạ a Adanshi ạ Ạsulạ, "Vu ciga nron mu nden mạ wu, cine vu cigai aciyạwu." 9 Nạ vu tara ama cine vee eneshe le ne esu, vu nusan tạ, waru Wilạ u kototo wu tạ, vo o'wo tạ za vu unusu. 10 Nạ vuma toni Wilạ wạ Ạsulạ suru, ạvu u riyạ a za tạ, vuma ndolo kuɗạ tạ o toni wilạ'ạ suru waru u yuwan tạ unusu. 11 Ạsulạ a na a dammai, "She vu yuwan tsipere wan," ạyi ɗa waru u dammai, "She vu una vuma wan." Nạ vu yuwan tsipere shi, ạvu vu una za ro, vo o'wo tạ za makuɗa mạ Wilạ wạ Ạsulạ suru.

12 Adama o ndolo vu yuwan adanshi, waru vu yuwan ili i na gashi gogogo ɗa e ge'eto wu nạ wilạ u na waa ca wu ufạlu. 13 Nạ vee inda iliyali yo ozo o ro shi, ee ene iliyali yạ wu shi. Nạ voo rocosu ozo o ro isa'ani, to, o to roco wu isa'ani yạ Ạsulạ hali isa'ani'i i lyuwa aci o uge'etosu.

Ucawu wo okolo nạ mayan mo ulinga

14 Ama ạ vạ, nye i ɗa isa'ani, vu damma, vu tạ nu ucawu wo okolo, agba vu roco yi nạ linga shi? Cu'un vu ucawu wo okolo o ndolo aa wawa za shi. 15 A damma, ve ene tạ vuma na cigai ilyalya ko itana yu u'otosu, 16 reve vu damma, "Vu rawa lafiya, Ạsulạ a ca wu malyuwaa nạ mosowoo ni itana yu u'otosu," agba vu kamba yi ạtsumạ e ili i na yạạ ɓạlạ yi shi. 17 Nạ ne ɗa ucawu wo okolo ạ wu ạ ri goon, babu ulinga u na u rocoi, ucawu wo okolo o ndolo pere ɗa, waru ạạkwạkwạ a ɗa.

18 Za ro ta gura ece mu, "Vu tạ nu ucawu wo okolo?"

Waru n tạ usu yi, "N tạ ni ili i na moo roco." Reve n damma yi, "Roco mu vu tạ nu ucawu wo okolo, agba vaa yuwusan isa'ani shi, waru ạmu n to roco wu n tạ nu ucawu wo okolo ạtsumạ o ulinga u na maa yuwusan."

19 Vu usu tạ na Ạsulạ ạ tạ a ɗa. U lobono tạ. Ko otoni ạ limạ fo ạ usu tạ ne ɗa, u tsu zuwa le tạ e je'en nạ wovon.

20 Ạvu ulo u vuma! Vu ciga tạ she nanza roco wu ucawu wo okolo babu ulinga u sa'ani pere ɗa? 21 Uwwai nda, akaya ạ tsu Ibrahim zuwa tạ Ạsulạ a uwwa uyo'o ana u votoyin ulobo wạ yi Ishiyaku a masa'a, tsạrạ u yuwan kucci nạ ạyi. 22 Gogo vu ta gura ene cine ucawu wo okolo a Ibrahim ni ili i na u yuwusain a lingai oɓolo. U roco tạ ucawu wo okolo ạ yi amayun a ɗa ạtsumạ e ili i na u yuwain. 23 Apa nda ili i na Adanshi ạ Ạsulạ a dammai, "Ibrahim tạ nu ucawu wo okolo e ekere ạ Ạsulạ, reve waru Ạsulạ e kece yi ạtsumạ ạ ạzạ ạ ạɓulạ." Ne ɗa Ibrahim yuwain ɗaɗa e ɗe niyi i'utsạ yạ Ạsulạ.◊ 24 Ye ene tạ gogo a na tsu ta gura zuwa Ạsulạ ạ zạngạnạ nạ ạtsu adama e ili i na tsu yuwain, agba ni ili i na tsu usuyi goon shi.

25 Iroci, Rahapu† aashakala a ɗa ạ dạnại. Amma u zuwa tạ Ạsulạ a yuwan mạzạngạ nạ ạyi ana u ushiyi aza a na ạ 'yạwại matawa mo utyo me iɗa, reve u wawa le ạvu u kạmbạto le o u'wa nu ure u ro. 26 Lipu na ri babu ruhu, lipu ndolo ạkwạkwạ a ɗa, ne ɗa ucawu wo okolo ạ ri babu ulinga ạạkwạkwạ a ɗa!

3

Uritosu adama e eelentsu

1 Ama ạ vạ, she yo o'wo munlu ma Adanshi ạ Ạsulạ nạ ạbundạ wan. I reve Ạsulạ e te ge'eto tsu lon adama a na tsu ri munlu.

◊ **2:23** Isha. 41:8.

2 Ạtsu tsu nusan tạ e re nạ ạbundạ, amma aza a na a gura guzại elentsu
e le, a ta gura guzạ aciyele e re na buwai. 3 Tsu tsu zuwaa tạ ido rumu na
amunga ạ nạ tsạrạ a uwwa tsu, tsạrạ tsu gura zuwa le a yuwan ili i na tsu
cigai a yuwan suru. 4 Ne ɗa fo a tsu yuwaan wantsun. U tạ mgbain waru
upepu u mala u tsu keɓe yi tạ. Nạ ne suru nạ zagbain yuwan ulinga na aaci o
uwalata u wantsu'un u tsu vadala tạ ạ tyo ubạtạ u na u ciga niyi u 'yạwạ. 5 Ne
ɗa waru eelentsu, ili i ke'en i ɗa ạtsumạ ạ lipu, agba u tsu yuwan tạ ạbạjini e
ili. Ạbạjini o una ạ tsu kulạ tạ nạ makina me ke'en. 6 Eelentsu fo akina a ɗa.
U tạ tapu ni iwuya, u tsu una tạ vuma suru suru, reve u zuwa ure u wuma u
vuma a akina, ạyi aciyạyi u'wa wa akina u ɗa we ivulusạ yi.
7 Ama a tsu gura tạ zuwa nama suru vu uwwa le, nạ nnunu, ni iyo, nạ
mugula fo, 8 agba babu za na aa gura zuwa eelentsu ạ yi oo toni yi. Ili i wuya
i na vuma aa gura gitsa ɗa shi. U tạ nạ yaza yu ucira.
9 Ne eelentsu a ɗa tsu yuwaan Zagbain nạ Dada ica. Ne eelentsu a ɗaɗa
waru a tsi isula ama, ko na a yuwan nle oroci ạ Ạsulạ. 10 Ica nu unạ wu usạn,
o unạ u tạ u ɗa oo utusạ, ạzạ ạ vạ, she wo o'wo ne wan. 11 Lyusumini tạ ta gura
tạwạ nạ mini mo uyo'o nạ mini mo okono? 12 Ạzạ ạ vạ, ashe ubiri u ta gura
matsan zetun?† Ko zetun u matsan ubiri? O'o, ne ɗa waru vee kene mini mo
uyo'o ạ lyusumini ma na mạ ri okono shi.

Cu'un vu gbozu re

13 Ạtsumạ ạ ɗu, vuma ro tạ pe za na ri nu ugbozu nu urevu wi ili yạ
Ạsulạ? Ama a na ạ ri ne, o tsu rocoo tạ cine aa yuwusan wuma u sa'ani
u le, waru o tsu rocoo tạ cine aa yuwusan ili i sa'ani babu u'yạsạsạn wa
avangaci. 14 Amma nạ vu ri nạ tsushu'un ni icigi ya aci o ookolo ạ wu, she
vu 'yạsạn avangaci a na vu ri nu ugbozu wan. U'yạsạsạn wa avangaci ạ wu
suru amayun a ɗa vaa 'yuwusan. 15 Icigi ya aciyạwu, nạ tsushu'un tsạ wu
ubạtạ wạ Ạsulạ a ɗa wo utusạ shi. Icu'un i ndolo ili yu uvaɗi i ɗa, babu akiza,
waru Mekerenkesu† ma ɗa mạ tsu tạwạ ne ele. 16 Ubạtạ u na icigi ya aci nạ
tsushu'un tsạ ri suru, ubạtạ u ndolo ujạmbạru u ɗa u tsu dạnạ lo waru iwuya
suru i tạ lo.
17 Amma ugbozu u na wu utại ɗe zuva suru u tạ cece. U ciga tạ asuvu nden.
Mantsa suru ben ɗa u tsu dạnạ, waru u tsu zuwaa tạ ama atsuvu. U tạ ni
isa'ani, waru u tsu yuwan tạ linga sa'ani. U tsu roco mayan me ili koko'o shi,
waru u tsu yuwan ili ni ikpa'a shi. 18 Aza a na aa casu ama adanshi a asuvu
nden ạ tsu cu'wạn tạ icu'un ya asuvu nden, reve a gasa isa'ani.

4

I ca aciyạɗu e ekere ạ Ạsulạ

1 Nye i ɗa gba yạạ tạwusạạ nạ mawasan nạ nlạngi ạtsumạ ạ ɗu? Ili i na yạạ
tạwusạ na addama a nda suru ele ɗa ili i na i cigai, a na ạ ri ạ nlạngi ạtsumạ
ạ ɗu. 2 I ciga tạ ili i na i ri nạ ạyi shi, ạvu i yuwan ifoɓi ạvu yu una tsạrạ i tsurạ
ili i ndolo. I ta yuwusan tsushu'un tsi ili i na ozo o ro ạ ri nạ ạyi, waru yạạ
tsurạ ili i ndolo adama a aciyạɗu shi, ạyi ɗa i zuwai yaa yuwusan mawasan
nạ nlạngi adama i usa le e ekere a aza a na ạ ri ni i ɗa. Suru nạ ne, ili i na i
zuwai i tsurại ili i na i cigai shi, ạyi ɗa, i pati Ạsulạ shi. 3 Waru ko ni i pati, i
tsu tsurạ shi adama a na no okolo a sa'ani a ɗa i yuwayin ipati'i shi, i ciga tạ
ili i na yoo yo'onoto ɗu okolo.
4 Ạɗu ạzạ o ulambu wạ ạɓulạ! I reve, ni i ciga ili yu uvaɗi i nda, i to o'wo
n'yuwatan mạ Ạsulạ. 5 Ko i ta majiyan pere ɗa Adanshi ạ Ạsulạ a dammai,
Ruhu vạ yi tạ pe ạtsumạ ạ tsu waru u tạ ạ tsushu'un lon. 6 U tsu roco tsu tạ
isa'ani yạ yi nạ ạbundạ. Ạyi ɗa i zuwai adanshi ạ yi a dammai:

“Ạsulạ a 'yuwan tạ za na ạ 'yạsạsạn aciyạyi,
amma u tsu yuwaan tạ za na votoyin aciyạyi ubạtạ wạ yi isa'ani.”
7 Adama o ndolo, i ca aciyạɗu e ekere ạ Ạsulạ. I 'yuwan Mekerenkesu, u ta
suma u lyawa ɗu. 8 I tạwạ zuzu nạ Ạsulạ, ạyi waru u tạ tạwạ zuzu nạ ạɗu. Ạɗu
ạzạ o unusu, yi zạ'wạ ekere ạ ɗu, reve i zuwa okolo ạ ɗu o o'wo cece. Adama a
na i ri no okolo e re re. 9 I yuwan ạtsumolạngu, i shon, i yuwan aɓara adama
e ili yu uwuyanu i na i yuwain. I lyawa izo'oshi i ɗu i kạmbạ ạtsumolạngu,
mạzạngạ waru mạ kạmbạ mesun mạ ạbundạ. 10 I voton aciyạɗu e ekere ạ
Ạsulazuva, ạyi waru u tạ 'yạsạn ɗu.
11 Ama ạ vạ, she i yuwusan adanshi a vanvama ạ tyo e ekere ạ ạzạ ạ ɗu wan.
Nnạ vu yuwan adanshi o unusu a na za vạ wu vi itoni yuwain, ạvu waru vu
tawaa yi na addama, vu te ge'etosu Wilạ wạ Ạsulạ. Agba waru ạvu za vu
uge'etosu ɗa shi, za na aa gura reve Wilạ'ạ u tạ mejege ko u ri mejege shi.
Ulinga wạ wu ạyi ɗa vu yuwan tsutoni nạ ạyi. 12 Ạsulạ a ɗa a yuwain Wilạ,
ạyi ɗa waru ạ nde'en na waa gura yuwan uge'etosu ạtsumạ ạ tsu mejege. Ạyi
ɗa waru ạ nde'en u ri nu ucira u na wạạ lungusạ ko u wawa. Adama o ndolo,
ạvu zane ɗa a na vee ge'eto za vạ wu?

Yaa gura reve nfa'an shi

13 I kạmbuwạ ugbozu e ili i nda, i ta dansa, “Ana'an ko nfa'an tsu tạ 'yạwạ
ạ lyuci ndeɗe, tsu yuwan ɗe aa'wan ạ tạ a tsulusa nạ tsu wini ạ tsurusạ ikebe
i na yaa uwusa tsu.” 14 I damma tạ tsunda, agba i reve ili i na yaa fara nfa'an
shi. Adama a na wuma u ɗu u tạ vadamma megeve. U tsu dạnạ tạ pa nda
gogo a mantsa me ke'en u kạrạ. 15 Adama o ndolo, u to lobono i damma, “Nnạ
Ạsulazuva a ciga tsu dạnạ wuma, ạvu tsu yuwan ili i nda ne ele ndeɗe.” 16 Ko
na wo o'woi, i dạnạ tạ a yuwusan adanshi e ili i na yaa yuwan nfa'an nu
uvaɗu adama a na i tarai aciyạɗu ili i ro. Cu'un vu uvaɗu u ndolo biti iwuya
i ɗa. 17 I cuwan, unusu u ɗa nạ vuma reve ili i na i lobonoi u yuwan, reve u
'yuwan a yuwan i ɗa.

5

O rono tạ ạzạ o utsuru atsuvu

1 Ạzạ o utsuru, zuwai atsuvu ạ ɗu. I tạ shon nạ yisaali adama ạ ạtsumạlimạ
a na ạ ri lo ạ tạwạ ɗu. 2 Utsuru u ɗu u ta shama, waru aran a ta tama itana i
sa'ani yi ikebe i ɗu. 3 Gogo zinariya nạ azurufa oo o'wo ili shi. Ili yi ikebe i na
i zuwayi ucira, ạ tạ lungusạ lipu ɗu ạtsumạ a akina.† Ili yi ikebe i na i ɓolotoi
nda suru, e te isawan ạ mạkạkạn mạ ɗu o unạ wi ili i na i yuwain o urana wu
uge'etosu. Ạɗu ɗa nda gba i ɓolotoi utsuru u ɗu a rana vu ukosu u nda. 4 Zuwai
atsuvu ạ ɗu gogo! Yu uwwa mesun ma aza a zamalinga aza a na i 'yuwain a
tsupa. I 'yuwan tạ a tsupa melen me le, ikebe i ɗaɗa n nda a yuwusan adanshi
a aci ạ ɗu. Ạsulazuva a uwwa tạ mesun ma aza a zamalinga'a. 5 I dạnu tạ
ạtsumạ o uvaɗi babu linga, nạ ne suru yu uwwa tạ uyo'o u na i cigai. I yuwan
tạ waru mgbain gogo i foɓo tạ aciyạɗu adama o urana u mapaɗa. 6 I yuwaan
tạ ama a sa'ani uge'etosu wu uwuyanu, reve i kạmbạto le ạzạ o unusu, reve
yu una le, agba a yuwaan ɗu ili i ro shi.

I yuwan ankuri nạ ạtsumạlimạ

7 Ạzạ ạ vạ, i yuwan ankuri ana wo o'woi i ta pura ukạmbu wu Zagbain.
I jiyan aza a na a tsu yuwusan cimba, aza a na o tsu puro mini mo ujuvu,
waru a tsu yuwan tạ ankuri hali mantsa mo ugasa. I cuwan cine a tsu yuwan
ankuri, reve o puro itana yu uɗumạ i kutsa ulobonu. 8 Ne ɗa fo yaa yuwaan
ankuri. I gbama asuvu adama a na Zagbain tạ lo ạ tạwạ gogo. 9 Ạzạ ạ vạ, she

i yuwan adanshawuya e ekere ạzạ ạ ɗu wan. Nạ ne ɗa shi Ạsulạ e te ge'eto ɗu. I kạlyuwạ ulobonu! Za vu uge'etosu u gbain u tạ lo ạ tạwạ. U tạ lo mishin o unạntsu!

10 Ạzạ ạ vạ, i kạlyuwạ ama ạ Ạsulạ aza a na a yuwusan adanshi o unạ wạ yi ạtsumạ o ucira wa ala ạ yi. Ele ɗa iroci ya ama a na yạạ kạlyuwạ adama o mosowo mạ ạtsumạlimạ. 11 Tsu tsu ca tạ aza a na a yuwain ankuri ạtsumạ ạ ạtsumạlimạ tsugbain. Ayuba iroci i vuma na kaɓai asuvu na ankuri ɗa lon. Ạtsumạ e ili i na i cina niyi, tse ene tạ ifoɓi yạ Ạsulazuva cine u kosoi ulobonu a wuma wạ yi, adama a na Ạsulazuva ạ tạ tapu ni isa'ani nu urocosu wi iliyali.

12 Ạzạ ạ vạ, u tạ dạnạ ulobonu lon she i kucina nạ zuva wan. She i yuwan ne ạvu i ɗe iɗa ko ili i ro wan. Ili i na yi ntsayi i yuwan ạyi ɗa i damma “ee” ko “o'o” goon. Ni i yuwan ne yaa nusan shi, waru oo kototo ɗu shi.

Uritosu adama a avasa

13 Ạtsumạ ạ ɗu za ro tạ pe nạ ạtsumạlimạ? Vuma ndolo lyuwa elime na avasa. Nanza ạtsumạ ạ ɗu u tạ nạ mạzạngạ? Vuma ndolo cana ishipa yi ica. 14 Ạtsumạ ạ ɗu nanza tạ pe nu ubanakun? Vuma ndolo banu azagbain† ạ ạzạ e Itoni tsạrạ a yuwaan yi avasa. Ạ tạ tsuwạạn yi mani'in ạtsumạ a ala a Zagbain. 15 Avasa a na azagbain a yuwain no okolo ạ tạ, avasa o ndolo ạ tạ kạmbạto za vu ubanakun u ndolo gbaga. Ạsulạ ạ tạ kạmbạto yi gbaga. Waru nu u yuwan unusu suru, Ạsulạ a ta yuwaan yi gafura. 16 Adama o ndolo, i dammulai unusu u ɗu, reve i yuwunlayi avasa tsạrạ Ạsulạ ạ kạmbạto ɗu gbaga. Vuma na Ạsulạ a uwwusa uyo'o wạ yi, avasa ạ yi ạ tạ nu ucira waru u tsu tạwạạ tạ ni isa'ani.

17 Iliya† vuma ɗa oroci ạ tsu. U yuwan tạ avasa na amayun she o ro'o wan, waru o ro'o e iɗa shi, hali a'wan a ta'atsu na akapi. 18 Reve u yuwisan avasa, reve Ạsulạ a yuwan iro'i, ɗaɗa iɗa i matsain itana yu una ulobonu.◊

19 Ạzạ ạ vạ, nạ za ro puwạạn ạtsumạ o ure wa amayun, za ro ạtsumạ ạ ɗu u 'yạwạ u kạmbạto vuma ndolo. 20 I cuwan ulobonu, vuma na kạmbạtoi za vu unusu na riyại, vuma ndolo ta wawa za vu unusu'u diga o ukwạ, adama o ndolo Ạsulạ a ta yuwaan vuma ndolo gafura vu nusu vạ ạbundạ na u yuwain.

◊ **5:18** 1 Ngo. 18:41-46.

Mepepelime mo Ufaru mạ Bituru

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

Bituru, vuma na ɗanai aatagada a nda, aajiya a ɗa ạ dạnại. U dạnạ tạ zuzu nạ Yesu. We ene tạ cine Yesu sowoi ạtsumạlimạ ne esu ạ yi. Ạtsumạ e mepepelime ma nda u yuwaan tạ ạzạ e Itoni a na ạ ri bạtạ koko'o adanshi adama ạ ạtsumạlimạ.

Bituru damma tạ ạzạ e Itoni a mantsa mo ndolo a na a yuwan mạzạngạ adama ạ ạtsumạlimạ a na oo sowuso. Ana wo o'woi Yesu sowo tạ ạtsumạlimạ ạtsumạ o uvaɗī u nda, ne ɗa fo ạzạ e Itoni ạ yi na a 'yuwan a ciga o sowo cu'un vạ ạtsumạlimạ o ndolo. Ạtsumạlimạ a tsu zuwa tạ ucawu wo okolo a vuma ạ dạshi gbama. U damma le tạ isa'ani yạ Ạsulạ u to oɓolo ne ele a mantsa ma na oo sowuso ạtsumạlimạ o ndolo.

Ana'an ạzạ e Itoni o to sowuso fo ạtsumạlimạ, waru ne ɗa, Ạsulạ ạ tạ nạ ạɓulạ hali ana'an n nda. Aatagada a nda a ca tsu tạ urevu adama a amayun a akiza a na aa kamba tsu nạ tsoo sowuso ạtsumạlimạ. Waru u damma tsu tạ ili i sa'ani yạ ạbundạ i na tsaa yuwan a mantsa ma na tsu ri oo sowuso ạtsumạlimạ ko nạ tsu ri a asuvu nden.

Ili i na i ri pe ạtsumạ a aatagada a nda

1. Icạsu na avasa (1:1-2)
2. Adanshi a amayun adama o uzuwu wo okolo (1:3-12)
3. Nden tsa ama ạ Ạsulạ a na ạ ri na akiza (1:13–2:17)
4. Iroci yạ ạtsumạlimạ e Yesu (2:18-25)
5. Za vi Itoni nạ ạtsumạlimạ (3:1–4:19)
6. Ạsạlạ adama a azagbain ạzạ ạ ạa'isạ ạzạ e Itoni (5:1-11)
7. Icạsu yu ukosu (5:12-14)

1 Ạmu Bituru, aajiya e Yesu Kristi Zamawawa, ạmu ɗa mạạ lyungusạạ ɗu mepepelime ma nda. N ta ɗanasaa ama a na Ạsulạ a ɗangwai. Ele ɗa aza a na ạ ri ạ nden ana omocin ạtsumạ e iɗa ya Pontu, nạ Galatiya, nạ Kafadokiya, na Asiya ni iɗa ya Bitiniya.

2 Ạsulạ Dada u ɗangwa ɗu tạ ɗe nu ujimu waru Ruhu kạmbuwạ ɗu tạ aza a akiza. Adama o ndolo a ɗa i yuwain tsutoni nạ Yesu Zamawawa, reve mpasa mạ yi mo o'woto ɗu cece. N ta avasa i tsurạ isa'ani yạ Ạsulạ na asuvu nden ạ yi a wuma u ɗu nạ ạbundạ lon.

Ạzạ e Itoni ạ dạnạ nu uzuwu wo okolo

3 Ica ạ tyo ubạtạ wạ Ạsulạ, Dada vu Zagbain tsu Yesu Zamawawa. Ạtsumạ e isa'ani yạ ạbundạ yạ yi i ɗa a matsisan ntsu. Adama o umatsun u sa'avu u nda u ɗa tsu ri nu uzuwu wo okolo a na ạ ri wuma, waru tsu tsurạ yi tạ adama a na ạ 'yạsạin Yesu Zamawawa ạtsumạ ạ ạkwạkwạ. 4 Waru umatsun u sa'avu u nda u tạwạạ tsu tạ na agadu a na ạạ lạngạ shi, waru za na ri cece agba woo kporo shi. Ạsulạ ạ tu uguzu na agadu ạ ɗu ɗe zuva, agba waa lyawa ili i ro i ju'wạn yi shi. 5 Adama o ndolo ni i ca Ạsulạ okolo ạ ɗu, ucira wạ yi waa lyawa ili i vama i ju'wạn ɗu shi, hali she nu u roco iwawi a mantsa mo ukosu. Waru ama suru e te ene iwawi i nda.

6 Ili i nda amayun a ɗa, adama o ndolo i yuwan mạzạngạ adama e le. Amma gogo i to sowo ạtsumạlimạ icu'un icu'un mantsa wa'a. 7 Ạtsumạlimạ'ạ ạ tạwạ tạ adama u roco ucawu wo okolo ạ ɗu amayun a ɗa. Ucawu wo okolo ạ ɗu ili yạ ạɓulạ i ɗa u la'a tạ zinariya. Akina a ɗa o tsu lobonoto zinariya agba suru nạ ne u tsu lạngạ tạ. A mantsa ma na koyan ɗa ee ene Yesu Zamawawa, i tạ

tsura ica, na tsugbain, ni isa'ani adama o ucawu wo okolo wa amayun a ɗu.
8 I ciga ta Zamawawa ko ana koto ye ene niyi shi. Ko na yee inda yi gogo shi,
avu gba i ca yi okolo. Waru ko gogo i ta mazanga na mazanga ma gbain ma
na yaa gura cuɗuwa shi. 9 Adama a na i ca niyi okolo a ɗu, i ta ushi une'e wi
iwawi i wuma i ɗu.
10 Amasula a yuwan ta adanshi cine Asula oo roco ɗu isa'ani ya yi, reve a
bunga ulobonu adama a tsura urevu wi iwawi i na Asula aa ca ɗu. 11 Ruhu
vu Zamawawa shi ta atsuma e le, reve u yuwan adanshi a atsumalima a na
Zamawawa oo sowo waru na tsugbain tsa na waa tsura na atsumalima o
koto. Amasula'a a shi ta a ciga e reve mantsa na cine ili i nda yaa fara.
12 Reve Asula o roco le aa yuwusan adanshi e ili i na yaa fara a mantsa me le shi, ili
ya amayun i na a dammai adama a ɗu a ɗa. Gogo nda Asula a lyungu ta Ruhu
va Akiza u kamba ama a mantsa ma na aa yuwusaan ɗu alajiya a Alabari a
Sa'ani. Hali na nlingata ma Asula fo n ciga ta n reve ili i nda'a.

Nden ma akiza

13 Adama e ili i nda suru, i yuwan majiyan ma sa'ani, reve i guza okolo a ɗu.
I yuwan majiyan ununa Asula oo roco ɗu isa'ani ya yi a mantsa ma na Yesu
Zamawawa aa kamba. Mantsa ma na i cuwain ni ili i ndolo suru, u ta ca ɗu
uzuwu wo okolo. 14 I yuwaan Asula tsutoni adama a na aɗu muwun ma yi
n ɗa. She i kamba acapa a yuwusan ili i wuya ununa i yuwain a wuma u ɗu
ɗe acapa wan. A mantsa mo ndolo i shi i reve ununa u lobonoi i yuwan shi.
15 Asula a ɗangwa ɗu ta adama yoo o'wo muwun ma yi, adama o ndolo gogo
ni i ciga i 'yuwan i dana na akiza† atsuma e ili i na yaa yuwusan biti, ununa
Asula a ri na akiza. 16 Asula na aciyayi u damma ta, “Ni i ciga i 'yuwan yoo
o'wo na akiza adama a na amu za va akiza a ɗa.” ◊
17 I cuwan i ta yuwusan avasa e ekere a Dada za na ri zuva. Ayi ɗa za vu
uge'etosu, agba u tsu la'a ciga za ro e ekere a za ro shi. U ta ca ɗu atsumalima
ko iliyinkapa adama e ili i na i yuwain. Adama o ndolo i ciga i 'yuwan i ca
Asula tsugbain atsuma a nden n na yaa yuwusan pa o uvaɗi ana omocin. 18 I
reve ta Asula a tsupa† ta ili i gbain i ro adama u wawa ɗu diga o ure u vama u
na nkaya n ɗu n lyawaa nɗu. Agba atsupu a na u tsupai ili i ɗa tsa zinariya ko
azurufa, ili i na i tsu jima shi. 19 U tsupaa ɗu ta na mpasa ma aɓula ma Yesu
Zamawawa. Ayi ɗa Magiri'i ma Asula ma na ma yuwain unusu shi suru suru,
waru u ri na abasa shi, ko ke'en. 20 Asula a ɗangwa yi ta adama o ndolo ɗe nu
ujimu kafu a yuwan uvaɗi, gogo gba a rana vu ukosu u nda Asula a lyungu
yi ta o uvaɗi adama koyan ɗa ee ene yi. Waru Asula a yuwan ta ne adama a
ɗu. 21 Gogo nda, i ca Asula okolo a ɗu adama a Zamawawa. Waru adama a
na Asula a 'yasain Zamawawa atsuma a akwakwa, avu u ca yi tsugbain tsa
gbain. I ta gura usu reve i zuwa okolo a ɗu ubata wa Asula na amayun.
22 Gogo nda, i ta gura cigalai na aza a ɗu na amayun ana ama o u'wa u ta.
Adama a na a za'wai okolo a ɗu cece a mantsa ma na i usuyi Alabari a Sa'ani
ili ya amayun i ɗa. Adama a nda ni i ciga i 'yuwan i cigalai lon, nu ucira u na
u ri o okolo a ɗu suru. 23 Asula a zuwa ta a matsisan ɗu. Wuma u sa'avu u ɗu
wu uta ubata wa aza a na a matsan nɗu o uvaɗi shi. Adama a na wuma u na
a ca nɗu u to koto o ukwa. Ayi gba wuma u sa'avu u nda u ri nu ukotu shi,
adama a na wu uta ta atsuma a adanshi a wuma wa Asula, agba adanshi'i u
ri nu ukotu shi. 24 Ishaya vumavasula ɗana ta:
“Ama suru a ta tsa anlya tsa na tsa tsu kuwushi,
ulobonu u le waru u tsu kotushi ta
ununa vu revei ulobonu u yipalu wo ogozo.

◊ **1:16** N.Gn. 11:44-45; N.Gn. 19:2; N.Gn. 20:7.

Anlya ạ tsu 'yewe tạ
reve yipạlu yo oco e iɗa.
25 Amma adanshi a Zagbain ạ ri nu ukotu shi.” ◊
Waru adanshi a Zagbai'in ạyi ɗa Alabari a Sa'ani a na tsu yuwain alajiya ạ yi ạ tyo yạ'ạ ɗu.

2

1 Adama o ndolo ni i ciga i 'yuwan i lyawa unusu u na yaa yuwusan. I lyawa ạ lulumusạ ama. I lyawa a dansa i tạ nạ ạɓulạ agba ne ɗa shi. She i tonoo tsushu'un wan, agba i lyawa adanshi e ili i na yạạ ɓạli ama o ro. 2-3 I ciga i 'yuwan i dạnạ a maluwa ma na yoo sowo maani ma akiza ma na mạ ri diga ubạtạ wạ Ruhu, adama i kungwa nu ucira ạtsumạ e iwawi i ɗu. I saala e izami ya adanshi ạ Ạsulạ ununa bạbạ tsu dạnạ e mesun ma maani, adama a na i peɗei isa'ani yi Zagbain.

Aatali a wuma

4 Yesu Zagbain ạyi ɗa Aatali a wuma. Ama a 'yuwan yi tạ, reve gba Ạsulạ a ɗangwa yi reve u ciga yi lon. 5 Ne ɗa ạɗu waru i ri. Ạɗu atali a wuma a ɗa aza a na Ạsulạ aa yuwusaan ulinga u suwa u'wa ạtsumạ o tsugono tsạ yi. Waru ạɗu oɓolo a nan ganu va akiza a ɗa, waru i ta ca kucci ạtsumạ ạ Ruhu, za na oo yo'onoto Ạsulạ okolo ạtsumạ e Yesu Zamawawa. 6 Adanshi ạ Ạsulạ a damma tsu tạ:
“Kạlyuwại! N ta zuwusa aatali e ikyun yu ucira yu usaa ạtsumạ a Sihiyona,†
za na n ɗangwai,
ạyi ɗa macigata mạ vạ.
Za na cayi vuma ndolo okolo, u te ene u nusan vuma na waa ca okolo shi.” ◊
7 Ạyi macigata mạ ɗu ma ɗa, ạɗu aza a na i ushi niyi. Amma aza a na a 'yuwan niyi,
“Aatali a na asuwi a 'yuwain
ạyi ɗa gba wo o'woi aatali e ikyun yu ucira yu usaa.” ◊
8 Waru Adanshi ạ Ạsulạ a damma tạ,
“Ạyi ɗa aatali a na aa zuwusa ama utạɗạtsạsạ,
aatali a na aa zuwa le ạ riyạ.” ◊
Ạ tạ tạɗạtsạsạ adama a na o poloi atsuvu reve ạ kuru Adanshi ạ Ạsulạ shi. Adama o ndolo reve a cina ili i na o foɓoo nle.
9 Amma ạɗu i ri tsa ama o ndolo shi, adama a na ạɗu elentsu a na Ạsulạ a ɗangwai a ɗa. Ạɗu oɓolo a nan ganu a ɗa aza a na aa yuwusaan Ạsulạ tsugbashi ana Mogono, ạɗu ama a akiza a ɗa, waru ạɗu ama ạ Ạsulạ a ɗa. Ạsulạ o utạạ ɗu tạ ạtsumạ e irumbu ạ tyo ạtsumạ e ekan a gbain a sa'ani ạ yi. Gogo nda ni i ciga i 'yuwan i damma linga va asalama na u yuwain suru. Adanshi ạ Ạsulạ a damma tạ,
10 “De ạcạpạ i dạnạ tạ ama a na ạ ri ne elentsu shi;
gogo gba shi ạɗu ama ạ Ạsulạ ɗa.
De ạcạpạ, i shi i tsurạ iliyali yạ Ạsulạ shi,
gogo gba shi, i tsurạ tạ iliyali yạ yi.” ◊
11 Ama ạ vạ, ạɗu omocin a ɗa na aza a mabura o uvaɗi. Adama o ndolo n to ronuso ɗu atsuvu i suma icigi yi iwuya adama a na ạ tạ nlạngi no okolo a amayun ạ ɗu. 12 I yuwan ugbozu cine yạạ dạnusu oɓolo na ama ạ ɗu aza a na ạ ri e itoni shi. Ko na aa dansa ne epen, a na i ta yuwusan ili i na i lobonoi shi, e te ene wuma u sa'ani u ɗu, reve a ca okolo e le ạvu a ca Ạsulạ tsugbain a mantsa ma na wạạ tạwạ adama o uge'etosu wu uvaɗi.

◊ **1:25** Isha. 40:6-8. ◊ **2:6** Isha. 28:16. ◊ **2:7** Ica 118:22. ◊ **2:8** Isha. 8:14. ◊ **2:10** Hos. 1:6; Hos. 1:9; Hos. 2:23.

Tsutoni na azagbain

13 Zagbain ciga ɗu tạ i kuru azagbain a ama. I yuwan tsutoni na aza a na
la'ai tsugbain ạtsumạ a ama, 14 waru oɓolo na azagbain a na u lyunguyi suru.
I yuwan ne adama a na mogono mạ tsu lyungu le tạ adama a ca aza a na aa
nususan ạtsumạlimạ, waru reve a cuwa aza a na aa yuwusan ili i mejege.
15 Ạsulạ a ciga ɗu tạ i yuwan ili i mejege. Ni i yuwan ne, i tạ ɓạru nạ va ama
a na a yuwain adanshi e epen a aci ạ ɗu pere m pere. 16 Ạɗu agbashi a ɗa shi
i tạ fạạn. Agba nden m babu tsugbashi tsạ ɗu u zuwa ɗu i yuwan iwuya shi.
Ufạlu u na yạạ dạnu ana agbashi ạ Ạsulạ a ɗa. 17 I ca koyan ɗa tsugbain, reve
i roco icigi lạngạ ạ tyo e ekere ạ ạzạ e Itoni. Yu uwwa wovon wạ Ạsulạ, ạvu i
ca mogono tsugbain.
18 Agbashi, ni i ciga i 'yuwan i yuwaan azagbain ạ ɗu tsutoni, ạvu i ca le
tsugbain. I yuwaan ne aza a na ạ ri nạ ạɓulạ waru ạ ri nạ majiyan me isa'ani,
waru agba ni i ciga i 'yuwan i yuwaan aza a na ạ ri usuɗuwu. 19 Ạsulạ a tsu
yuwan tạ mạzạngạ nạ vuma kaɓa asuvu ạ ạtsumạlimạ e iwuya i na wu ntsayi
i sowo shi adama a na u revei Ạsulạ. 20 Agba na a faba ɗu adama o unusu, yạạ
tsurạ ili i ro pe shi. Amma Ạsulạ a ta zuwaa ɗu aba'un nạ wo o'wo i to sowo
ạtsumạlimạ adama a na i yuwain ili i sa'ani. 21 Zamawawa ạyi ɗa iroci i ɗu,
waru u sowo tạ ạtsumạlimạ adama ạ ɗu. I kuru ili i na u yuwain. Ạsulạ e ɗe
ɗu tạ adama i sowo ạtsumạlimạ. Adanshi ạ Ạsulạ a damma tạ:
22 “Zamawawa nusan shi,
waru wu lumạ za shi.” ◊
23 Ana ama a uwai e isulusa yi, u tsupa le shi. Ana ama a ca niyi ạtsumạlimạ
u damma she ne ele fo o sowo ạtsumạlimạ shi. Ạyi de u zuwa aciyạyi e ekere
ạ Ạsulạ za na tsu yuwan uge'etosu mejege. 24 Ạyi na aciyạyi u tanuyi unusu
u tsu ạ lipu vạ yi ana u kuwai a akpata,† adama ạtsu tsu kakasai nu unusu
u tsu, reve tso o'wo wuma adama tsu yuwain ili yạ ạɓulạ. Yo o'wo tạ gbaga
adama a antsu ạ yi! 25 I shi tạ e igaru tsi ikyon i na i puwạin. Agba gogo i
kạmbạ tạ ubạtạ wu Za va Aguɓa ɗu, za na ạạ kạlyuwusạ wuma u ɗu.

3

Cine aa yuwan nden n lolo

1 Ạɗu waru ạmạci, i kuru ali ạ ɗu, ununa yạạ kuru Za va Aguɓa ɗu. Na ali
o ro a 'yuwan ạ ushi ikaka'a, nden n sa'ani mạ ạmạci n le n ta zuwa le ạ usu
upasu na adanshi a na aa yuwan. 2 A ta yuwan ne, ne e ene nden n sa'ani n
na n lobonoi na yaa yuwusan.
3 She i yuwan mpolo n na yoo o'wo ulobonu e esu a ama wan. I damaton
aciyạɗu adama ạ ạbundạ a maɗava mạ ạnji ko ili i na a yuwain nạ zinariya ko
adama e itana yi ikebe lo wan. 4 Ana yaa yuwan ne, i lyawa e reve ɗu adama
o ulobonu u na u ri o okolo ạ ɗu. Ulobonu u nda ạ tsu tsurạ yi tạ o okolo a na
a tarai aciyạyi ili i ro shi. Ạsulạ a tara yi tạ ili i sa'ani yu usokowu yo okolo a
na u ri n koto shi. 5 Ne ɗa ạmạci a akiza ɗe ạcạpạ o o'wotoi aciyele ulobonu. A
ca tạ Ạsulạ okolo e le, reve waru a ca ali e le tsugbain. 6 Iroci, Saratu† yuwan
tạ tsutoni nạ vali vạ yi Ibrahim, ana u ɗe niyi zagbain vạ yi. Ạɗu esheli ạ yi a
ɗa ni i yuwan ili i na i ri mejege babu wovon wi ili i na yaa cina ɗu.
7 Ne ɗa waru, ạɗu ali ni i ciga i 'yuwan i kuru ben nạ ạmạci ạ ɗu. I guzạ le
nu urevu ạtsumạ ạ nden n ɗu oɓolo. I cuwan i la'a le tạ ucira. I cuwan ele fo
ạ ushi tạ une'e u sa'ani wạ Ạsulạ za na ạyi ɗa wuma. I yuwan ne adama ko
ili i tạ i geshe avasa ạ ɗu wan.

◊ **2:22** Isha. 53:9.

I yuwan nden n sa'ani vạni ɗu

8 Gogo gba, i yuwan nden n na n lobonoi vạni ɗu, reve ili i na i farai nạ za
ro ạtsumạ ạ ɗu i tara yi gashi yạ'ạ ɗu ɗa, ạvu i cigalai ana muwun mạ ạnạwu.
I roco ama isa'ani agba i tara aciyạɗu ili i ro wan. 9 Nạ vuma ro yuwaan ɗu
iwuya, she i kạmbuwạ yi ni iwuya wan. Waru nạ za ro isula ɗu, she i tsupa
wan. Amma i zuwaa le aba'un. I yuwan ne adama a na Ạsulạ e ɗe ɗu tạ tsạrạ
i zuwaa ozo o ro aba'un. Ne ɗa Ạsulạ aa zuwaa ɗu aba'un fo. 10 Adanshi ạ
Ạsulạ a damma tạ:
"Nạ vuma ciga wuma u mạzạngạ nạ rana sa'ani,
nu u ciga u 'yuwan u geshe eelentsu ạ yi a adanshi a vama,
waru nu u ciga u 'yuwan u geshe unạ wạ yi a adanshi e epen.
11 Nu u ciga u 'yuwan u lyawa mayan me iwuya,
waru nu u ciga u 'yuwan u yuwan isa'ani.
Nu u ciga u 'yuwan u yuwan ạtyo a na waa yuwan adama u yuwan nden n
sa'ani na ama.
12 Esu ạ Ạsulazuva ạ tạ kạlyuwusạ aza a na aa yuwusan isa'ani, waru atsuvu
ạ yi ạ tu ukpạtu'u na aa yuwusan avasa. Amma Ạsulazuva a tsu tawa
tạ aza a na aa yuwusan iwuya esu." ◊

13-14 Zane ɗa ri lo aa yuwaan ɗu iwuya, ni i ri ufoɓu na yaa yuwaan le
isa'ani? Agba ko na aa ca ɗu ạtsumạlimạ adama o uyuwusan wi isa'ani,
she yu uwwa wovon wan, waru she u damaton ɗu wan. Ạsulạ a ta ca ɗu
iliyinkapa adama e isa'ani i na yaa yuwusan. 15 Ana yaa damaton aciyạɗu, i
yuwaan Zamawawa ạgạndạ ana Zagbain. I ciga i 'yuwan i dạnạ ufoɓu u na
yaa cuɗuwa za na ece nɗu, i damma ili i na i zuwai i ri nu uzuwu wo okolo.
16 Agba ni i ciga i 'yuwan i yuwan ne ben nạ tsutoni. I lyawa asuvu ạ ɗu ạ dạnạ
cece. Reve na ama a yuwan adanshi a vama a aci ạ ɗu, a ta uwwa wono, ne e
ene nden n sa'ani n na yaa yuwusan adama a na yoo tono Zamawawa.

17 Lyawa i yuwan isa'ani reve i sowo ạtsumạlimạ, nạ Ạsulạ a ciga ɗu i
yuwan ne. Ni i sowo awuya adama e isa'ani, u ta la'aa ɗu a na yoo sowo
awuya adama e iwuya. 18 Zamawawa sowo tạ ạtsumạlimạ a mantsa ma na
u kuwại adama ạ nusu tsu, agba u buwa ạ dạshi shi. U nusan shi ko ke'en,
amma u kuwạ tạ adama ạ ạzạ o unusu adama u tạwạto tsu ubạtạ wạ Ạsulạ.
Lipu vạ yi kuwạ tạ, agba ạ kạmbạto yi tạ wuma ạtsumạ ạ Ruhu.

19 Reve u 'yạwạ nu ucira u Ruhu'u u yuwaan ạkwạkwạ a na ạ ri wunlu o
u'wa wa ali alajiya. 20 Ạkwạkwạ a ama a nda a 'yuwan tạ a yuwaan Ạsulạ
tsutoni diga a mantsa ma na Nuhu† yuwain wantsun. Agba Ạsulạ ạ shi tạ a
yuwan ankuri ne ele. Ama kunlạ ɗa a uwai a wantsu'un reve Ạsulạ a wawa
le ạ mini ma gbain.

21 Mini ma gbai'in iroci yu urumbusu u na waa wawusa ɗu ɗa gogo. Agba
urumbusu adama ạ wuzạ'u wạ ạshindạ a ɗa shi. U to rocosu uvadalasa ubạtạ
wạ Ạsulạ na asuvu e cece, adama a na ạ 'yạsạin Yesu Zamawawa ạtsumạ ạ
ạkwạkwạ. 22 Gogo Zamawawa tạ zuva, ubạtạ u na u ri nden o ukere usa'ani
wạ Ạsulạ. Nlingata mạ Ạsulạ suru oɓolo nạ cu'un vo otoni ạ limạ suru na a
ciga a 'yuwan a yuwaan yi tsutoni.

4

I yuwan ununa Zamawawa yuwain

1 Gogo nda, adama a na Zamawawa sowoi ạtsumạlimạ ạ lipu vạ yi, ạɗu
fo i dạnạ ufoɓu u na yoo sowo ạtsumạlimạ. Adama a na ni i usu i sowo
ạtsumạlimạ adama a Zamawawa i 'yuwan tạ a yuwan unusu. 2 Adama o

◊ **3:12** Ica 34:12-16.

ndolo ne ɗa yaạ kuru ili i na lipu ɗu cigai shi, amma reve i yuwan ulinga naạ wuma u ɗu i yuwan ili i na Ạsulạ a cigai. 3 I tara taạ ɗe mantsa lon nu ujimu a yuwusan ili i na aza a na e revei Ạsulạ shi aa yuwusan. I yuwusan taạ tsipere icu'un icu'un, i shi taạ i yuwan ili i wuya i na lipu cigai, i yuwan taạ ɗe oso naạ ạbuki† a vanvama naạ yisowishi ni itoni yạ ạmạli i na Ạsulạ a 'yuwain.

4 Akuci ạ n'utsạ n ɗu a ta yuwan asalama a na i dạshi ɓoloi aci ne ele ạtsumạ a mayan me ili i vama shi. Hali gba a uwa a yuwusan adanshi a vama a aci ạ ɗu adama o ndolo. 5 Agba na a ciga a 'yuwan ạ usu za na ee ge'eto koyan ɗa, aza a wuma na aza a na ạ kuwại ɗe. 6 Adama o ndolo a ɗa u yuwayin ạkwạkwạ alajiya a Alabari a Sa'ani. Adama ko ne e ge'eto le tsa akapi a ama ạ lipu, u yuwaan le taạ ne tsạrạ ạ tsurạ mantsa ma na a vadala a yuwan wuma ạtsumạ ạ ruhu cu'un na Ạsulạ ạ ri naạ ạyi.

7 Aa jima shi ili biti i to koto. Adama o ndolo i voton ugbozu ạvu i guzạ aciyạɗu adama i gura yuwan avasa. 8 Ili i na i la'ai ạyi ɗa, i cigalai ni icigi ya amayun, adama a na icigi i tsu zuwa taạ i yuwan gafura vu nusu vạ ạbundạ a na a yuwaan nɗu. 9 Ni i ciga i 'yuwan i kạlyuwulại ulobonu babu adanshawuya.

10 Ạsulạ a ca taạ koyan ɗa ạtsumạ ạ ɗu une'e koko'o. I yuwan ulinga ni ili i na Ạsulạ a ca nɗu adama i roco isa'ani† yạ Ạsulạ ạ tyo a ama. 11 Naạ ạvu za na tsu yuwan adanshi a ɗa, vu yuwan adanshi gashi Ạsulạ na aciyạyi a ɗa aa yuwusan adanshi naạ ạvu. Ne e ɗe wu taạ adama vu kamba ama, vu yuwan yi naạ ạtyo o ucira u na Ạsulạ a ca nuwu. Adama e ili biti Ạsulạ ạ tsurạ ica ạtsumạ e Yesu Zamawawa. Tsugbain tsạ yi nu ucira wạ yi ạ ri nu utyo shi. Ami.

Ạtsumạlimạ adama e itoni

12 Ama ạ vạ, she i yuwan asalama wan na a ca ɗu ạtsumạlimạ gashi akina. She i yuwan majiyan gashi ili i ro i ɗa ko'o wan. 13 Amma i yuwan mạzạngạ adama a na i uwai ạ ạtsumạlimạ a Zamawawa. Adama yo o'wo naạ mạzạngạ maạ ạbundạ a mantsa ma na o rocoi tsugbain tsu Zamawawa. 14 Ne e isula ɗu adama a ala a Zamawawa, i ushi taạ aba'un, adama a na u roco taạ tsugbain tsạ Ruhu vạ Ạsulạ u to oɓolo naạ ạɗu. 15 U lobono taạ i sowo awuya naạ yu una vuma, ko i yuwan wivu, ko ili i vama i ro. Ne ɗa waru ni i damaton aciyạɗu ugondoru ạtsumạ e ili ya ama o ro, u lobono taạ i sowo awuya. 16 Amma ni i sowo ạtsumạlimạ adama a na yo o'woi ạzạ e Itoni, she yu uwwa wono wan. Amma i cuwa Ạsulạ a na i ri na ala o ndolo.

17 Gogo nda mantsa ma ɗa a na Ạsulạ aa fara uge'etosu na ama o u'wa wạ yi ne'en. Waru nu uge'etosu u fara naạ ạtsu ạzạ e Itoni, cu'un vu uge'etosu wu usuɗuwu u na waa yuwaan aza a na a 'yuwain a yuwan tsutoni na Alabari a Sa'ani ạ yi? 18 Adanshi ạ Ạsulạ a damma taạ,

“Nu u ri usạn za vạ ạɓulạ† tsurạ iwawi,
cine tsa ɗa woo o'wo e ekere a aza a na e revei Ạsulạ shi, naạ ạzạ o unusu?” ◊

19 Adanshi a nda suru ạyi ɗa naạ yoo sowuso ạtsumạlimạ ununa Ạsulạ a zuwai, i lyuwa elime naạ mayan me mejege, i ca okolo, Ạsulạ za na yuwan nɗu u ta kamba ɗu. Amayun a ɗa waạ kuɗạ a kamba ɗu shi.

5

Uritosu adama a azagbain

1 Gogo gba, n ta yuwusan adanshi ạ tyo a azagbain† ạ ạzạ e Itoni. N ta patishi ɗu ana zagbain fo. Ạmu me ene taạ ạtsumạlimạ a na Zamawawa sowoi. Waru n taạ tsurạ n uwa ạtsumạ a tsugbain nu ucira wạ yi a mantsa

◊ **4:18** Udm. 11:31.

ma na u kạmbại. 2 I kạlyuwạ ama a na Ạsulạ a zuwai e ekere ạ ɗu, ununa aza a aguɓa ạ tsu kạlyuwusạ ikyon i le. I yuwan ne adama a na i cigai, agba she i yuwan adanshawuya wan. I yuwan ne adama a na yaa uwwusa uyo'o i yuwaan Ạsulạ ạgạndạ. She i yuwan adama e ili yu uvadī i na yạạ tsurạ wan. 3 She yo o'woto aciyạɗu ana zagbain, a zuwusa ama mayan me ili wan, amma yo o'woto aciyạɗu iroci yi ili i na i ri ulobonu. 4 Ne ɗa, nạ Mogono ma Aguɓa mạạ tạwạ, u ta ca ɗu iliyinkapa adama a na i ta uwa oɓolo nạ ạyi ạtsumạ a tsugbain nu ucira wạ yi u na u ri nu ukotu shi.

Muwun n yuwan tsutoni nạ mbara

5 Ạɗu olobo, i kuru mbara. Reve suru nɗu, i kambulai gashi agbashi ạ Ạsulạ a na a tarai aciyele ili i ro shi, adama a na,
“Ạsulạ ạ tạ ạ nlạngi nạ za na tarai aciyạyi ili i ro,
agba u tsu ca tạ ama a na a tarai aciyele ili i ro shi isa'ani yạ yi.” ◊

6 Adama o ndolo, i kạmbuwạ aciyạɗu zạlạ e ekere o ucira wạ Ạsulạ, reve nạ mantsa ma na ma ntsayi mạ tạwạ, ạyi na aciyạyi u tạ 'yạsạn ɗu zuva. 7 I lyawaa Ạsulạ ili i na yaa damatosun ɗu suru, adama a na u ta adama ạ ɗu.

8 I dạnạ nu ugbozu kuci, waru i dạnạ ufoɓu. Mekerenkesu,† ma'yuwatan mạ ɗu ma ɗa, waru u te igaru a yisaali ana kamu a zama za na wee reme ạvu u tama. 9 I dạnạ nu ucira ạtsumạ e ili i na yoo tono, ne ɗa yaa 'yuwan yi nu ucira wạ Ạsulạ. I cuwan ạzạ e Itoni yi Zagbain ubạtạ suru ạtsumạ o uvadī a ta uwwusa cu'un vạ ạtsumạlimạ'ạ.

10 Ni i sowo ạtsumạlimạ mantsa wa'a, Ạsulạ na aciyạyi u ta lapula ili, reve u gbamato ɗu asuvu, ạvu u shuwạ ɗu yi isawan nu ucira. U ta yuwan ne adama a na ạyi za vi isa'ani i ɗa kuci. U zuwa ɗu tạ fo i tsurạ tsugbain tsạ yi babu ukotu adama a na u ɓolo nɗu nạ Zamawawa. 11 Ạyi ɗa za tsugbain nu ucira u babu ukotu. Ami.

Icạsu

12 N tara tạ Sila ana mawun mạ ạnạwu, waru ạyi ɗa za na maa ca asuvu. Ạyi ɗa u kamba numu ɗana mokoɗi me mepepelime ma nda. N ɗana tạ adama m gbamato ɗu asuvu, reve waru n damma ɗu isa'ani i na Ạsulạ ạ ri na amayun, adama i lyuwa elime nu ucawu wo okolo ạ ɗu yạ'ạ yi. 13 Ạzạ e Itoni a na ạ ri Babila*† ạ tạ cạsạsạ ɗu. Ạsulạ a ɗangwa le tạ fo cine u ɗangwa nɗu. Mawun mạ vạ Marku tạ cạsạsạ ɗu. 14 I cạsạlại ulobonu ạtsumạ e icigi yạ ạzạ e Itoni. N ta avasa Ạsulạ a ca za vi Itoni vạ Yesu Zamawawa suru asuvu nden.

◊ **5:5** Udm. 3:34. * **5:13** Ạyi “Babila”, ạzạ o urevu wa adanshi ạ Ạsulạ a ta dansa a na adanshi ạ Roma ɗa a yuwusan.

Mepepelime me Ire mạ Bituru

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

Ạyi nda ạyi ɗa mepepelime me ire ma na mo utại e ekere ạ Bituru ạ tyo ạzạ e Itoni a na ạ ri ubazu bạtạ suru.

Ạtsumạ e mepepelime ma nda Bituru damma tạ aza a na e ɗesununạ ạtsumạ ạ yi a na Ạsulạ o rono tạ aɗanga a ama a na a ɗanai Adanshi ạ Ạsulạ a nda, adama o ndolo za vi Itoni suru u reve Adanshi ạ Ạsulạ ulobonu lon. Waru u cuɗuwa tạ a na munlu me epen n ri lo, waru u roco tạ cine ee reve ili ye epen ni ili ya amayun. O ukosu, u damma tạ ạ dạnạ nu uzuwu wo okolo o urana u na Yesu Zamawawa ạạ kạmbạ.

Ana'an munlu me epen n tạ lo nạ ạbundạ waru uritosu we epen o tạ lo nạ ạbundạ. Adama o ndolo, u tạ dạnạ ulobonu ạzạ e Itoni ana'an e reve Adanshi ạ Ạsulạ ulobonu lon. Nạ tsu kạlyuwạ Adanshi ạ Ạsulạ tsu te ene Zagbain Yesu tạ lo ạ kạmbạ ạtsumạ o uvaɗī u nda, ạyi ɗa i zuwai tsu ri nu uzuwu wo okolo u na nanza aa usa yi e ekere ạ tsu shi.

Ili i na i ri pe ạtsumạ a aatagada a nda

1. Icạsu na avasa (1:1-2)
2. Cine wu ntsayi ạzạ e Itoni yi Zagbain a yuwan wuma (1:3-15)
3. Tsugbain tsu Zamawawa (1:16-21)
4. Amạsulạ e epen nạ munlu me epen (2:1-22)
5. Ukạmbu wu Zagbain ạtsumạ o uvaɗī amayun a ɗa (3:1-18)

Ucuɗuwu

1 Ạmu ɗa Simo Bituru. Ạmu aagbashi e Yesu Zamawawa ɗa waru oɓolo na aajiya ạ yi. N ɗana tạ mepepelime ma nda ạ tyo yạ'ạ ɗu suru aza a na ạ ri nạ cu'un vu ucawu wo okolo a na tsu ri nạ ạyi. Ucawu wo okolo o ndolo u tu ulobonu waru Yesu Zamawawa ɗa ca ntsu ạyi. Ạyi ɗa Ạsulạ nạ Zamawawa tsu, waru u kạmbạto tsu tạ veɗe nạ Ạsulạ.

2 N ciga tạ Ạsulạ o roco ɗu isa'ani na asuvu nden ạ yi ạ ạbundạ a na yaa lyuwa elime nạ mereve me Yesu kuci adama a na ạyi ɗa Ạsulạ nạ Zagbain tsu.

Ili i na i zuwai tsu ri nu uzuwu wo okolo

3 Ana wo o'woi tsu reve tạ Yesu mejege, u ta yuwusan ulinga nu ucira wa zuva wạ yi, u ca tsu tạ ili suru i na tsu cigai adama tsu yuwain wuma u na waa zuwa Ạsulạ mạzạngạ. U ɗe tsu tạ tsu ushi tsugbain ni isa'ani yạ yi! 4 Waru nu ucira u ɗaɗa, u ca ntsu ili i gbagbain nạ nzuwulai n sa'ani. U yuwan tạ nzuwulai n na yạạ fạtsạ e ili yi idaba i na i ri ukạndạruwu nạ ạɗu suru. Ili i ndolo ele ɗa ili i na icigi i lipu i tsu zuwa. Waru u yuwan tạ nzuwulai n na yoo o'wo vadamma Ạsulạ.

5 Adama o ndolo i yuwan ukadu i dạshi isa'ani o ucawu wo okolo ạ ɗu. Wuma wi isa'ani u tsu zuwa ɗu tạ i reve Ạsulạ lon. 6 Urevu wạ Ạsulạ u tsu zuwa ɗu tạ i gura guzạ aciyạɗu. Uguzu wa aci u tsu zuwa ɗu tạ i kaɓa asuvu, waru makaɓa ma asuvu ma tsu zuwa ɗu tạ i yuwan wuma suru suru adama ạ Ạsulạ. 7 Ni i yuwan wuma tsundolo, i ta ciga ạzạ ạ ɗu, o ukosu i ta ciga vuma suru ni icigi ya amayun. 8 Ni i lyuwa elime nu udạshishi wi ili i sa'ani i nda, ạ tạ geshe ɗu ạtsumạ a mayan me ili ye pere, reve a zuwa ɗu i yuwan ili yạ ạbundạ adama o urevu wu Zagbain tsu Yesu Zamawawa. 9 Amma aza a na a

'yuwain a yuwan ili i ndolo nrumbạ n ɗa waru e tse ene mejege shi. E icina tạ ɗe a na Ạsulạ ạ kạmbạto nle cece diga a akuci o ure a wuma u le vu unusu.
10 Ama ạ vạ, adama o ndolo i lyuwa elime nu ukadu tsạrạ i roco ama a na
Ạsulạ e ɗe nɗu, waru i roco le a na a ɗangwa nɗu yoo o'wo ama ạ yi. Ni i
yuwan ne yạạ tạɗạtsạ shi waru yạạ puwạạn shi. 11 Ne ɗa Ạsulạ ạạ ushi ɗu
ulobonu ạtsumạ o tsugono tsa Zagbain tsu nạ Zamawawa Yesu.

I poloo ikaka yạ Ạsulạ atsuvu

12 I reve tạ ɗe ili i nda suru, waru i tạ mishin nu ucira ạtsumạ a amayun.
Suru nạ ne n ciga tạ n dạnạ a cuwusaan ɗu ni ili i nda suru. 13 U lobono tạ n
dạnạ a cuwusaan ɗu adama e ili i nda hali she nạ n kuwạ. 14 Waru Zagbain
Yesu Zamawawa roco mu tạ na maa jima shi n tạ kuwạ. 15 Adama o ndolo n
ta yuwan ulinga babu uro tsạrạ n lyawa ɗu i reve ili i nda ulobonu. N ciga ɗu
tạ i dạnạ a cuwusan ne ele a mantsa nạ ạbundạ ạcạpạ ạ vạ.
16 Ana tsu damma nɗu cine Zagbain Yesu Zamawawa ạạ kạmbạ nu ucira,
yitele yu ugbozu i na za ro dammai ɗa tsu dạnại a dansaa ɗu shi. Ne ɗa u
ri shi! Amma tse ene tạ tsugbain tsa amayun tsạ yi ne esu ạ tsu. 17 Ạsulạ
Dada ɗa ca niyi tsugbain nu ucira ana u ɗeyi nu uɗyo wu ucira u Tsugbain
tsạ Ạbundạ tsạ yi adansa, “Ayi nda macigata ma Mawun mạ vạ ma ɗa, waru
n tạ mạzạngạ nạ ayi.” 18 Waru ạtsu na aciyạtsu tsu dạnạ tạ oɓolo nạ Yesu a
masasan ma akiza, waru tsu uwwa tạ uɗyo u nda a yuwusan adanshi diga ɗe
zuva.
19 Ili i nda suru i zuwa tsu tạ tsu reve ili i na amạsulạ a dammai amayun a
ɗa. Adama o ndolo i kạmbuwạ ugbozu e ikaka i le, cine yaa yuwan nạ fitila
na a daɓai ạtsumạ e irumbu. I lyuwa elime nạ mayan me ili i nda, hali she
urana u na Zamawawa tạwại ạvu ekan a akina ạ yi e ikana ạtsumạ o okolo ạ
ɗu.* 20 Ili i na i la'ai suru ạyi ɗa, i ciga i 'yuwan i reve adanshi a na amạsulạ
a dammai a majiyan me le ma ɗa wu utại shi. 21 Amạsulạ'ạ a yuwan adanshi
adama a na ele aciyele a cigai a yuwan adanshi a ɗa shi. O'o, ne ɗa u ri shi!
Ruhu va Akiza ɗa zuwa nle a yuwan adanshi e ikaka yạ Ạsulạ.†

2

Munlu me epen

1 De ạcạpạ a yuwan tạ amạsulạ e epen a na a yuwayin aza a Isra'ila
adanshi, ne ɗa waru munlu me epen mạạ tạwạ ạtsumạ ạ ɗu. Nu ugbozu u
ɗa ạạ tạwạ nu uritosu we epen adama ạ Ạsulạ a na wạạ lungusạ ama. Ạ tạ
'yạsạạn Zagbain le na tsupai adama u wawa le aci. Ele na aciyele aa jima shi
ạ tạ lungusạ le. 2 Ama nạ ạbundạ ạ tạ kuru uritosu wi iwuya i le. Ạvu waru ạ
kuru ili yi idaba i wono i le. Reve adama e le ama a yuwan adanshi a vama
adama a Zamawawa nu ure wa amayun ạ yi. 3 Munlu n nda ạzạ o utsạn a ɗa,
waru a ta yuwusan ulinga nu ugbozu ne epen adama a paala ɗu. Agba Ạsulạ
o kototo le tạ ɗe nu ujimu, waru ulungusu u le u tạ lo a pura le.
4 Ko nlingata mạ Ạsulạ, Ạsulạ ạ kuɗạ a ca le ạtsumạlimạ shi, ana a yuwain
unusu. U cạco le tạ ạ tyo a akina reve u zuwa le ạtsumạ ạ ạạbạnu e irumbu.
Waru na a ciga a 'yuwan ạ dạnu pe hali mantsa mo uge'etosu. 5 Waru Ạsulạ
ạ kuɗạ a ca uvadī u mantsa mạ Nuhu† ạtsumạlimạ shi. Ạvu u wawa Nuhu na
ama o u'wa wạ yi ama e cindere. Agba Nuhu rono tạ uvadī atsuvu adama o

---

* **1:19** Ele idanshi i Tsuheleni pa nda ele ɗa “she nu urana u koto reve talyo'o vu usana 'yon pe ạtsumạ o okolo ạ ɗu.” † **1:21** Ure u ro u na aa gura tsurạ urevu wi idanshi i Tsuheleni pa nda ạyi ɗa “Ciga 'yuwan vu reve babu vuma na aa gura tsurạ urevu wi ikaka ya amạsulạ na aciyạyi goon.”

uge'etosu wą Ąsulą wą ąɓulą. Ɗaɗa gba Ąsulą ą lungusąi uvaɗĩ wa aza a na a 'yuwain Ąsulą suru ną mini ma gbain.

6 Waru u ca tą ilyuci yo Sodom ną Gomora† ątsumąlimą na u kuląto nle na akina reve o o'wo okomo. Wo o'woto le tą iroci yi ili i na yąą tsurą ama a na ą kuruyi Ąsulą shi. 7 Agba ko ną ne, Ąsulą a wawa tą Lutu.† Lutu ąyi ɗa u shi u dąnuyi cine Ąsulą a cigai, reve ili yi idaba ni iwuya i na ama a na u ri nden ne ele i damaton yi. 8 Adama a na u shi vuma vą ąɓulą a yuwusaan Ąsulą tsutoni, reve ątsumą ą ląngasą yi ana we enei iwuya, reve wu uwwa iwuya i na aa yuwusan urana suru.

9 Ili i nda i to rocosu Ąsulą a ta gura wawa ama a na ą kuru niyi mejege ko ątsumą ą ątsumąlimą a na oo sowuso. Reve waru o roco Ąsulą ą tsu reme tą ama a na a ca niyi tsugbain shi. Waru u ta casu le ątsumąlimą kuci hali ą tyo o urana wu uge'etosu.

10 Ąsulą ą tsu dąshi tą ama ątsumąlimą, aza a na ąą kurusu ili i iwuya i na lipu le cigai, reve waru a 'yuwan ą kuru azagbain. Icu'un ya ama a nda ą tą nu u'yąsąsąn wa aci no okolo o ugbamu. Ą ri ną wovon shi, hali a tsi isula tą azagbain a zuva, agba ko okolo ą tsu je'en le shi. 11 Agba nlingata mą Ąsulą n la'a tą icu'un i munlu me epen a nda ucira ną tsugbain. Agba ko ną ne, a tsi isula azagbain a zuva ą mąkąkąn mą Ąsulazuva shi.

12 Ama o ndolo o rotso tą inama yu una, aza a na a tsu yuwan majiyan shi. A matsan le tą adama o urana u ro e reme o una le ląngą. Ama a nda a tsu yuwan tą adanshi a vama e ekere ą Ąsulą adama e ili i gbagbain i na e revei aciyele shi. Cu'un wuma babu ulobonu u le u tą tąwąą le nu ukwą. 13 Atsupu e le o to o'wo ulungusu adama a wamatowun u na a amatoyin ama. Ą tsu dąną tą ą mąząngą a mantsa ma na aa yuwusan iwuya i na a cigai nu urana gayin. Ą tsu tąwąą tą ną wono ątsumą ą ɗu, reve a zuwa ɗu yoo o'wo ili yi idaba. A tsu lyuwa tą elime na mayan me ili ye epen ma nda a mantsa ma na a lyuwusa ilyalya ną ąɗu ubątą wą ąbuki. 14 A ta yuwusan tsipere ne esu e le, waru icigi i lipu ye esu e le ą tsu cuwąn shi. Reve ą dąną o mpolo n na o oto ama a na ą ri mishin shi ątsumą o unusu. Ąvu o rito aciyele o o'wo ązą o utsąn. Ama a nda oɓolo a ama a ɗa aza a na a yuwayin uną. 15 A lyawa tą ɗe ure u mejege, reve ą kuru ure wa Balam† vumavąsulą ve epen, mawun ma Beyuru.* Ąyi vuma ɗa za na cigai u tsurą ikebe o ure u na u ri mejege shi. 16 Agba reve mololi ma ɓara yi nu uɗyo wu vaɗilimą. Nama na tsu yuwan adanshi shi, ąvu u yuwan adanshi u geshe tsulo tsą yi.

17 Ama a nda ą tą gashi esumini a na e 'yewei. O rotso tą eleshe a na ą tsu dąną e igaru zuva ątsumą o upepu. Ili i nda i tsu yuwan tą gashi ąɓulą ną ąbundą agba ko ili ą tsu tąwąą shi. Babu usąn Ąsulą ą tą cąco ama o ndolo ątsumą o ubątą u na u la'ai irumbu suru suru. 18 Ama a nda ą tą nu u'yąsąsąn wa aci ątsumą o ofoli a adanshi. Ną za ro teme ɗe a lyawusa ure wu unusu, ama a nda a tsu yuwan tą ulinga ni ili yu unusu u na vuma ndolo cigai adama ą kąmbąto yi ątsumą e ili i na i ri ulobonu shi.

19 A yuwaan tą ama nzuwulai mu nden fąąn. Agba ele na aciyele na amayun agbashi ą nden mi idaba n ɗa, adama a na ama agbashi a ɗa e ili i na a la'a cigai. 20 Ama a lyawa tą ili yu uvaɗĩ i na yąą lungusą le, a mantsa ma na e revei Zagbain Zamawawa tsu Yesu. Agba ni ili yu uvaɗĩ i remishe

* **2:15** Ątsumą a alabari a Balam a aatagada a na o foɓoi diga KLP “Alabari a Musa” (Mkc. 22:1–24:12), tse ene tą ubątą u na Balam dammai Mogono Balak ili i na Ąsulą a damma niyi u damma. Ąyi ɗaɗa ne alabari a Balam goon shi. Mantsa mo ro Balam ushi tą ikebe e ekere a Balak reve u ronoo aza a Isra'ila a ɗanga adama a yuwaan ąmąli ągąndą, (Mkc. 31:16). Ąyi aalabari a nda wu pe ątsumą a atagada a na KLP yuwain ɗe ątsumą a “Alabari a Musa” shi.

ama o ndolo reve o polo le, ạtsumạlimạ e le u tsu la'a tạ ạtsumạlimạ o ufaru.
21 U shi ta la'aa ama o ndolo nạ ạ shi e reve ure wạ Ạsulạ shi suru suru. U
tsu la'a tạ uwuyanu nạ vuma reve ure u sa'ani, reve u 'yuwan ili i cece ni ili
i sa'ani i na Ạsulạ a ca niyi. 22 Ili i na i ri amayun ạtsumạ o udammu u nda,
u tạ fo amayun e ekere a ama a na ạ ri ne: “Musạn ma tsu shaama tạ, reve u
kạmbisạ u lyuwisa tsushaamu'u.” Waru, “Mạgurusumu ma na ạ sumbại, u
tsu kạmbisạ tạ ạtsumạ o yilyo'o.”

3

Yesu tạ tạwisạ

1 Ncigata n vạ, ạyi nda ạyi ɗa mepepelime me ire mạ vạ a na n ɗanaa nɗu. Ạ
mpepelime'e n gura tạ roco ɗu cine yaa yuwan majiyan ma sa'ani, ạvu waru
i cuwan mejege. 2 N ciga ɗu tạ i cuwan ạvu i reve ikaka ya amạsulạ a akizaꞇ
ɗe nu ujimu, waru n ciga ɗu tạ i cuwan ạvu waru i reve ili i na Zagbain tsu nạ
Zamawawa zuwai ajiya ạ ɗu a damma ɗu i yuwan.
3 U tu ulobonu i reve a na a mantsa mo ukosu ạzạ o ulamu a na oo zo'oso
amayun ạ tạ tạwạ, ạvu a yuwan cu'un vi iwuya i na a cigai a yuwan suru.
4 Ạvu a damma, “Te ɗa utạwu u na u yuwain nzuwulai n na wạạ tạwạ?
Azagbain o ufaru ạ kuwạ tạ ɗe, agba ili biti i tạ lo ununa ạ ri diga a mantsa
ma na a fara yuwain ili biti.”
5 Reve ama a nda e icina a na ɗe nu ujimu, na adanshi a ɗa Ạsulạ a yuwain
zuva. Reve waru a yuwan iɗa ạtsumạ ạ mini ạvu mini mạ kạndạruwạ iɗa'a.
6 Ana a tarai mantsa, reve Ạsulạ a zuwa mini'i u soɗu uvaɗi. 7 Reve waru gba
Ạsulạ a zuwa zuva ni iɗa yo gogo ạ dạnạ lo ạ nden mi ipiri ma akina a na o
foɓoi adama o urana wu uge'etosu, reve u lungusạ ama a na e revei Ạsulạ
shi.
8 Ama ạ vạ ncigata, she yi icina a na Ạsulạ a tara tạ urana u tạ unạtạ ana
a'wan ukpakukupa (1,000) wan, waru u tara tạ a'wan ukpakukupa unạtạ nu
urana u tạ. 9 Ama o ro a ta jiyasan gashi Zagbain ta jima, she nu u shiton
nzuwulai mạ yi suru. Agba Zagbain waa jima ununa ama o ndolo a tarai
shi, u ta yuwusaan ɗu ankuri. U ciga ko vuma tạ kuwạ shi, amma u ciga
tạ vuma suru vadalaꞇ u lyawa unusu. 10 Urana wu Zagbain u tạ tạwạ babu
urevetyowu, cine vivu tsu tạwạ. Zuva tạ rukutsạ nạ yisaali i gbain, ạvu akina
o kototo ili biti. U to roco a alanga eteshe cine uvaɗi u ri ni ili i na i ri pe suru.*
11 Adama a na ạ tạ lungusạ ili suru, icu'un ya ama ạ ne a ɗa u lobonoi yo
o'wo? Adama o ndolo i yuwaan Ạsulạ ạgạndạ, i yuwaan yi tsutoni cine yaa
yuwusan nden n ɗu. 12 I zuwa ugbozu u ɗu o urana u ndolo, reve i kamba yi
i zuwa yi u rawa go'o. A mantsa mo ndolo ạ tạ lungusạ zuva na akina, waru
ili i na i buwai suru i te jeruwe ạtsumạ o usuɗuwu. 13 Agba tsu tạ kạlyuwusạ
tse ene zuva ni iɗa i sa'avu na Ạsulạ a yuwain nzuwulai waa yuwan, uvaɗi u
na koyan ɗa aa yuwan ili i na Ạsulạ a tarai mejege.

Icạsu yu ukosu

14 Ama ạ vạ ncigata, adama o ndolo i yuwan nden n na moo yo'onoto Ạsulạ
okolo, i yuwan ili i na yaa yuwan, i yuwan nden cece babu unusu ạtsumạ a
rana na yaa pura ili i nda i fara.
15 I cuwan, Zagbain te ipiri adama ama ạ tsurạ mantsa ma na a wawa le,
cine za tsu Bulu macigata ma ɗanaa nɗu nu urevu u na Ạsulạ a ca niyi. 16 Bulu
yuwan tạ adanshi e ili i nda suru ạtsumạ ạ mpepelime mạ yi. Agba akapi e

* **3:10** Akuci a atagada o ro o koso tạ uguzu u nda ni idanshi i nda “waru ili yu uvaɗi i nda i te jeruwe nu usuɗuwu wạ ạbundạ lon.”

ili i na u dammai ạ tu usạn u merevee. Ama o ro ạzạ o ulambu wu urevu aza a na ạ ri ugbamu ạtsumạ e itoni shi, reve a vadala ikaka yạ yi'i a dansa ili i ro ko'o ni ili i na waa dansa. Ne ɗa waru a yuwusan na akapi a Adanshi ạ Ạsulạ. Ne ɗa gba oo foɓusoo aciyele ulungusu.

17 N'utsạ n vạ, o rono tạ atsuvu ạ ɗu kafu mantsa'a! I dạnạ ufoɓu adama i kuru ạtsumạ o unusu wa ama e iwuya a nda wan. She yu utạ ạtsumạ o ucawu wo okolo o ucira u ɗu wan. 18 I lyuwa elime ạtsumạ e isa'ani nạ ạtsumạ o urevu wu Zagbain tsu nạ Zamawawa Yesu. Tsugbain nu ucira suru wo o'wo za vạ yi babu ukotu. Ami.†

Mepepelime mo Ufaru ma Yahaya

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

Yahaya ɗana tạ mpepelime n wawa'a aza a ta'atsu ạ tyo ama koko'o. E mepepelime mo ufaru ma nda, u ɗe tạ ạzạ e ɗesununạ vạ yi muwun mạ yi. Ana wo o'woi Yahaya aajiya a ɗa waru zagbain vạ ạzạ e Itoni a ɗa a mantsa'a, u ta dansa mepepelime ma nda za vạ ạzạ e Itoni a ɗa suru.

Ạtsumạ a aatagada a nda, Yahaya yuwan tạ adanshi cine vuma ạạ dạnạ zuzu nạ Ạsulạ a yuwusaan yi ạgandạ. U yuwan tạ adanshi cine ạạ dạnạ zuzu nạ Ạsulạ e re re. Ure wu ufaru ạyi ɗa vuma isawan ạtsumạ e ekan ạ Ạsulạ. Ure we ire ạyi ɗa vuma isawan ạtsumạ e icigi yạ Ạsulạ.

Aatagada a nda a damma tsu tạ a na tsi isawan ạtsumạ e ekan ạyi ɗa tsu yuwan wuma cine Ạsulạ a cigai, ne ɗa ili i ro yạạ dạnạ lo usokowu e ekere a ama ko ubạtạ wạ Ạsulạ shi. Aatagada'a fo u damma tạ a na vuma isawan ạtsumạ e icigi yạ Ạsulạ ạyi ɗa a cigalai pa ạtsumạ o uvaɗi. O ukosu, u cuwaan tsu tạ na tsu ri nạ ạbạjini o ulyuwu wa aci nạ tsu ri uɓolu nạ Zamawawa.

Ili i na i ri pe ạtsumạ a aatagada a nda

1. Adanshi a na a tsu ca Wuma (1:1-4)
2. Ạsulạ ekan a ɗa waru Zamawawa ɗa iroci i tsu (1:5–2:6)
3. Wilạ u Sa'avu (2:7-17)
4. N'yuwatan mu Zamawawa nạ Muwun mạ Ạsulạ (2:18–3:10)
5. Icigi yạ Ạsulạ ni icigi i tsu (3:11–4:21)
6. Ulyuwu wa aci wu uvaɗi (5:1-21)

Adanshi a wuma

1 Za na dạnại wuma diga a mantsa mo ufaru, ạyi ɗa tsu uwwai adama ạ yi, waru tse ene yi tạ ne esu ạ tsu, reve tsu kạlyuwạ yi ulobonu, waru tsu ju'wạn yi tạ ne ekere ạ tsu. Ạyi ɗa Yesu Kristi Zamawawa, Adanshi a wuma. 2 Za na a casu wuma tạwạ tạ ubạtạ u tsu! Tse ene yi tạ, waru ạtsu esu e ili i na tse enei ɗa. Gogo tsu ta dansaa ɗu adama a wuma a babu ukotu za na dạnại nạ Dada reve u tạwạ ubạtạ u tsu. 3 Ili i na tse enei waru tsu uwwai i ɗa tsaa dansaa ɗu, tsạrạ ạɗu fo i yuwan nden m muwwulai oɓolo nạ ạtsu. Waru nden n tsu oɓolo nạ Dada nạ Mawun mạ yi Yesu Zamawawa ɗa. 4 Tsu ɗanaa ɗu tạ ili i nda tsạrạ i dạnạ tapu nạ mạzạngạ oɓolo nạ ạtsu.

Ạsulạ ekan a ɗa

5 Apa a nda ikaka i na tsu uwwai ubạtạ wạ Yesu Zamawawa ạyi ɗa gba tsaa dansaa ɗu gogo: Ạsulạ ekan a ɗa, waru u ri ni irumbu shi, ko ke'en. 6 Nạ tsu damma tsu tạ ạ nden oɓolo nạ Ạsulạ, agba ạtsumạ e irumbu i ɗa tsu ri nden, epen a ɗa tsaa yuwusan, tsoo tono amayun shi. 7 Amma nạ tsu ri nden ạtsumạ e ekan, ununa Ạsulạ ạ ri ạtsumạ e ekan, tsu tạ ạ nden m muwwulai. Waru mpasa m Mawun mạ yi Yesu n tạ zạzạ'usạ nusu tsu.

8 Nạ tsu damma koto tsu yuwan unusu shi, aciyạtsu a ɗa tsạạ lumusạ, waru amayun ạ ri pe ạtsumạ ạ tsu shi. 9 Amma nạ tsu damma nusu tsu, u ta yuwaan tsu gafura vu nusu tsu adama a na ạyi za na tsu shiton nzuwulai n ɗa, waru ạyi za na tsu yuwan ili nạ ạɓulạ a ɗa. Ạyi waru u tạ zạ'wạ tsu diga ạ nusu na tsu yuwain. 10 Nạ tsu damma koto tsu yuwan unusu shi, tsu tạ kạmbuwusạ Ạsulạ za ve epen, waru tsu to rocosu ikaka yạ yi i ri nu ubạtạ wu nden o okolo ạ tsu shi.

2

Yesu ɗa za vi ikambi i tsu

1 Ncigata m muwun n vạ, n ta ɗanasaa ɗu ili i nda adama i yuwan unusu wan.
Agba nạ tsu yuwan unusu, Yesu Zamawawa za na ri za vạ ạɓulạ, u ta pati Dada o unạ u tsu.
Agba ni i yuwan unusu, Yesu Zamawawa tsu yuwan tạ ili i na yi ntsayi kuci, u ta pati Dada o unạ u tsu. 2 Ạyi ɗa kucci adama ạ nusu tsu. Nusu tsu ɗa u tarai goon shi, amma hali nạ nusu va ama ạtsumạ o uvaɗī suru.
3 Tsu te reve na amayun tsu reve tạ Ạsulạ nạ tsu toni ikaka i na u dammai suru. 4 Za na suru dammai, “N reve tạ Ạsulạ,” agba u yuwan tsutoni ni ili i na u dammai shi, vuma ndolo za ve epen ɗa, waru amayun ạ ri pe ạtsumạ ạ yi shi. 5 Amma nạ tsu yuwan tsutoni ni ili i na Ạsulạ a dammai, tsundolo tsa ɗa icigi yạ Ạsulạ yaa lamba ili i ro ạtsumạ ạ tsu shi, ne ɗa waru tsee reve tsu tạ pe ạtsumạ ạ yi. 6 Nạ tsu damma ạtsu ama ạ yi a ɗa, tsu yuwain cine Yesu yuwain.

Ạsulạ a damma tsu cigai ama

7 Ncigata n vạ, maa ɗanasaa ɗu tsạrạ n ca ɗu wilạ u sa'avu shi. Za na a fara ca nɗu ɗaɗa, waru ikaka i na yu uwwai ɗe ɗa. 8 Amma hali n gogo u tu usa'avu. Zamawawa roco tạ wilạ u nda amayun a ɗa, ạɗu waru i roco tạ ne. Ye ene tạ irumbu i tạ mạkạrạ, waru ekan a amayun ạ te ikanasa ulobonu.
9 Vuma na dammai suru, “N tạ ạ nden ạtsumạ e ekan,” ạvu u 'yuwan za vạ yi, cu'un vuma ndolo hali n gogo u tạ pe nden ạtsumạ e irumbu. 10 Za na cigai ạzạ ạ yi suru u ta a mmalu ạtsumạ e ekan, waru wạạ tạwạạ nu utạɗạtsạsạ shi. 11 Nạ tsu 'yuwan ozo o ro, tsu tạ nden ạtsumạ e irumbu, waru tsu tạ a mmalu ạtsumạ e irumbu. Tsu reve ubạtạ u na tsạạ tyo shi, adama a na tsaa gura ene ili ạtsumạ e irumbu shi.
12 N ta ɗanasaa ɗu muwun n vạ,
adama a na Ạsulạ a yuwaan ɗu tạ gafura vu nusu ɗu ạtsumạ a ala e Yesu Zamawawa.
13 N ta ɗanasaa ɗu nan dada,
adama a na i reve yi tạ, vuma na shi diga o ufaru.
N ta ɗanasaa ɗu olobo ne esheli,
adama a na i lyuwa tạ aci a za vi iwuya.
N ta ɗanasaa ɗu muwun,
adama a na i reve tạ Dada'a.
14 N ta ɗanasaa ɗu nan dada,
adama a na i reve yi tạ, vuma na shi diga o ufaru.
N ta ɗanasaa ɗu olobo ne esheli,
adama a na i tạ nu ucira.
Adanshi ạ Ạsulạ ạ tạ pe ạtsumạ ạ ɗu,
waru i lyuwa tạ aci a za vi iwuya.
15 She i ciga uvaɗī ko ili yu uvaɗī wan. Ni i ciga uvaɗī, icigi ya Dada yi pe ạtsumạ ạ ɗu shi. 16 Apa re vu uvaɗī: tsu ciga tạ tsu uwwaa aciyạtsu uyo'o wu unusu, icigi yi iwuya i na tse eneshe, waru ạ 'yạsạsạn avangaci adama e ili i na tsu ri nạ ạyi. Ạtsumạ e le babu ili i na yu utại ya Dada, amma suru nle o uvaɗī u ɗa o utại. 17 Uvaɗī ni ili i na i ri pe suru a na ama a cigai suru o to koto, amma vuma na o tonishi ili i na Ạsulạ a cigai u tạ tsurạ wuma u babu ukotu.

Ma'yuwatan mạ Yesu

18 Ncigata m muwun n vạ, rana vu ukosu ɗa nda'a. Yu uwwa tạ ɗe a na ma'yuwatan ma Zamawawa mạ ri lo ạ tạwạ, gogo gba n'yuwatan mạ ạbundạ

mu Zamawawa n tạ pa. Ne ɗa tsu revei a na rana vu ukosu ɗa. 19 Ama a nda a lyawa tạ ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni ạ tsu, adama a na ko ɗe e pe ạtsumạ ạ tsu na amayun shi. Nạ ạ shi pe ạtsumạ ạ tsu na amayun, ạ shi te isawan oɓolo nạ ạtsu. Ukạru u le u roco tạ ạ pe ạtsumạ ạ tsu shi.

20 I tạ nu une'e u na Za va Akiza ca nɗu, adama o ndolo suru nɗu i reve tạ amayun. 21 She nạ n ɗanaa ɗu adama a amayu'un shi, adama a na i reve yi tạ ɗe. I reve tạ a na ama e epen e pe ạtsumạ a amayun shi. 22 Zane ɗa za ve epe'en? Vuma na wasain Yesu ạyi ɗaɗa Zamawawa'a, ạyi ɗa za ve epen. Vuma na dammai ne suru, ạyi ma'yuwatan ma Zamawawa ma ɗa, waru u 'yuwan tạ Dada'a nạ Mawu'un. 23 Vuma na wasain Mawu'un, vuma ndolo fo u wasan tạ Dada. Amma nạ tsu damma tsu usu tạ Mawu'un, tsu usu tạ Dada fo.

24 I lyuwa elime ni itoni yu uritosu u na i tsurại nu ufaru. Ni i lyuwa elime ni itoni yi ili i na i tsurại nu ufaru, i tạ dạnạ oɓolo nạ Mawu'un waru oɓolo nạ Dada'a. 25 Apa ili i na Zamawawa yuwaan tsu nzuwulai n na waa ca tsu: u ta ca tsu wuma u babu ukotu.

26 N ta ɗanasaa ɗu tsạrạ n rono ɗu atsuvu adama ama a na a cigai ạ lulumạ ɗu. 27 Amma ạɗu, Zamawawa tsuwạn ɗu tạ Ruhu vạ yi. Nạ Ruhu vạ yi ri oɓolo nạ ạɗu, yaa ciga nanza roco ɗu shi. Adama a na Ruhu vạ yi tsu rito ɗu tạ ili suru, waru ili i na woo ritosu amayun a ɗa, epen a ɗa shi. I toni uritosu u Ruhu, waru i lyuwa elime nạ moɓolo nạ Zamawawa.

28 Amayun, ncigata m muwun n vạ, i lyuwa elime oɓolo nạ Zamawawa, adama nu u kạmbạ, tsu to o'wo babu wovon waru tsu uwwai wono ạ mạkạkạn mạ yi wan. 29 I reve tạ Zamawawa tạ nạ ạɓulạ. I reve waru vuma na a yuwusan ili yạ ạɓulạ suru wo o'wo tạ mawun mạ Ạsulạ.

3

Ạtsu muwun mạ Ạsulạ n ɗa

1 Dada ciga tsu tạ ạbundạ lon, adama o ndolo a ɗa e ɗe ntsu muwun mạ Ạsulạ. Amayun ạtsu muwun mạ yi n ɗa. Adama a na ama o uvaɗi e revei Dada'a shi, ạyi ɗa i zuwai e reve ntsu shi. 2 N'utsạ n na n cigai, gogo ạtsu muwun mạ Ạsulạ n ɗa, agba koto u roco tsu ili i na tsoo o'wo shi, nạ Yesu Zamawawa kạmbạ. Agba tsu reve tạ nu u tạwisạ, tsu to o'wo cine u ri, adama a na tsu te ene yi cine u ri na amayun. 3 Aza a na ạ usuyi adanshi a nda ạ guzạsạ aciyele cece cine Zamawawa ri cece.

4 Vuma na yuwain unusu suru u kuɗa tạ wilạ wạ Ạsulạ, adama a na unusu unạtạ u ɗa u ri nạ nlạngi nạ Ạsulạ oɓolo nạ wilạ wạ yi. 5 I reve tạ Yesu Zamawawa tạwạ tạ tsạrạ u tawa unusu, waru ạyi u ri nu unusu shi. 6 Adama o ndolo vuma na ạạ dạnu oɓolo nạ ạyi waa lyuwa elime nạ mayan mo unusu shi. Vuma na gba lyuwai elime nạ mayan mo unusu koto we ene yi shi waru koto u reve yi shi.

7 Muwun n vạ she i lyawa nanza lulumạ ɗu adama e ili i nda wan: na ama a yuwusan nden n sa'ani, a ta yuwusan ne adama a na ạzạ ạ ạɓulạ a ɗa, cine Yesu Zamawawa ri nạ ạɓulạ. 8 Vuma na lyuwai elime nạ mayan mo unusu wo o'wo tạ vuma Mekerenkesu.† Mekerenkesu ma ta yuwusan unusu diga o ufaru. Agba Mawun mạ Ạsulạ mạ tạwạ tạ tsạrạ u lungusạ linga vạ yi. 9 Aza a na ạ ri muwun mạ Ạsulạ a tsu lyuwa elime nạ mayan mo unusu shi, adama a na u ca nle wuma u sa'avu. Waru adama a na Ạsulạ a ɗa Dada le, aa gura lyuwa elime nạ mayan mo unusu shi. 10 Tsu ta gura reve ko zane ɗa mawun mạ Ạsulạ, waru ko zane ɗa mawun me Mekerenkesu. Vuma na a yuwusan ili i sa'ani shi suru, mawun mạ Ạsulạ ma ɗa shi. Vuma na gba cigai za vạ yi shi, mawun mạ Ạsulạ ma ɗa shi.

I cigalai

11 Cu'un vi ikaka i nda ạyi ɗa yu uwwai diga o ufaru: tsu cigalai. 12 She yoo
o'wo ana Kạyinu† wan, za na o'woi za vu za vi iwuya reve wu una zawa'a vạ
yi. Nye i zuwai wu una niyi? Adama e ili i na Kạyinu yuwain iwuya i ɗa, agba
ili i na zawa'a vạ yi yuwain isa'ani i ɗa. 13 N'utsạ n vạ, she i yuwan asalama
wan na ama o uvaɗī a nda a 'yuwan nɗu. 14 Icigi i na tsu cigalai u roco tạ tsu
pasa tạ ukwạ ạ tyo wuma. Vuma na ri ni icigi cu'un nda shi, u buwa tạ ukwạ.
15 Vuma na 'yuwain za vạ yi za mona ɗa, waru i reve tạ ạzạ ạ mona ạ ri nạ
wuma u babu ukotu ạtsumạ e le shi.
16 Apa cine tsu revei ili i na ạ tsu ɗe icigi: Yesu ca tạ wuma wạ yi adama ạ tsu.
Adama o ndolo ạtsu fo u lobono tạ tsu cayi wuma u tsu adama a ama o ro! 17 A
damma za ro tạ nu utsuru ạvu we ene vali ko ka nu ulambu, reve u 'yuwan
a kamba yi. Icigi yạ Ạsulạ i ri ạtsumạ ạ cu'un vuma ndolo shi. 18 Muwun,
tsu roco tạ icigi ạ tyo ubạtạ wa ama, nạ tsu kamba le na amayun, amma tsu
yuwusain adanshi a aci ạ yi goon wan. 19 Nạ tsu ciga ama, tsu reve tạ na tsu
ri pe ạtsumạ a amayun, waru tsu tạ na asuvu nden ạ mạkạkạn mạ Ạsulạ.
20 Amma nạ tsu ri na asuvu nden ạtsumạ ạ tsu shi adama o wono, to, Ạsulạ a
la'a tạ okolo ạ tsu, waru u reve tạ ili suru.
21 N'utsạ n vạ, nạ tsu ri na asuvu nden ạtsumạ ạ tsu, tsu tạ dạnạ ạ mạkạkạn
mạ Ạsulạ babu wovon. 22 U ta ca tsu ili i na tsu patiyi suru, adama a na tsu
to tono yi waru tsu ta yuwusan ili i na yoo yo'onotosu yi okolo. 23 Apa ili i
na Ạsulạ a dammai: tsu usuyi Mawun mạ yi, Yesu Zamawawa, ạvu waru tsu
cigalai. Ạyi ɗa waru ili i na Yesu roco ntsu tsu yuwan. 24 Aza a na aa yuwusan
tsutoni nạ wilạ wạ Ạsulạ, ạ tạ pe nden ạtsumạ ạ Ạsulạ, waru fo u tạ pe ạtsumạ
e le. Tsu reve tạ Ạsulạ ạ tạ pe nden ạtsumạ ạ tsu adama ạ Ruhu na Ạsulạ a ca
ntsu.

4

Munlu me epen

1 Ncigata n vạ, she i usu vuma na tạwại suru a dansa u tạ nạ Ruhu vạ Ạsulạ
wan. I lyungwạ le ne'en suru, tsạrạ i reve ko amayun a ɗa o utạ tạ ubạtạ wạ
Ạsulạ. Ama ạ Ạsulạ e epen ạ ạbundạ ạ kạrạ tạ ɗe a uwa ạtsumạ o uvaɗī. 2 Apa
cine yee reve Ruhu vạ Ạsulạ: Vuma utạ tạ ubạtạ wạ Ạsulạ nu u damma Yesu
Zamawawa tạwạ tạ o uvaɗī tsu vaɗilimạ. 3 Amma vuma na wasain adanshi
a nda a adama e Yesu u ri nạ Ruhu vạ Ạsulạ shi. Cu'un ruhu vuma ndolo wu
utạ tạ ubạtạ u ma'yuwatan mạ Zamawawa. I reve tạ ɗe a na ma'yuwatan mo
ndolo mạ tạ tạwạ ạtsumạ o uvaɗī, waru u tạwạ tạ ɗe.
4 Muwun n vạ, ạɗu ạzạ ạ Ạsulạ a ɗa, waru i lyuwa tạ aci a n'yuwatan n
ndolo. Ruhu vạ Ạsulạ tạ pe ạtsumạ ạ ɗu, waru u la'a tạ za na ri pa o uvaɗī
ucira lon. 5 N'yuwatan n ndolo a ta yuwusan adanshi e ili yu uvaɗī adama a
na ele fo ạzạ o uvaɗī a ɗa, waru ama o uvaɗī a tsu zuwaa le tạ atsuvu. 6 Ạtsu
gba ama ạ Ạsulạ a ɗa, ạyi ɗa i zuwai aza a na e revei Ạsulạ aa zuwusaa tsu
atsuvu. Na ama ạ Ạsulạ a ɗa shi, aa zuwaa tsu atsuvu shi. Ne ɗa tsee reve ko
vuma tạ nạ Ruhu va amayun ko ruhu ve epen.

Ubạtạ wạ Ạsulạ u ɗa icigi i tsu utạ

7 N'utsạ n vạ, tsu cigalai, adama a na icigi e ekere ạ Ạsulạ a ɗa wu utại. Za
na rocoi icigi suru mawun mạ Ạsulạ ma ɗa, waru u reve tạ Ạsulạ. 8 Vuma na
ri ni icigi shi, u reve Ạsulạ shi, adama a na Ạsulạ icigi i ɗa. 9 Ạsulạ o roco tsu
tạ icigi yạ yi ana u lyunguyi Mawun mạ tạ mạ yi ạtsumạ o uvaɗī tsạrạ u ca tsu
wuma. 10 Apa icigi ya amayun: Ạtsu ɗa tsu cigai Ạsulạ shi, amma ạyi ɗa u ciga
ntsu ɗaɗa u lyunguyi Mawun mạ yi wo o'wo kucci vi ili i na yaa tawa nusu

tsu. 11 N'utsạ n vạ, adama a na Ạsulạ a ciga ntsu tsunda, ạtsu fo tsu cigalai.
12 Babu vuma na enei ɗe Ạsulạ, amma nạ tsu cigalai, Ạsulạ ạ to oɓolo nạ ạtsu,
waru icigi yạ yi i tạ tapu ạtsumạ ạ tsu.
13 Ạsulạ a ca tsu tạ Ruhu vạ yi. Ne ɗa tsu revei a na tsu ri oɓolo nạ ạyi cine
u ri oɓolo nạ ạtsu. 14 Ạsulạ ạ lyungu tạ Mawun mạ yi wo o'wo Za vi Iwawi yu
uvaɗi. Tse ene yi tạ, ɗaɗa i zuwai tsaa dansaa ama o ro adama ạ yi. 15 Za na
tarai Yesu Mawun mạ Ạsulạ ma ɗa, u to oɓolo nạ Ạsulạ, Ạsulạ fo u to oɓolo
nạ ạyi. 16 Ạtsu aciyạtsu tsu reve tạ cine Ạsulạ a ciga ntsu lon, waru tsu ca tạ
okolo ạ tsu e ekere ạ yi suru suru.
Ạsulạ icigi i ɗa. Nạ tsu lyuwa elime nạ ncigalai, tsu to oɓolo nạ Ạsulạ, waru
u to oɓolo nạ ạtsu. 17 Nạ tsu ciga ạzạ ạ tsu ni icigi ya amayun, ạvu tsu dạnu
cine Zamawawa yuwain ạtsumạ o uvaɗi u nda, tsaa uwwa wovon o urana
wu uge'etosu shi. 18 Babu wovon ạtsumạ e icigi, icigi ya amayun i tsu lo tạ
wovon. Nạ vuma ri a uwwusa wovon u ta majiyan gashi a ta ca yi oforo. Nạ
vuma ri a uwwusa wovon, icigi yạ Ạsulạ koto i ri ugbamu ạtsumạ ạ yi shi.
19 Tsu te icigi adama a na Ạsulạ a ɗa a fara ne'en ciga ntsu. 20 Nạ vuma
damma, “N ciga tạ Ạsulạ,” ạvu u 'yuwan za vạ yi, za ve epen a ɗa. Aza a na a
cigai ạzạ e le a na e eneshe kuci shi, aa ciga Ạsulạ a na koto e enei shi. 21 Apa
wilạ u na Ạsulạ a ca ntsu: aza a na a cigai Ạsulạ a ciga a 'yuwan a ciga ạzạ e
le.

5

Ulyuwu wa aci wu uvaɗi

1 Vuma na usuyi suru a na Yesu Zamawawa ɗa, mawun mạ Ạsulạ ma ɗa.
Vuma na cigai dada u ciga tạ mawun mạ yi fo. 2 Apa cine tsu revei tsu ciga
tạ muwun mạ Ạsulạ: nạ tsu ciga Ạsulạ ạvu tsu yuwan ntoniloi ni ili i na u
dammai. 3 Tsu roco tạ tsu ciga tạ Ạsulạ nạ tsu yuwan ntoniloi nạ wilạ wạ
yi, waru ạ ri usạn u na tsạạ kuru shi. 4 Vuma na ri mawun mạ Ạsulạ suru,
u ta lyuwa aci o uvaɗi, waru ucawu wo okolo ạ tsu ạyi ɗa ili i na i tsu ca tsu
malyuwa ma aci'i. 5 Zane ɗa aa gura lyuwa aci o uvaɗi? She vuma na usuyi
Yesu ɗa Mawun mạ Ạsulạ.

Adanshi a sa'ani adama e Yesu

6 Yesu Zamawawa ɗa tạwại yạ'ạ tsu o ure u na ạ rumbu niyi nạ mini nạ
mpasa mo ukwạ mạ yi. O ure u mini ma ɗa u tạwại goon shi, amma oɓolo nạ
mpasa nạ mini. Waru Ruhu na aciyạyi u damma tạ adanshi'i amayun a ɗa,
adama a na Ruhu'u a amayun a ɗa. 7 Ili i ta'atsu i tạ lo i na i yuwain adanshi
adama e Yesu: 8 Ele ɗa Ruhu, nạ mini, oɓolo nạ mpasa, suru nle adanshi a
amayun ạ tạ a ɗa aa yuwusan. 9 Tsu usu tạ ama na a damma ili i ro amayun
a ɗa. Amma ili i na Ạsulạ a dammai u la'a tạ ucira, waru ili ya amayun a na u
damma ntsu ạyi ɗa adama a Mawun mạ yi. 10 Za na usuyi Mawun mạ Ạsulạ
suru u reve tạ ili i na Ạsulạ a dammai a aci ạ yi amayun a ɗa. Amma za na
usuyi ili i na Ạsulạ a dammai amayun a ɗa shi, nu u yuwan tsundolo u ɗe tạ
Ạsulạ za ve epen. 11 Apa ili i na Ạsulạ a damma ntsu: Ạsulạ a ca tsu tạ wuma
u babu ukotu, waru Mawun mạ yi, ạyi ɗa u zuwai wuma u ndolo wo o'wo ne.
12 Vuma na ri nạ Mawu'un u tạ nạ wuma u nda, za na waru ri nạ Mawun mạ
Ạsulạ shi u ri nạ wuma'a shi.

Wuma u babu ukotu

13 N ta ɗanasaa ɗu aza a na ạ usuyi Mawun mạ Ạsulạ, tsạrạ i reve i tạ
nạ wuma u babu ukotu. 14 Tsunda tsu ta gura 'yạwạ ubạtạ wạ Ạsulạ babu
wovon, waru tsu reve tạ u ta uwwa tsu nạ tsu pati yi ili i na u cigaa ntsu.

15 U tsu uwwa tsu tạ mantsa ma na tsu pati niyi. Adama a na tsu reve tạ a na
amayun a ɗa, tsu reve tạ waru u tsu ca tsu tạ ili i na tsu pati niyi suru.
16 Nạ ve ene za vi Itoni a yuwusan unusu u na u rawai ukwạ shi, i pati
Ạsulạ, u ta ca vuma ndolo wuma. N ta yuwusan adanshi adama a ama a na a
yuwain unusu u na u rawai ukwạ shi. Agba unusu u na u tsu tạwạạ nu ukwạ
u tạ lo,* n zuwa ɗu i yuwan avasa ubạtạ wạ Ạsulạ adama ạ cu'un ndolo shi.
17 Mantsa ma na i yuwain iwuya suru, unusu u ɗa, agba cu'un vu unusu suru
ɗa tsu tạwạạ nu ukwạ shi.
18 Tsu reve tạ aza a na ạ ri muwun mạ Ạsulạ a tsu lyuwa elime nạ mayan
mo unusu shi. Yesu Zamawawa Mawun mạ Ạsulạ mạ tsu kạlyuwusạ le tạ,
waru za vi iwuya aa gura ju'wạn le shi.
19 Tsu reve tạ e ekere ạ Ạsulạ ɗa tsu ri, agba ạyi za vi iwuya ta yuwusan
tsugono tsu uvaɗi suru.
20 Tsu reve tạ a na Yesu Zamawawa Mawun mạ Ạsulạ mạ tạwạ tạ ạvu u
roco tsu Ạsulạ a amayun. Tso o'wo tạ oɓolo nạ Ạsulạ a amayun, adama a na
tsu ri a muwwulai nạ Mawun mạ yi Yesu Zamawawa. Ạyi ɗa Ạsulạ a amayun
za na tsu ca wuma u babu ukotu.
21 Muwun n vạ, i ciga i 'yuwan i suma itoni yạ ạmạli.

* **5:16** Unusu u na u tsu tạwạạ nu ukwạ ạyi ɗa vuma 'yuwan ạ usu Yesu Zamawawa, waru vuma 'yuwan a ciga ạzạ ạ yi. She nạ ạyi za vu unusu u vadala ɗa goon wạạ tsurạ gafura.

Mepepelime me Ire ma Yahaya

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

Ạyi nda ạyi ɗa mepepelime me ire ma na Yahaya ɗanai. E mepepelime ma nda, u damma tạ u ɗana yi ạ tyo a “ka na Ạsulạ a ɗangwai oɓolo nạ muwun mạ yi.” Ucasu wạ ạtsumạlimạ ạ ạzạ e Itoni ạ dạnạ tạ lo a mantsa'a, Yahaya yuwan tạ ulinga ni idanshi i nda o unạ wạ ạạ'isạ na ama a na ạ ri pe.

Yahaya damma tạ icigi ili yạ ạɓulạ i ɗa e ekere ạ Ạsulạ, ne ɗa fo icigi i ri nạ ạɓulạ e ekere ạ ạzạ e Itoni. A mantsa mo ndolo, ama o ro a dansa tạ a na Zamawawa vuma ɗa na amayun shi, amma ruhu ɗa na ama ee ene ne esu e le. Reve Yahaya damma ạyi ndolo epen a ɗa, amma amayun ạyi ɗa Yesu Zamawawa vuma ɗa na amayun. Reve u damma ạzạ e Itoni a 'yuwan munlu me epen.

Ana'an fo, munlu me epen n tạ lo aza a na a yuwusan uritosu wa amayun shi. Ạzạ e Itoni a 'yuwan munlu me epen n ndolo. Ili yạ ạɓulạ i ɗa ạzạ e Itoni a ciga amayun, waru a cigalai.

Ili i na i ri pe ạtsumạ a aatagada a nda

1. Amayun ni Icigi (4-11)
2. Icạsu yu Ukosu (12-13)

Icạsu

1 Ạmu, Yahaya zagbain,* ạmu ɗa n ɗanai mepepelime ma nda ạ tyo a ka na Ạsulạ a ɗangwai oɓolo nạ muwun mạ yi.† N ciga ɗu tạ na amayun. Ạmu ɗa n ciga nɗu goon shi. Ama a na e revei amayun suru a ciga ɗu tạ fo. 2 Tsu ciga ɗu tạ adama a amayun a na ạ ri pe ạtsumạ ạ tsu waru u tạ dạnạ pe babu ukotu.

3 N ta yuwusan avasa tsạrạ Ạsulạ Dada nạ Yesu Kristi Zamawawa za na ạyi ɗa Mawun mạ yi u yuwaan tsu isa'ani waru we ene iliyali i tsu! Lyawa a ca tsu asuvu nden, na amayun ni icigi.

Amayun ni icigi

4 N yuwan tạ mạzạngạ mạ ạbundạ ana mu uwwai muwun n ɗu n ro oo tono ure wa amayun, cine Dada damma ntsu tsu yuwan. 5 Nạwạyi vạ, n ɗanaa wu tsạrạ vu yuwan ili i sa'avu i ro shi. N ɗanaa wu tạ tsạrạ n damma ɗu i cigalai, ạyi ɗa ili yu ufaru i na a damma ntsu tsu yuwan. 6 Ạyi nda ạyi ɗa icigi: nạ tsu yuwain ili i na Ạsulạ a damma ntsu tsu yuwan. Waru u damma tạ diga o ufaru i cigalai.

7 Munlu me epen nạ ạbundạ ạ tạ kạndạruwusạ ạtsumạ o uvaɗī. Ạzạ ạ wulumu a nda a ta dansa a na Yesu Zamawawa ri nạ lipu cu'un vu vaɗīlimạ shi. Agba ạzạ e epen a ɗa waru n'yuwatan mu Zamawawa n ɗa. 8 I yuwan ugbozu. Ni i yuwan ugbozu shi, i ta gura lamba ili i na i lingai adama ạ yi suru. Amma ni i yuwan ugbozu, i tạ tsurạ iliyinkapa i ɗu tapu. 9 Vuma na isawain ạtsumạ o uritosu wạ Yesu Zamawawa shi, ạvu u feletyo, u ri oɓolo nạ Ạsulạ shi. Vuma na isawain ạtsumạ o uritosu'u u to oɓolo nạ Dada nạ Mawun. 10 Nạ vuma tạwạ ạtsumạ e iɓolo i ɗu, agba u yuwan uritosu wa amayun a aci a Zamawawa shi, she i banu yi a 'wa ɗu ko i cạsạ yi ko ke'en

* **1:1** Danshi Tsuheleni pa nda ta yuwusan adanshi adama a aabara tsu zagbain. † **1:1** Ạyi ka oɓolo nạ muwun mạ yi u ta yuwusan adanshi ạ ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni na aza a na a uwusa pe.

wan. 11 Ni i raba cu'un vuma ndolo, i yuwan tạ fo cu'un vu ulinga vi iwuya
yạ yi.

Idanshi yu ukosu

12 N tạ ni ili yạ ạbundạ a na n cigai n damma ɗu, agba n ciga n ɗana le ạ
ạạvu'un shi. Amma n ta a majiyan n tạwạ n yuwan adanshi nạ ạɗu esu esu,
tsạrạ tsu dạnạ tapu nạ mạzạngạ.
13 Muwun mu za vạ wu vu ka za na Ạsulạ a ɗangwai ạ tạ lyungusạạ wu ni
icạsu i le.‡

‡ **1:13** Ka na a yuwusan adanshi a aci ạ yi pa nda ạạ'isạ a na Yahaya dạnại ana u ɗanai mepepelime ma nda ma ɗa, muwun ele ɗa aza a na a uwusa ạtsumạ ạ ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni.

Mepepelime ma Ta'atsu ma Yahaya

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

Ạyi nda ạyi ɗa mepepelime ma ta'atsu ma na Yahaya ɗanai. E mepepelime ma nda, u ɗamma u ta ɗanasaa Gayu i'utsạ yạ ạɓulạ yạ yi.

Yahaya ɗanaa tạ Gayu a cuwusa yi cine u kambai munlu mạ ạzạ e Itoni ma amayun a mantsa'a. U yuwan tạ fo adanshi a Diyotarifi, za na 'yuwain a kamba aza a na o ritoi amayun.

Ana Yahaya yuwaan ntsu adanshi a ama e re a nda, u roco tsu tạ iroci i wuma i sa'ani nạ wuma u babu ulobonu.

Ili i na i ri pe ạtsumạ a aatagada a nda

1. Icạsu ạ tyo ya Gayu (1-4)
2. Ulobonu wu mmalu oɓolo (5-12)
3. Icạsu yu Ukosu (13-15)

Icạsu

1 Ạmu, Yahaya zagbain,* ạmu ɗa maa ɗanasaa wu mepepelime ma nda, i'utsạ i vạ Gayu. N ciga wu tạ adama a na tsu to tono amayun.

2 I'utsạ i vạ, n ta yuwusaan wu avasa adama ili suru i wala wu mejege, waru vu dạnạ nạ lafiya lipu cine n revei asuvu ạ wu ạ ri ạtsumạ e Itoni. 3 N zạngạnạ tạ lon ana ạzạ e Itoni o ro ạ tạwại a damma numu adama a amayun a wuma ạ wu nạ cine voo tono ure wa amayun. 4 N tsu yuwan tạ mạzạngạ kuci nạ mu uwwa a na muwun n vạ n to tono ure wa amayun. Babu ili i ro i na i la'ai ili i ndolo mạzạngạ.

5 I'utsạ i vạ, vu ta yuwusan ili yạ ạɓulạ adama a na vaa kambusa munlu mạ ạɓulạ aza a na ạ ri ạtsumạ a mmalu, ko na wo o'woi omocin a ɗa e ekere ạ wu. 6 A ɗamma tạ ạzạ e Itoni adama e icigi yạ wu. N ta patishi wu vu kamba le o ure u na Ạsulạ aa uwwa uyo'o na a lyuwa elime ạtsumạ a mmalu n na aa yuwusan. 7 A baza tạ ạtsumạ a mmalu n le tsạrạ a yuwaan Yesu Kristi Zamawawa ạgạndạ. Ạ tsu ushi ili i ro e ekere a aza a na koto o o'woi ạzạ e Itoni shi. 8 Adama o ndolo ạtsu na aciyạtsu tsu kamba nle tsạrạ tsu lingai oɓolo adama a amayun.

9 N ɗanaa tạ ɗe ạạ'isạ mokoɗī me mepepelime, amma Diyotarifi vuma na cigai wo o'wo zagbain ạtsumạ e le, u 'yuwan tạ a uwwa tsu. 10 Nạ n tạwạ n ta damma ili i ro i na waa yuwusan na adanshi a vama a na waa yuwusan a aci ạ tsu. Ili i na i la'ai usạn ạyi ɗa, u 'yuwan tạ ạ usu munlu nna n tạwại. Hali waru u tigạ tạ aza a na a cigai a raba le, reve u lo le ạtsumạ ạ ạạ'isạ.

11 I'utsạ i vạ, she vu toni ili i na i ri iwuya wan, amma vu toni ili i na i ri ulobonu. Za na a yuwusan isa'ani suru vuma vạ Ạsulạ ɗa. Amma za na a yuwusan iwuya koto u reve Ạsulạ shi. 12 Ama suru a ta yuwusan adanshi a sa'ani adama a Dimitiriya, waru wuma u sa'ani wạ yi u roco tạ a na vuma vạ ạɓulạ ɗa. Ạtsu fo tsu ta yuwusan adanshi a sa'ani adama ạ yi. Waru vu reve tạ ili i na tsu dammai suru amayun a ɗa.

Idanshi yu ukosu

* **1:1** Danshi Tsuheleni pa nda ta yuwusan adanshi adama a aabara ana zagbain.

13 N tạ ni ili i na n cigai n damma wu nạ ạbundạ, agba n ciga n ɗana le ạ
ạạvu'un shi. 14 N ta majiyan n tạwạ ubạtạ u ɗu go'o, ạvu tsu yuwan adanshi
esu esu.
15 Avasa ạ vạ a ɗa Ạsulạ a zuwaa wu aba'un a asuvu nden! N'utsạ mạ wu
pa nda suru ạ tạ cạsạsạ wu. N te ipati yạ wu vu cạsạ n'utsạ suru ɗe na ala.†

† **1:15** Adanshi ạ Ạsulạ o ro ạ tạ nạ guzu 14 amma ozo o ro ạ tạ nạ guzu 15, amma ele adanshi ạ tạ a ɗa aa yuwusan babu za na kạlạmại ni ili i ro, aɗangulu a ɗa goon.

Mepepelime ma Yahuza

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

Yahuza ɗa za na ɗanai mepepelime ma nda. Ạyi zawa'a vạ Yesu ɗa. Tsu reve tạ ne adama a na u dammai ạyi mawun mạ ạnạwu ma Yakubu ma ɗa, waru Yakubu zawa'a vạ Yesu ɗa.

Yahuza ɗana tạ mepepelime ma nda adama u rono ạzạ e Itoni e Yesu atsuvu adama ạ munlu me epen. U rono tạ ạzạ e Itoni atsuvu adama o tonoo uritosu we epen wa ama o ndolo wan. U rono le tạ waru atsuvu adama o tonoo iroci yi iwuya i wuma ya ama o ndolo wan.

Munlu me epen n tạ lo ana'an. O ufaru vu te ene gashi ili yạ ạɓulạ i ɗa oo toni le. Reve addama ạ ạbundạ ạ kạrạ ạ tạwusạ. Aatagada a Yahuza o to ritosu tsu cine tsee revei munlu ma amayun nạ munlu me epen.

Ili i na i ri pe ạtsumạ a aatagada a nda

1. Icạsu (1-2)
2. Ugesu wu ucawu wo okolo e ekere ạ munlu me epen (3-23)
3. Avasa o ukosu (24-25)

1 Mepepelime ma nda e ekere ạ vạ a ɗa wu utại, ạmu ɗa Yahuza. Ạmu aagbashi e Yesu Kristi Zamawawa ɗa, waru zawa'a va Yakubu. Ạsulạ za na ạyi ɗa Dada, u ɗe tạ ozo o ro ạ dạnạ pe ạtsumạ e icigi yạ yi waru Yesu Zamawawa tạ kạlyuwusạ le. Icu'un ya ama o ndolo a ɗa maa ɗanasaa.

2 Lyawa i tsurạ isa'ani yạ Ạsulạ, nạ nden mo okolo, ni icigi yạ yi kukuci.

Ili i na i tsu cina ạzạ o unusu

3 Ncigata n vạ, n shi tạ n ciga n ɗanaa ɗu ili yạ ạbundạ adama e iwawi i na tsu tsurại. Agba gogo n ciga n 'yuwan n ɗanaa ɗu adama e ili i ro ko'o. N ciga n 'yuwan n ɗanaa ɗu adama i geshe amayun a Alabari a Sa'ani. Ạsulạ a ca tạ amayun a nda a na ạ ri n vadala shi u tạ o unạ u mantsa suru adama a ama a akiza† ạ yi.

4 N damma tạ ili i ndolo adama a na ama a na a 'yuwain a yuwusaan Ạsulạ tsutoni a uwa tạ e memere mạ ɗu usokowu. O to ritosu a na Ạsulạ ạ tạ ni isa'ani waru u tsu yuwaan tạ ama gafura vu unusu. Ne ɗa u ri, amma reve a damma adama o ndolo a ta gura yuwan ili yu uwuyanu i na a cigai a yuwan biti. Ạsulạ a ɗangwa tạ ɗe ili i na waa yuwan ne ele nu ujimu adama a na a wasan tạ Zagbain nạ Mogono mạ tsu, Yesu Zamawawa.

5 N ciga tạ n cuwaan ɗu ni ili i na i revei ɗe: Ạsulazuva a wawa tạ ɗe ama ạ yi a na wu utạạ nle ạtsumạ a Masar.† Agba a mantsa mo ro reve u lungusạ aza a na a 'yuwain ạ usu yi. 6 Waru n ta cuwusaan ɗu adama a nlingata mạ Ạsulạ aza a na e isawain o ucira u na Ạsulạ a ca nle shi. A lyawa tạ ubạtạ u na ạ ri, reve gba Ạsulạ ạ gutsu le na akani o u'wa wa ali wi irumbu. Gogo a ta pura urana wu uge'etosu. 7 Waru she yi icina ilyuci yo Sodom nạ Gomora,† ni ilyuci i na i shi zuzu ne ele wan. Ilyuci i ndolo i shiwan tạ nạ tsipere waru nạ cu'un tsipere suru. Akina ạ kulạto tạ ilyuci i ndolo suru suru, waru ele ɗa iroci ya akina a babu ukotu a na aa ca ạzạ e iwuya ạtsumạlimạ.

8 Hali nạ ne, munlu me epen n nda a ta dansa a zuwaa le atsuvu adama a alavu e le. Ạvu ạ lungusạ lipu le nạ nshindạ n tsipere. Reve a 'yuwan a yuwan tsutoni nạ tsugono, ạvu a yuwaan ucira wa azagbain a zuva ulamu. 9 Agba ko Mika'ilu malingata mạ Ạsulạ† ma gbain wu uwwa tạ wovon u na waa tawaa Mekerenkesu unusu na adanshi a vama, agba ạyi ɗa zagbain vu nlingata suru suru. Ana Mika'ilu dạnại a mawasan nạ Mekerenkesu adama

ạ ạạkwạkwạ ạ lipu va Musa, ili i na u dammai goon ạyi ɗa, “Zagbain ɓara wu.” 10 Amma munlu n nda n ta yuwusan ulamu, waru a ta yuwusaan ili i na e revei shi unạ. Ạ tạ vadamma inama. A ta yuwusan ili i na lipu le cigai a yuwan, ne ɗa ạạ tạwạạ aciyele nu ulungusu. 11 Ạtsumạlimạ o uwuyanu a ta cina le! Adama a na o toniyi iroci yi iwuya yạ Kạyinu,† za na unai zawa'a vạ yi. Vadamma Balam,† a ta yuwan ili suru adama ạ tsurạ ikebe.* Waru vadamma Kora,† ạ tạ kuwạ adama o u'yạsạsạn wa aci e le.

12 Nna ama a nda ạ dạnu oɓolo nạ ạɗu ạ ạbuki a alya e ilyalya yi Zagbain, ạ tu ushindạlu u na ạạ lungusạ ilyalya'a. Aciyele a ɗa goon ạ tsu kạlyuwusạ o ure u na u tsu tạwạạ nạ wono. Ạ tạ vadamma upepu u na wunlạ u tsu keɓe ạ tyo e iɗa agba u tsu ro'o shi. Ạ tạ waru gashi ɗanga na ri nạ muwun shi a mantsa mo uta'an. Ukwạ wa ndana u ɗa ạ ri goon shi, amma ạ kuwạ tạ o ure suru suru, adama a na ạ mulạ tạ aralu e le. 13 O tsu roco tạ ili i wono i na aa yuwusan a alanga eteshe gashi upepu u mala za na tsu tạɓạluwạ ạshindạ ạ mini. Ạ tạ vadamma italyo'o i na i ri a agara nạ ạ 'yạwi nạ ạ tạwi, waru ạ tạ 'yạwạ ubạtạ e irumbu yạ ạbundạ i babu ukotu. 14 Anuhu fo za na shi za cindere diga o ugundo wa Adạmu, u yuwan tạ adanshi o usokowu ạ Ạsulạ adama a ama a nda, ạvu u damma,

“Uwwai, Ạsulazuva ạ tạ lo ạ tạwạ oɓolo nạ nlingata mạ ạbundạ mạ yi n na aa gura kece shi.

15 U te ge'eto ama o uvaɗi.

U to roco ama a na a 'yuwain o toni Ạsulạ ạ tạ nu unusu wi iwuya suru i na a yuwain a na ạ 'yạsạyin Ạsulạ aci.

Waru u to roco aza a na ạ ri ạzạ o unusu oɓolo na aza a na ạ ri nạ Ạsulạ shi, ạ tạ nu unusu adama a na a ta yuwusan adanshi a vanvama a aci ạ Ạsulạ.”

16 Ama a nda aza a adanshawuya a ɗa, waru mantsa suru ạ tsu dạnạ tạ a adanshi a vama. A tsu yuwan tạ cu'un vi iwuya i na a cigai a yuwan suru. Ạ tsu 'yạsạsạn tạ avangaci e le, waru a tsu yuwaan tạ ama adanshi uyo'o adama ạ tsurạ ili i na a cigai.

Vu lyuwa elime nu ulinga

17 N'utsạ n vạ, i 'yuwan i ciga i cuwan ili i na ajiya a Zagbain Yesu a damma nɗu. 18 A damma, “Ạ tyo ɗe zuzu nu ukosu u mantsa, ama ạ tạ dạnạ lo na aa wasan Ạsulạ, waru ili i na aa ciga a yuwan goon ạyi ɗa, ạạ kuru ili i na okolo e le a cigai na aa yuwaan Ạsulạ unusu.” 19 Gogo gba a mantsa ma nda, ạ tạ pa, waru ele ɗa aza a na aa kakasasa ɗu. A ta yuwusan wuma ni icigi i lipu adama a na Ruhu vạ Ạsulạ ri nden ạtsumạ e le shi.

20 Amma n'utsạ n vạ, i 'yuwan i ciga i suwa aciyạɗu e ikyun yu ucawu wo okolo ya akiza ạ ɗu. Waru i lyuwa elime na avasa cine Ruhu va Akiza† rocoo nɗu. 21 I guzạ aciyạɗu ạtsumạ e icigi yạ Ạsulạ ko na yaa pura isa'ani yi Zagbain tsu Yesu Zamawawa u rawato ɗu a wuma u babu ukotu. 22 Vu kaɓa asuvu na aza a na koto e revei ili i na ạạ kuru shi. 23 Vu wawa ozo o ro, vu usa le diga e elentsu a akina o uge'etosu. Ama o ro ạ tạ lo aza a na vee ene iliyali, amma vu dạnu nu ugbozu ne ele gashi unusu u le u zuwa tạ itana i le yo o'wo nạ ạshindạ.

Avasa e ica

* **1:11** Ạtsumạ a aalabari a Balam a na ạ ri pe ạtsumạ a aatagada a Alabari a Musa (Mkc. 22:1–23:12), tse ene tạ Balam dammai Balak Mogono ili i na Ạsulazuva a damma niyi u damma. Ạyi nda ạyi ɗa aalabari a Balam goon shi. Mantsa mo ro Balam ushi tạ ikebe e ekere a Balak reve u rono aza a Isra'ila aɗanga adama a yuwaan ạmạli ạgandạ, (Mkc. 31:16). Ạyi aalabari a nda ạ pe ạtsumạ a aatagada a Alabari a Musa ạ KLP shi.

24 Gogo, i ca Ạsulạ tsugbain, adama a na u gura tạ kạlyuwạ ɗu tsạrạ i riyạ wan, waru u ta zuwa ɗu yo o'wo aza a na ạ ri nu unusu shi, reve waru u ca ɗu mạzạngạ lon. Ạvu waru u tạwạto ɗu ubạtạ u tsugbain tsạ yi. 25 Nu ujimu ɗe, ạ tyo mantsa ma nda, hali ạ tyo o ukosu, Ạsulạ a ɗa Za vi Iwawi i tsu adama e Yesu Zamawawa Zagbain tsu. Tsugbain suru za vạ yi ɗa. Tsugono suru za vạ yi ɗa. Ucira suru suru za vạ yi ɗa. Waru ili suru i tạ o ukere wạ yi.
Ami.

Wenu wa Yahaya

Ucuɗuwu wa aatagada a nda

Aajiya Yahaya ɗa ɗanai aatagada a nda. U damma tạ ili i na we enei ạtsumạ a alavu alavu adama e ili i na Ạsulạ o foɓoi waru ni ili i na yaa fara o ukosu wu uvaɗĩ.

Ikaka'a u tạ nạ pasu ta'atsu. U damma tạ a na cira vi iwuya tạ pe ạtsumạ o uvaɗĩ o ulinga, adama o ndolo ạzạ e Itoni o to sowo ạtsumạlimạ waru ạ tạ kuwạ. U yuwan tạ adanshi ạ Mạgiri'i mạ Ạsulạ, za na ạyi ɗa Yesu. U ta lyuwa aci a ama e iwuya suru nạ cira na ri ạ nlạngi nạ Ạsulạ. O ukosu, Ạsulạ ạ tạ ni iliyinkapa i sa'ani yạạ ạbundạ i na waa ca ama a na aa lyuwa elime nu ucasu wo okolo yạ Kristi Zamawawa. Ikaka ạtsumạ ạ ạạvu'un suru ạyi ɗa Ạsulạ ạ tạ na akiza waru u tạ nu ulyuwu wa aci.

Aatagada a nda wenu wi ili i na ama aa gura ene ɗa shi. Yahaya yuwan tạ ulinga ni idanshi ya ama adama u damma cine ili ya zuva i ri. Re tạ lo nạ ạbundạ a na vaa gura reve ili i na i ri pe ạtsumạ a aatagada a nda, amma ạbạjini e ikaka u tạ a alanga eteshe waru u vadala shi. Apa ạbạjini e ikaka'a: Yesu Kristi lyuwa tạ aci ạ cu'un vi iwuya suru ubạtạ suru. Urana u tạ lo ạ tạwạ a na Male nạ cu'un vi iwuya suru ạạ tsun le ạtsumạ a mala ma akina, reve zuva sa'avu nu uvaɗĩ u sa'avu u tạwạ ubạtạ u na ạzạ a na o toniyi Yesu ạạ dạnạ oɓolo nạ ạyi na asuvu nden.

Ili i na i ri pe ạtsumạ a aatagada a nda

1. Adanshi o usokowu diga Yahaya (1:1-8)
2. Alavu alavu ạ Ạsulazuva a Wuma (1:9-20)
3. Mpepelime ạ tyo ạ'isạ e cindere (2:1–3:22)
4. Alavu alavu ạ ạgạndạ ɗe zuva (4:1-11)
5. Aatagada ne erepu e cindere (5:1–6:17)
6. Ạgạndạ ạ mạkạkạn mạ ndạnạtạ mạ Ạsulạ (7:1-17)
7. Avana e cindere (8:1–11:19)
8. Aagangu nạ Ạdodo e re (12:1–13:18)
9. Alavu alavu o uge'etosu wạ Ạsulạ nạ mekeɗe (14:1–15:8)
10. Akwanu e cindere o upan wạ Ạsulạ (16:1-21)
11. A lyuwa tạ aci a n'yuwatan mạ Ạsulạ (17:1–20:10)
12. Uge'etosu wu ukosu (20:11-15)
13. Zuva sa'avu nu uvaɗĩ u sa'avu (21:1-8)
14. Urishelima sa'avu (21:9–22:5)
15. Kristi Zamawawa tạ kạmbạ babu ujimu (22:6-21)

Yahaya yuwan tạ adanshi a aatagada a nda

1 Apa ili i na Ạsulạ o rocoi Yesu Kristi Zamawawa, adama u damma agbashi ạ yi ili i na Ạsulạ aa yuwan nu ujimu shi. Ạvu Yesu lyungu malingata mạ yi u roco aagbashi ạ yi Yahaya† ili'i. 2 Reve Yahaya damma ili i na we enei biti adama e ikaka yạ Ạsulạ na adama e ili i na Yesu Zamawawa dammai ni ili i na u yuwain waru. 3 Ạsulạ a ta zuwaa za na ee ɗewushe ama idanshi yi ikaka i nda nu unạ aba'un, waru u ta zuwaa za na uwwai reve u yuwan tsutoni nạ ạyi aba'un. Adama a na mantsa ma yuwan tạ zuzu a na ili i nda yaa fara.

Yahaya cạsạ tạ ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni e cindere

4 Apa mepepelime ma na Yahaya ɗanai ạ tyo ubạtạ wạ ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni e cindere a na ạ ri a Asiya.*

N ta avasa Ạsulạ o roco ɗu isa'ani na asuvu nden ạ yi. Ạsulạ ạyi ɗa za na ri lo diga o ufaru, u tạ lo gogo, za na waru ri lo ạ tạwạ. Waru nan ruhu e cindere a na ạ ri ạ mạkạkạn mạ ndạnạtạ n tsugono tsạ Ạsulạ o to roco ɗu isa'ani na asuvu nden. 5 Ne ɗa waru Yesu Zamawawa za na a zuwayi ucira o udansa wa amayun adama ạ Ạsulạ. Ạyi ɗa za na fara 'yoyin ạtsumạ ạ ạkwạkwạ. Ạyi ɗa mogono mo tsugono mo ngono mu uvadĩ.

Ạyi ɗa za na ciga ntsu, waru ạyi ɗa u zuwa ntsu tsu la'a ucira wu unusu u tsu ana wo ocoi mpasa reve u kuwạ adama ạ tsu. 6 Adama o ndolo reve wo o'woto tsu mmaci mạ yi nan ganu a yuwusaan Ạsulạ Dada vạ yi ạgạndạ. Tsugbain nu ucira babu ukotu za vạ Yesu Zamawawa ɗa! Ami.

7 Kạlyuwại, ạyi ɗa ndolo ạ tạwạ e eleshe! Koyan ɗa te ene yi, hali na aza a na a zuwa a sapa niyi ni ibata, waru elentsu o uvadĩ suru ạ tạ shon lon adama ạ yi. Ne ɗa, u to o'wo ne! Ami.

8 Ạsulạ Zagbain damma tạ, “Ạmu ɗa Alfa† nạ Omiga.† U ta dansa ạmu ɗa Ufaru waru ạmu ɗa Ukosu. Ạmu ɗa za na ri lo gogo, n tạ lo diga o ufaru, za na waru ri lo ạ tạwạ. Ạmu ɗa Ạsulạ Mogono me Ili Suru.”†

Yahaya ene tạ Zamawawa na 'yoyin

9 Ạmu ɗa Yahaya, za ɗu ạtsumạ e Itoni yạ Yesu† Zamawawa, waru o ɓongi mu tạ cine o ɓongi nɗu. N tạ ạtsumạ o tsugono tsạ Ạsulạ cine ạɗu fo i ri. Waru n ciga n 'yuwan n yuwan ankuri n kaɓa asuvu nạ ạtsumạlimạ ạ vạ cine yaa yuwusan. Ạ cạco mu tạ nden mu u'wa wa ali a Batamusa, iɗa i memere mạ mini, adama a alajiya e ikaka yạ Ạsulạ na amayun a na Yesu Zamawawa rocoi. 10 O urana wu Zagbain, reve Ruhu vạ Ạsulạ shiton wuma u vạ, reve mu uwwa ạbạjini o uɗyo tse mesun ma aavana ạcạpạ ạ vạ. 11 Ạvu uɗyo'o u damma, “Ɗana ạtsumạ a aatagada ili i na ve enei reve vu lyunguwạ ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni a na ạ ri e ilyuci i cindere i nda: Afisu, nạ Simirina, nạ Birigamu, nạ Tayatira, oɓolo nạ Sadisu, nạ Filadalifiya nạ Lawudikiya.”

12 Reve n vadala adama me ene za na aa yuwusan adanshi nạ ạmu, ạvu me ene wisawatan wi ifitila i cindere i na a yuwain nạ zinariya. 13 E memere ma wisawata'an, vuma dạnạ tạ pe na rotsoi vadĩlimạ. U dạnạ tạ wotowu nạ ạtugu a gbagbain a na a rawai a ana ạ yi, nạ mapadĩ mo umuna ma na a ɗavai nạ zinariya ukạndạ'u ạ mạkạkạn mạ yi. 14 Ạnji ạ yi u'uri puwu ana tsikilu, esu ạ yi waru e ikanasa tse elentsu a akina. 15 Ana ạ yi waru a madala tsu rumushili na aruma a tsu ruma reve o gboro yi, uɗyo wạ yi u rotso tạ mạgugwạ mạ mini mạ ạbundạ. 16 Reve u guzạ italyo'o i cindere o ukere usa'ani wạ yi, nạ matsun me pe'eni ma na e tewein mạ nạ re o utusạ o unạ wạ yi. Urewesu wạ yi a madala tse ekan o urana a aci.

17 Ana me ene niyi, reve n kạɗạto ạ mạkạkạn mạ yi n jingạɗạ shi. Ạvu u kuruwạ mu ukere usa'ani wạ yi reve u damma, “She vu uwwa wovon wan, ạmu ɗa Ufaru nu Ukosu. 18 Ạmu ɗa za na aa casu wuma. N shi tạ n kuwạ, amma gogo n tạ wuma u na u ri n koto shi. N tạ nạ mkpạtu'utsu n na maa casu mu ucira u na mạạ kpạtu'wạ ko m ɓạru ubạtạ u na ạkwạkwạ ạ ri, reve n kạmbạto le wuma.

19 “Vu ɗana ạtsumạ a aatagada ili i na vee inda gogo suru ni ili i na yạạ tạwạ elime. 20 Nda ucuɗuwu wu usokowu wi italyo'o i cindere i na ve enei o ukere usa'ani u vạ'ạ, nạ wisawatan u zinariya wi ifitila i cindere: Wisawatan

* **1:4** “Asiya” e iɗa yạ Roma ạyi ɗa akapi e iɗa ya Tukiya. † **1:8** Alfa nạ Omiga idanshi yu ufaru nạ yu ukosu yi iɗani i Tsuheleni tsa ɗa, u ta dansaa tsu Yesu tạ lo kafu a yuwan ili i ro waru u tạ dạnạ lo babu ukotu.

i cindere'e ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni e cindere a ɗa, ele waru italyo'o i cindere'e nlingata mạ Ạsulạ n cindere n na mạạ kạlyuwusạ ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni e cindere a ɗa."

2

Ikaka ạ tyo Afisu

1 Reve u damma mu, "Dana mepepelime ma nda ạ tyo a malingata mạ Ạsulạ† mạ ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni† ạ lyuci va Afisu. Za na guzại italyo'o i cindere o ukere usa'ani wạ yi'i, za na waru ri a mmalu e memere ma wisawatan wi ifitila i cindere, u tạ lyungusạạ wu ikaka i nda: 2 N reve tạ ili i na vaa yuwusan suru, me ene tạ ulinga wa amayun nạ makaɓa ma asuvu mạ ạbundạ mạ wu. N reve tạ a na vu 'yuwain ama e iwuya. Vu lyungwạ tạ aza a na a dammai ele ajiya a ɗa, agba na amayun ne ɗa shi, reve vu cina le ạzạ e epen a ɗa. 3 Vu yuwan tạ ankuri vu kaɓa asuvu ni iɓongi adama ạ vạ, waru okolo ạ wu ạ tu ukaɓu kuci ạtsumạ e itoni i vạ.

4 "Agba n ta ɓara wu adama e ili i ro. Vu buwa e icigi yạ ạzạ ạ wu ạzạ e Itoni cine vu yuwain ana vu fara usu numu shi. 5 She vi icina ununa vu riyại ạtsumạ o unusu wan! Vu vadala reve vu lyawa mayan mo unusu, reve vu yuwan ununa vu yuwain ana vu fara usu numu. Nạ vu lyuwa elime nu unusu, n tạ tạwạ n ca wu oforo n tawa wisawatan u fitila wạ wu ubạtạ u na u ri. 6 Amma n ta cuwa wu adama e ili i sa'ani i na vaa yuwusan. Vu 'yuwan tạ ili i na otoni a Nikola* aa yuwusan, ununa ạmu fo n 'yuwain ili i na aa yuwusan.

7 "Za na ri na atsuvu, wu uwwa ili i na Ruhu aa dansaa ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni! N ta lyawa za na biti lyuwai aci u lyuwa muwun mu uɗanga n na n tsu ca wuma, za na ri ạtsumạ o u'wa u wivuwun† zuva."

Ikaka ạ tyo Simirina

8 Reve u damma mu, "Dana mepepelime ma nda ạ tyo a malingata mạ Ạsulạ mạ ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni ạ lyuci va Simirina. Za na ạyi ɗa Ufaru waru ạyi ɗa Ukosu, za na kuwại agba wo o'wiso tạ wuma, ạyi ɗa wạạ lyungusạạ wu ni ikaka i nda: 9 N reve tạ nạ ạtsumạlimạ ạ wu nu ulambu wạ wu, agba vu tạ nu utsuru! N reve tạ ni ili i babu ulobonu i na ama o ro a dansa a aci ạ wu. A ta dansa ama ạ Ạsulạ a ɗa, agba ne ɗa ạ ri shi na amayun. Oɓolo a ama a ɗa a na ạ ri aza a Male. 10 She vu uwwa wovon wan, nạ vu yuwan majiyan mạ ạtsumạlimạ ma na vu ri azama vu sowo. N ta dansaa wu, Mekerenkesu ma ta zuwa le ạ lyungwạ wu a zuwa ozo o ro ạ ɗu o u'wa wa ali, waru o to ɓongi wu hali rana kupa. Vu guzạ mejege, ko nu u shi wo o'wo ạ to una wu, n ta ca wu wuma u babu ukotu vadamma ookokolo† wo o'wo wu iliyinkapa adama a na vu lyuwai aci.

11 "Za na ri na atsuvu, wu uwwa ili i na Ruhu aa dansaa ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni! Za na biti lyuwai aci e iwuya, woo sowo ạtsumạlimạ o ukwạ we ire shi."

Ikaka ạ tyo Birigamu

12 Reve u damma mu, "Dana mepepelime ma nda ạ tyo a malingata mạ Ạsulạ mạ ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni ạ lyuci va Birigamu.† Za na ri nạ matsun me pe'eni ma na e tewein mạ nạ re vạ yi, ạyi ɗa za na ạ lyungusạạ wu ni ikaka i

---

* **2:6** Aza a na oo tono Nikola ama o ro a ɗa a na aa yuwusan uritosu we epen aza a na a cigai ama a yuwaan ạmạli ạgạndạ reve waru a yuwan unusu u tsipere. † **2:12** Ạtsumạ ạ lyuci gbain va Birigamu, ạ'isạ ạ dạnạ tạ lo ubạtạ u na ama a yuwusayin mogono mạ Roma ạgạndạ tsạ Ạsulạ. Zuzu nạ ạyi ạbạjini a masa'a ạ dạnạ tạ lo ubạtạ u na a tsu yuwaan ạạmạli a Zafasa ạgạndạ. Birigamu ạbạjini ạ lyuci a ɗa na Male mạ dạnại a yuwusan tsugono ạtsumạ o uvaɗi.

nda: 13 N reve tạ vu tạ nden ạtsumạ ạ lyuci na Male† mạ ri o tsugono. Ạvu za vi Itoni† va amayun a ɗa, waru vu kuɗạ ạ usu mu shi, ko ke'en. Vu usu tạ a mantsa ma na a zuwai o unai Antiba adama e isa'ani yạ yi ạ lyuci ɗu, ubạtạ u na Male mạ ri o tsugono. Antiba rocosu tạ ama a na ạyi za vi Itoni va amayun ạ vạ a ɗa a adanshi ni ili i na u yuwusain.

14 "Agba n 'yuwan n ciga m ɓara wu adama e ili i ro. Ozo o ro ạtsumạ ạ ɗu o to tono uritosu wa Balam,† za na rocoyi Balak cine waa zuwa aza a Isra'ila† a yuwan unusu. ◊ Balam gbagba le tạ a tama inama i na ama a paɗayi ạmạli a na a yuwusaan ạgạndạ. Waru u zuwa le tạ a yuwan tsipere. 15 Ununa aza a Isra'ila a yuwain unusu, ne ɗa waru ozo o ro ạ ɗu a yuwain unusu ana o toniyi uritosu wo otoni a Nikola. 16 Gogo vu vadala vu lyawa nusu vạ wu! Nạ vu yuwan ne shi, aa jima shi n tạ tạwạ wu reve n yuwan nlạngi na ama o ndolo nạ matsun me pe'eni ma na moo utusạ o unạ u vạ.

17 "Za na ri na atsuvu, wu uwwa ili i na Ruhu aa dansaa ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni! N ta ca za na biti lyuwai aci ạtsumạ a mana† na o sokoi.‡ Waru n ta ca za suru aatali ạ uri a na a ɗanai aala a sa'avu ɗe. Za na ushiyi aatali a nda a ɗa goon ee reve aala a nda."

Ikaka ạ tyo Tayatira

18 Reve u damma mu, "Dana mepepelime ma nda ạ tyo a malingata mạ Ạsulạ mạ ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni ạ lyuci va Tayatira. Mawun mạ Ạsulạ, za na esu ạ yi e ikanasa tse elentsu a akina waru za na ana ạ yi ạ ri a madala tsu rumushili na o gboroi ɗe, ạyi ɗa za na lyunguwạ nuwu ni ikaka i nda: 19 N reve tạ ili suru i na vaa yuwusan. N reve tạ a na i cigalai waru ạɗu otoni a amayun ạ vạ a ɗa. N reve tạ cine i kambulai, waru n reve tạ a na vu kaɓai asuvu na ankuri. N reve tạ a na gogo vu ta yuwusan upasu nạ cine vu yuwusain ana vo o'woi za vi Itoni vạ cacawu.

20 "Agba n ciga n 'yuwan m ɓara wu adama e ili i ro. Vu geshe ka ndolo Yezebe shi, za na a yuwusan epen a na ạyi vumavạsulạ ɗa. Ana u ri o uritosu ạ pususạn agbashi ạ vạ ana, adama a yuwan tsipere waru a lyuwusa ilyalya i na a cayi ạmạli. 21 N ca yi tạ mantsa u vadala u lyawa nusu vạ yi, agba ạvu u 'yuwan a lyawa tsushakala. 22 Adama o ndolo, n ta zuwa wo o'wo ubanakun. N ta zuwa aza a na a yuwusan tsipere nạ ạyi o sowo ạtsumạlimạ lon. N ta yuwan ili i nda gogo shede na a vadala a lyawa mayan me iwuya i na aa yuwusan. 23 N to una otoni ạ yi. Reve ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni suru e reve a na n revei majiyan ma za suru waru ni ili i na a cigai suru. N ta ca za suru ạtsumạ e le ạtsumạlimạ cine unusu wạ yi u ri. 24 Ozo o ro ạ ɗu ạtsumạ a Tayatira o toni uritosu wạ yi shi. Koto i rito ili i na otoni ạ yi e ɗeyi 'Ili yu usokowu i gbain i Male' shi. N tạ ni ili i tạ i na maa damma ɗu: 25 I lyuwa elime ni itoni i vạ na amayun hali she nạ n kạmbạ.

26-28 "N ta lyawa za na lyuwai aci u dạnạ nạ cu'un vu ucira u na waa yuwan tsugono tsa na Dada vạ ca numu. N ta yuwaan ne za na lyuwai elime nạ mayan me ili i na n damma niyi u yuwan, hali ạ tyo mantsa mo ukosu wu uvaɗi. N ta ca yi ucira u na waa yuwan tsugono tsu uvaɗi suru. Nu u yuwan tsugono tsa nda, u tạ dạnạ usuɗuwu, waru u ta kpasu'wa le reve o ɓoso le miri-miri ununa ama o tsu ɓoso mpondo mo olo'o. Waru n ta ca yi talyo'o na

◊ **2:14** Mkc. 25:1. ‡ **2:17** Aza a Isra'ila ạ usu tạ a na Irimiya vumavạsulạ soko tạ upondo u mana u na ạ shi a zuwai ạtsumạ a Akpati a Nzuwulai. Ạ tyo o ukosu, ạ tạ tsurạ ili i nda waru u ta lyuwato ama.

tsi ikana nạ wasasa,§ iroci yu ulyuwu wa aci wạ yi. 29 Za na ri na atsuvu, wu
uwwa ili i na Ruhu aa dansaa ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni!”

3

Ikaka ạ tyo Sadisu

1 Reve u damma mu, “Dana mepepelime ma nda ạ tyo ubạtạ u malingata
mạ Ạsulạ mạ ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni ạtsumạ ạ lyuci va Sadísu. Za na ri o tsugono
tsa nan ruhu e cindere a na aa yuwusaan Ạsulạ tsugbashi, waru za na ɓạnại
italyo'o i cindere, ạyi ɗa u lyunguwạ nuwu ni ikaka'a: n reve tạ ili i na vaa
yuwusan. Ama a ta dansa gashi vu tạ wuma, ashe gba ạạkwạkwạ a ɗa vu
ri amayun. 2 'Yon! Vu buwa nu ucira gbain shi, u ciga tạ mokotoo. Adama
o ndolo vu gbamato ili i na vu ri nạ ạyi. Me ene tạ ili i na vaa yuwusan u
rawa ili i na Ạsulạ ạ vạ a ciga nuwu vu yuwan shi. 3 She vi icina ni ili i na o
rito nuwu, ni ili i na vu uwwai wan. Toni yi, vu lyawa unusu wạ wu. Nạ vu
'yon shi, n tạ tạwạ mantsa ma na vu zuwai shi, cine vivu tsu tạwạ. 4 Ozo o
ro ạtsumạ ạ ɗu aza a na ạ ri pe ạtsumạ a Sadisu koto i lungusạ itana i ɗu nu
unusu shi. Ama a nda o to oto itana i uri reve a wala oɓolo nạ ạmu adama a
na a rawa tạ a yuwan ne. 5 Vuma na lyuwai aci o unusu biti, u to oto itana
i uri cine ama a nda a yuwain. Mạạ kimusạ aala a vuma ndolo na a ɗanai
ạtsumạ a aatagada a ama a wuma wa amayun shi. Nạ mi isawan ạ mạkạkạn
ma Dada vạ oɓolo nạ nlingata mạ yi aza a na a yuwusaan yi ạgạndạ, babu
usạn u ɗa maa damma a na n reve yi tạ.
6 “Za na ri na atsuvu, wu uwwa ili i na Ruhu aa dansaa ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni!”

Ikaka ạ tyo Filadalifiya

7 Reve u damma mu, “Dana mepepelime ma nda ạ tyo a malingata mạ Ạsulạ
mạ ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni ạtsumạ ạ lyuci va Filadalifiya. Za na ri na akiza na
amayun u tu uɓạnu nạ mạkpạtu'utsu mạ Dạwuda.* Nu u kpạtu'wạ unạntsu
babu za na aa gura kpạto yi. Waru nu u ɓạru yi, babu vuma na ạạ kpạtu'wạ
yi. Ạyi ɗa za na lyunguwạ nuwu ni ikaka i nda: 8 N reve tạ ili i na vaa yuwusan
suru. N reve tạ a na ama a tara nuwu tsa vuma gbain shi. Waru vu toni tạ
uritosu u vạ, koto vu damma, ‘N reve Yesu shi shi.’ M kpạtu'wạ tạ ɗe unạntsu
ạ mạkạkạn mạ wu, za na vuma aa gura kpạto yi shi. 9 Gogo vu te ene ili i na
maa yuwan na ama a na ạ ri o tono Male. Èle a damma tạ a na ama ạ Ạsulạ
a ɗa, agba epen a ɗa le. N̄ ta zuwa le ạ tạwạ ạ kingyo ạ mạkạkạn mạ wu.
Ne ɗa ee reve a na n ciga nuwu. 10 Vu yuwan tạ ankuri vu kaɓa asuvu cine
n damma nuwu vu yuwan. Adama o ndolo, n te geshe wu a mantsa ma na
mạạ lyungwạ ama o uvaɗi, nạ n zuwa le a uwwa ạtsumạlimạ ạ ạbundạ. 11 N
tạ lo ạ tạwạ gogo. Vi isawan ugbamu ạtsumạ o ucawu wo okolo ạ wu, tsạrạ
nanza usa ookokolo ạ wu wan, za na vạạ ushi adama a na vu lyuwai aci. 12 N
ta zuwa vuma na lyuwai aci e iwuya wo o'wo aatsura a na ạ tsu ɓạnạ u'wa u
gbain ubạtạ u na maa yuwusaan Ạsulạ ạgạndạ. Vuma nda tạ dạnạ ɗe kuci.
N̄ ta ɗana ala e re ạ lipu vạ yi, aala ạ Ạsulạ ạ vạ, waru na aala ạ Ụrishelima†
Sa'avu, ạyi ɗa aala ạ lyuci gbain vạ Ạsulạ ạ vạ, za na ạạ cipạ ubạtạ wạ Ạsulạ
ɗe zuva. N̄ ta ɗanaa yí waru ạ lipu vạ yi aala a sa'avu ạ vạ.
13 “Za na ri na atsuvu, wu uwwa ili i na Ruhu aa dansaa ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni!”

Ikaka ạ tyo Lawudikiya

---

§ **2:26-28** Talyo'o vu usana: Adama a na ama nạ ạbundạ a mantsa mo ndolo ạ usu tạ a na italyo'o i tsu zuwa tạ ili i na i cina nle ạtsumạ a wuma u le, a ca tsugbain ạ tyo a talyo'o na la'ai ucira a ta dansa u tu unạtạ cine Zamawawa a yuwusan tsugono tsu uvaɗi mạɓulạ. * **3:7** Mạkpạtu'utsu mạ Dạwuda urevu wạ yi ạyi ɗa u tạ nu ucira u na waa yuwan tsugono.

14 Reve u damma mu, “Dana mepepelime ma nda ạ tyo a malingata mạ
Ạsulạ ạtsumạ ạ ạạ'isạ ạ ạzạ e Itoni ạ lyuci va Lawudikiya. Ạyi ɗa Za na Ri Ne.
Waru ạyi lyusu vạ ạɓulạ ɗa waru u tsu yuwusan tạ adanshi a amayun kuci.
O ure wạ yi u ɗa Ạsulạ a yuwain ili suru. Ạyi ɗa u lyunguwạ nuwu ni ikaka
i nda: 15 N reve tạ ili i na vaa yuwusan suru, vu ri usuɗuwu shi,† agba vu ri
utạnu shi. U shi ta la'a ulobonu nạ vu ri za tạ. 16 N ta 'yuwan wu adama a na
vu ri dạmu. 17 Vu damma, ‘N tạ nu utsuru, waru m ɓolotowo tạ aciyạvạ ili yạ
ạbundạ. N ciga ili i ro shi, ko ke'en.’ Agba vu reve cine vu ri shi na amayun:
ili i wono i ɗa vu ri, ni iliyali, ko ili i tạ vu ri nạ ạyi shi, irumbạ i ɗa vu ri, waru
vu ta ataɓu. 18 Adama o ndolo, n ta casu wu ạsạlạ vu tsula zinariya na maa
winasa. Zinariya na e jeruwetoi ɗa waru a lapula yi tạ. Tsula yi tsạrạ vo o'wo
za vi ikebe. Ciga 'yuwan tsula itana i uri adama vo otoo aciyạwu, tsạrạ waru
vu lyawa a uwwusa wono a na ama ạ te inda wu ataɓu. Ciga 'yuwan vu tsula
mani'in mạ ạgumạ tsạrạ vu putala e esu, tsạrạ vu gura ene.

19 “N tsu ɓara tạ ạvu waru n ca ama a na n cigai biti oforo. Vu yuwan ạtyo
a na vaa gura, ạvu vu vadala vu lyawa mayan mo unusu. 20 Vu zuwa atsuvu,
ạmu ɗa nda mishin o ukobu wu u'wa wạ wu a yuwusan, ‘Ạzo'wa!’ Vuma na
uwwa numu ạvu u banu mu n uwa, n ta uwa pe ạtsumạ o u'wa'a ạvu n lyuwa
oɓolo nạ ạyi.

21 “Aza a na a lyuwai aci, ạ tạ dạnu zuzu nạ ndạnạtạ n tsugono tsạ vạ, cine
ạmu ana n lyuwai aci, ạvu n dạnu zuzu nạ ndạnạtạ n tsugono tsa Dada vạ.

22 “Za na ri na atsuvu, wu uwwa ili i na Ruhu aa dansaa ạ'isạ ạ ạzạ e Itoni!”

4

Yahaya ene tạ zuva

1 Ana me enei ili i nda n kotoi, reve me enishe alavu alavu nu unạntsu
u na ạ kpạtu'wai ạ tyo zuva. Reve vuma na ri nu uɗyo vadamma aavana
yuwisan adanshi nạ ạmu, u damma, “Kumba ạ tạwạ pa nda n to roco wu
ili i na yaa fara nạ nda koto.” 2 A jima shi reve Ruhu vạ Ạsulạ goloɓushi
numu, ạvu me ene pe ạtsumạ a zuva'a ndạnạtạ n tsugono n na nanza ri
nden. 3 Za na ri ɗe nden te ikanasa maɗu-maɗu ne ekan a na ạ ri ushili nạ
mini mạ ạạvu'un gashi atali e ikebe lon. Kambu kạndạruwạ tạ ndạnạtạ n
tsugono'o e ikanasa. 4 Ndạnạtạ ushin nạ ạzạ ạ nạshi n kạndạruwạ tạ ndạnạtạ
m mogono'o. Azagbain ushin nạ ạzạ ạ nạshi ạ dạnạ tạ ɗe nden. O oto tạ ạtugu
ạ uri no okokolo a zinariya a aci e le. 5 Ili i nda ạ to utusạ diga ạ ndạnạtạ m
gbai'in: imaɗatsu, nạ ạgiri'ạ, nạ tsata. Akata a akina e cindere, aza a na ạ ri
nan ruhu e cindere ạ Ạsulạ, ạ dạnạ tạ a madala elime ạ ndạnạtạ n tsugono'o.
6 Waru, ubạtạ u na u dạnại uru'u elime ạ ndạnạtạ'ạ u tạ gashi mala ma na a
yuwain tsạ mạdubi tsa na vaa gura ene ili ye elime.

Ili i wuma i nạshi i kạndạruwạ tạ ndạnạtạ'ạ, eɓele ạ yi suru. Ili i wuma i
nda ạ dạnạ tạ wupalu ne esu elime nạ ạcạpạ.

7 Za vu ufaru dạnạ tạ na aaci gashi kamu. Za ve ire dạnạ tạ na aaci gashi
oogono a nan. Za va ta'atsu gba shi u dạnạ tạ nu urewesu gashi urewesu u
vuma. Za vạ nạshi dạnạ tạ gashi ạạkuru a na ạ ri a tsu'yan. 8 Ili i wuma i
nạshi i nda suru ạ tạ ne evelu ạ tạli tạli, waru ạ tạ wupalu ne esu, hali na a
mpakatalai me evelu'u. Ayin nu urana a lyawa ucanasa wi ishipa shi:

“Zagbain tạ na akiza. U tạ na akiza. U tạ na akiza.
Ạyi ɗa Ạsulạ Mogono me Ili Suru Suru.
Ạyi ɗa za na ri lo diga o ufaru, waru u tạ lo gogo, za na waru ri lo ạ tạwạ.”

† **3:15** Ubạtạ u nda ‘usuɗuwu’ u tạ nu urevu za na cayi aciyạyi ạtsumạ o ulinga wu Zamawawa na amayun, (Vu yuwan ạtyo a na vaa gura) nu ‘utạnu’ u tạ nu urevu ulambu wu ucawu ạtsumạ o ulinga wu Zamawawa.

9 Ili i wuma i nda a lyuwa tạ elime a ciɓalasa za na ri nden ạ ndạnạtạ n tsugono'o. Waru a ta casu yi fo tsugbain waru o godyusho yi. Ạyi ɗa za na yuwain wuma babu ukotu. 10 A mantsa mạ tạ waru azagbain ushin nạ ạzạ ạ nạshi'i ạ kingyo tạ elime a za na ri nden ạ ndạnạtạ n tsugono'o. Waru a mantsa ma na a yuwusaan za babu ukotu'u ạgạndạ, ạvu a zuwa okokolo e le elime ạ ndạnạtạ'ạ reve a damma,
11 “Zagbain tsu nạ Ạsulạ ạ tsu,
vu rawa tạ vu ushi tsugbain,
tsugono nu ucira adama a na vu rawa tạ vu ushi le.
Ạvu ɗa vu yuwain ili suru,
waru vu zuwa le tạ ạ dạnạ wuma cine ạ ri
adama a na vu ciga nle ne.”

5

Mạgiri'i mạ kpạtu'wạ tạ aatagada

1 Ili i na me enishei ạtsumạ a alavu alavu ạ vạ ạyi ɗa za na dạnại nden ạ ndạnạtạ n tsugono, u guzạ tạ aatagada a na ạ kạtạlại a na ạ dạnại uga'an na a ɗanai ɗe idanshi a pasu ra.* Ạsulạ ạ kutsulu yi tạ ạvu u sura yi ulobonu ne erepu o urotsu† e cindere.† 2 Waru ạvu me ene malingata mạ Ạsulạ mo ucira, za na dammai nạ ạbạjini o uɗyo: “Ẓane ɗa rawai u rạɓuwạ erepu a aatagada a nda ạvu waru u kpạtu'wạ yi?” 3 Agba ạtsumạ a zuva ko o uvaɗi ko zạlạ vu uvaɗi ạ tsurạ vuma na rawai na wạạ kpạtu'wạ yi ạvu u ɗenunạ shi.

4 N dạnạ tạ e mesun lon, adama a na babu vuma na rawai u kpạtu'wạ aatagada o ndolo reve u ɗeyinunạ. 5 Ạvu zagbain tạ ạtsumạ e le damma mu, “Lyawa mesun! Kạlyuwạ, ndeɗe vuma na lyuwai aci. Ạ tsu ɗe yi tạ Kamu, mogono ma gbain ma na mo utại o ugundo wa Yahuza.† Ạyi ɗa ikyun i Mogono Dạwuda ana akaya a gbain ạ yi. Ạyi ɗa waa gura rạɓuwạ erepu e cindere'e reve waru u kpạtu'wạ aatagada'a.”

6 Me ene tạ Mạgiri'i mishin zuzu nạ ndạnạtạ n tsugono'o. Ili i wuma i nạshi i kạndạruwạ yi tạ oɓolo na azagbain. Lipu vạ yi rotso tạ gashi a paɗa yi tạ o unạ u kucci. U tạ na avana e cindere ne esu e cindere, ele ɗa nan ruhu e cindere vạ Ạsulạ a na u lyunguyi ạ tyo pasu suru ạtsumạ o uvaɗi. 7 U 'yạwạ tạ u ushi aatagada a na za na dạnại nden ạ ndạnạtạ n tsugono'o n dạnại uguzu nạ ạyi o ukere usa'ani. 8 Ạyi pe ạtsumạ a mayan tsundolo, ạvu ili i wuma i nạshi na azagbain ushin nạ ạzạ ạ nạshi ạ kạɗạto ạ mạkạkạn mạ yi. Za suru dạnạ tạ nạ kumburu na aakwanu a na a yuwain nạ zinariya za na u ɓạnại o ukere wạ yi. Akwanu o ndolo ạ dạnạ tạ tapu ni ili i mạguru na o o'woi o unạ wa avasa a ama a na aa yuwusaan Ạsulạ ạgạndạ. 9 Ạvu a cana ishipa i sa'avu i nda:
“Ạvu ɗa vu rawai vu tara aatagada'a
ạvu waru vu rạɓuwạ erepu o urotsu wạ yi
ạvu vu kpạtu'wạ yi.
Ili i na i zuwai ạyi ɗa ama o una wu tạ,
ɗaɗa mpasa mạ wu mo o'woi atsupu
ana vu tsupayi gundo, ne elentsu, na ama, ni iɗa,
ạvu gogo o o'wo ama ạ Ạsulạ.
10 Vu kạmbạto le tạ o o'wo mmaci mạ yi

* **5:1** Aatagada o ukạtạlu: Ạtsumạ a rana ndeɗe a tsu yuwan tạ aatagada ạ ạạvu'un o uga'an reve ạ kạtạlạ yi a maɗanga. † **5:1** Ạtsumạ a rana ndeɗe ạ tsu ɓạru tạ mepepelime ma na a ɗanai ne ‘erepu’ reve a zuwa iroci yi za na ɗana niyi. Nạ ạ kpạtu'wạ yi, erepu'u u tsu rạɓuwạ tạ waru babu vuma na a gura kpạto yi tsu ufaru. She za na za vi ili cayi ucira u ɗa goon waa gura kpạtu'wạ erepu o urotsu o ndolo.

nan ganu aza a na a yuwusaan Asula agandą.
Waru a ta yuwan tsugono atsumą o uvadĩ.”
11 Avu n kalyuwisą, ɗaɗa mu uwwai nlingata mą Asula e ishipa. A dąną tą
abundą lon a la'a tą ucira u na vuma a gura kece le. A kandaruwą tą ndąnątą
n tsugono'o, ni ili i wuma na azagbain. 12 A dąną tą e ishipa ną abąjini o uɗyo:
“Tsu ta yuwaan Mągiri'i ma na o unai ica,
waru adama ą abąjini o ucira ą yi,
nu utsuru, nu urevu, nu ukadu wą yi.
U ushi tsugono ną tsugbain ni ica suru suru!”
13 Avu mu uwwisa ili i na i ri wuma suru e ishipa, ele aza a na ą ri pe zuva
suru, nu uvadĩ, ną zalą vu uvadĩ, ną mala. Apa ishipa i na aa yuwusan:
“Za na ri nden ą ndąnątą n tsugono oɓolo ną Mągiri'i
ą tą ni ica ną tsugono ną tsugbain nu ucira kuci babu ukotu.”
14 Avu ili i wuma i nąshi'i ą usu, “Ne ɗaɗa u ri!” Avu azagbai'in ą kąɗąto
avu a yuwaan yi agandą.

6

Mągiri'i mą rąɓuwą tą erepu

1 Reve me ene Mągiri'i'i ą rąɓuwusą eerepu† o ufaru atsumą ą azą e cindere
a aatagada'a. Avu mu uwwa za tą atsumą e ili i nąshi i wuma u damma nu
uɗyo u na u ri gashi tsata, “Tąwą!” 2 Reve n kalyuwą, avu me ene do uri. Za
na kumba niyi dąną tą nu utan, reve u ushi ookokolo. Reve u karą o utą gashi
za na lyuwai ɗe aci o uvon ną abundą, waru u tą dąshi lyuwisa aci.
3 Reve Mągiri'i'i mą rąɓuwisą eerepu e ire, reve mu uwwa ili i wuma i ire i
damma, “Tąwą!” 4 Reve do ro na ri ushili gashi akina o utą. Za na kumba niyi
u ushi tą ucira u na waa zuwa ama a yuwan nlangi atsumą o uvadĩ, adama o
unulai atsumą o uvon. Za na kumba niyi ushi tą matsun me pe'eni ma gbain.
5 Reve Mągiri'i'i mą rąɓuwisą eerepu a ta'atsu, reve mu uwwa ili i wuma ya
ta'atsu adansa, “Tąwą!” Reve n kalyuwą, avu me ene do limą. Za na kumba
niyi u tu uguzu ni ili yu uritosu yu ume o ukere wą yi. 6 Reve mu uwwa
ili i ro gashi uɗyo o utusą e memere me ili i wuma i nąshi. Avu uɗyo'o u
damma, “Ikebe i na nanza tsu tsurą o ulivu u tą,* ayi ɗa a tsu tsupa o uną
u makundatsu mą tą ma yitabo.† Waru ną abundą e ikebe i ɗaɗa aa tsupaa
nkundatsu n ta'atsu mi ishina. Waru she i lungusą mani'i'in ną masayan ma
inabi† wan.”
7 Reve Mągiri'i'i mą rąɓuwisą eerepu ą nąshi a aatagada'a, reve mu uwwa
ili i wuma yą nąshi i damma, “Tąwą!” 8 Avu n kalyuwą reve me ene do vu
ukporu. Za na aa kumbusa yi u tą na aala Ukwą, waru za ro tą lo za na ą tsu
ɗe Ukwisą oo tono za vu ufaru zuzu. Asula e ne'eshen tą ama o uvadĩ aɓaci ą
nąshi. Ukwą nu Ukwisą ą ushi tą ucira u na oo una aaɓaci ą tą e le atsumą a
aɓaci ą nąshi'i nu uvon, na ambulu, ną mɓalą icu'un icu'un, ne ekere e inama
yu una.
9 Reve Mągiri'i'i mą rąɓuwisą eerepu a tawun. Reve me ene kwisą va ama
o ro e ikyun i masa'a. Ele nda ele ɗa aza a na n'yuwatan mu unai adama a
na a dammai ikaka yą Asula na amayun. 10 Reve kwisą'ą a saala ną abąjini
o uɗyo adansa, “Asula Mogono me Ili Suru Suru, vu tą na akiza na amayun!
Tsu te ipati yą wu, she vu jima wan vu ge'eto reve waru vu ca aza a na o una
ntsu atsumą o uvadĩ atsumąlimą.” 11 Asula a ca tą za suru atsumą e le utugu
u uri avu u damma le a yuwan ipiri ya ankuri wa'a ne'en. A yuwan ne hali

* **6:6** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda ną Tsuheleni ayi ɗa “dinari tą.” Kalyuwą Ucuɗuwu wi “Ikebe.”

she nạ n'yuwatan n le mu una ạzạ e le a agbashi nạ ạzạ e le cine o una nle hali she no o shiton ạbundạ a na a cigai.

12 Reve me enishe Mạgiri'i'i ạ rạ6uwusạ eerepu ạ tạli. Reve a yuwan urạmosu wi iɗa nu ucira. Reve urana u lyawa e ikanasạ, ạvu a yuwan irumbu kpạrạ-kpạrạ. Reve woto u suluwan saan ana mpasa. 13 Reve italyo'o i riyạ diga zuva ạ tyo o uvaɗî cine biri na ri igishi tsu riyạ diga o uɗanga na a yuwan upepu wu ucira. 14 Ạvu eleshe ạ puwạn gashi ạ kạtạlạ tạ aavalu ạvu a tara yi ạ kạrạ. Ạvu nsasan suru ni iɗa i memere mạ mini suru a lyawa bạtạ le adama e ijingaɗu yi iɗa'a.

15 Reve ama suru, hali nạ ngono, a yuwan ukadu a pa'an ạtsumạ ạ ạbạnu ko e memere ma atali o uga'an ạtsumạ a nsasan. Ama a nda fo a yuwan tạ ukadu u na aa pa'an: Ama a gbagbain o ulinga u gwamnati, nan yali ạ ạsoja, ạzạ o utsuru, ama o ucira, na akapi a ama suru, ko na agbashi a ɗa ko na agbashi a ɗa shi. 16 Reve ạ kạrạ e ɗesu vu nsasan na atali adansa, “Tsu te ipati i ɗu, riyaạ ntsu tsạrạ i pala tsu adama za na ri nden ạ ndạnạtạ n tsugono me ene tsu wan, waru Mạgiri'i'i mạạ tsurạ u ca tsu oforo shi.” 17 Amayun a ɗa nnu Urana u na Ạsulạ nạ Mạgiri'i'i maa ca za suru oforo mạ tạwạ, ko za a la'a oforo a nda shi.

7

Ama a Isra'ila a na a zuwai urotsu

1 Ana ạyi ndolo kotoi, ạvu me ene nlingata mạ Ạsulạ n nạshi mishin e e6ele ạ nạshi o uvaɗî e geshei upepu nạshi tsạrạ upepu u lapa uvaɗi ko mala ko uɗanga wan. 2 Ạvu me enishe malingata mạ Ạsulạ mo ro mo utạ asana, u dạnạ tạ ni ili yu urotsu i na i tsu zuwa urotsu wạ Ạsulạ a wuma. U ɗe tạ nlingata n nạshi'i aza a na a cayi ucira a ca uvaɗî nạ mala ạtsumạlimạ lon nạ ạbạjini o uɗyo. 3 Reve malingata'a u damma, “She i lyawa upepu u lungusạ iɗa, ko mala, ko uɗanga wan, she nạ tsu zuwa rotsu e icin ya agbashi ạ Ạsulạ ạ tsu ni ili'i.” 4 Mu uwwa tạ ana u ɗeyi nu ucira ilaamba ya aza a na nlingata mạ Ạsulạ n zuwayi urotsu wạ Ạsulạ e icin i le. Laamba'a dạnạ tạ ukpakukupa ukpaku nu ukpakukupa amunga nu ukpakukupa unạshi (144,000). Ama a nda'a o utạ tạ diga o gundo va ama a Isra'ila kupa ne ejere. Ele ɗa aza a na nlingata mạ Ạsulạ n zuwayi urotsu:

5-8 A yuwaan tạ ama ukpakukupa kupa nu ukpakukupa ure (12,000) o ugundo wa Yahuza,† a yuwaan tạ ama ukpakukupa kupa nu ukpakukupa ure (12,000) o ugundo wạ Roben waru urotsu.

A yuwaan tạ fo ama ukpakukupa kupa nu ukpakukupa ure (12,000) o ugundo wa Gado, na ama ukpakukupa kupa nu ukpakukupa ure (12,000) o ugundo wa Asha.

Waru a yuwaan tạ ama ukpakukupa kupa nu ukpakukupa ure (12,000) o ugundo wa Nafutali, ạvu waru a yuwaan ama ukpakukupa kupa nu ukpakukupa ure (12,000) o ugundo wa Manasa.

A yuwaan tạ ama ukpakukupa kupa nu ukpakukupa ure (12,000) o ugundo wa Saminu, na ama ukpakukupa kupa nu ukpakukupa ure (12,000) o ugundo wạ Levi.

A yuwaan tạ ama ukpakukupa kupa nu ukpakukupa ure (12,000) o ugundo wa Isaka, ạvu a yuwaan ama ukpakukupa kupa nu ukpakukupa ure (12,000) o ugundo wạ Zebelun.

A yuwaan tạ ama ukpakukupa kupa nu ukpakukupa ure (12,000) o ugundo wạ Isuhu, waru a yuwaan tạ ama ukpakukupa kupa nu ukpakukupa ure (12,000) o ugundo wa Banyami.†

Suru suru a yuwaan tạ ama ukpakukupa ukpaku nu ukpakukupa amunga nu ukpakukupa unạshi (144,000) urotsu.

Ạbạjini o oɓolo a yuwaan tạ Ạsulạ ạgạndạ

9 Ana ạyi ndolo kotoi, ạvu n kạlyuwạ ɗaɗa me enei ɗe oɓolo a ama a la'a
tạ ạbundạ a na vuma aa gura kece le suru. O utạ tạ ạtsumạ e iɗa, o gundo,
na ama, ne elentsu suru, ạvu e isawan ạ mạkạkạn mạ ndạnạtạ n tsugono nạ
Mạgiri'i'i. O oto tạ ạtugu ạ uri, suru nle ạ guzạ tạ ashuwa-shuwa e ekere e le.
10 Ạ dạnạ tạ a yisaali nạ ạbạjini o uɗyo,
"Ạsulạ ạ tsu a ɗa oɓolo nạ Mạgiri'i'i a wawa ntsu,
Ạsulạ ạ tsu u tạ nden ạ ndạnạtạ n tsugono."
11 Nlingata mạ Ạsulạ'ạ suru oɓolo na azagbain ni ili i wuma i nạshi'i ạ dạnạ
tạ lo mishin zuzu nạ ndạnạtạ n tsugono. Ạ kạɗạto tạ ạ ndạnạtạ n tsugono ạvu
a yuwaan Ạsulạ ạgạndạ. 12 Ạ dạnạ tạ adansa,
"Tsu ta dansa Ạsulạ ạ tsu ạ tạ mgbain,
Lyawa tsu yuwaan niyi ica,
tsu ca niyi tsugbain nu urevu,
tsu to godyusho yi,
u tạ nu ucira nu ukadu,
ạzạ ạ yi a ɗa suru babu ukotu.
Lyawa wo o'wo ne!"
13 Ạvu zagbain tạ ece mu, "Nan zane ɗa gba aza a na o otoi ạtugu ạ uri? Te
ɗa o utại?"
14 Ạvu n usu, "Zagbain, n reve shi, amma ạvu vu reve tạ."
Reve u damma mu, "Ele nda ele ɗa aza a na a yuwain ankuri a kaɓai asuvu
nạ ạtsumạlimạ agba ạ kuwạ shi. Ạ zạ'wạ tạ ạtugu e le cece nạ mpasa m
Mạgiri'i za na zuwai o o'woi u'uri.
15 "Adama o ndolo ạ tạ mishin ạ mạkạkạn mạ ndạnạtạ n tsugono tsạ Ạsulạ.†
A ta yuwusaan yi ạgạndạ urana na ayin ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa ạ yi. Waru
za na ri nden ạ ndạnạtạ'ạ u tạ dạnu oɓolo ne ele tsạrạ u kạlyuwạ le ulobonu.
16 "Ama a nda ạạ dạshi yuwan ambulu shi, waru akuli ạạ dạshi reme le shi.
Urana u buwa a damaton le shi, babu usuɗuwu u na wạạ ju'wạn le, 17 adama
a na Mạgiri'i za na ri zuzu nạ ndạnạtạ n tsugono to o'wo za va aguɓa le. U ta
tara le ạ tyo ubạtạ u na mini ma na ma tsu ca wuma moo utusạ. Waru Ạsulạ
a ta tasa aɓara e le."

8

Eerepu e cindere

1 Ana Mạgiri'i'i mạ rạɓuwại eerepu o urotsu† e cindere o ndolo, a uwwa
ilama ɗe zuva shi, hali akapi ạ rumu tạ.
2 Ạvu me ene nlingata mạ Ạsulạ m gbagbain n cindere mishin ạ mạkạkạn
mạ Ạsulạ, ạvu ạ ushi avana.
3 Ạvu malingata mạ Ạsulạ mo ro mạ tạwạ wi isawan elime a masa'a.† U
dạnạ tạ uguzu nạ mataɗa za na a yuwain nạ zinariya na ạ kulạtosuyi ili i
mạguru.† U ushi tạ ili i mạguru i nda nạ ạbundạ oɓolo na avasa a ama ạ Ạsulạ
suru. Ạyi malingata'a u zuwa tạ sadaka nda a masa'a ma na a yuwain nạ
zinariya na ri ɗe ạ mạkạkạn mạ ndạnạtạ n tsugono'o. 4 Ili i mạguru i ndolo
i dạnạ tạ ạ mạkulạ a mataɗa ma na malingata'a mạ dạnại uguzu nạ ạyi, ạvu
waru mikyon oɓolo na avasa a ama ạ Ạsulạ a rawa ɗe zuva ubạtạ wạ Ạsulạ.
5 Ạvu u tara akinkina ɗe a masa'a ạvu u shiton mataɗa'a. Ạvu wo oco yi ạ tyo
o uvaɗi. A yuwan tạ elemu ạ ạbundạ, nạ tsata tsạ ạbundạ ni imaɗatsu, ạvu
waru a yuwan urạmosu wi iɗa nu ucira.

Nlingata n nạshi mi ivulạ tạ avana

6 Ạvu waru nlingata n cindere n na n dạnại na avana e cindere ạ dạnạ ufoɓu u na ee ivulạ le.
7 Ana malingata mo ufaru me ivulại aavana ạ yi, ɗaɗa nlingata n variyi atayan oɓolo na akina ujạmbạru nạ mpasa ạ tyo o uvadī. Ạvu akina'a ạ kulạto aaɓaci ạ tạ ạtsumạ a aɓaci a ta'atsu o uvadī, ɗaɗa u lungusại ɗanga na anlya suru a na ạ ri pe ạtsumạ a aaɓaci a nda.
8 Ɗaɗa waru malingata me ire me ivulại aavana ạ yi. Ạvu a vari ili i ro gashi ạbạjini a masasan ma na mạ ri ạ mạkulạ na akina ạtsumạ a mala. Aaɓaci ạ tạ ạtsumạ a aɓaci a ta'atsu u mala'a wo o'wo tạ gashi mpasa. 9 Ạvu ili suru i na i ri pe ạtsumạ a aaɓaci a mala'a suru ạ kuwạ, antsun a na ạ ri pe ạtsumạ a aaɓaci a mala'a suru ạ lungusạ le tạ.
10 Ana malingata mạ Ạsulạ ma ta'atsu me ivulại aavana ạ yi, ạvu ạbạjini a talyo'o za na ạ kulusạ gashi aakata a akina, o utạ diga zuva ạ tyo e iɗa. Ạvu u riyạ a aaɓaci o uɗolu ạ tạ ạtsumạ o ɗolu ta'atsu na aaɓaci ạ lyusu mini mạ tạ ạtsumạ e esu a ta'atsu. 11 Aala a talyo'o ndolo a ɗa Ạgumạ o Okono. Aaɓaci ạ tạ ạtsumạ aɓaci a ta'atsu ạ mini o ndolo ạ kạmbạ tạ okono. Ama nạ ạbundạ ạ kuwạ tạ adama a na mini'i u dạnại okono lon.
12 Ạvu malingata mạ Ạsulạ mạ nạshi me ivulạ aavana ạ yi. Ạvu ili i ro i faba urana ɗaɗa u lungusại aaɓaci ạ tạ ạtsumạ a aɓaci a ta'atsu vu urana, ạvu waru u faba woto ni italyo'o ɗaɗa u lungusại aaɓaci ạ tạ ạtsumạ a aɓaci a ta'atsu o woto ni italyo'o. Ạvu mantsa me ekan me jebe, irumbu i ɗa i dạnại ạtsumạ a aaɓaci ạ tạ ạtsumạ a aɓaci a ta'atsu vu urana.* Ạvu woto ni italyo'o a 'yuwan a ca ekan a aaɓaci ạ tạ ạtsumạ aɓaci a ta'atsu a ayin.
13 Ana n kạlyuwại, ạvu me ene ạạkuru a tsu'yan ɗe zuva o mogogolo, ạvu mu uwwa yi a yisaali nạ ạbạjini o uɗyo, “Ạtsumạlimạ! Ạtsumạlimạ! Ạtsumạlimạ a ta cina ama suru a na ạ ri pa ạtsumạ o uvadī, na akapi a nlingata mạ Ạsulạ n ta'atsu n na n cigai e ivulạ avana e le e ivulạ.”

9

1 Ạvu malingata ma tawun me ivulạ aavana ạ yi, ạvu me ene ili i ro tsa talyo'o na riyại diga zuva ạ tyo o uvadī. Ạyi talyo'o'o a ca yi tạ mạkpạtu'utsu tsạrạ u kpạtu'wạ ạạkạri ạ ạru'un lungu-lungu. 2 Ana u kpạtu'wạ niyi, ạvu mikyon mu utạ gashi mikyon n na n shitoyin ạạkạri a na ạ ri tapu na akina† a na ạ ri usuɗuwu lon. Ạyi mikyo'on n shiton tạ zuva ạvu u putsaa urana a na waa ca ekan ɗaɗa gba ubạtạ wo o'woi irumbu. 3 Ạvu akyun ạ ạbundạ ạ cipạ ạtsumạ ạ mikyon o ndolo ạ tyo ạtsumạ o uvadī, waru ạ tsurạ tạ ucira u na aa taɗa ama tsa agashi. 4 A damma le tạ, “I ciga i 'yuwan i taɗa ama a na ạ ri nạ rotsu vạ Ạsulạ e icin i le wan, she ama a na Ạsulạ a zuwayi rotsu vạ yi shi. Waru she i taɗa ɗanga ko anlya wan.” 5 Ạsulạ a lyawa le tạ a zuwaa ama o ndolo ạtsumạlimạ ạ ạbundạ hali woto ton, amma u lyawa le o una le shi. Mɓạlạ n le n rotso tạ cu'un vu mɓạlạ mu ugashi. 6 Ạtsumạ a rana ndolo, ama a ta zami ili i na yoo una le, amma ạạ tsurạ shi. A ciga ạ kuwạ, amma ạạ tsurạ shi.
7 Ele akyu'un o rotso tạ ido i na i ri ufoɓu adama o uvon. Ạ tạ no okokolo a zinariya a aci e le, waru urewesu u le u rotso tạ urewesu wa ama. 8 Ạnji e le ạ tu uga'an gashi ạnji ạ ạmạci, anga e le waru gashi anga e ikamu. 9 Ạ nlạ tạ ạtugu e irumu ạ nkạkạn n le. Elemu a na evelu e le aa yuwusan u yuwan tạ gashi elemu e ido e ikeke yu uvon e iladī ạ 'yạwạ ubạtạ o uvon go'o. 10 Ạ tạ na

* **8:12** Urana u tsu ca tạ ekan irumu kupa ne ejere, amma a mantsa mo uguzu u nda, rumu kunlạ ɗa goon u tsu ca ekan. Unạtạ u ɗa u ri nạ woto ni italyo'o, rumu kunlạ ɗa goon a tsu ca ekan. A mantsa ma na aa casu ekan shi irumbu i ɗa suru suru.

aya e ezan e le aza a na a tsu ca le ucira u na a zuwaa ama ạtsumạlimạ hali woto ton. 11 Mogono me le malingata mạ Ạsulạ ma ɗa ma na maa yuwusan tsugono ạ ạạkạri ạ ạru'un lungu-lungu. Aala ạ yi a ɗa Za vu Ulungusu, (nạ Tsuyahuda† ạyi ɗa Abadan, nạ Tsuheleni† gba shi ạ tsu ɗe yi tạ Afoliyo).

12 Ạtsumạlimạ o ufaru o koto tạ. Amma ạtsumạlimạ o ro e re o tạ lo ạ tạwạ.

13 Ạvu malingata mạ Ạsulạ mạ tạli me ivulạ aavana ạ yi. Ạvu mu uwwa uɗyo u yuwan adanshi nạ ạmu ạtsumạ a avana ạ mɓạngạ m masa'a ma na a yuwain nạ zinariya, za na ri mishin ạ mạkạkạn mạ Ạsulạ. 14 Uɗyo'o u damma tạ malingata'a, “Bạɗạ nlingata n nạshi aza a na Ạsulạ ạ shi ạ nlại ạ ạbạjini o Uɗolu u Yufiriti!” 15 Ɗaɗa u bạɗại nlingata mạ Ạsulạ n nạshi'i, aza a na Ạsulạ o foɓoi a yuwan ulinga ạ rumu nu urana u nda oɓolo nạ woto u nda na adama aa'wan a nda. Ɗaɗa ạ 'yạwại tsạrạ o una aaɓaci ạ tạ ạtsumạ a aɓaci a ta'atsu a ama o uvaɗi mạɓulạ. 16 A uwaa tạ ạsoja elime aza a na ạ dạnại ukumbu e ido. A damma mu tạ ạ dạnạ tạ ama ukpakukupa udoɓonuwu ukpakure (200,000,000).*

17 Ạtsumạ a alavu alavu ạ vạ, me ene tạ ido na aza a na a kumba nle. Ạ nlạ tạ ạtugu e irumu ạ nkạkạn n le aza a na ạ dạnại ushili gashi akina, nu ulimạ tsa aakaramuna, nạ mini ma tsusumba. Aci e ido'o a yuwan tạ gashi aci e ikamu, waru akina nạ mikyon nạ farinwuta o utusạ ạ nạ le. 18 Ele mɓạlạ n ta'atsu n nda, (ele akina, nạ mikyon, nạ farinwuta na mo utusạ ạ nạ vi ido'o) o una tạ aaɓaci ạ tạ o oɓolo a ama ạtsumạ a aɓaci a ta'atsu a ama o uvaɗi suru. 19 Nạ vi ido ɗaɗa ne goon shi, ezan e le fo ạ tạ nu ucira u na a taɗa ama. Ezan e le ạ tạ gashi iyo na aci a na ạ tsu kạɗạ ama.

20 Amma ama a nda ạ kuwạ ạtsumạ ạ mɓạlạ n nda shi, a 'yuwan tạ a na a vadala a lyawa iwuya i le. A lyuwa tạ elime a yuwusaan otoni ạ limạ ạgạndạ, waru a ta yuwusaan ạmạli a na a rumai nạ zinariya, nạ azurufa, nạ rumushili, na aza a na e she'ein na atali, nạ ɗanga ạgạndạ. Ạmạli a nda e tse ene shi, waru a tsu uwwa ili i na a dammai shi, waru a tsu wala shi! 21 Ama a nda a lyawa munulai shi, ko mayan mạ nkunu, nạ tsipere, nạ wivu shi.

10

Malingata mạ Ạsulạ nạ matagada

1 Reve n yuwisan alavu alavu, ạvu me ene malingata mạ Ạsulạ mo ucira o utusạ diga zuva.† Ạvu u kạndạ'wạ aciyạyi ne eleshe gashi umuna, u shi tạ nạ kambu ukạndạruwu a aaci ạ yi. Ạvu urewesu wạ yi u dala gashi urana, ana ạ yi waru gashi atsura a akina. 2 U tu uguzu nạ matagada ma na wu bạruwại. U zuwa tạ anana o usa'ani wạ yi a mala, anana o ugulạ wạ yi gba a alanga. 3 Reve u saala nạ ạbạjini o uɗyo gashi uɗyo wu kamu. Ana u saalai, reve tsata n cindere n usu. 4 Ana tsata n cindere'e n yuwain adanshi, reve n fara maɗana. Ạvu mu uwwa uɗyo ɗe zuva adansa, “Vu soko ili i na tsata n cindere'e n dammai ulobonu, waru she vu ɗana le wan.”

5 Reve malingata mạ Ạsulạ'ạ mạ 'yạsạn ukere usa'ani wạ yi ạ tyo zuva. 6 Ạvu u kucina na ala ạ Ạsulạ, za na ạạ kuwạ shi, waru za na yuwain zuva ni iɗa ni ili i na i ri pe ạtsumạ e le suru, a na amayun a ɗa waa dansa. U damma tạ, “Ạsulạ oo puro waru shi, kafu u yuwan ili i na u foɓoi. 7 Agba nnạ malingata mạ Ạsulạ me cindere me ivulạ aavana ạ yi, reve Ạsulạ a yuwan ili i na i ri usokowu hali ana'an, cine u dammai agbashi ạ yi, amạsulạ.”

8 Reve uɗyo diga zuva u ɗewishe mu: “Kạrạ ạ 'yạwạ vu ushi matagada ma na wu bạruwại, za na malingata mạ Ạsulạ'ạ mạ guzại.”

* **9:16** Ạsoja 200,000,000 ạ dạnạ tạ lo. Laamba nda tạ ạbundạ wa'ashi.

9 Reve n kạra ạ 'yạwạ ubạtạ u malingata mạ Ạsulạ'ạ, ạvu n damma yi u ca
mu matagada'a. Reve u damma mu, “Vu tara matagada'a reve vu tama yi. O
unạ wạ wu u tạ dạnạ ạlimu tsi ishiki, agba ạ ạạtsumạ ạ wu u tạ dạnạ okono.”
10 Reve n tara matagada ma na u dạnại uguzu nạ ạyi ạvu n tama yi. Ạvu u
dạnạ ạlimu tsi ishiki o unạ u vạ, agba ana n soɗu niyi, reve wo o'wo okono
gashi n ta shaama. 11 Reve a damma mu, “Nạ vu 'yuwan vu ciga vu dammisa
ili i na Ạsulạ o foɓoi na waa yuwan na ama, ni iɗa, ne elentsu, waru nạ ngono
suru.”

11

Ama e re a na o o'woi esu

1 Reve n ushi aaɗanga o uritosu, ạvu Ạsulạ a damma mu, “Kạra ạ 'yạwạ
vu rito Ạạ'isamapaɗa ạ Ạsulạ nạ masa'a, reve vu kece ama a na ạ ri pe a
yuwusan ạgandạ. 2 Amma she vu rito agalaci ạ Ạạ'isamapaɗa'a wan, adama
a na ạmu Ạsulạ n ca tạ ɗe aza a na ạ usu numu shi ubạtạ'ạ. A ta yuwan
tsugono tsạ lyuci vạ a'wan a ta'atsu na akapi.* 3 N tạ lyungu ama e re ạ vạ,
aza a na e enei ili i na i farai, adama a yuwan alajiya a amayun ạ vạ. O to
oto itana i na o tso oto adama ạ ạtsumolạngu waru ạ tạ dạnạ a yuwusan
alajiya ạ vạ ạtsumạ a a'wan a ta'atsu na akapi o ndolo.” 4 Ama e re a na a
yuwusan alajiya a adanshi ạ Ạsulạ e te isawan ạ mạkạkạn mạ Ạsulazuva za
na a yuwusan tsugono tsu uvaɗi mạɓulạ. Ama e re'e ele ɗa ɗanga zetun† re
waru nạ wisawatan wi ifitila re. 5 Nnạ za ro yuwan mpolo n na waa amaton
le, reve akina o utạ ạ nạ le o kototo n'yuwatan n le. Tsunda tsa ɗa Ạsulạ
oo una za na yuwain mpolo n na waa amaton le suru. 6 A mantsa ma na a
yuwusan alajiya e ikaka yạ Ạsulạ, u ca le tạ ucira a putsaa ni iro'i. Waru ạ
ushi tạ ucira u na ạ kạmbạto mini mpasa, waru a zuwa cu'un vu mɓalạ suru
a amaton uvaɗi. A ta gura yuwan ili i nda a mantsa ma na a cigai suru.

7 Na ama e re'e o koto alajiya e ikaka i le, reve ạạdodo a na o utại diga ạ
ạạkạri ạ ạru'un lungu-lungu a yuwan uvon ne ele. U ta lyuwa aci e le reve
wu una le. 8 A ta vari lipu le o ure u gbain u lyuci u na a varai Zagbain le
a akpata.† A kurato tạ lyuci'i nạ Sodom† nạ Masar. 9 Ama suru, ni iɗa, nu
ugundo, ne elentsu, ạ tạ kạlyuwạ ạkwạkwạ e le. Agba aa lyawa za ro ciɗo
le shi, hali she na a yuwan rana ta'atsu na akapi. 10 Ama o uvaɗi suru a ta
yuwan mạzạngạ adama a na ama e re a nda ạ kuwại. A ta yuwan ạbuki reve
waru ạ lyungulại ne'e, adama a na amạsulạ e re a nda a zuwa tạ ama o sowo
ạtsumạlimạ lon.

11 Amma ana a yuwain rana ta'atsu na akapi, reve Ạsulạ a zuwa wivuwun
u wuma ạtsumạ a amạsulạ e re'e waru. Reve ạ 'yon mishin, ạvu za na ene
nle suru wu uwwa wovon lon. 12 Reve amạsulạ e re'e a uwwa ạbạjini o uɗyo
o utusạ diga zuva adansa, “Tạwại pa nda!” Reve ạ kạra ạ tyo zuva ạtsumạ e
eleshe, n'yuwatan n le mishin ạ ạkạnlạ e le.

13 Ạvu iɗa i rạmo nu ucira ạvu aaɓaci ạ tạ ạtsumạ a aɓaci kupa suru ạ rạmo
ạtsumạ ạ lyuci'i. Ama ukpakukupa ucindere (7,000) u ɗa kuwại adama o
urạmosu wi iɗa u ndolo. Ạvu aza a na a buwai wuma a uwwa wovon lon,
reve a ca Ạsulạ a na ạ ri zuva tsugbain.

14 Ạtsumạlimạ e ire o koto tạ, agba za va ta'atsu tạ lo ạ tạwạ.

---

* **11:2** Ạtsumạ a aatagada a nda mantsa ma na a zuwai a'wan a ta'atsu na akapi u tạ nu ucira ạbundạ
lon. A yuwan tạ ulinga nạ re koko'o. Ure u ro u na a yuwain ulinga nạ ạyi ɗa “mantsa nạ mantsa
me re na akapi a mantsa.” Ure u ro waru ạyi ɗa “woto amunga ne ejere,” ure u ro waru ạyi ɗa “rana
ukpakukupa nu ukpakure nạ kupotạli” (1,260). Kạlyuwạ Wen. 11:3; Wen. 12:6, 14; Wen. 13:5.

Aavana e cindere

15 Reve malingata mạ Ạsulạ me cindere me ivulạ aavana ạ yi, ạvu mu
uwwa nlingata mạ Ạsulạ† ma zuva a yuwusan adanshi nu ucira adansa,
“Ạsulạ ạ tsu waru nạ za na u ɗangwai wo o'wo Zamawawa u tạ nu ucira u na
waa yuwan tsugono tsu uvaɗi suru,
waru Ạsulạ a ta yuwan tsugono babu ukotu.”
16 Reve azagbain ushin nạ ạzạ ạ nạshi, aza a na ạ ri nden ạ ndạnạtạ n
tsugono ạ mạkạkạn mạ Ạsulạ ạ kingyo nu urewesu u le e iɗa ạvu a yuwaan
yi ạgạndạ. 17 Reve a damma,
“Ạsulazuva Mogono me Ili Suru,
za na ri wuma gogo, waru u tạ wuma mantsa suru,
tsu to godyusho wu a na voo rocosu tsu ucira wạ wu,
waru vu fara tạ tsugono.
18 Ama o uvaɗi a yuwan tạ upan nạ ạvu,
amma gogo mantsa mo upan mạ wu ma rawa tạ.
Mantsa ma ɗa na vee ge'eto ạkwạkwạ,
ạvu vu tsupa agbashi ạ wu.
Vu ta tsupa amạsulạ ạ wu na ama a akiza† ạ wu,
vu ta tsupa ama a na a uwwusa wovon wa ala ạ wu,
diga a za ke'en ạ tyo a zagbain.
Waru vu tạ lungusạ za suru na tạwạyi nu ulungusu ạtsumạ o uvaɗi.”
19 Reve Ạạ'isamapaɗa ạ Ạsulạ ɗe zuva ạ kpạtu'wạ, reve e ene Akpati a
Nzuwulai† pe. Ạvu a yuwusan imaɗatsu, nạ ạgiri'ạ, nạ tsata, nu urạmosu
wi iɗa na atayan a gbagbain.

12

Ka na aagangu

1 Reve me ene iroci i gbain ɗe zuva i na i zuwai za suru asalama. Ka dạnạ
tạ lo, umuna u na gba wu nlại urana u ɗa. U kuru tạ ana ạ yi o woto. Wo oto
tạ ookokolo a na ạ ri ni italyo'o kupa ne ejere a aaci. 2 U dạnu tạ limatan, ạvu
mɓạlạ nạ ạtsumạlimạ a limata'an a zuwa yi yisaali. 3 Ạvu me eneshi iroci
i ro zuva, aagangu a gbain ạ shili na aci e cindere a na ạ ri na avana kupa.
Aaci suru u tạ nạ mokokolo. 4 Ạvu wizan wạ yi u raɗa aaɓaci ạ tạ ạtsumạ
a aɓaci e italyo'o a ta'atsu suru diga e eleshe'e, reve u vari le ạ tyo o uvaɗi.
Ạvu aagangu'u e isawan ạ mạkạkạn ma ka'a adama u soɗushi mawu'un nu
u matsan yi. 5 Reve u matsan mawun mo ulobo, za na ri nu ucira suru u na
waa yuwan tsugono tsa ama o uvaɗi u nda. Ạvu malingata mạ Ạsulạ ma usa
yi mawu'un reve u tewee Ạsulạ adama u dạnu ạ ndạnạtạ n tsugono tsạ yi.
6 Ạvu ka'a u suma u uwa o ogozo, ubạtạ u na Ạsulạ o foɓoo niyi. Ạ tạ kạlyuwạ
yi pe ulobonu hali a'wan a ta'atsu na akapi. ◊

7 Babu usạn ạvu e temushi uvon ɗe zuva: zagbain vu nlingata mạ Ạsulạ
Mika'ilu nạ nlingata mạ yi mạ Ạsulạ a yuwan uvon na aagangu'u, reve
aagangu'u nạ nlingata mạ yi fo ạ piri. 8 Agba aagangu'u u lyuwa aci shi, waru
ạạ dạshi lyawa yi oɓolo nạ nlingata mạ yi ạ dạnu zuva shi. 9 Reve Mika'ilu
oɓolo nạ nlingata mạ yi mu utạạ ạbạjini a aagangu'u diga zuva reve ạ cạco yi
oɓolo nạ nlingata mạ yi ạ tyo e iɗa. Aagangu a nda ạyi ɗa za na ri lo wuma nu
ujimu. Ạyi ɗa za na ạ tsu ɗe Mekerenkesu ko Male. Ạyi ɗa za na ạạ lulumusạ
ama suru.
10 Ạvu mu uwwa nanza a yuwusan adanshi diga zuva nạ ạbạjini o uɗyo
adansa:
“Gogo Ạsulạ ạ tsu a ta wawa ama ạ yi!

◊ **12:6** Wen. 11:2.

Gogo u ta yuwan ulinga nu ucira wạ yi,
reve u yuwan tsugono ana mogono!
Gogo Zamawawa† vạ yi to roco ucira wạ yi a aci o uvaɗī!
Adama a na Mekerenkesu mạạ dạshi isawan ubạtạ u na Ạsulạ ạ tsu ạ ri shi,
waru waa tawisaa ạzạ ạ tsu agbashi na addama na ayin nu urana shi.
O utạạ tạ Mekerenkesu diga zuva!
11 Ama ạ tsu a lyuwa tạ aci e Mekerenkesu
adama a mpasa m Mạgiri'i,
oɓolo na alajiya e ikaka i na aa yuwusan.
Aa uwwusa wovon u na ạạ kuwạ shi.
12 I yuwan mạzạngạ suru nɗu ạɗu na i ri nden zuva.
Agba ạɗu na i ri nden ạtsumạ o uvaɗī na a mala, i to sowo ạtsumạlimạ lon.
Adama a na Mekerenkesu mạ kạrạ tạ ạ cipạ ya'ạ ɗu,
waru u tu utsutsu,
adama a na u revei waa jima shi ạvu e isawaton yi."
13 Ana aagangu'u we enei a vari yi tạ ạ cipạ o uvaɗī, ạvu u teme a saɓusa ka na matsain mawun mo ulobo'o. 14 Reve ka'a u ushi evelu ạ ạbạjini ạ ạạkuru tsạrạ wu 'yawan ạ kạmbạ ubạtạ wạ yi o ogozo. Ubạtạ u na ạạ kạlyuwạ yi ulobonu hali a'wan a ta'atsu na akapi, ◊ waru aagangu'u aa gura amaton yi shi. 15 Reve aagangu'u ạ puvu mini tsu uɗolu adama u lyuwa ka'a u kạrạ nạ ạyi. 16 Ạvu gba iɗa i kamba ka'a, reve u kpạtu'wạ unạ wạ yi reve u soɗu mini ma na aagangu'u u puvuyi. 17 Reve aagangu'u u yuwan upan lon nạ ka'a, ạvu u kạrạ ạ 'yạwạ u yuwan uvon na akapi ạ muwun mu ka'a, aza a na o toniyi ili i na Ạsulạ a dammai, waru o toniyi ikaka i na Yesu rito nle.

18 Ạvu aagangu'u e isawan ạ nge'en m mala.*

13

Ạạdodo a na o utại ạtsumạ a mala

1 Ạtsumạ a alavu alavu ạ vạ ạvu me ene ạạdodo o utusạ ạtsumạ a mala. U tạ na aci e cindere na avana kupa. Aavana suru ạ tạ nạ mokokolo. Aaci suru u tạ ɗe ni iɗana ya aala i na yaa yuwusan adanshi a vama e ekere ạ Ạsulạ. 2 Ạyi ạạdodo a nda o rotso tạ utạsu, agba ana ạ yi ạ tạ uga'an waru u tạ ne eleme waru ạkpạtạ a ana ạ yi ạ tạ uga'an, gashi nama gbain vu una na ạ tsu ɗe biya. Unạ wạ yi waru u rotso tạ unạ wu kamu. Aagangu a ca tạ ạạdodo ucira unạtạ nạ za vạ yi, ạvu waru u ca yi ndạnạtạ n tsugono nạ tsugono. 3 Aaci ạ tạ ạ dạnạ tạ na aalana ạ wuntsu u na u rocoi a na o una niyi, agba wuntsu'u wi ina tạ. Ạtsumạ o uvaɗī vuma suru o'wo tạ a asalama ạ ạạdodo o ndolo. 4 Suru nle a yuwaan tạ aagangu o ndolo agạndạ, za na cayi ạạdodo ucira. Ạvu waru a yuwaan ạạdodo'o agạndạ reve a damma, "Babu za na ri tsạ ạạdodo a nda! Babu za na aa gura lyuwa aci ạ yi."

5 Ạsulạ a lyawa tạ ạạdodo o ndolo a yuwan uvaɗu nu ucira wạ yi ɗaɗa gba u yuwaan niyi adanshi a vama. Ạsulạ a lyawa yi tạ u dạnạ nu ucira u ndolo hali a'wan a ta'atsu na akapi. ◊ 6 Ạvu u dạnạ a yuwusaan Ạsulạ adanshi a vama. Waru wi isula tạ ala ạ Ạsulạ, nu ubạtạ u na u ri nden, oɓolo na aza a na ạ ri zuva suru. 7 Ạsulạ a lyawa yi tạ u yuwan nlạngi na ama ạ yi ạvu u lyuwa aci e le. A ca yi tạ ucira u na u la'ai gundo, ne elentsu, na ama, ni iɗa suru. 8 Ama suru a ta yuwaan yi agạndạ, ele ɗa aza a na a ɗanai ala e le

---

◊ **12:14** Wen. 11:2. * **12:18** Adanshi ạ Ạsulạ o ro a zuwa tạ guzu nda ạtsumạ o uguzu wa 17, ozo o ro gba tsunda tsa ɗa a zuwa nle, cine uguzu wa 18 u ri. Akapi a Adanshi ạ Ạsulạ gba shi idanshi i nda ạtsumạ ạ ạạɗivạ a 13 uguzu wa 1 u ɗa a zuwa nle. ◊ **13:5** Wen. 11:2.

ạtsumạ a aatagada a ama a wuma kafu a yuwan uvaɗi shi. Aatagada'a za Mạgiri'i ma na o unai ɗa.

9 Vuma na ri na atsuvu, wu uwwa.

10 Za na Ạsulạ a ɗangwai adama e reme yi, e te reme yi.

Za na Ạsulạ a ɗangwai adama o una yi nạ matsun me pe'eni, ạ to una yi. Ạyi nda u ta dansa ama ạ Ạsulạ a ciga a 'yuwan a kaɓa asuvu ạvu waru ạ dạnạ nu ucawu wo okolo.

Ạạdodo e ire

11 Waru me enishe tạ ạạdodo o ro a na o utại diga e iɗa. U tạ na avana e re gashi ạzạ ạ mạgiri'i, ɗaɗa gba u yuwain adanshi nu uɗyo wa aagangu. 12 Ạyi ạạdodo a nda wi isawan tạ ạ mạkạkạn mạ ạạdodo o ufaru, ạvu u yuwan ulinga nạ cu'un vu ucira na ạạdodo o ufaru ạ ri nạ ạyi. Adama o ucira o ndolo a zuwa tạ ama o uvaɗi suru a yuwaan ạạdodo o ufaru ạgandạ, za na dạnại nạ wuntsu u na wu una niyi ạvu wi ina yi. 13 Ɗaɗa waru gba ạạdodo e ire a yuwain ạbạjini e iroci yi ili ya asalama. U zuwa tạ akina ạ cipạ diga zuva ạ tyo o uvaɗi, ama gba ạ ạkạnlạ. 14 Ạsulạ a lyawa tạ ạạdodo e ire a yuwan ili ya asalama ạ mạkạkạn mạ ạạdodo o ufaru. Adama e ili ya asalama o ndolo, u gura tạ lumạ ama o uvaɗi. U zuwa le tạ a ruma ạạmạli ạ ạạdodo o ufaru, za na o unai nạ matsun me pe'eni agba u kạmbạ tạ wuma. 15 Ạsulạ a lyawa tạ ạạdodo e ire a yuwan ạạmạli'i adama wo o'wo wuma, adama waru u gura yuwan adanshi waru u gura zuwa le o una aza a na a yuwaan niyi ạgandạ shi. 16 A zuwa tạ ama suru a yuwan rotsu o ukere usa'ani ko e icin i le, ko ama a gbagbain a ɗa ko muwun, ko ạzạ o utsuru ko alambi, ko agbashi ko aza a na ạ ri agbashi shi. 17 Aza a na ạ ri nạ rotsu ɗa goon aa lyawa a tsula waru ele ɗa goon aa lyawa a wina. Ạyi urotsu u nda ạyi ɗa urotsu wa aala ạ ạạdodo ko laamba na ee isawan a aala ạ yi.

18 U to lobono vu tsurạ ugbozu adama vu reve laamba vạ ạạdodo'o! Nạ vu ri nu ugbozu, vu te reve yi. Laamba vạ yi ạyi ɗa ukpakutạli nạ kupotạli nạ ạzạ ạ tạli (666), waru laamba'a u tạ ạ nden ma aala a vuma.

14

Mạgiri'i na ama ạ yi

1 Ạvu me ene Mạgiri'i mishin a Masasan mạ Sihiyona.*† Ama ukpakukupa ukpaku nu ukpakukupa amunga nu ukpakukupa unạshi (144,000) ạ dạnạ tạ mishin oɓolo nạ ạyi. Ele ɗa aza a na a ɗanai e icin i le ala ạ Mạgiri'i nạ Dada vạ yi. 2 Mu uwwa tạ nanza a adanshi ɗe zuva. Uɗyo wạ yi u rotso tạ ilama i mini mạ ạbundạ ma na mo ocusho ko tsa tsata tsu ucira. U shon tạ gashi mesun ma ama ạ ạbundạ a wa'asa ikumburu. 3 Ele ɗa ama ukpakukupa ukpaku nu ukpakukupa amunga nu ukpakukupa unạshi (144,000) ạ tạ mishin zuzu nạ ndạnạtạ n tsugono, oɓolo ni ili i wuma i nạshi, na azagbain. Ạ dạnạ tạ a canasa ishipa i sa'avu, za na babu za na aa gura rito yi, she ele goon. Ele ɗa aza a na a tsupayi o utạạ nle ạtsumạ a ama o uvaɗi suru. 4 Ele ɗa ama a na a lyawai aciyele cece a na a 'yuwain a yuwan tsipere, adama o ndolo a ɗa ạ ri cece. O toni tạ Mạgiri'i ubạtạ u na u tyoyi suru. A tsula le tạ ạtsumạ a ama reve a ca le tsa makuɗa mạ kucci vu ufaru, reve a ca Ạsulạ nạ Mạgiri'i'i. 5 A tsu yuwan epen shi, waru ạ ri nu unusu shi.

Nlingata mạ Ạsulạ n ta'atsu

* **14:1** Sihiyona aala o ro ạ Urishelima a ɗa, ubạtạ u nda u ta yuwusan adanshi adama ạ ạbạjini ạ lyuci va ama ạ Ạsulạ.

6 Ạvu me enishe malingata mạ Ạsulạ ma 'yawan zuva lon. U ciga tạ u
damma ikaka ya Alabari a Sa'ani† a na ạ ri n koto shi ạ tyo ubạtạ wa aza
a na ạ ri pe nden ạtsumạ o uvadī, ele ɗa iɗa, nạ gundo, ne elentsu, oɓolo na
akapi a ama a na buwai. 7 Reve u damma nạ ạbajini o uɗyo, “I ciga i 'yuwan i
ca Ạsulạ tsugbain ạvu i yuwan adanshi a tsugbain tsạ yi. Adama a na mantsa
ma yuwan tạ a na wee ge'eto ama o uvadī suru. I ca yi tsugbain, adama a na
ạyi ɗa u yuwain uvadī nạ zuva, mala ne esu ạ mini a na o utusạ e iɗa.”
8 Reve malingata mạ Ạsulạ me ire ma 'yawan zuva cine za vu ufaru yuwain
ạvu u reme adansa, “Ạbajini ạ lyuci a Babila ạ riyạ tạ! Ạyi lyuci gbain ɗa za
na tsipere tsạ yi tsa zuwai iɗa suru a yuwain ili yi idaba. U yuwan tạ gashi
wo o'woto le tạ ososowi nạ tsipere tsạ yi, ili i nda i ta zuwa Ạsulạ a ca le
ạtsumạlimạ.”
9-10 Ạvu waru malingata mạ Ạsulạ ma ta'atsu u toni le, a saalasa, “Ama a
na a yuwayin ạạdodo o ndolo ạgạndạ suru ạvu waru a yuwaan ạạmạli ạ yi
ạgạndạ, ạ tạ nu urotsu wạ ạạdodo e icin i le ko e ekere e le. Ạsulạ o to sowoto
le masayan ma inabi mo oforo mạ yi. Masayan ma nda ạ sulạ yi nạ mini shi,
waru Ạsulạ na aciyạyi a ɗa ạ tsuyin oforo ạ yi ạtsumạ o mokoto mo upan
mo ndolo. Cu'un va ama o ndolo o to sowo ạtsumạlimạ na akina† ạ mạkulạ ạ
farinwuta lon ạ mạkạkạn ma nlingata mạ Ạsulạ ma akiza oɓolo nạ Mạgiri'i'i.
11 Akina a na ạạ kulạto le u to o'wo babu ukotu. Ama a na a yuwayin ạạdodo
o ndolo ạgạndạ oɓolo nạ ạạmạli ạ yi waru ạ ri nu urotsu wa ala ạ yi ạ lipu
le, ạtsumạlimạ o to oɓolo ne ele ayin nu urana.” 12 Ili i nda suru u ta dansaa
ạzạ e Itoni a yuwan ankuri ạtsumạ ạ nden n le. Ama a nda ele ɗa aza a na a
yuwain tsutoni nạ wilạ wạ Ạsulạ, ạvu waru o toni Yesu na amayun.
13 Ạvu mu uwwa uɗyo zuva adansa, “Ɗana ili i nda: Aza aba'un a ɗa aza a
na ạ kuwại diga gogo ạ 'yạwạ adama e Itoni yi Zagbain!”
Reve Ruhu usu, “Ee, ạ te ivuwan ạtsumạ a linga vạ ạtsumạlimạ a na a
yuwusan, linga sa'ani le na a yuwusain to toni le.”

Ugasa wu uvadī

14 Ɗaɗa n kạlyuwại, ạvu me ene eleshe ạ uri. Ili i na i rotsoi vuma dạnạ tạ
nden ɗe e eleshe'e. U tạ no ookokolo a zinariya a aaci ạ yi waru u tạ nu ugonu
wa alya uguzu o ukere wạ yi. 15 Ạvu waru malingata mạ Ạsulạ mo ro mo utạ
ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa, ạvu u saalaa vuma na ri nden e eleshe nạ ạbajini o
uɗyo, “Fara ikani nu ugonu wạ wu. Ili i na i lobonoi a kana ạtsumạ o uvadī e
ina tạ ɗe, gogo ɗa mantsa ma na wu ntsayi o goloɓo le.” 16 Ạvu za na ri nden
e eleshe'e u rono ugonu wạ yi, ɗaɗa gba u kanai cạ'ạn vu uvadī.
17 Ạvu me enishe malingata mạ Ạsulạ me ire za na utại ɗe ạ Ạạ'isamapaɗa
a zuva, waru u dạnạ tạ nạ matsun ma alya o ukere wạ yi. 18 Ạvu waru
malingata mạ Ạsulạ mo ro ma ta'atsu, za na ri nu ucira e ekere a akina, wu
utạ ɗe a masa'a. Ạyi malingata mạ Ạsulạ ma nda u ɗe tạ malingata mạ Ạsulạ
me ire adansa, “Tara matsun ma wali mạ wu ạvu vu paɗa ataci† a alya o
uvadī adama a na limatan vạ yi e ina tạ.” 19 Ɗaɗa gba malingata mạ Ạsulạ†
mạ vutạlại matsun mạ yi ạtsumạ o uvadī. Ɗaɗa u ɓolotoi limatan na ri pe
ạtsumạ o uvadī ạ tyo ubạtạ u na o kpoko nle. Ne ɗa gba Ạsulạ o tsu kpoko
ạzạ e iwuya nạ waa casu le oforo. 20 O kpoko tạ muwun ma ataci'i a alanga ạ
lyuci gbain, ạvu mpasa mu utạ ubạtạ u na o kpoko nle gashi uɗolu u na u ri
imili ukpakure (200) uga'an nạ ạru'un ana uton.

15

Mɓạlạ n cindere mu ukosu

1 Ạvu me enishe ạbajini e iroci ɗe zuva a na a zuwai ama suru o o'woi a
asalama. Nlingata mạ Ạsulạ n cindere m ɓạnạ tạ mɓạlạ n cindere mu ukosu.

Nạ Ạsulạ o koto a casu ama oforo nạ mɓạlạ n ndolo, wạạ dạshi yuwan upan waru shi. 2 Reve me ene ili i na i rotsoi mala mạ mạdubi* ma na ạ jạmbạrại na akina. Ạvu waru me enishe aza a na a lyuwai aci ạ ạạdodo nạ ạạmạli ạ yi, ạyi ɗa ạạdodo za na a ɗanai aala ạ yi nạ laamba. Ạ dạnạ tạ mishin zuzu nạ mala mạ mạdubi, waru ạ guzạ tạ ikumburu i na Ạsulạ a ca nle. 3 Reve a cana ishipa i na Musa† aagbashi ạ Ạsulạ a canai ạvu waru a cana ishipa i na Mạgiri'i ma canai, adansa,
"Ạvu ɗa Ạsulazuva Mogono me Ili Suru,
vu ta yuwusan ạbạjini ạbạjini e ili ya asalama.
Vu ta yuwusan tsugono tsu uvaɗi u nda suru.
Ạtsumạ e ili i na vaa yuwusan suru amayun a ɗa oɓolo nu ulobonu.
4 Vuma suru ta ca wu tsugbain, Ạsulazuva!
Ama suru a ta damma, 'Vu tạ nạ tsugbain nu ucira.
Babu vuma na ri na akiza, she ạvu goon.
Ama o uvaɗi suru ạ tạ tạwạ a yuwaan wu ạgạndạ.
Ama ene tạ mejege me ili i na vu yuwain suru.' "

5-6 Ạvu me ene ɗe zuva, nlingata mạ Ạsulạ n cindere aza a na ạ ɓạnại mɓạlạ n cindere o utạ pe ạtsumạ o Upasu wa Akiza† ạ Ạạ'isamapaɗa. Ẓa suru oto tạ itana i uri i na i dạnại a madala, ạ kạndạ'wạ tạ amuna a na a ɗavai nạ zinariya ạ nkạkạn n le. 7 Ạtsumạ e ili i wuma i nạshi i ndolo za tạ ca tạ malingata mạ Ạsulạ biti aakwanu a zinariya tapu nạ ạtsumạlimạ ạ Ạsulạ, za na ri nạ wuma u babu ukotu, ạ tsun ạtsumạ o uvaɗi. 8 Ạvu Upasu wa Akiza'a u shiwan nạ mikyon n na moo utusạ diga ɗe ubạtạ u tsugbain tsạ Ạsulạ nu ucira wạ yi. Babu vuma na aa gura uwa pe ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa o ndolo she nạ mɓạlạ n cindere n na nlingata n cindere n ndolo n tạwạyi n koto.

16

Akwanu o upan wạ Ạsulạ

1 Mu uwwa tạ ạbạjini o uɗyo ɗe ạ Ạạ'isamapaɗa a dansaa nlingata mạ Ạsulạ n cindere'e, "'Ỵạwại yo oco akwanu e cindere o upan wạ Ạsulạ'ạ ạtsumạ o uvaɗi." 2 Ɗaɗa malingata mo ufaru mạ 'ỵạwại ɗaɗa wo ocoi ili i na i ri pe ạtsumạ a aakwanu ạ yi ạtsumạ o uvaɗi. Ɗaɗa ɗoɗi vu mɓạlạ mu usạn lon o utại ạ lipu va aza a na ạ dạnại nu urotsu wạ ạạdodo'o waru a yuwayin ạạmạli ạ yi ạgạndạ.

3 Ạvu malingata me ire mo oco ili i na i ri pe ạtsumạ a aakwanu ạ yi ạ tyo ạtsumạ a mala, ɗaɗa gba mala mo o'woi mpasa gashi mpasa mạ ạạkwạkwạ a vuma, reve ili i na i ri pe wuma ạtsumạ a mala'a suru ạ kuwạ.

4 Reve malingata ma ta'atsu mo oco ili i na i ri pe yi ạtsumạ a aakwanu ạ yi ạ tyo ạtsumạ o ɗolu ne esu ạ mini, reve ạ kạmbạ mpasa. 5 Ɗaɗa mu uwwai malingata ma na mạạ kạlyuwusạ mini ma dammai,
"Ạvu ɗa Ạsulạ a Akiza.
Ạvu ɗa vu ri wuma gogo, waru vu tạ lo wuma kuci!
Ụ tu ulobonu u na vee ge'eto uvaɗi tsunda.
6 Ạzạ e iwuya a zuwa tạ mpasa ma ama ạ wu nạ ma amạsulạ n yene.
Adama o ndolo a ɗa vu ca nle mpasa o sowoi.
Ạ tsurạ tạ ili i na a cigai!"

7 Ạvu mu uwwa uɗyo o utusạ diga a masa'a adansa:
"Ee, Ạsulazuva Mogono me Ili Suru,
Ure u na vu tsu ca ama e iwuya oforo amayun a ɗa waru wu ntsaa tạ."

* **15:2** Ạyi "mạdubi" ạyi ɗa Ạshingini ạ tsu ɗe "mạsukạci".

8 Ạvu malingata mạ nạshi mo oco aakwanu ạ yi zuva vu urana, ạvu Ạsulạ a lyawa urana'a wu vạvạ ama nu usuɗuwu wạ yi. 9 Ạvu ạbạjini o usuɗuwu wu vạvạ ama suru, ɗaɗa a yuwayin ala ạ Ạsulạ adanshi a vama, za na tạwạyi nạ mɓạlạ n ndolo. Nạ ne suru a 'yuwan tạ a vadala o unusu u le ạvu waru a 'yuwan a cuwa tsugbain tsạ yi.

10-11 Ạvu malingata ma tawun mo oco ili i na i ri pe ạtsumạ a aakwanu ạ yi ạ ndạnạtạ n tsugono tsạ ạạdodo, reve iɗa i na waa yuwusan tsugono tso o'wo irumbu. Ama a na ạ dạnại pe ạ dạnạ tạ a magaga ma anga me le adama a na antsu e le ạ tạ ạ mɓạlạ lon. Nạ ne suru a yuwaan tạ Ạsulạ adanshi a vama† reve a 'yuwan a vadala ạ kạmbạ ubạtạ wạ Ạsulạ tsạrạ a lyawa iwuya i le.

12 Ɗaɗa waru malingata mạ tạli mo ocoi ili i na i ri pe ạtsumạ a aakwanu ạ yi ạ tyo ạ ạbạjini o Uɗolu wạ Yufiriti ɗaɗa mini mo uɗolu'u u 'yewei. Ni ili i ndolo i fara, ɗaɗa ngono diga asana ạạ tạwạ nạ ạsoja e le. 13 Ạvu me ene otoni ạ limạ a ta'atsu a na o rotsoi opoɗo. Ạ to utusạ o unạ wạ ạbạjini a aagangu, nạ o unạ wạ ạạdodo o ufaru nạ waru o unạ wạ ạạdodo e ire vumavạsulạ ve epen. 14 Ele otoni ạ limạ† a nda ạ tạ nu ucira u na aa gura yuwan iroci yi ili ya asalama. Ạ 'yạwạ tạ bạtạ o ngono mu uvaɗi suru, tsạrạ o ɓoloto le ubạtạ u tạ tsạrạ a yuwan uvon nạ Ạsulạ Mogono me Ili Suru ạ ạbạjini o urana u na wee ge'eto ama.

15 Reve Zagbain damma, “Zuwai atsuvu! N tạ lo ạ tạwạ cine vivu tsu tạwạ vuma babu urevu. Ạsulạ a ta zuwaa vuma na ri e ipiri ni itana yạ yi ufoɓu aba'un, adama u wala ataɓu ama e ene ataɓu ạ yi, wu uwwa wono wan.”

16 Ạvu otoni ạ limạ'ạ o ɓoloto ngono'o ubạtạ u tạ, ubạtạ u na ạ tsu ɗe Amagedon nạ Tsuyahuda.

17 Ạvu malingata me cindere mo oco ili i na i ri pe ạtsumạ a aakwanu ạ yi ɗe e eleshe. Ɗaɗa Ạsulạ a yuwain adanshi nạ ạbajini o uɗyo diga ɗe ạ ndạnạtạ n tsugono ạtsumạ ạ Ạạ'isamapaɗa, adansa, “N koto tạ ili suru.” 18 A yuwan tạ imaɗatsu nạ ạgiri'ạ nạ tsata tsạ ạbundạ, ɗaɗa gba iɗa i rạmoi nu ucira u na u la'ai aza a na aa yuwusan hali na Ạsulạ a yuwain vaɗilimạ ạtsumạ o uvaɗi. 19 Ạbạjini ạ lyuci o ndolo e ne'eshen tạ toto uta'atsu, reve ilyuci i ro ạtsumạ o uvaɗi ạ rạmo suru suru. Ạvu u cuwan nạ nusu lyuci gbain va Babila, ạvu waru u zuwa ama a Babila o sowo oforo a na ạ ri ạtsumạ o mokoto mo upan mạ yi. 20 Ana iɗa i jingạɗại tsundolo, iɗa i memere mạ mini suru nạ nsasan m bete'we tạ. 21 Reve ạbạjini ạbạjini a atayan ạ riyạạ ama diga zuva. Ume wa atayan u rawa tạ uritowu wu ume ukpaku.* Amma adama a na Ạsulạ ạ lyunguwạ nle na atayan tsạrạ u ca le ạtsumạlimạ lon ama a yuwaan yi tạ adanshi a vama.

17

Aashakala a ka oɓolo nạ ạạdodo

1 Ạvu malingata mạ tạ ạtsumạ a nlingata n cindere n ndolo aza a na ạ ri na akwanu e cindere u tạwạ yạ'ạ vạ reve u damma mu, “Tạwạ, n to roco wu cine aa ca aashakala a na ama suru e revei ạtsumạlimạ, ạyi ɗaɗa ạbạjini ạ lyuci a na a suwai zuzu nạ ɗolu vạ ạbundạ. 2 Ngono mu uvaɗi n yuwan tạ tsipere nạ ạyi, waru ulambu u wono wạ yi u zuwa tạ ama suru o o'wo gashi ososowi ạ mạrạ ạtsumạ ạ tsipere tsạ yi.”

3 Ạvu ạtsumạ a alavu alavu'u a na Ruhu roco numu, reve malingata mạ Ạsulạ ma tara mu ạ tyo o ogozo. Ɗaɗa me enei ka ro nden ạ ạạdodo a saan. A ɗana tạ wisulusa wạ Ạsulạ ạ lipu vạ ạạdodo'o ubạtạ biti, waru u dạnạ tạ na aci e cindere na avana kupa. 4 Ạyi ka'a wo oto tạ itana i tsugono i na i ri

* **16:21** Ume wa atayan u la'a tạ ume u bufu siminti.

sawun dạạn-dạạn na aza a na ạ ri saan. Waru wo otowiso tạ ili i na a yuwain nạ zinariya, na atali a madala icu'un icu'un ni iyeɗī yi ikebe.† O ukere usa'ani wạ yi u tạ lo nạ mokoto ma zinariya mạ mạrạ tapu, ạyi ɗaɗa ili yi idaba yạ ạbundạ nạ tsipere tsa na waa yuwusan. 5 Ạ cin vạ yi a ɗana tạ ɗe aala a na ạ ri nu urevu wu usokowu, “Ạmu ɗa Babila vu ucira, mma va ashakala suru suru, mma va aza a na a yuwusan ili yi idaba suru suru ạtsumạ o uvaɗī.”

6 Reve me ene ka'a u sowo mpasa ma aza a na a yuwusan adanshi a sa'ani ạ Ạsulạ, aza a na o unai adama a na ạ dạnại uguzu nạ Yesu ugbamu. U zuwa yi tạ wo o'wo ososowi.

Ana me ene niyi mo o'wo tạ a asalama lon. 7 Ɗaɗa malingata'a me ece numu, “Nye i zuwai vu ri a asalama? N ta damma wu ili yu usokosu yi ka nda oɓolo nạ ạạdodo a na u kumbai, za na ri na aci e cindere na avana kupa. 8 Ạyi ạạdodo a na ve enei nda gogo u dạnạ tạ wuma, amma gogo ạạkwạkwạ a ɗa. U ciga tạ motạạ ạtsumạ ạ ạạkạri ạ ạru'un lungu-lungu, reve u kạrạ ạ tyo ubạtạ u na Kristi Zamawawa† oo kototo yi suru suru. Ama a na ạ ri pa o uvaɗī u nda, aza a na Ạsulạ a ɗanai ala e le ạtsumạ a aatagada a ama a wuma shi ana a yuwain uvaɗī, a ta yuwan asalama ạbundạ nạ ạ kạlyuwạ ạạdodo'o. U dạnạ tạ wuma, agba gogo u tu ukwạ, agba u tạ kạmbisạ wuma.

9 “I ciga tạ okolo a sa'ani o urevu tsạrạ i reve ili i nda. Ele aci e cindere o ndolo ele ɗa agaɗī e cindere a na ka ndolo ri nden. Aci o ndolo waru ngono n cindere n ɗa a dansa. 10 Ngono n ton n riyạ tạ ɗe, gogo za vạ tạli ɗa ri o tsugono, za ve cindere koto u tạwạ shi, agba tsugono tsạ yi tsaa jima shi. 11 Ạyi ạạdodo u dạnạ tạ wuma, amma gogo ạạkwạkwạ a ɗa, waru ạyi fo ạyi ɗa mogono mạ kunlạ. Ạtsumạ o ngono n cindere n ndolo n ɗa wu utại, waru u tạ pe a mmalu ạ tyo ubạtạ u na oo kototo yi suru suru.

12 “Ele avana kupa a na ve enei, ele ɗa ngono kupa n na koto a yuwain tsugono shi, agba ạ tạ tsurạ ucira u na aa yuwan tsugono tsu ngono oɓolo nạ ạạdodo hali rumu tạ. 13 Ạ tạ usu a ca yi ucira nạ tsugono tse le. 14 A ta yuwan uvon nạ Mạgiri'i, agba Mạgiri'i mo ndolo ma ta lyuwa aci e le adama a na ạyi ɗa Zagbain a aci a azagbain nạ Mogono mo ngono suru suru. Ama ạ yi ele ɗa aza a na u ɗeyi waru u ɗangwa le tạ waru ạ tạ kurusu yi na amayun kuci.”

15 Ạvu malingata'a ma damma mu, “Dolu na ve enei, bạtạ na aashakala ạ ri nden ɗa, ele ɗa oɓolo a ama, ni iɗa, ne elentsu, nạ gundo. 16 Avana kupa nạ ạạdodo a na ve enei a ta 'yuwan aashakala'a. A ta usa ili i na u ri nạ ạyi suru ạvu a lyawa yi ataɓu. A ta yanzala lipu vạ yi reve a tama yi, reve waru o koso kulạto akapi ạ lipu vạ yi na akina. 17 Ngono kupa nda n ta yuwan ne adama a na Ạsulạ a zuwa le tạ a yuwan ili i na u cigai. Adama o ndolo ạ tạ usu suru nle a ca ạạdodo o ndolo ucira u na woo o'wo le mogono. A ta yuwan tsutoni nạ ạạdodo o ndolo hali mantsa ma na Ạsulạ a zuwa ifoɓi yạ yi i shiwan. 18 Ạyi ka na ve enei ndolo ạyi ɗa ạbạjini ạ lyuci a na ạ ri nu ucira za na mogono mạ yi mo o'woi mogono e ekere o ngono e iɗa suru ạtsumạ o uvaɗī.”

18

Ạ lungusạ tạ Babila

1 Ana alavu alavu a na me enei ka na kumbai ạạdodo o ndolo ạ kạrại, ɗaɗa me enei malingata mạ Ạsulạ mo ro ạ mạcipạ diga zuva. U tạ nu ucira lon, ạvu ekan a gbain o utạ diga yạ'ạ yi, reve wi ikana uvaɗī. 2 Reve u saala nu ucira:

“Ạbạjini ạ lyuci va Babila ạ lạngạ tạ suru suru.
Ama a buwa pe shi,
otoni ạ limạ icu'un icu'un i ɗa i ri pe nạ nden.

Waru nnunu mi idaba icu'un icu'un i ɗa i ri pe nạ nden.
3 Iɗa suru o o'wo tạ ososowi ạ mạrạ mạ yi,
ạyi ɗa maluwa mạ tsipere tsạ yi.
Ngono mu uvaɗi suru n yuwan tạ tsipere nạ ạyi,
waru aza a awina ạ tsu tsurạ tạ ikebe yạ ạbundạ
adama a na u cigai ili i sa'ani yạ ạbundạ."
4 Ạvu mu uwwisa uɗyo u ro diga zuva adansa:
"Ama ạ vạ, utại ạtsumạ ạ lyuci gbain ndolo,
tsạrạ i yuwan unusu cine ạyi u yuwain wan,
tsạrạ waru i tsurạ oforo cine ạyi wạạ tsurạ wan.
5 Nusu vạ yi rawa tạ aaganga o oɓolo a na a rawai ɗe zuva,
waru koto Ạsulạ e icina ni iwuya i na u yuwusain shi.
6 I ciga i 'yuwan i yuwaan yi cu'un vi ili i na u yuwain
cine u yuwain ạ tyo e ekere a akapi.
Amayun, i tsupa yi toto ure nạ cu'un vu unusu u na u yuwain.
I ciga i 'yuwan i tsun mạrạ
ma na mạ ri nu ucira toto ure o mokoto mạ yi,
cine u foɓoyi akapi.
7 U ca tạ aciyạyi tsugbain lon,
ạvu waru u tsurạ ili i na u cigai suru.
I ca yi ạtsumạlimạ nạ ạtsumolạngu lon.
U ta yuwusaan aciyạyi uvaɗu, ạvu u damma,
'Apa mu nden,
ạmu ka ɗa na n ri a yuwusan tsugono.
N ri nạ vali na ạạ kuwạ mu shi,
adama o ndolo mạạ shon adama ạ yi shi.'
8 Adama a na Babila ka 'yạsạin avangaci tsundolo,
waa jima shi,
ạvu Ạsulạ a ca yi ạtsumạlimạ nu ubanakun,
ạvu waru ama ạ yi ạ kuwạ,
waru u ta yuwan ambulu.
Akina ạ tạ kulạto yi,
adama a na Ạsulạ a na ee ge'eto yi,
ạ tạ nu ucira."
9 Ngono mu uvaɗi n na n yuwain tsipere nạ ạyi reve a lyuwa ạtsumạ o utsuru wạ yi, e te ene mikyon m mạgugwạ ma akina za na aa lyuwa yi, ạ tạ shon reve a yuwan ạtsumolạngu adama o ndolo. 10 E isawan tạ alanga, adama a na o to wovon a na o to sowo ạtsumạlimạ cine woo sowuso. A ta damma,
"Ạtsumạlimạ!
Cine wạạ dạnạ wu nạ ạtsumạlimạ,
ạbajini ạ lyuci nạ lyuci vu ucira Babila,
adama a na ạtsumạ ạ rumu tạ oforo ạ tạwạ wu tạ!"
11 Waru aza a awina ạtsumạ o uvaɗi ạ tạ shon waru a yuwan ạtsumolạngu adama ạ yi, adama a na babu za na aa tsula itana i na aa winasa. 12 Apa ili'i: zinariya, nạ azurufa, na atali a madala e ikebe,† ni iyeɗi yi ikebe,† ni itana i na i la'ai aza a na a yuwain nạ tsikilu, ni itana i na i ri sawun dạạn-dạạn, ni itana yu ulobonu i na i ri saan, nạ ɗanga icu'un icu'un i na i ri nạ mạguru mo uyo'o lon, na akapi e ili i na a yuwayin na anga a agiwa nạ ɗanga vi ikebe, nạ rumushili, ni irumu, na atali e ikebe o usaa, 13 ni ili i mạguru† i na ạ tsu ɗe furenkisen† nạ mur† adama o usa'an, waru adama a masa'a, waru adama o usukumu ạ lipu, nạ masayan ma inabi, nạ mani'in, nạ yira, ni ishina, ni inan,

ni ikyon, ni ido, oɓolo ni ikeke yi ido i na a tanusu itana, oɓolo na agbashi, na ama a na e remei ubạtạ o uvon.*
14 Aza a awina a ta damma yi,
“Ili i sa'ani i na vaa zuwusaa okolo suru o koto tạ,
waru ili i na yaa zuwusa wu vo o'wo ulobonu ạ puwạn tạ,
vạạ dạshi tsurạ le waru shi!”
15 Aza a awina, aza a na ạ tsurại utsuru adama a na a winaa niyi itana'a, e te isawan alanga nạ ạyi, adama a na ạ ri e ilaɗi i na oo sowo ạtsumạlimạ cine ạyi woo sowuso. Ạ tạ shon ạvu waru a yuwan ạtsumolạngu. 16 A ta damma:
“Ạtsumạlimạ!
Ạtsumạlimạ a ta cina wu ạvu ạbạjini ạ lyuci a nda!
U dạnạ tạ o otosu itana yi ikebe,
ni itana i sawun dạạn-dạạn, ni itana i na i ri saan lon.
U oto tạ waru ili i na a yuwain nạ zinariya,
na atali a madala e ikebe† icu'un icu'un!
17 Ạtsumạ ạ rumu tạ ạvu ạ lungusạ utsuru wạ yi suru!”
Zagbain vu uluwu u wantsun u gbain suru na alingi ạ yi ạ te isawan alanga nạ ạyi. Waru aza a na a yuwusan mmalu ạtsumạ a antsun a mala ạ te isawan alanga nạ ạyi, ne ɗa fo aza a na a yuwusan pe awina e itana i na ạ tạwạyi ạtsumạ a antsun. 18 A ta saala lon ne e ene mikyon ma akina ma na maa lyuwa yi, “Koto a yuwan cu'un vạ ạbạjini ạ lyuci vu mgbain nu ucira tsunda shi!”
19 Ạ tạ tsun mạbulạ a aci e le tsạrạ o roco ạ tạ nạ ạtsumolạngu. Waru a ta damma:
“Ạtsumạlimạ,
Ạtsumạlimạ a ta cina wu ạvu ạbạjini ạ lyuci!
Ạbạjini o utsuru ạ yi a zuwa tsu tạ suru ntsu
tso o'wo nu utsuru.
Gogo ạtsumạ ạ rumu tạ o koto tạ suru.”
20 Ạɗu aza a na i ri zuva,
i yuwan mere,
adama a na Ạsulạ ạ lungusạ tạ ɗe Babila.
Ạɗu ama ạ Ạsulạ,
oɓolo na ajiya na aza a na a dansa ikaka yạ Ạsulạ i zạngạnạ.
Adama a na Ạsulạ e ge'eto yi tạ
adama e ili i babu ulobonu i na u yuwaan nɗu.
21 Reve malingata mo ucira ma tara aatali a gbain, gashi aatali a yira, ạvu u vari yi ạtsumạ a mala reve u saala:
“Babila, ạvu lyuci gbain,
cine n variyi aatali a nda,
ne ɗa Ạsulạ ạạ lungusạ wu nu ucira u gbain!
Ama ạạ dạshi ene lyuci nda waru shi.
22 Ko za ạạ dạshi uwwa ama a wa'asa ikumburu shi,
ko ndobiya shi,
ko ama e ivulusạ papin ko avana shi.
Ko za ạạ dạshi yuwan ulinga ạtsumạ ạ wu shi.
Waru ko za ạạ dạshi uwwa ilama i yira shi.
23 Ko za ạạ dạshi ene ekan e ifitila ạ wu shi.
Waru ko za ạạ dạshi uwwa uɗyo u vali ko ka a yuwusan lolo shi.
Aza a awina e itana ạ shi tạ a la'a ama o uvaɗi suru ucira.
Tsuboci tsạ wu tsạ pusạạn tạ ama o uvaɗi suru ugbozu.

* **18:13** Ạtsumạ e ili i mạguru o ɓolo tạ nạ mur nạ furenkisen, ili i tạ i ɗa na aza a na ạzạ o urevu ạ tạwạyi Yesu une'e.

24 Ạsulạ a ca tạ Babila ạtsumạlimạ
adama a na wu unai amạsulạ,
na ama ạ Ạsulạ suru.
Ee, Babila una tạ akapi a ama ạtsumạ o uvaɗi suru.”

19

Ama a na ạ ri zuva a yuwaan tạ Ạsulạ ica

1 Ana malingata mo ucira'a mo kotoi adanshi, reve mu uwwa mesun mạ ạbạjini o oɓolo a ama zuva a yisaali:
“A cuwa Ạsulạ!
Iwawi, nạ tsugbain, nu ucira za vạ Ạsulạ ạ tsu a ɗa!
2 Cine waa casu ama e iwuya oforo amayun a ɗa waru wu ntsaa tạ.
Wi isawaton tạ cine waa ca aashakala o ucira o ndolo ạtsumạlimạ,
za na zuwai ama o uvaɗi a nda a yuwain tsipere nạ ạyi.
Ạsulạ a tsupa yi tạ adama a na wu unai agbashi ạ yi.”
3 Reve waru a saalisa:
“A cuwa Ạsulạ!
Mikyon ma akina n na n kulạtoi lyuci gbai'in
n kạrạ tạ a gawusan babu ukotu!”
4 Ạvu azagbain ushin nạ ạzạ ạ nạshi oɓolo ni ili i wuma i nạshi ạ kạɗạto ạvu a yuwaan Ạsulạ ạgạndạ, za na dạnại nden ạ ndạnạtạ n tsugono. Ạvu a damma, “Ami!† Tsu cuwai Ạsulạ!”

Ạbuki o lolo ạ Mạgiri'i

5 Reve mu uwwa nanza e ɗewu ạtsumạ ạ ndạnạtạ mạ Ạsulạ'ạ, adansa:
“Suru nɗu aza a na ạ ri ama a gbain
na aza a na ạ ri azagbain shi,
suru nɗu aza a na aa yuwusaan Ạsulạ ạgạndạ
damma niyi, ‘Tsu ca wu tạ tsugbain.’ ”
6 Reve mu uwwa mesun mạ ạbạjini o oɓolo a ama zuva a yisaali. U tạ gashi mạgugwạ mạ ạbạjini ạ mini ạ riyisạ nạ mesun ma tsata ma gbain. Mu uwwa le tạ adansa:
“Cuwai Ạsulạ!
Adama a na Ạsulazuva ạ tsu, Mogono me ili suru suru, Mogono ma ɗa!
7 Tsu yuwain mere
reve waru tsu zạngạnại.
Tsu cuwai tsugbain tsạ yi!
Adama a na mantsa ma yuwan tạ
ana aa yuwan ạbuki o lolo ạ Mạgiri'i'i.
Kasa'avu vạ yi foɓo tạ aciyạyi adama o ndolo.
8 Ạsulạ a ca yi tạ utugu u lolo,
u na u la'ai utugu u na a yuwain nạ tsikilu,
waru u tạ cece a madala.”
(Utugu'u ạyi ɗa ili i sa'ani i na ama ạ Ạsulạ aa yuwusan.)
9 Reve malingata mạ Ạsulạ'ạ ma damma mu, “Vu ɗana ili i nda: Ạsulạ a ta zuwaa za suru na a banuyi ạ tyo ubạtạ wạ ạbuki o lolo ạ Mạgiri'i'i aba'un.” Ạvu waru malingata'a u dammisa, “Ili i nda i na Ạsulạ a dammai amayun a ɗa.”
10 Ạvu n kạɗạto ạ mạkạkạn ma malingata'a adama n yuwaan yi ạgạndạ, amma ạvu u damma mu, “O'o, she vu yuwaan mu ạgạndạ wan! Ạmu aagbashi a ɗa tsạ wu nạ ạzạ e Itoni, aza a na ạ guzại amayun e ili i na Yesu palu'wai. I yuwaan Ạsulạ ạgạndạ!”

Adama a amayun a na Yesu palu'wai ạyi ɗa i zuwai ama aa yuwusan adanshi e ikaka yạ Ạsulạ.

Za na kumbai do uri

11 Reve me ene zuva ukpạtu'u, nạ do uri lo mishin. Waru za na dạnại ukumbu o do'o aala ạ yi gba Za vạ Ạɓulạ na Amayun. U tsu yuwan tạ uge'etosu mejege waru u tsu yuwan tạ uvon u na wu ntsayi. 12 Esu ạ yi ạ dạnạ tạ a madala gashi akina, waru wo oto tạ okokolo ạ ạbundạ. A ɗana tạ aala ạ lipu vạ yi, agba ạyi ɗa goon u revei urevu wạ yi. 13 Ạvu wo oto ạtugu a gbagbain a na ạ tsupuyi ạtsumạ a mpasa. Aala ạ yi a ɗa “Aadanshi ạ Ạsulạ.” 14 Ạsoja a zuva a kumba tạ ido i uri waru o tonishi yi tạ. O oto tạ itana i uri, aza a na a la'ai aza a na a yuwain nạ tsikilu, waru ạ ri cece. 15 Ạvu matsun me pe'eni ma wali mo utạ o unạ wạ yi, reve u yuwan ulinga nạ ạyi u lyuwa aci e iɗa. U ta yuwan tsugono tse le na aaɗanga ạ rumu. U to roco ucira wu upan wạ Ạsulạ Mogono me Ili Suru, nu u kpoko umatsun u inabi ubạtạ u na o kpokuso masayan. 16 Ubạtạ wạ ạtugu a gbagbain a na a palai aagutsu ạ yi, a ɗana tạ:

MOGỌNO MO NGONO NẠ ZAGBAIN VA AZAGBAIN.

17 Reve me ene malingata mo ro mishin pe o urana. Ạvu u yuwaan asala a na ạ ri a tsu'yan zuva suru adanshi nạ ạbạjini o uɗyo: “Tạwại! I ɓoloto adama i lyuwa ilyalya yạ ạbundạ yạ ạbuki a na Ạsulạ oo foɓo! 18 Tạwại! Yi kạɗạ lipu vu ngono, nạ nan yali ạ ạsoja, nạ ạsoja, oɓolo nạ lipu vi ido na aza a na a tsu kumba le. Tạwại! Yi kạɗạ lipu va ama suru: aza a na ạ ri agbashi na aza a na ạ ri agbashi shi, na azagbain, na aza a na ạ ri azagbain shi!”

19 Ạvu me ene ạạdodo oɓolo nạ ngono mu uvaɗi suru, oɓolo nạ ạsoja e le o ɓolotosu adama a yuwan uvon nạ za na kumbai do'o nạ ạsoja ạ yi. 20 Reve e reme ạạdodo'o, oɓolo nạ vumavạsulạ ve epen za na yuwaan niyi ulinga wa asalama. (U yuwan tạ ulinga wa asalama o ndolo adama u pusạn aza a na ạ dạnại nu urotsu wạ ạạdodo'o aza a na a yuwayin ạạmạli ạ yi ạgạndạ.) Ạạdodo'o nạ vumavạsulạ ve epe'en a vari le tạ wuma ạtsumạ a mala ma akina ma na mạạ kulusạ nạ farinwuta. 21 Za na ri ukumbu zuva vu do'o wu una tạ ạsoja'a suru nạ matsun me pe'eni'i ma na mạ dạnại o utusạ o unạ wạ yi. Ạvu asala ạ kạɗạ lipu le suru hali ạtsumạ e le o o'wo bạfạ-bạfạ.

20

A'wan ukpakukupa

1 Ana za na kumbai do uri lyuwai aci ạ ạạdodo'o, nạ vumavạsulạ ve epe'en, oɓolo nạ ạsoja e le, reve me ene malingata mạ Ạsulạ ạ cipusạ diga zuva, u guzạ tạ akani o ugbamu nạ mạkpạtu'utsu mạ ạạkạri ạ ạru'un lungu-lungu. 2-3 Ạvu malingata'a me reme aagangu'u, za na dạnại yo diga ɗe za na fo ạ tsu ɗe Mekerenkesu ko Male. Ạvu u tara akani'i ạvu u takpara yi. Reve u vari yi ạtsumạ ạ ạạkạri ạ ạru'u'un. Ạvu u katsu unạntsu wạ ạạkạri ạ ạru'u'un nạ mạkpạtu'utsu ma na u dạnại nạ ạyi uguzu o ukere, reve u to unạntsu'u cine za lo na aa gura kpạtu'wạ yi shi. Nạ Mekerenkesu ma ciga ma 'yuwan u dạnạ pe hali a'wan ukpakukupa (1,000). A mantsa mo ndolo, waa gura lulumạ ama o uvaɗi shi. Na a'wan o ndolo o koto, ạvu malingata'a mạ bạɗạ yi mantsa wa'a.

4 Reve me ene ndạnạtạ n tsugono nạ ạbundạ, waru aza a na ạ ri ɗe nden aza a na Ạsulạ a cayi ucira u na aa yuwan tsugono tsa ɗa. Kwisạ va aza a na n'yuwatan n kukoɗoi a aci e le a ɗa adama a na a dammai ikaka yạ Yesu oɓolo na adanshi ạ Ạsulạ. Ama a nda a yuwaan ạạdodo'o ko ạạmạli ạ yi ạgạndạ shi, waru ạ ushi urotsu wạ yi e icin i le ko e ekere e le shi. Ạ kạmbạ tạ wuma reve ạ dạnu ạ ndạnạtạ n tsugono'o, ạvu a yuwan tsugono oɓolo nạ

Kristi Zamawawa hali a'wan ukpakukupa (1,000). 5 Ayi nda ayi ɗa mantsa
mo ufaru ma na Asula aa 'yasan ama diga o ukwa. (Akapi a akwakwa aa
kamba wuma shi, hali she na a'wan ukpakukupa o ndolo o koto.) 6 Aza a na
Asula a 'yasain atsuma o ukwa a mantsa ma nda a yuwan ta mazanga lon,
ele ama a yi a ɗa. Oo kototo le atsuma a mala ma akina shi, za na o'woi ukwa
we ire. O to o'wo nan ganu avu a yuwaan Asula na Zamawawa va yi na u
ɗangwai aganda, reve a yuwan tsugono oɓolo na ayi hali a'wan ukpakukupa
(1,000) o ndolo.

Asula a lyuwa ta aci a Male

7-8 Nna a'wan ukpakukupa'a (1,000) o koto, malingata'a ma ta baɗa Male
ubata u na wu nla niyi. Reve wu uta avu u pusaan ama e iɗa aza a na a bazai
atsuma o uvaɗi ugbozu. Iɗa i nda i ɗa a tsu ɗe Gogu na Magu. Male'e mo to
ɓoloto le ubata u ta, ubata u na aa yuwan uvon. A ta dana abunda a na za lo
aa gura kece le shi. 9 A baza ta suru atsuma o uvaɗi reve a kandaruwa uvalata
wa ama a Asula ayi ɗa lyuci na u cigai. Reve gba akina a tawa diga zuva reve
u kototo le. 10 A shi ta ɗe a vari aadodo'o oɓolo na vumava sula ve epen va
yi atsuma a mala ma akina ma na ma kulusa na farinwuta, reve waru a vari
Mekerenkesu'u† pe, za na pusayin ama a nda suru ugbozu. Akina'a a ta zuwa
suru nle o sowo atsumalima ayin nu urana babu ukotu.

Uge'etosu wu ukosu

11 Avu me ene ndanata n tsugono n uri za na ri mgbain, reve me ene za na
ri ɗe nden. Ana u rocoyi aciyayi, reve iɗa na zuva puwan waru ko za enishe
le waru shi. 12 Waru me ene ta aza a na a kuwai ɗe lo mishin a makakan
ma ndanata n tsugono'o, aza a na a ri ama a gbagbain na akapi a ama a na
a buwai. Reve a kpatu'wa atagada a na a ɗanai ili i na vuma yuwain suru.
Reve a kpatu'wisa aatagada o ro, aatagada a na a ɗanai aza a ri oɓolo na Asula
kuci.* A yuwaan ta aza a na a kuwai ɗe uge'etosu e ili i na a yuwain, cine a ri
uɗanu atsuma a atagada'a. 13 Avu ama a na a kuwai atsuma a mala e isawan
a makakan ma ndanata n tsugono'o, adama Asula a yuwaan le uge'etosu.
Ukwa oɓolo nu Ukwisa a tawaa na akwakwa a na a ri pe atsuma e le, reve
Asula a yuwaan le uge'etosu e ili i na a yuwain. 14 Avu a vari Ukwa nu Ukwisa
atsuma a mala ma akina. (Ayi mala ma akina ma nda, ayi ɗa ukwa we ire.)
15 Reve a vari ama atsuma a mala ma akina,† ele ɗa aza a na a ɗanai ala e le
atsuma a aatagada a ama a wuma shi.

21

Zuva sa'avu ni iɗa i sa'avu

1 Ana alavu alavu a Asula o uge'etosu wu za suru kotoi, reve me ene zuva†
sa'avu ni iɗa i sa'avu. Zuva vu ufaru ni iɗa yu ufaru a puwan ta, waru babu
mala mo ro. 2 Avu me ene Lyuci va Akiza na Asula a lyunguyi, za na ayi ɗa
Urishelima† sa'avu, waru u dana ta a cipusa diga zuva. Lyuci sa'avu'u u dana
ta gashi kasa'avu na otoi utugu u lolo adama o lolo va yi, waru gogo u tu ufoɓu
u na waa 'yawa u ga'an na vali va yi. 3 Reve, mu uwwa za ro e ɗewu diga a
ndanata n tsugono'o, adansa, “Gogo ndanata ma Asula n ta atsuma a ama!
U ta danu oɓolo ne ele, waru o to o'wo ama a yi. Asula na aciyayi u ta dana
oɓolo ne ele, waru u ta dana Asula e le. 4 U ta tasa aɓara o urewesu u le suru.
Za buwa aa kuwa waru shi, ko ke'en. Ko za aa yuwan atsumolangu shi, ko u
shon, ko wu uwwa mɓala waru. Akuci e ili suru a puwan ta.”

* **20:12** Idanshi ya aatagada i na a yuwayin ulinga u damma ta “Aatagada a Ama a Wuma.”

5 Ạvu za na ri nden ạ ndạnatạ n tsugono'o u damma, “Kạlyuwại! N tạ kạmbạtosu ili suru usa'avu!” Reve u damma mu, “Vu ɗana ili i nda, adama a na adanshi a nda amayun a ɗa waru a ta zuwaa le ucira.”
6 Reve waru u damma, “N yuwan tạ ili i nda suru! Ạmu ɗa Alfa† nạ Omiga.† U ta dansa ạmu ɗa Ufaru waru ạmu ɗa Ukosu. N ta ca za na ri a uwwusa akuli suru mini u sowo diga e esu ạ mini ma na me yeneshe ma na maa casu wuma. Agba aa tsupa shi. 7 Aza a na a lyuwai aci ạ tạ ushi ili i nda yạ'ạ vạ: N to o'wo Ạsulạ e le, ele waru o to o'wo muwun n vạ. 8 Amma ama a nda gba'a shi ạ tạ tsurạ ubạtạ ạtsumạ a mala ma akina ma na mạ kulusạ nạ farinwuta: Owovoton, waru na aza a na a lyawai itoni i vạ, waru na aza a na ạ kạmbạtoi aciyele ili yi idaba adama o unusu u na a yuwain, nạ ạzạ ạ mona, nạ ạzạ e tsipere, na aza a na a yuwusan nkunu, na aza a na aa yuwusaan ạmạli ạgạndạ, na ama a na a yuwusan epen suru. Ạyi ɗa ukwạ we ire.”

Urishelima sa'avu

9 Ạvu malingata mo ro mạ tạwạ ma damma mu, “Toni mu! N to roco wu usheli u na waa yuwan lolo nạ Mạgiri'i'i.” (Malingata ma nda, za tạ ɗa ạtsumạ a nlingata n cindere n na n dạnại uguzu na akwanu e cindere aza a na ạ dạnại pe nạ mɓạlạ n cindere n na a yuwain o ukosu.) 10 Reve Ruhu vạ Ạsulạ shiton mu, ạvu malingata'a ma tara mu ạ tyo o mogogolo ma masasan mo uga'an. Ɗe ɗa u roco numu Lyuci va Akiza na Ạsulạ ạ lyunguyi, za na ạyi ɗa Urishelima'a, waru u dạnạ tạ ạ cipusạ diga zuva. 11 Lyuci'i u shiwan tạ nạ tsugbain tsạ Ạsulạ waru ne ekan a madala gashi mini mạ shili nạ mini mạ ạvu'un vadamma atali e ikebe, waru u tạ cece tsạ mạdubi ma na vaa gura ene ili ye elime. 12 Ạvu ạ kạndạruwạ yi nu ukari wu ugbạmu wu uga'an. U dạnạ tạ nạ nạntsu kupa ne ejere waru unạntsu suru u dạnạ tạ nạ malingata mạ Ạsulạ† e ipiri yạ yi. Ạ nạntsu'u a ɗana tạ ala o gundo kupa ne ejere a aza a Isra'ila, aala ạ tạ suru o unạntsu u tạ. 13 Eeɓele suru u tạ nạ nạntsu ta'atsu: aza a ta'atsu asana, aza a ta'atsu waru ugana, aza a ta'atsu uyagi, na aza a ta'atsu ạlivu. 14 Ukari u lyuci'i gba a suwa yi tạ zuva va atali a gbagbain kupa ne ejere. A aatali suru a ɗana tạ aala a aajiya ạ tạ ạtsumạ a kupa ne ejere ạ Mạgiri'i'i.
15 Malingata ma na mạ dạnại a adanshi nạ ạmu mạ dạnạ tạ na aaɗanga a na a yuwain nạ zinariya. U ta yuwan ulinga nạ ạyi tsạrạ u rito lyuci'i, nạ nạntsu vạ yi nạ kari vạ yi.* 16 Ana u rito niyi, reve we ene u tạ gashi aakpati. Washin we eɓele ạ yi nu uga'an u mishin wạ yi unạtạ u ɗa ạ ri: mili ukpakukupa nu ukpakuton (1,500) u ɗa. 17 Reve malingata'a mo rito ukari'i, agba nu uritosu u vuma ugbạmu wạ yi u tạ zuzu na ana ukpakure nạ kupa nạ ạzạ ạ tạli (216). 18 Ukari'i a suwa yi tạ na atali a na ạ ri a madala† gashi akina ạ shili na akina ạ mini mạ ạvu'un. Ili suru ạtsumạ ạ lyuci'i a yuwan yi tạ nạ zinariya na ri cece tsạ mạdubi ma na vaa gura ene ili ye elime. 19-20 Aatali suru ạtsumạ a atali kupa ne ejere'e e ikyun yu usaa'a aatali e ikebe ko'o ɗa. Ozo o ro ạ tạ ushili, ozo o ro gba shi mini ma tsusumba, ozo o ro gba mini mạ ạvu'un, ozo o ro gba mini ma akaramuna.† 21 Nạntsu kupa ne ejere'e iyedī kupa ne ejere

* **21:15** Nạ vuma teme mmalu diga Isalka ạ 'yạwạ Jos, reve u kạmbisạ toto uta'atsu, ạyi ɗa u ri unạtạ nạ washin wu uɓaɓu wạ ạbajini ạ lyuci'i. † **21:19-20** Ele icu'un ya atali kupa ne ejere a nda, suru nle ạ tạ na ala nạ Tsunasara oɓolo nạ Tsugana. Apa cine ạ tsu ɗe le nạ Tsunasara: Za vu ufaru ạyi ɗa jasper, she sapphire, she chalcedony, she emerald, she sardonyx, she carnelian, she chrysolite, she beryl, she topaz, she chrysoprase, she jacinth she amethyst. Apa cine ạ tsu ɗe le nạ Tsugana: Za vu ufaru ạyi ɗa yasfa, she saffir, she agat, she zumurrudu, she onis, she yakutu, she kirisolat, she beril, she tofaz, she kirisofaras, she yakinta she ametis. [Ạzạ ạ KLP: a ɗana tạ ala a atali o ndolo fo ununa a ɗana nle nạ Tsunasara nạ Tsugana, cine a ɗana nle'e wu utạ tạ a NIV na Adanshi ạ Ạsulạ a Tsugana.]

e ikebe a ɗa. Unạntsu suru a yuwan yi tạ nạ yeɗi tạ. Ure u gbain wạ ạtsumạ ạ lyuci'i a yuwan yi tạ nạ zinariya na ri cece tsạ mạdubi'i.

22 Me ene Ạạ'isamapaɗa ạtsumạ ạ lyuci'i shi, adama a na Ạsulazuva Mogono me Ili Suru nạ Mạgiri'i'i mo o'wo tạ Ạạ'isamapaɗa'a. 23 Lyuci'i waa zama urana ko woto adama u ca yi ekan shi, adama a na tsugbain tsạ Ạsulạ tsu ta casu yi ekan waru Mạgiri'i'i u te ikanasa yi gashi fitila. 24 Ama o uvaɗi suru ạ tạ dạnu pe ạtsumạ e ekan a na e ikanasa lyuci'i. Ngono waru n tạ tạwạạ nu utsuru u le ɗe. 25 Nạntsu lyuci'i tạ dạnạ ukpạtu'u urana suru. Ạạ ɓạru le shi, adama a na aa yuwan ɗe ayin shi, ko ke'en. 26 Ạ tạ tạwạạ ni ili yu ulobonu nu utsuru wa ama o uvaɗi ạtsumạ ạ lyuci'i. 27 Ko ke'en a lyawa ili i wuya i uwa pe shi, waru za na yuwain ili yi idaba, waru za na yuwain epen aa lyawa yi u uwa pe shi. She aza a na a ɗanai ala e le ạtsumạ a aatagada a ama a wuma ạ Mạgiri'i ele ɗa aa uwa pe.

22

Uɗolu u na waa casu wuma

1 Ana malingata mạ Ạsulạ'ạ mo kotoi o rocosu mu lyuci sa'avu'u, ạvu waru u roco mu uɗolu u na u ri nạ mini ma na maa casu wuma. U shi te ikanasa tsạ mạdubi ma na vaa gura ene ili ye elime. Reve u uwa e yeneshe ạ ndạnạtạ n na Ạsulạ nạ Mạgiri'i'i ạ ri nden. 2 Reve u yene ạ cipạ e memere mo ure mạ lyuci'i. Ɗanga na aa matsasan muwun n na maa casu wuma ạ tạ lo ạ nge'en mu uɗolu'u biti. A tsu matsan tạ kupa nu ure a aa'wan, u tạ o woto u tạ. Ama o uvaɗi a ta yuwusan ạgumạ nạ ạvu'un e le. 3 Unạ u na Ạsulạ a yuwayin ɗe ili biti a tawa yi tạ. Ndạnạtạ n na Ạsulạ nạ Mạgiri'i'i ạ ri nden u to o'wo pe ạ lyuci'i. Ạvu agbashi ạ yi a yuwaan yi ạgạndạ. 4 E te ene urewesu wạ Ạsulạ waru aala ạ yi ạ tạ dạnạ uɗanu e icin i le. 5 Ạạ dạshi yuwan ayin waru shi. Aa zama ekan a fitila ko ekan o urana waru shi, adama a na Ạsulazuva Ạsulạ a ta ca le ekan. Reve a yuwan tsugono babu ukotu.

Utạwu wạ Yesu

6 Reve malingata'a u damma mu, “Adanshi a nda amayun a ɗa, waru ili i na ạạ usu ɗa. Waru Ạsulazuva Ạsulạ za na tsu ca amạsulạ Ruhu vạ yi, u lyungu tạ malingata mạ yi u roco agbashi ạ yi ili i na yaa fara babu ujimu.”

7 Yesu† damma tạ, “Uwwai! N tạ lo ạ tạwạ gogo. Aatagada a nda a damma tạ ili i na yaa fara gogo na alanga jima. Ạsulạ a ta zuwaa aza a na ạ kuruyi ili i nda aba'un.”

8 Ạmu ɗa Yahaya, za na uwwai waru we enei ili i nda suru. Reve ana mu uwwai waru me ene nle suru, ạvu n kạɗạto adama n yuwan ạgạndạ a ana a malingata mạ Ạsulạ ma na mo roco numu ili i nda. 9 Amma ạvu u damma mu, “Ko ke'en! She vu yuwaan mu ạgạndạ wan! Ạmu fo aagbashi a ɗa tsạ wu, oɓolo na amạsulạ ạzạ ạ wu, na aza a na ạạ kurusu adanshi a na ạ ri a aatagada a nda. Vu yuwaan Ạsulạ ạgạndạ!”

10 Reve u damma mu, “She vu putsaa ama e reve ili i na a dammai ạtsumạ a aatagada adama e ili i na yaa fara gogo ni ili i na yaa fara na alanga a jima wan. Mantsa ma na ili nda yaa fara waa jima shi. 11 Hali mantsa mo ndolo mạ tạwạ, ama a na aa yuwusan iwuya suru a lyuwa elime nạ mayan me iwuya, aza a na waru aa yuwusan ili yi idaba a lyuwa elime nạ mayan me ili i ndolo. Aza a na waru aa yuwusan ili i sa'ani a lyuwa elime nạ mayan me ili i sa'ani, aza a na waru ạ ri na akiza a 'yuwan a ciga a suma iwuya.”

12 Yesu damma tạ waru, “Uwwai! N tạ lo ạ tạwạ babu ujimu. N tạ tạwạ adama n ca ama suru iliyinkapa ko ạtsumạlimạ adama e ili i na a yuwain.

13 Ạmu ɗa Alfa† nạ Omiga.† U ta dansa ạmu ɗa Ufaru waru ạmu ɗa Ukosu. Ạmu ɗa n yuwain ili biti, ạmu ɗa waru ạtyo e ili biti.
14 “Ạsulạ a ta zuwaa aza a na ạ zạ'wại ạtugu e le cece aba'un, adama o ndolo a ta lyuwa muwun mu uɗanga n na maa casu wuma, reve a uwulai nu unạntsu a uwa ạtsumạ ạ lyuci'i. 15 Agba a ta putsaa icu'un ya ama a nda na aa uwa ạtsumạ ạ lyuci'i: Aza a na o o'wotoi aciyele idaba nu unusu u na aa yuwusan, nạ ạzạ ạ nkunu a uwa pe shi. Waru ạzạ ạ tsipere, nạ ạzạ ạ mona ma ama a uwa pe shi. Ne ɗa waru ạzạ ạ ạmạli, na ama a na aa yuwusan epen suru a uwa pe shi.
16 “Ạmu Yesu, n lyungu tạ malingata mạ vạ u ca ɗu ikaka i nda ạ tyo ubạtạ wạ ạzạ e Itoni. Ạmu ɗa Ikyun, ana Akaya, nạ Mawun ma Tsukaya mo ugundo mo Mogono Dạwuda.† Ạmu ɗa Talyo'o na tsi Ikana nạ Wasasa.”*
17 Ruhu vạ Ạsulạ nạ kasa'avu Mạgiri'i'i a damma tạ, “Tạwạ!” Lyawa za na uwwai adansa tạwạ biti u damma “Tạwạ!” Za na aa uwwusa akuli suru, lyawa u tạwạ, za na cigai u sowo mini ma na maa casu wuma lyawa u tạwạ u sowo pere.

Ukosu

18 Ạmu Yahaya, n to ronuso aza a na a uwwai ikaka ya aatagada a nda atsuvu. Ikaka'a adama e ili i na yaa farasa gogo ni ili i na yaa fara na alanga jima ɗa. Nạ vuma ro dạshi ili i ro ạtsumạ e ikaka i nda, Ạsulạ ạ tạ dạshi yi ạtsumạlimạ. U ta zuwaa yi mɓạlạ n cindere n na n cuɗuwai ạtsumạ a aatagada a nda. 19 Waru nạ za ro foɗo ili i ro ạtsumạ e ikaka i na i ri ạtsumạ a aatagada a nda, Ạsulạ a ta putsaa yi na wạạ ushi aba'un a na a yuwain adanshi ạtsumạ a aatagada a nda. Waru Ạsulạ a ta putsaa yi na waa lyuwa muwun mu uɗanga n na maa casu wuma, waru waa lyawa cu'un vuma ndolo u dạnu ạtsumạ ạ lyuci va akiza'a shi.
20 Yesu, za na dammai ili i nda suru amayun a ɗa, u damma tạ, “Amayun, n tạ lo ạ tạwạ babu ujimu.”
Ami. Tạwạ, Yesu Zagbain!
21 Lyawa Yesu Zagbain roco suru nɗu isa'ani i gbain yạ yi. Ami.†

* **22:16** Talyo'o nda, ạyi ɗa Ạshingini ạ tsu ɗe “zangaɗa.”